కృష్ణ యజుర్వేదీయతైత్తిరీయ సంహిత

డాక్టర్ దాశరథి రంగాచార్య

కృష్ణపక్షం

వాగర్థా వివ సంపృక్తౌ, వాగర్థ ప్రతిపత్తయే |
జగతః పితరౌవందే, పార్వతీ పరమేశ్వరౌ ||

ఇది ప్రార్థన. అర్థన అంటే అడగడం, కోరడం. ప్రార్థన చక్కగా, శుచిగా, శుభ్రంగా, పవిత్రంగా అర్థించడం. ఈ అర్థించడం ఎవరిని? ఉన్నవాణ్ణి - ఇవ్వగలవాణ్ణి. ఉన్నవాడు. ఇవ్వగలవాడు ఎవడు? సృష్టి, స్థితి, లయ కర్త పరాత్పరుడు. అంతా అతనిదే. ఈశా వాస్యమిదంసర్వం. అతడు చరాచర జగత్తుకు తల్లీ - తండ్రీ - 'త్వమేవ మాతాచ పితాస్త్వమేవ' బిడ్డ తల్లి రొమ్ము తంతుంది. ముఖం రక్కుతుంది. తల్లి కోపగించుకోదు. కొట్టదు. మురిసిపోతుంది. ముద్దాడుతుంది. అమృతం వంటి చనుబాలిస్తుంది. **తనయ / తనయుడు లక్ష తప్పులు చేయును గాత. 'నాన్నా!' అంటే తండ్రి కరిగి పోతాడు. ఉన్నది సొంతం దోచి ఇస్తాడు.**

భగవానుడు ఈశ్వరుడు. సమస్తమూ అతనిదే! అతడు కరుణామయుడు - కరుణా సముద్రుడు - బిడ్డ ఆర్తనాదం వింటాడు. ఉరుకుతాడు.

గజేంద్రుడు మొసలి వాతపడ్డాడు. సకల ప్రయత్నాలు చేశాడు. "నీవే తప్ప నితః పరంబెరుగ మన్నింపం దగున్ దీనునిన్ / రావే ఈశ్వర! కావవే వరద! సంరక్షింపు భద్రాత్మకా" అని మొత్తుకున్నాడు.

అప్పుడు స్వామి ఎలా ఉన్నాడు. 'రామావినోది' అయి ఉన్నాడు. లక్ష్మీ దేవితో సరస సల్లాపాలలో ఉన్నాడు. విన్నాడు:- "విహ్వల నాగేంద్రము 'పాహి పాహి' యన గుయ్యాలించి సంరంభియై"

సిరికింజెప్పడు శంఖ చక్ర యుగముంజేదోయి సంధింపడే
పరివారంబును జీరడభ్రగపతిం బన్నింప డాకర్ణికాం
తర ధమ్మిల్లము జక్కనొత్తడు వివాద ప్రోద్ధత శ్రీ కుచో
పరి చేలాంచల మైన వీడడు గజప్రాణావ నోత్సాహియై

స్వామి గజప్రాణం రక్షించాలానే ఆవేశంలో బయలు దేరాడు! ఎలా?

లక్ష్మికి చెప్పడు. రెండు చేతుల్లో శంఖచక్రాలు ధరించడు. భృత్యులను పిలవడు. గరుడుని కోసం చూడడు. చెవుల మీద పడిన జుట్టును సవరించడు. లక్ష్మీదేవి చన్నుల మీద చెంగునైనా వదలడు.

ఈ పద్యాన్ని గురించి ఒక కథ ఉంది. భక్త శిఖామణి పోతానామాత్యునికి ఈ పద్యం సందిగ్ధం అయింది. గంటం తాళ పత్రాలు వదిలాడు. నదీతీరానికి వెళ్తానని భార్యతో చెప్పాడు. వెళ్లాడు. అటువెళ్లాడో లేదో మరలి వచ్చాడు. గంటం అందుకున్నాడు. పద్యం పూర్తి చేశాడు. భార్యతో అన్నం పెట్టించుకున్నాడు. భోం చేశాడు. వెళ్లాడు. అప్పుడు పోతన పద్యం స్ఫురించిందని వచ్చాడు. భార్య చకితురాలయింది. 'ఇప్పుడే కదా పద్యం పూరించి, భోం చేసి వెళ్లారు' అన్నది. పోతన గబగబా పద్యం చదివాడు. అతనికి కన్నీరు మున్నీరయింది.

'ఎంత అదృష్టవంతురాలవే! ఆ వచ్చిన వాడు రాముడు. నీకు దర్శనం ఇచ్చాడు! నీ చేత భోజనం చేశాడు!! నేనెంత పాపాత్ముణ్ణి!!! నాకు దర్శనం సహితం ఇవ్వలేదు' అని తల బాదుకొని ఏడ్చాడు.

"సిరికింజెప్పడు........." అంత మహత్తరం అయిన పద్యం!!!

శ్రీనాథ మహా కవి పోతనకు బావ. అతడు ఈ పద్యం విన్నాడు. ఆ శ్రీహరి వట్టి చేతుల్తో గజేంద్రుని ఎలా రక్షిస్తాడు! బావా అని ఎగతాళి చేశాడు!

శ్రీనాథుడు, పోతన భోజనాలు చేస్తున్నారు. పెరుగన్నంలో ఉన్నారు. బావిలో ఏదో పడిన చప్పుడు. శ్రీనాథుని కూతురు బావిలో పడ్డదని వార్త. శ్రీనాథుడు పెరుగన్నం చేత్తో బావి దగ్గరకు పరుగెత్తాడు. 'బావా! తాడూ బొంగరం లేకుండా ఎలా కూతురును రక్షిస్తావ' ని పోతన పరిహాసం చేశాడు. అప్పుడుగాని శ్రీనాథునికి తండ్రి యాతన - "సిరికింజెప్పడు...." పద్యం అర్థం కాలేదు.

బావిలో పడ్డది బండ. శ్రీనాథుని కూతురుకాదు.

"సిరికిం జెప్పడు....." గురించి ఇంత కథ. అది అంత గొప్ప పద్యం. ఆపద్యం ఆపన్న ప్రసన్నులను గురించి జగత్పిత శ్రీమన్నారాయణుని ఆవేదన, ఆతురత, ఆత్రం వ్యక్త పరుస్తుంది.

ఉన్నవాడు, ఇవ్వగలవాడూ పరాత్పరుడే. కావున భగవానుని ప్రార్థించి ఏ కార్యమైనా ప్రారంభించాలి.

ఏకార్యం ప్రారంభించడానికైనా, సాగించడానికైనా, పూర్తి చేయడానికైనా ఏకాగ్రత అవసరం. మనసు మరొక చోట ఉన్నవాడు కార్యం సాధించ జాలడు. అతడు విఫలుడు అవుతాడు. క్రుంగుతాడు. కూల్తాడు. కార్యారంభంలో ప్రార్థన ఏకాగ్రత ప్రసాదిస్తుంది. ఏకాగ్రతతో కార్యం సఫలం అవుతుంది. జీవితం విజయవంతం అవుతుంది.

"వాగర్థావివ......" శ్లోకం 'కవికుల గురువు' 'సకల కవికుల శిరోరత్నం' కాళిదాస మహాకవిది. ఆకసం వంటిది ఆకాశమే - సూర్యుని వంటివాడు సూర్యుడే. కాళిదాసు వంటివాడు కాళిదాసే! 'ఉపమా కాళిదాసస్య' కాళిదాసుదే ఉపమాలంకారం. అతనికి ఉపమానంలేదు! అంతటి కవీశ్వరుడతడు.

కాళిదాసు 'రఘువంశం' 'కుమారసంభవం' 'మేఘసందేశం' 'ఋతుసంహారం' కావ్యాలు సృష్టించాడు. 'మాళవికాగ్నిమిత్రం' అ'అభిజ్ఞాన శాకుంతలం' 'విక్రమోర్వశీయం' అనే నాటకాలను రచించాడు.

'అభిజ్ఞాన శాకుంతలం' అతిలోక సుందరి. "కావ్యేషు నాటకం రమ్యం నాటకేషు శకుంతలా, తత్రాపి చతుర్థోంకః తత్రశ్లోక చతుష్టయం"

కావ్యాలలో నాటకం రమ్యం. నాటకాల్లో శంకుంతల. అందులో నాలుగవ అంకం. అందులో నాలుగుశ్లోకాలు!

ఆ నాలుగు శ్లోకాలూ వివరించాలనే ఆతురత ఉంది. కండూతి ఉంది. కాని ఇది సందర్భంకాదు.

గోయత్ అనే జర్మన్ విద్వాంసుడు శాకుంతలం చదివి గంతులు వేశాట్ట! శాకుంతలం చదివి, ఆనందించడానికే సంస్కృతం నేర్చినవారున్నారు. అంత అందం కాకున్నా అది అన్ని భాషాల్లోనూ ఉంది. మీకు చదవాలనిపించవచ్చు. కాని మీకు దొరకదు. మనం సాంస్కృతిక బానిసలం. మనకు అమెరికా ఇంగ్లీషు పుస్తకాలు తప్ప దొరకవు! ఆ పుస్తకాలే హస్తభూషణం!

శాంతారాం నలుపు తెలుపులో గత శతాబ్దపు నాలుగవ దశకంలో శకుంతల పిక్చర్ తీశాడు హిందీలో. మళ్లీ ఏడవదశాబ్దంలో అనుకుంటా "స్త్రీ" అని కలర్ పిక్చర్ తీశాడు. అదీ శాకుంతలమే. అద్భుతంగా తీశాడు. శాంతారాంకు భారత సంప్రదాయం ప్రాణం. అతని పిక్చర్లన్నీ భారత సంప్రదాయ ప్రదర్శనలే!

మా బాల్యంలో ఆంధ్ర, సంస్కృత గ్రంథాలు తప్ప ఇంగ్లీషు పుస్తకం ఉంటుందనే ఎరగం. ఇంగ్లీషు వాడు అర్ధశతాబ్దంలో సంస్కృతం - భారత సంస్కృతిని మాయం చేయడంలో నూటికి వేయి పాళ్లు విజయం సాధించాడు! మనను వెధవాయలను చేశాడు!! మనం వెధవలమనీ ఎరక్కుండా చేశాడు!!!

కవికుల గురువు కాళిదాసుకు వాల్మీకి మహర్షి ఆరాధ్యుడు. కాళిదాసుకు తెలియకుండానే రామాయణంలోని అనేకానేక శ్లోకాలు కాళిదాసు కావ్యాల్లో చేరాయి. కాళిదాసు రఘువంశం రచన ప్రారంభించాడు. రఘువంశం - రాముని వంశ చరిత్ర. కాళిదాసు భయపడుతున్నాడు!

మందః కవియశః ప్రార్థీ, గమిష్యా మ్యపహాస్యతామ్ |

ప్రాంశు లభ్దే ఫలే లోభా, దుద్బాహురివ వామనః ||

నేను మందబుద్ధిని. వాల్మీకి అంతటి కీర్తి ఆశిస్తున్నాను. నేను నవ్వుల పాలవుతున్నాను.

అందుకు కాళిదాసు 'ఉపమ' ను ఆశ్వాదించండి. మీ ముందు బొమ్మ నిలుస్తుంది.

అది పొడవు చెట్టు. దానికి పళ్లున్నాయి. పొడుగు వానికి మాత్రమే అందుతాయి. పొట్టివాడు చేతులెత్తి ఎగురుతున్నాడు! నవ్వుల పాలుకాడా?

పొడవు చెట్టు రామాయణం. ఆజానుబాహువు వాల్మీకి. వాడి ఫలములు యశస్సు. వాటిని వాల్మీకి అవలీలగా అందుకో గలడు. వాల్మీకి ముందు కాళిదాసు వామనుడు. పొట్టివాడు. అతడు ఆ ఫలాలు అందుకోవాలను కుంటున్నాడు! చేతులెత్తి ఎగరుతున్నాడు!

ఇది వాల్మీకి ముందు కాళిదాసు వినయ విధేయత.

వాగర్థావివ సంపృక్తౌ, వాగర్థ ప్రతిపత్తయే!
జగతః పితరౌ వందే, పార్వతీ పరమేశ్వరౌ!!

తాత్పర్యం ఆనందించండి.

పార్వతీ పరమేశ్వరులు ఆది దంపతులు. వారే జగత్తుకు పితరులు - తలిదండ్రులు. వారి దాంపత్యం ఎలాంటిది? మాట, అర్థం కలసిపోయినంతటిది. ప్రతిమాటకూ అర్థం ఉంటుంది. ప్రతి అర్థానికి ఒకమాట ఉంటుంది. ఈ రెండూ పాలు, తేనె లా కలసే ఉంటాయి. విడదీయరాదు. శివస్వామి అర్ధనారీశ్వరుడు. తనమేననే పార్వతిని ధరించాడు !

వాగర్థావివ సంపృక్తులైన జగతః పితరులగు పార్వతీ పరమేశ్వరులను - రఘువంశ కావ్యాదిలో - ప్రార్థిస్తున్నాను. ఏం కావాలని ప్రార్థిస్తున్నాడు? తన ప్రతిమాటా అర్థవంతం కావాలని. వాక్యం అర్థవంతం అవుతే గాని కావ్యం కాదు. "వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం"

కాళిదాసు పలు చోట్ల వాల్మీకిని అనుసరించాడని చెప్పాం. ఈ సందర్భాన్ని పరిశీలిద్దాం:-

వాల్మీకి సహితం - కాళిదాసు వలెనే - రామాయణం రచించడానికి వెనకాడాడు. అప్పుడు బ్రహ్మ అంటున్నాడు:-

"నతే వాగవృతా కావ్యే కాచిదత్ర భవిష్యతి

కురు రామకథాం పుణ్యాం శ్లోకబద్ధాం మనోరమామ్"

కావ్యంలో ఎక్కడా నీవు చెప్పింది అబద్ధం కాదు. పుణ్యం, శ్లోకబద్ధం, మనోహరం అయిన రామాయణం రచించు.

వాల్మీకికి బ్రహ్మ 'అబద్ధం కాని వాక్యం' వరం ఇచ్చాడు. కాళిదాసు అదేవరం 'వాగర్థప్రతిపత్తయే' అర్థిస్తున్నాడు.

రామాయణంలో సీత తనకూ, రామునికి గల అనన్య సంబంధాన్ని ప్రవచిస్తున్నది:-

"అనన్యా రాఘవేణాహం - భాస్కరేణ ప్రభాయధా"

నేనూ, రాముడు సూర్యుడు - కాంతివలె అనన్యులం.

"వాగర్థావివ......" మీద "అనన్యా.........." ప్రభావం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

వేదం

గోభి ర్విప్రైశ్చ వేదైశ్చ సతీభి స్సత్యవాదిభిః|
అలుబ్ధై ర్దానశీలైశ్చ సప్తభిర్ధార్యతే మహీ ||

గోవులు, విప్రులు, వేదాలు, పతివ్రతలు, సత్యవచనులు, లుబ్ధులు కానివారు, దానశీలురు ఈ ఏడుగురి వల్లనే భూమి నిలిచి ఉంది.

'భూమి వ్రేలాడు తున్నది' అని యజుర్వేదం ప్రవచించింది. భూమి నిరాధారంగా నిలిచి ఉంది. గాలిలో తేలియాడు తున్నది. రాలకున్నది. నిలిచి ఉన్నది. అట్లా ఎట్లా ఉన్నది! **"శ్రీమహా విష్ణోరాజ్ఞయా ప్రవర్తమానస్య" శ్రీమహా విష్ణువు ఆజ్ఞాపించాడు. భూగోళం ఆకాశంలో, గాలిలో, ఏ ఆధారం లేకుండా నిలిచి ఉంది! ఇది భౌతికం.**

ఈ భూమండలం మీదనే సకల ప్రాణిజాలం నివసిస్తున్నది. అగ్ని, వరుణ, వాయు దేవుల సహితంగా నరుడు మహీతలం మీదనే నివసిస్తున్నాడు. వేదం వారికోసం ఒకసమాజం, ఒక జీవన విధానం ఏర్పరిచింది. ఇవి నిరంతరం సాగాలంటే 'ధర్మం' అవసరం. ధర్మం కొనసాగాలంటే ఏడింటి అవసరాన్ని శ్లోకం వివరించింది.

1. గోవులు

గోవునకు వేదం ఎంతో ప్రాముఖ్యత నిచ్చింది. గోవును పవిత్రంగా భావించింది. గోవును దేవత అన్నది. అంతేగాని

గోవధ నిషేధించలేదు. యజ్ఞ యాగాదుల్లో గోవును బలి ఇచ్చిన నిదర్శనాలున్నాయి. నాడు మాంసమే ఆహారం. నిషేధమేల? **నేటి గోవధ నిషేధం కేవలం రాజకీయ నినాదం!**

'గోవు' 'అశ్వం' కూడ ఆ నాటి ఆహారం అయినాయి. ఆకలికి తాళలేక విశ్వామిత్ర మహర్షి కుక్క మాంసం తిన్నాడు. ఇవాళ్టికీ మాంసాహారం తప్పేం కాదు.

మానవుడు సుఖజీవనం సాగించడానికి భారతదేశంలో జరిగినంత నిరంతర పరిశోధన, పరిశ్రమ మరొక చోట జరగలేదు. ఆహారం విషయంలో జరిగిన పరిశోధనల్లో శాకాహారం శ్రేష్ఠం అని తేలింది. జైన, బౌద్ధ సిద్ధాంతాలు జీవకారుణ్యం బోధించాయి. అప్పుడు మాంసాహారం అధమం అయింది. **నేటి మన ఆహారంలోని వ్యంజనాలు ఆరోగ్యానికి ఎంతగానో ఉపకరిస్తాయి. పాశ్చాత్యులు పరిశోధనలు చేసి నాటి ప్రాముఖ్యాన్ని ఇప్పుడు గుర్తించడానికి ఇంకా ప్రయత్నిస్తున్నారు! పరిశోధనలు ఎందుకు మనం కలకాలంగా వాడుతున్నాం కదా! అంటే పరిశోధన ఒక వ్యాపారం! ఇవ్వాళ అవునన్న పరిశోధనే రేపు కాదంటుంది! ఏది సత్యం?**

ఇవాళ భారతదేశం శాకాహారం మీద విశ్వాసం ఉన్న దేశం. పాశ్చాత్యులు ఇప్పుడు శాకాహారపు విశిష్టతను గుర్తిస్తున్నారు! కాని ఇంకా గొడ్డుమాంసం Beef, పంది మాంసం pork తిని బ్రతుకున్నారు. **ఈ తెలుపు రంగు మేధావులు యజ్ఞంలో పశుబలి 'ఆర్యుల ఆటవిక జీవనం' అంటున్నారు. వేదం 5000 సంవత్సరాలదని పాశ్చాత్య విద్వాంసులు అంగీకరిస్తున్నారు. 5000 సంవత్సరాల క్రితపు పశుబలి ఆటవికం కంటే అధ్వాన్నం కదా! వేయేళ్ల చరిత్ర గల ఆధునిక యురోపు 400 ఏళ్ల చరిత్ర గల అమెరికా, కెనడా, ఆస్ట్రేలియాలు పదుల వేల ఏళ్ల నాగరికతను ఏర్పరచిన వేదాన్ని ఆటవిక జీవనం అంటున్నాయండీ! ఇది గ్రుడ్లు వచ్చి తల్లిని వెక్కిరించడం లాంటిది. ఇది అధికారమదం. సూర్యుడు అస్తమించని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం అస్తమించింది! మిగతావీ అస్తమించాలి!! ఇది ప్రకృతి శాసనం. తప్పదు. ఇంతలో ఈ మిడిసి పాటేల?**

"కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే
వారేరీ సిరి మూట గట్టుకొని పోవంజాలిరే భూమిపై" ఇది నిత్య సత్యం.

ఆవు పాలను గురించి వేదం బహుధా ప్రశంసించింది. ఏనాడైనా పాడి ఆహారానికి తప్పనిసరి. ఎంతో ఆధునికం అనుకుంటున్న ఈ కాలంలోనూ పాడి తప్పని సరి. పాడికి గోవు అవసరం. పాడి జీవనాధారం.

భారత వ్యవసాయానికి ఈ నాటికీ పశువే పట్టుగొమ్మ.

యజ్ఞానికి నేయి అవసరం. ఆహారానికి సహితం ఘృతం తప్పని సరి. "ఘృతంవినా భోజనమప్రశస్తం"

ఇన్నింటి వల్ల గోవు సామాజిక జీవితానికి అవసరం అని అర్థం అయింది.

2. విప్రులు

నేను భారతం రాస్తూ 'విప్రులు' అంటే మేధావులు అన్నాను. ధర్మరాజు అడవులకు వెళ్తుంటాడు. అతని వెంట విప్రులు తప్ప అన్యులు వెళ్లరు? రాజ్యం చేతులు మారినపుడల్లా వ్రేటు పడేది మేధావుల మీదనే! అది ఈ నాటికీ సత్యమే! నేను వంది, మాగధ మేధావులను గురించి చెప్పడం లేదు. వారు ఎవరినైనా స్తుతిస్తారు. **"సులభాః పురుషా రాజన్ సతతం ప్రియ వాదినః" నిత్యం స్తుతించే వారు కొల్లలు! సత్యం చెప్పేవారు అరుదు!! ఏ ప్రభుత్వమూ 'సత్యం' సహించదు. దానికి పొగడ్తలు కావాలి! ధర్మరాజు పోషించిన మేధావులను దుర్యోధనుడు సహించడు. అందుకే వారు ధర్మరాజు వెంటవెళ్లారు. ఓట్ల వ్యాపారంలో అధికారం ఆర్జించిన వారూ అంతే!**

వేద వ్యాఖ్యలో సాయణాచార్యులు కూడ విప్రులను 'విద్వాంసులు' - 'పండితులు' అన్నారు.

విప్రులు - బ్రాహ్మణులు. అనంతర కాలంలో 'కులం' అయింది. కులం కావడం తప్పని సరి. వృత్తులు వంశపరంపరగా వచ్చాయి. అందువల్ల కొందరు 'మేధావులు' కాని వారూ విప్రులు అవుతారు. **కాలక్రమాన ప్రతి సంస్థా స్వప్రయోజన పరుల చేతుల్లో పడుతుంది. అప్పుడవి ఆత్మను కోల్పోయిన నిర్జీవ ప్రతిమలు అవుతాయి! విచిత్రం ఏమంటే సమాజం ఈ నిర్జీవ ప్రతిమలనే గుర్తిస్తుంది! ఇవ్వాళటి కులాలు అన్నీ అర్థం కోల్పోయిన ఆర్భాటాలే! పూర్వం కులాలున్నాయి. నేటి కుల రాజకీయాల్లేవు. ఓట్ల చదరంగంలో కులం 'పావు' అవుతున్నది.**

"ప్రజల పేరుమీద ప్రభుతలు సాగును
ప్రజలె సర్వమంచు ప్రళయ ఘోష
ప్రజలు పావులయ్యె ప్రభువుల 'చెస్సు' లో
విశ్వజనుల వాణి వినరరంగ" అన్నాను 1960 లో.

విప్రులు - మేధావులు, విద్వాంసులు సమాజానికి వెన్నెముక వంటివారు. వారి నిత్య పరిశ్రమ వల్లనే సామాజిక ప్రగతి సాధ్యం. మేధావి నిర్భయంగా తన అభిప్రాయం వెల్లడించ గల వాతావరణం ఉండాలని 'వేదం' ఆ నాడు గుర్తించింది. **సత్యానికి జరామరణాలుండవు. ఏ సమాజానికైనా మేధావుల స్వేచ్ఛ అవసరం. "గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం, బ్రాహ్మణాస్సంతు నిర్భయాః" ఇవి వేదం చేసిన నినాదాలు.**

మధ్యయుగాల్లో క్రైస్తవ మతాచార్యులు ప్రభుత్వాలను నడిపించారు. అత్యాచారాలు చేశారు. స్వర్గాన్ని వీథిలో వేలంవేసి విక్రయించారు. ప్రగతికి అడ్డుగోడలు కట్టారు. తమను వ్యతిరేకించిన వాళ్లందరినీ శిక్షించారు. వారి దౌర్జన్యాలు సహించ లేక క్రైస్తవుల్లో ఒక వర్గం తిరుగుబాటు చేసింది. మతాన్ని రాజకీయం నుంచి విడగొట్టారు. వారు 'ప్రొటెస్టెంట్లు' అయినారు.

భారతచరిత్ర వ్రాసిన వారు క్రైస్తవులు. భారత బ్రాహ్మణులను వారు మధ్య యుగపు క్రైస్తవ మతాచార్యులు అనుకున్నారు. బ్రాహ్మణులను మతపు గుత్తాధికారులుగా వర్ణించారు. బ్రాహ్మణులు క్రైస్తవమతాచార్యుల వంటి అత్యాచారాలు చేశారని చెప్పి ప్రజలను నమ్మించారు.

వాస్తవం అందుకు పూర్తిగా విరుద్ధం. భారత ఇతిహాసం సాంస్కృతిక ఇతిహాసం. దాన్ని రాజకీయం చేయడమే ద్రోహం. కులమతాలపేర భారత సమాజాన్ని చిన్నాభిన్నం చేయాలనే కుట్రతో ఆంగ్లపాలకులు భారత చరిత్రను వంచించారు. మేధావులతో వప్పించారు. **స్వాతంత్ర్యం వచ్చి అర్ధశతాబ్దం దాటినా పాఠ్యాంశాల్లో, విశ్వవిద్యాలయాలలో అదే విషచరిత్ర బోధింప బడుతున్నది!**

క్రైస్తవ సామ్రాజ్యంలో రాజనీతి నుంచి మతాన్ని విడదీయడానికి తిరుగుబాటు అవసరం అయింది. సనాతన కాలంనుండీ భారత సమాజంలో ధర్మం వేరుగానూ రాజకీయం వేరుగానూ వర్ధిల్లాయి.

ధర్మం సమాజాన్ని నిర్మించింది. జీవితాన్ని ఏర్పరచింది. భారత రాజులూ కేవలం పాలించారు. They have just adminstered. భారత ప్రభువులు ఏనాడూ శాసించలేదు! ధర్మానికీ,రాజకీయానికీ స్పర్ధ వచ్చినప్పుడు ధర్మానిదే పైచేయి అయింది. రాజకీయం ధర్మం ముందు లొంగింది.

రాముడు ధర్మంకోసం రాజ్యం వదులుకున్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు ధర్మబలం సాధించ దలచాడు. రాజ్యం వదులుకున్నాడు.

ఇలాంటి ఉదాహరణలు అనేకం. బ్రాహ్మణం ధర్మం అనుకుంటే రాజకీయం క్షాత్రం అయింది. "బ్రాహ్మణో ముఖమాసీత్ - బాహూ రాజన్యః కృతః." క్షాత్రం, బ్రాహ్మణం పోటీలు పడలేదు. ఒకదాని సరసన ఒకటి వర్ధిల్లాయి. ఒకరి హద్దులను ఒకరు అతిక్రమించలేదు.

చాణక్యుడు తన బుద్ధి బలంతో భారత సామ్రాజ్యం స్థాపించాడు. చంద్రగుప్తునికి రాజ్యం ఇచ్చాడు. తాను సన్యసించాడు.

విద్యారణ్యులు విజయనగర సామ్రాజ్యం స్థాపించారు. తాను పదవి కోరలేదు. హరిహర బుక్కరాయలకు పట్టం కట్టాడు.

ఇది భారత సంప్రదాయం. ఇంగ్లీషు వానికి ఇది తెలియక కాదు. మనను శాశ్వతంగా సాంస్కృతిక బానిసలను చేయటానికి పన్నిన కుట్ర అది. భారతీయ మేధావులు అది గుర్తించాలి. **ప్రభుత్వాలు జడపదార్థాలు. అవి కదలవు. వాటికి పదవి తప్ప సంస్కృతి అర్థంకాదు!**

సమాజానికి మెదడు మేధావి. అతని ఆవశ్యకత తెలియ పరచింది శ్లోకం.

3. వేదం

సమాజానికి సర్వస్వం వేదం. పురుష ఏ వేదగం సర్వం యద్భూతం యచ్చభవ్యం. సర్వమూ వేదమే - జరిగిందీ - జరుగనున్నదీ వేదమే. వర్తమానం ఉండదు. అది క్షణంలో భూతకాలం అవుతుంది. మరుక్షణంలో భవిష్యత్తు అవుతుంది!

"ప్రత్యక్షే ణానుమిత్యా వా యస్తూపాయో న లభ్యతే
ఏతం విదన్తి వేదేన తస్మా ద్వేదస్య వేదతా "

ప్రత్యక్షము, అనుమానంతో ఉపాయం దొరకదు. అప్పుడు వేదం ఉపాయం చూపుతుంది. అదే వేదపు వేదత్వం.

ప్రత్యక్షం, అనుమానం రెండు ప్రమాణాలు - కొలతలు. ప్రత్యక్షం అంటే కంటికి కనిపించేది. అగ్ని మన ముందు మండు తున్నది. ఇది ప్రత్యక్ష ప్రమాణం. అగ్ని కంటికి కనిపించడం లేదు. దూరంగా పొగ కనిపిస్తున్నది. కాబట్టి అక్కడ అగ్ని ఉన్నదని అనుమానం. ఇది అనుమాన ప్రమాణం. ప్రత్యక్ష, అనుమాన ప్రమాణాల వలన అవగతం కాలేదు. అప్పుడు వేదం అవగతం చేయిస్తుంది.అర్థం చేయించడమే వేదపు వేదత్వం.

తర్కానికి మూడు ప్రమాణాలు 1. ప్రత్యక్షం 2. అనుమానం 3. శాబ్ధం అంటే వేదం, ఉపనిషత్తు, పురాణాది శబ్దరూపాలు.

శ్రుతి స్సనాతనీ సాధ్వీ సర్వమానోత్తమోత్తమా |
అతీన్ద్రి యార్థ విజ్ఞానే మానం సశ్రుతి రేవహి ||

శ్రుత్యేక గమ్యే సూక్ష్మార్థే సతర్కః కిం కరిష్యతి |
మానాను గ్రాహకస్తర్కో నస్వతంత్రః కదాచన ||

వేదం సనాతనం, సాధ్వి. కొలమానాల్లో ఉత్తమం. ఇంద్రియాలకు అందని విజ్ఞానానికి వేదమే కొలమానం. వేదానికి మాత్రమే గోచరమయ్యే సూక్ష్మార్థం ఉంటుంది. దానికి తర్కం ఎలా ఉపకరిస్తుంది? తర్కం ఇతర ప్రమాణాల మీద ఆధారపడింది. తర్కం స్వయంగా ప్రమాణం కాదుకదా!

"శాస్త్రయోనిత్వాత్" వేదం శాస్త్రం మాత్రం కాదు. సకల శాస్త్రాలకూ జన్మనిచ్చింది. అన్నీ వేదం నుంచే

ఆవిర్భవించాయి.

వేదం వల్లనే జీవితం నిలిచి ఉంది.

4. పతివ్రతలు

సతి పరమ శివుని ప్రథమ భార్య. ఆమె దక్షయజ్ఞంలో దహనం అయ్యింది. అందుకే సహగమనానికి 'సతి' అని పేరు వచ్చింది.

సతి అంటే పతివ్రత. పతిని నమ్ముకున్న స్త్రీ పతివ్రత. సమాజం అధిక భాగం సంతానం మీద ఆధారపడి ఉంది. సంతానమే సమాజపు నిరంతర జీవనం. సంతానం తల్లి మీద స్త్రీ మీద ఆధారపడి ఉంది. కావున స్త్రీయే సమాజం. **స్త్రీ ఎంత సౌశీల్యవతి అవుతే సమాజం అంత సుశీలం అవుతుంది. ఇంటికి వచ్చిన కోడలును వేదం 'సామ్రాజ్ఞీభవ' అంటుంది. తన కుటుంబానికి ఆమె మహారాణి.**

AIDS నుంచి రక్షణకు ఒక పురుషుడు ఒక స్త్రీ అనే నినాదం ప్రచారం చేస్తున్నారు. ఇది లైంగిక సంబంధం వరకే పరిమితం అంటున్నారు!

త్రేతాయుగం లోనే వాల్మీకి మహర్షి ఏకపత్నీత్వాన్ని ఆవిష్కరించాడు. శ్రీమద్రామాయణం ద్వారా ప్రచారం చేశారు. **ఏకపతిత్వం, పత్నీత్వం ఒక్క లైంగిక సంబంధానికే కాదు. సకల మానసిక మానవ సంబంధాలకు అవసరం. బహు భార్యత్వం, లైంగిక స్వేచ్ఛ ప్రమాదకరం అని హెచ్చరించారు. బహుభార్యల కారణంగా దశరథుడు, రావణుడు నశించారు. వాలి స్త్రీ లోలుడై నశించాడు.**

రామునిది ఒకే పత్ని, ఒకే మాట, ఒకే బాణం!

సీతారాములది ఆదర్శ దాంపత్యం, "అనన్యా రాఘవేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా" అంటుంది సీత. సీతారాములు అన్యులు కారు - అనన్యులు. రామాయణంలో వారు సుఖించిన జాడలేదు. అయినా అందరూ సీతారాముల వంటి దాంపత్యాన్నే కోరుకుంటారు.

స్త్రీకైనా పురుషునికైనా అనుకూల దాంపత్యం ఒక వరం. కలసి ఉన్న దంపతులు కష్టాలను లెక్కచేయరు. **ఆనందం సంపదలో లేదు! అనన్యత్వంలో ఉంది!! సుఖ దుఃఖాలు సాపేక్షములు. కలసి నవ్వడంలో ఎంత ఆనందం ఉందో - కలసి ఏడవడంలోనూ అంత ఆనందం ఉంది!**

అద్వైతం సుఖదుఃఖయో, రనుగతం సర్వా స్వవస్థాసు య

ద్విశ్రామో హృదయస్య యాత్ర, జరపా యస్మిన్న హార్యోరసః
కాలే నావరణాత్యయా త్పరిణతే యత్స్నేహ సారేస్థితం.
భద్రం తత్ర సుమానుషస్య కథమప్యే కం హి తత్ప్రార్థ్యతే.

భవభూతి ఉత్తరరామచరిత నాటకం 1 -32

అనుకూలదాంపత్యం వివరిస్తున్నాడు:-

సుఖ, దుఃఖాలకు అద్వైతం అంటే ఒకళ్లవలెనే అనుభవించడం. అన్ని దశల్లోనూ కలసిసాగడం. హృదయానికి విశ్రాంతి, మనశ్శాంతి. వార్ధక్యం వచ్చినా అదే వలపు, అదే ప్రేమ. కాలం నడుస్తుంటే ప్రేమ పడుతుంది. స్నేహం స్థిరంగా ఉంటుంది. ఆ జీవితం భద్రతమం. అలాంటి దాంపత్యం ఆశించని వాడు ఎవడు?

ఏవం వర్ష సహస్రాణాం శతంవాహం త్వయాసహ
వ్యతిక్రమం నవేత్స్యామి స్వర్గోపి నహి మే మతః

వనవాసం గురించి సీత రామునితో అంటున్నది:-

అలా అడవుల్లో నీతో కూడి వందల, వేల సంవత్సరాలుఉంటాను. స్వర్గం కూడా నాకు అక్కరలేదు. నీవు లేక ఉండలేను.

నాకు పన్నెండేళ్లు, కమలకు ఏడేళ్లున్నప్పుడు 1939లో మాకు పెళ్లి అయింది. మా కష్టాలను నా ఆత్మకథ 'జీవనయానం' లో వివరించాను. ఆ గ్రంథాన్ని కష్టాల్లో/కల్లోలాల్లో/కన్నీళ్లలో కలసిసాగుతున్న కమలకు అంకితం ఇచ్చాను.

హిందూ వివాహం తప్ప అన్య మతాల వివాహాలు కాంట్రాక్టులు మాత్రమే. హిందూ వివాహం పవిత్ర బంధం. దాన్ని మృత్యువు సహితం విడదీయలేదు. అది ఏడేడు జన్మల బంధం. నూరేళ్ల పంట!

ఎంతటి సమాజంలో నైనా కుటుంబానిదే అగ్రస్థానం. కుటుంబమే సమాజానికి మూల కారణం. వేదం సుఖమయ, శాంతిమయ కుటుంబానికి బాటలు పరచింది. ఒక్క స్త్రీ మాత్రమే కాదు సంసార రథానికి స్త్రీపురుషులు రెండు చక్రాలు.

అనుకూల దాంపత్యం సమాజానికి మూల స్తంభం.

5. సత్యవాది

సత్యమేవేశ్వరో లోకే సత్యే ధర్మం ప్రతిష్ఠితం.

ఈ లోకంలో సత్యమే భగవంతుడు. సత్యం మీదనే ధర్మం ఆధారపడి ఉంది.

సత్యం అంటే నిజం చెప్పడం మాత్రమే కాదు. కాని సమాజ జీవితం చాల వరకు నిజం మీదనే ఆధారపడి ఉంది. ప్రభుత్వ, న్యాయ యంత్రాంగం సాంతం నిజం చెప్పించడానికే ఏర్పడింది. దురదృష్టం ఏమంటే ఈ యంత్రాంగం సాంతం అబద్ధం మీదనే ఆధారపడి ఉంది! **కార్య నిర్వహణ నిజం చెప్పదు. న్యాయం నిజం చెప్పదు. శాసనం నిజం చెప్పదు. వీరు నిజం చెప్పించడానికి ఏర్పడ్డారు!**

ఒక హత్య జరిగింది. ఒక దోపిడీ జరిగింది. ఒక ఎన్నిక జరిగింది. ఒక న్యాయ విచారణ జరిగింది. వీటి అన్నింటిలో అబద్ధాల సాక్ష్యాలే! ఎవడూ నిజం చెప్పడు. ఈ సమాజం అసత్యాల మీద ఆధారపడి ఉంది.

మన రాజ్యాంగమే అబద్ధంగా ఉంది!

రాజ్యాంగంలో భారత్ Sovereign Democratic Republic - Socialist Secular అని ఉంది.

మనం ఎంత వరకూ సావరిన్, ఎంతవరకు సెక్యులర్, ఎంతవరకు సోషలిస్టో గ్రహించండి.

ఎన్నికల్లో రాజకీయ పార్టీలు చేసే వాగ్దానాల్లో ఇసుమంత నిజం లేదు.

నిజం చెప్పమనండి ఈ వ్యవస్థ పేక మేడలా కూలుతుంది.

నిజానికి ఈ సమాజంలో విలువ లేదు. ఒకహంతకుడు హత్య చేశాననీ, ఒక దొంగ దొంగిలించానని నిజం చెప్పినా న్యాయ వ్యవస్థ అంగీకరించదు. అతడు సాక్ష్యాధారాలతో నిరూపించాలి!

ఒక ఆదర్శ సమాజాన్ని అవలోకిద్దాం. అందరూ నిజం చెప్పారను కొండి. ఈ వ్యవస్థ సాంతం వృథా అవుతుంది. వ్యర్థం అవుతుంది. పోలీసు వ్యవస్థకు, న్యాయ వ్యవస్థకు పని ఉండదు. రాజకీయులూ నిజం చెపుతారు! నిజాయితీ గల వారే ఎన్నిక అవుతారు! ఇది ఆదర్శం! ఒక స్వప్నం!!

ఒక్క 'నిజం' అనే పదం ఈ వ్యవస్థలో చేరితే ఎంత నిజాయితీ, నిష్కల్మషము, స్వచ్ఛము, మానవీయ మైన సమాజం వెలుగొందుతుంది?

అయితే అంతా అబద్ధం చెపుతున్నారా? అట్లయితే నిత్య జీవితం సాగేనా? సరుకులు కొనేప్పుడు అమ్మేప్పుడు కేవలం నిజం మీద ఆధారపడుతున్నారు. కాగితం పత్రం లేకుండా మాట మీద కోట్ల వ్యాపారం జరుగుతున్నది. చెక్కులు, రశీదులు, హుండీలు కోట్ల కొలదివి అడ్వాన్సుగా ఇస్తున్నాం. ఎక్కడో తప్ప అబద్ధం మోసం జరగడం లేదు.

చిన్న వ్యాపారులతో, కూరగాయలు, పాలవాడు, ఆటోవానితో బేరం కుదిరించు కుంటున్నాం. ఉభయ పక్షాలూ మాటకు కట్టుబడుతున్నాయి.

సామాన్యుడు సాధారణంగా అబద్ధం ఆడడం లేదు. అందు వలననే జీవితం సాగిపోతున్నది.

జీవితం ఎలా సాగుతున్నది? సత్య వాదుల వలన!

6. అలుబ్ధుడు

లుబ్ధులు పీనాసివారు. అలుబ్దులు పీనాసులు కానివారు.

ఇది ద్రవ్యం - వ్యయానికి సంబంధించిన విషయం. ధనం ద్రవ్యం అవుతుంది. ద్రవ్యానిది ద్రవ స్వభావం. ద్రవ్యానికి స్థిరత్వం లేదు. నిలకడ లేదు. ఒకచోట ఉండదు. మారుతుంటుంది. దాన్ని కదలకుండా కట్టిపెట్టే వారు లుబ్ధులు. అంటే వారు ద్రవ్య ప్రకృతికి విరుద్ధం అయిన పని చేస్తున్నారు. ధనం చెలామణిలో ఉండాలి. అందువల్ల అది ప్రజకు ఉపకరిస్తుంది. ఉత్పత్తి దారుడు మరింత ఉత్పత్తి చేయడానికి ఉపకరిస్తుంది. ఉత్పత్తి వల్ల సంపద పెరుగుతుంది. వినియోగదారులు పెరుగుతారు. దాచి పెట్టడం వల్ల ఇవన్నీ నిలిచి పోతాయి.

'చీమలు పెట్టిన పుట్టలు
పాముల కెరయైనయట్లు పామరుడుదగన్
హేమంబు కూడబెట్టిన
భూమీశుల పాలజేరు భువిలో సుమతీ'.

లుబ్ధులు గడ్డి వామునకు కాపు ఉన్న కుక్క వంటివారు. ఆ కుక్క తాను తినదు, ఇతరులను తిననీయదు. Drunkards and Gamblers are better than hoarders అంటారు బర్ట్రెండ్ రసెల్. తాగుబోతు, జూదరి తనకు నష్టం కలిగించుకుంటున్నాడు. సమాజానికి నష్టం కలిగించడం లేదు! కాని సొమ్ము దాచి పెట్టే వాడు సమాజానికి నష్టం కలిగిస్తున్నాడు!

అలుబ్ధుడు డబ్బు దాచడు. తనకోసమే తన వారి కోసమే కర్చు చేస్తాడు. దానధర్మాలు చేస్తాడని కాదు. ఏదోరకంగా కర్చుచేస్తాడు.

పెట్టుబడి పెట్టడం - బ్యాంకుల్లో దాచడం కూడా సమాజానికి ఉపకరిస్తుంది. సంపద, వినిమయం పెరుగుతుంది. అది కళ్యాణ కారకం అవుతుంది.

అట్లా లుబ్ధుడు సమాజానికి అపకారం చేస్తున్నాడు. అలుబ్ధుడు అపకారం చేయకున్నాడు. అందువల్ల జీవన గమనానికి ఉపయోగపడుతున్నాడు.

7. దానశీలురు

ఈశావాస్య.మిదం సర్వం యత్కించ జగత్యాం జగత్ |
త్యే త్యక్తేన భుంజీధా మాగ్నధః కశ్చచిద్ధనం || ఈశోపనిషత్తు - 1

ఈ జగత్తులోని చరాచరమంతా ఈశ్వరమే. అతడు త్యజించిందే అనుభవించాలి. అన్యుల ధనానికి ఆశించకు.

ఈ శ్లోకం సమస్త విశ్వాన్ని దర్శింపచేస్తున్నది. ఈ రెండు పాదాలను అంతే అన్య శాస్త్రాలు కాదు - ఆచరిస్తే లోకం నాకం అవుతుంది.

ఈ లోకంలోని ధనద్రవ్యాలు - ఆస్తి పాస్తులు - పదవులు అధికారాలు - రాజ్యం రాచరికం అంతా భగవానునిదే. అతడే దీనినంతటినీ సృష్టించాడు. ఇవి ఎవరివీ కావు. ఈశ్వరునివి. ఈశ్వరుడు కరుణామయుడు. దయదలచాడు. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్కరికి ఇచ్చాడు. రక్షించమన్నాడు. అవి తనవి. తన పక్షాన ధర్మకర్తృత్వం నిర్వహించమన్నాడు. అతడు కర్త కాడు ధర్మకర్త మాత్రమే!

ధర్మ - అర్థ - కామములు పురుషార్థాలు. ఇవి సామాజికములు. మోక్షం తురీయ పురుషార్థం. ఇది వ్యక్తి గతం. దీనికి ఇతరులతో ప్రమేయం లేదు. ఇతరులకు భాగస్వామ్యం లేదు.

అర్థ కామములు లౌకికములు. ఈ రెండూ ధర్మంతో కూడినపుడు న్యాయపువి అవుతాయి. 'రాజానుమతో ధర్మం' రాజు అనుమతించిందే ధర్మం. ఆయాకాలాల్లో రాచరికం విధించిన నియమాలకు లోబడి ఆర్జించింది న్యాయ అర్థం అవుతుంది. అలాంటిదే కామం. కామం అంటే స్త్రీ విషయికం మాత్రం కాదు. కోరిక కామం అవుతుంది. అది ధర్మాన్ని అనుసరించేప్పుడే న్యాయమైన కోరిక అవుతుంది.

ప్రకృతి స్వభావం ఇవ్వడం. ఒక్క గింజ వేయండి. చెట్టు ఎంతో ఇస్తుంది. ఇస్తూనే ఉంటుంది. ఇది దానత్వం. ఇది వృక్షపు దానశీలత్వం.

దానం దైవ స్వరూపం. ఈశ్వరుడు ఒకనికి ధనం ఇచ్చాడు. కొంతమంది నిర్ధనులను సృష్టించాడు. సంపన్నుని ధనం స్వంత వినియోగానికి కాదు. ఇతర దీనుల, దరిద్రుల, అనాథల, అన్నార్తులకు ఇవ్వడానికి. **ఆ సంపన్నుని ధనం ఇలాంటి వారందరికీ చెందాల్సి ఉంది. అలా పెట్టక తానే అనుభవించిన వాడు దొంగతనం చేసిన వాడవుతాడు.**

దానశీలునికి ఆత్మానందం కలుగుతుంది. ఆకలి గొన్నవానికి అన్నం పెట్టండి. ముందు కూర్చుని వడ్డించండి. అతడు తింటున్నప్పుడు, తిని తేన్చినపుడు దాతకు కలిగే ఆనందం చేసిన దానాన్ని మించుతుంది. పురాణ పురుషులగు దానశీలురకు నమస్కరింతాం.

బలిచక్రవర్తి

ప్రహ్లాదుని మనుమడు బలి. అతడు సమస్త విశ్వాన్ని జయించాడు. అతడు నర్మదా నదికి ఉత్తరాన అశ్వమేధం చేస్తున్నాడు. అతని గురువు శుక్రాచార్యులు. అతడు యజ్ఞం చేయిస్తున్నాడు.

ఆ యజ్ఞానికి వామనమూర్తి వచ్చాడు. అతడు సూర్యుని వలె ప్రకాశిస్తున్నాడు. అతని ప్రకాశానికి బలి, శుక్రుడు నిస్తేజులైనారు. వామనుడు బలి దగ్గరకు వచ్చాడు. బ్రాహ్మణ కుమారా! నీవు అడుగు పెట్టినావు. ఈ యజ్ఞం పావనం అయింది. నేను పావనుడను అయినాను. నీకు కావలసింది అడుగు. కాదనక లేదనక ఇస్తాను :-

"వర చేలంబులో, మాడలో, ఫలములో, వన్యంబులో, గోవులో
హరులో, రాత్నములో, రథంబులో, విమృష్టాన్నంబులో, కన్యలో
కరులో, కాంచనమో, నికేతనములో, గ్రామంబులో, భూములో
ధరణీఖండమొ కాక యేమడిగెదో ధాత్రీ సురేంద్రోత్తమా"

వామనమూర్తి యాచిస్తున్నాడు!

"అడిగినది లేదనక ఇచ్చుదాతలలో నీవు మేటివి. అందుకే నిన్ను యాచిస్తున్నాను. నిన్ను ఎక్కువ అడుగను. నా అడుగులతో మూడడుగుల నేల ఇవ్వు. చాలు"

"నీ కోరిక మూడడుగుల నేలయే అయితే తీసికో" అని దానం ఇవ్వడానికి జలపాత్రను అందుకున్నాడు.

శుక్రుడు ఎత్తిన బలి చేయి పట్టుకున్నాడు. "ఇతడు సాధారణుడు కాడు. నిన్ను ధ్వంసం చేయడానికి వచ్చాడు. అతడు ఒక అడుగుతో భూమండలాన్నీ, మరొక అడుగుతో ఆకాశాన్ని కొలుస్తాడు. మూడో అడుగు ఎక్కడ పెట్టాలి? అని అడుగుతాడు. ఏమిస్తావు. ఇస్తానన్నావు. నిజమే. ఇది ప్రాణరక్షణ. ఇచట సత్యం పనికి రాదు. అబద్ధం ఆడు. ఇవ్వనను" అన్నాడు.

"గురుదేవా! నేను ప్రహ్లాదుని మనుమణ్ణి. ఇస్తానన్నాను. ఇవ్వననడం మోసం కాదా! **అసత్యం కంటే అధర్మం లేదు. భూమి అన్నింటినీ భరిస్తుంది. అసత్యం భరించలేదు. నరకం, దారిద్ర్యం, దుఃఖం, రాజ్య నాశనానికి భీతిల్లను. ఇత్తునని ఇవ్వకమోసం చేయ జాలను. అసత్యాన్ని మించిన అపరాధం, పాపం మరొకటి లేదు**" అని బలి వామనునికి మూడడుగుల నేల దానం చేశాడు. బలి భార్య వింధ్యావతి బంగారు చెంబుతో నీరు పోసింది. బలి స్వయంగా వామనుని కాళ్లు కడిగి నెత్తిన చల్లుకున్నాడు.

ఆకసం నుంచి ఇదంతా చూస్తున్న దేవతలు చకితులైనారు. ఆశ్చర్యపడ్డారు. వాలి వారికి శత్రువే. అయినా అతని కీర్తిగానం చేశారు:-

కమలనాభు నెరిగి కాలంబు దేశంబు
నెరిగి శుక్రు మాట లెరిగి నాశ
మెరిగి పాత్ర మనుచు నిచ్చెదానము బలి
మహి వదాన్య దొరుడు మరియు గలడె!

వామనుడు ఒక అడుగుతో భూమిని, మరొక అడుగుతో ఆకాశాన్నీ కొలిచాడు. మూడవ అడుగు ఎక్కడ పెట్టవలెను? అని అడిగాడు.

బలి అంటున్నాడు:-

"ప్రభూ! నా మాట అసత్యం చేయాలను కున్నావు. కాని నా మాట సత్యమని ప్రతిపాదిస్తాను. రెండడుగులు ఇచ్చినాను. మూడవ అడుగు నాతల మీద పెట్టుము" అన్నాడు.

వామనుడు బలి తల మీద పవిత్ర పాదము పెట్టినాడు. "బలిరాజా! నీవు సుతల లోకానికి సబాంధవంగా వెళ్లుము. ఆ లోకమున నేను నీకు ద్వారపాలకుడనై ఉంటాను" అన్నాడు.

బలి దానగుణం శ్రీమన్నారాయణ మూర్తినే అతనికి ద్వార పాలకుణ్ణి చేసింది.

"య ఇదం దేవదేవస్య హరే రుద్భుత కర్మణః
అవతారాను చరితం శృణ్వన్ యాతి పరాం గతిం"

హరి దేవదేవుడు. అద్భుత కర్మణుడు. ఇది అతని అవతార కథ. దీనిని విన్న వారికి పరమ పదం లభిస్తుంది.

శిబి చక్రవర్తి

శిబి సత్యవంతుడు. కీర్తిశాలి. ధర్మాత్ముడు. దానశీలుడు.

ఒకనాటి మాట. అతడు ఆరుబయట కూర్చున్నాడు. ఒకడేగ పావురాన్ని తరుముతున్నది. పావురం భయపడుతున్నది. వణకుతున్నది. దానికి శిబి కనిపించాడు. పావురం శిబి చాటున దాగింది.

డేగ పావురం వెనుక వచ్చింది. శిబిని చూచింది. అతని ముందు వాలింది. అన్నది:-

"మహారాజా! పావురం నా ఆహారం. దాన్ని నేను తరిమి తెచ్చాను. నా ఆహారానికి నీవు విఘ్నం కలిగిస్తున్నావు. సకల భూతాలు ఆహారం వల్లనే జీవిస్తున్నాయి. నాకు పావురం ఇవ్వు. నాకు ఆకలిగా ఉంది. నా ప్రాణాలు పోతాయి. అందుకు నీవే కారణం అవుతావు. నీవు ధర్మజ్ఞుడవు. పావురం ఇవ్వు. నా ప్రాణాలు కాపాడు"

శిబి అంటున్నాడు:-

డేగా! పావురం నన్ను ఆశ్రయించింది. దాని మీద కోపం విడువు. నీకు అనేక జంతువుల మాంసం పెట్టిస్తాను.

మహారాజా! పావురాన్ని రక్షించు. పావురపు తూకమంత నీ మాంసం కోసిపెట్టు. అప్పుడు నీ దాతృత్వం వెల్లడి అవుతుంది.

శిబి అందుకు అంగీకరించాడు. త్రాసు తెప్పించాడు. తనమాంసం కోస్తున్నాడు. త్రాసులో పెడ్తున్నాడు. ఎంతకూ పావురానికి సరిపోవడం లేదు. శిబి స్వయంగా త్రాసులో కూర్చున్నాడు. అప్పుడు మరో పళ్లెంలోని పావురం ఎగిరింది.

డేగా, పావురం ఇంద్రాగ్నులుగా మారాయి. **"నీ ధైర్యశౌర్యాది గుణంబు లనన్య సాధారణంబులు గావున నీ కీర్తి నిత్యంబై శబ్దబ్రహ్మగలయంత కాలంబును వర్తిల్లుచు నుండెడుమ" ని శిబికి వరంబిచ్చి యింద్రాగ్నులు చనిరి.**

ఇంతకు మించిన త్యాగం అరుదు. దధీచి తనదేహాన్నే దానం చేశాడు. ఇది మానవతకు పరాకాష్ఠ. దైవత్వానికి అతి దగ్గరిది. మానవుని దైవత్వపు అంచులకు చేర్చుటకు శిబి కథ అవతరించింది.

రంతి దేవుడు

రంతి దేవుడు రాజు, మహాదాత. దానము చేయడంలో అతనికి అతడే సాటి. తన సంపదను తాను అనుభవించలేదు. ఆపన్నులకు, పేదలకు దానం చేశాడు. పేదవాడై నాడు. కుటుంబ సహితంగా 48 రోజులు ఆహారం

లేకుండా గడిపాడు. 49వ రోజు ఉదయం కొంత పాయసం, నేయి, నీరు లభించింది. సపరివారంగా భుజించడానికి కూర్చున్నాడు.

అప్పుడు ఆకలి గొన్న బ్రాహ్మణుడు అతిథిగా వచ్చాడు. 'ఆకలి - అన్నం' అని ఆర్తనాదం చేశాడు. సకల ప్రాణులందు భగవంతుని దర్శించువాడు రంతిదేవుడు. వచ్చిన వానిని భగవంతుడుగా భావించాడు. ఉన్న దానిలో బ్రాహ్మణునికి భోజనం పెట్టాడు. అతడు తృప్తిగా వెళ్లిపోయాడు.

మిగిలిన దానిని భుజించడానికి కూర్చున్నారు.

అప్పుడు ఆకలిగొన్న ఒక శూద్రుడు వచ్చాడు. 'ఆకలి - అన్నం' అని ఆర్తనాదం చేశాడు. రంతిదేవుడు సకల ప్రాణులందు భగవంతుని దర్శించువాడు. వచ్చిన వానిని భగవంతునిగా భావించాడు. మిగిలిన దానిని శూద్రునికి భోజనం పెట్టాడు. అతడు తృప్తిగా వెళ్లిపోయాడు.

మిగిలిన దానిని భుజించుటకు కూర్చున్నారు.

అప్పుడు కుక్కలను పట్టుకొని మరొకడు వచ్చాడు. 'ఆకలి - అన్నం' అని ఆర్తనాదం చేశాడు. రంతిదేవుడు సకల ప్రాణులందు భగవంతుని దర్శించువాడు. వచ్చిన వానిని భగవంతునిగా భావించాడు. మిగిలినది అతనికి అందించాడు. అతడు తృప్తిగా వెళ్లిపోయాడు.

మిగిలింది నీరు మాత్రం. అదీ ఒకనికి సరిపోయేంత లేదు. నీరు త్రాగడానికే సపరివారంగా కూర్చున్నారు.

అప్పుడు ఆకలిగొన్న ఒక చండాలుడు వచ్చాడు. 'ఆకలి - దాహం' అని ఆర్తనాదం చేశాడు. రంతిదేవుడు సకల ప్రాణులందు భగవంతుని దర్శించువాడు. వచ్చిన వాణ్ణి భగవంతునిగా భావించాడు. 'అన్నములేదు కొన్ని మధురాంబువులున్నవి త్రావుమన్న' అని ఇచ్చాడు. అతడు తృప్తిగా వెళ్లిపోయాడు.

అప్పుడు రంతిదేవుడు ప్రార్థిస్తున్నాడు:-

"భగవాన్! నాకు సకల ఐశ్వర్యాలు అక్కరలేదు. నేను నిన్ను మోక్షం కూడ అర్థించను. నేను కోరునది ఒక్కటే కోరిక. సకల ప్రాణుల దుఃఖము నాయందే చేరవలెను. సమస్త ప్రాణులు సుఖించవలెను."

ఆ వచ్చిన అతిథులు దేవతలు. రంతిదేవుని ముందు బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు ప్రత్యక్షమైనారు.

వారల నేమియు నడుగక

నారాయణ భక్తి తన మనంబున వెలుగన్
ధీరుండాతడు మాయా
పారజ్ఞుండగుచు బరమ పదముంబొందెన్.

రంతిదేవుడు మహాత్ముడు. కర్మయోగి. కోరికలను జయించిన వాడు. నిష్కామి.

రంతిదేవునకు వందల, వేల వందనములు. అతడు తనను జయించాడు. ఆశలను జయించాడు. మానవత్వాన్ని అధిగమించాడు - అతీతుడైనాడు. నిష్కామి అయినాడు. దైవత్వానికి దరిచేరాడు. కాదు. దాటిపోయాడు. ఇంద్రాది దేవతలకు కోరికలు, ఈర్ష్యాద్వేషాలున్నాయి. రంతిదేవుడు వాటినీ దాటాడు. అతడు 'పరమపదముంబొందెన్' అన్నాడు పోతనామాత్యుడు.

నాకు రంతిదేవుడంటే అత్యంత అభిమానం. భక్తి. నేను "ఆకాశవాణి" కి 'రంతిదేవుడు' అనే నాటిక వ్రాశాను. అది చాల కాలం క్రితం ప్రసారమైంది.

వేదం - వ్యక్తం

"యుగాన్తేన్తర్హితా న్వేదాన్ సేతిహాసా న్మహర్షయః
తేభిరే పూర్వమను జ్ఞాతా స్స్వయంభువా"

యుగాంతం అవుతుంది. వేదాలు మాయం అవుతాయి. అప్పుడు బ్రహ్మ మహర్షులకు అనుమతిస్తాడు. మహర్షులు ఇతిహాస సహితములైన వేదాలను మరల అందుకున్నారు.

మానవ జీవితం లోని ప్రతి అంశం గురించి భారత మేధావులు, ఋషులు, మునులు, విద్వాంసులు చేసినంత అధ్యయనం, పరిశోధన, పరిశ్రమ, కృషి మరెవ్వరూ చేయలేదు. ఇది సత్యం - ఇది నిశ్చయం.

ఋషి అంటే గడ్డం పెంచుకొని, ముక్కుమూసుకొని, కొండ కోనల్లో తపస్సు చేసుకునే వారనే భ్రాంతి భారత స్వప్రయోజన పరులు మనకు కలిగించారు. అది ప్రమాదకరం అయిన భ్రమ. అయితే దాన్ని తొలగించడం అంత సులభం కాదు.

ఋషి మానవాభ్యుదయం కోసం సంసారాన్ని వదిలాడు. అన్యం ఎరుగడు. పరిశోధనయే లక్ష్యం. ప్రాపంచిక విషయాలు ఎరుగడు. అంతటి దీక్ష అతనిది. అదే తపస్సు. అతనిని ఎవరూ నియమించలేదు. జీతభత్యాలు ఇవ్వలేదు. స్వచ్ఛందంగా పరిశోధనకు పూనుకున్నాడు. అతను కోరిందేమీ లేదు. కేవలం మానవాభ్యుదయం మానవ కళ్యాణం! మానవ జీవితం సుఖమయం - శాంతియుతం కావాలి. ఇదీ లక్ష్యం **ఇవ్వాళ్టి మన ఈ మాత్రపు జీవితానికి మహర్షుల**

కృషి తపస్సే కారణం!

పాశ్చాత్య భాషలో సైంటిస్టు జీతగాడు, లేదా బేహరి. అయినా పాశ్చాత్యుల చరిత్ర ఎంతటిది? యురొపుది వేయేళ్లు. అమెరికాది నాలుగు వందల ఏళ్లు! **ఈలోగా వారు చేసిన, చేస్తున్న, చేయనున్న రీసెర్చి, వ్యాపారం. మానవజాతి వినాశానికి మాత్రం ఉపయోగపడుతున్నది. ఇది భస్మాసుర హస్తం. వారినే నాశనం చేస్తుంది! కాలాన్ని కట్టిపెట్టిన రావణాదుల గతి ఏమైందో భారత ఇతిహాసం చాటి చెపుతున్నది.** వాల్మీకి రామాయణ సుందర కాండలో లంకను ఎంతో సుందరంగా వర్ణించాడు. అది నేటి పాశ్చాత్య వ్యామోహ జీవితానికి సరిగ్గా సరిపోతుంది!

కాలాన్ని గురించి భారతదేశంలో జరిగినంత పరిశ్రమ మరెక్కడా జరగలేదు. దీన్ని "మూఢనమ్మకం" అని ఆంగ్లేయులు భారత మేధావులను వప్పించారు. అదే చదువు చెప్పారు. వారు మనను గ్రుడ్డి వారినీ, చెవిటివారినీ చేశారు! **ఇప్పుడు మనం సత్యం విననొల్లం - చూడనొల్లం. మనకు ఆత్మగౌరవం - ఆత్మ విశ్వాసం నశించింది. ఇవ్వాళ మనం అన్ని బానిసత్వాలు, డబ్బు పెట్టి కొనుక్కుంటున్నాం. ఈ వ్యవస్థ విషాన్ని అమృతం అని అమ్మి లాభాలు ఆర్జించగలదు! చావునే బ్రతుకని నిరూపించగలదు!**

భారతీయులకు కాలం అనాది. అనంతం. అందరికీ అంతే! కాని అన్యులు మూర్ఖులు!! నమ్మనొల్లరు. కాలం అనంతం అయినా మన శాస్త్రజ్ఞులు శాస్త్రీయంగా గుణించి లెక్కలు కట్టారు. పంచాంగం మీద చూడండి సృష్టి ఆది నుంచి లెక్క కనిపిస్తుంది. ప్రమాధి నామ సంవత్సరానికి 99-2000లకు సృష్టి మొదలై 194 కోట్ల 58 లక్షల, 85,100 సంవత్సరాలయింది.

సృష్టి మొదలయిం తరువాత 432 కోట్ల సంవత్సరాలకు ప్రళయం వస్తుంది. అప్పుడు సమస్తం జలమయం అవుతుంది. ఆ జలమయ జగత్తు 432 కోట్ల మానవ సంవత్సరాలుంటుంది. అప్పుడు విష్ణువు - శ్రీమన్నారాయణుడు. మర్రి ఆకు మీద శయనించేంత వాడవుతాడు. వటపత్రశాయి అవుతాడు. అప్పుడు ఆ స్వామి ఒక్కడే మర్రి ఆకు మీద తేలియాడుతుంటాడు.

మళ్లీ సృష్టి ప్రారంభం కావాలి. అప్పుడు స్వామి శేషశయనుడు అవుతాడు. అతని బొడ్లో నుండి తామరపూవు వెలుస్తుంది. దానిమీద చతుర్ముఖ బ్రహ్మ ప్రభవిస్తాడు. విష్ణుదేవుడు బ్రహ్మకు "అనేకావై వేదాః" అనేకములైన వేదాలను ఉపదేశిస్తాడు.

432 కోట్ల సంవత్సరాలు వేదాలు నశించలేదు. సృష్టితో పాటు అంతర్హి తాలయినాయి. అప్పుడు ఋషులు బ్రహ్మ వలన అనుమతించబడ్డారు. ఆ మహర్షులు ఆ విధంగా వేదాన్ని దర్శించారు. కావున ఋషి వేదానికి ద్రష్ట దర్శించినవాడు- స్మర్తి గుర్తించుకున్నవాడు మాత్రమే! కర్త మాత్రం కాదు.

"నతావద్వ్యాసో వేద కర్తా, తస్య విభాగమాత్ర కారిత్వాత్, నాపి చతుర్ముఖః, ఈశ్వరేణ చతుర్ముఖాయ వేద

ప్రదానాత్, నాపి జగదీశ్వరః, తస్య వేదాభివ్యంజకత్వాత్" మత్స్య పురాణం.

వేద వ్యాసుడు వేదకర్త కాదు. అతడు వేద విభజన మాత్రం చేశాడు. చతుర్ముఖుడు వేదకర్త కాదు. అతనికి ఈశ్వరుడు ప్రసాదించాడు. జగదీశ్వరుడు వేదకర్త కాదు. అతడు కేవలం వ్యక్తపరిచాడు.

వేదానికి కర్త లేడు. వేదం అపౌరుషేయం.

వేదం - నామములు

వేదానికి 1. శ్రుతి, 2. ఆమ్నాయము, 3. ఛందస్సు, 4. స్వాధ్యాయము అని పేర్లు

1. శ్రుతి : వేదాన్ని మహర్షులు విన్నారు. విన్నందున శ్రుతి. పాశ్చాత్యులు శ్రుతికి అపార్థం కలిగించారు. వ్రాత, లిపి అక్షరం వేదకాలంలో లేదని వారి దుర్మతం. అందువల్ల విని నేర్చుకున్నారని వారి కువ్యాఖ్యానం. వేదం ఛందోబద్ధం - సస్వరం - సమస్త సృష్టినీ ఇముడ్చుకున్నది. అప్పటికి అక్షరం లేదన్నది మూర్ఖత్వం!

"ఫూల్ కిప్తతీసే కట్ కక్తాహై హీరేకా జిగర్
మర్దెనాదాంప్రర్ కలామెనర్మోనాజుక్ బేఅసర్" ఇక్బాల్
పూవు రేకుతో వజ్రపు గుండెను కోయవచ్చు
మూర్ఖుని ముందు సుతిమెత్తని మాట వ్యర్థం.

2. ఆమ్నాయం : వేదం ఉపదేశం వలన లభించింది. సస్వర వేదం ఉపదేశం వల్ల మాత్రమే సాధ్యం. సంప్రదాయ ప్రకారం లభించింది. ఇన్ని వేల సంవత్సరాల నుండి తరం నుంచి మరో తరానికి సంక్రమించింది. Veda remains received by an unbroken chain of generations. travelling like a great wave, through the living substance of mind" jhon seemee

నిరంతరం అధ్యయనం చేయబడేది ఆమ్నాయం. అవిచ్ఛిన్నంగా సాగుతున్నది ఆమ్నాయం.

ఖుర్ - ఆన్ - ఖురాన్ కు అర్థం కూడా ఎక్కువగా చదవబడేది - నిరంతరం చదువబడేది అని.

3. ఛందస్సు : ఛందో బద్ధం అయిందని మాత్రం కాదు. ఆదేశించేది - నియమించేది అని అర్థం. మానవ జాతికి నియమబద్ధం అయిన జీవితం నేర్పినందున ఛందస్సు.

4. స్వాధ్యాయన : వేదం సంప్రదాయంగా వచ్చింది, ఉపదేశించవలసింది. ఈ రెండు గురుముఖతః జరిగేవి.

అంతటితో అధ్యయనం ఆగిపోదు. వేద విద్యార్థి తాను స్వయంగా వేదాన్ని అధ్యయనం, పరిశోధన చేయాలి. అంతకు ముందు తెలియని అర్థాలు, వాస్తవాలు వెలికితీయాలి. ఇది స్వాధ్యాయం అవుతుంది.

"తపస్స్వాధ్యాయ నిరతం తపస్వీ వాగ్విదాం వరమ్" ఇది నారదుని గురించి శ్రీమద్రామాయణంలోని తొలి శ్లోకార్థం. వాల్మీకి ప్రోక్తం.

వాల్మీకి నిరంతరం స్వాధ్యాయం చేసేవాడు. అందుకే **"రామకథాం పుణ్యాం శ్లోక బద్ధాం మనోరమామ్"** సృష్టించకలిగాడు.

వందే వాల్మీకి కోకిలం

ఋషి - దివ్య దృష్టి

ఋషి అతీంద్రియ దర్శి. జ్ఞానేంద్రియములకు అతీతముగా చూడగలవాడు. "నానృషిః కురుతే కావ్యం" అతీంద్రియ దృష్టి లేనివాడు కవి, రచయిత కాలేడు. రవి గాంచనిచో కవిగాంచును. సూర్య భగవానుడు సర్వసాక్షి. అయినా అతడు చూడని దానిని ఋషి - కవి చూడగలడు.

దివ్యదృష్టి దివికి సంబంధించినది. దివ్యదృష్టి దేవతా సంబంధం - జ్ఞాన సంబంధం. జ్ఞానానికి అందనిది లేదు. జ్ఞానం సర్వమును దర్శించగలది. జ్ఞానం భూతభవిష్యత్తులను దర్శించగలదు.

మానవ సమాజాన్ని గురించి భారత ఋషులు అధ్యయనం చేసినంతగా ప్రపంచంలోని ఏ సామాజిక శాస్త్రవేత్త అధ్యయనం చేయలేదు. మానవుని సుఖదుఃఖాలను గురించి భారత ఋషులు, తత్త్వవేత్తలు, ఆచార్యులు ఎంతగానో పరితపించారు. దుఃఖనివారణకు ఎంతో కృషి చేశారు.

భవిష్యత్తును గురించి ఋషులు చెప్పిన దానికి ఇంటర్నెట్ యుగంలో మనం ఆశ్చర్యపోకుండా ఉండలేం! వేదవ్యాస మహర్షి మానవాళి కోసం తన జీవితాన్ని కర్పూరంగా వెలిగించాడు. ద్వాపర యుగాంతంలో రానున్న కలియుగాన్ని గురించి అతని భవిష్యద్దర్శనం అద్భుతం - నిరుపమానం. శ్రీమహాభాగవతం ద్వాదశ స్కంధంలో కలియుగాన్ని గురించి చెప్పబడింది. దాని సంగ్రహ స్వరూపం :

"కలికాలమున దినదినమునకు ధర్మము, సత్యము, శౌచము, క్షమ, దయ, ఆయువు, స్మృతి లోపించు చుండును. ధనమున్న వాడే కులీనుడు, ఆచారవంతుడు. గుణవంతుడు, బలవంతుడు, ధర్మపరుడు, న్యాయపరుడు, సర్వ నియంతయగును. **(నేడు ధనమున్న అమెరికా సర్వ నియంత అయింది.)** పెండ్లిండ్లలో కులము, శీలము, యోగ్యత చూడరు. వరునకు కన్య - కన్యకు వరుడు నచ్చిన వివాహములగును. నిజాయితీ లోపించును. మోసము

చేయగలవాడు, అబద్ధము లాడగలవాడు. వ్యవహార దక్షుడగును. బ్రహ్మణుని బ్రహ్మణత్వము బ్రహ్మ జ్ఞానము వలన కాక జందెము వలన వ్యక్తమగును. బ్రహ్మచారులు గాని, సన్యాసులు కాని ఆశ్రమ ధర్మములు పాటించరు. వేసిన వేషముతో తృప్తి చెందెదరు. వాగినవాడు పండితుడు, అసాధుత్వమే సాధుత్వము, అసౌజన్యమే సౌజన్యము. స్వీకారమే వివాహము అగును. దూరమున ఉన్న బురదగుంట తీర్థము, వెంట్రుకలు పెంచుట లావణ్యము, కడుపు నింపుకొనుట పురుషార్థము, కుటుంబ పోషణే ఘన కార్యము, యశస్సు కోరుటే ధర్మ సేవనములగును"

ఒక పరి పరికించండి. ఋషులు ఆనాడు చెప్పింది ఎంతటి యథార్థమైందో!

వారి దివ్యదృష్టికి ఆశ్చర్యపోవడం కన్నా ఏం చేయగలం?

"కలౌ వేంకట నాయకః" కలియుగంలో వేంకటేశ్వర స్వామియే భగవానుడు అని ఏనాడు చెప్పారో? ఈనాడు అది మన కంటికి కనిపిస్తున్నది! ఎంతటి సత్యవాక్కు ఆ ఋషులది!! ఎంతటి తపోధనులు వారు!!!

"సంఘేశక్తిః కలౌయుగే" కలియుగంలో సంఘటిత శక్తిదే కాలం అన్నాడు. ఇవ్వాళ మనం సంఘ శక్తిని గమనిస్తున్నాం. దేశాలే సంఘటితం అవుతున్నాయి. యూరోపియన్ యూనియన్ అందుకు నిదర్శనం. సైనిక శక్తులు సంఘటితం అవుతున్నాయి. NATO వంటివి అందుకు నిదర్శనాలు. కార్మిక సంఘాలు, కులసంఘాలు, మత సంఘాలే రాజ్యాలు పాలిస్తున్నాయి!

ఆనాటి ఋషిది ఎంత దివ్య దర్శిత్వం? కొనియాడడానికి పదాలు దొరకడం లేదు! ఆలోచనకు అందడం లేదు!!!

వేదమేకం చతుర్విధం

వ్యాస భగవానుడు మానవ సమాజ శ్రేయోభిలాషి. అతడు రానున్న కలియుగాన్ని దర్శించాడు. నాటి అవిశ్రాంత మానవుని దర్శించాడు. అతని అజ్ఞతను దర్శించాడు. స్వప్రయోజనత్వాన్నీ స్వార్థాన్ని, కాలుష్యాన్ని దర్శించాడు.

వ్యాస భగవానుడు "అనంతావై వేదాః" అనంత వేదాలను దర్శించాడు. వేదాల విశాలతను కలియుగపు సంకుచిత నరుణ్ణి చూశాడు. అతనికి జాలి కలిగింది. కలియుగ మానవులకు ఉపకారం చేయాలనుకున్నాడు. ఉపకారమే అతని జీవితం!

ఏవం చకార భగవాన్ వ్యాసః కృపణవత్సలః
వ్యవధాత్యజ్ఞ సంతత్యై వేదమేకం చతుర్విధం

వ్యాసభగవానుడు కృపావాత్సల్యములు గలవాడు. రానున్న కాలంలో జనానికి తీరిక ఉండదనీ, వాళ్లు అజ్ఞానులనీ

గ్రహించాడు. అట్లా గ్రహించి ఒకటిగా ఉన్న వేదాన్ని నాలుగుగా విభజించాడు.

1. **ఋగ్వేదసంహిత :** ఈ సంహిత దేవతల గుణ గణములను స్తుతిస్తుంది. ఇందులో 10,589 కవితలున్నాయి.

2. **శుక్లయజుర్వేద సంహిత :** ఈ సంహిత యజ్ఞ యాగాది క్రతువులను నిర్దేశిస్తుంది. ఇందులో 1975 పద్య, గద్యాలున్నాయి.

కృష్ణయజుర్వేద సంహిత : ఈ సంహిత సహితం యజ్ఞయాగాది క్రతువులను నిర్దేశిస్తూ బ్రాహ్మణ సహితమై ఉంది. ఇందులో 19200 పదాలున్నాయి.

3. **సామవేదసంహిత :** ఈ సంహిత దేవతలను ప్రసన్నులను చేసే గాన విధిని వివరిస్తుంది. ఇందులో 1,875 గేయాలున్నాయి.

4. **అథర్వవేద సంహిత :** ఈ సంహితలో బ్రహ్మజ్ఞానం సహితంగా అనేకానేక లౌకిక విషయాల వివరణ లభిస్తుంది. ఇందులో 5977 గద్య పద్యాలున్నాయి.

రెండు యజుర్వేదాలు

యజుర్వేదం యజ్ఞయాగాది క్రతువులను నిర్దేశిస్తుంది. అందువల్ల యజుర్వేదమే ఎక్కువ ఉపయోగంలో ఉంది. మిగతా మూడు వేదాల కన్నా ఎక్కువమందికి తెలిసింది. యజుర్వేదం రెండుగా ఉండడానికి కారణం మహీధర భాష్యం వివరించింది.

వేదవ్యాసుడు వేదాలను ఋగ్యస్సామాథర్వ వేదాలుగా విభజించాడు. వాటిని క్రమ ప్రకారం తన శిష్యులు పైల, వైశంపాయన, జైమిని, సుమంతులకు ఉపదేశించాడు. వారు తమ శిష్యులకు ఉపదేశించారు.

వైశంపాయనుడు యజుర్వేదాన్ని యాజ్ఞవల్క్యాదులకు ఉపదేశించాడు. ఒకప్పుడు వైశంపాయనునికి కోపం వచ్చింది. యాజ్ఞవల్క్యుని ఆశ్రమం నుంచి వెళ్లగొట్టాడు. యాజ్ఞవల్క్యుడు యోగబలంతో తాను నేర్చిన యజుర్వేదాన్ని వాంతి చేశాడు. వైశంపాయనుని ఆదేశం ప్రకారం అతని ఇతర శిష్యులు తిత్తిరి పక్షులై వాంతిలో ఉన్న విద్యను స్వీకరించారు. "తాని యజూంషి బుద్ధిమాలిన్యాత్కృష్ణాని జాతాని" ఆ యజుస్సులు బుద్ధిమలినములు. అందువలన కృష్ణ యజుస్సులు అయినవి.

యాజ్ఞవల్క్యుడు గ్రంథాలు విడిచి వెళ్లి ఉంటాడు. అతడు యోగవిద్య తెలిసినవాడు. నేర్చిన విద్య మరచిపోయి వదలి

ఉంటాడు. వైశంపాయనుడు యజుర్వేదం ఒక్క యాజ్ఞవల్క్యునికి మాత్రమే ఉపదేశించలేదు. ఇతర శిష్యులు ఉన్నారు. యాజ్ఞవల్క్యుడు విశేషంగా నేర్చి ఉండవచ్చు. యాజ్ఞవల్క్యుడు విశేషంగా నేర్చినదాన్ని గురువు అన్య శిష్యులకు ఉపదేశించి ఉండవచ్చు. వారిలో తిత్తిరి మహర్షి గ్రహించింది కృష్ణ యజుర్వేదం అయింది.

"బుద్ధిమాలిన్యాత్కృష్ణావి జాతాని" బుద్ధిమాలిన్యము వలన 'కృష్ణములు' అయినవి అన్నది సరికాదు. దీనికి బుద్ధిమాలిన్యము అంటదు. ఇది వ్యాసుని నుంచి వైశంపాయనునికి వచ్చింది. ఇదే శుద్ధయజుర్వేదం. దీనినే తిత్తిరి మహర్షి చెప్పాడు.

శుక్ల కృష్ణ యజుర్వేదాలు సమానములు. వీనిలో ఏదీ మిన్న కాదు. శుక్ల యజుర్వేదీయులు కృష్ణ యజుర్వేదాన్ని తక్కువగా చూస్తారు. కొందరు కృష్ణ యజుర్వేదాన్ని బ్రాహ్మణంగా పరిగణిస్తారు. దాన్నివేదంగా అంగీకరించరు. స్థూలంగా శుక్ల యజుర్వేదం ఉత్తరాది వారికీ, కృష్ణ యజుర్వేదం దక్షిణాది వారికీ వర్తిస్తుంది. వస్తుతః ఉత్తరాది వారికి అహంకారం ఎక్కువ! దాక్షిణాత్యులను తమతో సమంగా - నేటికీ - గుర్తించరు! ఉత్తర భారతం వారు తెల్లవారు. వారి యజుర్వేదం శుక్ల యజుర్వేదం. దక్షిణ భారతం వారు నల్లనివారు వారి యజుర్వేదం కృష్ణ యజుర్వేదం అయింది.

ఈ శుక్ల, కృష్ణములు చంద్రుని శుక్ల, కృష్ణ పక్షాల వలన వచ్చినవి. చంద్రుని శుక్ల, కృష్ణ పక్షాలను గమనింతాం.

కాలమానం

మనం ఈనాడు ప్రమాణంగా భావించే ఇంగ్లీషు - గ్రిగేరియన్ - కేలండరుకు శాస్త్రీయ ఆధారం లేదు! సంవత్సరానికి ఆధారమైన భూభ్రమణం మాత్రమే వారికి తెలుసు. నేలలకు ఆధారం లేదు. ఒకప్పుడు వీరి నెలలు 40,35 రోజులుండేవి. జూలియస్ సీజర్ పేర జూలై నెల, ఆగస్టస్ పేరు మీద ఆగస్టు నెల ఏర్పడ్డాయి. ఇప్పటికీ ఒక నెలకు 31, ఒకటి 30, ఒకటి 28 ఎందుకవుతుందో తెలియదు. ఇదండీ శాస్త్రీయ కేలండర్! దీన్ని మనం గ్రుడ్డిగా అనుసరిస్తున్నాం!! భారతీయులు తమ సంస్కృతికి గ్రుడ్డివారేకదా!

వేదంలో భూమి గుండ్రంగా ఉందని వాచ్యంగా చెప్పబడలేదు. భూగోళం మీద ఆధారపడిన శాస్త్రం వారికి తెలుసు. భూమి గుండ్రంగా ఉంది. అది తన చుట్టూ తాను తిరగడానికి 60 గడియలు లేక 24 గంటలు పడుతుంది. భూమి తిరుగుతున్నప్పుడు సూర్యునికి ఎదురుగా ఉన్న భాగానికి పగలవుతుంది. చాటుగా ఉన్న భాగానికి రాత్రి అవుతుంది.

వేదానికి రాత్రింబవళ్లు తెలుసు. పగలు, రాత్రి ఆచరించవలసిన వానిని వేదం నిర్దేశిస్తుంది.

గ్రిగేరియన్ కేలండర్ నెలకు ఆధారం లేదు. వేదంలో పక్షానికి చంద్రుని కాంతి - వెన్నెల ఆధారం. భూమి నిరాధారంగా వ్రేలాడుతున్నదని వేదం వివరించింది. అలాగే చంద్రుడు స్వయం ప్రకాశకుడు కాడు. అతనికి సూర్యుని వలన కాంతి లభిస్తున్నది అని చెప్పింది.

భూమి తన చుట్టు తాను తిరుగుతున్నది. చంద్రుడు భూమి చుట్టూ తిరుగుతున్నాడు. అలా తిరగేటప్పుడు సూర్యుని కాంతి చంద్రుని మీద పడుతుంది. అదే వెన్నెల అవుతుంది. వెన్నెల పక్షం రోజులు పెరుగుతూ పూర్ణిమ అవుతుంది. పక్షం అంటే సరిగ్గా పదిహేను రోజులు కాదు. చాంద్రమాసపు నెలలో సగం. తదుపరి పక్షం రోజులు తరుగుతూ అమావాస్య అవుతుంది.

సాయంకాలం తరువాత పెరిగే వెన్నెలను శుక్ల పక్షం అంటాం. శుక్ల పాడ్యమి నుండి వెన్నెల రోజుకు రెండు గడియలు పెరుగుతుంటుంది. అలా తొలి 15 రోజులు రెండు గడియల చొప్పున 15 x 2 = 30 గడియలు పూర్ణిమ రాత్రి సాంతం వెన్నెల ఉంటుంది. కృష్ణ పాడ్యమి నుంచి వెన్నెల రోజుకు రెండు గంటలు తగ్గుతుంటుంది. అంటే పాడ్యమి నాడు రెండు గడియలు తప్ప రాత్రంతా వెన్నెల ఉంటుంది. ఆవిధంగా తరుగుతూ పక్షానికి వెన్నెల పూర్తిగా లేని అమావాస్య వస్తుంది.

లెక్క వేస్తే వెన్నెల గడియలు రెండు పక్షాలలోనూ ఒకంతే ఉంటాయి. కాబట్టి శుక్ల, కృష్ణాలు రెండూ సమానములే. ఆధిక్యత దేనికీ లేదు. అలాగే శుక్ల, కృష్ణ యజుర్వేదాలు సమానములే! రంగును బట్టి ఒకటి హెచ్చు, ఒకటి తగ్గు కాదు.

వాస్తవానికి బ్రహ్మ నుంచి, వేద వ్యాసుని నుంచి, వైశంపాయనుని నుంచి క్రమానుగతంగా తిత్తిరి ఋషి నుంచి వచ్చిందే నిజమైన యజుర్వేదం.

యాజ్ఞవల్క్యుడు అలిగి వెళ్లాడు. ఋషికి కోపం త్యాజ్యం! గురువైన వైశంపాయనుని సాధించదలచాడు!! సూర్యుని నుండి యజుర్వేద ఉపదేశం పొందాడు. ఇది బ్రహ్మ నుంచి వచ్చింది కాదు. అట్లనగా కృష్ణ యజుర్వేదం కన్న తక్కువే కదా?

వేదాలలో ఒకదాన్ని తక్కువ, మరొకదాన్ని ఎక్కువ చేయడం నా అభిమతం కాదు. రంగును బట్టి ఒక యజుర్వేదం తక్కువ అనేవారి కోసం తర్కం మాత్రమే!

నా అభిప్రాయం ఏమంటే ఉత్తరాది వారు దక్షిణాది వారికి యజుర్వేదం ఇవ్వలేదు. దక్షిణాది వారు తమ యజుర్వేదం ఏర్పరచుకున్నారు. దానిని ఉత్తరాది వారు కృష్ణ యజుర్వేదం అన్నారు!

కృష్ణం అంటే నలుపు. నలుపు తెలుపు కన్న తక్కువేమీ కాదు. రాముడు నల్లన. కృష్ణుడు నల్లన, సీత శ్యామ, నల్లన, ద్రౌపది కృష్ణ - నల్లన. కాళిదాసు శకుంతల నల్లన. వీరందరూ భారతీయులందరికీ ఆరాధ్యులే.

వాదన కోసం మాత్రం కృష్ణ యజుర్వేదం రాముని వంటిది! కృష్ణునివంటిది! సీతవంటిది! ద్రౌపది వంటిది! శకుంతల వంటిది! వీరు లేని భారత ఇతిహాసం లేదు. చరిత్ర లేదు. సంప్రదాయం లేదు. అసలు భారతదేశం లేదు.

కాలమానంలో మాసముల విషయం తెలుసుకున్నాం. చైత్రాది పన్నెండు మాసాల పేర్లు వేదంలో చెప్పబడినాయి. పక్షం కనిష్ఠ కాలమానంగా కనిపిస్తుంది. రెండు పక్షాలు ఒక మాసం అవుతుంది. వేదంలో వారాల జాడ కనిపించలేదు.

గ్రిగేరియన్ కేలండర్ లో నెలకు వట్టి అంచనా తప్ప శాస్త్రీయ ఆధారం లేదు. వేదపు నెలకు చంద్రుని నడక, నక్షత్రాలు శాస్త్రీయ ఆధారాలు! **దయచేసి గమనించండి మన కాలమానానికి శాస్త్రీయ ఆధారం ఉందండీ! ఇప్పటికైనా నమ్మండి! మన కాలమానాన్ని చాటండి!**

వేదం ఋతువులను గురించి అనేక చోట్ల చెప్పింది.

1. వసంత ఋతువు త్రివృత్ స్తోమము.

2. గ్రీష్మ ఋతువు పంచదశ స్తోమము.

3. వర్ష ఋతువు సప్తదశ స్తోమము.

4. శరద్ ఋతువు ఏకవింశత్స్తోమము.

5. హేమంత ఋతువు త్రిణవ స్తోమము.

6. శిశిర ఋతువు త్రయస్త్రింశస్తోమము.

భూమి తన చుట్టూ తాను తిరుగుతుంటుంది. అందువల్ల రాత్రింబవళ్లు ఏర్పడుతున్నాయి. భూమి తన చుట్టూ తాను తిరుగుతూ సూర్యుని చుట్టూ తిరుగుతుంది. ఒకసారి సూర్యుని చుట్టూ భూమి తిరగడానికి 365 రోజుల 6 గంటలు పడుతుంది. అది భగవన్నిర్ణయం. **ఈ 6 గంటలను ఏ కాలమానమూ సరిగా పూరించలేకపోతున్నది! మానవుడు అంతటి బలహీనుడు.**

తెలుగు వారిది చాంద్రమానం. నెలలు చంద్రుణ్ణి బట్టి లెక్కిస్తాం. ఏ నెలా సరిగ్గా 30 రోజులు ఉండదు. మొత్తం మీద సంవత్సరానికి గల రోజులను పూరించడానికి అధికమాసం వస్తుంది. అధిక మాసం కూడా సైంటిఫిక్. ఆ నెలలో పూర్ణిమ, అమావాస్య వస్తాయి. అధిక మాసం వచ్చిన సంవత్సరానికి 365 రోజుల 6 గంటలు సరిపోతుంది. మళ్లీ తరగడం మొదలవుతుంది. ఈ అధికమాసం వల్లనే ఋతువులు సరిగ్గా ఆ నెలల్లోనే వస్తాయి. చైత్ర, వైశాఖాలు వసంతం జ్యేష్ఠ, ఆషాఢాలు గ్రీష్మం, శ్రావణ, భాద్రపదాలు వర్షం, ఆశ్వీజ, కార్తీకాలు శరత్తు, మార్గశిర, పుష్యాలు

హేమంతం, మాఘ ఫాల్గుణాలు శిశిరం.

మనకు సంవత్సరాది చెట్లు, ప్రకృతి చిగిర్చే వసంత కాలంలో వస్తుంది.

గ్రిగేరియన్ - ఇంగ్లీషు - న్యూఇయర్ చెట్లు, ప్రకృతి ముడుచుకుని చలికి వణికే హేమంతంలో వస్తుంది!

ఏది శాస్త్రీయమో - సైంటిఫిక్ అగునో ఆలోచించండి!

ముసల్మానులది కూడ చాంద్రమానమే. 'గోవధసేయు తురకలకు దైవంబవు' అన్నాడు అల్లసాని పెద్దన మనుచరిత్రములో ముస్లిం దేశాల పతాకాలన్నింటిలో చంద్రుడు నక్షత్రం ఉంటుంది. అయితే ముసల్మానులకు సూర్యుని వలన కలిగే సంవత్సరం లెక్క తెలియదు. అందువలన వారికి అధిక మాసం లేదు. చాంద్రమానం ప్రకారం 365 రోజుల 6 గంటలకు వచ్చే తరుగు 1400 ఏళ్లుగా కొనసాగుతున్నది. ఫలితం ఋతువులకు నెలల నిర్దిష్టత లేదు. **రమ్జాన్ నెల ఎప్పుడూ ఒకే రుతువులో రాదు. గమనించండి.**

తెలుగువారిది చాంద్రమానం. అంటే కాలపు లెక్క చంద్రుని అనుసరించి జరుగుతుంది.

భారతదేశంలో మరి కొన్ని ప్రదేశాలలో సౌరమానం - సూర్యుని లెక్క, బార్హా స్పత్యమానం - బృహస్పతి లెక్క అమల్లో ఉన్నాయి. దేనికైనా సంవత్సరం సూర్యుని లెక్కయే.

ఇంత శ్రమించి సశాస్త్రీయమైన కాలమానాన్ని వేదం నిర్ణయించింది. మనం దాన్ని ఎరుగకున్నాం! ఇప్పుడైనా మన కాలమానానికి గర్వించండి!

ఇంకా చెప్పాల్సింది చాలా ఉంది. ఇక్కడ అవసరం కాదు. సమయ సందర్భాలు కావు.

వేదం - బ్రాహ్మణం

బ్రాహ్మణములు, అరణ్యకములు, ఉపనిషత్తులు వేదానికి అనుబంధాలు. ఆవి వేదానికి చివరివి. అందువలన వేదాంతములు అయినవి. ఒకవాదం ప్రకారం వేదాంతం జ్ఞాన ప్రధానం. వేదం కర్మ ప్రధానం. కాని ఆధునిక వేద వ్యాఖ్యాతలు వేదంలోనే జ్ఞానం ఉందంటున్నారు. కొన్నింటికి కర్మ పరమైన, జ్ఞానపరమైన అర్థాలు చూపుతున్నారు. ఈ వాద, ప్రతివాదాలు ఆగవు. సాగుతూనే ఉంటాయి. ఆధునిక గ్రంథాల విషయంలోనే వాద ప్రతివాదాలు ఆగడం లేదు!

పాశ్చాత్యులు వేదాలకు బహుదేవతాక, హింస, కర్మ దోషాలు ఆరోపించి దూషిస్తున్నారు. వారి దూషణలను

మన్నించి వేదానికి ఆ దోషాలు లేవని నిరూపించడానికి ఆధునిక వ్యాఖ్యాతలు ప్రయత్నిస్తున్నారు. అర్థాలూ, అంతరార్థాలు తీస్తున్నారు!

నావరకు నాకు పాశ్చాత్యులు చూపినవి దోషాలుగా కనిపించవు. అవి గుణాలు అవుతాయి. పాశ్చాత్యులు వాళ్ల మతాల దృక్కోణంతో చూచినపుడు వారికి అవి దోషాలుగా కనిపిస్తాయి. మనం వారి దృక్కోణానికి బానిసలం అగుట ఏల? తెల్ల దొరల సంతృప్తి కోసం మన సంప్రదాయాన్ని వదులుకోనేల? భారత సంస్కృతికి- నాగరికతకు, ధర్మానికి, తాత్వికతకు మహోన్నత వ్యక్తిత్వం ఉంది. అది కాలపు జరా, జీర్ణాలను జయించి నిత్య నూతనంగా నిలిచి ఉంది. ఆ మహా మనీషి ఒకరి ముందు మోకరిల్లనేల?

వేద కర్మలు కామ్యకర్మలని నా అభిప్రాయం. ప్రస్తుతం ప్రపంచంలో ఎన్ని మతాలున్నాయో వాటన్నింటివి కామ్య కర్మలే! ఆదర్శానికి తప్ప అందరి కర్మలూ కామ్యములే! నిష్కామకర్మ ఆదర్శప్రాయం. ఆచరణ ఉండదని కాదు - అరుదు. అన్వేషించాలి.

వేదాంతం జ్ఞాన ప్రధానం కావచ్చు. జ్ఞానం సాంతం నిష్కామం కాదు. అయితే వేదాంతాన్ని వైరాగ్యం అనే అర్థం మాత్రం సమంజసం కాదు. జ్ఞానం జీవితం బాగుపరచుకోవదానికే వదులుకోవడానికి కాదు!

బ్రాహ్మణం వేదంలో భాగం అగును అనీ కాదు అనీ వాదనలున్నాయి. మంత్ర బ్రాహ్మణయోః వేద నామధేయమ్" అని ఆపస్తంబమహర్షి. సంహిత + బ్రాహ్మణమునకు వేదం అని పేరు అంటున్నాడు.

"మంత్ర బ్రాహ్మణ మిత్యాహుః" అని బోధాయన మహర్షి ఆపస్తంబ మహర్షి బలపరుస్తున్నారు.

"అనంతావై వేదాః" అని శ్రుతి. అట్లయిన వేదాలకు నాలుగు అని పరిమితి ఏల? "శేషే బ్రాహ్మణసంజ్ఞా" అని కల్పసూత్రం. అట్లయినా పరిమితమే! వేదం అపరిమితంకదా!

వేదం కర్మ - బ్రహ్మ ప్రతిపాదకం. ద్రవ్య దేవతా ప్రాతిపదికం మంత్ర భాగం - సంహిత. బ్రాహ్మణము విధి అర్థవాదాది రూపకం.

యజుర్వేదం యాగస్వరూపాన్ని నిరూపిస్తున్నది. కర్మ స్వరూపం తెలిపేది యజుర్వేదం. కావుననే దానికి కర్మకాండ విషయంలో అధిక ప్రాధాన్యత.

కర్మ కేవలం మంత్రం కాదు. విధి విధానానికి సహితం ప్రాధాన్యత ఉంది. కావున బ్రాహ్మణం లేని యజుర్వేద కర్మ

ఉండదు. అందుననుసరించియే యజుర్వేదాలు రెండు అయినవి.

శుక్ల యజుర్వేదం మంత్ర భాగం మాత్రమే - సంహిత మాత్రమే. ఇందులో బ్రాహ్మణం లేదు.

కృష్ణ యజుర్వేదం మంత్ర బ్రాహ్మణాత్మకం. ఇందు మంత్రం విధి విధానం వివరంగా చెప్పబడింది.

కృష్ణయజుర్వేదపు పూర్తిపేరు 'కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత' తిత్తిరి మహర్షిచే దర్శించబడి ప్రచారం పొందినందున దీనికి ఆ పేరు వచ్చింది. మంత్ర బ్రాహ్మణ సహితం అయినందున విశాలమూ, విస్తృతమూ, బృహద్గ్రంథం అయింది.

తైత్తిరీయ సంహితలో ఏడు కాండములు లేక అష్టకములు. నలుబది నాలుగు ప్రపాఠకములు లేక ప్రశ్నలు. ఆరువందల ఏబది ఒక్క అనువాకములు, రెండువేల ఒక వంద పంచాశత్తులు. పందొమ్మిదివేల రెండువందల పదములు. రెండు లక్షల ఏబది మూడువేల ఎనిమిది వందల అరువది ఎనిమిది అక్షరాలున్నాయి.

సరియైన గ్రంథాలు లభించనందున, అన్య కారణాల వలన నేను నాలుగు కాండములు మాత్రం అనువదించ గలిగాను. నేను వచనానువాదం చేసిన కృష్ణ యజుర్వేద సంహిత పంచవేదాల్లోనూ ఇది ఒక్కటే సశేషంగా మిగిలిపోయింది. ఈశ్వరేచ్ఛ అనలేదు. దీనిని నా లోపంగానే అంగీకరిస్తున్నాను. **ఈ 'విశ్వ' విశ్వాంతరాళాల్లో - కేవలం పరాత్పరునకు తప్ప - పరిపూర్ణత్వం లేదు. అందుకే బహుశః కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత అనువాదం పూర్తి కాలేదు. అందుకు క్షంతవ్యుణ్ణి.**

శుక్ల యజుర్వేదపు పూర్తి పేరును గురించి ఆ గ్రంథ పీఠికలో వివరించాను. అయినా సౌలభ్యం కొరకు ఉటంకిస్తాను.

"వాజసనిపుత్రుడు యాజ్ఞవల్క్యుడు. కావున 'వాజసనేయి' అయింది. మధ్యందిన మహర్షికి లభించినందున 'మాధ్యందిన' అయింది. ఆ విధంగా అది వాజసనేయి మాధ్యందిన శుక్ల యజుర్వేద సంహిత అయింది. ఈ సంహితలో నలుబది అధ్యాయాలు, పందొమ్మిది వందల డెబ్బది అయిదు పద్య గద్యాలున్నాయి.

ఇక్కడ గమనించవలసిన విషయం ఒకటుంది వేదం తొలుత విష్ణువు నుంచి బ్రహ్మకు అందింది. శుక్ల, కృష్ణ యజుర్వేదాల పేర్లలో వారులేరు. వేదాన్ని విభజించినవాడు వేద వ్యాసుడు. అతని పేరు లేదు. వాజసనేయి, తిత్తిరి మహర్షులకు యజుర్వేదం ఉపదేశించినవాడు వైశంపాయనుడు అతని పేరు లేదు!

మిగత మూడు వేదాల పేర్లకు ముందు ఋషుల పేర్లు లేవు!

ఋగ్వేద మంత్రాలకు ఋక్కులని పేరు. అవి ఛందోబద్ధములు. వృత్త బద్ధములు. గాయత్రి, అనుష్టుప్ మున్నగు

ఛందస్సు గలవి.

సామవేదమునందలి మంత్రములు సామములు. అవి గీత సహితములు.

యజుర్వేద మంత్రములకు యజుస్సులని పేరు. ఇది వృత్త, గీత వర్జితములు. అక్షర మాత్ర సంఖ్య గలవి యజుస్సులు. వర్ణానుపూర్వియై, స్వరజీవము గల యజుస్సులు రసవత్తరములు కర్ణ పేయములు.

యజుర్వేద మంత్రాలను - ఒక్కొక్కచో తప్ప గద్యం లేక వచనం అనవచ్చు వచనం సహితం స్వరయుక్తమైనపుడు సుందరము, మధురము, కర్ణామృతమూ అవుతుంది.

వచన సాహిత్యాన్ని భారతదేశానికి మేమే దిగుమతి చేశామంటున్నారు ఆంగ్లేయులు. జ్ఞానమో - అజ్ఞానమో ప్రగతి శీలురం అనిపించుకునే మేధావులు దానిని త్రికరణ శుద్ధిగా నమ్ముతున్నారు! మన సంపన్న, సమృద్ధ, సనాతన సాహిత్యాన్ని బూజు పట్టింది అని ఆ మైకంలో తిట్టి పోస్తున్నారు. **వేదాల్లోనే సుందర వచనం ఉందని వారు గ్రహించాలి. తనను, తన దేశాన్ని, తన సంస్కృతినీ విశ్వసించని, గౌరవించని వారికి భవిష్యత్తు అంధకార బంధురం - బానిస బంధం!**

ముస్లిముల పవిత్ర గ్రంథం అయిన ఖుర్-ఆన్ షరీఫ్ వచనంలో ఉంది. దాన్ని సస్వరంగా చదువుతారు. వినసొంపుగా ఉంటుంది.

విధి నిషేధాలు

కృష్ణ యజుర్వేదం విధి నిషేధాలను ఎంతో వివరంగా ప్రవచించింది.

1. **"ధ్రువాం వై రిచ్యమానాం యజ్ఞోఽరిచ్యతే యజ్ఞం యజమానో యజమానం ప్రజా ధ్రువామాప్యాయమానాం యజ్ఞోన్వాప్యతే యజ్ఞం యజమానో యజమానం ప్రజా"**

ఇది ఎంతో సుందరం. ఎంతో చెప్పవలసిఉంది. సమయ సందర్భం కాదు. నిగ్రహించుకుంటున్నాను!

యజ్ఞ సమయంలో ఆజ్య పాత్ర శూన్యంగా ఉండరాదు. అది అసంపూర్ణ యజ్ఞం అవుతుంది. అందువల్ల యజమాని ఫల శూన్యుడు అవుతున్నాడు. యజమాని వలన అతని సంతానం అన్న శూన్యమవుతున్నది.

యజ్ఞ సమయంలో ఆజ్య పాత్ర నిండుగా ఉండాలి. అప్పుడు యజ్ఞం సంపూర్ణం అవుతుంది. అందువలన యజమానికి యజ్ఞఫలం లభిస్తుంది. యజమాని వలన యజమాని సంతానానికి అన్న సమృద్ధి కలుగుతున్నది.

2. "సర్వేణవై యజ్ఞేన దేవాస్సువర్గం లోకమాయ న్పాక యజ్ఞేన మనురశ్రామయ త్సేడా మనుము పావర్తత తాం దేవాసురా వ్యహ్వావయన్త ప్రతీచీం దేవాః పరాచీ మసురా స్సా దేవా నుపావర్తత పశవోవై తద్దేవా నవృణత పశవోసురా నహుజ"

దేవతలు యజ్ఞము వల్లనే స్వర్గమునకు చేరారు. మనువు పాక యజ్ఞం చేశాడు. విశ్రమించాడు. ఇడా దేవత మనువును చేరింది.

ఇడా దేవతను అసురులు ఆహ్వానించారు. దేవతలు ప్రతీచీ పద్ధతిని "ఇడోపహూతా" అని ఆహ్వానించారు. పశురూప ఇడా దేవత దేవతలను చేరింది.

అసురులు పరాచీ పద్ధతిని అనుసరించారు. "ఉపహూతేడా" అని ఇడా దేవతను ఆహ్వానించారు. పశురూప ఇడా దేవత అసురులను విడిచి పోయింది.

వేదం సాంతం సుందరం - సుస్వరం - సుదర్శనమే! ఎంతకని చెప్పడం. వేదం పంచ భూతాలను - పర్యావరణాన్ని ఎలా కాపాడిందో పరికింతాం :-

"దేవీ రాపో అపాంనపాద్య ఊర్మిర్వ్హా విష్య ఇన్ద్రియావాన్మదిన్తమస్తం వో మావక్రమిష మచ్ఛిన్నం తన్తుం పృథివ్యా అనుగేషం"

జలములందలి అగ్నీ! జలములారా! మీరు హవిస్సునకు యోగ్యులు. మా ఇంద్రియములకు శక్తి నిచ్చువారు. దాహము తీర్చి ఆనందము కలిగించేవారు. మీరు నదీరూపమున ఉన్నారు. మిమ్ము పాదంతో తాకను, మట్టిగడ్డలు వేసి, వాటి మీద కాలు పెట్టి దాటుతాను!

కాలుతాకకుండా మనం నదులను శుభ్రంగా- శుద్ధంగా- ఆరోగ్యకరంగా - పవిత్రంగా - పాపనాశకంగా వేల సంవత్సరాలుగా పరిరక్షించుకున్నాం.

ఈ రాక్షస యాంత్రిక రక్కసి నాగరికత దశాబ్దాల్లో పవిత్ర గంగానదిని సహితం కలుషితం చేసి గంగా జలాన్ని విషతుల్యం - కాదు విషం చేసింది!

వేదం - చదవటం :-

వేదం కథ, నవల, టీ.వీ. సీరియల్, సినిమా కాదు. రామాయణ, భారత, భాగవతాదుల్లో చదివించే కథ, పాత్రలు,

సన్నివేశాలూ, సందేశాలూ ఉంటాయి. ఇవి తేనె కలిసిన మందు లాంటివి. తీయగా ఉంటూ గుణం కలిగిఉంటాయి. కాబట్టి వినోదం కోసం కూడా చదవచ్చు.

కృష్ణ యజుర్వేదంలో అక్కడక్కడా కథలూ, గాథలూ కనిపిస్తాయి. కాని తైత్తిరీయ సంహిత - కథా ప్రధానం మాత్రం కాదు. వజ్రాన్ని వెదకడానికీ, ముత్యాలనూ వెలికి తీయడానికీ శ్రమ అవసరం.

నిజ జీవితంలో సుఖమూ, కష్టమూ ఉంటాయి. అవాంతరాలూ, అడ్డంకులూ వస్తాయి. వాటిని ఎదిరించి గట్టెక్కిన వాడు సాధిస్తాడు. విజయం ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది. భరించలేక ఆత్మహత్య చేసుకున్న వానికి పాపం దక్కుతుంది.

హేతువాదం, మార్క్సిజం, నాస్తికం సహితంగా అన్నింటికీ విశ్వాసం వెన్నెముక! వాస్తవంగా హేతువాదానికి హేతువుకన్న విశ్వాసం పట్టుకొమ్మ

వేదం పవిత్రం - పావనం - పరిశుద్ధం. దీనిని విశ్వాసంతో, నిష్కల్మషంగా, ప్రసన్నచిత్తంతో అధ్యయనం చేయాలి. నీరు కావాలంటే నేలను త్రవ్వాలి. శ్రమించండి. ఫలితం దక్కుతుంది.

ఇంట్లో దేవతల పటాలు పెట్టుకుంటాం. అర్థమైకాదు. నమస్కరించడానికే! ఫలితం దక్కకపోదు.

వేదం మానవ జాతికి భగవానుడు ప్రసాదించిన తొలి ప్రసాదం. దాన్ని ఇంట్లో పెట్టుకోండి. నమస్కరిస్తుండండి. ఫలితం దక్కకపోదు!

ఉద్యమం

నేను ఉద్యమకారుణ్ణి. నాడి ఉద్యమం. వేదం ఏ కొందరి స్వంత సొత్తు కాదు. వేదం సమస్త మానవాళిది. వేదం అందరికీ అందాలని ఉద్యమించాను. భగవానుడు ప్రసన్నుడైనాడు. కరుణించాడు. స్వామి కరుణాకటాక్షం వల్ల ఒక్కణ్ణే నాలుగు వేదాల ఆంధ్ర వచనానువాదం చేయగలిగాను.

నా ఉద్యమానికి ఊపుగా "అందరికీ వేద విజ్ఞానము" నినాదంతో ఎమెస్కో ఆర్ష భారతి ఉద్యమించింది. అందరికీ వేదం అందడమే ధ్యేయంగా ఎమెస్కో వారు వేదాలను తొమ్మిది సంపుటాల్లో ప్రచురిస్తున్నారు. వారికి నేనూ, సకల ఆంధ్ర జాతీ కృతజ్ఞులం.

ఎమెస్కోవారికి వేదాశీస్సులు.

"సమహం ప్రజయా సంమయా ప్రజా సమహగం

రాయస్పోషేణ సం మయా రాయస్పోష"

నేను సంతానంతో కూడియుందునుగాక. సంతానము నాతో కూడి యుండును గాక. నేను ధన సమృద్ధితో కూడి యుందునుగాక. ధన సమృద్ధి నాతో కూడి యుండును గాత.

దాశరథి రంగాచార్య

యస్య నిఃశ్వసితం వేదా యోవేదేభ్యోఖిలం జగత్ |
నిర్మమే తమహం వన్దే విద్యాతీర్థ మహేశ్వరమ్ ||

శ్రీమదాంధ్ర కృష్ణ యజుర్వేదీయతైత్తిరీయ సంహిత

ప్రథమ కాండము

మొదటి ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(యజమాని దర్శయాగము చేయకోరును. అప్పుడు అతని అధ్వర్యు అమావాస్య ఉదయమున అన్వాధానము చేయవలెను. వత్సాపాకరణార్థిమంత్రములు ఉచ్చరించవలెను. మోదుగు కొమ్మను నరుకవలెను.)

1.2. పలాశమా! దేవతలకు అన్నము కొరకు నిన్ను నరుకుచున్నాను. వారికి బలము నిచ్చు రసము కొరకు నిన్ను సరిచేయుచున్నాను.

3. దూడలారా! మీరు గడ్డి మేయవలసి ఉన్నది. మీ తల్లులను విడువండి. అరణ్యమునకు చేరండి. సాయంకాలము అగును. అప్పుడు యజమాని ఇంటికి తోలవలెను.)

(అధ్వర్యు ఆల దూడలను మోదుగు కొమ్మతో అదిలించి తోలవలెను.)

4. గోవులారా! ఇష్టి అను కర్మ అతిశ్రేష్ఠము. దాని నిమిత్తము దేవతలు మిమ్ము గడ్డిమేయుటకు అడవికి తోలుదురు గాత.

(అధ్వర్యు దూడల వలె గోవులను అదిలించవలెను.)

5. గోవులారా! మీరు ఇంద్రునకు దధిరూప భాగము ఇవ్వవలసి ఉన్నది. చక్కగా గడ్డిమేయండి. వర్థిల్లండి. మీరు రసవతులు. దుగ్ధవతులు. సంతానవతులు. క్రిమిదోష రహితలు. రోగరహితలు. మిమ్ము దొంగలు అపహరించకుందురుగాక. క్రూర జంతువులు హింసించకుండునుగాక.

6. గోవులారా! రుద్రుడు క్రూరుడు. అతని ఆయుధము మిమ్ము బాధించకుండవలెను.

7. గోవులారా! మీరు యజమాని వద్ద స్థిరముగా ఉండండి. సంతాన పరంపరలచే వర్థిల్లండి.

8. పలాశమా! నీవు యజమాని గోవులను రక్షింపుము.

(అధ్వర్యుడు మోదుగు కొమ్మను అగ్నిశాల మీద వేయవలెను.)

రెండవ అనువాకము

(ఈ అనువాకమున బర్హి రాహరణము చెప్పబడుచున్నది.)

1. గార్హ పత్యాగ్నీ! నీవు ఈ యజ్ఞమునకు 'ఘోషత్' అను ధనమవు అగుచున్నావు.

2. నీకు గల శత్రువులును - రాక్షసులును నశింతురు గాత.

3. ప్రాచీన విద్వాంసులు తూర్పు దిక్కునుండి దర్భలను తెచ్చినారు. అశ్వపు ప్రక్కటెముక జ్ఞాన స్వరూప. ప్రజాపతి మిర్మిత. అన్నముచే పదును పెట్టబడినది. యజ్ఞవేది మీద పరచవలసిన దర్భలు తెచ్చుటకు అశ్వపు పక్కఎముక తూర్పునకు పోవుచున్నది.

(అధ్వర్యుడు తూర్పునకు - దర్భలు తెచ్చుటకు వెళ్లవలెను.)

4. దర్భపుంజమా! దేవతల కొరకు మిమ్ము తీసికొనుచున్నాను. వర్షము వలన మీరు మరల పెరుగగలరు.

5. దర్భా! నీవు దేవతలకు ప్రియమైన దానవు. నిన్ను నిలువుగా చీల్చినను - అడ్డముగా త్రుంచినను నిన్ను బాధించుటకు మాత్రము కాదు.

(దేవతల కొరకు అనుట.)

6. దర్భా! నీ గనుపు నశింపనివ్వను. మరల పెంచెదను.

(అధ్వర్యు కత్తిని దర్భకు తాకించవలెను.)

7. దర్భా! నేను నిన్ను హింసించక కోయుదును. "అచ్ఛేత్తాతేమారిషమ్".

(అధ్వర్యు దర్భను కోయును.)

8. దర్భా! నీవు ఎన్నో శాఖలుగ అంకురించుము.

(అధ్వర్యు గనుపును తాకును.)

9. వయం సహస్రవల్శాః విరుహేమ. మేము వేల శాఖలుగ విస్తరిల్లుదుము గాత.

(అధ్వర్యు తన వక్షమును తాకవలెను.)

10. తృణకాష్ఠాదుల ఆధారభూతమగు భూమీ! ఈ కోసిన దర్భలకు నీ సంపర్కము కలుగనీయకుము.

(అని మరల మొలకెత్తకుండునట్లు ఎత్తుప్రదేశమున పెట్టవలెను.)

11. దర్భలారా! మిమ్ము త్రాటిచే కట్టుచున్నాను.

12. రజ్జువా! నీవు భూమికి మొలత్రాటివి. 'అదిత్యైరస్నాసి'.

13. దర్భలను త్రాటిచే కట్టుట ఇంద్రాణికి ఇష్టముగనే జరిగినది.

14. త్రాటిచే కట్టబడిన దర్భలారా! పూషదేవత మిమ్ము ముడివేయుచున్నాడు.

(త్రాటిని ముడివేయవలెను.)

15. దర్భలారా! మిమ్ము కట్టిన ఈ ముడి ఎంతో కాలము నిలువ కుండును గాత.

16. దర్భల మోపా! నిన్ను ఇంద్రుని బాహువులచే ఎత్తుచున్నాను.

(ఎత్తవలెను.)

17. దర్భలమోపా! నిన్ను బృహస్పతి తలపై ధరించుచున్నాను.

(తలపై పెట్టుకొనవలెను.)

18. "ఉర్వంతరిక్షమన్విహి" మీరు విశాల ఆకాశమున సంచరించండి.

(దర్భలమోపుతో అధ్వర్యుడు యజ్ఞవాటికకు చేరవలెను.)

19. దేవం గమమసి. దర్భలారా! మీరు దేవతలను చేరుచున్నారు.

దర్భలమోపును అగ్నిశాల మీద వేయవలెను.

మూడవ అనువాకము

(ఇందు అమావాస్యనాటి రాత్రి చేయవలసిన విధానము చెప్పబడినది.)

1. పాత్రద్వయమా! ఇది దేవతా సంబంధపుది. ఇది దేవయజన కర్మ. దీని కొరకు మీరు పరిశుద్ధులగుడు.

(అధ్వర్యు పాత్రల మీద నీరు చల్లవలెను.)

2. పాలకుండా! నీలో ఆకాశము ఉన్నది. అందు వాయు సంచారమునకు అవకాశము ఉన్నది. కావున నీవు అంతరిక్షమవు అగుచున్నావు.

నీవు ద్యులోకము నుండి వచ్చిన వర్షజలము వలనను, భూలోకపు మట్టి వలనను పుట్టినావు. అందువలన నీవు ద్యావాపృథ్వీరూపమవు.

నీవు పుష్కలముగ పాలను అందించి లోకములను పోషించు వర్షరూపము దాల్చుచున్నావు.

దృహంస్వ మాహ్వాః. గట్టిగా ఉండుము. పగలకుము.

3. శాఖాపవిత్రమా! ఈ పాత్రలో వందల, వేల పాలచుక్కలు పడుచున్నవి. నీవు వాటిని అన్నింటిని శుభ్రము చేయుచున్నావు. వడగట్టుచున్నావు.

(1. మూడు దర్భలను చేర్చి ముడి వేసినది శాఖా పవిత్రము. 2. అధ్వర్యుడు శాఖా పవిత్రమును పాత్రలో వేయవలెను.)

4. పాలపాత్రయందలి చిన్న, పెద్ద చుక్కలన్నియు చక్కగా కాగవలయును. వీనిచే ద్యావా పృథ్వుల కొరకు హోమము చేయబడవలెను. హోమము కొరకే కదా ఈ పాలు పితుకబడినవి.

(పాలను అభిమంత్రించవలెను.)

5. ఇప్పుడు మూడు ఆవుల పాలు పితికినాము. వీనిలో ఒకగోవు భూమి సమము. రెండవది అంతరిక్షసమము. మూడవది ద్యులోకసమము.

మూడును చిరాయువు గలవి - సర్వవ్యాప్తలు - సర్వకర్మలు గలవి అని కూడ చెప్పవచ్చును.

ఆలోచనామృతము

1. ఆంగ్లేయులు ఈ దేశమును రెండు వందల సంవత్సరములు మాత్రమే పాలించినారు. ఏదేశమునకైనను రాజకీయ బానిసత్వము - ఏదో ఒక రూపమున - తప్పదు. దీనికి మినహాయింపులు లేవు.

ఆంగ్లేయులు రాజకీయ ప్రభుత్వము మాత్రము చేసి మిన్నకుండలేదు. వారు మన సంస్కృతిని వెక్కిరించినారు. కువ్యాఖ్యానములు చేసినారు. మనము అనాగరకులము - మన ఆచారములు రాక్షసములు అని భారతీయులతోనే అనిపించినారు. మన విద్వాంసులను, మేధావులను అంత బానిసలను చేసినారు!

ఇది ఆంగ్లేయులకు కొత్తకాదు. అమెరికా ఆస్ట్రేలియా వంటి దేశాలలోని ఆదిమ వాసులను - వారిని సంస్కృతీ సంప్రదాయాలను మచ్చుకు మిగలకుండ హతమార్చినారు!

ఆంగ్లేయులు రాజకీయాధిపత్యం మాత్రమే విడిచి ఈ దేశమునుంచి నిర్గమించినారు. రాజకీయ స్వాతంత్ర్యము వచ్చిన తరువాత మనము పాశ్చాత్య నాగరకతకు మరింత బానిసలము అయినాము.

2. వేదము మహోన్నతము. సనాతనము. పురాతనము. దీనికి సమమయినది ప్రపంచ సాహిత్యమున - జీవితమున లేదనుట వాస్తవ సత్యమగును. ఇది కటుసత్యము. అయినను పాశ్చాత్యులకు ఒప్పుకొనక తప్పుటలేదు.

వేదము ఆర్యుల ఆటవికజీవిత చిత్రణమనియు, ఇది లిపిలేనివాడు అవతరించినదనియు లిపి వచ్చిన తరువాత వ్రాయబడినదనియు పాశ్చాత్యుల సంకుచిత వాదము. ఇది వారి తెలివి లేమిని సూచించుచున్నది!

i. సంస్కృతము వంటి భాషను అవతరింప చేసిన సమాజము ఎంతటి ఉన్నత నాగరికత కలిగియుండవలెను! ఆ సమాజమున ఎంతటి సుఖశాంతులు ఉండవలెను! ఇంతటి భాషను సాధించుట నేటి మొత్తము పాశ్చాత్య నాగరకతకు సాధ్యపడలేదు. వారిభాషల లిపి వారి స్వంతము కానేకాదు. అట్లయిన వేదము ఆటవిక నాగరికతా చిత్రమనుట ఒక జాతి సంస్కృతిని తెలిసికొనజాలక పరిహసించుట కాదా!

ii. వేదము లందలి ఛందస్సు ఏర్పడుటకు ఎంతటి మేధావంత సమాజము కావలెను? ఎంతటి పరిశోధనలు అవసరమై ఉండును? ఇది ఆటవిక సమాజమునకు సాధ్యమగునా?

iii. మానవ జీవితమునకు సకల చరాచర ప్రకృతి అవసరమును వేదము గుర్తించినది. వేదము సకల భూతములను మానవునితో సమానముగ పరిగణించినది. చేతనాచేతన జగత్తు మానవునకు మిత్రమని నిరూపించినది. ఈ మైత్రి లేనివాడు మానవ జీవితము అల్లకల్లోలమగునని వక్కాణించినది. అది నేడు నిక్కమైనది!

నేడు మానవుని మనుగడ పేరిట - మనిషి దురాశకొరకు - సమస్త ప్రకృతి సంపదను కొల్లగొట్టియు ధ్వంసము చేసియు మానవ జీవితమును దుర్భరము చేసినాము. ఇప్పుడు మాటకు మాత్రము ప్రకృతిని రక్షించవలెననెడి పాశ్చాత్య నాగరకత వాస్తవముగా అందుకు తగిన చర్యలు తీసికొనుట లేదు! ఇది భస్మాసుర హస్తము!

ఈ దుర్దశ సొంతము వేదపు ఉపదేశమును - సందేశమును ధిక్కరించుట వలన వచ్చినదే. నేటికిని తామేదో కనుగొన్నామని గొప్పలు చెప్పువారేకాని ఇది వేదమున చెప్పబడినదని గుర్తించరు కదా!

iv. ఈ మూడు అనువాకములందు మానవుడు ప్రకృతిని ఎంత ప్రేమించినాడో - ఎంత పూజించినాడో - ఎంత ఆదరించినాడో తెలిసికున్న మనసు పులకరించును. కొమ్మని కొట్టుటకు, దర్భను కోయుటకు, పాలు పితుకుటకు, ఎంతటి ఉన్నత ఆశయముల మంత్రములు చెప్పబడినవి. వాటిని వేదము ఎంత ప్రేమించినది. గడ్డిని నిన్ను హింసించను అనుటకు. ఎంతటి మానవత, ఎంతటి సంస్కారము, ఎంతటి ఔన్నత్యము కావలెను!

దీనిని ఆటవిక నాగరకత అన్న వారిని ఏమన వలెను? వేదము ద్వేషించ లేదు!

నాలుగవ అనువాకము

(హవిర్నిర్వాపణము చెప్పుచున్నాడు.)

1. హస్తములారా! మిమ్ము దేవతల కార్యములకు వినియోగించ గలుగుచున్నాను.

(చేతులు కడుగుకొనవలెను.)

2. శూర్పమా! నిన్ను యజ్ఞము కొరకు తీసికొనుచున్నాను.

3. రాక్షసులు నశింతురు గాత. శత్రువులు నశింతురు గాత.

(శూర్పమును సెగకు చూపవలెను.)

4. అగ్నీ! నీవు దుష్టులను నశింపచేయువాడవు. మాపాపములను నశింపచేయుము. మమ్ము హింసించు వారిని నశింపచేయుము. మేము నశింపచేయగోరిన శత్రువును నశింపచేయుము.

(బండికాడియొక్క రంధ్రమును తాకవలెను.)

5. శకటమా! నీవు దేవతా సంబంధివి. పరిశుద్ధవు. ధ్యానయోగ్యవు. అందరకు ఇష్టమైన దానవు. హవిస్సును మోయుదానవు. ఇప్పుడు దేవతలను ఆహ్వానించుదానవు అగుచున్నావు.

(1. ఇది పురోడాశమునకు ఉపయోగించు ధాన్యము తెచ్చుబండి. 2. అధ్వర్యు బండికాడి ఉత్తరనొగను తాకి జపించవలెను.)

6. శకటమా! నీవు ధాన్యము మోయవలసి ఉన్నది. క్రుంగకుము. హవిస్సువహించవలసి ఉన్నది. గట్టిపడుము. విరుగకుము.

7. దాన్యమా! నిన్ను జగన్మిత్రుడగు సూర్యుని నేత్రమున చూచుచున్నాను. నిన్ను హింసించను. భయపడకుము.

(అధ్వర్యుడు ధాన్యమును చూడవలెను.)

8. ద్వారమా! వాయువు తగులవలసి ఉన్నది. విశాలమవగుము.

(అధ్వర్యుడు ధాన్యపు గోతపు ముడి విప్పును.)

9. ధాన్యమా! నేను సవిత అనుజ్ఞ యందు ఉన్న వాడను. అశ్వినుల బాహువుల తోడను - పూష హస్తముల తోను అగ్నికి ఇష్టమగునట్లు నిన్ను ఉంచుచున్నాను.

(ధాన్యమును శూర్పమున - చేతిలో - పోయవలెను.)

10. ధాన్యమా! నిన్ను అగ్నిషోమ దేవత కొరకు చేటలో పోయుచున్నాను.

(9 వ మంత్రము దర్శయాగమునకు. ఇది పౌర్ణమాస యాగమునకు.)

11. ఇది - ఈ ధాన్యము - దేవతలకు చెందునుగాక.

12. మేము దేవతలతో కూడియున్నాము. ఈ ధాన్యము మాకు చెందును.

(అధ్వర్యుడు ధాన్యమును తాకవలెను.)

13. హవిస్సా! వర్ధిల్లుటకు అభిమంత్రించుచున్నాను. ఇది దేవతలకు సమర్పించుటకే అగును.

14. యాగప్రదేశమును వీక్షించుచున్నాను.

15. వైశ్వానర జ్యోతిని దర్శించుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు ఆహవనీయాగ్నిని చూచును.)

16. ఇహ పరలోకములందున్న మా గృహములు గట్టిగా ఉండవలెను.

17. ధాన్యరూపహవిస్సా! నీవు విశాల ఆకాశమున వర్తిల్లుము.

(అధ్వర్యు చేటలో ధాన్యము తీసికొనును.)

18. ధాన్యరూపహవిస్సా! నిన్ను భూమిమీద ఉంచుచున్నాను.

(అధ్వర్యు ధాన్యమును గార్హ పత్య అగ్ని వద్ద పెట్టవలెను.)

19. అగ్నీ! హవ్యం రక్షస్వ. హవ్యమును రక్షింపుము.

అయిదవ అనువాకము

(ధాన్యపు పొట్టును పోగొట్టుట చెప్పబడినది.)

1. జలమా! అచ్ఛిద్రపవిత్రమున జగదాధారుడైన సూర్యుని కిరణములు నిన్ను పవిత్రము చేయును గాత.

(అగ్నిహోత్రహవణి అను పాత్రయందలి జలమున అధ్వర్యుడు దర్భచే చేయబడిన పవిత్రమును ముంచి, మూడు మారులు కదిలించి పవిత్రము చేయవలెను.)

2. జలములారా! దర్భలు శుద్ధిచేయునవి. మీరు అట్టి దర్భలనే శుద్ధిచేయువారు. మీరు ఈ యజ్ఞమును నిర్విఘ్నముగ పూర్తిచేయించండి. మీరు ప్రవాహరూపులు. మానవులను మించిన వేగమున ప్రవహించువారు. ఈ యజ్ఞకర్తకు స్వర్గము కలిగించండి. పూర్వము ఇంద్రుడు వృత్రవధకు మీ సాయము కోరియున్నాడు. అట్టి జలములారా! ప్రోక్షితులు కండి.

(ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించదలచినాడు. ప్రజాపతిని ప్రార్థించినాడు. వజ్రాయుధమును నీటతడిపి వృత్రుని సంహరించమన్నాడు ప్రజాపతి. ఇంద్రుడు అట్లే వృత్రుని సంహరించినాడు. అందువలన ఇంద్రుడు నీటి సాయము అర్థించినట్లయినది.) (అధ్వర్యుడు వ్రీహులను ప్రోక్షించవలెను.)

3. ధాన్యమా! మిమ్ము అగ్నిదేవత ఇష్టపడునట్లు ప్రోక్షించుచున్నాను.

(ధాన్యమును ప్రోక్షించును - నీరుచల్లును.)

4. ధాన్యమా! మిమ్ము అగ్నిషోమ దేవతకు ఇష్టమగునట్లు ప్రోక్షించుచున్నాను.

(ప్రోక్షించును.)

5. పాత్రలారా! మీరు దేవయాగము కొరకును, దేవసంబంధ కర్మ నిమిత్తమును పరిశుద్ధులు కండి.

(అధ్వర్యు పాత్రలను మూడుమారులు ప్రోక్షించును.)

6. కృష్ణాజినమున సూక్ష్మముగ ఉండు రాక్షసులను శత్రువులును నశింతురుగాక.

(జింక చర్మమును మూడు సార్లు దులుపవలెను.)

7. కృష్ణాజినమా! నీవు భూమికి చర్మరూపమవు. భూమి ఆ విషయము తెలిసికొనును గాత.

(గార్హ్య పత్యాగ్నికి ఉత్తర భాగమున పరచవలెను.)

8. ఉలూఖలమా! నీవు వనస్పతి సంబంధివి. ధాన్యము దంచుటకు ఆధారమవు. కృష్ణాజినము నిన్ను తన దానినిగా గుర్తించును గాత.

(రోటిని కృష్ణాజినముపై పెట్టును.)

9. ధాన్యమా! నీవు అగ్నికి శరీరమవు. మాట వెలువడుటకు కారణమవు. కావున నిన్ను దేవతలు ఆరగించుటకు తీసికొనుచున్నాను.

(ధాన్యమును రోటిలో పోయును.)

10. రోకలీ! నీవు చెట్టునుండి పుట్టినావు. అయినను రాతివలె గట్టిగా ఉన్నావు. ఇది దేవతల కొరకైన ధాన్యము. దీనిని పొట్టుపోవునట్లు దంచుము.

(దంచవలెను.)

11. పాషాణమా! యజ్ఞకర్త మధుర రసహవిస్సును తెచ్చుచున్నాడు. ఈ విషయము దేవతలకు తెలియపరచుము. మేము దృషత్, ఉపలముల ధ్వనిచేత శత్రుమూకలను గెలుతుము.

(ఒక రాతిపై మరొకరాతితో కొట్టవలెను.)

12. శూర్పమా! వర్షమున పెరిగిన వెదురున పుట్టిన దానవు. అందువలన వర్షమున వర్ధిల్లిన దానవే యగుదువు.

(ధాన్యమును చేటలో చెరిగి శుభ్రము చేయవలెను. చేటను ముందునగాని, ఉత్తర దిక్కునగాని ఉంచవలెను.)

13. ధాన్యమా! వర్షమున పెరిగిన వెదురున పుట్టిన చేట నిన్ను వర్షమున పెరిగిన దానిగా తెలిసికొనును గాత.

14. రాక్షసులు దూరము చేయబడినారు. శత్రువులు దూరము చేయబడినారు.

(ధాన్యపు పొట్టు మున్నగు వానిని పోగొట్టుట అని అర్థము.)

15. పొట్టూ! నీవు రాక్షసుల భాగమవు.

(పొట్టును గిన్నెలో వేసి వేరుగా ఉంచవలెను.)

16. తండులములారా! వాయువు మిమ్ము మాకలు మున్నగునవి లేకుండునట్లు బాగుచేయును గాత.

(బియ్యమును శుభ్రము చేయవలెను.)

17. బియ్యమా! చెరుగునపుడు చేటనుండి మీరు అటునిటు పడుదురు. అట్టి మిమ్ము హిరణ్యపాణియగు సవితా దేవత స్వీకరించును గాత.

(చేటలోని బియ్యమును పాత్రలో పోయును.)

ఆరవ అనువాకము

(ఇది వ్రీహ్యా వహనము చెప్పినది.)

1. కృష్ణాజినము నందు సూక్ష్మముగా ఉండు రాక్షసులు శత్రువులు నశింతురు గాత.

2. కృష్ణాజినమా! నీవు భూమికి చర్మరూపమవు. అట్లని భూమి తెలిసికొనును గాత.

3. శమ్యా! నీవు స్వర్గమును ధరించినదానవు. కృష్ణాజినము భూమికి చర్మరూపము. అది నిన్ను తన దానిగా తెలిసికొనును గాత.

(జింక చర్మము మీద శమ్యను ఉంచవలెను.)

4. దృషత్ పాషాణమా! నీవు పర్వత సంబంధివి. నీకు నూరుట తెలియును. స్వర్గమును ధరించిన శమ్య నిన్ను తనదానినిగా తెలియును గాత.

(శమ్యపై రాతిని పెట్టవలెను.)

5. ఉపలా! నీవు పర్వత సంబంధివి. నూరుట తెలిసిన దానవు. దృషత్తు నిన్ను తనదానినిగా తెలిసికొనును గాత.

(1. ఉపల రుబ్బురాయి అగును. 2. రాతిపై రుబ్బురాతిని ఉంచును.)

6. నేను సవితా దేవుని అనుజ్ఞ యందు ఉన్నవాడను. అశ్వినుల బాహువులతోను, పూష హస్తములతోను నిన్ను దృషత్తుపై ఉంచుచున్నాను. నీవు పిండి చేయదగినదానవు. దేవతలను సంతోష పరచుము. "ధినుహిదేవాన్"

(బియ్యమును దృషత్తుపై ఉంచును.)

7. బియ్యమా! నిన్ను ప్రాణము కొరకు నూరుచున్నాను.

(బియ్యమును తూర్పువైపు నూరవలెను.)

8. బియ్యమా! నిన్ను అపానము కొరకు నూరుచున్నాను.

(బియ్యమును పడమటివైపు నూరవలెను.)

9. బియ్యమా! నిన్ను వ్యానము కొరకు నూరుచున్నాను.

(మధ్యన నూరవలెను.)

10. యజమానికి దీర్ఘాయువు కొరకు కర్మహేతువగు ఉపలను పట్టుకొనుచున్నాను.

(నూరిన పిండిని తూర్పువైపునకు త్రోయవలెను.)

11. అటునిటుపడు బియ్యపు గింజలను హిరణ్యపాణియగు సవిత స్వీకరించును గాత. "దేవో వ స్సవితా హిరణ్యపాణిః ప్రతిగృహ్ణాతు"

(పిండిని కృష్ణాజినమున ఉంచవలెను.)

ఏడవ అనువాకము

(పురోడాశమునుంచు పాత్రలను కాల్చు విధము చెప్పుచున్నాడు.)

1. ఉపనేషమా! నీవు నిప్పు కణికలను పట్టుకొను సాధనమవు. మంత్రపూతమగు పురోడాశమును దేవతలకు అందించుము.

(1. మోదుగు కొమ్మ విరిచి పట్టుకారువలె చేసినది ఉపవేషము. 2. అధ్వర్యుడు ఉపవేషము అందుకొనవలెను.)

2. గార్హ్వ పత్యాగ్నీ! వండినదానిని కాక ఇతరమును తిను అగ్నిని పారద్రోలుము.

3. మాంసము భక్షించు అగ్నిని నిషేధించుము.

(నిప్పు కణికను బయట వేయవలెను.)

4. దేవయానమునకు అనుకూలమగు అగ్నిని ఆవహింపుము.

(రెండవ నిప్పు కణికను దక్షిణభాగమున ఉంచవలెను.)

5. రాక్షసులు, శత్రువులు తగల బడుదురు గాత.

(కపాలము - మూకుడు - నందు నిప్పుకణిక వేయును.)

6. కపాలమా! నీవు దృఢమైన దానవు. భూమిని గట్టిపరచుము. యజమాని ఆయువును, సంతానమును గట్టి పరచుము. బంధువులను అతనికి స్వాధీనులను చేయుము.

(దక్షిణ భాగపు నిప్పుపై మూకుడు పెట్టవలెను.)

7. కపాలమా! నీవు ధరించుదానవు. అంతరిక్షమును దృఢపరచుము. ప్రాణమును దృఢపరచుము. అపానమును దృఢపరచుము. ఈయజమాని బంధువులను అతనికి అనుకూలురను చేయుము.

(మొదటి కపాలమునకు తూర్పున రెండవ కపాలమును ఉంచవలెను.)

8. కపాలమా! నీవు ధరించుదానవు. అంతరిక్షమును దృఢపరచుము. ప్రాణమును దృఢపరచుము. అపానమును

దృఢపరచుము. ఈయజమాని బంధువులను అతనికి అనుకూలురను చేయుము.

(రెండవ కపాలమునకు తూర్పున రెండవ కపాలమును ఉంచవలెను.)

9. కపాలమా! నీవు ధరించగలదానవు. దిక్కులను దృఢపరచుము.యజమాని సంతానమును దృఢపరచుము. యజమాని బంధువులను అతనికి స్వాధీనులను చేయుము.

(ఏడవ కపాలమును ఉంచవలెను.)

10. ఎనిమిదవ కపాలమా! నీవు వర్థిల్లిన రూపము కలదానవు. ఈయజమానికి ధనమునిమ్ము. సంతానము నిమ్ము. ఇతని బంధువులను ఇతనికి స్వాధీనులను చేయుము.

11. కపాలములారా! మీరు భృగువుల యొక్కయు అంగిరసుల యొక్కయు తపోగ్నిచే తపించబడుడు.

12. అధ్వర్యులు కపాలములను అగ్నియందు ఉంచినారు. యజ్ఞసమాప్తి తరువాత ఇంద్ర వాయు దేవతలు వానిని అగ్ని నుండి బయటకు తీయుదురు గాత.

ఎనిమిదవ అనువాకము

(పురోడాశము చేయుటకు పిండిని తడుపుట చెప్పబడినది.)

1. పిండీ! నిన్ను పాత్రయందు ఉంచుచున్నాను.

(పిండిని పాత్రయందుంచవలెను.)

2. ప్రణీత ఉదకములారా! మీరు 'మదన్తి' ఉదకములలో కలపండి. ఉదకములారా! మీరు సస్యధన వర్ధకులు మధురములైనవారు. పశు అభివృద్ధికారకులు. ఇది పిష్టము. రుచికరము. ఓషధి. మీరు దీనితో కలిసిపొండి.

3. పిష్టరూప ఓషధులారా! పూర్వము మీరు ఉదకము లందు పుట్టిన వారే! కావున ఉదకములతో కలవండి.

4. పిండిముద్దా! యజమానికి సంతానము కలుగుటకు నిన్ను మర్దించుచున్నాను.

(పిండిని పిసుక వలెను.)

5. పిష్టమా! అగ్నిదేవత కొరకు నిన్ను తాకుచున్నాను.

(పిండిని తాకవలెను.)

6. పిష్టమా! నిన్ను అగ్నిషోమదేవత కొరకు తాకుచున్నాను.

7. పురోడాశమా! మఖస్యశిరోసి - యజ్ఞపు తలవు.

8. పురోడాశమా! కాలిన పెంక మీద ప్రకాశించుచున్నావు. విశ్వాయుః అసి. అనంత ఆయువువు అగుచున్నావు.

9. పురోడాశమా! నీవు గొప్పదానవై వర్ధిల్లుము. నీ యజమాని గొప్పవాడై వర్ధిల్లును గాత.

(పెంక మీది పురోడాశము అరచేతి పరిమాణపు బిళ్ళలను చేయవలెను.)

10. పురోడాశమా! నీవు మృదువగు పొరగలదానవు అగుము.

11. రాక్షసులు, శత్రువులు దూరమగుదురు గాత.

(దర్భను కాల్చి పురోడాశము చుట్టు మూడు మారులు త్రిప్పవలెను.)

12. పురోడాశమా! సవితా దేవత నిన్ను 'నాకము' అను అగ్ని యందు పక్వము చేయును గాత.

(పురోడాశమును నిప్పుల మీద కాల్చవలెను.)

13. పురోడాశమా! నీ శరీరము ఎక్కువ కాలకుండును గాత. గార్హ్వా పత్యాగ్నీ! నీవు పురోడాశ హవిస్సును రక్షింపుము.

14. పురోడాశమా! నీవు మంత్రములతో మిళితమగుము.

15. ఏకాయతాయ స్వాహా.

16. ద్వితాయ స్వాహా.

17. త్రితాయ స్వాహా.

(గార్హ్య పత్యాగ్ని యందు హోమము చేయవలెను.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

(ఇందు పురోడాశము నుంచు వేదికరణము చెప్పబడినది.)

1. స్ఫ్యా! నిన్ను తీసి కొనుచున్నాను.

(కర్రతో చేసిన మట్టిని త్రవ్వు ఉపకరణము "స్ఫ్య".)

2. స్ఫ్యా! ఇంద్రుని కుడిచేత వందల ఆయుధములు ఉన్నవి. అవి వేల శత్రువులను వధించును. నీవు ఇంద్రుని కుడిచేతి వంటిదానవు. జ్వాలలు కలిగించు వాయువు వంటిదానవు.

3. భూమీ! నీవు దేవయాగ ఆశ్రయమవు. నీయొక్క ఓషధుల వ్రేళ్లను బాధించను. "మాహింసిషమ్".

4. భూమి మీది దుమ్మును తొలగించుట వలన 'అరరు' రాక్షసుడు దూరమయినాడు.

5. గడ్డితో కూడిన ధూళీ! ఉత్కర ప్రదేశమునకు పొమ్ము.

(1. ఉత్కరము - మట్టి, చెత్త వేయుచోటు. 2. గడ్డిని ధూళిని ఉత్కరమునకు తీసికొని వెళ్లవలెను.)

6. యజ్ఞవేదీ! నీ కొరకు మేఘము వర్షించును గాత.

(అధ్వర్యుడు యజ్ఞవేదిని చూడవలెను.)

7. సవితాదేవా! మమ్ము ద్వేషించువారిని - మేము ద్వేషించువారిని ఎంతో దూరప్రాంతమున వేలపాశముల చేత బంధించుము. వారిని విడువకుము.

(చెత్తను ఉత్కర ప్రదేశమున వేయవలెను.)

8. భూమీ! నీవు దేవయాగ ఆశ్రయమవు. అరరు రాక్షసుడు అపహతుడు అయినాడు.

రెండవసారి ధూళిని తొలగించవలెను.

9. గడ్డితో కూడిన ధూళీ! ఉత్కర ప్రదేశమునకు పొమ్ము.

(ఉత్కరమునకు కొనిపోవలెను.)

10. యజ్ఞవేదీ! నీ కొరకు మేఘము వర్షించును గాత.

(అధ్వర్యు రెండవసారి యజ్ఞవేదిని చూడవలెను.)

11. సవితాదేవా! మమ్ము ద్వేషించువారిని, మేము ద్వేషించువారిని ఎంతో దూరప్రాంతమును వేలకొలది పాశముల చేత కట్టి వేయుము. విడువకుము.

12. అరరుడు దేవయాగమునకు అనర్హుడు. అతడు అపహతుడైనాడు.

13. 9వ మంత్రము. (మూడవసారి ధూళిని తొలగించవలెను.)

14. 10వ మంత్రము (మూడవసారి వేదిని చూడవలెను.)

15. 11వ మంత్రము (మూడవసారి ధూళిని తొలగించవలెను.)

16. ఉత్కర ప్రదేశమా! అరరు నీకు సంబంధించిన రాక్షసుడు. అతనికి స్వర్గము కలుగకుండునుగాక.

17. యజ్ఞవేదీ! వసువులు గాయత్రీ ఛందమున దక్షిణ భాగమున నిన్ను స్వీకరింతురు గాత.

18. రుద్రులు త్రిష్టుప్ ఛందమున పశ్చిమ భాగమున నిన్ను స్వీకరింతురుగాక.

19. ఆదిత్యులు జగతిచంధమున ఉత్తర భాగమున నిన్ను స్వీకరింతురు గాత.

20. సవితా దేవత ప్రేరణ కలిగించుచున్నాడు. అధ్వర్యులు వేదికి అవసరమగు ప్రదేశమును త్రవ్వుచున్నారు.

(అధ్వర్యుడు వేది తూర్పున త్రవ్వవలెను.)

21. యజ్ఞవేదీ! నీవు ఋతమసి - సత్యమవు.

22. ఋతసదనమసి - సత్యస్థానమవు.

23. ఋతశ్రీరసి - సత్యధనవు.

(ఈ మూడు మంత్రములచే వేది యొక్క దక్షిణ, పశ్చిమ, ఉత్తర భాగములను ఏర్పరచవలెను.)

24. వేదీ! వివిధ మంత్రములు ఉచ్చరించు ఋత్విజులు కలదానవు. అరరుడు అపహతుడైనాడు. నీవు దేవతల, పితృదేవతల హవిస్సులను ధరించుచున్నావు. కావున గొప్పదానవు అయినావు. పురోడాశ ధనవతివి అయినావు.

(వేదిని స్ఫ్యచే శుభ్రము చేయవలెను.)

25. పూర్వపు వారలగు వృద్ధయజమానులు హవిస్సులు సమర్పించినారు. వేదిరూపమగు భూమిని రాక్షసుల నుండి రక్షించినారు. చంద్రుని యందు అమృత కిరణములు స్థాపించినారు. ఇప్పటి యజమానులు బుద్ధిమంతులు. అప్పటి విషయములను గుర్తుంచుకున్నారు. వేదిని ఆశ్రయించినారు. యాగము చేయుచున్నారు.

పదవ అనువాకము

(ఆజ్యాది హవిస్సులను గ్రహించు విధానము చెప్పబడినది.)

1. స్రుక్కు మున్నగు వాని యందు దాగి ఉన్న రాక్షసులు దహించ బడుదురుగాక. శత్రువులు దహించబడుదురు గాత.

(స్రుక్కు మున్నగు వానిని గార్హ్వ పత్యాగ్నికి చూపి వెచ్చచేయవలెను.)

2. స్రుక్కుమున్నగు హోమ సాధనము లారా! మిమ్ము చక్కగా వెచ్చచేయుచున్నాను.

(రెండవ మారు వెచ్చచేయవలెను.)

3. స్రువమా! నీవు గోస్థానమును నశింపచేయని దానవు. శత్రువును నశింపవేయుదానవు. అన్నము

కలుగజేయుదానవు. నిన్ను శుభ్రము చేయుచున్నాను.

(స్రువమును దర్భలచే తుడువవలెను.)

4. జుహువా! యజమాని వాక్కును, ప్రాణమును నశింపచేయకుము. నిన్ను శుభ్రము చేయుచున్నాను.

(తుడువవలెను.)

5. ఉపభృతమా! యజమాని కనులను, చెవులను నశింపచేయకుము. నిన్ను శుభ్రము చేయుచున్నాను.

(తుడువవలెను.)

6. ధ్రువమా! యజమాని భార్యను, సంతానమును నశింపచేయకుము. నీవు అన్నము కలిగించుదానవు. శత్రువును తిరస్కరించుదానవు. నిన్ను శుభ్రము చేయుచున్నాను.

(తుడువవలెను.)

7. యజమాని భార్య అగ్నిని సేవించుచున్నది. మంచి మనసు కలిగిఉన్నది. సంతానమును ,సువాసినిత్వమును, చక్కని రూపమును కోరుచున్నది. ఆమెనడుముకు త్రాడు కట్టుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు త్రాడు కట్టవలెను.)

8. అగ్నీ! నేను మంచి సంతానము కలదానను. మంచి భర్త కలదానను. నీవు శత్రునాశకుడవు. ఇతరులు నిన్ను తిరస్కరించ జాలరు. అట్టి నిన్ను నేను సేవించుచున్నాను.

9. సుజ్ఞానియగు సవిత బంధించిన వరుణ పాశమును విప్పుచున్నాను. ధాతకు స్థానమును పుణ్యఫలమును అగు ఉత్తమ లోకమునందు భర్తృసహితముగా సుఖములను ఆర్జించినాను.

(త్రాటిని విప్పివేయును.)

10. అగ్నీ! నాకు ఆయువు, సంతానము, వర్చస్సు కలిగినవి. నేను నాభర్తను మరల మరల కలసి కొనుచున్నాను. నా శరీరమునందు జీవము చిరకాలము నిలిచి ఉండును గాత.

(యాజమాన పత్ని నడుమునుండి విప్పిన త్రాడుగల తనదోసిలియందు పూర్ణకుంభమును ధరించవలెను.)

11. ఆజ్యమా! నీవు ఆవు పాలనుండి వెడలిన దానవు. ఓషధరస స్వరూపవు. నాశరహితవు. యాగము కొరకు నిన్ను పాత్రయందు ఉంచుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు పాత్రలో నేయిపోయవలెను.)

12. ఆజ్యమా! నీవు ఆవుపాలనుండి వెడలినావు. ఓషధరస స్వరూపవు. సంతానము కొరకు నిన్ను సౌమ్య దృష్టితో చూచుచున్నాను.

(యజమాని భార్య ఆజ్యమును చూడవలెను.)

13. తేజోసి - నీవు తేజస్సువు.

14. తేజోను ప్రేహి - తేజమును పొందుము.

15. నీ తేజస్సును అగ్ని అధిగమించకుండును గాత.

16. ఘృతమా! నీవు అగ్నికి జిహ్వావు. దేవతల సుఖకారణమవు. కావున దేవతల ప్రతి స్థానమందును, ప్రతి మంత్రము నందును ఉపయోగపడుము.

(స్ఫ్యచే గీతగీసి అందు నేతి గిన్నెనుంచవలెను.)

17. శుక్రమసి - దీప్తి కలదానవు.

18. జ్యోతిరసి - జ్యోతివై ఉన్నావు.

19. తేజోసి - తేజస్సువై ఉన్నావు.

20. "దేవో వస్సవితో త్పునా త్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణవసోసూర్యస్య రశ్మిభిః"

(అర్థమునకు 5.1. చూడగలరు. ప్రోక్షణీపాత్ర యందలి ఉదకమును పవిత్రముచేత శుద్ధిచేయవలెను.)

21. ఘృతమా! నీవు ప్రకాశించుదానవు.నిన్ను దేవతల నిమిత్తము - స్థానస్థానమునకును, మంత్ర మంత్రమునకు గ్రహించుచున్నాను.

(జుహువును నేతి యందుంచవలెను.)

22. ఆజ్యమా! నీవు జ్యోతిస్స్వరూపవు. ఉపభృతమను పాత్ర జ్యోతిస్స్వరూప. నిన్ను స్థానస్థానమునకు మంత్ర మంత్రమునకు సరిపడునట్లు తీసికొనుచున్నాను.

(ఆజ్యమును ఉపభృతము పోయవలెను.)

23. కాంతి స్వరూపమగు ఆజ్యమా! నిన్ను దేవతల నిమిత్తము స్థాన స్థానమునకు - మంత్ర మంత్రమునకు సరిపడునట్లు కాంతి స్వరూపయగు ధ్రువపాత్ర యందు తీసికొనుచున్నాను.

(ఆజ్యమును ధ్రువ పాత్ర యందు పోయవలెను.)

పదకొండవ అనువాకము

(ఇధ్మబర్హి పూర్వక హవిరాసాదనము చెప్పబడుచున్నది.)

1. ఇధ్మమా! నీవు నల్లనిదానవు. వనస్పతి రూపమవు. నిన్ను అగ్ని కొరకు ప్రోక్షించుచున్నాను.

(ఇధ్మము మీద మూడు మారులు నీరు చల్లవలెను.)

2. వేదిప్రదేశమా! నీవు దర్భమున్నగునవి ఉంచుటకు ఆధార ప్రదేశమవు. నిన్ను ప్రోక్షించుచున్నాను.

(వేదిని మూడుమారులు ప్రోక్షించవలెను.)

3. దర్భా! నీవు వేదియందు పరచబడిన దానవు. స్రుక్కు మున్నగు హోమ సాధనములు ఉంచుటకు నిన్ను ప్రోక్షించుచున్నాను.

(ప్రోక్షించవలెను.)

4. దర్భలారా! మిమ్ము స్వర్గలోక, అంతరిక్షలోక, భూలోకము కొరకు ప్రోక్షించుచున్నాను.

(ప్రోక్షించవలెను.)

5. ఉదరమా! నీవు పితృదేవతల అన్నమవు. దర్భల మీద చల్లబడినావు. దర్భయందు పితృదేవతల కొరకు రసరూపమవగుము.

(ప్రోక్షించగా మిగిలిన నీటిని నేలమీద పోయవలెను.)

6. ప్రస్తరమా! నీవు విష్ణువునకు స్తూపమవు.

7. దర్భలారా! మీరు ఉన్నివలె మెత్తనివారు. దేవతలకు సుఖము కలిగించువారు. మిమ్ము వేదిమీద పరచుచున్నాను.

(పరచవలెను.)

8. మధ్యమపరిధీ! నీవు విశ్వావసు గంధర్వ రూపమవు. యజమానిని సర్వహింసలనుండి రక్షించుదానవు. అన్నరూపవు. స్తుతించవలసినదానవు.

(మోదుగు పుల్లను అగ్నికి తూర్పున వేయవలెను.)

9. దక్షిణపరిధీ! నీవు ఇంద్రుని బాహువు వంటి దానవు. యజమానిని దక్షిణ దిక్కున రక్షింపుము. అన్నరూపవు. స్తుత్యవు.

(మోదుగు పుల్లను దక్షిణమున వేయవలెను.)

10. ఉత్తరపరిధీ! మిత్రావరుణులు నిన్ను ఉత్తరమున ఉంచుదురు గాత. నీవు నిత్యధర్మమును యజమానిని రక్షింపుము. నీవు అన్నరూపవు. స్తుత్యవు.

(సమిధను ఉత్తర దిక్కున ఉంచవలెను.)

11. ఆహవనీయాగ్నీ! తూర్పున సూర్యుడు నిన్ను సమస్త హింసల నుండి రక్షించును గాత.

(అగ్నిని అభిమంత్రించవలెను.)

12. అగ్నీ! నీవు విద్వాంసుడవు. సమృద్ధహోమవంతుడవు. ప్రకాశించువాడవు. ఘనుడవు. నిన్ను యాగము కొరకు మండించుచున్నాను.

(సమిధను పై నుంచి వేయవలెను.)

13. విధృతులారా! మీరు ప్రజలకు నియంతలు.

(1. వేదియందు పరచు దర్భలజత విధృతి. 2. వేది మీద విధృతిని పరచవలెను.)

14. ప్రస్తరమా! విధృతి వసు, రుద్ర, ఆదిత్యులకు స్థానమగును. నీవు విధృతి యందు నిలువుము.

15. నీ పేరు జుహువు అగును. ప్రియనామమున ఘృతాచి, నేయి నిండినదానవు అగుచున్నావు. నీకు ప్రియమగు విధృతి యందు నిలువుము.

నీ పేరు ఉపభృతము అగును. ప్రియనామమున ఘృతాచివి అగుచున్నావు. నీకు ప్రియమగు విధృతి యందు నిలువుము.

నీ పేరు ధ్రువ పాత్రము. ప్రియనామమున ఘృతాచివి అగుచున్నావు. నీకు ప్రియమగు విధృతి యందుండుము.

16. విష్ణువా! జుహువు మున్నగునవి పుణ్యస్థానమగు ప్రస్తరము నందు ఉంచబడినవి. నీవు యజ్ఞమును, యజమానిని, అధ్వర్యుడనగు నన్ను రక్షింపుము.

(పాత్రలను అభిమంత్రించవలెను.)

పన్నెండవ అనువాకము

(అఘోర హోమము చెప్పబడు చున్నది.)

1. అగ్నీ! నీవు యాగ నిర్వాహకుడవు. భువన కారణమవు. వర్ధిల్లుము. ఇదిగో నీకు నమస్కారము.

2. జుహువా! దేవయాగము జరుగుచున్నది. అగ్ని నిన్ను పిలుచుచున్నాడు. ఏహి - రమ్ము.

(జుహు పాత్రను అందుకొనవలెను.)

3. ఉపభృతమా! సవితా దేవత నిన్ను దేవయజనమునకు పిలుచుచున్నాడు. ఏహి.

(ఉపభృత్తును అందుకొనవలెను.)

4. అగ్ని, విష్ణు దేవతలారా! నేను ఆఘోర హోమము చేయుటకు సాగినాను. కాలు తా కనీయక మీ ఉభయుల మధ్య నుండి వెళ్లుదును. మీరు విడిగా ఉండండి. నాకు వెళ్లుచోటు ఇవ్వండి.

(కుడి పాదమున ప్రస్తరమును దాటవలెను.)

5. భూమీ! నీవు యజ్ఞమునకు స్థానమవు. నీ స్థాన బలముననే ఇంద్రుడు అసురవధాది వీర కృత్యములను చేయ కలిగినాడు.

(అధ్వర్యుడు ఆహవనీయాగ్నికి దక్షిణ భాగమున నిలువవలెను.)

6. ఆఘోర హోమము నైరుతిన మొదలగును. ఈశాన్యమున సమాప్తమగును. ఇది ఎడతెగనిది. వంకర ఎరుగనిది. ఇంద్రుడు దేవతగా గలది. యజ్ఞపతి యజ్ఞమునకు స్వాహా.

7. అగ్ని, ఆఘోర హోమమున తేజోవంతుడై వెలుగొందుచున్నాడు.

(జుహువును పైకి తీసికొనవలెను.)

8. పాహిమాగ్నే దుశ్చరితా దామా సుచరితే భజ. అగ్నీ! నన్ను దుశ్చరితము నుండి కాపాడుము. సుచరితునిగా చేయుము.

(జుహువు, ఉపభృత్తులను తాకకుండ వెళ్లుచు జపించవలెను.)

9. ఆఘోర హవిశ్శేషమా! నీవు యజ్ఞమునకు శీర్షమవు. ధ్రువపాత్రయందలి ఆజ్యరూప తేజస్సుతో కలిసికొనుము. జ్యోతిషాజ్యోతిరజ్తామ్.

పదమూడవ అనువాకము

(స్రుగ్ వ్యూహనాది మంత్రములు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. జుహువు అన్నహేతువు. నేను దానిని ఎత్తిపట్టుకొనుచున్నాను. అందువలన ఇంద్రుడు నన్ను పైకి కొనిపోవును.

(జుహువును ఎత్తిపట్టవలెను.)

ఉపభృత్తును క్రిందుగ ఉంచినాను. ఇంద్రుడు నా శత్రువులను నికృష్టులను చేసినాడు.

(ఉపభృత్తును క్రిందుగ ఉంచవలెను.)

నేను జుహువును పైకెత్తియు, ఉపభృత్తమున క్రిందుగ ఉంచినాను. అప్పుడు బ్రహ్మాది దేవతలు నాకు ఉత్కర్ష కలిగించినారు. నా శత్రువులకు అపకర్ష కలిగించినారు.

(జుహువును తూర్పునకు కదిలించవలెను.)

ఇంద్రాగ్నులు నా శత్రువులను స్థాన భ్రష్టులను చేయుదురు గాత.

(ఉపభృత్తును ఎడమచేత వెలుపల ఉంచవలెను.)

2. మధ్యమ పరిధీ! నిన్ను వసువుల కొరకు తుడుచుచున్నాను.

దక్షిణ పరిధీ! నిన్ను రుద్రుల కొరకు తుడుచుచున్నాను.

ఉత్తర పరిధీ! నిన్ను ఆదిత్యుల కొరకు తుడుచుచున్నాను.

3. ఘృతమున తడిసిన దక్షిణాగ్రమును పక్షులు నాకి పైకి ఎగురును గాక. భార్యను, సంతానమును రక్షింతురు గాత.

(జుహువును దర్భలతో తుడవవలెను.)

4. జలములు ఓషధులు వర్ధిల్లును గాత. దర్భలారా! మీరు వాయు ప్రేరిత వర్ష బిందువులు వలన పుట్టినవారు. మీరు స్వర్గమునకు చేరండి. మాకు వర్షము కలిగించండి.

(పలాశ శాఖను, ప్రస్తరమును అగ్నియందు వేయవలెను.)

5. అగ్నీ! నీవు ఆయువును రక్షించువాడవు. నా ఆయువును రక్షించుము. నేత్రములను రక్షించువాడవు. నా నేత్రములను రక్షించుము.

(ఆహవనీయాగ్నిని అభిమంత్రించవలెను.)

6. ధ్రువాపి భూమీ! నీవు స్థిరత్వము కలదానవు.

(వేది మధ్యమును తాకవలెను.)

7. ప్రకాశమాన అగ్నీ! నీవు స్తోత్ర సాధ్యుడవు. నీయందు పశ్చిమ పరిధిని వేయుచున్నాను. అది నీకు ఇష్టమగును గాత.

దక్షిణ, ఉత్తర పరిధులారా! మీరు యజ్ఞ ఫల రూపమగు అన్నమును పొందండి.

(మూడు పరిధులను అగ్నిలో వేయవలెను.)

8. విశ్వే దేవతలారా! మీరు సంస్రావాజ్య భాగమును కోరువారు. మీలో కొందరు ప్రస్తరముష్టిలో ఉన్నవారు. కొందరు వేది యందు పరచిన దర్భలందు ఉన్నవారు. ఈ యజ్ఞమున మా స్తుతులను గ్రహించండి. సంతుష్టులు కండి.

(సంస్రావాజ్యము హవ్య శేషమగును.)

9. జుహు ప్రభృతులారా! మిమ్ము అవినాశ్యమగు అగ్ని శకట స్థానమున - యజమాని సుఖము కొరకు - స్థాపించు చున్నాను. మీరు సుఖవంతులు కండు. నాకు సుఖములు కలిగించండి. యజమాని దంపతులను రక్షించండి.

(జుహుప్రభృతులను ధాన్యశకటము ఉంచిన స్థలమున వేయవలెను.)

10. అగ్నీ! స్వర్గవాసులు నా అపరాధములు గ్రహించకుండునట్లు చేయుము. నన్ను విఘ్నముల నుండి పాహి. దుష్ట ప్రవర్తననుండి పాహి. దుష్ట భోజనము నుండి పాహి. నిషిద్దా చరణమునుండి పాహి. మా అన్నమునందు విషము లేకుండ చేయుము.

అగ్నీ! నీవు అహింస్యుడవు. ఉష్ణశరీరవి. మాకు సుఖప్రదుడవగుము. - స్వాహా.

11. దేవతలారా! మీరు మార్గములు తెలిసినవారు. వచ్చిన మార్గముననే తిరిగివెళ్లండి.

మనస్సునకు పతియగువాడా! దేవతలందు మా యజ్ఞమును ప్రతిష్ఠించుము. స్వాహా. వాయువునకు స్వాహా.

(వాయు దేవతచే మొదలయిన యజ్ఞము వాయుదేవతచే సమాప్తమైనట్లు బర్హిస్సును అగ్నిలో వేయవలెను.)

దర్శపూర్ణ మాస యాగ మంత్రములు సమాప్తము.

పదనాలుగవ అనువాకము

1. ఇంద్రాగ్నులారా! మీరు పురోడాశవంతులు. యజ్ఞ నిర్వహణకు అన్నము, ధనము ఇచ్చువారు. మీకు సంతోషము కలిగించుటకును - మాకు అన్న లాభమునకును హువే - ఆహ్వానించుచున్నాము.

2. ఇంద్రాగ్నులారా! ఈ లోకమున అల్లుడు దౌహిత్ర సంతానమును ఇచ్చుచున్నాడు. బావమరిది మేన సంతానమును ఇచ్చుచున్నాడు. మీరు వారిని మించిన బహు సంతానప్రదులని వినియున్నాను. కావున సోమరస సదృశ పురోడాశమును అర్పించుచున్నాను. మిమ్ము సంతుష్టులను చేయుచున్నాను.

3. ఇంద్రాగ్నులారా! ప్రజలనపహరించు రాజులున్న తొంబది పట్టణములు ఉన్నవి. వానిని ఒకే దెబ్బకు కొట్టి పడేయండి.

4. ఇంద్రాగ్నులారా! మీరు వృత్రుని సంహరించిన వారు. మా స్తోత్రములు దోషరహితములు. నూతనములు. అన్నము వలన కల్పితము. మీరు వానిని స్వీకరించండి. మంచి యజ్ఞములకు అర్హులగు మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాను.

మీరు యజమానికి అన్నము ప్రసాదించండి.

5. పథప్రభువా! సూర్యదేవా! అన్నము లభించు కర్మ కొరకు - రథమును వలె - నిన్ను యాచించుచున్నాము.

6. పూష దేవత ఫలప్రదాత. నేను ఫలము కోరువాడను. నేను పూషను స్తుతించుచున్నాను. అతడు దుఃఖ వినాశకములును - చంద్రుని వంటి ఆహ్లాదకములగు - ఓషధులను మాకు ప్రసాదించును గాత.

7. భూమి వలన మాకు గోవులు, అశ్వములు, మమ్ము పోషించు అన్నాదికములు లభించుచున్నవి. క్షేత్రపతి ఇట్టివానిచే మాకు సుఖములు కలిగించును గాత.

8. క్షేత్రపతీ! గోవు మధురములగు దుగ్ధములనిచ్చును. అట్లే నీవు మాకు మధురములును, మరల మరల లభించునవియు, నేయి వంటి పవిత్రములగు పదార్థములను కలుగుచేయుము. "ఋతస్య నః పతయో మృడయంతు" సత్యసనాథులు మమ్ము రక్షింతురు గాత.

9. అగ్నీ! ధనమునార్జించుటకు మమ్ము సన్మార్గమున నడిపించుము. నీవు సమస్త మార్గములు తెలిసినవాడవు. మమ్ము పాపమార్గమునుండి రక్షించుము. నిన్ను బహువిధములుగా నమస్కరించుచున్నాను.

10. మాకు శక్తి ఉన్నంతలో కర్మలను ఆచరించ తలపెట్టినాము. అవి నిరాటంకముగ కొనసాగుటకు దేవతల మార్గమున వచ్చినాము.

అగ్ని కర్మలు తెలిసినవాడు. అతడు - మాకొరకు - యాగము చేయుము. ఆహ్వానించును. ఋతువులను అనుసరించి కర్మములు కల్పించును.

11. ప్రాణిణీయ హవిస్సు అగ్నికి ఘనమగును గాత. బర్రెకు మేతపెట్టిన ఎక్కువ పాలిచ్చును. అట్లే అగ్నీ! మా హవిస్సులను అందుకొనుము. మాకు ఫలితము ప్రసాదించుము. అందువలన మాకు ధనము, అన్నము మరింత లభించును గాత.

12. అగ్నీ! మాకొరకు నవ్వుడవై అవతరించుము. మమ్ము పాపములనుండి దాటించుము. మాకు శుభములు, సుఖములు కలిగించుము. మాకు భూమి విశాలమగును గాత. మా పుత్రులు, దౌహిత్రులకు శుభప్రదుడవు అగుము.

13. అగ్నీ! నీవు మానవుల వ్రతపాలకుడవు అగుచున్నావు. దేవతవు అగుచున్నావు. యజ్ఞములందు స్తుతించ బడువాడవు అగుచున్నావు.

14. దేవతలారా! మీరు విద్వాంసులు. మీకు సంబంధించిన యజ్ఞయాగాదులు మాకు తెలియకున్నవి. మేము సక్రమముగా నిర్వర్తించలేకున్నాము. విద్వాంసుడగు అగ్ని ఆ లోపమును పూరించును గాత. ఋతువులను అనుసరించి దేవతల క్రతువులు జరిపించును గాత.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత యందలి
మొదటి కాండమున మొదటి ప్రపాఠకము
సమాప్తము

బహులా న ఉర్వీభవ తోకాయ తనయాయ శంయోః

యస్తేస్తనః శశయో యోమయో భూర్యోరత్నధా వసువిద్యాః సుదత్రః |
యేనవిశ్వాపుష్యసి వీర్యాణి సరస్వతి తమిహదాతవోకః ఉర్వ్య న్తరిక్షమన్వేమి ||

రెండవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(రెండు, మూడు, నాలుగు ప్రపాఠకములందు సోమయాగము చెప్పబడినది. ఈ అనువాకము యజమాని యాగశాలా ప్రవేశము వరకు గల సంస్కారములు చెప్పబడినవి.)

1. జలము జీవనము. జలము దీర్ఘాయువు. జలము వర్చస్సు. జలముచే యజమాని తల తడుపబడును గాత.

(యజమాని తూర్పుముఖముగా కూర్చుండును. అధ్వర్యు అతని తలను తడుపవలెను.)

2. ఓషధులారా! యజమానిని రక్షించండి. కత్తీ! యజమానిని బాధించకము. దేవతలందు ప్రసిద్ధుడనగు మంగలినగు నేను యజమానికి వపనము చేయుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు యజమాని తల గొరగవలెను.)

3. అనంతర కర్మలను నిరాటంకముగ చేయగలను.

4. జలము తల్లివంటిది. అది యజమానిని పరిశుద్ధుని చేయవలెను. మేఘము వర్షించునవియు, స్రవించుచున్న జలము మమ్ము పునీతులను చేయును గాత. మానుండి సమస్త పాపములను తొలగించును గాత.

(అధ్వర్యుడు యజమానికి స్నానము చేయించవలెను.)

5. స్నాన, ఆచమనములచే శుద్ధుడను అయినాను. నీటినుండి లేచి వచ్చుచున్నాను.

6. ధవళవస్త్రమా! 'సోమస్య తనూరసి'. నీవు చంద్రుని దేహమవు. నా దేహమును కాపాడుము.

(బట్ట కట్టుకొనవలెను.)

7. నవనీతమా! నీవు ఆవుపాలనుండి వచ్చిన దానవు. స్నిగ్ధతయు వర్చస్సు కలుగజేయు దానవు. నాకు వర్చస్సు కలిగించుము.

(ఆపాదమస్తకము వెన్నరాసుకొనవలెను.)

8. కాటుకా! నీవు వృత్రుని నల్లగ్రుడ్డువు. కంటిని కాపాడు దానవు. నా కంటిని కాపాడుము.

(అధ్వర్యు యజమాని కంటికి కాటుక పెట్టవలెను.)

9. జ్ఞానములకు స్వామియైనవాడు యజమానివగు నిన్ను సూర్యకిరణరూపములగు దర్భల చిద్రము లేని పవిత్రమున పవిత్రుని చేయును గాత.

వాక్పతియగు దేవత యజమానివగునిన్ను ఛిద్రములేని పవిత్రమున పునీతుని చేయును గాత.

సవితాదేవత నిన్ను అచ్చిద్ర పవిత్రమున పునాతు.

(అధ్వర్యు దర్భల పవిత్రముచే యజమానిపై నీరు చల్లవలెను.)

10. పవిత్ర పతే! నీ యొక్క అచ్చిద్ర పవిత్రము వలన కర్మ కొరకుగాను నేను పవిత్రుడను అయినాను. యాగము చేయు సమర్థుడను అగుదును గాత.

11. యజ్ఞ సంబంధ దేవతలారా! మిమ్ము యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము. సత్య ధర్మము కలవారమగు మేము యజ్ఞమునకు వచ్చుచున్నాము.

(అధ్వర్యుడు యజమాని 'ప్రాగ్వంశల' యజ్ఞశాల యందు ప్రవేశించవలెను.)

12. ఇంద్రాగ్నులారా! ద్యావాపృథ్వులారా! జలములారా! ఓషధులారా! మీరు ఈ యజమానిని గుర్తించండి.

13. ఆహవనీయాగ్నీ! నీవు నియమపాలకుడవు. నేను నీ దగ్గర వున్నాను. నన్ను కాపాడుము.

(యజమాని అగ్ని వద్ద కూర్చుండవలెను.)

రెండవ అనువాకము

(యజమానికి యజ్ఞ దీక్ష చెప్పబడుచున్నది.)

1. యజ్ఞ సంకల్పము కలిగించు అగ్నికి స్వాహా. ధారణ సిద్ధించుటకు నా అభిమానియైన అగ్నయే స్వాహా. మంత్రోచ్చారణ శక్తికై వాగింద్రియ పోషకుడగు అగ్నయే స్వాహా.

బృహస్పతి మా హవిస్సులచేత వర్ధిల్లును. గాత. దివినుండి వచ్చి గొప్ప సస్యములను ఫలింపచేయు జలవృష్టి వర్ధిల్లును గాత. ద్యావాపృథ్వులు వర్ధిల్లును గాత. అంతరిక్షము వర్ధిల్లును గాత - స్వాహా.

2. విశ్వ స్వరూపుడు, జగన్నిర్వాహకుడగు వాని అనుగ్రహమును యజమాని కోరుచున్నాడు. ధనములకు ప్రభువవగు నిన్ను యజ్ఞము కొరకు ధనము కోరుచున్నాను. ధనములకు ప్రభువవగు నిన్ను యజ్ఞము కొరకు ధనము కోరుచున్నాను - స్వాహా.

(పన్నెండుసార్లు నేతిని స్రుక్కులోనికి తీసికొని పూర్ణాహుతి చేయవలెను.)

3. కృష్ణాజినము నందలి శుక్ల, కృష్ణలేఖలారా! మీరు ఋక్సామముల శిల్పములు. ఈ ఉత్తమ యజ్ఞ పరిసమాప్తి వరకు నన్ను రక్షించండి.

(యజమాని పరచిన జింక చర్మమును తాకవలెను.)

4. వరుణదేవా! యజమాని అగ్నిష్టోమ యాగమును సంకల్పించి ఉన్నాడు. అతనికి చక్కగా బోధించుము. యాగము పూర్తి చేయించుము.

కృష్ణాజినము సమస్త విఘ్నములను దాటించగలది. సుఖము కలిగించగలది. తరింప చేయగలది. అట్టి నావ వంటి జింక చర్మముపై ఆసీనులము అగుచున్నాము.

(అధ్వర్యుడు మోకాలు చూపి కృష్ణాజినమును చేరవలెను.)

5. మేఖలా! నీవు అంగిరసుల అన్నరూపమవు. ఉన్ని వలె మృదువైనదానవు. నాకు అన్నరసము ప్రసాదించుము. బాధించకుము. రక్షించుము.

(యజమానికి దర్భల మొలత్రాడు కట్టవలెను.)

వస్త్రమా! నీవు విష్ణువునకు సుఖకరమవు. యజమానికి, నాకు సుఖములనిమ్ము. నక్షత్ర ప్రకాశమున నన్ను రక్షించుము.

(యజమానికి వస్త్రము కప్పవలెను.)

6. జింక కొమ్మా! నీవు ఇంద్రుని జన్మమునకు కారణమవైనావు. మా హింసీః - నన్ను బాధించకుము.

7. మట్టిగడ్డా! నిన్ను పంట పండించుటకు పెల్లగించుచున్నాము.

(జింక కొమ్ముచే మట్టిగడ్డను త్రవ్వి తీయవలెను.)

8. సత్ఫలములనిచ్చు ఓషధుల కొరకు గోకుకొనుచున్నాను.

9. దండమా! నీవు దేవతా స్వరూపమవు. వనస్పతివి. నీవు పైన ఉండుము. యజ్ఞము పూర్తియగు వరకు నన్ను కాపాడుము.

(మేడికర్రను యజమానికి ఇవ్వవలెను.)

10. యజ్ఞమును మనసున దాల్చుచున్నాను. ద్యావాపృథ్వులు యజ్ఞమును ఆశ్రయించినవి. మహా అంతరిక్షము యజ్ఞమును ఆశ్రయించినది.

వాయుదేవుని అనుగ్రహమున యజ్ఞము ఆరంభించుచున్నాను.

(యజమాని చేతి వ్రేళ్ళను రెండేసి చొప్పున ముడుచుచు పిడికిలి బిగించవలెను.)

మూడవ అనువాకము

(దేవ యజన స్వీకారము వర్ణించబడుచున్నది.)

1. కోరికలు తీరుటకు ఈ యజ్ఞము సంకల్పించినాము. దేవతాకము, సుఖప్రదము, వర్చస్సు నిచ్చునది, యజ్ఞము నిర్వహించునదగు బుద్ధిని కలిగిఉన్నాము.

(యజమాని ఆచమనము చేయవలెను.)

2. ఏ దేవతలు మనోజాతలో - మనో యుజలో - సుదక్షులో - దక్షపుత్రులో వారు మమ్ము రక్షింతురు గాత. పాలింతురు గాత. తేభ్యోనమస్తే - వారికి నమస్కరించుచున్నాను. తేభ్యస్స్వాహా. వారికి స్వాహా.

3. అగ్నీ! నీవు మమ్ము రక్షించుటకు అప్రమత్తుడవై ఉండుము. మమ్ము నిర్భయముగా నిద్రించనిమ్ము. మాకు నాశము లేకుండ చేయుము. మాకు మేల్కొను సామర్థ్యము ప్రసాదించుము.

4. త్వమగ్నే వ్రతపా అసి దేవ అమర్త్యేష్వాః త్వమ్ యజ్ఞేష్వీడ్యః

అర్థమునకు 1 - 14 - 13 చూడండి.

5. నన్ను రక్షించుటకు సమస్త దేవతలు నన్ను కూడి ఉందురు గాత. పూష హిరణ్యాదికములను ఇచ్చును గాత. సోమ దేవత వస్త్రములు ఇతర ధనము ఇచ్చును గాత. సవిత ధనము నిచ్చునుగావుత.

సోమదేవా! యజ్ఞమునకు అవసరమగు సమస్తము నిమ్ము. నన్ను సమృద్ధుని చేయుము. యజ్ఞభారము వహించుము. విరాధి మాహమాయుషా - నేను ఆయువియుక్తుడను కాను.

6. సోమదేవా! నీవే హిరణ్యమూర్తివి. మమ భోగాయభవ. హిరణ్యాదులు నాకు అనుభవమునకు వచ్చును గాత. నీవే వస్త్రమవు. మమ భోగాయభవ. నీవే గోవువు. మమ భోగాయభవ. నీవే అశ్వమవు. మమ భోగాయభవ. నీవే మేకవు. మమ భోగాయభవ. నీవే గొర్రెవు. మమ భోగాయ భవ.

(యజమాని ఇతరులు అందించిన హిరణ్యాదులు స్వీకరించును.)

7. హిరణ్యాదిద్రవ్యమా! త్వావాయవే అనుదిశామి. నిన్ను వాయువునకు సమర్పించుచున్నాను. త్వా వరుణాయ అనుదిశామి. త్వానిఋత్యై అనుదిశామి. త్వా రుద్రాయ అనుదిశామి.

8. జలదేవతలారా! అడుగు మోపి మిమ్ము దాటను. ఏలనన మీ కెరటముల వలన హవిస్సునకు కారణమగు ధాన్యము పండుచున్నది. మీరు ఇంద్రియములకు శక్తిని ఇచ్చుచున్నారు. దాహము తీర్చుచున్నారు. సుఖము కలిగించుచున్నారు.

మట్టిగడ్డలు ఆధారముగా నీటిని దాటుదును.

9. రథమా! నిత్యాగ్ని నుండి సోమయాగమునకు పయనింపుము. బృహస్పతి నీకు అగ్రగామి అగును గాత.

పయనము ముగిసినంత భూమండలమునందలి శ్రేష్ఠస్థానమున నిలువుము.

రథాభిమానివగు సూర్యదేవా! శత్రువులగు రాక్షసాదులను యజ్ఞభూమికి దూరముగా ఉంచుము.

10. ఇది పూర్వము దేవతలు సేవించిన ప్రదేశము. మేము ఇచటికి చేరుకున్నాము. ఇచట ఋగ్యజుస్సామ మంత్రములచే సోమయాగము పూర్తి చేయుదుము. అట్లు చేసి ధన సమృద్ధి అన్న సమృద్ధి గలవారమై సుఖింతుము.

నాలుగవ అనువాకము

(సోమము కొనుట చెప్పబడుచున్నది.)

1. కాంతివంత హిరణ్యమా! జుహువు నీకు దేహమగును. ఆజ్యము వర్చస్సు అగును. కావున నీవు జుహువును కలిసికొనుము. ఆజ్యరూపకాంతిని పొందుము.

(బంగారమును దారముతో కట్టి నేతి గిన్నెలో వేయవలెను.)

2. వాగ్దేవతా రూపకమగు సోమక్రయణీ! నీవు వేగవంతవు. మనసుచే నిబద్ధింపబడుదానవు. యజ్ఞమునకు ప్రియమవు. సత్య ప్రేరణ కలదానవు. నీ ప్రేరణ వలన మంత్రములు చదువు వాక్కును నిబద్ధింతును - స్వాహా.

3. హిరణ్యమా! నీవు శుక్రమసి - దీప్తి కలదానవు. అమృతం అసి

ఆజ్యమా! విశ్వేదేవతలకు హవిస్సువు అగుచున్నావు.

(యజమాని ఆజ్యమును చూడవలెను.)

4. సూర్యదేవా! ఏతశములను గుర్రముల మీద సాగుచున్నావు. అగ్నిదేవా! నీవు తేజస్సును ప్రకాశించుచున్నావు. సూర్యుని వలన కంటిని - అగ్ని వలన కంటి పాపను పొందినాను.

5. వాగ్రూప సోమక్రయణీ! నీవు చిత్తమవు. బుద్ధివి. దక్షిణవు. యజ్ఞ సంబంధివి. క్షత్రియవు. అదితివి. సోమము విక్రయించువాని కొరకు తూర్పునకు వెళ్ళుము. తదుపరి మాకు ఎదురుగా రమ్ము.

సోమక్రయణీ! హితము కూర్చు దేవత నీ కాలును కట్టివేయును గాత. పూష నిన్ను భయము నుండి రక్షించును గాత. ఇంద్రుడు యాగాధ్యక్షుడు. అతని కొరకు నిన్ను తల్లి అనుమతించును గాత. పితా అనుమన్యతామ్. సగర్భ్యః -

తోబుట్టువులు - అనుమన్యతామ్. సయూద్యఃసఖా అనుమన్యతామ్.

సోమక్రయణీ! ఇంద్రుని కొరకు సోమదేవుని గూర్చి వెళ్లుము. రుద్రుడు నిన్ను సూర్య మార్గము నుంచి మరలించును గాత.

స్వస్తి సోమ సఖా పునరేహిరయ్యా. నీకు శుభము కలుగును గాత. సోమ సఖుడవగుము. ధనముతో తిరిగిరమ్ము.

సోమము కొనుటకు బంగారము అవసరము. అంతటితో చాలదు. బేరమునకు మాట అవసరము. కావున సోమక్రయణి స్వర్గమగును. వాక్కు అగును. గోధనము కూడా అగును.

అయిదవ అనువాకము

(సోమక్రయిణి గోవును సోమలత అమ్ము చోటునకు తీసికొని వెళ్లుట చెప్పబడుచున్నది.)

1. సోమక్రయిణీ! నీవు వసువవు అగుచున్నావు. నీవు రుద్రాసి. ఆదిత్యాసి. శుక్రాసి - ప్రకాశమవు అగుచున్నావు. చన్ద్రాసి (గోవు అడుగున అడుగు వేయుచు యజమాని 6 అడుగులు వేయవలెను.)

2. నిన్ను బృహస్పతి సుఖ ప్రదేశమున ప్రవేశపెట్టును గాత. వసువులు, రుద్రులు నిన్ను గుర్తింతురు గాత.

(ఏడవ అడుగు గుర్తును దోసిలిచే గ్రహించవలెను.)

3. సోమక్రయిణి యొక్క పాదము పృథివికి శిరస్సు - దేవతల యజనస్థానము - ఘృతపతియు అగును. ఆజ్యమా నిన్ను ఆ పాదపు గుర్తున ప్రవహింపచేయుచున్నాను - స్వాహా.

4. రాక్షసులు, శత్రువులు నశింతురు గాత. ఇదిగో రాక్షసుల తలలు నరుకుచున్నాను. మేము ద్వేషించువారి, మమ్ము ద్వేషించువారి తలలు ఉత్తరించుచున్నాను.

(జింక కొమ్ముతో గోవు అడుగు గుర్తును పెకిలించవలెను.)

5. అధ్వర్యుని వద్ద ధనము ఉండును గాత. యజమాని వద్ద ధనము ఉండును గాత. యాజమాన పత్ని వద్ద ధనము ఉండును గాత.

(నేతితో తడిసిన ఏడవ అడుగు ధూళిని స్థాలి యందుంచి అధ్వర్యుడు యజమాని దంపతులకు ఇవ్వవలెను.)

6. సోమక్రయిణీ దేవీ! నీవు ఊర్వశీ సహితవై నా భార్యను చక్కగా చూడుము.

(యజమాని తన భార్యను సోమక్రయణికి చూపవలెను.)

7. త్వష్ట ప్రజాపతి అనుగ్రహము కలదానవు అయినాను. రేతస్సు కలదానను అయినాను. నా భర్త రేతస్సును ధరించినాను. వీరుడగు పుత్రుని పొందగలను.

(భార్య యజమానిని చూడవలెను.)

8. నేను ధనసమృద్ధి కల దానను అగుచున్నాను.

(సోమక్రయణిని చూడవలెను.)

ఆరవ అనువాకము

(కొలతల సోమక్రయము చెప్పబడుచున్నది.)

1. సోమలతా! నీ అంశము మరొక అంశమును కలియును గాక. ఒక కణుపుతో మరో కణుపు కలియును గాత. నీ సుగంధము యజమాని కోరికలను రక్షించును గాత. నీ యొక్క రసము దేవతలను సంతోష పెట్టును గాత. నీవు కొలుచుటకు సాధ్యము కానిదానవు. బంగారమే నిన్ను కొనగలదు.

(అధ్వర్యు హిరణ్య పాణిచే సోమలతను తాకవలెను.)

2. సూర్యుని కాంతి పైలోకములందు ఉండును. ఊహకు అందని రీతి ప్రకాశించును. ద్యావాపృథ్వులు భానుని హస్తములు. అతడు వానిచే ప్రేరణ కలిగించును. అతడు యాగములందు ఉండును. ఫలితము కలుగునంత వరకు ప్రోత్సహించు చుండును.

సూర్యుడు రత్నములనిచ్చువాడు. సర్వ దర్శనీయుడు. అందరు అతనిని ధ్యానించుచుందురు. అట్టి సవితృదేవతను నేను ప్రార్థించుచున్నాను. అతడు హిరణ్యపాణియై నావద్దకు రావలెను. సోమమును కొలత వేయవలెను.

3. కొలువగా మిగిలిన సోమలతా! ప్రజల కొరకు నిన్ను కూర్చుచున్నాను. ప్రాణము కొరకు నిన్ను కట్టుచున్నాను. వ్యానము కొరకు నిన్ను విప్పుచున్నాను. నీవు జనులను అనుసరించి జీవించుము. జనులు నిన్ను అనుసరించి

జీవింతురు గాత.

(కొలువగా మిగిలిన సోమమును అధ్వర్యుడు మూట కట్టవలెను. మరల విడదీయవలెను.)

ఏడవ అనువాకము

(సోమము కొనుట చెప్పబడుచున్నది.)

1. సోమము బలకరము. అధికరసయుతము. ఇంద్రియములకు బలము కలిగించునది. పాపనాశిని. తేజోవంతము. సుఖకరము. నాశరహితము.

సోమమును అమ్మువాడా! నీకు హిరణ్యము నిచ్చి సోమము కొనుచున్నాను.

హిరణ్యము సహితము తేజోవంతము. సుఖకరము. నాశరహితము. అమృతమ్ అమృతేన క్రీణామి - అమృతమగు సోమమును అమృతమగు హిరణ్యమున కొనుచున్నాను. కావున హిరణ్యమిచ్చి సోమము కొనుట న్యాయమగును.

నీకు కేవలము హిరణ్యమేకాదు. ఏడాది దూడగల ఆవును కూడ ఇచ్చుచున్నాను. కావున ఈ హిరణ్యము నీకు అదనపు లాభము అగును.

(సోమ విక్రేతకు హిరణ్యమును ఇచ్చి సోమము తీసికొనవలెను.) (విలువలు సమములైనపుడే క్రయ విక్రయాదులని నాడే గ్రహించబడినదని తెలియవలెను.)

2. బంగారము మావద్దనే ఉండవలెను.

(సోమ విక్రేత కిచ్చిన బంగారము తీసికొనవలెను.) (అది అదనపు లాభము కదా!)

3. మేకా! నీవు పుణ్యములకు దేహమవు. ప్రజాపతికి శరీరమవు. నీవు బహుసంతానమును పోషించు చున్నావు. అట్టి నీ చివరి సంతానమును ఇచ్చి సోమమును కరీదు చేయుచున్నాను. నేను నీకు బంధువును. నీ యొక్క సంతాన ధనము నావద్ద ఉండును గాత.

4. తెల్లని ఉన్ని దారము జ్యోతిస్స్వరూప. అది నావద్ద ఉండవలసినది.

(తెల్లని ఉన్ని దారము యజమానికి ఇవ్వవలెను.)

5. నల్లని ఊలు దారము సోమ విక్రేత వద్ద ఉండవలెను.

(నల్లని దారము సోమవిక్రేతకు ఈయవలెను.)

6. సోమమా! నన్ను మంచి మిత్రునిగా భావించుము. నాకు మిత్రుడవగుము. నావద్దకు రమ్ము. యజమాని కుడితొడపై కూర్చుండుము.

(సోమ విక్రేత నుండి సోమము తీసికొని దానిని యాజమాని కుడి తొడపై ఉంచవలెను.)

7. స్వానభ్రాజాఙ్ఘారే బమ్భారే హస్తసుహస్తకృశానులారా! ఈ గోవులు మున్నగునవి సోమము కొను ధనములు. మీరు వానిని రక్షించండి. వానిని బాధించకండి.

(స్వాన భ్రాజాదులు సప్తసూర్యమండలములు.)

ఎనిమిదవ అనువాకము

(సోమము శకటముపై ఎక్కించుట చెప్పబడినది.)

1. నేను యజమానిని. సోమము ఆయువు నిచ్చునది. రోగాది ఉపద్రవములు లేకుండ చేయునది. మేఘము మరియు ఓషధుల సారస్వరూపమైనది. దీనిని దేవతలకు లక్ష్యముగా చేసికున్నాను. సోమసహితుడనై లేచుచున్నాను.

(యజమాని సోమమునందుకొని లేవవలెను.)

2. సోమమా! నీవు విశాల అంతరిక్షమును అనుసరించి సాగుము.

3. కృష్ణాజినము భూమికి స్థానమగును. సోమము దానిని అందుకొనును గాత.

సోమము ద్యులోకమును నిలిపి ఉంచినది. ఆకాశ పరిమాణమును - భూమి బరువును కొలిచినది. సోమ దేవత మహిమ కలవాడు. ప్రకాశించువాడు. అతడు సమస్త లోకములందు వ్యాపించినాడు.

4. వరుణ నామక సోముడు వృక్షములను పెంచినాడు. అంతరిక్షమును విస్తార పరచినాడు. అశ్వములకు వేగము

కూర్చినాడు. గోవులందు పాలు చేర్చినాడు. మనసులందు సంకల్పము కలిగించినాడు. మానవులందు జఠరాగ్నిని నెలకొల్పినాడు. ద్యులోకమున సూర్యుని నిలిపినాడు. పర్వతములందు సోమలతను కల్పించినాడు.

5. కిరణములు జగత్తులను చూడదలచినవి. సూర్యుని పైలోకములకు కొనిపోవుచున్నవి.

(కృష్ణాజినమును సోమముపై కప్పవలెను.)

6. ఎద్దులారా! మీరు బరువులు మోయువారు. బండిని లాగువారు. బాధించనివారు. కృషి చేయువారు. మీరు ఇటురండు.

(ఎద్దులను సోమశకటము వద్దకు తేవలెను.)

7. శమ్యా! నీవు ఎద్దును నియంత్రించుదానవు. యోక్త్రమా! నీవు ఎద్దును కాడికి తగిలించి ఉంచుదానవు. పగ్గము బండికి తగిలించబడినది.

(బండికి ఎద్దును కట్టవలెను. 1. శమ్య - కాడి రంధ్రమున వేయు చిర్ర. 2. యోక్త్రము - ఎద్దుకు కట్టు పగ్గము.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

(సోమ శకటమును యజ్ఞ శాలకు తోలుట.)

1. భూతపతి సోమమా! నీవు ప్రాచీనవంశ హవిర్ధానాది స్థలములకు సాగుము. మార్గమందు దొంగల నాయకుడుకాని, అతని అనుచరులు కాని నిన్ను చూడకుందురు గాత. తోడేళ్లు నీ జాడ తెలియకుండును గాత. విశ్వావసు గంధర్వుడు నిన్ను దొంగిలించుటకు చూడకుండును గాత.

సోమమా! నీవు యజమాని యజ్ఞశాలకు త్వరత్వరగా చేరుము. దేవసదృశులగు అధ్వర్యాదులు నీవు నిలుచుటకు స్థలము శుభ్రపరచినారు.

మేము శత్రుంజయము, ధన ప్రాప్యము, శ్రేయోదాయకము, పాపరహితమగు అనుష్ఠానమార్గమును అవలంబించినాము.

(బండిని యజ్ఞశాలకు తోలవలెను.)

2. సూర్యుడు సకల జగములను ఆవరించినవాడు. సర్వజ్ఞుడు. మిత్ర స్వభావి. అతనికి నమస్కరించుచున్నాము.

ఋత్విజులారా! సూర్యుడు మహాదేవత. అతనిని సత్య స్వరూప కర్మమున సేవించండి. సూర్యుడు దూరమున కనిపించువాడు. దేవతగా ఆవిర్భవించినవాడు. పగటికి సంకేతమైనవాడు. ద్యులోకమునకు బిడ్డవలె ప్రీతిపాత్రుడు. అతనిని స్తుతించండి.

(యజమాని సోమశకటమును ఆహ్వానించవలెను.)

3. వరుణస్య స్కమ్భనమసి వరుణస్యస్కమ్భసర్జన మస్యున్ముక్తో వరుణస్యపాశః

(8వ అనువాకపు 7వ మంత్రమున కట్టుట చెప్పబడినది. ఇది విడుచుట. శమ్యా యోక్త్రములను విడదీయవలెను.)

పదవ అనువాకము

(సోమము అతిథి రూపముగ వచ్చినది. దాని సత్కారమునకు అతిథ్యేష్టి చెప్పబడుచున్నది.)

1. హవిస్సా! అగ్నికి ఆతిథ్యమవగుచున్నావు. త్వావిష్ణవే నిర్వపామి - నిన్ను విష్ణువునకు సమర్పించుచున్నాను. సోమమునకు ఆతిథ్యమవగుచున్నావు. త్వావిష్ణవే నిర్వపామి. అతిథికి ఆతిథ్యమవగుచున్నావు. త్వావిష్ణవే నిర్వపామి. ధనములనిచ్చు అగ్నికి ఆతిథ్యమావగుచున్నావు. త్వావిష్ణవే నిర్వపామి. సోమమును తెచ్చిన శ్యేనమునకు ఆతిథ్యమవగుచున్నావు. త్వావిష్ణవే నిర్వపామి.

2. సోమమా! ప్రాతస్సవనాదులు నీకు సంబంధించినవి. వాటి యందు హోమము చేయబడుచున్నది. నీవు ఆ హోమములను అన్నింటిని స్వీకరింపుము. నీవు గృహములను వర్ధిల్ల చేయుదానవు. నీ అనుగ్రహమున మాపుత్ర పౌత్రాదులు వీరులు అగుచున్నారు. నీవు ఆ వీరులను పాలించు దానవు. ప్రాచీన వంశమను యజ్ఞశాలకు చేరుము.

(యజమాని సోమమును యజ్ఞశాలకు చేర్చవలెను.)

3. కృష్ణాజినమా! నీవు భూమికి స్థానమవగు చున్నావు. భూమియొక్క స్థానమున పరచుకొనుము.

4. సోమమా! నీవు వరుణ పాశమును విడిపించుదానవు. యజ్ఞవ్రతమును అవలంబించినదానవు. వరుణ సంబంధివి. అందువలన మాకు వరుణాదుల సఖ్యము లభించును. మేము కర్మ భ్రష్టులము కాకుందుము గాత.

(సోమముపై వస్త్రము కప్పవలెను.)

5. ప్రాణము కొరకు 'త్వాగృహ్ణామి' - నిన్ను తీసికొనుచున్నాను. మనస్సు కొరకు త్వాగృహ్ణామి. జఠరాగ్ని కొరకు త్వాగృహ్ణామి. శక్తి స్వరూపము కొరకు త్వాగృహ్ణామి. శక్తి, ఓజిష్ఠముల కొరకు త్వాగృహ్ణామి.

6. తనూన ప్త్రాజ్యమా! నిన్ను పూర్వము తిరస్కరించినవారు లేరు. నీవు ఎవరి చేతను తిరస్కరించబడని దేవతలకు సారమవు. అన్యోన్య విరోధముల నుండి మమ్ము రక్షించుచున్నావు. విరోధమునకు నీవు కారణము కాకున్నావు.

(ఋత్విజులు ఆజ్యమును స్పృశించవలెను.)

7. దీక్షాపతి నా దీక్షను గుర్తించును గాత. తపసత్తి నా దీక్షను గుర్తించును గాత. నేను శపథమును పొందినాను.

తనూనప్త్రాజ్యమా! నన్ను సన్మార్గమున నడిపించుము.

పదకొండవ అనువాకము

(రాక్షస విజయ నిమిత్త మంత్రములు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. సోమమా! నీవు దేవతా స్వరూపవు. నీ యొక్క సూక్ష్మావయవము శుష్కించు చున్నది. నశించుచున్నది. అది సోధనమును ఎరిగిన ఇంద్రుని కొరకు వర్ధిల్లును గాత. నీవు సహితము ఇంద్రుని కొరకు వర్ధిల్లుము. ఋత్విజులకు ధనలాభము కలిగించుము. నీ అనుగ్రహమున నేను అభిషవ తంత్రమును పొందగలవాడను.

2. ద్యావాపృథ్వులారా! మేము యజ్ఞము చేయుచున్న వారలము. మాకు యజ్ఞమును, ధనమును, అన్నమును, ఐశ్వర్యాదులను కలుగచేయండి.

దివే నమః పృథివ్యై నమః

3. అగ్నీ! నీవు సర్వ వ్రతములకు అధిపతివి. నేను వ్రతములను ఆచరించుచున్నాను. నా మనసు నీకే అర్పితమైనది. నీవు వ్రతమును రక్షించుచున్నావు కదా! అందువలన నీ మనసు నాయందు చేరినది. అట్లగుట వలన మనము ఉభయులము వ్రతులమే అయినాము. నౌవ్రతాని సహస్రవర్తన్తామ్. మన వ్రతములు జతగా జరుగును గాత.

(యజమానికి అవాంత దీక్షనీయవలెను.)

4. అగ్నీ! నీ శరీరము రుద్ర సంబంధము. అది మమ్ము రక్షించును గాత. తస్యాస్తే స్వాహా. నీ శరీరమునకు స్వాహా.

(యజమానిచే అవాంతర దీక్షను అనుష్ఠింపచేయవలెను.)

5. అగ్నీ! నీవు లోహ నిర్మితుడవు. వృద్ధతముడవు. తాకుటకు అసాధ్యుడవు. అట్టి నీవలన ఉగ్రవాక్కును త్వేష వాక్కును నశింపచేసినాను. స్వాహా.

అగ్నీ! నీవు రజత నిర్మితుడవు. వృద్ధతముడవు. తాకుటకు అసాధ్యుడవు. అట్టి నీవలన ఉగ్రవాక్కును, త్వేషవాక్కును నశింపచేసినాను. స్వాహా.

అగ్నీ! నీవు హిరణ్య నిర్మితుడవు. వృద్ధతముడవు. తాకుటకు అసాధ్యుడవు. అట్టి నీవలన ఉగ్రవాక్కును, త్వేష వాక్కును నశింపచేసినాను స్వాహా.

(ఉగ్రవాక్కు ఐహికము. త్వేషవాక్కు ఆముష్మికము. ఈ ఆహుతిని ఉపసత్తు అందురు. ఇవి ఉపసదములు.)

పన్నెండవ అనువాకము

(11వ అనువాకమున మూడు ఉపపదములు చెప్పబడినవి. వానిలో రెండవ ఉపసద్దినమునందు 32 అడుగుల వేదికకు పూర్వభాగమున ఉత్తరవేది నిర్మించుట చెప్పబడుచున్నది.)

1. ఉత్తరవేదీ! నాకు అగ్ని రూప ధనమును అందించుము. జ్వాలా రూప అగ్ని తేజస్సును అందించుము. నేను అగ్నిని ఆరాధించువాడను. నన్ను రక్షింపుము. అవతాన్మావ్యధితమ్ - అగ్ని జ్వలింపదేమోనని వ్యధచెందుచున్న నన్ను రక్షింపుము.

2. ఉత్తరవేదీ యందున్న అగ్నీ! నీవు నభోనామ్నవు. అంగిరస నామకుడవు. నీవు చాత్వాలమందలి మెత్తని మట్టి యందున్నావు. ఆయుష్పదమగు నభోనామమున ఏహి - విచ్చేయుము. నీనభోనామమును తిరస్కరించగలవారు లేరు. యజ్ఞ సంబంధివగు నిన్ను పిలుచుచున్నాను. ఉత్తర వేది యందు ఆ ధానము చేయుచున్నాను.

(ఉత్తరవేది యందలి ధూళిని తొలగించవలెను.)

3. రెండవ మంత్రమును మరి రెండు సార్లు చదివి ధూళిని తొలగించవలెను. మంత్రము లేకుండ నాలుగవ సారి తీసివేయవలెను.

4. ఉత్తరవేదీ! నీవు సింహివి. కీర్తనీయవు.

(అధ్వర్యుడు ఇసుక కలుపవలెను.)

5. ఉత్తరవేదీ! ఉరు ప్రథస్వ - గొప్పగా విస్తరిల్లుము. యజమాని నిన్ను మరింత విస్తరింపచేయును గాత. నీవు గట్టిదానవు. దేవతల కొరకు పరిశుద్ధవగుము. వారి కొరకు ప్రకాశించుము.

6. ఉత్తరవేదీ! ఇంద్రఘోషః వసుభిః పురస్తాత్ - తూర్పు దిశన - పాతు - రక్షించును గాత.

మనోజవాః త్వాపితృభిః దక్షిణతః పాతు.

ప్రచేతాః త్వారుద్రై పశ్చాత్ - పశ్చిమ దిశన - పాతు.

విశ్వకర్మాత్వా ఆదిత్యైః ఉత్తరతః పాతు.

7. ఉత్తరవేదీ! నీవు సింహివి. శత్రుసంహారకవు స్వాహా!

సింహివి. చక్కని సంతానమును, భృత్యులను ఇచ్చుదానవు స్వాహా.

సింహివి. పశువులు మున్నగు ధనములు ఇచ్చుదానవు. స్వాహా.

సింహివి. ఐశ్వర్య, ప్రతిష్ఠ ప్రదాయినివి. స్వాహా.

దేవతలను అర్థించు యజమానికి స్వాహా.

8. జుహూ! త్వాభూతేభ్యః ఉద్గృహ్ణామి - పైకి లేపుచున్నాను.

9. మధ్యమపరిధే! త్వమ్ విశ్వాయురసి. పృథివీమ్ దృంహ - దృఢపరచుము.

దక్షిణపరిధే! ధృవక్షితిరసి - స్థిరమైనదానవు. అంతరిక్షం దృంహ.

ఉత్తరపరిధే! అసి అచ్యుతక్షిత్ - నశింపని నివాసము కలదానవు. దివందృంహ.

10. 'అగ్నేర్భస్మాసి పురీషమసి' సమిధలారా! మీరు అగ్నికి ప్రకాశమగుచున్నారు. పూరకములు అగుచున్నారు.

(మిగిలిన సమిధలను వేదియందు ఉంచవలెను.)

పదమూడవ అనువాకము

(హవిర్ధానము - హవిస్సులు ఉంచు శకటమును గూర్చి చెప్పబడుచున్నది.)

1. యజమాని విద్వాంసుడు. ఘనుడు. విప్రుడు. ఇతని హోతలు విప్రులు. వారు యజమాని మనసును నియంత్రించుచున్నారు.

సవితా దేవత సృష్టి ఎంతో గొప్పది. మార్గములను తెలిపిన అతడొక్కడే సర్వమును కలిగించుచున్నాడు.

(అధ్వర్యుడు గార్హ్వ పత్యాగ్నియందు ఆజ్యమును హోమము చేయవలెను.)

2. అక్షదేవా! గృహములందు మంచి మాటలవాడవు అగుము. శుభములు గూర్చు పలుకులు పలుకుము.

అక్షరదేవతలారా! యజమాని దేవతలను గూర్చి యజ్ఞము చేయుచున్నాడని దేవతలకు చాటండి.

(అధ్వర్యుడు అనుమంత్రణ చేయవలెను.)

3. మాకు కలుగు పుత్రుడు అందరకు జీవనాధారుడు, వీరుడు. అందరను వశపరచుకొనగలవాడు కావలెను. అతడు కర్మల యందు అలసట ఎరుగనివాడు కావలెను.

4. విష్ణువు విశ్వమును మూడుగా విభజించినాడు. అతడు ఒక అడుగు భూమి మీద, మరొకటి అంతరిక్షమున, మూడవది భూలోకమున పెట్టినాడు. ఈ విష్ణువు యొక్క పాదరేణువులందు సకల ప్రపంచము అంతర్భూతమై ఉన్నది.

మంచి పాలిచ్చు ఆవులు - మంచి ఆహారములు గల ద్యావాపృథ్వులు - మానవాళి కొరకును, వారి యశస్సు కొరకును ఉపయోగపడును గాత.

విష్ణువు సమస్త జగములను విభజించి స్థాపించినాడు కదా! ఆ విష్ణువే లోకములన్నింటిని స్వతేజమున పోషించుచున్నాడు.

(అధ్వర్యుడు హవిర్ధానమునకు అభిముఖముగా యజ్ఞము చేయవలెను.)

5. హవిర్ధానములారా! మీరు ఈ యజ్ఞమును బాధలు లేకుండ చేయండి. యజ్ఞమును పైలోకమున ఉన్న దేవతలకు అందించండి. అసురులకు అందనీయకండి.

6. శకటములారా! మీరు ఉత్తరవేది యొక్క పశ్చిమ భాగమున మొదటి మూడడుగులు విడువండి. మిగిలిన ప్రదేశమున విహరించండి.

7. విష్ణువా! నీవు స్వర్గము నుండి గాని, భూమి నుండి గాని, అంతరిక్షము నుండి గాని చేతులందు ధనము నింపుకొని రమ్ము. ఆ చేతులతోనే మాకు రత్నాదులను అందించుము.

విష్ణువు పృథివీ సంబంధమగు పరమాణువులను నిర్మించినాడు. స్వర్గము నేలకూలకుండ నిలిపిఉంచినాడు. మూడు లోకములందు మూడు అడుగులు పెట్టినాడు. విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచం - ఆ విష్ణువు యొక్క ఘనకార్యములను ప్రవచించుచున్నాను.

8. దర్భమాలే! త్వంవిష్ణోః లలాటం అసి

9. విష్ణోః పృష్ఠమ్ అసి - వెన్ను - వీపు

10. పైన కప్పిన చర్మములారా! మీరు విష్ణువునకు దవడలు అగుచున్నారు.

11. రజ్జువా! విష్ణువునకు బంధనము అగుచున్నావు.

12. గ్రంథీ! నీవు విష్ణువునకు ధ్రువమవు అగుచున్నావు. హవిర్ధాన మంటపమా! నీవు విష్ణు సంబంధివి. నిన్ను తాకుచున్నాను.

పదునాలుగవ అనువాకము

(సామిధేనీ, యాజ్య, పురోనువాక్య మంత్రములు చెప్పబడుచున్నవి. సమిధలచే చేయునది సామిధేని. అప్పటికి జనించిన శత్రువులను సంహరించునది పురోనువాక్యమగును. పుట్టబోవు శత్రువును సంహరించునది యాజ్య అగును.)

1. సామిధేనీ ఋక్కు :- అగ్నీ! మృగమును పట్టుటకు పరచిన పాశము వంటి బలమును ఇమ్ము. ఆ బలమున మేము

రాక్షసులను నివారించగలము. మంత్ర సహితుడైన రాజు ఏనుగు మీది వలె రాక్షసుల మీదికి ఉరుకుము. శత్రుసేనను వెంబడించి హింసించుము. పారిపోవు సేనలను తరుముము. మిగిలిన సేనను బాణములచే గ్రుచ్చుము.

(1 - 15 వరకు సామిధేని ఋక్కులు.)

2. అగ్నీ! నీ విస్ఫులింగములు భ్రమణ శీలములు. అవి సర్వత్ర రాలుచున్నవి. నీవు మరింత జ్వలింపుము. ఆ మంటలతో అసురులను తాకుము. నీవు హుత హవిస్సులతో కూడినవాడవు. నీ విస్ఫులింగములు మీద పడునవి. కాల్చునవి. వానిని మహాజ్వాలలను సృష్టించుము. రాక్షసులను హింసించుము.

3. అగ్నీ! రాక్షసులు చిత్రవధ చేయువారు. మాకు శత్రువులు. వారు దగ్గర ఉందురు. దూరమున ఉందురు. వారిని కట్టి పడవేయుటకు త్వరత్వరగా పాశములను కలిగించుము. నిన్ను హింసించగలవాడు లేడు. నీవు మమ్ము పాలించుము. బాధించునట్టి ఎంతటి రక్కసియు నీ వద్దకు చేరకుండును గాత.

4. అగ్నీ! జాగృతుడవగుము. లెమ్ము. సర్వత్ర శత్రువుల మీద పడుము. నీ ఆయుధములు పదునైనవి. నీవు శత్రువును మిగులనీకుము. పూర్తిగా దహించుము. సమిధాన అగ్నీ! మా మీద పగబూనిన వానిని పడగొట్టము. ఎండిన కట్టెను వలె భస్మము చేయుము.

5. అగ్నీ! నీవు పైకి ఎగయుము. దైవిక శక్తులను ఆవిష్కరించుము. రాక్షసుల శక్తులను క్షీణింపచేయుము. దెబ్బ తిన్న, దెబ్బ తినని శత్రువుల నందరను హతమార్చుము.

6. యవ్వనాగ్నీ! నీవు నీ ఇంట ఉందువు. సర్వత్ర వ్యాపించి ఉందువు. యజమాని నీకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాడు. అతనికి నీ మంచి మనసు తెలియును. నీవు ధనములకు స్వామివి. యజమానికి గృహము, యశస్సు నిత్యము కలిగించు చుండుము.

7. అగ్నీ! నీకు యజమాని స్వగృహమున - జీవిత పర్యంతము నిత్య హవిస్సులు సమర్పించుచున్నాడు. మంత్రములచే నిన్ను సంతోషపెట్టుచున్నాడు. అందువలన యజమాని సౌభాగ్యవంతుడు, మంచి దాట కావలెను. అతని యాగములన్నియు సుదినములవి కావలెను.

8. అగ్నీ! నీవు అనుగ్రహబుద్ధివి. నిన్ను నేను పూజించుచున్నాను. ఈ వాక్కు అర్వాచీనము. స్తుతిరూపము. దీనిని నీ కొరకు మరల మరల ఉచ్చరించుచున్నాను. ఇది నీ మనసునకు పట్టును గాత. మమ్ము అనుగ్రహింపుము. మేము మంచి రథములు, గుర్రములు కలిగి నిన్ను సేవింతుము. నీవు నిత్యము మాకు సామర్థ్యము కలిగించుము.

9. అగ్నీ! ఈ లోకమున తన మేలు కోరువాడు రాత్రింబవళ్ళు నిన్నే సేవించుచున్నాడు. మేము సన్మనస్కులమై నిన్ను

పూజించుచున్నాము. మమ్ము అనుగ్రహింపుము. మేము ధనికులము అగుదుము. నిన్ను సేవింతుము.

10. యజమాని హవి రూప ధనముతో నిన్ను చేరుచున్నాడు. నీవు అతనిని రక్షించుచున్నావు. అతడు చక్కని గుర్రములు కలవాడు - హిరణ్యము కలవాడు అగుచున్నాడు.

11. అగ్నీ! నిన్ను చుట్టమును చేసికున్నాను. అంతే. నా మాటలచే అసురల తేజస్సును అడుగంటించినాను. నా తండ్రి గోతముని వంటి ఉపాధ్యాయుడు. అతని ద్వారా నాకు నీ చుట్టరికము కలిగించుము.

అగ్నీ! నీవు దేవతల ఆహ్వాతవు. యువతముడవు. యాగనిష్పాదకుడవు. మా అధ్యయనముల అర్థము తెలిసినవాడవు అగుచున్నావు.

12. అగ్నీ! నీ కిరణములు ఉత్తమములు. మిథ్యారహితములు. మూర్ఛారహితములు. దురిత తమో నివారకములు. సుఖసేవ్యలు. అప్రమత్తలు. బాధించనివి. శ్రమ ఎరుగనివి. పాలించునవి. ఒకేసారి సర్వత్ర ప్రసరించునవి. అట్టి నీ కిరణములు ఈ యాగస్థానమున ఉండవలెను. రక్షించవలెను.

13. అగ్నీ! నీ కిరణములు మంచిగా పాలించునవి. అవి 'మమత' యను స్త్రీ యొక్క అంధ సంతానమును చూచినవి. వారి అంధత్వము పోగొట్టినవి - రక్షించినవి.

అగ్నీ! నీవు సర్వజ్ఞుడవు. చక్కని పనుల నీ కిరణములను రక్షించినావు. శత్రు రాక్షసులు ఆ కిరణములను పరాభవించదలచినారు. పరాభవించజాలరైరి!

14. అగ్నీ! మేము నీసహితులమై యజ్ఞము చేయుచున్నాము. నీకు మాకు రక్షకుడవు అగుచున్నావు. నీ ప్రేరణ వలననే మేము అన్నము తినుచున్నాము. సత్య సంరక్షక అగ్నీ! మాకు ఇహ, పరములనొసంగుము.

అగ్నీ! నీ భక్తులను కించపరచవు. వారి వ్రతములను పూర్తి చేయించుము.

15. అగ్నీ! సామిధేని ఋక్కుల చేత నిన్ను సేవించుచున్నాము. "అయాతే అగ్నే! సమిధా విధేమ" మా స్తుతులను గ్రహించుము. రాక్షసులను దహించుము. నీ తేజస్సు ఉపకారకమగును. శత్రువుల ద్రోహముమండియు వారి నిందల నుండియు - అనుష్ఠాన లోపము నుండియు మమ్ము కాపాడుము.

16. పురోనువాక్యము - అగ్ని రాక్షస సంహారకుడు. అన్నవంతుడు. అట్టి అగ్నిని అభిముఖముగా ప్రజ్వలింపచేయుచున్నాను.

అగ్ని జగములకు మిత్రుడు, విశాలుడు, రక్షకుడు, అతనిని సేవించుచున్నాను.

అగ్ని యజ్ఞములందు తీక్షణముగా జ్వలింపచేయబడువాడు. అతడు హింసకుల నుండి మమ్ము రేయింబవళ్ళు రక్షించును గాత.

17. యాజ్య - ఈ అగ్ని తేజస్సు ఎంతటిది! ఎంత ప్రకాశించుచున్నాడు!! అగ్ని యొక్క రెండు జ్వాలలు అమితముగా మండుచున్నవి!!! అవి అసుర సంబంధములను, అతిక్రమింపనలవి కాని మాయలను ధ్వంసము చేయుటకు సాగినవి.

18. యాజ్య - అవి అగ్ని కిరణములు. వాడియైన ఆయుధములు. పురోడాశముచే ధ్వని చేయునవి. అవి రాక్షసులను సంహరించుటకు ద్యులోకమునందు సహితము ప్రసరించును గాత. ఈ అగ్ని జ్వాలలు మమ్ము సంతోషపరచుటకే శత్రువులను నశింపచేయుచున్నవి. అందువలన అసుర బాధలు మమ్ము తాకకున్నవి. "భామానవరన్తే పరిభాదో అదేవీః"

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మొదటి కాండమునందలి రెండవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

యస్తేస్తనః శశయో యోమయో భూర్యోరత్నధా వసువిద్యాః సుదత్రః |
యేనవిశ్వాపుష్యసి వీర్యాణి సరస్వతి తమిహదాతవోకః ఉర్వ్య న్తరిక్షమన్వేమి ||

మూడవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(ఈ ప్రపాఠకమున అగ్నిషోమీయ పశువు ప్రతిపాదించబడినది.)

(ఈ అనువాకమున మిగిలిన మండప నిర్మాణాదులు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. అభ్రీ! నేను సవిత అనుజ్ఞ యందు ఉన్నవాడను. అశ్వినుల బాహువులతోను - పూష హస్తములతో నిన్ను పట్టుకొనుచున్నాను.

(అభ్రి అనగా త్రవ్వుగోల - అధ్వర్యుడు అభ్రిని పట్టుకొన వలెను.)

2. నీవు అభ్రివి. మాకు శత్రువవు కావు.

(1. అవటమున అభ్రితో గీతలు గీయవలెను. 2. పితృదేవతల లోకమునకు సంకేతము అవటము.)

3. పరిలిఖితగం రక్షః పరిలిఖితా అరాతయ ఇదమాహగం రక్షసోగ్రీవా అపి కృన్తామి యోస్మాన్ద్వేష్టి యంచ వయం ద్విష్మ ఇదమస్యగ్రీవా అపికృన్తామి.

అర్థమునకు 1 - 2 - 5 చూడండి.

4. అభ్రీ త్వాదివేప్రోక్షామి. నిన్ను ద్యులోకము కొరకు ప్రోక్షించుచున్నాను. త్వా అంతరిక్షాయ ప్రోక్షామి. త్వా పృథివ్యైప్రోక్షామి.

(అధ్వర్యుడు అభ్రియొక్క అగ్ర, మధ్య, మూల భాగములను ప్రోక్షించవలెను.)

5. పితృదేవతలు ఉండు 'అవట' స్థానము పరిశుద్ధమగును గాత.

(అధ్వర్యుడు అవటమున నీరు పోయవలెను.)

6. ధాన్యమా! యవోసి - నీవు వేరుచేయుదానవు. మమ్ము ద్వేషించు రాక్షసులను, శత్రువులను మానుండి వేరుచేయుము.

(అవటమున ధాన్యము చల్లవలెను.)

7. బర్హిస్సా! నీవు పితరులకు స్థానమవు అగుచున్నావు.

(దర్భల కట్టను ఊడదీసి అవటమున పరచవలెను.)

8. మేడి కొమ్మా! స్వర్గలోకపు ఉపరి ప్రదేశమున నిలువుము. అంతరిక్షమును పూరింపుము. భూమిని గట్టిపరచుము.

(మేడికొమ్మ పైకెత్తి పట్టుకొనవలెను.)

9. మేడికొమ్మా! నిన్ను మిత్రా వరుణులు పట్టుకున్నారు. అందువలన నీవు దృఢపడినావు. మారుతుల పుత్రుడు

'ధ్యుతానుడు' నిన్ను అవటమున ఉంచునుగాక.

(మేడికొమ్మను అవటప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

10. మేడికొమ్మా! నీవు బ్రహ్మణ్యమును ఇచ్చుదానవు. క్షత్రియత్వమును ఇచ్చుదానవు. మంచిసంతానమును ఇచ్చుదానవు. ధనసమృద్ధి కలిగించు దానవు. నిన్ను భూమియందు ఆరోపించుచున్నాను.

(మేడికొమ్మను పాతి మట్టితో పూడ్చవలెను.)

11. దండమా! నీవు బ్రాహ్మణ్యమును దృంహ - దృఢపరచుము. క్షత్రమ్ దృంహ. ప్రజామ్ దృంహ. ధనసమృద్ధిని దృంహ.

(దండముతో మట్టిపై కొట్టవలెను.)

12. ద్యావాపృథివీ రూపలైన మేడికొమ్మ అగ్ర, మూలములారా! ఘృతమున సంతృప్తులగుడు.

(మేడికొమ్మ మీద నేయి పోయవలెను.)

13. ఔదుంబరీ! నీవు సమస్త జనులకు నీడవు. ఇంద్రునకు స్థానమవు అగుచున్నావు.

14. ఇంద్రా! నీవు స్తుత్యుడవు. దీర్ఘాయువవు. మా స్తుతులు వర్ధిల్లునవి. అవి నిన్ను చుట్టుకొనును గాత. మా సేవలు నీకు ఇష్టమగును గాత.

15. రజ్జువా! ఇంద్రునకు బంధనమగుచున్నావు. గ్రంధీ! ఇంద్రునకు ధ్రువమవగుచున్నావు. ఇంద్రదేవతాకమవు. ఇంద్రునకు ప్రియమగును గాత.

రెండవ అనువాకము

(గర్తముల నిర్మాణము చెప్పబడుచున్నది.)

1. ఉపరవములు విష్ణుదేవతాకములు. నేను వానిని త్రవ్వుచున్నాను. ఈ ఉపరవములు రాక్షస నాశకములు. వలగ నాశకములు.

(1. ఉపరవములు - గుంతలు. 2. వలగములు - విరోధినాశనమునకు ఎముకలు, వెంట్రుకలు, కాలిదుమ్ము పాతబట్టలో కట్టి పాతినవి.)

2. మాతో సముడు కాని - అసముడు కాని పాతిపెట్టిన వలగమును పెల్లగించుచున్నాను. మాకు శత్రువు - సమానుడైనను, అసమానుడైనను - యజమాని అడుగు క్రిందపడి ఉండునట్లు చేయుదును. గాయత్రీ ఛందమున వలగము బాధింపబడును గాత.

(గుంతనుండి దుమ్ము తీయవలెను.)

3. యజమాని అడుగుచున్నాడు :-

ఈ ఉపరవములందు ఏమి ఉన్నది?

అధ్వర్యుడు చెప్పుచున్నాడు :

భద్రమస్తి, భద్రము కలదు.

యజమాని అనుచున్నాడు :

ఆ క్షేమము మన ఉభయులకు కలుగునుగాక.

4. ఉపరవమా! నీవు అభ్యంతర శత్రువును వధించుదానవు. వివిధరీతుల ప్రకాశించుదానవు అగుచున్నావు.

ఉపరవమా! బాహ్యశత్రువును వధించు దానవు, చక్కగా ప్రకాశించుదానవు అగుచున్నావు.

ఉపరవమా! ఇతర శత్రువును వధించు దానవు, స్వయం ప్రకాశవు అగుచున్నావు.

ఉపరవమా! అన్ని దేశములందలి శత్రువులను వధించుదానవు. సర్వప్రకాశవు అగుచున్నావు.

5. విష్ణుదేవతాకములైన రాక్షసులను నశింప చేయువానిని, వలగములను ప్రోక్షించుచున్నాను. వైష్ణవ రక్షోహణములను వలగములను నీటితో తడుపుచున్నాను.

ధాన్యమా! నీవు వేరు చేయుదానవు. మమ్ము ద్వేషించు శత్రువులను - రాక్షసులను మానుండి వేరుచేయుము.

వైష్ణవ రక్షోహణ వలగముల ఉపరవములందు దర్భలు పరచుచున్నాను.

వైష్ణవ రక్షోహణ వలగముల ఉపరవములందు హోమము చేయుచున్నాను.

6. వైష్ణవ రక్షోహణ, వలగముల మీద రెండు ఫలకములను ఉంచుచున్నాను.

వైష్ణవ రక్షోహణ, వలగముల ఫలకములను తడిచేతితో తుడుచుచున్నాను.

వైష్ణవ రక్షోహణ, వలగముల ఫలకములనుపరచుచున్నాను.

వైష్ణవ రక్షోహణ, వలగముల ఫలకములను తాకుచున్నాను.

(ఆ విధముగా అధ్వర్యుడు చేయవలెను.)

7. పాషాణమా! నీవు గొప్పదానవు. పెద్దపెద్ద రాళ్ళు అవయవములుగా గల దానవు. ఇంద్రుని కొరకు మహారావము చేయుము.

మూడవ అనువాకము

(అగ్నీధ్రీయ సదస్సు మున్నగు స్థానములందలి 'ధిష్ణియము' ల గురించి చెప్పబడుచున్నది. 'ధిష్ణియ' అగ్నిస్థానమగును.)

1. అగ్నీధ్రీయమా! నీవు వివిధరూపములు కలవాడవు.

హోత్రీయమా! నీవు హవ్యవాహనుడవు.

మైత్రీవరుణీయమా! నీవు మిత్రావరుణ స్వరూపవు.

బ్రాహ్మచ్ఛాంసీ! విశ్వవేద 'తుధ' దేవతాస్వరూపవు.

పోతృస్థానీ! నీవు మహా విద్వాంసుడవు.

నేష్ట్రృస్థానీయమా! నీవు సోమరక్షకమగు అంఘారి నామదేవతవు. బంభారినామదేవతవు.

అచ్ఛావాకమా! అవస్యు, దువస్యులనెడి వాయు స్వరూపమవు.

మర్జాతీయమా! నీవు శోధకుడవు, మార్జనస్థానభూతుడవు.

ఆహవనీయమా! నీవు ప్రకాశించువాడవు. కృశించినను సమృద్ధినొందించువాడవు.

ఆస్థావమా! నీవు పరిషదమునందు పవిత్రుడవు.

చాత్వాలమా! శ్రేష్ఠగమనమున అంతరవకాశము కలవాడవు.

పశుశ్రవణమా! నీవు రాక్షసాదులతో కలియక హవిస్సును పక్వము చేయువాడవు.

ఔదుంబరీ! నీవు చక్కని నివాసము కలిగి స్వర్గమును ప్రకాశింపచేయువాడవు.

బ్రాహ్మసదనమా! నీవు బ్రహ్మజ్యోతిస్థానమవు, స్వర్గతుల్యస్థానమవు.

నూతన గార్హ్వ పత్యమా! అజ, ఏకపాద దేవతా స్వరూపుడవు.

పరిత్యాజ్య గార్హ్వ పత్యమా! నీవు అహిర్బుధ్న్య దేవతా స్వరూపుడవు.

అగ్నీ! నీవు అగ్నీధ్రియాది పదహారు స్థానములందు ఉన్నవాడవు. ఉగ్రమగు సైన్యము కలిగి మమ్ము రక్షింపుము. నా కోరికలు తీర్చుము. నన్ను బాధించకుము.

(ఇవి 16 అగ్నిస్థానములు. వీటికి పదహారుగురు ఋత్విజులుందురు. 1. బ్రహ్మ. 2. ఉద్గాత. 3. హోత. 4. అధ్వర్యు. 5. బ్రాహ్మణాచ్ఛంసి. 6. ప్రస్తోత. 7. మైత్రావరుణ. 8. ప్రతిప్రస్థాత. 9. పోత. 10. ప్రతిహర్త. 11. అచ్ఛావకుడు. 12. నేష్ట. 13. అగ్నీధుడు. 14. సుబ్రహ్మణ్యుడు. 15. గ్రావస్తుత్. 16. ఉద్గాత.)

నాలుగవ అనువాకము

(వైసర్జన హోమము చెప్పబడుచున్నది.)

1. సోమమా! నీవు రాక్షసులకు, శత్రువులకు, శత్రువులు ప్రేరణ కలిగించిన వారికి నియంతవు అగుచున్నావు. మమ్ము వారు బాధించని చోట ఉంచినావు. పాలించుచున్నావు. కావున నీవే మాకు బలమవు - స్వాహా.

సోమమా! నీవు మా విషయమున ప్రీతికలదానవు. రాక్షసులకు అగుపించకుండుటకు అల్పశరీరవు అగుచున్నావు. నేతి చుక్కను త్రాగుము - స్వాహా.

అగ్ని మాకు శ్రేయస్సులు కలిగించును గాత. శత్రువులను చీల్చును గాత. ముందుకు ఉరుకును గాత. అగ్ని సంతుష్టుడగును గాత. శత్రువును జయించును గాత. అన్నము కొరకు జరుగు యుద్ధములందు అగ్ని జయించును గాత.

ఆహవనీయాగ్నీ! నీవు సర్వవ్యాపివి. మా శత్రువుల మీద నీ జ్వాలా ప్రతాపము చూపుము. మా కొరకు గృహ ధనాదులను ఆర్జించుము. నీవు ఘృతమున వర్ధిల్లువాడవు. హోమపు నేతిని త్రాగుము. యజ్ఞకర్తను ఎంతో వృద్ధినొందింపుము.

(అధ్వర్యుడు స్రువపుఘృతమున నాలుగు మారులు శాలాముఖీయమునందు వైసర్జన హోమము చేయవలెను.)

2. సోమమునకు హవిర్ధాన మార్గము తెలియును. అది - దేవతల స్థానమగు - హవిర్ధాన స్థలమునకు పోవుచున్నది. అందుకు హవిర్ధాన స్థలము అలంకరించబడినది. అందు గ్రహ, చమసాది హవిస్సులు ఉంచబడినవి. అందువలన అది యజ్ఞకారణమైనది.

3. కృష్ణాజినమా! నీవు భూమికి స్థానమవు. సోమమా- భూమికి స్థానమగు - కృష్ణాజినమున ఆసీనవగుము.

(అధ్వర్యుడు హవిర్ధాన మంటపపు దక్షిణదిశన కృష్ణాజినము పరచి దాని మీద సోమమును ఉంచవలెను.)

4. సవితృదేవా! ఇది దేవతల సోమము. దీనిని ఇంతవరకు యజమాని కాపాడినాడు. ఇకముందు నీవు కాపాడుము. నిన్ను ఎంతటివాడును బాధింపకుండును గాత.

(అధ్వర్యుడు సోమమును దేవతలకు అర్పించవలెను.)

5. సోమమా! నీవు దేవతవు. మీ దేవతలందు చేరుచున్నావు. నేను మానవుడను. నాకు సంతానము, సమృద్ధి కలుగుచున్నది.

(అధ్వర్యుడు సోమము ముందు నిలువవలెను.)

6. నమోదేవేభ్యః (అధ్వర్యు తూర్పునకు నమస్కరించవలెను.)

స్వధాపితృభ్యః (దక్షిణమునకు నమస్కరించవలెను.)

ఇదమహం నిర్వరుణ్య పాశాత్ - దీనిని వరుణ పాశము నుండి విడిపించుచున్నాను. (దక్షిణము నుండి మరలును.)

సువరభి విఖ్యేషమ్ - స్వర్గరూప సర్వయాగ ప్రదేశమును చూచుచున్నాను. (యాగప్రదేశమును చూడవలెను.)

వైశ్వానరంజ్యోతిః (ఆహవనీయాగ్నిని చూడవలెను.)

7. అగ్నీ! నీవు వ్రతపతివి. వ్రతమును అవలంబించినపుడు నాదేహము నీయందు చేరినది. అది నీయందే నిలిచి ఉన్నది కదా! మనము ఉభయులము దీక్షవహించినాము. మన దేహములు యథాపూర్వముగ ఉండును గాత.

(దీక్షవిరమించినపుడు యజమాని తన దేహమును యథాపూర్వపుస్థితికి తెచ్చుచున్నాడు.)

అయిదవ అనువాకము

(పశ్వంగ యూపచ్ఛేదనము చెప్పబడుచున్నది.)

1. యూపార్హా వృక్షమా! నిన్ను, ఇతర యూపార్హా వృక్షములను తీసికొనుచున్నాను. యూపార్హాములు కాని చెట్లను తీసికొనలేదు. చెడు లక్షణములు లేని నిన్నే అందుకున్నాను. విష్ణురూపవగు నిన్ను దేవయాగము కొరకు తీసికొనుచున్నాను.

(1. యజమాని యూప్యవృక్షమును తాకవలెను. 2. మోదుగు, మేడి మున్నగు చెట్లు మాత్రమే యూపమునకు పనికి వచ్చునవి - యూప్యములు. మిగిలినవి అయూప్యములు.)

2. పలాశమా! సవిత నిన్ను మధుర ఘృతమున తడుపును గాత. ఓషధులారా! ఈ వృక్షమును కాపాడండి. స్వధితీ! ఈవృక్షమును బాధించకుము.

(1. అధ్వర్యు నేతి స్రువమున చెట్టు మొదలును తడుపవలెను. 2. స్వధితి అను గొడ్డలి వంటి పనిముట్టుచే చెట్టును కొట్టవలెను.)

3. కొట్టిన చెట్టా! నీపై భాగమున ద్యులోకమును చీల్చకుము. మధ్యభాగమున అంతరిక్షమును బాధించకుము. నేలతో పాటు కలిసి ఉండుము.

4. వనస్పతే! శతవల్శోవిరోహ - వేయి మొక్కలుగా మొలుచుము.

5. మేము వేలశాఖలై వర్ధిల్లుదుము.

6. ఛేదించబడిన వృక్షమా! స్వధితి చక్కని పదనుగలది. నిన్ను మొదటి నుండి కొట్టినది. నీకు యూపభాము కలిగించినది. అది నీకు మహాభాగ్యము కదా!

7. యూపమా! నీవు సువీరుడవు. కొట్టబడినను బాధలేని దానవగుము. యజమానికి ధనములను అందించుము.

ఆరవ అనువాకము

(యూపస్థాపనము చెప్పబడుచున్నది.)

1. యూపమా! నిన్ను పృథివి, అంతరిక్షము, ద్యులోకము కొరకు ప్రోక్షించుచున్నాను.

(1. ప్రోక్షించి ఆమూలాగ్రము కడుగ వలెను - 2. అగ్రభాగమున కడియము వేయవలెను.)

2. శుద్ధన్తాం లోకః పితృషదనో
యవోసి యవయాస్మద్విషః యవయరాతీః
పితృణామ్ సదనమసి

(అర్ధమునకు 1 - 3 - 1 - 5, 6, 7 చూడండి.)

3. యూపప్రథమ శకలమా! నీవు మంచి యూపలక్షణములు కలదానవు. యూపనేతలందు అగ్రణివి. నీలో వనస్పతి రూప యూపలక్షణము నిలిచి ఉన్నది. నీవు అది గుర్తింపుము.

4. చషాలమా! సవిత నిన్ను మధుర ఘృతమున తడుపును గాత.

(నేతితో తడుపవలెను.)

5. నిన్ను ఫలించుటకు విడుచుచున్నాను. యూపాగ్రమున చేర్చుమన్నాను.

(1. వషాలమును నేతితో తడుపవలెను. 2. యూపాగ్రమున తగిలించవలెను.)

6. యూపమా! నీవు స్వర్గమును పడనీయకుము - స్తంభింప చేయుము. ఆకాశమును నింపుము. మూలభాగమున భూమిని గట్టిపరచుము.

(యూపమును అవటమున స్థాపించవలెను.)

7. విష్ణువా! నీవు యూపాభిమానివి. నీస్థానమునకు చేరిన వారు అధిక కాంతివంతులు అగుచున్నారు. అపాయములు లేని వారలు అగుచున్నారు. మేము ఆ స్థానమునకు చేరవలెనని కోరుచున్నాము.

విష్ణువు ఘనముగా కీర్తించబడువాడు. అతని స్థానము - ఎక్కడో కాదు - ఇచట ప్రకాశించుచున్నది. ఆ స్థానము నొందుటకు కర్మచేయవలసి ఉన్నది. ఆ కర్మ కొరకు యూపము అవటమున నిలుచును గాత.

(యూపపు ఒక అంచును ఆహవనీయాగ్ని వద్దకు చేర్చవలెను.)

8. జనులారా! విష్ణువు యొక్క కార్యములను చూడండి. అతడు కర్మలందు వ్రతలములను కూర్చినాడు. అతడు ఇంద్రస్యసఖా - ఇంద్రునకు మిత్రుడు.

9. విష్ణుపదము పరమము. అది ఆకసము నందు చక్షువు వలె వ్యాపించి ఉన్నది. అట్టి పరమపదమును విద్వాంసులగు వారు ఎల్లప్పుడు దర్శించుచున్నారు - సదా పశ్యన్తి సూరయః.

10. బ్రహ్మణ్యమును, క్షత్రియత్వమును, సంతానమును, ధనసమృద్ధిని కలిగించు నిన్ను పాతుచున్నాను.

(1. యూపమును తుడువలెను. 2. దండముతో యూపమును కొట్టవలెను.)

11. యూపమా! నిన్ను త్రాటిచే చుట్టినాము. మరుద్గణాది దేవతలు నీ చుట్టు చేరుదురు గాత. యజమానికి ధనసమృద్ధియు, పుత్రభృత్యాదులు కలుగవలెను.

(యూపమునకు ప్రదక్షిణ పూర్వకముగా త్రాటిని చుట్టవలెను.)

12. స్వరువా! నిన్ను యూపమునకు చుట్టిన త్రాటి అంచున దాచుచున్నాను.

(యూపమును కొట్టినపుడు మొదటి ముక్క ప్రథమ శకలము అగును. రెండవ దానికి 'స్వరువు' అని పేరు. చివరి నాలుగు అంగుళములందు రంధ్రము ఏర్పరచిన భాగము "చషాలము".)

ఏడవ అనువాకము

(యూపమున పశువును కట్టు ఉపాకరణము - సంస్కారము - చెప్పబడుచున్నది.)

1. బర్హిస్సా! పశులక్షణమైన దేవతల అన్నము కొరకు నిన్ను తీసికొనుచున్నాను.

జువ్వికొమ్మా! నీవు ఉపాకరణమునకు సాగుచున్నావు.

ఉపాక్రియమాణమయ పశుసంబంధ - హృదయాదులు - అగ్ని సోమాది దేవతలను, దేవతా సంబంధులను, యాగనిర్వాహకులగు హవ్యకాములను చేరుచున్నవి.

బృహస్పతీ! పశువుయొక్క గుండె మున్నగు వానిని పాలించుము.

యజ్ఞపశువా! నీ హవ్యములు రుచికరములు అగును గాత.

త్వష్టా! పశు పదార్థములను రసవంతము చేయుము.

పాడిపశువులారా! యజమాని గృహమున విహరించండి.

2. శకలమా! నీవు అగ్గిని పుట్టించుదానవగుచున్నావు.

దర్భలారా! మీరు వృష్టికలిగించు వారలగుచున్నారు.

క్రింది అరణీ! నీవు ఊర్వశివంటిదానవు.

పై అరణీ! నీవు పురూరవుడవు.

అరణిద్వయమా! మిమ్ము ఘృతమున తడుపుచున్నాము. మీరు వృష్టి కలిగించండి. మీరు ఆయువు వంటివారు. ఆయురసి.

3. గాయత్రీ ఛందమున పుట్టుము. త్రిష్టుప్ ఛందమున ప్రభవించుము. జగతీఛందమున అవతరించుము.

(అధ్వర్యుడు అరణిని మథించవలెను.)

4. మథిత ఆహవనీయాగ్నులారా! మీరు మాకు సుమనస్కులు కండి. సమానస్థానులు కండి. పాపరహిత చిత్తులుకండి. యజ్ఞమును, యజ్ఞ కర్తను బాధించకండి..

అగ్నులారా! మాకొరకు శాంతి వహించండి.

ఋషి పుత్రుడు, అత్యంత ప్రకాశమానుడగు మథితాగ్ని ఆహవనీయాగ్ని యందు చేరినాడు - సంచరించుచున్నాడు. మథితాగ్నీ! నీకు స్వాహా అనుచున్నాను. మంత్రపూర్వకముగ హోమము చేయుచున్నాను.

మాదేవానాం మిథుయాక భాగధేయమ్ - దేవతల భాగదేయమును మిథ్య కానివ్వకుము.

ఎనిమిదవ అనువాకము

(పశువధ చెప్పబడుచున్నది.)

1. రజ్జువా! నేను సవితా దేవుని అనుజ్ఞయందున్నవాడను. అశ్వినుల బాహువులతోను, పూషహస్తములతోను నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

పశువా! నీవు హనిరూపమవు. దేవతల యజ్ఞము సిద్ధించుటకుగాను నిన్ను త్రాటితో కట్టుచున్నాను. అందువలన నీకు దేవత్వము సిద్ధించినది. కావున మనిషి చేసిన తాడనాదులను పట్టించుకొనకుము.

(పశువును త్రాటితో కట్టవలెను.)

2. యజ్ఞపశువా! నీటితోను దర్భలతోను నిన్ను ప్రోక్షించుచున్నాను. నీవు నీరు త్రాగుము. జలములారా! మీరు దేవతా సంబంధులు. ఈ పశువు సహజముగ రుచి కలదగును. దానిని మీరు మరింత రుచిగల దానిని చేయండి.

(1. పశువును ప్రోక్షించవలెను. 2. నీరు త్రాగించవలెను.)

3. యజ్ఞపశువా! నీ ప్రాణములు గాలిలో కలియును గాత. నీ అవయవములు యజ్ఞపరములు అగును గాత.

యజమానికి ఆశీస్సులు కలుగును గాత.

(జుహువు నందలి నేతితో పశువు తల, మూపు, పిరుదులను తడుపవలెను.)

4. స్వరు స్వధితులారా! మీరు నేతితో తడవండి. పశువును 'త్రాయేధామ్' - రక్షించండి.

5. సంపన్నములగు పశువుయొక్క అవయవములారా! మీరు యజమానుని సంతోషపెట్టండి. మీరు హవిరూపమున యజ్ఞమును ఆవహించండి.

(అధ్వర్యు, యజమాని పశువును వధించవలెను.)

6. ఈ పశువును అంటియుండిన గాలితోను, ప్రాణముతోను హవిస్సుకూడును గాత. ఈ పశువుయొక్క ప్రాణాదులు దీనికి రానున్న దేవతా శరీరమున చేరును గాత.

7. దర్భా! ఈ పశువుయొక్క అవయవములు నేలమీద పడకుండునట్లు చేయుము.

(1. దర్భలను పరచవలెను. 2. అగ్నీధ్రుడు అగ్నీధ్రుడు అగ్నిప్రదేశమున అంగారమును ముట్టించవలెను.)

8. సూర్యరశ్మీ నీకు నమస్కారము.

(యాజమాన పత్ని సూర్యునకు ఎదురుగా నిలిచి నమస్కరించవలెను.)

9. యాజమాన పత్నీ! నీవు శత్రు రహితవు అగుము. ఆజ్యధారను అనుసరించుము. సంతానము, ధనసమృద్ధి కలదానవగుము.

జలమా! నీవు దేవతా స్వరూపవు. నీవు పవిత్రవు. మమ్ము పవిత్రులను చేయుదానవు. దేవతలను యాగ ప్రదేశమునకు చేర్చుము. నీతో కూడినందున మేము పరిశుద్ధులము అగుదుము. నిన్ను చుట్టుకొనియుందుము.

(యాజమానపత్ని ఉత్కర చాత్వాలముల మధ్య జలమును తాకవలెను.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

(వపను తీయుట చెప్పబడుచున్నది.)

1. యజ్ఞపశువా! నీ ఇంద్రియములు నిన్ను విడిచినవి. నీ ప్రాణములు నిన్ను విడిచినవి. ఆ దుఃఖమును వదలుము. నీవు ధరింపనున్న దేవతా శరీరమునందు సుఖముగా వర్ధిల్లుము. మేము నిన్ను కట్టినాము. ముఖాదులను నిరోధించినాము. ఇప్పుడు హృదయాది ఛేదనము చేయబోవుచున్నాము. అవన్నియు శాంతించును గాత.

నిన్ను ప్రోక్షించిన ఉదకములు శాంతించునుగాక. పరచబడిన దర్భలు శాంతించునుగాక. చనిపోయినపుడు నీ భారము వహించిన భూమి శాంతించునుగాక. సాక్షులైన అహోరాత్రులు శాంతించునుగాక.

2. ఓషధీ! పశువును రక్షింపుము. స్వధితీ! పశువును హింసించకుము.

(అధ్వర్యుడు నాభి దక్షిణభాగమును అడ్డముగా కోయవలెను.)

3. నెత్తుట తడిసిన దర్భా! నీవు రాక్షసుల భాగమవు. మమ్ము ద్వేషించు రాక్షసులకు, మేము ద్వేషించు శత్రువులకు మహా దుఃఖము కలుగచేయుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు దర్భను రక్తమున తడిపి దక్షిణమున వేసి కుడికాలితో తొక్కవలెను.)

4. వపా! దేవతలకు హవిస్సు కొరకు నిన్ను పశు శరీరము నుండి వెలుపలికి తీయుచున్నాను.

వపాశ్రవణులారా! మీరు ద్యావాపృథ్వుల వంటివారు. వపను కప్పివేయుడు.

(1. వపను వండు రెండు పనిముట్లు వపాశ్రవణులు. 2. అధ్వర్యుడు వపను వపాశ్రవణుల పై ఉంచవలెను.)

5. ఈ వప అచ్ఛిన్నము. ఇది యజమానికి మంచి సంతానమును, సంపదను కలుగచేయును గాత.

6. వపా! నీవు విశాల అంతరిక్షమున ప్రవేశించి సాగిపొమ్ము.

(అధ్వర్యుడు శూలద్వయమును తీసికొని ఆహవనీయ స్థలమునకు చేరవలెను.)

7. వాయువా! ఆజ్య బిందువులను విడగొట్టుము.

(నిప్పు కణికలపై వపను కాల్చవలెను.)

8. వపాశ్రవణులారా! వప ఆహుతి యగునపుడు మీరు ఊర్ధ్వనభోనామక మరుత్పుత్రుని చేరండి.

(వపాశ్రవణులను ఆహవనీయాగ్ని యందు వేయవలెను.)

పదవ అనువాకము

(వపాహోమము చెప్పబడుచున్నది.)

1. వృషదాజ్యము పశువు మనసునకు బదులైనది. అది దేవతల మనసులందు చేరును గాత. ఈ వృషదాజ్యము ప్రాణమునకు ప్రత్యామ్నాయము. అది దేవతల ప్రాణములందు చేరును గాత. హవిస్సుగానున్న నిన్ను దేవతలకు - ప్రియమగు ఘృతమువలె - సమర్పించుచున్నాను - స్వాహా.

(1. పెరుగు కలిపిన నేయి వృషదాజ్యము. 2. అధ్వర్యుడు గుండెను వృషదాజ్యముచే అభిఘరించవలెను.)

2. ఇంద్రదేవతాక మగు ప్రాణము పశువు యొక్క అంగాంగము లందు చక్కగా నిలుచును గాత.

త్వష్టా! భూరియగు ఈ పశువు అవయవములు ఛిన్నా భిన్నములు కాకుండునుగాక.

అవయవములారా! మీది విలక్షణ రూపమగును. అయినను హవిరూపమున సమాన లక్షణములవారు కండు.

పశువా! నీవు దేవతలలో చేరుచున్నావు. అందుకు నీమిత్రులు, తల్లిదండ్రులు ఆమోదింతురు గాక.

(అధ్వర్యుడు గుండె మున్నగు హవిస్సులను ముట్టవలెను.)

3. వపా! నీవు ఆశ్రయణీయవు అగుచున్నావు. ఆహవనీయాగ్ని నిన్ను ఆశ్రయించునుగాక. జలములు నిన్ను చేరును గాత. నిన్ను వాయుగతి కొరకు కప్పుచున్నాను. సూర్యుని గమనము కొరకు కప్పుచున్నాను. జలసంబంధ ఓషధులు మొలుచుట కొరకు కప్పుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు పాత్రలోని వపను ఎముకచే కలియబెట్టవలెను.)

4. నేయిత్రాగు దేవతలారా! నేయి త్రాగండి. వపత్రాగు దేవతలారా! వపను త్రాగండి.

పశువా! నీవు ఆకాశవాసులకు హవివి అగుచున్నావు. అంతరిక్షాయ స్వాహా. ప్రాగ్దిశకు స్వాహా. దక్షిణదిశకు స్వాహా.

పశ్చిమదిశకు స్వాహా. ఉత్తరదిశకు స్వాహా. సర్వదిశలకు స్వాహా.

నమోదిగ్భ్యః - సకల దిక్కులకు నమస్తే.

(ప్రతి ప్రస్థాత వసను దేవతల దిక్కులకు హోమము చేసి నమస్కరించవలెను.)

పదకొండవ అనువాకము

(ఉపయట్ హోమము చెప్పబడుచున్నది.)

1. హవ్యమా! సముద్రం గచ్ఛ వెళ్ళుము - స్వాహా. అన్తరిక్షంగచ్ఛ స్వాహా. దేవం సవితారం గచ్ఛ స్వాహా. అహోరాత్రీ గచ్ఛ స్వాహా. మిత్రావరుణౌ గచ్ఛ స్వాహా. సోమంగచ్ఛ స్వాహా. యజ్ఞం గచ్ఛ స్వాహా. ఛన్దాంసి గచ్ఛ స్వాహా. ద్యావాపృథివీ గచ్ఛ స్వాహా. నభోదివ్యం గచ్ఛ స్వాహా. అగ్ని వైశ్వానరం గచ్ఛ స్వాహా.

హవిర్లేపమా! నిన్ను ఉదకమూలములైన ఓషధుల కొరకు మార్జనము చేయుచున్నాను.

సముద్రాది దేవతలారా! నాకు ఆనందకరమగు మనస్సును ఇవ్వండి. మీ అనుగ్రహమున నాకు ఉత్తమ దేహము, కాంతివంతమగు రూపము, పుత్ర, పౌత్రులు లభించగలరు.

2. హృదయశూలమా! నీవు దుఃఖరూపము కలదానవు. మమ్ము ద్వేషించు వారిని, మేము ద్వేషించు వారిని దుఃఖముల పాల్జేయము.

వరుణరాజా! నీవు శోకము కలిగించు స్థానములను - ద్వేషము కలిగించు స్థానములను విడువుము.

ఉదకములారా! గోవులారా! వరుణదేవా! మాకోర్కెలు తీర్చమని మిమ్ము బాధించుచున్నాము. ఆ పాపముల నుండి మమ్ము విముక్తులను చేయండి.

(హృదయశూలమును తొలగించవలెను.)

అగ్నిషోమీయ పశువు సమాప్తము

పన్నెండవ అనువాకము

(వసతీవరీ జలములను గ్రహించుట చెప్పుచున్నాడు.)

1. వసతీవరీ జలములు హవిస్సు కలవి అగునుగాక. ఇంద్రుడు హవిష్మంతుడు అగును గాత. యాగము హవిష్మంతమై సర్వత్ర ప్రవర్తిల్లును గాత. సూర్యః హవిష్మాన్ అస్తు.

2. వసతీ వరులారా! మిమ్ము నశించనట్టి అగ్ని గృహమున స్థాపించుచున్నాను.

ఉదకములారా! మీరు సుఖించువారు. ప్రాణులకు సుఖము కలిగించువారు. మమ్ము సుఖములందు నిలుపండి. మీరు ఇంద్రాగ్నులకు భాగస్వాములు అగుచున్నారు. మిత్రావరుణులకు భాగస్వాములు అగుచున్నారు. విశ్వేదేవతలకు భాగస్వాములు అగుచున్నారు. యజ్ఞేజాగృత. యజ్ఞమునందు అప్రమత్తులై ఉండండి.

పదమూడవ అనువాకము

(అభిషోతవ్య సోమమును బండినుంచి దించుట.)

1. సోమమా! నిన్ను మనసుగల మనుషుల కొరకు - మనసుగల పితృదేవతల కొరకు - ద్యులోకవాసదేవతల కొరకు - సూర్యుని కొరకు గృహ్ణామి - తీసికొనుచున్నాను. నీవు ఈ యజ్ఞమును మహోన్నతమును చేయుము.

ఈ సోమమును ద్యులోకమందు - దేవతలయందు - స్తోత్రరూప ఆహ్వానములందు స్థాపించుము.

సోమప్రభువా! రమ్ము. బండిదిగుము. భయపడకుము. కంపించకుము. మేము నిన్ను బాధించము. నీవు దేవతలను చేరుకొనుము. నిన్ను దేవతలు చేరుకొందురు గాత.

2. సమిధాగ్ని నా ఆహ్వానమును వినును గాత. విద్యావంతులు, దేవతారూపులగు జలములారా! మీరు కూడ వినండి. గ్రావాణములారా! మీరు సోమాభిషవమునకు విచ్చేసి ఉన్నారు. మీరు విద్వాంసులు కండి. యజ్ఞమంత్రములు వినండి.

శృణోతు దేవస్సవితా హవంమే - సవితా దేవత నా ఆహ్వానమును ఆలకించవలెను.

(అధ్వర్యుడు హోమము చేయవలెను.)

3. జలదేవతలారా! అపాంనపాతాగ్నీ! దేవతలను గురించిన హోమములందు మీ తరంగములను చేర్చండి. జలతరంగము సోమమునకు హితకరము. త్రాగినంత బలమును పెంచును - సంతసము కలిగించును. దీప్తి

మంతము. దేవతలు సోమపానము చేయువారు కదా! అందువలన మీరు వారికి భాగధేయులై ఉన్నారు. మీకు స్వాహా.

(నాలుగు మారులు ఆజ్యహోమము చేయవలెను.)

4. ఆజ్యమా! నీవు జలమునకు ఇష్టము కాకున్నావు. నిన్ను తొలగించుచున్నాను.

(దర్భచే ఉదకముపై హోమము చేసిన నేతిని తొలగించవలెను.)

5. జలములారా! సముద్రమువలె మీరు అక్షీణులై ఉండుటకు ఎత్తుచున్నాను.

(వసతీవరిని మైత్రావరుణచమసమున తీసికొనవలెను.)

6. అగ్నీ! నీవు యుద్ధములందు ఎవనిని రక్షించుచున్నావో - ఎవనినుండి హవిస్సులు అందుకొనుటకు వెళ్లుచున్నావో - అతడు శాశ్వతములగు ధనములు, అన్నములు కలవాడగుచున్నాడు.

పదునాలుగవ అనువాకము

(యాజ్యా, పురోనువాకము ప్రపాఠకాంతమున చెప్పబడుచున్నవి.)

1. పురోనువాక్య - అగ్నీ! నీవు భయంకరుడవు. శత్రువును నిరసించువాడవు. హవ్యవాహనుడవు. మరుత్తులకు బలమవు. మరుత్తులతో కూడుము. మరుత్తుల సైన్యమును నియంత్రించుము. నీ అశ్వములు వాయువేగములు. నీవు వాని మీద స్వారి చేయుచున్నావు. నీవు పోషకుడవు. యజమానులను పోషించుచున్నావు.

2. యాజ్య. అగ్ని యజ్ఞముల స్వామి. అరిభయంకరుడు. హోత. భూలోక, ద్యులోకములందు కర్మఫలమును ప్రసాదించువాడు. హిరణ్యరూపుడు.

ఋత్విజులారా! శత్రువు బారిన పడకమున్నే - మరణము దరిచేరకమున్నే అగ్నిని ఆశ్రయించండి.

3. పురోనువాక్య. అగ్నిహోత. యాగకర్త. యువకుడు. కవి. అగ్ని స్థానవాసి. సత్యవంతుడు. మానవులను పోషించువాడు. జఠరాగ్ని.

వేదికి దగ్గరలోని సుగంధస్థానమునందు అగ్ని ఆసీనుడై ఉన్నాడు.

4. యాజ్య. మేము నేడు దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించినాము.అగ్ని వానిని మరింత రుచిగల వానిగా చేసినాడు. అగ్ని యజ్ఞజిహ్వుడు. అగ్ని మాకు లభించినాడు. పరిమళుడగు అగ్ని మా ఆయువును రక్షించవలెను. మా దరికి చేరవలెను.

5. పురోనువాక్య. అగ్ని ఆకసపు ఉరుమువలె గర్జించును. కాలుచున్న వాటిని ఆర్పుచు - పుష్పలతా గుల్మాదులను కలిగించుచు అగ్ని ఉరుమును గాత. అగ్ని పుట్టినంతనే దీపించినాడు. జగములను వ్యక్తము చేసినాడు. ద్యావాపృథ్వుల మధ్య సూర్యుడై ప్రకాశించుచున్నాడు.

6. యాజ్య అగ్నీ! నీవు ఘనుడవు. దేవతల ఆహ్వాతవు. రాత్రింబవళ్లు యజ్ఞహవిస్సులను ఏర్పరచుచున్నావు. నీ అనుగ్రహము లేనపుడు లోకములు - కాలిన పదార్థములవలె - నిస్సారములగును. నీ అనుగ్రహము కలిగినంత సకలలోకములు సౌభాగ్యవంతములగును.

7. పురోనువాక్య. అగ్నీ! నీ అవయవములు సారవంతములు. ఈ భూలోకము నందున్న ప్రజలకు ఎన్నో కోరికలు ఉన్నవి. అవి తీరుటకు ప్రజలు నీ వ్రతము చేయుచున్నారు.

8. యాజ్య. అగ్నీ! నీ రక్షణలందు మేము కామమ్ - కోరికలను అశ్యామ - పొందుచున్నాము. ధనిక అగ్నీ! సువీరలరయిన - సుపుత్రులను ధనమును అశ్యామ. వాజయన్తః - అన్నములను కోరునట్టి మేము వాజమ్ అభ్యశ్యామ.

జరారహిత అగ్నీ! నీ అనుగ్రహమున అక్షయకీర్తిని పొందుచున్నాము.

9. పురోనువాక్య. అగ్నీ! నీవు దుఃఖము కలిగించువాడవు. ఋత్విజులు భరించువాడవు. ఆహుతులందు వసించువాడవు.

అగ్నీ! నీవు శ్రేష్ఠమును, దీప్తివంతము, అందరు ఆశించునదియు నగు ధనమును తీసికొనిరమ్ము.

10. యాజ్య. అగ్ని శోధించువాడు. ఆహవనీయ, గార్హపత్యాది నామములు కలవాడు. యవిష్ఠాది విశేషములు కలవాడు. హవిస్సులు ఆరగించుచు, యజమాని గృహమున ఉండువాడు.

అగ్ని ప్రకాశమానుడు. ఫలప్రదుడు. వెలుగులున్న చోట ఉండువాడు. జరారహితులగు దేవతలచే స్తుతించబడునాడు. వైరులకు దుఃఖము కలిగించుచున్నాడు.

11. పురోనువాక్య శ్రేష్ఠుడగు అగ్ని నీకు సంపూర్ణ ఆయువు కలిగించును గాత. అపమృత్యువును నివారించును

గాత. వ్యాధులను నశింపచేయును గాత.

12. యాజ్య. అగ్నీ! నీవు హవిస్సులను సేవించువాడవు. ఘృతమే ప్రతీకగా కలవాడవు. ఘృతమే జన్మకారణమైనవాడవు. నీవు ఈ యజమానికి ఆయువును ప్రసాదించుము. నీవు రుచియై, నిర్మలమైన ఆజ్యమును సేవించుము. తండ్రి కొడుకును రక్షించినట్లు - ఈ యజమానిని కాపాడుము.

13. పురోనువాక్యఅగ్నీ! నీవు ఎందరో యజమానులు కలవాడవు. పుట్టుకతోనే జ్ఞానివి. నిత్య యజమాని ఇంటికి వెళ్లువాడవు. నీ కొరకు - సుష్టుతిమ్ జనామి - మంచి స్తోత్రమును కల్పించుచున్నాను.

14. యాజ్య. అగ్ని తొలుత ద్యులోకమున సూర్యరూపమున అవతరించినాడు. తదుపరి మర్త్యలోకమున అగ్నిగా ఆవిర్భవించినాడు. మూడవసారి సముద్రమున బడబానల రూపమున అవతరించినాడు. అన్ని దిశలందును అగ్ని యజమానుల యందు అనుగ్రహము కలిగి ఉండును.

యజమానీ! అట్టి అగ్నిని ఇంధనమున దీపింపచేయుము. స్వాయత్త చిత్తుడవై జరాపర్యంతము సేవించుము.

15. పురోనువాక్యము. అగ్నీ! నీవు పావకుడవు. శుచివి. వందనీయుడవు ఆజ్యాదుల ఆహుతులచే ఎంతో ప్రకాశించుచున్నావు.

16. యాజ్య. అగ్ని దర్శనీయుడు. కిరణ్మయుడు. అజేయుడు. ప్రాణములకు ఆశ్రయమైనవాడు. అతడు ఆ అగ్ని - మహాతేజస్సున ప్రజ్వరిల్లుచున్నాడు. ద్యులోకము నందలి దేవతలు సురేతస్కులగుచు అగ్నిని ఆవిర్భవింపచేసినారు. అందువలన ఈ అగ్ని హవిస్సుల వలన అమృతుడైనాడు.

17. పురోనువాక్యము. అగ్ని ద్యులోకమున తోజోవంతుడై ఉన్నాడు. యజమానిని రక్షించువాడు అగుచున్నాడు. అగ్ని మాతాపితరుల బీజమందు ప్రవేశించుచున్నాడు. స్వాధీనచిత్తుడు - దోషరహితుడు, తరుణవయస్కుని పుట్టించుచున్నాడు. పాపములను నశింపచేయుచున్నాడు.

18. యాజ్య. అగ్నీ! నీది అత్యంత తేజోవంతమనసు. నీవు దానిచే యజమానిని రక్షించినావు. సంతానవంతుడు, సమర్థుడు, మానవ శ్రేష్ఠుడగు యజమానికి ధనము కలిగించుము. నీ అధీనపు వారలమై మేము ధనవంతులము, స్తుతివంతులము అగుదుము గాత.

19. పురోనువాక్యము. అగ్నీ! మాకు అన్నములు కలిగించుటకు శత్రుసేనలను చిత్తుచేసినావు. మాకీర్తిని కాదను శత్రువు ధనమును మాకు అందించుము.

20. యాజ్య. అగ్నీ! నీవు బలశాలివి. పరసేనను తిరస్కరించునంతటి ధనమును కొనిరమ్ము. నీవు సత్యమవు. అద్భుతుడవు. నీవేకదా అన్నదాతవు!

21. పురోనువాక్యము. అగ్ని యాగమునందు వృషభమును, వంధ్యగోవును హవిస్సుగా గ్రహించువాడు. సోమసహితస్తోత్రయుక్తుడు. అన్నము కలిగించువాడు. "స్తోమైర్విధేమాగ్నయే" అగ్నిని స్తోత్రములతో భజింతుము.

22. యాజ్య. అగ్నీ! పుత్రుని వంటినీవు వాగ్దేవతా స్వరూపుడవు. నీవు అన్నకోశమునందు జఠరాగ్ని రూపమున ఉన్నావు. అట్లున్న వాడవై మాకొరకు అన్నమును, నివాసమును ఏర్పరచినావు.

అగ్నీ! నీవు రసప్రదుడవు. మాకు రసమును ప్రసాదించుము. రాజువలె జయించుము. హింస ఎరుగని యజమాని అంతఃకరణమున వసించుము.

23. పురోనువాక్యఅగ్నీ! మాకు ఆయువును కలిగించుము. పాలు, అన్నము మా ముందుకు పంపుము. ఉపద్రవములను దూరమందుననే బాధించుము. దరిచేరనీయకుము.

24. యాజ్య. అగ్నీ! నీవు మంచి పనులవాడవు. మాయందు బ్రహ్మవర్చస్సును, సామర్థ్యమును పెంపొందించుము. నా యందు ధనమును, పుష్టిని చేర్చుము.

25. పురోనువాక్యము. అగ్నీ! నీవు పాలకుడవు. ప్రకాశకుడవు. నీవాక్కు మధురము - దీప్తిమంతము. దానితో దేవతలను ఆవహింపుము. యోగమును సాగించుము.

26. యాజ్య. అగ్నీ! నీవు పాలకుడవు. దీప్తుడవు. మాకొరకు దేవతలను ఈ యజ్ఞమునకు రప్పింపుము. ఈ యజ్ఞపు హవిస్సులను దేవతలకు అందించుము.

27. పురోనువాక్యము. అగ్ని దాహక, పావక, పరిశుద్ధాచరణ కలవాడు. విప్రుడు. కవి. శుచి. ఆహుతులు అందుకొని మరింత కాంతివంతుడై వెలుగుచున్నాడు.

28. యాజ్య అగ్నీ! నీకాంతులు నిర్మలములు. అవి వెలుగుచున్నవి. పైకి ఎగయుచున్నవి. నిన్ను భజించువారు జ్యోతిర్మూర్తులయిన దేవతాస్వరూపులు అగుచున్నారు.

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మొదటి కాండమునందలి మూడవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

యస్తేస్తనః శశయో యోమయో భూర్యోరత్నధా వసువిద్యాః సుదత్రః |
యేనవిశ్వాపుష్యసి వీర్యాణి సరస్వతి తమిహదాతవోకః ఉర్వ్య న్తరిక్షమన్వేమి ||

నాలువ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(నాలుగవ ప్రపాఠకమున గ్రహములు చెప్పబడినవి.)

(ఈ అనువాకమున సోమాభిషవము చెప్పబడినది.)

1. అభిషవశిలా! నీవు యజ్ఞనిష్పాదకమవు. దృఢమైనదానవు. నిన్ను అందుకొనుచున్నాను. ఈ యజ్ఞము దేవతల నిమిత్తమైనది. నీవు దీనిని ఘనముగా జరిపించుము. నీవు వజ్రాయుధము వంటిదానవు. శ్రేష్ఠమైన దానవు. నీచేతనే సోమమును అభిషవింతును. సోమమును మధురము చేయుదును. పాలవలె రసోపేతము చేయుదును. వర్ణప్రదమును చేయుదును.

(మంచి రాతిని తీసికొని అభిమంత్రించవలెను.)

2. సోమమా! ఇంద్రుడు మేఘ విదారయిత. వృత్రహంత. పాపనాశకుడు. ఆదిత్యవంతుడు. విశ్వేదేవతావంతుడు. అట్టి ఇంద్రుని కొరకు నిన్ను దంచుచున్నాను.

3. ఉదకములారా! మీరు త్వరపడువారు. వృత్రహంతలు. అన్న సముపార్జకులు. సోమపాలకులు. మీరు ఈ యజ్ఞమును దేవతలకు చేర్చండి. అనుజ్ఞాతలై సోమమును సేవించండి. అనుజ్ఞాతయయిన సోమము మిమ్ము సేవించును గాత.

(దంచిన సోమమును చమసము నందలి పదార్థములతో కలుపవలెను.)

4. సోమమా! దివియందు ఒకజ్యోతి ఉన్నది. భూమిమీద ఒకజ్యోతి ఉన్నది. అంతరిక్షమున ఒక మహాజ్యోతి ఉన్నది. ఆ మూడు జ్యోతులనుండి తెచ్చి ఈ యజమానికి ధనమును, గొప్ప స్థానమును కల్పించుము. ఈ యజమాని గొప్పవాడని ఇంద్రునకు ఒకమాట చెప్పుము.

(సోమమును అభిమంత్రించవలెను.)

5. చర్మఫలకములారా! మీయందు సోమము నుంచి రాతితో దంచుచున్నాను. మీరు గట్టిగా ఉండండి. మరల మరల దంచినపుడు పగలకండి. గట్టిగా ఉండండి. సోమరసము జారిపోకుండ నిలుపండి. ఊర్జం మేదధాతా - మాకు సోమరసమును అందించండి. మాహింసిషమ్ - మిమ్ము బాధింపము. మాహింసిష్టమ్. మమ్ము బాధించకండి.

(1. చర్మఫలకమును తాకవలెను. 2. ఒకతోలు ముక్క మీద నలిగిన సోమమునుంచి దాని మీద మరొక తోలుముక్క వేసి దంచి సోమరసము తీయుదురు. 3. ఇది తోలు తిత్తికావచ్చును.)

6. నీవు ధిక్కరించజాలని నామము కలదానవు. అప్రమత్తవు. తస్మైతేసోమాయ స్వాహా - అట్టి నీ సోమమునకు స్వాహా.

రెండవ అనువాకము

(ఉపాంశు గ్రహమును చెప్పుచున్నాడు.)

1. సోమమా! నీవు అన్న ప్రదాతవు. దేవతలు పాలకులు కదా! వారికొరకు మంత్రమును పరిశుద్ధవగుము. నీవు రసరూపవు. వర్షించగలదానవు. అరణ్యమందు సూర్యకిరణములచే పవిత్రమైన దానవు. ఇప్పుడు వృష్టినిచ్చు నీ అంశువుల తోనే నీవు పవిత్రవగుము.

దేవో దేవానాం పవిత్రమసి. నీవే దేవతవు. అట్లయి దేవతల పవిత్రకారణమవు అగుచున్నావు. నీవు దేవతల భాగధేయవు. దేవతల కొరకే నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

(సోమలత అభిషవమైనంత 'ప్రతిప్రస్థాత' 'ఉపాంశు' పాత్రలోనికి తీసికొనవలెను. అందు రెండు సోమలతల చివరలను ముంచవలెను. అధ్వర్యుడు ఆ పాత్రను దోసిలిలో ఉంచుకొనవలెను.

2. ఉపాంశు గ్రహమా! నాకు మధురాన్నములు ప్రసాదించుము. దేవతలు, మానవులు, సకల లోకముల ఇంద్రియముల నిమిత్తము నిన్ను స్వీకరించుచున్నాను.

(1. గ్రహము అనగా పాత్ర. ఉపాంశ పాత్ర నామము. 2. అధ్వర్యుడు ఉపాంశు పాత్రను వెతికి తీసికొనవలెను.)

3. ఉపాంశుగ్రహమా! నీవు మనసున వ్యాపింపుము. విశాల అంతరిక్షమును అనుసరించుము. స్వాహా.

సుభవసూర్యాయస్వాహా. మరీచేభ్యః స్వాహా. దేవేభ్యో మార్జ్మి. దేవతల కొరకు పూయుచున్నాను.

4. ఉపాంశుగ్రహమా! ఖరపు దక్షిణ భాగము నీకు స్థానమగును. ప్రాణము కొరకని నిన్ను బరమున స్థాపించుచున్నాను.

(1. ఖరము - హవిర్ధాన మంటపము ముందు గింజలు నాటిన చోటు. 2. ఉపాంశు పాత్రయందలి సోమమును ఆగ్రయణమను పళ్ళెమున పోయవలెను. ఉపాంశుపాత్ర యందు సోమలత కొనలను వేసి ఖరమున ఉంచవలెను.)

మూడవ అనువాకము

(3 నుంచి 36 అనువాకముల వరకు గ్రహములు చెప్పబడినవి.)

1. సోమరసమా! ఇది 'అంతర్యామ' పాత్ర. ఇది చెక్కతో చేయబడినది. నిన్ను ఈ పాత్రలోనికి తీసికొనుచున్నాను.

ఇంద్రా! అంతర్యామమును శత్రువు కంటపడనీకుము - కాపాడుము. మాకు మంచి అన్నములనిమ్ము. సోమమును రక్షింపుము. ధనమును రక్షింపుము. నీ అనుగ్రహమున ద్యావాపృథ్వులను అంతర్యామమున ఉంచుచున్నాను. విశాల అంతరిక్షమును అంతర్యామమున ఉంచుచున్నాను.

ఇంద్రా! నిన్ను చిన్నా, పెద్ద దేవతలు సేవింతురు. వారిని అంతర్యామమున సంతోష పెట్టుము.

2. స్వాంకృతోసి మధుమతీర్న ఇషస్కృధి విశ్వేభ్యస్త్వేన్ద్రియేభ్యోదేవేభ్యః పార్థివేభ్యో

3. మనస్త్వా ష్టూర్వన్తరిక్షమన్విహి స్వాహా త్వా సుభవస్సూర్యాయ దేవేభ్యస్త్వా మరీ చవేభ్య

4. ఏషతేయోవి రపానాయ త్వా.

(అర్థమునకు 2వ అనువాకపు 2,3,4, మంత్రములు చూడండి. 2. ఉపాంశువను చోట అంతర్యామముగా దూర్చవలెను. 3,4 వ మంత్రము ప్రాణము బదులు అపానమని మార్చవలెను.)

నాలుగవ అనువాకము

1. వాయుదేవా! రమ్ము. ఈపాత్రను అలంకరించుము. నీవు స్వచ్ఛసోమరసపాయివి. విచ్చేయుము. మావద్దకు విచ్చేయుము. నీవు విశ్వవ్యాపకుడవు. నీ అశ్వములు అసంఖ్యాకములు. నీ వద్ద ఉన్న సోమము హర్షదాయకము. నీవు సోమమును ప్రప్రథమముగా త్రాగ సంకల్పించినవాడవు. అందుకే నేను నీ దరికి చేరుచున్నాను.

సోమమా! నిన్ను పృథ్వీరూపమగు దారుపాత్రలో తీసికొనుచున్నాను. నిన్ను వాయువు కొరకు తీసికొనుచున్నాను - దారుపాత్రలో.

ఇంద్రవాయువులారా! సోమరసము సిద్ధమైనది. సోమరసము మిమ్ము రమ్మనుచున్నది. సోమకారణముగా మీరు మావద్దకు రండు.

సోమమా! నిన్ను ఇంద్రవాయువుల కొరకు పృథ్వీరూపమగు దారుపాత్ర యందు గ్రహించుచున్నాను.

పాత్రా! ఖరము నీకు స్థానమగుచున్నది. ఇంద్ర వాయువులు సమానప్రీతిగలవారు. వారికొరకు నిన్ను ఖరస్థానమున ఉంచుచున్నాను.

(పాత్రను శుద్ధిచేసి ఖరప్రదేశమందు ఒకవైపున ఉంచవలెను.)

అయిదవ అనువాకము

మిత్రావరుణులారా! మీరు సత్యసంవర్ధకులు. సోమరసము సిద్ధమై ఉన్నది. ఈ యజ్ఞమునకు మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాము. వినండి.

సోమరసమా! నిన్ను - భూమి భాగమగు - దారుపాత్రచే మిత్రావరుణుల కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

పాత్రమా! ఖరప్రదేశము నీకు స్థానమగును. మిత్రావరుణుల కొరకని నిన్ను ఈ స్థానమున ఉంచుచున్నాను.

(మిత్రావరుణుల పాత్రయందు సోమరసము పోయవలెను. అందుపాలు కలుపవలెను. పాత్రను ఖరప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

ఆరవ అనువాకము

అశ్వినులారా! మీవాక్కు పరుషరహితము. ప్రియము. అట్టి మీ వాక్కుచే ఈ యజ్ఞమును నిర్వహించండి.

సోమరసమా! నిన్ను దారుపాత్రచే అశ్వినుల కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

పాత్రా! ఖరప్రదేశము నీకు స్థానమగును. అశ్వినుల కొరకని నిన్ను ఈ ఖరస్థానమున స్థాపించుచున్నాను.

(అశ్వినుల పాత్రలో సోమరసము పోసి, ఖరప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

ఏడవ అనువాకము

అశ్వినులారా! ఇది ప్రాతః కాలము. అన్యయజమానులను విడువండి. ఈ యజమాని వద్దకు - సోమపానమునకు - విచ్చేయండి.

సోమరసమా! నిన్ను దారుపాత్రయందు అశ్వినుల కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

పాత్రా! ఖరప్రదేశము నీకు స్థానమగును. అశ్వినుల కొరకు మధుపూరితమగు నిన్ను ఖరస్థానమున ఉంచుచున్నాను.

(అశ్వినుల పాత్రను ఖరప్రదేశమున పెట్టవలెను.)

ఎనిమిదవ అనువాకము

ఈ ఇంద్రుడు ఇష్టుడు. వెలుగులు చుట్టియున్న వాడు. అతడు మేఘపు ఉదరములందలి జలములను మట్టిగల భూమి మీద కురిపించుచున్నాడు. జలములు సూర్యునితో కలసినపుడు - ఋత్విజులు ఈ ఇంద్రుని మంత్రములచే - శిశువును వలె లాలించుచున్నారు.

శుక్రపాత్రా! దారు నిర్మితమైన నీయందు - శుక్రపుత్రుడైన శండుని కొరకు - సోమరసము గ్రహించుచున్నాను. ఖరప్రదేశము నీకు స్థానమగును. యజమాని బలమును కాపాడుము.

తొమ్మిదవ అనువాకము

ఇంద్రా! నిన్ను పూర్వపు భృగువులు స్తుతించినారు. పితరులు స్తుతించినారు. పూర్వపు, ప్రస్తుత యజ్ఞకర్తలు స్తుతించినారు. నేను నిన్ను అట్లే స్తుతించుచున్నాను. నీవు దేవతలందు పెద్దవు. యజ్ఞకర్తలకు స్వర్గము నిచ్చుట తెలిసిన వాడవు. యజమాని వలన జరిగిన ఆలస్యాదులను మన్నించగల వాడవు.

ఈ యజమాని యజ్ఞము విషయమున ఆతురుడు. అనుష్ఠానములందు ఇతర యజమానులకు మించినవాడు. ఈ యజమానిని కూడి సోమపానము చేయుము. స్తుతులు ఆలకించుము. వర్ధిల్లుము.

మంధిపాత్రమా! దారు నిర్మితవైన నీయందు - శుక్రపుత్రుడగు మర్కుని కొరకు - సోమరసమును గ్రహించుచున్నాను. ఈ ఖరప్రదేశము నీకు స్థానమగును. ప్రజాఃపాహి - యజమాని సంతానమును రక్షించుము.

(మంధి అనుపాత్రలో సక్తువులను వండి ఖరప్రదేశమున స్థాపించవలెను.)

పదవ అనువాకము

దేవతలారా! మీరు దివియందు పదకొండుగురు ఉన్నారు. భూమిమీద పదకొండుగురు ఉన్నారు. స్వమహిమచే ఉదకమును దాల్చిన అంతరిక్షమున పదకొండుగురు ఉన్నారు. తేదేవా యజ్ఞమిమం జుహధ్వం. అట్టి దేవతలందరు ఈ యజ్ఞమును అనుభవింతురు గాత.

పాత్రమా! నీవు ఆగ్రయణ నామధేయమవు. నీవు శ్రేష్ఠత్వము పొందినదానవు. యజ్ఞమును సంబరపెట్టుము. యజ్ఞకర్తను సంబరపెట్టుము. విష్ణువు నిన్ను రక్షించును గాత. విష్ణు రక్షితవగు నీవు యజమాని సంతానమునకు సామర్థ్యము కలిగించి, కాపాడుము. ఈ ఖర ప్రదేశము నీకు స్థానమగును. సమస్త దేవతల కొరకు నిన్ను ఈ ఖర స్థానమున స్థాపించుచున్నాను.

(ఆగ్రయణ పాత్ర యందు సోమము పోసి, దానిని ఖర ప్రదేశమున స్థాపించవలెను.)

పదకొండవ అనువాకము

దేవతలు మొత్తము మీద ముప్పది ముగ్గురు. వారు శత్రు నాశకులు. శత్రు స్త్రీలను ఏడిపించువారు.

ఆ దేవతలందరు కొందరు స్వర్గమందున్నారు. కొందరు భూలోకమున ఉన్నారు. మిగిలిన పదకొండుగురు నీరు నిండిన అంతరిక్షమున ఉన్నారు. వారందరు తృతీయ సవనము నందలి అభిషుత సోమమును సేవింతురు గాత.

"ఉపయామ గృహితోస్యాగ్రయణోసి స్వాగ్రాయణో జిన్వ యజ్ఞం జిన్వ యజ్ఞపతి మభిసవనాపాహి విష్ణు స్త్వాంపాతు విశం త్వం పాహి న్ద్రియేణైష తేయోని ర్విశ్వేభ్య స్త్వా దేవేభ్యః

(1. అర్థమునకు పదవ అనువాకము రెండవ పరిచ్ఛేదము చదవండి. 2. ఆగ్రయణ పాత్ర యందు సోమము పోసి, దానిని ఖర ప్రదేశమున స్థాపించవలెను.)

పన్నెండవ అనువాకము

ఇంద్రుడు బృహత్సామ ప్రియుడు. సోమాన్నము కలవాడు. సామ ఉక్థముల అభిలాషి. సోమమా! నిన్ను ఉపయామగ్రహమున - ఇంద్రుని కొరకు - గ్రహించుచున్నాను.

ఇంద్రా! నీకు సోమరసము ప్రియతమము కదా. నిన్ను అట్టి సోమపానమునకు ఆహ్వానించుచున్నాను.

ఉపయామగ్రహమా! నిన్ను విష్ణువు కొరకు గ్రహించుచున్నాను. ఈ ఖర దేశము నీకు స్థానమగును. ఉక్థ, సామ ప్రియుడగు ఇంద్రుని కొరకు నిన్ను ఈ ఖర స్థానమున స్థాపించుచున్నాను.

(సోమ రసమును 'ఉక్థ్య' మను పాత్రలోనికి తీసికొని, ఆ పాత్రను ఖర ప్రదేశమున పెట్టవలెను.)

పదమూడవ అనువాకము

వైశ్వానరాగ్ని - దివికి ముఖము వంటి సూర్యుని వలె తేజరిల్లుచున్నాడు. అతడు భూమి మీద విరామము ఎరుగడు. యజ్ఞకర్తలను అనుగ్రహించువాడు. యజ్ఞకర్తల సత్కార అర్హుడు. అట్టి వైశ్వానరాగ్నిని స్తుతించుచున్నాము.

దేవతలు అటువంటి అగ్ని ముఖమున ఆహుతులు అర్పించుటకు చమసరూప సోమపాత్రలను - వాయువు మున్నగు స్థానములను ఏర్పరచినారు.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామ స్థాలియందు - వైశ్వానరాగ్ని కొరకు - గ్రహించుచున్నాను.

ధ్రువ గ్రహమా! నీవు స్థిర నివాసము గలదానవు. ఆదిత్యాది పళ్లెరములందు గట్టిదానవు. అచ్యుతావామ్ అచ్యుతక్షిత్తమః - నశించని వాని యందు నశించనే నశించనిదానవు. ఈ ఖర స్థానము నీకు తావైయున్నది. వైశ్వానరాగ్ని కొరకు నిన్ను ఈ ఖర స్థానమునకు చేర్చుచున్నాను.

(సోమము నిండిన ధ్రువ గ్రహమును 'ఖర'మున ఏర్పరచవలెను.)

పదునాలుగవ అనువాకము

ఉపయామమున ఉన్న సోమమా! నీవు చైత్రమవు. వైశాఖమవు. జ్యేష్ఠమవు. ఆషాఢమవు. శ్రావణమవు. భాద్రపదమవు. ఆశ్వీయుజమవు. కార్తీకమవు. మార్గశీర్షమవు. పుష్యమవు. మాఘమవు. ఫాల్గుణమవు. అధిక మాసమవు. శూన్యమాసమవు. నిన్ను అహస్పత్య దేవత కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

(సోమమును ఋతుగ్రహమను పాత్రయందు నింపవలెను.)

పదిహేనవ అనువాకము

సోమము స్తోత్రయుతము. దేవతలు అభిలషించునది. అభిషతము. ఇంద్రాగ్నులారా! రండి. మీ సోమ భాగమును స్వీకరించండి.

సోమమా! నీవు దారు పాత్రయందు - ఇంద్రాగ్నుల నిమిత్తము - గ్రహించబడుచున్నావు.

పాత్రమా! ఖరము నీ స్థానము అగును. ఇంద్రాగ్నుల కొరకు నిన్ను ఖర స్థానమున స్థాపించుచున్నాను.

(సోమము నిండిన ఋతుగ్రహపాత్రను ఖర స్థానమున ఉంచవలెను.)

పదహారవ అనువాకము

విశ్వేదేవతలారా! మీరు రక్షకులు. మానవ పోషకులు. సోమము సమర్పించిన యజమానులకు మునుపు ఫలములను ఇచ్చినవారు. మీరు విచ్చేయండి.

సోమమా! నీవు దారు పాత్రయందు - విశ్వేదేవతల కొరకు - గ్రహించబడినావు.

పాత్రమా! ఖరము నీ యొక్క స్థానమగును. విశ్వే దేవతల కొరకు నిన్ను ఖర స్థానమున స్థాపించుచున్నాను.

(సోమ పాత్రను ఖర ప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

పదిహేడవ అనువాకము

ఇంద్రుడు మరుత్తులతో కూడినవాడు. వృష్టి కలిగించువాడు. కోరికలు తీర్చువాడు. ప్రబల శత్రువులు ఉన్నవాడు. అరిభయంకరుడు. స్వర్గవాసి. దుష్టశిక్షకుడు. బలప్రదుడు. ఆ ఇంద్రుని ఈ యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

సోమమా! నిన్ను దారుపాత్రయందు - ఇంద్రుని కొరకు - గ్రహించుచున్నాను.

పాత్రమా! ఖరము నీకు స్థానమగును. మరుత్తులతో కూదిన ఇంద్రుని కొరకు - నిన్ను ఖరమున స్థాపించుచున్నాను.

(సోమపాత్రను ఖరప్రదేశమున పెట్టవలెను.)

పద్దెనిమిదవ అనువాకము

మరుద్గణయుక్త ఇంద్రా! నీవు పూర్వపు శర్యాతి యజ్ఞమున అభిషుత సోమపానము చేసినావు. అట్లే ఈ యజ్ఞమునందును సోమమును స్వీకరించుము. యజమానులను నీవు అనుమతించినావు. వారు విద్వాంసులై నీకు పరిచర్యలు చేయుచున్నారు.

సోమమా! నీవు ఉపయామగ్రహమున మరుద్యుత ఇంద్రుని కొరకు గ్రహించబడినావు.

పాత్రమా! నీ స్థానమగు ఖరమున మరుద్వంతుడగు ఇంద్రుని కొరకు నిన్ను స్థాపించుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు తృతీయ మరుద్వతీయ సోమమును పాత్రయందు తీసికొని ఖరస్థానమున ఉంచవలెను.)

పందొమ్మిదవ అనువాకము

ఇంద్రా! నీవు మరుద్వంతుడవు. జలము వర్షించువాడవు. ఆటలాడినట్లు యజ్ఞమునందలి పురోడాశమును అనుసరించుము. సోమరసమును సేవింపుము. ఆహ్లాదమునకు ఆరగించిన సోమమును ఉదరమున నింపుము. నీవు స్వర్గసామ్రాట్టువు - సోమసామ్రాట్టువు.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామగ్రహమున - మరుద్వంతుడగు ఇంద్రుని కొరకు - గ్రహించినాను.

పాత్రమా! నీస్థానమగు ఖరమున - మరుద్వంత ఇంద్రుని నిమిత్తము - నిన్ను స్థాపించుచున్నాను.

(సోమపాత్రను ఖరప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

ఇరువదవ అనువాకము

వర్షుకాభ్రము వంటి ఘనుడైన ఇంద్రుడు - బాలుని వంటి యజమాని స్తోత్రములచే వర్ధిల్లును గాత.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామ పాత్రయందు - ఇంద్రుని కొరకు - గ్రహించుచున్నాను.

పాత్రమా! నీస్థానమగు ఖరమున ఇంద్రుని కొరకు నిన్ను స్థాపించుచున్నాను.

(మహేంద్ర దేవతాక సోమరసమును శుక్రగ్రహములోనికి తీసికొని ఖరప్రదేశమున ఉంచవలెను.

ఇరువది ఒకటవ అనువాకము

రాజు, మంత్రులు తమసేవకులకు అభీష్టములు కలుగచేయుదురు. ట్లే ఈ మహాన్ ఇంద్రుడు మానవులకు అభీష్ట వరదుడు అగుచున్నాడు. ఇతడు సోమయాగముల వృద్ధి కలవాడు. అపారబలవంతుడు.

మనము ఇంద్రుని అనుగ్రహమున వర్ధిల్లినట్లు - అతడు మన హవిస్సులచే వర్ధిల్లును. యజ్ఞకర్తల అనుష్ఠానము వలన ఇంద్రునకు సామర్థ్యము, కీర్తి, బలములు ఎంతో వృద్ధి చెందుచున్నవి.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామమున మహేంద్రుని కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

పాత్రమా! నిన్ను నీ స్థానమగు ఖరమున మహేంద్రుని కొరకు స్థాపించుచున్నాను.

ఇరువది రెండవ అనువాకము

1. ఇంద్రా! నీవు హింసకుడవుకావు. హవిస్సులర్పించు యజమాని వద్దకేగి ఫలములిచ్చువాడవు. నీకు అర్పించవలసిన హవిస్సులు యజమాని మరల నీకే అర్పించుచున్నాడు.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామమున ఆదిత్యుని కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

(సోమమును ఆదిత్య పాత్రలోనికి తీసికొనవలెను.)

2. ఇంద్రా! నీవు ప్రమాదము కలిగించువాడవుకావు. యజమాని యొక్క ఈజన్మను, రానున్న జన్మను పాలించువాడవు.

ఆదిత్యా! ఇది మూడవ సవనము. ఇది నీకు సంబంధించినది. దధి ఇంద్రియాభివృద్ధి హేతువు. అమృతము వంటిది. ద్యులోక సమము. అట్టి పెరుగు ఈ సవనము నందలి హవిర్ధానమందు ఎదురుగా ఉన్నది.

(సోమరసమును ఆదిత్యపాత్రలోనికి తీసికొనవలెను.)

3. యజ్ఞపురుషుడు దేవతల సుఖములు తెలిసికొనుచున్నాడు.

ఆదిత్యులారా! మాకు సుఖములు కలిగించండి. మీ అనుగ్రహబుద్ధి మాయందు నిలువవలెను. మీరు మా పాపములను నశింపచేయువారలు. మేము చేయు పరిచర్యలను గ్రహించండి.

4. ఆదిత్యదేవా! నీవు విశిష్టనివాసము కలవాడవు. ఇది నీవు సేవించదగిన సోమము. దీనిని సేవించుము. సంతృప్తుడవగుము. మమ్ము సంతృప్తులను చేయుము.

5. సోమమా! దధి దివ్యవృష్టి కారణము. దానితో నిన్ను కలుపుచున్నాను.

(సోమమున పెరుగు కలుపవలెను.)

ఇరువది మూడవ అనువాకము

సవితా! నేడు మాకు కర్మఫలము నిమ్ము. రేపు కూడ ఇమ్ము. నిత్యము ఇచ్చుచునే ఉండుము. భూరిస్వర్గము పొందగోరుచున్నాము. మమ్ము అందుకు తగిన కర్మానుష్ఠాన పరులను చేయుము.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామపాత్రయందు సవిత కొరకు అందుకొనుచున్నాను.

(సోమరసము సూర్యదేవతా గ్రహములోనికి తీసికొనవలెను.)

ఇరువది నాలుగవ అనువాకము

సవితా! మమ్ము అనుగ్రహింపుము. శుభ స్వరూపుడవగుము. మా ఇంటిని కాపాడుము. నీ అనుగ్రహము బాధారహితము. పాలనా సమర్థము. నీ పలుకు హితకరము. రమణీయము. ప్రియము. నీవు మమ్ము పాపాత్ములను చేయకుము. నిందించకుము.

(సూర్యపాత్రయందు సోమము గ్రహించవలెను.)

ఇరువది అయిదవ అనువాకము

సవితా! నీవు హిరణ్యపాణివి. మమ్ము రక్షించుమని నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. సవిత దేవతల నివాసములు ఎరిగినవాడు.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామ గ్రహమున సవిత కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

ఇరువది ఆరవ అనువాకము

విశ్వేదేవతల పాత్రమా! నీవు సుఖములు కలదానవు. చక్కని స్థానము కలదానవు. ప్రదేశమగు ఖరస్థానమున నిన్ను విశ్వేదేవతల కొరకు స్థాపించుచున్నాను.

(విశ్వేదేవపాత్రలోనికి సోమమును తీసికొని ఖరప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

ఇరువది ఏడవ అనువాకము

సోమము అభిషుతము. వీర్యవంతము. పత్నీవంత అగ్నీ! నీవు ఈ సోమమును త్వష్టసహితుడవై సేవించుము. స్వాహా.

సోమమా! నిన్ను పత్నీ దేవతాక పాత్రమున గ్రహించుచున్నాను.

(సోమరసమున హోమము చేయవలెను.)

ఇరువది ఎనిమిదవ అనువాకము

సోమమా! నీవు హరితవర్ణవు. ఇంద్ర దేవతాకమవు. గుర్రములు కట్టిన రథము కలదానవు. వజ్రమును భరించుదానవు. అన్నమునకు ప్రేరణ కలిగించుదానవు.

సోమదేవా! నీవు యజస్సు, స్తుతస్తోమములు కలదానవు. ఇంద్రదేవతాకమగు నీ సోమపాత్రను అందుకొనుచున్నాను.

ధాన్యాః! మీరు హర్యశ్వములుగను, హరి శాబ్దార్థులుగను ఉంటున్నారు.

ఇంద్రాయస్వాహా.

(లాజలను సోమముతో కలిసి హోమము చేయవలెను.)

ఇరువది తొమ్మిదవ అనువాకము

అగ్నీ! నీవు భక్తుల ఆయువుల పెంచుచున్నావు. మాకు అన్నము, బలము కలుగచేయుము. శత్రుసేనను దూరమునందుండగనే బాధించుము.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామగ్రహమున తేజోవంతుడగు అగ్ని కొరకు అందుకొనుచున్నాను.

పాత్రమా! నీస్థానమగు ఖరదేశమున తేజోవంతుడగు అగ్ని కొరకు నిన్ను స్థాపించుచున్నాను.

ముప్పదవ అనువాకము

ఇంద్రా! సోమము త్రాగుము. దాని బలమున లెమ్ము. దవడలు కదలించుము.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామమున ఇంద్రుని కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

గ్రహమా! నీ స్థానమగు ఖరమున ఇంద్రుని నిమిత్తము నిన్ను స్థాపించుచున్నాను.

ముప్పది ఒకటవ అనువాకము

సూర్యుడా! నీవు చీకట్లను తరుమువాడవు. విశ్వదర్శనీయుడవు. అంతట వెలుగు కలిగించువాడవు. విశ్వమును కాంతివంతము చేయునట్లు వెలుగొందువాడవు.

సోమమా! నిన్ను ఉపయామమున సూర్యుని కొరకు గ్రహించుచున్నాను.

గ్రహమా! నీ స్థానమగు ఖరమున సూర్యుని కొరకు నిన్ను స్థాపించుచున్నాను.

ముప్పది రెండవ అనువాకము

సోమమా! నీవు ఎంతో సంతసము కలదానవు. అన్ని రక్షణలు కలదానవగుము. వర్ధిల్లుము. మాకు ఖ్యాతి కలిగించుము.

ముప్పది మూడవ అనువాకము

ఉషస్సు ఉదయ మూలము అగుచున్నది. ఆమెను అందరి కన్న ముందు చూచినవారు ఉషానుగ్రహపాత్రులు అగుచున్నారు. రాత్రుల చివరలందు చూచువారిని కూడ ఆమె అనుగ్రహించుచున్నది.

ముప్పది నాలుగవ అనువాకము

సమిధా! జ్యోతిష్మతీమ్ - కొద్దికాంతిగల త్వా - నిన్ను సాదయామి అగ్నికి అర్పించుచున్నాను.

జ్యోతిష్కృతమ్ - కొంచెము ఎక్కువ కాంతిగల త్వా సాదయామి అగ్నౌ.

జ్యోతిర్విదమ్ - అధిక కాంతిగల త్వా సాదయామి అగ్నౌ

జ్వలన్తీమ్ త్వా సాదయామి అగ్నౌ

మల్మలాభవన్తీమ్ - తగులబడుచున్న త్వా సాదయామి అగ్నౌ.

దీప్యమానామ్ త్వా సాదయామి అగ్నౌ

రోచమానామ్ త్వా సాదయామి అగ్నౌ

అజస్రామ్ - అధిక కాంతిగల త్వా సాదయామి అగ్నౌ

బృహజ్జ్యోతిషమ్ - ఎదుగుకాంతి గల త్వా సాదయామి అగ్నౌ

బోధయన్తీమ్ - వ్యాపించుకాంతిగల త్వా సాదయామి అగ్నౌ

జాగ్రతీమ్ - ప్రకాశస్వభావము గల త్వా సాదయామి అగ్నౌ

ముప్పది ఏడవ అనువాకము

ఇంద్రా! నీ అశ్వములు మంత్రముల చేత రథమునకు తగిలినవి. రథమును అధిరోహింపుము.

సోమము అభిషుతమగుచున్నది. ఆ శిలల శ్రావ్యధ్వని ఇంద్రుని మనసును సోమము వైపు మరలించును గాత.

సోమమా! నిన్ను ఇంద్రుని కొరకు ఉపయామమున గ్రహించుచున్నాను. షోడశి గ్రహమా! నీ స్థానమగు ఖరమున

ఇంద్రుని కొరకు నిన్ను స్థాపించుచున్నాను.

(షోడశి పాత్రమున సోమము నింపి ఖరప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

ముప్పది ఎనిమిదవ అనువాకము

ఋషుల మంత్రస్తుతులను - మానవుల యజ్ఞాదులను ఇంద్రుడు అందుకొనుచున్నాడు. అట్లయి అతడు మహా బలవంతుడైనాడు. అతనిని ఎదిరించగలవారు లేక పోయినారు.

ఉపయామగృహీతోసేన్ద్రాయత్వాషోడశిన ఏషతే యోని రిన్ద్రాయ త్వా షోడశినే

(అర్థమునకు పూర్వమంత్రపు 3,4 పరిచ్ఛేదములు.)

ముప్పది తొమ్మిదవ అనువాకము

ఇంద్రా! నీవు అందరను మించిన బలవంతుడవు. రమ్ము. సోమము అభిషుతమై ఉన్నది.

సూర్యకిరణములు జలమును పీల్చును. సూర్యుని ఆవరించును. అట్లే ఇంద్రియశక్తి ఇంద్రుని ఆవరించును గాత.

"ఉపయామగృహీతోసేన్ద్రాయత్వాషోడశిన ఏషతే యోని రిన్ద్రాయ త్వా షోడశినే"

నలుబదవ అనువాకము

ఇంద్రా! ఈ భూమండలము సకల ప్రాణులకు అభిముఖముగా ఉన్నది. అది నిన్ను ఉపరి స్థానమున నిలుపును గాత.

భూమీ! అస్మైస్యోనా సుషదాభవ - ఈ ఇంద్రునకు సుఖప్రదవు, మంగళనివాసమవు అగుము. యజమానికి విశాల సుఖములను కలిగించుము.

"ఉపయామగృహీతోసేన్ద్రాయత్వాషోడశిన ఏషతే యోని రిన్ద్రాయ త్వా షోడశినే"

నలుబది ఒకటవ అనువాకము

మహాగం ఇన్ద్రో వజ్రబాహు షోడశీ శర్మయచ్ఛత. మహేంద్రుడు వజ్రబాహువు. పదహారు శస్త్రస్తోత్రములవాడు.

అతడు సుఖములను ఇచ్చును గాత.

స్వస్తినో మఘవా కరోతు హన్తు పాప్మానం యో అస్మాన్ద్వేష్టి.

మఘువుడు మాకు శుభములు కలిగించును గాక. మమ్ము ద్వేషించు పాపములను హతమార్చునుగాక.

ఉపయామగృహీతోసేన్ద్రాయత్వాషోడశిన ఏషతే యోని రిన్ద్రాయ త్వా షోడశినే.

నలుబది రెండవ అనువాకము

ఇంద్రా! నీవు వృత్రహంతవు. శూరుడవు. ప్రీతియుక్తుడవు. మరుత్సహితుడవు. విద్వాంసుడవు. నీవు యజమాని నిష్ఠను ఎరుంగుము. సోమపానము చేయుము. మమ్ము చంప దలచిన శత్రువును చంపుము. ఇతర శత్రువులను దూరము చేయుము. మమ్ము సర్వత్ర నిర్భయులను చేయుము.

"ఉపయామగృహీతోసేన్ద్రాయత్వాషోడశిన ఏషతే యోని రిన్ద్రాయ త్వా షోడశినే"

నలుబది మూడవ అనువాకము

(37 నుండి 42 వరకు గల అనువాకము ఆరణ్యకములు. వానిని తొలగించిన ఇది 37 వ అనువాకము అగును.)

(ఈ అనువాకమునందు దక్షిణ చెప్పబడుచున్నది.)

1. సూర్యుడు అగ్ని వంటివాడు. అతడు జగములను చూచును. అందుకని అతని కిరణములు పైన వ్యాపించి ఉన్నవి.

2. అతడు చిత్రవర్ణుడు. మిత్రుడు, వరుణుడు, అగ్నికి నేత్రమైనవాడు. అతడు కిరణ సేనాయుతుడై ఉదయించుచున్నాడు. అతడు సూర్యుడు. సకల స్థావర జంగమాత్మక లోకములకు ఆత్మవంటివాడు. అతడు ముల్లోకములందు వ్యాపించి ఉన్నాడు.

(దక్షిణగా ఈయదగిన హిరణ్యమును మూటకట్టి గార్హ్య పత్యాగ్నియందు హోమము చేయవలెను.)

3. అగ్నీ! ధనము కొరకు మమ్ము సన్మార్గమున నడిపించుము. స్వామీ! నీవు సకల మార్గములు తెలిసిన వాడవు. మానుండి పాపములను దూరము చేయుము. నీకు మంచి స్తుతులచే గొప్పగా నమస్కరించుచున్నాము.

(అగ్నీధ్రుని వద్దకు వచ్చి దాక్షిణ హోమము చేయవలెను.)

4. హిరణ్యమా! ఆకసము వైపుసాగుము. స్వర్గమును చేరుము.

(హిరణ్యమును హోమ కుండమునుండి బయటకు తీయవలెను.)

5. దక్షిణ హిరణ్యమా! నీవు తొలుత హోమము చేయబడినావు. మరల తీయబడినావు. దక్షిణ వేదియందున్న నీవు ఎంతో కమనీయముగ ఉన్నావు.

(బంగారమును తీసికొనవలెను.)

6. దక్షిణహిరణ్యమా! స్వర్గమునందున్న వాడును, సర్వజ్ఞుడును అగు తుధదేవత మిమ్ము విభజించును గాత.

(ఋత్విజులకు ఇచ్చు బంగారు భాగములను విభజించవలెను.)

7. అగ్నీ! నీవు సమృద్ధికి కారణమవు అగుదువు. సోమయాగమునందు ఈ ద్రవ్యము లభించినది.

యజ్ఞపరుషుడు సన్మార్గగామి. అతడే నడిపించుచున్న సువర్ణాదులారా! సత్యమార్గమున పయనించండి.

(ఇది దక్షిణలిచ్చు మంత్రము. 2. దక్షిణగా ఇచ్చినది సదుపయోగము కావలెననుట.)

8. నేను యజమానిని. అత్రిగోత్రమున పుట్టిన బ్రాహ్మణునకు హిరణ్యము ఇచ్చెదను. అతనిని సంతోషపెట్టెదను.

దక్షిణ అందుకొను బ్రాహ్మణుడు వేదార్థవేత్త. వేదార్థవిదుని పుత్రుడు - పితృశిక్షణ కలవాడు - పతివ్రత పుత్రుడు - దక్షిణకు అర్హుడు అయి ఉండవలెను.

9. యజమానీ! సువః విపశ్య - స్వర్గమును చక్కగా చూడుము. అంతరిక్షమ్ విపశ్య. సదస్యైః యతస్వ - సభవారిని అనుసరించుము.

(యజమాని సభను చూడవలెను.)

10. దక్షిణ హిరణ్యాదులారా! మేము మిమ్ము ఇచ్చుచున్నాము. మీరు దేవస్వరూపులు కండి. ఋత్విజులందు చేరండి.

గోవులారా! మీరు మధుర క్షీరవతులు కండి. పరలోకమందు యజమానిగ రూపాంతర మొందండి. మమ్ము విడువకండి. దేవయాన మార్గమున వెళ్లండి. అచట పుణ్యాత్ముల స్థానములందు ఆసీనులు కండి.

తవ్న స్వగంస్కృతమ్. ఆ స్థానము మాకొరకు అలంకరించబడినది.

నలుబది నాలుగవ అనువాకము

1. దాతయగు బ్రహ్మయు, సవితయు, నిధిపతియగు ప్రజాపతియు, అగ్నియు, త్వష్టయు, విష్ణువును మా హవిస్సులను అందుకుందురుగాక. ఈ ఆరుగురు దేవతలు యజమాని సంతానముతో ఆడుకొనుచు, యజమానికి ధనసమృద్ధి కలిగింతురుగాక.

(తొమ్మిది మారులు ఈ తొమ్మిది మంత్రములతో ఆహుతులు అర్పించవలెను.)

2. ఇంద్రా! నీ మనసు కరుణామయము. మాకు గోవులను ప్రసాదించుము. మమ్ము హోత్రాది విద్వాంసులతో కలుపుము. మాతో దేవతల కర్మలు చేయించుము. యజ్ఞ సంబంధులగు దేవతల అనుగ్రహము కలిగించుము.

3. మేము దేవతల అనుగ్రహము కలవారలము అయినాము. అట్లయి బలము, క్షీరాదులు, శోభన శరీరము, శ్రద్ధగల మనసు గలవారలమైనాము. త్వష్ట ఈ యజ్ఞమును స్వీకరించునుగాక. కోరిన ధనమును ప్రసాదించును గాత. మాదేహములను శుద్ధము చేయునుగాక. పాపములను దూరము చేయును గాత.

4. అగ్నీ! ఈనాడు - ఈ యాగస్థలమున - ఈ యజ్ఞము జరుగుచుండగా నిన్ను హోతగా వరించినాము. నీవు యజ్ఞమును సమృద్ధముగా నిర్వర్తించినావు. యజ్ఞమును ఎరిగినావు. విఘ్నశాంతి చేసినావు. ఇక మా శ్రద్ధను గ్రహించుము. మాయజ్ఞమును స్వీకరించుము.

5. దేవతలారా! మీరు మమ్ము కరుణించినారు. వచ్చినారు. ఆసీనులయినారు. పురోడాశములు ఆరగించినారు. సోమపానము చేసినారు. వెళ్లినారు. మీ ఆసనములు మాకు దక్కినవి. అస్మేధత్త వసవో వసూని - దేవతలారా! మాకు సంపదలు కలుగ చేయండి.

6. అగ్నీ! నీవు దేవతలను ఆహ్వానించినావు. వారు హవిష్కాములు. విచ్చేసినారు. వారిని ఆసీనులను చేయుము.

దేవతలారా! మీరు రథముల మీద వచ్చినారు. హవిస్సును వహించుచున్నారు. పోషించుచున్నారు. మీరు ఆదిత్యుని నుండి రండి. స్వర్గము నుండి రండి.

7. యజ్ఞమా! యజ్ఞార్థము యజ్ఞస్వరూపుడగు విష్ణువును చేరుము. యజ్ఞఫలమును ఇచ్చుటకు యజ్ఞపతిని చేరుము. నీవు యోని భూతమగు కర్మను చేరుము. స్వాహా.

8. అగ్నీ! నీవు యజ్ఞస్వామివి. ఈ యజ్ఞము స్తోత్రసహితము ఋత్విజ సహితము - స్వాహా.

9. దేవతలారా! మీకు వచ్చిన మార్గము తెలియును. యజ్ఞము ముగిసినంత ఆమార్గముననే తిరిగి వెళ్లండి.

మనస్పతివగు దేవరా! మాయజ్ఞమును హవిర్భోక్తలగు దేవతలకు అందించుము. స్వాహా. వాగ్దేవతకు అందించుము - స్వాహా. తదుపరి క్రియా ప్రవర్తకుడగు దేవతకు అందించుము.

నలుబది అయిదవ అనువాకము

(అవభృథము చెప్పబడినది.)

1. వరుణరాజు సూర్యుని కొరకు నిరాధార అంతరిక్షమున విశాల మార్గమును ఏర్పరచినాడు. మాకు సహితము అడుగు - మోపుటకు దారి కల్పించును గాత. నిందకుడు, బాధించు శత్రువు సహితము మాకు దారి ఇచ్చునుగాక.

(యజమానాదులు వేదినుండి బయలుదేరవలెను.)

2. వరుణరాజా! నీవద్ద వందలవేల ఉపద్రవ నివారకులు ఉన్నారు. నీ బుద్ధి ఆదరయుక్తము. సర్వకాలీనము. అనుగ్రహయుతము. ఆ బుద్ధియందు మమ్ము చేర్చికొనుము. మా శత్రువులను బాధించుము. యజ్ఞవిఘాతి రాక్షసిని పారద్రోలుము. మమ్ము పాపవిముక్తులను చేయుము.

3. అభిష్ఠితో వరుణస్య పాశో - వరుణపాశము వదిలినది.

(యజమానాదులు వేదినుండి సాగవలెను.)

4. అగ్నిముఖము జలములందు చేరినది. అపాంనపాతాగ్నీ! ఇంటింట అసురులు చేయు విఘ్నములను మాన్పుము. యజ్ఞములను రక్షించుము. జ్వలన సాధనమగు ఆజ్యమును అందుకొనుము. నీనాలుక ఆజ్యమును అందుకొనుటకు ఆరాటపడును గాత.

5. జుహువా! నీ హృదయము సాగరమంతటి నీట చేరును గాత. ఋజీష రూపములగు ఓషధులు, జలములు నీయందు చేరును గాత.

యజ్ఞపతీ! నీ యొక్క యజ్ఞ హవిస్సులచే దేవతలను సంతృప్తులను చేసినాము. సూక్తవాక, నమోవాక ఫలమును నీకు కలిగించినాము.

(యజమానాదులు స్రుచమును నీట వేయవలెను.)

6. అవభృధాత్మక వరుణరాజా! నీవు రాక్షస నివృత్తికి మహారావము చేయుచున్నావు. నీవు నిగూఢముగ సంచరించువాడవు. మేము దేవతలకును, ఋత్విజులకును అపరాధములు చేసి ఉండవచ్చును. వానిని దేవతలతోను, ఋత్విజులతోను మన్నింపచేయుము. మహా హింసల నుండి మమ్ము పాహి.

7. సుమిత్రాన ఆప ఓషధయః జలములు, ఓషధులు మాకు మంచి మిత్రులు కావలెను. మమ్ము ద్వేషించు వారికిని - మేము ద్వేషించువారికిని జలములు, ఓషధులు దుష్టమిత్రులు కావలెను.

(దోసిలితో నీరు తీసుకొని పడమటి దిక్కున విడువ వలెను.)

8. జలములారా! వరుణరాజు మీ గర్భములందు ఉన్నవాడు. కావున మిమ్ము సంతోషపెట్టుటకు వరుణ దేవునకు హవిస్సులు అర్పించినాము. అతనికి పుష్టియు తుష్టియు కలిగించినాము. వరుణుడు మా అనుష్ఠానమును గురించి దేవతలకు తెలియపరచును గాత.

9. వరుణపాశము విడిపోయినది. వరుణపాశము నశించినది.

(యజమాని నీట చేరవలెను.)

10. సమిధా! నీవు అభ్యుదయ కారణమవు. కాంతి సాధనమవు. మేము వర్థిల్లినాము. మాకు కాంతి కలుగచేయుము.

నేను జలములందు అవభృథమును ఆచరించినాను. ఫలములు కలవాడను అయినాను. క్షీరాది సమృద్ధి కలవాడను అయినాను. వచ్చినాను. నాకు బలములను ఇమ్ము.

(యజమాని ఆహవనీయాగ్ని యందు సమిద వేసి అగ్ని వద్ద ఉండవలెను.)

సోమయాగము సమాప్తము

నలుబది ఆరవ అనువాకము

(యాజ్యాపురోనువాకములు.)

1. అగ్నీ! నేను మర్త్యుడను. మంచి మనసున్నవాడను. నిన్ను అమర్త్యునిగా ఎరిగినాను. ఆహ్వానించుచున్నాను. మాకు పుత్ర పౌత్రులనిమ్ము. కీర్తి కలిగింపుము. అగ్నే అమృతత్వ మశ్యామ్. అగ్నీ! మేము అమృతత్వమును అందుకొందుము. (ఇది పురోనువాక్యము.)

2. జాతవేద అగ్నీ! నీవు మంచి కర్మల యజమానులకు ఉన్నత స్థానములు కల్పించుచున్నావు. అందువలన వారు అశ్వవంతులు, పుత్రవంతులు, వీరవంతులు, గోమంతులు, ధనవంతులు అగుచున్నారు. (ఇది యాజ్య.)

3. బలపుత్ర ఇంద్రా! సుఖముల నిచ్చు స్తుతులన్నియు నీయందే ఉన్నవి. ఒక్కటి సహితము నిన్ను అతిక్రమించుట లేదు. (ఇది పురోనువాక్య.)

4. ఇది సోమయాగము. ఇందలి శస్త్రము - శస్త్రము నందలి సోమము ఇంద్రుని ఆనందపరచిన ఈ యజమాని, యజమానులందు నేర్పరి. ఇతడు కొడుకు వంటివాడు. ఇంద్రుడు తండ్రి వంటివాడు. ఇంద్రుడు శత్రు సంహారకుడు కదా! అందువలన కొడుకు తండ్రిని - కాపాడమని పిలిచినట్లు - యజమాని ఇంద్రుని కేక వేయుచున్నాడు. (ఇది యాజ్య.)

5. జాతవేదాగ్నీ! నీవు తేజస్సున ఎంతో వెలుగుచున్నావు. నీవు యజ్ఞ స్థానమునందలి రాక్షసులను సంహరించువాడవు. దేహమునందలి అంతర వ్యాధులను అంతమొందించువాడవు. మాకు బలము కలిగించుము. (ఇది పురోనువాక్య.)

6. 45 - 10 చూడండి.

7. జాతవేదాగ్నీ! నీవు లోకస్థితి కారకుడవు. ధనపతివి. తేజోధనుడవు. కావున మమ్ము సహితము నీ అనుగ్రహ బుద్ధియందు ఉంచుకొనుము. (యాజ్య.)

8. ప్రకాశమాన అగ్నీ! ధనములందు శ్రేష్ఠ ధనములకు నీవు అధిపతివి. కావున నిన్ను అన్ని యజ్ఞములందు సంతోష పెట్టుచున్నాను. మేము అన్నము కోరువారలము. నీ దయ వలన అన్నము పొందుచున్నాము. శత్రుసేనలను ఛేదించగలవారలమగుదుము. (పురోనువాక్య.)

9. అగ్నీ! నీవు అన్నమును అధికముగ ఇచ్చువాడవు. నీవు స్తోత్రములచే స్తుతించబడుచున్నావు. యజ్ఞకర్తలు నిన్ను

వర్ధిల్ల చేయుచున్నారు. మాకు మంచి బలము నొసగుము. (యాజ్య.)

10. అగ్ని మాకు పరిచారకులను ప్రసాదించును గాత. శత్రువులను దునుమాడుచు అగ్రగామి అగును గాత. శత్రువులను హింసించి జయించును గాత. మేము అన్నదానము చేయుటకు ఇతరుల అన్నము అందించును గాత. (యాజ్య.)

11. తొలి అగ్ని మలి అగ్నితో కలిసి మండిపోవుచున్నాడు. అగ్ని విద్వాంసుడు. గృహములకు యజమాని వంటివాడు. ధగ ధగ మండుచు పడుచువాడై ఉన్నాడు. అతడు హవ్యవాహనుడు. జుహువు నోటివాడు.

12. తొలి అగ్నీ! నీవు తరువాతి అగ్నితో కలిసినావు. జాజ్వల్యమానముగ ప్రకాశించుచున్నావు.

అగ్నీ నీవు విప్రులకు విప్రుడవు, మిత్రులకు మిత్రుడవు అగుచున్నావు.

13. ఉదగ్నే శుచయస్తవ విజ్యోతిషా - అగ్నీ! నీ కాంతులు పరిశుద్ధములు. అవి పైపైకి ఎగయుచున్నవి.

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మొదటి కాండమునందలి నాలుగవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

యస్తేస్తనః శశయో యోమయో భూర్యోరత్నధా వసువిద్యాః సుదత్రః |
యేనవిశ్వాపుష్యసి వీర్యాణి సరస్వతి తమిహదాతవోకః ఉర్వ్య న్తరిక్షమన్వేమి ||

అయిదవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(1 - 4 అనువాకములందు పునరాధేయము చెప్పబడినది.)

1. పూర్వము దేవతలు అసురులు యుద్ధము చేసినారు. అందు దేవతలు జయించినారు. వారినుండి ధనమును గుంజుకున్నారు.

రాక్షసులు మరల జయింతురేమో అనుకున్నాడు దేవతలు. ఆ డబ్బు అప్పుడు పనికి వచ్చునని అగ్ని దగ్గర దాచినారు.

అగ్ని ఆ ధనమును తనది చేసికొనదలచినాడు. ఆ ధనముతో పారిపోయినాడు.

అదృష్టవశమున దేవతలు మరల గెలిచినారు. గెలిచిన వారు అగ్ని వద్ద ఉన్న ధనము సాధించ దలచినారు. అగ్నిని వెన్నంటినారు. ఆ ధనమును బలవంతముగా లాగుకొనదలచినారు. అప్పుడు సోరోదీద్యరోదీత్తద్రుద్రస్య రుద్రత్వం - అగ్ని పెద్దగా ఏడ్చినాడు. అందువలన రుద్రత్వము - ఏడ్పు - ఏర్పడినది.

అగ్ని అట్లు ఏడ్చుట వలన కన్నీరు కారినది. ఆ కన్నీరు - రజతగం హిరణ్యమభవత్ - వెండి యను ధనము అయినది. అందువలన యజ్ఞములందు రజతము అదక్షిణ్యము - ఇవ్వదగనిది - అయినది.

యజ్ఞములందు కన్నీట పుట్టిన రజతమును దక్షిణగా ఇచ్చిన యజమాని ఇంట సంవత్సరము లోపల ఏడుపులు వినిపించును.

తస్మాద్బర్హిశీన దేయగం - అందువలన - వెండిని - యజ్ఞములందు దానము చేయకూడదు.

2. "నేను ముందు యజ్ఞహవిస్సునందు అసాధారణ భాగస్వామిని అగుదును. అప్పుడు మీకు ఈ ధనమును ఇత్తును" అని అగ్ని దేవతలతో అన్నాడు.

అప్పుడు దేవతలు అగ్నికి "పునరాధేయము" అను హవిర్భాగమును ఇచ్చినారు. 'ఇది స్వర్గమునందు బలము కలిగించు' నని అగ్నితో అన్నారు.

అగ్ని అందుకు సంతృప్తుడు అయినాడు. 'అస్మద్దేవతాకమైన పునరాధేయము చేసి అగ్నినాధానము చేసిన వాడు సమృద్ధి కలవాడు అగును' అని అగ్ని వక్కాణించినాడు.

3. పూష ఆ అగ్నిని ఆధానము చేసినాడు. అందువలన అతనికి పశుసమృద్ధి కలిగినది. అట్లగుట చేత పశువులు పూషదేవతాకము లయినవి.

త్వష్ట ఆ అగ్నిని ఆధానము చేసినాడు. అందువలన త్వష్టకు పశుసమృద్ధి కలిగినది. అట్లగుట చేత పశువులు త్వష్టదేవతాకములు అయినవి.

మనువు ఆ అగ్నిని ఆధానము చేసినాడు. అందువలన మనువునకు ప్రజాసమృద్ధి కలిగినది. అట్లగుట వలన ప్రజలు మానవులు అయినారు.

బ్రహ్మ ఆ అగ్నిని ఆధానము చేసినాడు. అందువలన ధాతకు ప్రజాసమృద్ధి కలిగినది. సంవత్సరోవైధాతా - ధాత

సంవత్సరమగుచున్నాడు. తస్మాత్సంవత్సరం ప్రజాః పశవోను ప్రజాయన్తే - అందువలన ప్రతి సంవత్సరము ప్రజలు, పశువులు ఎక్కువగా పుట్టుచున్నవి.

4. పునరాధానము చేయబడిన అగ్నియొక్క సమృద్ధిని తెలిసికొన్నవాడు నిశ్చయముగా సమృద్ధుడు అగుచున్నాడు.

5. అగ్నికి పూషాది దేవతలతో గల సంబంధము తెలిసి కొన్నవాడు బంధువులు కలవాడగుచున్నాడు.

6. అగ్నికి మొదట ఆధానము చేసినారు. అప్పుడు అగ్ని అధిక భాగదేయము కోరినాడు. అట్లు కోరినవాడై యజమాని ప్రజకు, సంతానమునకు ఉపద్రవము కలిగించినాడు.

కావున మొదట ఆధానము చేసిన అగ్నిని ఉద్వాసన చేయవలెను. మరల అగ్నిని ఆధానము చేయవలెను. అగ్ని - ఆ విధముగా చేసిన యజమానికి - సమృద్ధి కలిగించును.

అథోశాన్తిరేవాస్యైషా - ఇదియే ఈ అగ్నికి శాంతి యగును.

7. నక్షత్రములందు పునర్వసు పునరాధేయాగ్నికి సంబంధించిన దగును. ఆ విధముగా చేసినట్లయిన యజమాని నక్షత్రాభిమాని యందు ఆధానము చేసినట్లగును. అందువలన యజమానికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలుగును.

8. దర్భలచే పునరాధానము చేసిన సారము చెడదు. పుల్లలచే పునరాధానము చేసిన సారము చెడిపోవును.

9. దర్భలచే పునరాధానము చేసినట్లయిన దర్భలకు కారణమగు జలములు, ఓషధుల నుండి అగ్నిని సముపార్జించినట్లగును. యజమాని సక్రమముగా పునరాధానము చేసినవాడగును.

10. పురోడాశము అయిదుపాత్రలందు ఉంచవలెను. ఆ విధముగా చేసిన అయిదు ఋతువులనుండియే అగ్నిని సముపార్జించినట్లును - ఆధానము చేసినట్లును అగును.

(ఒక వ్రతమును గురించిన వృత్తాంతము - వ్రతము వలన కలుగు నిశ్చితఫలము - దోషాచరణ వలన కలుగు ఉపద్రవము చెప్పుట ఇదియే మొదలుగా కనిపించుచున్నది.)

రెండవ అనువాకము

1. అగ్నిని ఉద్వాసన చేసిన యజమాని తన యజ్ఞమును, పశువులను నాశనము చేసికొనిన వాడు అగుచున్నాడు.

పురోడాశము అయిదు పాత్రలందు సంస్కరించబడుచున్నది. అందువలన యజ్ఞము పాంక్తము పశువులు పాంక్తములు. కావున యజమాని - అగ్నిని ఉద్వాసనచేయని వాడు - పశువులను యజ్ఞములను పొందుచున్నాడు.

(పంక్తి ఒక ఛందస్సు.)

2. అగ్ని దేవతలందు వీరుడు. కావున యజమాని అగ్నిని ఉద్వాసన చేయరాదు. అట్లు చేసిన యజమాని అగ్నిహంత అగుచున్నాడు. పూర్వము సత్యనిష్ఠులగు విప్రులు అగ్నిహంత యజమాని వద్ద అన్నము తినుట మానుకున్నారు.

యాజ్యాను వాక్యములు అయిదు. 2 చేతులు + 2 కాళ్లు + 1 తల వలన మానవుడు అయిదింటివాడు.

కావున దేవతలందు అగ్రగణ్యుడగు అగ్నిని వేరుచేసినచో పునరాధానము చేయవలెను.

3. అగ్ని శతాక్షరుడు. మానవుడు నూరేండ్లు జీవించువాడు. శతేంద్రియుడు. శతాయుష్యము శతేంద్రియములందు ప్రతిష్ఠించబడుచున్నది.

4. యజమాని పునరాధానము చేయును. కోరికలు తీరవు. సమృద్ధి కలుగదు. అప్పుడు సర్వము అగ్నిదేవతాకమైన యజమానికి సమృద్ధికలుగును.

5. అగ్నిని ఉద్వాసన చేసిన యజమాని మాట ఇంటి వరకే అగుచున్నది. వాక్కును అనుసరించి అతనికి పరాభవము కలుగుచున్నది.

6. విభక్తి విధానమును అనుష్ఠించి పునరాధానము చేయవలెను. అట్లుచేసిన యజమాని చక్కగా చేసినవాడు అగుచున్నాడు.

మంత్రోచ్చారణము మెల్లగా చేయుచు యాగము చేసినవాడు శ్రేష్ఠమగు ధనమును ఆర్జించి దాచుకున్నవాడు అగుచున్నాడు. స్విష్టకృతమను అగ్నిని ఉచ్చైస్వరమున మంత్రోచ్చారణ చేసి యాగము చేసిన వాడు శ్రేష్ఠధనమును ఆర్జించి ప్రసిద్ధిని పొందుచున్నాడు.

కావున విభక్తి విధమున ప్రయాజ మంత్రముల చేత వషట్కార పూర్వకముగ యాగము చేయవలెను. ఆ విధమున చేసినవాడు ఆయతనాదేవనైతి - స్వగృహమునుండి తొలగిపోడు.

7. యజమానోవై పురోడాశః పశవ ఏతే ఆహుతీ - యజమానియే పురోడాశము. పశువులే ఆహుతులు.

పురోడాశము లన్నింట ఈ ఆహుతులను హోమము చేయవలెను. ఆ విధముగా ఆచరించిన యజమానిని పశువులు వరించుచున్నవి.

8. ప్రథమాధానమునందు 'సర్పరాజ్ఞీ' అను ఆధానమంత్రములు చెప్పబడినవి. 'సికత' 'ఉష' ఇత్యాది సప్తమృద్విశేషములు ఉపయోగించబడినవి. కావున పునరాధానము నందు వానిని ఉపయోగించనక్కరలేదని పూర్వపక్షము.

9. ప్రథమాధానము నందు ఆధానమంత్రములు చెప్పబడినను - సంభారద్రవ్యములు ఉపయోగించబడినను పునరాధానమునందు సహితము మంత్రోచ్చారణ, సంభారద్రవ్యముల ఉపయోగము చేయవలెనని సిద్ధాంతము.

10. పునరాధేయ సమృద్ధికిగాను 1. విరిగిన తరువాత బాగుచేసిన రథమును 2. చిరిగిన తరువాత కుట్టిన బట్టను - 3. చిక్కిన తరువాత బలిపించిన వృషభమును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

11. సప్తతే అగ్నే మున్నగు మంత్రములు చదువుచు పునరాధేయ దేవతయగు అగ్నికి హోమము చేయవలెను. ఆ విధముగా చేయుటవలన అగ్నియొక్క ఏ అంగము విస్మృతమైనదో ఆ ప్రదేశము నుండియే సాంగమగు అగ్నిని పొందినట్లగును.

12. దేవతలందు వీరుడు అగ్ని. అటువంటి అగ్నిని ఉద్వాసన చేసినవాడు అగ్నిహంతకుడు అగుచున్నాడు. అతనిని వరుణుడు అప్పు తీసికొన్న వానిని వలె బాధించును. ఆ దోషనివారణకుగాను అగ్ని, వరుణుల హోమము చేయవలెను. 11 పాత్రలందు పురోడాశమును సంస్కరించి హోమము చేయవలెను. ఆ విధముగా వరుణుని సంతృప్తి చెందించినట్లగును. యజమాని బాధలు పొందదు.

మూడవ అనువాకము

(ఆధాన మంత్రములు చెప్పబడినవి.)

1. గార్హ్య పత్య ప్రదేశమా! నీవు బాహుళ్యమున పృథ్వివి అగుచున్నావు. శ్రేష్ఠత్వమున ద్యులోకమవు అగుచున్నావు. మహత్త్వమున అంతరిక్షమవు అగుచున్నావు.

భూదేవీ! నీ ఉత్సంగమున అన్నము భుజించు అగ్నిని - యజమాని అన్నము కొరకును ఆధానము చేయుచున్నాను.

2. ఆదిత్యరూపమున ఈ గార్హ్యపత్యాగ్ని శ్వేతవర్ణుడు అయినాడు. జగములందు వ్యాపించినాడు. తదుపరి ఆదిత్యుడగు అతనికి భూమి తల్లియైనది. స్వర్గము తండ్రియైనాడు.

3. ఆదిత్యరూప గార్హ్య పత్యాగ్ని ముప్పది ముహూర్తరూప తేజస్సులచే ప్రకాశించుచున్నాడు. స్తుతివాక్కు పక్షివలె ఎగిరి ఆకాశము నందలి ఆదిత్యుని ఆశ్రయించినది.

గార్హ్య పత్యాగ్నీ! నీ విషయమున నైనను మేము ప్రతికూలముగా ప్రవర్తించి యుండిన మన్నించుము. జ్వాలారూపమున ప్రకాశింపుము.

4. అస్య ప్రాణా దపాన త్యన్తశ్చరతిరోచనా. అతని కాంతి ఉచ్ఛ్వాసమై ఉదయించుచున్నది. నిశ్వాసమై అంతరించుచున్నది. అట్లు ద్యావాపృథ్వుల మధ్య సంచరించు చున్నది.

ఆదిత్యుడు యజ్ఞము చేయువారల కొరకు దివిని వెలిగింపచేయుచున్నాడు.

(రాత్రింబవళ్లను ఉత్ఛ్వాస నిశ్వాసలనుట అద్భుతము!.)

5. నేను కోపమునకు వశవర్తిని అయినాను. కోపమున అగ్నీ! నిన్ను సాగనంపినాను. అది గతము. నామీద నీ కృప కలిగినది. మరల నిన్ను ప్రజ్వలింప చేయుచున్నాను.

6. ఆహవనీయాగ్నీ! నాకు కోపము కలిగినది కదా! అట్లయి నిన్ను ఉద్వాసన చేసినాను కదా! అప్పుడు నీవు భూమిలోనికి పోయినావు. నీ తేజస్సును వసువులు, ఆదిత్యులు, విశ్వేదేవతలు పరిగ్రహింతురు గాత.

7. అగ్ని తేజోవంతుడు అగును గాత. హోమము చేయబడిన ఆజ్యమును అందుకొనును గాత. చెడిన యజ్ఞమును బాగుచేయును గాత. బృహస్పతి ఈ యజ్ఞమును విస్తరించును గాత. ఈ యజ్ఞము సమస్త దేవతలకు సంతృప్తికరము అగును గాత.

8. అగ్నీ! నీయొక్క సమిధలు ఏడు. నీ నాలుకలు ఏడు. మంత్రములు ఏడు. స్థానములు ఏడు. హోతలు ఏడుగురు. నీ యాగములు ఏడు. అట్టి నీవు ఆహవనీయాది సప్త స్థానములను ఘృతమున నింపుము.

(యజమాని హోమము చేయవలెను.)

9. అగ్నీ! నీవు నాచే ఉద్వాసితుడవు అయినావు. క్షీరాదులతో మరల రమ్ము. ఆయువుతో మరల రమ్ము. అన్నము తీసికొని మరల మరల రమ్ము. సమస్త దోషముల నుండి మమ్ము రక్షించుము.

10. అగ్నీ! నీవు ధనమందుకొని మరలి రమ్ము. వర్షధారలచేత మరలిరమ్ము. తృణ, ధాన్య, లతా, పాదపముల

పైభాగములను తడుపుచు రమ్ము.

11. లేక, సలేక, సులేక నామముగల తే ఆదిత్యాః. మీ ఆదిత్యులు జుషాణాః - ప్రీతులై నః - మాయొక్క ఆజ్యమ్ - నేతిని, వియన్తు - త్రాగుదుఋ గాత.

కేతసృకేత సుకేతస్తేన ఆదిత్యా ఆజ్యం జుషాణా వియన్తు
వివస్వాగం అదితిర్దేవ జూతిస్తేన ఆదిత్యా ఆజ్యం జుషణా వియన్తు

నాలుగవ అనువాకము

(మంత్రములు వ్యాఖ్యానించ బడుచున్నవి.)

1. 'భూమిర్భూమ్నా!' అను మంత్రమునకు 'అన్నలాభము కోరి ఆధానము చేయుచున్నాను' అని అర్థము'.

(గత అనువాకము తొలి మంత్రము 'భూమిర్భూమ్నా ద్యౌర్వరిణాన్తరిక్షం మహిత్వా' అనునది.)

2. సర్పములు ముసలివి అయినవి. అవి జరను పోగొట్టదలచినవి. ఆలోచించినవి. కద్రువ పుత్రుడు కసర్ణీయుడు. 'భూమిర్భూమ్నా' మున్నగు మంత్రముల వలన ముసలి తనము పోవునని తెలిసికొన్నాడు. అప్పుడు సర్పములు ఆ మంత్ర బలమున వార్ధక్యమును విడిచినవి. మరల కోమల శరీరములను పొందినవి.

భూమి సర్పములకు రాణియగును. అందు వలన భూమికి సంబందించిన ఋక్కులచే గార్హ పత్యాగ్నిని పునరాధానము చేయవలెను. ఆ విధముగా చేసినచో యజమాని అగ్నిని నవీనునిగను, జరారహితునిగను చేసినట్లగును.

3. భూమికి అన్నసిద్ధి లేకుండెను. అప్పుడు భూమి ఈ మంత్రమును తెలిసికొన్నది. ఆ మంత్ర బలమున భూమికి అన్నసిద్ధి కలిగినది. కావున అన్నసిద్ధికి సర్పముల రాణియయిన భూమికి సంబంధించిన ఋక్కులచే అగ్నిని ఆధానము చేయవలెను. అప్పుడు ఆ భూమియందే అగ్నిని ప్రతిష్ఠించి ఆధానము చేసినట్లగును.

4. యత్త్వాక్రుద్ధః అనుమంత్రము. అలిగిన బాలుని లాలనచేసినట్లు - అగ్నిని కప్పిపుచ్చినట్లగును.

5. 'పునస్త్వోద్దీపయామి' అనుమంత్రమున సాగనంపిన అగ్నిని మరల జ్వలింప చేసినట్లు చెప్పబడినది.

6. 'యత్తేమన్యు' అను మంత్రము యజమాని కోపముచే ఉద్వాసన చేసిన అగ్నిని ఆదిత్యాదులు స్వీకరించినారని

చెప్పినది.

7. అగ్నిని ఉద్వాసన చేసినచో యజ్ఞము భంగము అగును. ఆ దోషనివారణకు బృహస్పతి ఋక్కులతో ప్రార్థించవలెను. అందువలన యజ్ఞమును బ్రహ్మతో సంధానము చేసినట్లగును.

8. 'విచ్ఛిన్నం యజ్ఞం' అను మంత్రము నందలి 'పందధాతు' అను క్రియాపదము అవిచ్ఛిత్తిని చెప్పుచున్నది.

9. 'విశ్వేదేవా' మున్నగు మంత్రములు యజ్ఞము విచ్ఛిన్నము కాకుండ చేయుచున్నవి. ఆ విషయము విశ్వేదేవతలు - దేవతలకు చెప్పుచున్నారు.

10. 'సప్తతే అగ్నే' అను మంత్రము సమిధలు ఏడు అని నిర్దుష్టముగ విధించినవి. అగ్నికి ఇష్టము సప్తసంఖ్యాకములని చెప్పబడినది. అట్లు ప్రార్థించిన యజమానికి అగ్ని శరీరము లభించును.

11. 'పునరూర్జా నివర్తస్వ' అను మంత్రములచే యజమాని పురోడాశ ఆహుతులను హోమము చేయవలెను. అందువలన యజమాని క్షీరాది రసములు కలవాడును, ధనవంతుడును అగుచున్నాడు.

12. దేవతలు ఆధాన పునరాధానములు చేసి స్వర్గమునకు వెళ్లినారు. అచట వారికి దాహము అయినది. స్వర్గమున సమృద్ధిలేదని దేవతలు గ్రహించినారు. భూలోకమునకు తిరిగి వచ్చినారు. 'లేకస్స లేక' మంత్రములచే ఆహుతులు ఇచ్చినారు. స్వర్గమునకు చేరి సమృద్ధిని పొందినారు.

కావున యజమాని పునరాధేయానంతరము అగ్నిని ఆధానము చేసి 'లేకస్స లేక' మంత్రముల ఆహుతులను హోమము చేయవలెను. అందువలన యజమానికి దేవతలకు లభించిన సమృద్ధి లభించును.

అయిదవ అనువాకము

(5 - 10 అనువాకము అగ్ని ప్రార్థన చెప్పుచున్నవి.)

1. మేము యజ్ఞము చేయుచున్నాము. మామాటలు దూరము నుండి అగ్ని వినుచున్నాడు. అట్టి అగ్నిని గూర్చియే మంత్రములు చదువుచున్నాము.

(యజమాని ఆహవనీయ అగ్ని ఎదుట నిలిచి ఆరు ఆహుతుల వరకు ప్రార్థన చేయవలెను.)

2. ఋత్విజులు సంకోచము లేని వారు. అగ్నియొక్క ప్రాచీన కాంతి నుంచి క్షీరదము, బహుధన ప్రదము, కర్మ

ప్రవర్తకమునగు జ్యోతిస్సును దుదుహ్రే - పితుకుచున్నారు.

3. ఈ అగ్ని ఆదిత్యరూపమున ఉన్నవాడు. ద్యులోకమునకు శిరము వంటివాడు. వేడికలిగించుట వలన భూలోక పాలకుడు అగుచున్నాడు. స్థావర జంగమముల ఉదక కార్యములకై జఠరాగ్ని రూపమున వానిలో నిలిచినాడు. వానికి ఆనందము కలిగించుచున్నాడు.

4. ఆప్నవాన, భృగు ఋషులు వారి ఆశ్రమములందు అగ్నిని ప్రకాశింపచేసినారు. అది విచిత్రమును,వ్యాప్తి గల అగ్ని. దానిని వారు ప్రజల అభ్యుదయమునకు ఏర్పరచినారు. ఆ అగ్నిని మేము ఈ యజ్ఞమున ప్రజ్వలింపచేయుచున్నాము. అగ్నినే ప్రధానముగా మనసులందు భావించుచున్నాము.

ఈ అగ్ని యజ్ఞములందు దేవతలను ఆహ్వానించుచున్నాడు. మానవులను మించి యాగము చేయుచున్నాడు. యాగములందు స్తుతించబడుచున్నాడు.

5. ఇంద్రాగ్నులారా! మీరు పురోడాశమను అన్నము కలవారు. మిమ్ము సంతోషపెట్టుటకు ఆహ్వానించుచున్నాము. హోమము చేయుటకు మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాను. మాకు ధనమును, అన్నమును ఇమ్మని మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాము.

6. అగ్నీ! ఆహవనీయ ప్రదేశము నీకు స్థానము అగును. ఇది అన్ని ఋతువులందు హోమములు నిర్వర్తింప చేయును. అది నీ స్థానము అని గ్రహించుము. ఈ ఆహవనీయ స్థానమును అధిష్టించుము. మాకు ధనవృద్ధి కలిగించుము.

7. అగ్నీ! మా ఆయువులను రోగరహితము చేయుము. మాకు క్షీరాదులను, అన్నములను కలిగించుము. శత్రుసేనను దూరముగనే ఉంచుము. ఆ సేనను హింసించుము.

8. అగ్నీ! నీవు సత్కర్మలవాడవు. నాకు పుష్టిని ధనమును కలిగించుము. మాయందలి బ్రహ్మవర్చస్సును, సామర్ధ్యమును పెంచుము.

9. పావకా! నీ జ్వాలాజిహ్వలు ప్రకాశించునవి. తృప్తి కలిగించునవి. అవి దేవతలను ఆహ్వానించును. అగ్నీ! నీవు యజనము చేయించుము.

10. పావకా! నీవు ప్రకాశించువాడవు. ప్రసిద్ధుడవు. ఈ యజ్ఞమునకు దేవతల నాహ్వానింపుము. ఈ యజ్ఞహవిస్సును వారలకు అందించుము.

11. అగ్ని పవిత్ర వ్రతములవాడు. విప్రుడు. శుద్ధుడు. విద్వాంసుడయిన పరిశుద్ధుడు. అట్టి పరిశుద్ధాగ్నిని మేము ఆహ్వానించుచున్నాము. అతడు ప్రకాశించుచున్నాడు.

12. అగ్నీ! నీకిరణములు ప్రకాశించుచున్నవి. పైపైకి వ్యాపించుచున్నవి. నిన్ను పూజించువారు నీ తేజస్సును అందుకొనుచున్నారు.

13. అగ్నీ! నీవు ఆయువును ఇచ్చువాడవు. తేజస్సును ఇచ్చువాడవు. నాకు ఆయువును తేజస్సును ప్రసాదించుము. నీవు తనూపాః - తనువును రక్షించువాడవు. మే తనుమ్ పాహి. నాదేహము నందున్న లోపమును సరిచేయుము.

14. రాత్రీ! నీ సమాప్తి నాకు క్షేమము అగును గాత.

15. అగ్నీ! నీవు అన్న కర్తవు. కీర్తి ప్రదుడవు. విరోధి నాశినివి. నీకు మేము సమిధలు అర్పించుచున్నాము. అందువలన మేము అన్నవంతులము, కీర్తి వంతులము, సంతానవంతులము అగుచున్నాము. అట్లయి - శతగం హిమాద్యుమన్తస్సమిధీమహి - నూరుహేమంతములు దీప్తి మంతులమై ప్రసిద్ధులము కాగలము.

16. అగ్నీ! నీవు సూర్యుని వర్చస్సును చేరుచున్నావు. ఋషుల స్తుతులను చేరుచున్నావు. నీకు ప్రియమగు ఆహవనీయ స్థానమును చేరుకొనుచున్నావు.

త్వమగ్నే సూర్యవర్చా అసి సం మా ఆయుషా వర్చసా ప్రజయా సృజ - అగ్నీ! నీవు సూర్య తేజస్కుడవు. నాకు ఆయువు, వర్చస్సు, సంతానము కలిగించుము.

ఆరవ అనువాకము

1. నేను మానవ సంతానమును. ధేనుసంతానమును చూచుచున్నాను. నా ఇంట వారందరు ఉండవలెను.

(యజమాని ఇంటిని చూడవలెను.)

2. పశువులారా! మీక్షీరములు ఉదక రూపములు. అవి బలకరములు. రుచికరములు. నేను మీ క్షీరాదులను సేవించుచున్నాను.

(యజమాని పశుశాలను చూడవలెను.)

3. పశువులారా! మీరు ఈ భూలోకమున ఉండండి. మా ఇంట ఉండండి. ఇచ్చోటనే ఆడండి. ఇచటి నుండి తొలగి

పోకండి. నా కొరకు మీరు సంతాన పరంపరాభివృద్ధినొందండి.

(ఆహవనీయ, గార్హ్వ పత్యాగ్ని మధ్యన యజమాని ఉండవలెను.)

4. వత్సమా! నీవు మీ అమ్మ వద్ద ఉన్నావు. తల్లిపాలు కుడుచుటకు ఇటుపక్కకు, అటుపక్కకు ఉరుకులు పెట్టుచున్నావు. అట్లుగుట చేసి నీవు బహు రూపములుగ కనిపించుచున్నావు. నీవు నీ తల్లి పాలకు కారణమవు. నేను పశుస్వామిని. నాకు ధనసమృద్ధి కలిగించుటకు నా వద్దకు రమ్ము. నీవు అనేక రెట్లయి పెరుగునట్లు నిన్ను పోషింతును. క్షీరాదిరూపమగు ధనము మావద్ద ఉండును గాత.

(యజమాని దూడను తాకవలెను.)

5. అగ్నీ! మేము నిత్యము ఉదయము, సాయంకాలము మనస్ఫూర్తిగా నీకు నమస్కరించుచున్నాము. నిన్ను అందుకొను చున్నాము.

6. అగ్నీ! నీవు యజ్ఞసామ్రాట్టువు. గోపాలకుడవు. సత్యప్రకాశివి. మాఇంట హవిస్సులచే వృద్ధి నొందుచున్న వాడవు. నిన్ను ఆరాధించుచున్నాను.

7. అగ్నీ! కొడుకునకు తండ్రివలె మాకు సులభసాధ్యుడవగుము. మా క్షేమమునకు గాను మాకు దగ్గరి వాడవగును.

8. అగ్నీ! మాకు మిక్కిలి సన్నిహితుడవు అగుము. మాకు రక్షకుడవు అగుము. శుభంకరుడవగుము. మా గృహమందు నిత్యము మాకు దగ్గరగా ఉండుము.

(5 - 8 గార్హ్వ పత్యాగ్ని ఆరాధన అగును.)

9. అగ్నీ! నీవు ఎంతో పవిత్రుడవు. ఎంతో ప్రకాశించు వాడవు. మేము నీకు మిత్రులము అగుదుము. కావున మా దరి చేరుము.

10. అగ్ని ధనవంతుడు, వసు, రుద్రాదులచే ఆదరించబడువాడు. అగ్నీ! మాకు అభిముఖుడవు అగుము. ప్రజ్వరిల్లుము. మాకు ధనములనిమ్ము.

11. నా ఇంటనున్న పశువురారా! పాలు, ధనవృద్ధిని నేను మీనుండి ఆశించుచున్నాను. మీ యందు క్షీర, ధనసమృద్ధికి మీరు నన్ను ఆశించండి.

గోవులారా! మీరు మధుర ఘృతమును ఇచ్చువారుకండి. మీరు సహస్ర సంఖ్యాకముగా వృద్ధిచెందునట్లు మిమ్ము నేను పోషింతును. మీ సంపదలు నన్ను చేరును గాత.

12. తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి |
ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ |

సవితా దేవత మా బుద్ధులకు ప్రేరణ కలిగించు చున్నాడు. అట్టి సవితాదేవత తేజస్సును మేము ఉపాసించుచున్నాము.

13. అగ్నీ! నీవు బృహత్కర్మకు స్వామివి. ఉశిజకుమారుని కర్మ ప్రవర్తక ఋషినిగా చేసినావు. నన్ను సహితము సోమయాగమునకు ఉపదేష్టనుగా చేయుము.

14. సంపన్న అగ్నీ! నీవు ఎన్నడును హింసకుడవు కావు. హవిర్ధానము చేయు యజమాని దగ్గరనే ఉంటున్నావు. ఇంద్రుని వంటి అగ్నీ! దేవతవగు నీ దానమును మేము అందుకొనుచున్నాము.

15. అగ్నీ! నీవు బలశాలివి. వరదుడవు. విప్రుడవు. శత్రునిబర్హణుడవు. అట్టి నిన్ను మేము ప్రతినిత్యము సేవించుచున్నాము.

16. అగ్నీ! నీవు గృహస్వామివి. నీ అనుగ్రహమున నేను నూరు హేమంతముల వరకు సుగృహపతిని అగుదును గాక.

నేను గృహపతిని. నిన్ను సేవించుచున్నాను. అందువలన నీవు నూరు హేమంతములు వరకు సుగృహపతివి అగుదువు గాత.

నేను పుట్టనున్న సంతానమునకు బ్రహ్మవర్చస్సు, ఆయురారోగ్యములు, ఐశ్వర్యాభివృద్ధి కలిగించుమని నీ ఆశీస్సులు కోరుచున్నాను. పుట్టి ఉన్న సంతానమునకు సహితము అట్టి ఆశీస్సులనే కోరుచున్నాను.

ఏడవ అనువాకము

(5 వ అనువాకమంత్రములకు వ్యాఖ్య.)

1. సామ రహితముగ చేయునది యజ్ఞము కాదు. 'ఉపప్రయన్త' ఇత్యాది మంత్రములు అగ్నిహోత్ర యాగమందు స్తోమ సంబంధములగును.

2. 'ఉపప్రయన్త' అణు మంత్రమునందలి 'ఉప' అను పదమునకు అర్థము ఇట్లుండును.

ప్రజలు, పశువులు భూలోకమునందే ఉన్నారు. కావున యజమానికి పశువులు, ప్రజలు ఈలోకముననే లభించుచున్నారు.

(ఇది ఒకటవ మంత్రము.)

3. 'అస్యప్రత్నా' అణు 2 వ మంత్రమునందలి 'ప్రత్న' శబ్దము స్వర్గమును సూచించుచున్నది. కావున యజమాని స్వర్గమునకు చేరును అని అర్థము.

4. 'అగ్నిర్మూర్ధా' అను మంత్రము నందలి 'మూర్ధన్' అను పదము శ్రేష్ఠత్వమును సూచించుచున్నది. 3 వ మంత్రమునందలి ఈ పదము వలన యజమాని తనతో సములైన వారిలో శ్రేష్ఠుడనియు - అతడు దివినుండి భువికి దిగి వచ్చినాడనియు అర్థము అగుచున్నది.

5. 'ఆయమిహ' అను నాలుగవ మంత్రమునందలి పదము యజమానిని అగ్ని ప్రముఖునిగా చేయుచున్నాడని చెప్పుచున్నది.

6. 'ఉభావాఇంద్రాగ్నే' అను 5 వ మంత్రము వలన యజమాని బలమును, తేజస్సును పొందుచున్నాడని అర్థము.

7. 'అయంతేయోనిః' అను 6 వ మంత్రము వలన పశువులే ధనమనియు - యజమాని పశురూప ధనమును పొందుచున్నాడనియు వ్యాఖ్య.

8. 'ఉపప్రయన్తః' అను తొలిమంత్రము నుండి 'అగ్న ఆయూంషి' అను ఆరవ మంత్రము వరకు 'పూర్వషట్కము' అనిపేరు. 'ఉదగ్నే' అను 12 వ మంత్రము వరకు గలవానికి 'ఉత్తర షట్కము' అని పేరు.

పూర్వషట్కమున అగ్నిని ఉపస్థానము చేసిన యజమానికి ఆరురుతువులందు ప్రతిష్ఠ కలుగును. ఉత్తర షట్కమునందు కూడ అగ్నిని ఉపస్థానము చేసినచో పన్నెండు మాసములు - సంవత్సర - పర్యంతము ప్రతిష్ఠ పొందును.

9. మానవుడు అశ్వములను, గోవులను పొందుచున్నాడు. అట్లే కాలక్రమమున వార్ధక్యము పొందును. ఆధానము చేయబడిన అగ్నియు వార్ధక్యము నందుచున్నాడు. కావున యజ్ఞకర్త సంవత్సరము ముగిసినంత అగ్నిని ఋక్కులచే ప్రార్థించి నూతనుని జరారహితుని చేయవలెను.

10. పేదవాడు ధనికుని చేరును. కానుకలు ఇచ్చును. నమస్కరించును. తనకు కావలసినవి కోరును.

యజమాని అగ్నికి నమస్కరించుట కూడ అట్టిదియే. ప్రార్థించి యాచించిన యజమానికి అగ్ని దహనాది ఉపద్రవములు కలిగించడు. ధనాదికములను ప్రసాదించును. కావున అగ్ని యజమానుల సంబంధము అనుగ్రాహ్య అనుగ్రాహకము.

11. నా సంతానమునకు, నా పశువులకు, నాకు కలిగిన దోషలోపములను పూరించుమని 'అగ్నేయేమేతవ్వా' అను పదమూడవ మంత్రము ప్రవచించుచున్నది.

12. రాత్రీ! నీ ముగింపు క్షేమ కరమగును గాత. అని 14 వ మంత్రము చెప్పుచున్నది. పూర్వము బ్రాహ్మణులు రాత్రి గడుచువరకు భయపడుచుండిరి.

13. మానవులకు 5 కర్మేంద్రియములు + 5 జ్ఞానేంద్రియములు - మొత్తము పది ఇంద్రియములు ఉండును. ప్రతి ఇంద్రియమున 10 నాడుల చొప్పున 10 x 10 = 100 నాడులు అగును. మానవుని ఆయుః పరిమాణము కూడ వందసంవత్సరములగును. కావున 15 వ మంత్రమున "శతహిమాః" అని చెప్పబడినది.

14. "ఇన్ధానా స్త్వా శతగం హిమాః" మున్నగు మంత్రములచే అగ్న్యుపస్థానము, సమిధాదానము చేయవలయును. ఈ ఋక్కు అంతర్జ్వాలగల ఇనుప ప్రతిమ వంటిది. ఒక్కొక్క దెబ్బచే వదల నరులను సంహరించిన అసురులను దేవతలు ఈ ఋక్కుచే సంహరించినారు. యజమాని ఈ ఋక్కున సమిధాధానము చేయవలెను. అప్పుడు ఈ ఋక్కు వజ్రమగును. యజమాని శత్రువును వధించగలవాడగును.

15. అగ్నీ! నీవు సూర్య తేజము కలవాడవు. నిన్ను ప్రార్థించి నేను ఆతేజమును పొందగలను అనునదే 'సంత్వమగ్నే' కు అర్థము.

16. 'త్వమగ్నేసూర్యవర్చాఅసి' అను 16 వ మంత్రము వలన అగ్నిని ఆయువు, తేజస్సు, సంతానము కోరినట్లయినది.

ఎనిమిదవ అనువాకము

(ఆరవ అనువాకమంత్రములకు వ్యాఖ్య.)

1. 'సంపశ్యామి' అను మొదటి పదమునకు అన్ని గ్రామ్యపశువులను యజమాని పొందును గాత అని అర్థము.

2. అర్థమునకు రెండవ మంత్రము చూడండి.

3. క్షీరాది రసరూపధనము గల పశువులు తన గృహమునందే ఉండవలెననియు - వానికి స్థిరజీవనము కలుగవలెననియు - అవి వదిలి పోరాదనియు యజమాని ప్రార్థన.

4. ఇటుకలను పరచి జ్వలింపచేసిన అగ్ని ఒకటి. ఇది 'ఇష్టకచిత్' అగును. రెండవది పశువునుండి జ్వలింపచేసినది. ఇది 'పశుచిత్' అగును. 'సగంహితాసి' మంత్రములు చదువుచు దూడను తాకిన యజమాని వత్సమును ఉపధానము చేసి 'పశుచిత్' చేసిన వాడగును.

5. ఆహవనీయాగ్నిని సేవించిన యజమాని భూలోకమును విడిచి - స్వర్గమును చేరుచున్నాడు. గార్హ్యపత్యమును సేవించినవాడు భూలోకమునందే ప్రతిష్ఠ కలవాడగును. కావున ఆహవనీయమునందు తత్పరమైన గార్హ్యా పత్యమును సేవించవలెను. అట్లయిన సిద్ధికలుగును.

6. గాయత్రీఛందముగల 'అగ్నేత్వంనో అంతమః' అను ఋక్కులచే ప్రార్థించవలెను. గాయత్రి తేజో స్వరూపము. అది యజమానిని తేజోవంతుని చేయును.

7. గార్హ్యా పత్యాగ్ని వలన వీరులు ఉద్భవింతురు. ఈ విషయము గ్రహించి, గార్హ్యా పత్యాగ్నిని సేవించిన యజమానికి వీరులగు పుత్రులు కలుగుదురు.

8. ఇంటి పశువులారా! క్షీరాది రససంపదను నేను మీ నుండి ఆశించుచున్నాను. మీరు నానుండి క్షీరాదులు కలుగు పోషణను ఆశించుచున్నారు.

9. చక్కని ప్రేరణ కలిగించమని 'తత్సవితుర్వరేణ్యమ్' చెప్పుచున్నది.

'సోమానగం స్వరణమ్' యజమాని సోమభాగఫలమును పొందుచున్నాడని వచించుచున్నది.

'కృణుహిబ్రహ్మవర్చసే' అనునది యజమానికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలుగుచున్నదని చెప్పబడినది.

10. రాత్రులు చోర వృశ్చికాది భయబాధలతో కూడినవి. 'కదాచనస్తరీ' అను మంత్రార్థము తెలిసి సేవించిన యజమానికి రాత్రులు సుఖములగును.

11. అగ్నికి నలువైపుల వేసిన సమిధల పరిధి నిత్యనూతనమై ఉండవలెనని 'పరిత్వాగ్నే' ప్రవచించుచున్నది.

12. 'అగ్నేగృహపతే' యజుస్సును అనుసరించినది - అగ్ని విషయిక స్తోత్రమగునని వచించినది.

13. 'శతగంహిమాః' అను మంత్రము అగ్నిని వందఏళ్లు జ్వలింపచేయుదును అనుటను వివరించినది.

14. పుత్రుని పేరుచెప్పి అతనికి అన్నాది సుఖములు కలుగవలెనని ప్రార్థించవలెను. తన కుమారునకు - పేరు చెప్పి - జ్యోతిష్మంతమగు దీవెనలు కోరుచున్నాను అనవలెను. అట్లు ప్రార్థించిన ఆ పుత్రుడు తేజస్సు, బ్రహ్మవర్చస్సు కలవాడు అగును.

పుట్టబోవు పుత్రుని కొరకు జ్యోతిష్మంతమగు ఆశీస్సులు కోరుచున్నాను అని ప్రార్థించవలెను. ఆ విధముగా ప్రార్థించిన యజమానికి తేజస్వియు, బ్రహ్మవర్చస్సు గల పుత్రుడు కలుగుచున్నాడు.

("ఇది అగ్నేగృహపతే" అను 16వ మంత్రమునకు వివరణ.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

(అగ్ని ఉపస్థానమునకు అగ్ని అంగము అను విషయము వివరించబడుచున్నది.)

1. యజమాని పాలు, పెరుగులతో 'అగ్నిహోత్రము' అను హోమము చేయవలెను. ఆ విధముగా హోమము చేసిన క్షీరాదులు నశించవు. అవి ఆ యజమానికే చెందినవై ఉండును.

2. యోని యందుంచిన వీర్యము సంతానము కలిగించును. నశించదు. అగ్ని యోని వంటివాడు. కావున అగ్నియందు హుతమైనది నశించదు - వర్ధిల్లును.

3. గ్రీష్మమున చెలరేగిన దావాగ్ని ఓషధులను దగ్ధము చేయును. ఇది నిజము. వర్షము వచ్చినంత ఆ ఓషధులే మరిన్నిగా మొలచి పెరుగును. ఇది నిజము.

(2 మంత్రమునకు ఇది దృష్టాంతము.)

4. యజమాని చేయు సాయంకాల హోమము రేతస్సు ఉంచుటవంటిది. ప్రాతః కాలమున చేయు హోమము సంతానోత్పత్తి వంటిది.

5. యోని యందు రేతస్సు చేరుచున్నది. కాని త్వష్ట అట్లు చేరిన రేతస్సు నంతటిని సంతానముగా

పుట్టించుటలేదు. ఏ రేతస్సు, ఎంత ఏరూపములుగ సృష్టించవలెనో త్వష్ట నిర్ణయించుచున్నాడు. దానిని అనుసరించి సంతానము పుట్టుచున్నది.

ఇచట యజ్ఞకర్త దేవతలచే నియమించబడిన త్వష్ట అయి ఉన్నాడు. అతడు అనేక ఋక్కులచే అగ్నిని సేవించుచున్నాడు. అతడు రేతస్సునుండి అనేక రూపములను కలిగించుచున్నాడు.

6. అది తెలిసికొని అగ్నిని సేవించు యజమానికి సంతానము కలుగుచున్నది. నిత్యము అభివృద్ధి కలుగుచున్నది.

7. రాత్రింబవళ్లు రెండు భాగములైనవి. పగళ్లు దేవతలవి - రాత్రులు రాక్షసులవి అయినవి. దేవతలకు పశువులు సంపద అయి ఉండెను. రాత్రులందు రాక్షసులు దేవతల పశువులను అపహరించినారు. అంధకారమున ఎచటనో దాచినారు.

దేవతలు ధనహీనులు అయినారు. వారు పశువులను రప్పించదలచినారు. ఆలోచించినారు. అగ్ని రాత్రులందు అధికముగా ప్రకాశించును. కావున ఆగ్నేయమగును. పశువులు అగ్ని దేవతాకములు. కావున ఆగ్నేయములు. దేవతలు ఆ విషయము తెలిసికున్నారు. అగ్నిని స్తుతించినారు. అగ్ని రాత్రిపూట పశువులను తెచ్చినది. పగటిపూట దేవతలకు ఇచ్చినది. దేవతలు పశువులను పొందినారు. భోగములు అనుభవించినారు.

"య ఏవం విద్వా నగ్నిముపతిష్ఠతే పశుమాన్భవతి" ఈ విషయమును తెలిసి అగ్నిని స్తుతించినవాడు పశువులు కలవాడు అగుచున్నాడు.

8. ఆదిత్యుడు భూలోకమునుండి స్వర్గలోకమునకు చేరినాడు. అక్కడ అతడు భూలోకమును గురించి ఆలోచించినాడు. భూమికి దిగి వచ్చినాడు. అక్కడ అతడు మృత్యోరబిభిబేత్ - మృత్యువునకు దడుచుకున్నాడు.

భూలోకము మృత్యుసంయుతము కదా అనుకున్నాడు. 'అగ్నిని స్తుతించిన అగ్ని నన్ను స్వర్గలోకమునకు పంపించును' అనుకున్నాడు. అగ్నిని స్తుతించినాడు. స్తుత్యుడగు అగ్ని ఆదిత్యుని స్వర్గలోకమునకు చేర్చినారు.

యు ఏవం విద్వా నగ్నిముపతిష్ఠతే సువర్గమేవ లోకమేతి సర్వమాయురేతి - స్వర్గమునకు చేరును. పరిపూర్ణ ఆయువును పొందును.

9. అగ్నిని రాత్రియందే సేవించవలెను. ప్రాతః కాలమున సేవించరాదు. రాత్రులందు చేసిన వ్రతములు సంకీర్ణములు అగును.

కర్మలు శాస్త్రీయములు అశాస్త్రీయములు అయి ఉన్నవి.

అగ్ని తేజస్సు అగును. రాత్రి అంధకారము అగును. రాత్రి పూట అగ్నిని సేవించిన తేజస్సు అంధకారమును తరిమివేయును. ఇది ఒక పూర్వపక్షము.

11. అగ్ని పూజనీయుడు అగునా? కాదా? ఈ విషయము ఆలోచనీయము - చర్చనీయము.

రాజు మానవమాత్రుడు అగును. ఒకడు అతని వద్దకు ప్రతిరోజు వచ్చును. ఫలాదికములు కానుకగా ఇచ్చును. తనకు కావలసినది యాచించును. ఇచట యాచన రాజునకు బాధాకరము అగునుకదా!

అట్లయిన మహామహిమాన్వితులైన దేవతలను ఎవడు బాధించగలడు? అందువలన అగ్ని పూజనీయుడు కాడని మరొక పూర్వపక్షము.

12. యజమాని తన కోరికలు తీరుటకే అగ్నిని యజించుచున్నాడని విద్వాంసులు వక్కాణించుచున్నారు.

అగ్నిని సేవించుట యజమాని ఆహితాగ్నిని మంత్రపూర్వాకముగ ప్రార్థించుటయే కదా! తస్మాత్ ఉపస్థేవ్యః - అందువలన అగ్ని సేవింప తగిన వాడే అగును.

11 మంత్రమునందలి ఉదాహరణ యందువలె బాధించుట దోషమగును కాని స్తుతించి, సంతోషపెట్టి యాచించుట దోషము కాదు కదా! కావున అగ్ని ప్రాతః సాయంత్రములందు సేవనీయుడు, పూజనీయుడు అగునని సిద్ధాంతము.

13. ప్రజాపతి పశువులను సృష్టించినాడు. వానిని అహోరాత్రులు దాచిపెట్టినవి. ప్రజాపతి ఛందోబద్ధములైన ఋక్కుల వలన మరల వానిని సాధించినాడు.

యజమాని ఋక్కులచే ప్రార్థించి తన వస్తువులను సాధించ వచ్చును.

14. నిత్యము అగ్నిని సేవించు యజమాని ప్రార్థనలకు జాగు ఉండదు. వెంటనే ఫలితము కలుగునని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

15. పడమటి ముఖముగా సేవించువానిని అగ్ని దహించుచున్నాడు. పెడముఖముగా సేవించు వానిని సంతానము పశువులు లేనివానిని చేయుచున్నాడు. కొంచము అడ్డముగా ఉన్నవాని వలె సేవించువాని దహించుట లేదు - పశు, సంతాన వియుక్తుని చేయుట లేదు.

పదవ అనువాకము

(పూర్వార్థమున ప్రవాసము చేయబోవు యజమానికి సంబంధించిన అగ్నిని సేవించు మంత్రములు చెప్పబడినవి. ఉత్తరార్ధమున దర్శపూర్ణమాసాంగ భూత మంత్రములు కొన్ని చెప్పబడినవి.)

1. అగ్నీ! నాకు తల్లిదండ్రులు ఒక పేరు పెట్టినారు. నేను తిరిగి వచ్చువరకు నీవు నాపేరు ధరించుము. నేను నీపేరు ధరించి తిరిగివత్తును.

(అగ్ని యజమాని రూపమున ఇంటిని కాపాడును. యజమాని అగ్ని రూపమున నిర్విఘ్నముగ కార్యము నిర్వర్తించును.)

2. అగ్నీ! మనము ఉభయులము - బట్టలు మార్చుకున్నట్లు - పేర్లు మార్చుకున్నాము కదా! ఇక మార్పుమాని ఎవరిపేర్లను వారలము ధరింతము. అందువలన జీవనము, ఆయువు కలుగుచున్నవి.

3. అగ్నిని ఎవ్వరును బాధించజాలరు. తిరస్కరించజాలరు. అగ్ని ప్రకాశమానుడు. అతనిని సహించుట అసాధ్యము. అపరిమిత అన్నము కలవాడు. విశ్వజిత్తు. సహనశీలి. శ్రేష్ఠగంధర్వుడు. అట్టి అగ్నికి నమస్కరించుచున్నాను.

4. అగ్నీ! నీవు దేవతలను పాలించుచున్నావు. దేవతల ఆహుతులు నీయందే ఉన్నవి. దేవతలకు నీవే ప్రకటన కర్తవు.

"సం మాయుషా సంగౌపత్యేన సుహతే మాధాః." - నన్ను ఆయుష్యముతో సంధానము చేయుము. నన్ను గోపతిగా సంధానము చేయుము. నన్ను మంచి హితము నందు స్థాపించుము.

5. ఈ అగ్ని శ్రేష్ఠతముడు. ఈ అగ్ని భగవత్తముడు. ఈ అగ్ని శ్రేష్ఠతమ దాత. ఇతడు నాకు సువీర్యమును ప్రసాదించును గాత.

6. అగ్ని తేజస్సు పూజనీయము. అది ఈ హోమము ఘృతమును సేవించును గాత. ఈ ఆహుతులు ప్రాతః, సాయంకాలములకు సంబంధించినవి. ఇతర యజమానులచే విధివిహితముగ అనుష్ఠించబడినవి. నేను ప్రస్తుతము అనుష్ఠించుచున్నవి. నేను ఈ ఆజ్యహవిస్సులను అవిచ్ఛిన్నము చేయుచున్నాను.

7. ఓషధులు సారము కలవి. లతలు సారము కలవి. పాలు సారము కలవి. నన్ను వాటన్నింటి సారములతో చేర్చుము.

8. అగ్నీ! నీవు కర్మలకు అధిపతివి. నేను కర్మలు ఆచరించువాడను. నన్ను కర్మలు చేయుటకు సమర్థుని చేయుము.

(యజమాని సముద్రమును ధ్యానించవలెను.)

9. అగ్ని యజ్ఞములందు దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. నేను అట్టి అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాను. యజ్ఞము ఎవరిని ఉద్దేశించినదో ఆ దేవతలను ఆహ్వానించుచున్నాను. ఆ దేవతలు మంచి మనసుతో విచ్చేయవలెను. నేను సమర్పించు హవిస్సులను ఆరగించవలెను.

(హవిస్సును అభిమంత్రించవలెను.)

10. యజ్ఞమా! ఏ ప్రజాపతి నిన్ను అంతటను యోగ్యముగా చేయుచున్నాడో - ఆ ప్రజాపతియే నిన్ను ఇచట సహితము యోగ్యముగా చేయును గాత.

(యాగస్థలమును చూడవలెను.)

11. ఋత్విజులు బ్రహ్మసమానులు. పోషకులు. వారు యజ్ఞమందు పాత్రలను అగ్నియందు ఉంచినారు. యజ్ఞము పూర్తి అయినంత ఇంద్రవాయువులు ఆ పాత్రలను అగ్ని నుండి తీయుదురుగాక.

(అధ్వర్యు యజమానులు జపించవలెను.)

12. కాలిన భాండము జీవమును ఇచ్చును. కాలినందున వేరుగా కనిపించును. అయినను మంత్రప్రభావమున అది భిన్నము కాదు. వేరే అని భావించినను మట్టి రూపమే అగును కదా!

సమిధలు, వేది, పరిధులు యజ్ఞపు ఆయువును అనుసరించి నిలిచిఉండును.

13. దారములచే బట్ట ఏర్పడుచున్నది. ముప్పది మూడు యజ్ఞతంతువులచే ఈ యజ్ఞము విస్తరించుచున్నది. ఋత్విగాదులు హవిస్సుచే యజ్ఞము చేయుచున్నారు.

యజ్ఞాంగములందు ఏది విచ్ఛిన్నమైనను మరొక దానిని సమకూర్చుచున్నాడు. స్వాహా.

కాలిన కలశము దేవతలను చేరును గాత.

(1 - 6 వరకు గల మంత్రములు అగ్ని ఉపస్థానవిషయికములు.)

పదకొండవ అనువాకము

(యాజ్య, పురోనువాకములు.)

1. వైశ్వానరాగ్ని వచ్చును గాక. దిగ్గున లేచి వచ్చును గాక. దూరదేశము నుండి వచ్చునుగాక. మా కొరకు వచ్చును గాత. మమ్ము రక్షించును గాత.

2. వైశ్వానరాగ్ని సత్యసంధుడు. అభీష్టఫలప్రద యజ్ఞ పాలకుడు. నిత్యప్రకాశకుడు. ఆ అగ్ని మాయందు చేరుచున్నాడు.

3. ఒక బుద్ధిమంతుడగు యజమాని సత్కర్మలచే వైశ్వానర వ్రతము అవలంబించినాడు - మహాఫలమును పొందినాడు.

ద్యావాపృథ్వులు ప్రభూత రేతస్కులు. వారు అగ్నికి తల్లిదండ్రులయినారు - లోకపూజ్యులు అయినారు.

4. ఈ అగ్ని ద్యులోకమున ఆదిత్యరూపమున ఉన్నాడు. భూలోకమున దహనరూపమునను, పక్వము చేయువాడుగను ఉన్నాడు. సమస్త ఓషధులందు ఉన్నాడు.

వైశ్వానరాగ్ని సాహసవంతుడు - బలవంతుడు. అతడు మమ్ము పాపములనుండి రాత్రింబవళ్లు రక్షించవలెను.

5. అగ్నీ! నీవు అన్నవంతుడవు. సర్వత్రగామివి. గొల్లలు తమ పశువులను గుర్తించిన రీతి నీవు పుట్టుకతోనే సమస్త లోకములను - నీ తేజస్సున గుర్తించినావు.

వైశ్వానరాగ్నీ! ఈ కర్మకొరకు మార్గమును ఏర్పరచుము. మమ్ము సదాశుభములందు రక్షించుము.

6. అగ్నీ! నీవు ఎంతో ప్రకాశించువాడవు. పుట్టినంతనే నీ కాంతులను లోకములందంతను నింపినావు. లోకములను తెలిసికున్నావు.

వైశ్వానరాగ్నీ! నీవు మహిమాన్వితుడవు. ఋత్విజులను పాపములనుండి విముక్తులను చేసినావు.

7. అగ్నీ! మాకు ఇంద్రుని వంటి పాలకుని ప్రసాదించుము. అతడు తలవంచనివాడు - జరారహితుడు - సామర్థ్యము కలవాడు కావలెను.

అగ్నీ! నీపాలనమందు మేము వేల అన్నములను పొందగలము.

8. వైశ్వానరుడు సర్వలోక ప్రకాశకుడు. పుట్టినంతనే విశ్వమును చాటిచెప్పినవాడు. అతడు పగలు సూర్యుడుగా ప్రకాశించుచున్నాడు. మేము ఆ వైశ్వానరాగ్ని అనుగ్రహము సంపాదింతుము.

9. వరుణదేవా! నీకు నమస్కరించుచున్నాము. నీ యజ్ఞములు చేయుచున్నాము. పురోడాశాది హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. నీ క్రోధమును శాంతింపచేయుచున్నాము.

వరుణదేవా! నీవు బలవంతుడవు. మా కొరకు ఇచట నివసించుము. మా పాపములను పోగొట్టుము.

10. వరుణదేవా! నీ పాశములు నా శిరస్సునందు, పాదములందు, శరీర మధ్యభాగమున ఉన్నవి. వానిని తొలగించుము. నాశనము చేయుము. అట్లు నీ మూడు పాశములు నాశనము చేసి మమ్ము పాపరహితులను చేయుము. నీ కర్మ చేయుటకు మాకు యోగ్యత కలిగించుము.

11. దధిక్రావనుడను అగ్ని దేవత జయశీలుడు. వ్యాప్తికలవాడు. అన్నవంతుడు. నేను అతని యజ్ఞము చేసినాను. అతడు మా ముఖములను సురభిళతములను చేయును గాత. మా ఆయువులు పెంచును గాత.

12. దధి క్రావనుడు శత, సహస్రసంఖ్యాక ధనములను ఇచ్చువాడు. అన్నవంతుడు. భూమి మీద సంచరించు వాడు. సూర్యుడు తన తేజస్సున నీటిని గ్రహించి వర్షము కలిగించినట్లు - పంచజనులకు అన్నము కల్పించి పెంచినవాడు. అతడు మధురములగు మాస్తుతులను స్వీకరించును గాత.

13. అగ్ని భువనములకు శిరోభూతుడు.

14. దేవతలారా! మేము సుఖములను ఆశించుచున్నాము. మిమ్ము స్వర్గమునుండి ఆహ్వానించుచున్నాము. మీరు మావద్దకు విచ్చేయండి.

15. దేవతలారా! మిమ్ము సేవించు వారికి సుఖములు కలిగించు చున్నారు. యజ్ఞములందు హవిస్సులు అర్పించువారికి సుఖములను కలిగించుచున్నారు. అట్టి సుఖములనన్నింటిని మాకు కలిగించండి. మీరు కోరిన వారములు ఇచ్చువారుకదా! మాకు ధనమును సుపుత్రులను ప్రసాదించండి.

16. అదితి మమ్ము రక్షించును గాత. అదితి మాకు సుఖములను ఇచ్చును గాత. అదితి పాపములనుండి మమ్ము కాపాడును గాత.

17. మా రక్షణకు అదితినే ఆహ్వానించుచున్నాము. ఆమె మంచి పనులు చేయువారికి తల్లివలె హితము కూర్చును.

అదితి సత్య సంరక్షిణి. అనేకులగు రాజులచే పాలించ బడినది. జరారహిత. విశాలధాత్రి. సుఖములు కలది. సుఖములు కలిగించునది.

18. భూదేవి విశాల. ప్రకాశమాన. కాలస్వరూప. కర్మలకు వీలు కలిగించునది. మనిషి చేసిన నావ నీట తేలియాడును. భూమి దేవనిర్మిత నౌక. అది మహాజలముపై తేలి యాడుచున్నది.

భూదేవి శత్రువులనుండి రక్షించును. పాపరహిత. ఛిద్రరహిత.

మేము మాక్షేమము కొరకు అదితిని - భూమిని ఆశ్రయించుచున్నాము.

19. భూమి నావవంటిది. దానిని నేను పొందుచున్నాను. భూమి వద్ద శత్రువునుండి రక్షించగల ఆయుధములు ఉన్నవి. తేలుటకు తరణ దండములు ఉన్నవి.

భూమి రంధ్రములేనిది. అభీష్ట ఫలములను ఇచ్చునది.

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మొదటి కాండము నందలి అయిదవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

యస్తేస్తనః శశయో యోమయో భూర్యోరత్నధా వసువిద్యాః సుదత్రః |
యేనవిశ్వాపుష్యసి వీర్యాణి సరస్వతి తమిహదాతవోకః ఉర్వ్య న్తరిక్షమన్వేమి ||

ఆరవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(ఆజ్య గ్రహణాది మంత్రములు చెప్పబడినవి.)

1. సన్నాజ్యమా! నాకు బృహస్పతి ప్రేరణ కలిగిఉన్నది. నేను ఆయువును, ధనమును ఆర్జించుచున్నాను. ఈ మంత్రమున నిన్ను పాత్రకు ఎత్తుచున్నాను. ఈ యజ్ఞమున యజమానిని హింసించకుము.

(1. పాత్రలో పోయునపుడు క్రిందపడినది సన్నాజ్యము. 2. ఆయువును ఆర్జించవచ్చును అనుచున్నాడు.)

2. ఆజ్యమా! నీవు ప్రాపకమవు. సత్యమవు. సత్యాధ్యక్షవు. హవివి. వైశ్వానరమవు. వైశ్వదేవమవు. ఉద్దీపిత బలము కలదానవు. సత్యబలవు. సహమవు. సహమానమసి.

ఆజ్యమా! నీవు శత్రువులను పరాభవింపుము. శత్రుత్వము కోరువారిని పరాభవింపుము. శత్రుసేనలను పరాభవింపుము. సహస్రవీర్యవు. నాకు సుఖములు కలిగించుము.

ఆజ్యమా! నీవు ఆజ్యమునకు ఆజ్యమవు - సత్యమునకు సత్యమవు - సత్యాయుష్యవు - సత్యజలవు అగుచున్నావు. అట్టి నిన్ను సత్యరూపమగు ఆజ్యముచే అభిఘరించుచున్నాను. నేను నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

3. ఆజ్యమా! అయిదు ప్రాణములను నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! అయిదు ఋతువులను నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! అయిదు దిశలను నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! పంచజనులను నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! పంచబిలములను నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! బ్రహ్మవర్చస్సును నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! క్షాత్ర ఓజస్సును నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! కృషి, గోరక్ష, వాణిజ్యాదులను నియంత్రించుటకును, జగములను ధరించుటకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! మంచి బలము కొరకును, మంచి సంతానము కొరకును, ధనసమృద్ధికొరకును, బ్రహ్మవర్చస్సు కొరకును నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

ఆజ్యమా! మాకు శ్రేయస్సువు అగుము. దేవతలకు హవిస్సువగుము. యజమానికి ఆశీర్వాదమవగుము. దేవతలకు

తృప్తి కలిగించుము. ఇన్ని కలిగించు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

కామాయ త్వా గృహ్ణామి. నాకోరికల కొరకు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

రెండవ అనువాకము

(హవిర్వ్యామానుమంత్రణము చెప్పబడుచున్నది.)

1. మధ్యమ పరిధీ! నిన్ను రాక్షసులు కదిలించజాలరు. అందువలన స్థిరమైన దానవు. నిన్ను అభిమంత్రించుట వలన నేను బంధువులందు స్థిరుడను - ధీరుడను. రాక్షస హననము తెలిసిన వాడను సంపన్నుడను అగుచున్నాను.

దక్షిణ పరిధీ! రాక్షస వధ విషయమున నీవు ఉగ్రమైన దానవు. నిన్ను అభిమంత్రించుటచే నేను బంధువులందు ఉగ్రుడను - ధీరుడను - రాక్షసవధ తెలిసినవాడను - సంపన్నుడను అగుచున్నాను.

ఉత్తర పరిధీ! నీవు రాక్షసులను పరాభవించు దానవు - నిన్ను అభిమంత్రించుట వలన నేను జ్ఞాతులను పరాభవించువాడను - ధీరుడను - రాక్షస వధ తెలిసిన వాడను - సంపన్నుడను అగుచున్నాను.

2. నిన్ను దేవతలకు యోగ్యమగు మంత్రములచే అర్చించుచున్నాను. దేవతలకు హవ్యవాహనుని చేయుచున్నాను.

3. అగ్నీ! నిన్ను జ్వలింప చేయుచున్నాము. నిన్ను పూజించుచున్నాము. అట్లు చేయుటవలన మేము సంతానవంతులము, భృత్యవంతులము, చిరంజీవులము అగుదుము గాక.

(సమిధలను వెలిగించ వలెను.)

4. అగ్నీ! నేను యజ్ఞము చేయుచున్నాను. ఇందలి ఏ దర్భలు నశించునో, జుహువు మున్నగు వానినుండి ఏ ఆజ్య బిందువు క్రిందపడునో వానితోనే అంతము చేయరాని శత్రువును వధించుచున్నాను. వానిని పాప దేవత వడిలో పడవేయుచున్నాను.

(వేది మధ్యనున్న హవిస్సులను అభిమంత్రించవలెను.)

5. ఈ హవిస్సులు భూలోక, భువర్లోక, సువర్లోకమునకు చెందినవి.

(వీనిచే అగ్నిని ఆసాదనము చేయవలెను.)

6. అగ్నీ! నిన్ను దేవతలు ప్రజ్వలింపచేసినారు. మనువు ప్రజ్వలింపచేసినాడు. నీవు చాచిన నాల్కలు - జ్వాలలు - హర్షదాయకములు. నీ బలమును యజమానికి వ్యక్తపరచుము. వర్ధిల్లుము. క్షీణించుచున్న బలముగల శత్రువునకు నీ బలము వ్యక్తపరచ వలసిన పనిలేదు. ఏది - వర్ధిల్లుము.

7. హోతాగ్నీ! నీవు మరణము ఎరుగని వాడవు. నీతల మీద నేయి పొరించుచున్నాను. యజమానికి మంచిసంతానము, ధనము, భటులను కలిగించుము.

8. స్రువము నందలి ఆఘోర ఆజ్యమా! నీవు మనస్సువు. పజాపతి సంబంధివి. ప్రజాపతి యజ్ఞముతోను - నీ మనస్సుతోను నన్ను ఆవహింపుము.

(స్రువము యజ్ఞసాధనము. అందలి ఆజ్యమునకు ఆఘోర ఆజ్యమని పేరు.)

9. స్రుచమునందలి ఆఘోరాజ్యమా! నీవు ఇంద్ర సంబంధివి. శత్రుక్షయ కారిణి వగు వాక్కువు. నీవు నీ వాక్కుతోను, చక్షురాది ఇంద్రియముల తోడను నన్ను ఆవహింపుము.

10. **ఋతూనామ్ వసన్తమ్ ప్రీణామి** - ఋతువులందు వసంతమును సంతోషపెట్టుచున్నాను. సమాప్రీతః ప్రీణాతు. అట్లు సంతోషపడినది నన్ను సంతోషింప చేయవలెను.

గ్రీష్మమృతూణాం ప్రీణామి సమాప్రీతాః ప్రీణాతు.
వర్షాఋతూణాం ప్రీణామి తామాప్రీతాః ప్రీణన్తు.
శరద మృతూణాం ప్రీణామి. సామాప్రీతాప్రీణాత.
హేమన్త శిశిరా మృతూణాం ప్రీణామి తోమా ప్రీతౌప్రీణీతా.

11. ఆజ్యభాగములు అగ్నిషోమ దేవతాకములు. యజమానిని అగు నేను సమంత్రకముగా ఆజ్యాహుతులు ఇచ్చుచున్నాను. నేను నేత్రవంతుడను అగుదునుగాక.

(యజమాని ఇష్టియందు ఆజ్య భాగములను అభిమంత్రించవలెను.)

12. నేను అగ్నికి సమంత్రకముగ ఆజ్యాహుతులు ఇచ్చుచున్నాను. నేను అన్నభోక్తను అగుదును గాక.

(అగ్నిని అభిమంత్రించవలెను.)

13. ఉపాంశు యాగదేవా! మేము ద్వేషించు శత్రువును నీవు హింసించు చున్నావు. ఇక నన్ను శత్రువులు హింసించ జాలరు. నన్ను ద్వేషించు శత్రువును నేను సంహరించగలవాడనగుదును.

(ఉపాంశు యాజను అనుమంత్రించవలెను.)

14. అగ్ని షోమ మందు సమంత్రకముగ ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. నేను శత్రుహంతను అగుచున్నాను.

(అగ్ని షోమమును అనుమంత్రించవలెను.)

15. ఇంద్రాగ్ని యజ్ఞమందు సమంత్రకముగ ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. నేను ఇంద్రియోపేతుడను అన్నాదుడను అగుచున్నాను.

16. ఇంద్ర యజ్ఞమందు సమంత్రకముగ ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. ఇంద్రియవంతుడను అగుచున్నాను.

17. మహేంద్ర యజ్ఞమున సమంత్రకముగ ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. జయశీలుడను, మహిమాన్వితుడను అగుచున్నాను.

18. అగ్ని యాగము నందలి దోషములను పరిహరించినాడు. చక్కగా జరిపించినాడు. అట్టి అగ్నికి యజ్ఞమున సమంత్రకముగ ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. ఆయుష్మంతుడను అగుచున్నాను. యజ్ఞము విధివత్తు పూర్తి అయినందున ప్రతిష్ఠగలవాడను అగుచున్నాను.

(అగ్నిని అనుమంత్రించవలెను.)

మూడవ అనువాకము

(భక్షింపదగిన ఇడాది భాగమునకు అనుమంత్రణ చెప్పబడుచున్నది.)

1. అగ్ని దూషితముల నుండి నన్ను రక్షించును గాత. సవిత పాపవర్తనులనుండి నన్ను కాపాడును గాత.

2. నాపై శత్రుత్వము వహించిన వాడు దూరపు వాడయినను, దగ్గరివాడైనను - వారిని ఇడాది హవిభాగమున జయింతును.

(యజమాని ఇడాది భాగమును అందుకొనవలెను.)

3. ఇడా దేవతా! నీవు శృంగ పృచ్ఛాదులు కలదానవు. నీరు, నేయి రెండు వానల దానవు. శుక్ల, కృష్ణ, కపిల వర్ణవు. మా గృహములు శాస్త్రోక్త యజ్ఞగృహములు. నీవు వానికి అనుకూలవగుచు విచ్చేయుము. నీవు స్నేహ పూర్వక ఆఘ్రాణాదులు గల దానవు. వానిచే నా తలను శోధించుము.

హే ఇడే ఏహి - రమ్ము. **హే అదితేః ఏహి. హే సరస్వతిః ఏహి. హే రన్తే ఏహి. హే రమతే ఏహి. హే సూనః ఏహి.** నిన్ను ఆహ్వానించినాము. నీ అనుగ్రహము పొందినాము. నీ అనుజ్ఞ లభించినది.

మాకు ఈ యజ్ఞపు ఫలము లభించవలెను. యజ్ఞమునందలి ఆశీస్సులు సత్యములు కావలెను. ఆదరపూర్వక మనసు కలిగి యజ్ఞఫలము సాధించుటకు సమర్థుడను కావలెను.

నేను చేసిన యజ్ఞము స్వర్గమునకు చేరును గాక. చేరిన యజ్ఞము హవిర్భోక్తలగు దేవతలు ఉన్న చోటునకు పోవునుగాక. పోయిన హవిస్సు దేవతల భోజనశాలకు చేరునుగాక - దేవతలు దానిని అందుకొందురుగాక.

ఇంద్రుడు ఈ యజ్ఞమునకు సంతుష్టుడు అగును గాత. మరొక యజ్ఞము చేయుటకు మాకు అవయవ పాటవము కలిగించును గాత. చేయనున్న యజ్ఞములకు గాను మాకు ధనాదికములు లభించునుగాక. మాకు యజ్ఞఫలరూపమగు ఆశీస్సులు లభించును గాత.

ఇడా దేవతా! నీవు మాకు ప్రీతి పాత్రమవు. మా కొరకు శత్రువులను ఎంతో హింసించుము. నీవు ధనవతివి అగుము.

(ఇడను అనుమంత్రించ వలెను.)

4. అవాంతర ఇడా! నీవు ప్రీతి స్వరూపమవు. మమ్ము సంతోష పరచుము. మేము నిన్ను సేవించుచున్నాము. నీవు మమ్ము అనుగ్రహింపుము.

(1. భుజింప తగిన ఇడలోని ఒకభాగము అవాంతర ఇడ అగును. 2. అవాంతర ఇడను అనుమంత్రించవలెను.)

5. అగ్ని పూజనీయుడు. అతడు ఆహుతులందలి ఘృతమును సేవించును గాత. యజ్ఞదోషములను నివారించును గాత. యజ్ఞమును యోగ్యము చేయును గాత. బృహస్పతి ఈ యజ్ఞమును విస్తరించును గాత. ఈ యజ్ఞము వలన దేవతలందరు సంతృప్తులు అగుదురు గాత.

(వేది మధ్యభాగమును జలముచే మార్జనము చేయవలెను.)

6. యజ్ఞపురుషా! మమ్ము సంతోష పరచుము. మేము ధనమును ఇచ్చు వారలము. మా ధనమును క్షీణింప చేయకుము. మేము యజ్ఞము చేయుచున్నాము. మా శక్తిని క్షీణింప చేయకుము.

7. అన్వాహార్యమా! నీవు ప్రజాపతి భాగమవు. బలము కలదానవు. పాల వంటి రుచిగలదానవు. నీవు నా ప్రాణాపానములను కాపాడుము. సామానవ్యానములను కాపాడుము. ఉదాన వ్యానములను కాపాడుము. నీవు అక్షయమవు. నాకు క్షయము కలుగకుండుటకు నిన్ను దానము చేయుచున్నాను. పరలోకమందు నాకు కలుగబోవు భోగములను తరగనీయకుము. అచట నేను నిన్ను పరిపూర్ణముగ అనుభవించు వాడను కావలెను.

(పితృయజ్ఞము తరువాత చేసిన కర్మయందు దక్షిణాగ్నిలో వండిన అన్నము అన్వాహార్యము అగును.)

నాలుగవ అనువాకము

(శేషాహుతులగు అనుయాజాదుల అనుమంత్రణము.)

1. బర్హి అను అగ్నికి సమంత్రక ఆజ్యాహుతులు అర్పించుచున్నాను. సంతానవంతుడను అగుచున్నాను. నరాశంసమను అగ్నికి సమంత్రక ఆజ్యాహుతులు ఇచ్చుచున్నాను. పశువంతుడను అగుచున్నాను.

(అనుయాజాదుల హోమద్రవ్యములను అనుమంత్రించవలెను.)

2. నేను అగ్నికి ఆహుతులు అర్పించినాను. వానివలన అగ్ని రాక్షసాదులను జయించినాడు. అగ్నివలెనే నేను సహితము విజేతను అయినాను.

నేను సోమమునకు ఆహుతులు అర్పించినాను. వాని వలన సోమము రాక్షసాదులను జయించినది. సోమము వలెనే నేను సహితము విజేతను అయినాను.

నేను అగ్ని షోమమునకు ఆహుతులు అర్పించినాను. వాని వలన అగ్నిషోమము రాక్షసాదులను జయించినాడు. అగ్నిషోమము వలెనే నేను సహితము విజేతను అయినాను.

నేను ఇంద్రాగ్నులకు ఆహుతులు అర్పించినాను. వాని వలన ఇంద్రాగ్నులు రాక్షసాదులను జయించినారు. ఇంద్రాగ్నుల వలెనే నేను సహితము విజేతను అయినాను.

నేను ఇంద్రునకు ఆహుతులు అర్పించినాను. వాని వలన ఇంద్రుడు రాక్షసాదులను జయించినాడు. ఇంద్రుని వలెనే నేను సహితము విజేతను అయినాను.

నేను మహేంద్రునకు ఆహుతులు అర్పించినాను. దానివలన మహేంద్రుడు రాక్షసాదులను జయించినాడు. మహేంద్రుని వలె నేను సహితము విజేతను అయినాను.

నేను స్విష్ట కృదగ్నికి ఆహుతులు అర్పించినాను. వానివలన స్విష్ట కృదగ్ని రాక్షసాదులను జయించినాడు. స్విష్ట కృదగ్ని వలెనే నేను సహితము విజేతను అయినాను.

3. ఇంద్రుడు అన్నమును ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉన్నది. అందుకు నేను స్రువమును ఎత్తినాను. అప్పుడు ఇంద్రుడు నన్ను ఉత్కర్ష వంతుని చేసినాడు. స్రువమును క్రిందకు దించినాను. అప్పుడు ఇంద్రుడు నా శత్రువులను పరాభూతులను చేసినాడు.

స్రువమును ఎత్తుట, దించుటచేత దేవతలు, బ్రహ్మయు నన్ను వర్థిల్ల చేసినారు.

ఇంద్రాగ్నులు నా శత్రువులను పారద్రోలి, నశింపచేయుదురు గాత.

4. ఈ యజ్ఞమునందలి ఆశీస్సులు మమ్ము చేరును గాత. మేము ఆయురారోగ్యములు కోరుచున్నాము. ఇంద్రవంతులము అగుచున్నాము. ఇంద్రుని సేవించు చున్నాము. మాకు సంతానము, ఆయురారోగ్యములు కలుగుచున్నవి.

5. ప్రస్తరమా! అగ్ని రోహిత అశ్వమునెక్కి నిన్ను చేరును గాత. ఇంద్రుడు హర్యశ్వము నెక్కి నిన్ను చేరును గాత. సూర్యుడు ఏతశ అశ్వమునకు ఎక్కి నిన్ను చేరును గాత.

(ప్రస్తరమును అనుమంత్రించవలెను.)

6. అగ్నీ! నీవు పరిధులను ధరించినావు. అట్టి నీ యొక్క రశన - గుర్రపు నడుమునకు కట్టుత్రాటి - నుంచి నిన్ను విముక్తుని చేయుచున్నాను. రశ్మి - ముఖమునకు తగిలించు కళ్లెము - నుండి నిన్ను విముక్తుని చేయుచున్నాను. యోక్త్ర - గుర్రపు పగ్గము - నుండి నిన్ను విముక్తుని చేయుచున్నాను. కావున మాకు ధనములను సుఖములను ప్రసాదించుము. మేము దేవతలకు హవిర్భాగములు ఇచ్చుచున్నాము కదా! అందును గురించి దేవతలకు మిక్కిలిగా తెలియ పరచుము.

7. సర్వవ్యాపకుడగు శంయునకు సమంత్రక ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. యజ్ఞమును పూర్తి చేయుట వలన నేను ప్రతిష్ఠ గలవాడను అగుచున్నాను.

(శంయు పరిధిని అనుమంత్రించవలెను.)

8. నేను సోమ దేవతకు సమంత్రక ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. అందువలన ఫలవంతమగు రేతస్సు కలవాడను అగుచున్నాను. త్వష్టకు సమంత్రక ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. అందువలన పశువులు కలవాడను అగుచున్నాను. దేవపత్నులకు, గృహపతియగు అగ్నికి - యజ్ఞమిథునమునకు సమంత్రక ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. అందువలన బిడ్డలు కలవాడను అగుచున్నాను.

(హవిస్సును అనుమంత్రించవలెను.)

9. దర్భగుచ్ఛమా! నీవు వేదనామకవు. ద్రవ్యలాభ సాధనమవు. నీవు అనుగ్రహించుము. నేను ధనము పొందగలవాడను.

నీవు కర్మనామకవు. వేదిని సమ్మార్జనము చేయుసాధనమవగుచున్నావు. ధవదాతవు అగుచున్నావు. నీవు అనుగ్రహింపుము. నేను ఋత్విగాదులకు ధనదానము చేయగలవాడను అగుదును.

నీవు వేదస్వరూపవు. నాకు ఆజ్యాది సమృద్ధిని ప్రసాదించుము. గృహాది వసతులు కలిగింపుము. అన్న సమృద్ధిని కలిగింపుము.

(వేది మధ్యమున దర్భగుచ్ఛమును ఉంచవలెను.)

అయిదవ అనువాకము

(ఆప్యాయనాది మంత్రములు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. ఋత్విజులు ప్రతి ఆహుతికి దేవతలను ఆహ్వానించుచున్నారు. వారు ధ్రువమును హోమసాధనమును పట్టినారు. ఆ ధ్రువము - సూర్య పత్నియు, గోరూపధారిణియగు ఉషయొక్క పాలునిండిన చన్నువలె - నేతితో నిండవలెను.

ఈ యజ్ఞమున పృథివి వేది రూపమున ఉన్నది. ఆమె వడిలో ధ్రువమను పాత్ర ఉన్నది. అది మాటి మాటికి నేతితో నింపబడుచున్నది. అదియే ఆజ్యమహాధారయై వేది రూపమున ఉన్న భూమిని నింపును గాత.

2. ధ్రువమా! నీవు ప్రజాపతి సంబంధివి. యజమానిని అగు నేను - నిన్ను విభాన్నామ లోకమున ఉంచుచున్నాను.

(యజమాని హవిశేషమును భుజించవలెను.)

3. జలపూర్ణపాత్రమా! నీవు శోభించుదానవు. నాకు అనుకూలవు అగుము. నీవు సర్వదిశలందు వ్యాపించి ఉన్నదానవు. నన్ను సర్వకార్య సమర్థుని చేయుము. నీటితో నిండిన దానవు. నన్ను పరిపూర్ణుని చేయుము. నీవు క్షయము లేని దానవు. నన్ను అక్షయుని చేయుము.

4. **ప్రాచ్యాం దిశి దేవా ఋత్విజో మార్జయన్తామ్.** తూర్పుదిక్కును దేవతలు, ఋత్విజులు పావనము చేయుదురు గాక.

దక్షిణాయాం దిశి మాసాః పితరో మార్జయాన్తామ్.
ప్రతీచ్యాం దిశి గృహాః పశవో మార్జయన్తామ్.
ఉదీచ్యాం దిశ్యాప ఓషధయో వనస్పతయో మార్జయన్తామ్.
ఉర్ధ్వాయాం దిశి యజ్ఞస్సంవత్సరో యజ్ఞపతి ర్మార్జయన్తామ్.

5. మొదటి పాద విన్యాసమా! నీవు నరకమును నశింపచేయువాడగు విష్ణువు యొక్క పాదమవు. ఈ పృథ్వి గాయత్రీ ఛందమును అభిమానించునది. దాని మీద నాతొలి అడుగువేయుచున్నాను. మేము ద్వేషించు పాపములు తొలగిపోయినవి.

రెండవ పాదవిన్యాసమా! నీవు అపవాదులు పోగొట్టునట్టి విష్ణువు యొక్క పాదమవు అగుచున్నావు. త్రిష్టుభ ఛందమును అభిమానించునది అంతరిక్షము. దాని మీద నా రెండవ అడుగు వేయుచున్నాను. మేము ద్వేషించు అపవాదులు తొలగిపోయినవి.

మూడవ పాదవిన్యాసమా! నీవు శత్రుహంతయగు విష్ణువు పాదమవు అగుచున్నావు. ద్యులోకము జగతీ ఛందమును అభిమానించునది. దానిమీద నా మూడవ అడుగు వేయుచున్నాను. మేము ద్వేషించు శత్రువు తొలగి పోయినాడు.

నాలుగవ పదవిన్యాసమా! నీవు హింసించకోరు శత్రువును హతమార్చు విష్ణువు యొక్క పాదమవు అగుచున్నావు. దిశలు అనుష్టుప్ ఛందమును అభిమానించునవి. దానిమీద నాలుగవ అడుగును ఉంచుచున్నాను. మేము ద్వేషించు హింసక శత్రువు తొలగిపోయినాడు.

(వేది మధ్యమున యజమాని వేయు అడుగులను విష్ణుపాదములుగ భావించి వేయవలెను. మూడు అడుగులు మంత్రసహితముగను - నాలుగవ అడుగు మంత్ర రహితముగను వేయవలెను.)

ఆరవ అనువాకము

(ఇందు సూర్య ప్రార్థన చెప్పబడినది.)

1. ఆహవనీయాగ్నీ! నీ అనుగ్రహము కలిగినది. అందువలన తొలిభోగములు అనుభవించదగిన భూమిని పొందినాము. తదుపరి ఆదిత్యలోకమును పొందినాము. నీ అనుగ్రహమున మాకు భంగము వాటిల్లలేదు. మేము చేయు తపములకు సహితము భంగము కలుగకున్నది.

2. ఆదిత్యా! నీవు చక్కని వాడవు. కిరణ్మంతములగు చంద్రాదిగ్రహములందు శ్రేష్ఠుడవు. ఆయువును ఇవ్వగలవాడవు. నాకు ఆయువును ఇమ్ము. వర్చస్సునిచ్చువాడవు. నాకు వర్చస్సునిమ్ము.

3. మేము ద్వేషించు శత్రువును సమస్త దిశల నుండి - దివినుండి - అంతరిక్షమునుండి - భూమినుంచి తొలగించు చున్నాను. మేము ఏశత్రువును ద్వేషించుచున్నామో అతడు తొలగించబడినాడు.

4. నేను సూర్యునంతటి తేజస్సు కలవాడను అగుదును గాత.

5. ఆదిత్యుని ఆవృతమును అనుసరించి నేనును పరిభ్రమింతును గాత.

(యజమాని కుడివైపునకు తిరుగవలెను.)

6. నేను సంతానముతో కలసి ఉందును గాత. సంతానము నాతో కలసి ఉండును గాత. నేను ధనసమృద్ధితో కలసి ఉందును గాత. ధనసమృద్ధి నాతో కలసి ఉండును గాత. (ఉత్తరమునకు తిరుగవలెను.)

7. అగ్నీ! నీవు సమిధచే జ్వలించుచున్నావు. నా కొరకు మరింత జ్వలించుము. నేను సహితము ప్రకాశవంతుడను అగుదును గాక - స్వాహా.

(ఆహవనీయాగ్ని యందు సమిధ వేయవలెను.)

8. యజ్ఞము వసుమంతము అగునుగాక. అగ్నీ! నేను ధనవంతులందు అధికుడను అగుదును గాత.

(ఆహవనీయాగ్నిని ప్రార్థించవలెను.)

9. అగ్నీ! నీవు ఆయుష్యములను పోషించుచున్నావు. మాకు సర్వత్ర బలమును, అన్నమును కలుగచేయుము. శత్రుసేనను దూరముననే నివారింపుము.

అగ్నీ! నీవు చక్కని కర్మములవాడవు. మమ్ము పవిత్రులను చేయుము. వర్చస్సు నిమ్ము. సామర్థ్యము కలిగించుము. పుష్టినిమ్ము. ధనము ప్రసాదించుము.

(గార్హ్య పత్యాగ్నిని సేవించవలెను.)

10. అగ్నీ! నీవు గృహపతివి. నీవలన నేను సుగృహపతిని అగుదును. గృహపతినగు నా వలన నీవు సుగృహపతివి అగుదువు.

నాకు శతహిమముల ఆయువు కలుగునట్లును, సంతానము కలుగునట్లును, నా బుద్ధి ప్రకాశించునట్లును ఆశీర్వదించమని ప్రార్థించుచున్నాను.

(గార్హ్య పత్యాగ్నిని సేవించవలెను.)

11. యజ్ఞమా! ఏ ప్రజాపతి నిన్ను నియమించినాడో - అతడే నిన్ను విముక్తను చేయును గాత.

(యజ్ఞమునకు ఉద్వాసన చెప్పవలెను.)

12. అగ్నీ! నీవు యజ్ఞమునకు అధిపతివి. నేను యజ్ఞమును ఆచరించినాను. అందుకు సమర్థుడను అయినాను. ఆ యజ్ఞము నాకు సమృద్ధి ప్రసాదించినది.

(ఆహవనీయాగ్నిలో సమిధ వేయవలెను.)

13. యజ్ఞము ముగిసినది. అది మరల మరల జరుగును గాత. యజ్ఞము మమ్ము గుర్తించినది. అది వర్ధిల్లును గాత.

యజ్ఞము దేవతలకు అధిపతి అగునుగాక. అది మమ్ము అధిపతులను చేయును గాత. మేము ధనపతులము అగుదుముగాక.

(యజమాని ఈ మంత్రమును జపించవలెను.)

14. అగ్నీ! ఈ యజ్ఞము గోమంతము, అజవంతము, అశ్వవంతము, ఋత్విగ్వంతము అగును గాత. ఈ యజ్ఞము ఎన్నడును తిరస్కరింపబడకుండును గాత.

ఈ యజ్ఞము అన్నవంతము, బహుధనోపేతము, అవిఘ్నము, విద్వద్యుక్తము అగునుగాక.

బలవాన్ అగ్నీ! ఈ యజ్ఞము మరల మరల జరుగుచుండును గాత.

(యజమాని తూర్పుదిశగా ముందుకు జరిగి ఈ మంత్రమును జపించవలెను.)

ఏడవ అనువాకము

(దేవతా పరిగ్రహాదికము వివరించబడినది.)

1. ఒకే కాలమందు జరుగు సోమయాగములెట్లో ఏక కాలమున జరుగు యజ్ఞములు అగుచున్నవి. దర్శపూర్ణమాస యాగములను అనేకులగు యజమానులు ఒకే సమయమున చేయుదురు. అప్పుడు ఏ యజమాని యజ్ఞమునకు దేవతలు వచ్చెదరు? ఏ యజమాని యజ్ఞమునకు రాకుందురు?

ఏ యజమాని - ఇతరులకన్న - ముందు యాగము ప్రారంభించి దేవతలను ఆహ్వానించునో అతడు ఆ దేవతలను మరుసటి రోజు యజించవచ్చును.

(దేవతలు వివిధ రూపములు ధరించి అనేక యజ్ఞములకు ఒకేసారి రాగలరు అనునది ఒక పక్షము.)

2. ఆహవనీయాగ్ని దేవతల పరిగ్రహార్థ ప్రదేశమగును. ఆహవనీయ, గార్హ్య పత్యాగ్నుల మధ్య స్థానము పశువుల పరిగ్రహార్థ ప్రదేశమగును. గార్హ్య పత్యము మానవుల పరిగ్రహార్థ ప్రదేశమగును. దక్షిణాగ్ని పితృ దేవతల పరిగ్రహార్థ ప్రదేశమగును.

3. యజమాని తొలుత ఆహవనీయ, గార్హ్య పత్య, దక్షిణాగ్ని స్థానములందు అగ్నిని స్థాపించవలెను. తదుపరి దేవతల పరిగ్రహణ స్థానము నందు దేవతలను ఆహ్వానించవలెను. మరుసటి రోజు దేవతలను ఉద్దేశించి యాగము చేయవలెను.

4. అగ్ని వ్రతపతి. వ్రతమున అతడు వ్రతయోగ్యుడు అగుచున్నాడు. యజమాని వ్రతముననే వ్రతవంతుడు అగుచున్నాడు.

5. యజమాని వ్రతమును అవలంబించదలచును. అప్పుడు అతడు 'అగ్నీ! నేను వ్రతము అవలబించుచున్నాను' అని చెప్పవలెను.

6. దేవతలందరిలో అగ్నియే వ్రతపతి యగును. కావున అగ్నిని ఉద్దేశించియే యజ్ఞము చేయవలెను.

7. బర్హి రాహణము - దర్భలను సేకరించుట - పూర్ణిమ యందు చేయవలెను. వత్సాపాకరణము - గోవుల నుండి దూడలను విడదీయుట - అమావాస్యనాడు చేయవలెను.

ఈ తిథులు యాగమునకు గాను నిర్ణయించబడినవి.

8. అగ్నిని దర్భ పరిస్తరణమునకు పూర్వుడుగను. అపరుడుగను యజించదగిన వాడని చెప్పబడినది.

9. మానవులు గడ్డికప్పుగల ఇంటిని కోరుచుందురు. దేవతలు అది లేని దానిని కోరరు కదా! దేవతల అనుగ్రహమున - అప్పుడప్పుడు - అక్కడక్కడ - నూతన నివాస గృహములు ఏర్పడుచున్నవి. అది తెలిసిన యజమాని అగ్నిని యజించవలెను. అప్పుడు యజమాని వద్దకు దేవతలు వచ్చెదరు. మరుసటి రోజున అతడు యాగము చేయవలెను.

10. యజమానియగువాడు గ్రామ్య, అరణ్య పశువులను సంపాదించవలెనని చెప్పబడినది. గ్రామ్యములగు ధాన్యాదులను భుజించక ఉపవసించినదో గ్రామ్య పశువులు లభించును. అరణ్య ధాన్యములగు నీవారాదులు భుజించుట వలన అరణ్య పశువులు లభించును. ఉభయ విధి ధాన్యములు వర్జించి ఉపవసించిన పితృ దేవతాకమగును.

11. ఆరణ్యక ధాన్యము ఇంద్రియాభివృద్ధి హేతువగును. యజమాని ఆ ధాన్యమును భుజించి ఇంద్రియాభివృద్ధిని పొందవలెను.

12. యజమాని భుజించకున్న ఆకలిగొన్న వాడగును. భుజించినచో రుద్రుడు అతని పశువులను వధించును.

13. అట్లగుట వలన యజమాని నీరు త్రాగవలెను. అందువలన భోజనము చేసినట్లుగాని చేయనట్లుగాని కాకుండును. ఆకలిగొన్నవాడు కాకుండును. ఆ విధముగ చేసిన రుద్రుడు యజమాని పశువులను వధించడు.

14. యజ్ఞము వజ్రాయుధము వంటిది కాగా ఆకలి శత్రువు వంటిది అగును. ఉపవసించిన యజమాని వజ్రాయుధము అగుచున్నాడు. తన శత్రువగు ఆకలిని సంహరించుచున్నాడు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

(జల ప్రణయనము, యజ్ఞాయుధ సంభృతి చెప్పబడుచున్నది.)

1. శ్రద్ధవహింపక యజ్ఞము చెసినట్లయిన దేవతలు అట్టి యజ్ఞమును అంగీకరించరు.

2. ఉదకములు శ్రద్ధా స్వరూపములు. కావున ఉదకములను ప్రణయనము చేయవలెను. అట్లయిన యజ్ఞమున శ్రద్ధ వహించినట్లగును. ఆ యజ్ఞము నందు దేవతలు, మానవులు సంతసింతురు.

3. ఉదకములు శరీర ధర్మములను, వాక్కును కూడ అతిక్రమించుచున్నవి. మనసును మాత్రము అతిక్రమించజాలవని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

4. యజమాని మనసుతో పృథ్విని ధ్యానించుచు జల ప్రణయనము చేయవలెను.

5. పృథివియే మనస్సగును. కావున పృథివిని ధ్యానించి అపాంప్రణయనము చేసిన యజమాని పృథివి చేతనే అపాంప్రణయనము చేసినవాడు అగుచున్నాడు.

6. అది తెలిసికొనిన యజమాని హవిస్సు లుప్తము కాకుండును.

7. అధ్వర్యుడు యజ్ఞ పరికరములను సాధించవలెను. యజ్ఞ సాధనములే యజ్ఞమగును. కావున యజ్ఞ సాధనములను ఆర్జించినచో యజ్ఞమును ఆర్జించినట్లగును.

8. యజ్ఞ సాధనములను ఒక్కొక్క దానిని ఉపయోగించిన పితృ దేవతాకమగును. ఒకేమారు అన్నింటిని ఉపయోగించిన మానవ సంబంధమగును.

9. యజ్ఞ సాధనములను జంటలుగా ప్రయోగించవలెను. అట్టి ప్రయోగమునకు 'యాజ్య పురోవాక్యల రూపము' స్త్రీ పురుషాత్మక మిథునత్వము సిద్ధించును.

10. యజ్ఞపు మొదటనే యజ్ఞ సంబంధములగు పది విధములగు పరికరములను తెలిసికొని సంపాదించిన యజమాని యజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా కొనసాగగలదు.

11. 1. స్ఫ్య 2. కపాలిని 3. అగ్నిహోత్ర హవణి 4. శూర్పము 5. కృష్ణాజినము 6. శమ్య 7. రోలు 8. రోకలి 9. దృషద్ అను శిల 10. ఉపల అను రాయి. ఈ పది యజ్ఞ సాధనములు అగును.

12. దేవతలు వినునట్లు యజ్ఞము చేసిన యజమాని యొక్క హవ్యమును దేవతలు స్వీకరించుచున్నారు.

13. ఈ యజ్ఞమునకు దేవతలను ఆహ్వానించువాడు అగ్ని. నేను అటువంటి అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాను. అని పాత్ర యందుంచిన హవిని అభిమంత్రించవలెను.

14. ఈ అభిమంత్రణము యజ్ఞమునకు స్వీకార స్వరూపము అగును. దీనిని గ్రహించి యాగము చేయవలెను.

15. అట్టి అభిమంత్రణము యజ్ఞపు స్థిరత్వమునకని చెప్పవలెను. వాక్కును నియంత్రించవలెను.

(మంత్రము చెప్పి మౌనము వహించవలెను.)

16. శబ్ధోచ్చారణమున మనసు యజ్ఞము నుండి తొలగును. కావున మనసుతోనే ప్రజాపతి యజ్ఞమును ప్రారంభించినాడు. రాక్షస సంచార పరిహారార్ధమై యజమానియు మౌనము వహించి మనసుచే యజ్ఞమును ఆచరించవలెను.

17. యోగము కలిసినపుడు యజమాని యాగము చేయవలెను. అట్టివాడు యజమానులందు ప్రసిద్ధుడు అగుచున్నాడు.

18. ఏ ప్రజాపతి నిన్ను యజ్ఞమునకు యోగ్యునిగా చేయవలసినవాడో - ఆ ప్రజాపతియే నిన్ను యజ్ఞ యోగ్యుని చేయును అని చెప్పబడినది. కావున ఆ ప్రజాపతియే ఈ యజ్ఞమును యోగ్యము చేయుచున్నాడు. యోగకాలమున యాగము చేయువాడే యాగము చేయువాడు అగుచున్నాడు.

తొమ్మిదవ అనువాకము

(ద్వాదశ ద్వంద్వసంపత్తి వివరించబడినది.)

1. ప్రజాపతి అగ్ని హోత్రాద్రి యాగములను సృష్టించినాడు. వానిలో అగ్నిహోత్రము - అగ్నిష్టోమము ఒక ద్వంద్వము అగును. పౌర్ణమాసి - ఉక్థము ఒక ద్వంద్వము అగును. అమావాస్య - అతిరాత్రము ఒక ద్వంద్వము అగును.

ప్రజాపతి వానిని సరిసమానముగా ఏర్పరచినాడు. అగ్నిష్టోమము ఇచ్చినంత ఫలముచే అగ్నిహోత్రయాగము కలిగించును. పూర్ణమాసి అంతటి ఫలమునే ఉక్థము కలిగించును. అమావాస్య అంతటి ఫలమునే అతిరాత్రము కలిగించును.

2. ఏ యజమాని ఈ విషయమును తెలిసికొని అగ్నిహోత్రయాగము చేయునో అతనికి అగ్నిష్టోమ యాగమంతటి ఫలము కలుగును.

ఏ యజమాని ఈ విషయము తెలిసినవాడై పౌర్ణమాసి యాగము చేయునో అతనికి ఉక్థ యాగమంతటి ఫలము లభించును.

ఏ యజమాని ఈ విషయమును తెలిసినవాడై అమావాస్య యాగము చేయునో అతనికి అతిరాత్రయాగమంతటి ఫలితము దక్కును.

3. పరమేష్ఠి కన్న మున్నే దర్శపూర్ణమాస యజ్ఞము ఏర్పడినది. ఆ యజ్ఞమును అనుష్ఠించిన యజ్ఞకర్త పరమేష్ఠిత్వ పదవిని చేరుకున్నాడు.

ఆ యజ్ఞము ప్రజాపతిని ప్రోత్సహించినది. ప్రజాపతి దర్శపూర్ణమాస యజ్ఞము చేసినాడు. ఉత్తమ పదవిని పొందినాడు.

అది ఇంద్రుని ప్రోత్సహించినది. ఇంద్రుడు దర్శపూర్ణమాస యజ్ఞము చేసినాడు. ఉత్తమ పదవిని పొందినాడు.

అది అగ్నిషోమ దేవతలను ప్రోత్సహించినది. వారు దర్శపూర్ణమాస యజ్ఞమును అనుష్ఠించినారు. ఉత్తమ పదవిని పొందినారు.

ఏ యజమాని ఈ విషయములను తెలిసికొన్నవాడై దర్శపూర్ణ మాస యజ్ఞమును అనుష్ఠించునో అట్టివాడు నిశ్చయముగ పరమపదమును పొందుచున్నాడు.

4. దశ పూర్ణమాస యజ్ఞములను విశేషముగా చేసిన యజమానికి సంతానము, పశువులు, మిథునములు కలిగి వర్థిల్లుచున్నాడు. సంవత్సరమునందు గల పన్నెండు నెలలలోనూ దశ పూర్ణమాసయాగము, ద్వాదశ ద్వంద్వములు చేయవచ్చునని చెప్పుచున్నారు.

5. 1. అధ్వర్యుడు ఆవుపాలు పితుకుటకు దూడను విడువవలెను. 2. ఉఖ యను పాత్రను గార్హ్య పత్య అగ్ని మీద పెట్టవలెను. 3. ధాన్యమును దంచవలెను. 4. దృషద ఉపల శిలలచే పోటు వేయవలెను. 5. దృషత్తునందు పిండి చేయవలెను. 6. పురోడాశమును వండుటకు పాత్రను నిప్పు మీద పెట్టవలెను. 7. ఉడికించవలెను. 8. నేయి పోయవలెను. 9. వేదిని అమర్చబోవు స్థలమున స్తంభయుజువును హరించవలెను. 10. గడ్డి, దుమ్మును దోసిలితో ఎత్తి పోయవలెను. 11. వేదిని ఏర్పరచవలెను. 12. యాజమానపత్ని నడుమునకు త్రాడు కట్టవలెను. 13. స్ఫ్య చే గీయబడిన గీతయందు ప్రోక్షణీ పాత్రను ఉంచవలెను. 14. గీచిన గీతలో నేయి వేయవలెను.

6. ఇవియే దశ పూర్ణమాస యాగమునందలి ద్వంద్వ ప్రక్రియలు. వీనిని అనుష్ఠించి యాగము చేసిన యజమాని

"ప్రప్రజయా పశుభిర్మిథునైర్జాయతే"

(5వ మంత్రమున చెప్పినవి 14. అనగా 7 ద్వంద్వములు అగును. 8వ అనువాకము నందలి 11వ మంత్రమున చెప్పబడిన 10 - 5 ద్వంద్వములు అగును. 7 + 5 = 12 అనగా ద్వాదశ ద్వంద్వములు అగును.)

పదవ అనువాకము

(హవిస్సాదనము వివరించబడుచున్నది.)

1. ధ్రువోసి ఇత్యాది మంత్రము జ్ఞాతుల స్థిరత్వమును చెప్పుచున్నది. ఉగ్రోసి ఇత్యాది మంత్రములు జ్ఞాతులు ప్రతివాదులు కారు అని చెప్పుచున్నది. యజమానికి ప్రతికూలుడై, అతనిని నశింప చేయగోరు జ్ఞాతి విషయముననే యజమాని ఉగ్రుడు అగుచున్నాడు అని "అభిభూరసి" అను మంత్రము చెప్పుచున్నది.

2. యజమాని అగ్నిని "యునజ్మీత్యాది" మంత్రములచేతనే నియమించుచున్నాడు అని చెప్పబడినది.

3. యజ్ఞము సమృద్ధమైనప్పుడు దేవతలు స్వర్గమును పొందినారు. యజ్ఞము సమృద్ధము కానప్పుడు దేవతలు రాక్షసులను పరాభవించినారని "యన్మే అగ్నీ" అను మంత్రము చెప్పుచున్నది.

అందువల్ల యజమాని యజ్ఞమును సమృద్ధము చేసినపుడే స్వర్గమునకు చేరుచున్నాడు. యజ్ఞము సమృద్ధము కాకున్న శత్రువులను పరాభవించుచున్నాడు.

4. యజమాని 'భూః' 'సువః' అను వ్యాహృతులచే హోత్రకర్మ అగ్నియందు హవిసులను చేర్చవలెను.

5. అగ్నిహోత్ర కర్మ యజ్ఞములకు ముఖము వంటిది అగును. భూర్భువాది వ్యాహృతులు బ్రహ్మ స్వరూపములు. వీనివలన యజ్ఞముఖమునందు బ్రహ్మ స్వరూపములగు వ్యాహృతులు చేసినట్లగును.

6. అగ్నిహోత్ర కర్మ చేసిన సంవత్సరము తరువాత సహితము ఈ వ్యాహృతులచేతనే హవిని అర్పించవలెను.

7. అగ్ని హోత్ర క్రతువు యొక్క ఆద్యంతదినములందు వ్యాహృతులను బ్రహ్మయే ఏర్పరచినాడు. కావున యజమాని ఆ సంవత్సరమును బ్రహ్మ రూపముగనే పరిగ్రహించుచున్నాడు.

8. దశపూర్ణమాస, చాతుర్మాస్య క్రతువులు చేయు యజమాని ఈ వ్యాహృతులతోనే అగ్నియందు హవిస్సులు సమర్పించవలెను.

దశపూర్ణమాస, చాతుర్మాస్యములు యజ్ఞములకు ముఖము వంటివి. వ్యాహృతులు బ్రహ్మస్వరూపములు. కావున వీనివలన యజ్ఞముఖమునందు బ్రహ్మస్వరూపములగు వ్యాహృతులు చేసినట్లగును. సంవత్సరము తరువాత కూడ ఈ వ్యాహృతులచేతనే హవిని అర్పించవలెను. అందువలన బ్రహ్మస్వరూపమైన సంవత్సరమును గ్రహించినట్లగును.

9. సామవేద మంత్రములచేత అనుష్ఠించబడిన యజ్ఞముయొక్క ఫలితము దేశమునకు చెందును. ఋగ్వేద మంత్రముల చేత అనుష్ఠించబడిన యజ్ఞము యొక్క ఫలితము దేశప్రజలకు చెందును. అందువలన యజమాని ఫలితము లేని యజ్ఞము చేసినవాడు అగును.

కావున మంత్రములకు ముందు వ్యాహృతులను చేర్చవలెను. అందువలన బ్రహ్మస్వరూప వ్యాహృతులు ఆదిగా మంత్రము చదివినట్లగును. అందువలన యజమాని ఫలసహితమగు యజ్ఞము చేసినవాడగును.

10. హోత యజమాని కొరకు యజ్ఞము చేయించును. ఒకప్పుడు హోత యజమానికి వ్యతిరేకి కావచ్చును. అట్లయినపుడు హోత యజ్ఞ ఫలమును యజమాని శత్రువులకు అందించదలచును. అట్టితరి పురోనువాక్యయందు వ్యాహృతులను ప్రయోగించవలెను. పురోనువాక్య శత్రుదేవతాకము కదా! అందువలన యజ్ఞఫలము శత్రువునకు చెందును.

(ఇది హేయము. నీచము. యజమాని సొమ్ముతిని, అతని శత్రువునకు ఫలము నందించకోరుట ద్రోహమగును. ఇది హోత యజమానిని వప్పగించినట్లగును. ఏ సభ్య సమాజము ఈ పద్ధతి అంగీకరించదు. ఇందు ఒకటి ఆధిక్యత స్పష్టము!)

11. పెక్కురు యజమానులు చేయు యజ్ఞములు ఉండును. ఆ యజ్ఞ ఫలము అందరకు సమానముగా అందవలెనన్నచో హోత పురోనువాక్యలోని ఋక్కు యొక్క అర్ధభాగము ఉచ్చరించిన వెంటనే మొదటి వ్యాహృతిని - యాజ్య ప్రారంభమునకు ముందు రెండవ వ్యాహృతిని - యాజ్యలోని ఋక్కు యొక్క సగభాగము ఉచ్చరించగనే మూడవ వ్యాహృతిని ప్రయోగించవలెను. అందువలన యజ్ఞ ఫలము యజమానులందరకు సమానముగా లభించును.

12. పర్జన్యుడు వర్షము - అందరి కొరకు సమముగా వర్షించును. అట్లే యజ్ఞము యజమానులందరకు సమాన ఫలమును ఇచ్చుచున్నది. నదీ తీరపు జనులందరు నీరు తీసుకుందురు. అట్లే యజమానులు యజ్ఞ ఫలమును అనుభవించుచున్నారు.

13. స్రువము నందలి ఆఘారాజ్యమా! నీవు మనసువు. మనసు ప్రజాపతి సంబంధి. యజ్ఞము సహితము ప్రజాపతి సంబంధియే. కావున నీవు వానితో కూడి నన్ను ఆవహించుము. 'మనోసి' అను మంత్రము ఈ విషయమునే చెప్పినది.

మనో వై ప్రాజాపత్యం ప్రాజాపతో యజ్ఞో మనసు ప్రజాపతియే. యజ్ఞము ప్రజాపతియే. కావున మనసు తనయందే యజ్ఞమును ధరించుచున్నది.

ఆఘూరాజ్యమా! నీవు ఇంద్ర సంబంధివి. శత్రు నాశకమగు వాక్కువు. నీవు నన్ను ఆవహించుము. 'వాగసి' అను మంత్రము ఈ విషయము చెప్పినది.

వాక్కు ఇంద్ర సంబంధము. అందువలన వాక్కు తనయందే ఇంద్రుని ధరించుచున్నది.

పదకొండవ అనువాకము

(ఆశ్రావణాది మంత్రములు విధింపబడుచున్నవి.)

1. ప్రజాపతి సర్వ యజ్ఞములను అనుసరించి ఉండువాడు. అతడు సప్తదశనామకుడు. ఈ విషయము తెలిసిన యజమాని సంపూర్ణ యజ్ఞము చేసినవాడు అగుచున్నాడు. అతని యజ్ఞము భ్రష్టము కాకున్నది.

(ఆశ్రావణాది మంత్రములు 17 అక్షరములవి. కావున ప్రజాపతి సప్తదశనామకుడు.)

2. ఆశ్రావయ 4 అక్షరములది + అస్తుశ్రౌషట్ 4 అక్షరములది + యజ 2 అక్షరములది - యే యజామహే 5 అక్షరములది + వౌషట్ 2 అక్షరములది. ఈ 17 అక్షరముల అయిదు మంత్రముల గుచ్ఛము ప్రజాపతి అగును. ఆ ప్రజాపతి అన్ని యజ్ఞములందు ఉన్నాడు. ఈ విషయము తెలిసిన యజమాని సంపూర్ణ యజ్ఞము చేసిన వాడగుచున్నాడు. అతని యజ్ఞము భ్రష్టము కాకున్నది.

3. యజ్ఞపు ఆరంభమును - మధ్యమ - సమాప్తిని తెలిసిన యజమాని సాంగము, వైకల్య రహితమగు యజ్ఞము చేసినవాడు అగుచున్నాడు. అతనికి సకల యజ్ఞ ఫలము లభించుచున్నది.

4. మంత్ర పంచకమునందలి తొలి మంత్రము యజ్ఞపు ఆరంభము. 2,3,4 మంత్రములు మధ్యమం - 5వది సమాప్తి అగుచున్నవి.

5. సత్యవాక్కు యొక్క ఫలితమును తెలిసికొనిన యజమాని సూనృత వాక్కు యొక్క ఫలితమును పొందుచున్నాడు.

6. 'యజ్ఞో వై సూనృతా' - యజ్ఞమే సత్యవాక్కు. ఈ సూనృతము గోవును "ఆశ్రావయ" అను మంత్రముచే

పిలుచుచున్నాడు. "అస్తుశ్రౌషట్" అను మంత్రముచే దూడను విడుచుచున్నాడు. 'యజ' అను మంత్రమున పాలు పితుకు పాత్రను అందుకొనుచున్నాడు. 'యే యజామహే' అను మంత్రమున పాలు పితుకువాడు ఆవు వద్ద కూర్చొనుచున్నాడు. 'వషట్' అను మంత్రము వలన పాలు పితుకుచున్నాడు.

ఈ విషయములు తెలిసిన యజమాని వాస్తవముగా సూనృత గోవు పాలు పితుకుచున్నాడు.

7. ఒకప్పుడు దేవతలు యజ్ఞమునందు ఆసీనులు అయినారు. అప్పుడు దిశములు రిక్తములుగా అగుపించినవి. అంతట దేవతలు మంత్ర పంచకమును కనుగొన్నారు. వారు తొలి మంత్రమున వాయువును, రెండవ మంత్రమున ఆకాశమును, మూడవ మంత్రమున విద్యుత్తును, నాలుగవ మంత్రమున ఉరుమును, అయిదవ మంత్రమున వర్షమును కల్పించినారు. అప్పుడు దిశలు ఆప్యాయములు అయినవి.

ఈ విషయములు తెలిసి కొనిన యజమానికి దిశలు ఆప్యాయములు అగును.

8. ఒక యజమాని సప్తదశాక్షరమయ ప్రజాపతిని గ్రహించినాడు. అంతట ప్రజాపతి ఆ యజమానిని అనుగ్రహించినాడు. ప్రజాపతి అనుగ్రహము పొందిన యజమాని ఇతర యజమానులందు శ్రేష్ఠుడు అయినాడు.

9. మంత్ర పంచకమునందలి సప్తదశాక్షర ప్రజాపతియే తెలియదగినవాడు. ఆ ప్రజాపతిని ఎరిగిన యజమాని ఉత్కృష్టుడు అగుచున్నాడు.

10. వసంతమును సంతోష పెట్టుచున్నాను అనుట వలన రుతువులే ప్రయాజ మంత్రములైనవి. యజమాని రుతువులను సంతోష పెట్టుట వలన రుతువులు అతనికి అనుకూలములు అగుచున్నవి.

ఈ విషయము తెలిసికొన్న యజమానికి రుతువులు అనుకూలములు అగుచున్నవి.

11. అగ్నిషోమ సంబంధ దేవయజ్యచే నేను నేత్రవంతుడనగుదును. అట్లని అగ్నిషోమాభ్య మంత్రమునుడివినది.

నేత్రవంతులగు అగ్నిషోమాది దేవతల యజ్ఞము చేసినవాడు నేత్రవంతుడు అగుచున్నాడు.

12. అగ్నిర్వైదేవానామన్నాదో - అగ్నియే దేవతలకు అన్నము అందించుచున్నాడు. అగ్ని యందే అన్నమిచ్చుట చేరి ఉన్నది. అట్లని 'అగ్నేరహం' అను మంత్రాదులు చెప్పినవి.

13. ఉపాంశు యాజముననే దేవతలు రాక్షసులను సంహరించినారు. దానిచేతనే శత్రువులను వధించినారు. అట్లని 'దబ్ధిరస్యదబ్ధో' అను మంత్రము వచించినది.

14. అగ్నిషోమ దేవతల దేవయజ్యము వలననే నేను వృత్రహంతను అయినాను. అని అగ్ని షోమాది మంత్రము చెప్పుచున్నది.

ఇంద్రుడు వృత్రహంతయగు అగ్నిషోమముల వలననే శత్రువులను హింసించి, వధించ గలిగినాడు.

15. ఇంద్రాగ్నుల దేవయజ్య వలననే నేను ఇంద్రియపటుత్వము కలవాడను. అన్నాదుడను అగుదును అని చెప్పబడినది.

ఇంద్రియ పటుత్వము కలవాడే అన్నాదుడు అగుచున్నాడు.

16. ఇంద్రుని దేవయజ్య వలన నేను ఇంద్రియ పటుత్వము కలవాడను అగుదును అని 'ఇంద్రసాహ' ఇత్యాది మంత్రములు చెప్పుచున్నవి.

అందువలన యజమాని 'ఇంద్రవ్యేవభవతి' ఇంద్రియ పటుత్వము కలవాడు అగుచున్నాడు.

17. మహేంద్ర దేవయజ్యవలన నేను విజేతను, మహిమాన్వితుడను అగుదును అని 'మహేంద్రస్వాహ' ఇత్యాది మంత్రములు వచించుచున్నవి.

అట్లగుటచే యజమాని విజేతయు, మహిమాన్వితుడును అగుచున్నాడు.

18. స్విష్టకృత అగ్ని దేవయజ్య వలన నేను ఆయుష్యమును, ప్రతిష్ఠను పొందుచున్నానని 'అగ్నేస్స్విష్టకృతో' ఇత్యాది మంత్రములు చెప్పినవి.

కావున యజమానికి ఆయువు, ప్రతిష్ఠ కలుగుచున్నవి.

పన్నెండవ అనువాకము

(యాజ్యా పురోను వాక్యలు.)

1. పుత్ర, భృత్యాదుల కొరకు ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము. అతడు కేవలము మావాడు అగును గాత.

2. నరులు ఇంద్రుని అర్ధ హవిస్సు వహించుటకు ఆహ్వానించుచున్నారు. పారమును ఎరిగిన యజమానులు

కర్మలను అనుష్ఠించుచున్నారు.

ఇంద్రా! నీవు శూరుడవు, ధనదుడవు, బలములను పెంచువాడవు. మాకు గోవ్రజమును ఇమ్ము.

3. ఇంద్రా! నీవు శతక్రతువవు. నీ అనుగ్రహము వలన నేను పంచ జనుల సామర్థ్యమును సంపూర్ణముగా తెలియుచున్నాను.

4. ఇంద్రా! నీవు యాగోద్దేశ్యుడవు. యాగములందు దేవతలందరి కన్న గొప్పవాడవు. నీవు వృత్రుని వధించినావు. క్షత్రియ జాత్యభిమానము కలవాడవు. బలయుతుడవు. శత్రువును తిరస్కరించ గలవాడవు. అందువలన నీకు హవిస్సులు - దేవతలతో క్రమముగా అందించ బడుచున్నవి.

5. సూర్యుని అశ్వములు ఏడును రథమున తమంత తాముగా తగులుచున్నవి. సూర్యుడు అతీంద్రియజ్ఞాని. కీర్తిమంతుడు. ప్రకాశవంతుడు. అంతటివాడు ఇంద్రునకు అతిథి యగుచున్నాడు. ఇంద్రుని మహిమ అంతటిది!

6. ఇంద్రా! చెట్లకు కాయగసరు లేకుండెను. వర్షము కలిగించినావు. వాటికి కాయలను, ఫలములను కలిగించినావు. సూర్యుని ఆకాశమునందు స్థాపించినావు.

యజమానులు ఇంద్రునకు ప్రియమగు పురోడాశాదులను - భక్తియుక్తముగ, సామములచేత - చక్కగా కాల్చుదురు గాత. చక్కని స్తుతులచే స్తుతింతురు గాత.

7. సామగాయకులు బృహత్ సామమున ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నారు. అర్కిణులు ఋక్కులచే ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నారు. అన్యవచనము సహితము ఇంద్రుని నుతించుచున్నది.

8. శతక్రతూ! ఉద్గాతలు నిన్ను కీర్తించుచున్నారు. అర్కిణులు నిన్ను భజించుచున్నారు. అధ్వర్యులు వంశమును వలె నిన్ను ఉన్నతుని చేయుచున్నారు.

9. ఇంద్రా! గ్రీష్మకాలమున దావాగ్నిచే భూములు పరితప్తములు అగుచున్నవి. వర్షము కలిగించి వానిని నీవు పునరుజ్జీవింప చేయుచున్నావు. నిన్ను మేము సంతోషపెట్టదలచినాము. స్తుతించు మంచి మనసు కలిగి ఉన్నాము. నీవు ఈ హవిస్సును స్వీకరించుము. అందువలన యజమాని కోరికలు ఫలించును గాత.

10. ఇంద్రా! నిన్ను ఆనంద పరచ దలచినందున మేము సుబుద్ధులము అయినాము. కావున మరణము వరకు నిన్నే స్తుతింతుము. నది దాటించుమని ఉభయతీరముల జనులు నావికుని ఆహ్వానింతురు. అట్లే పాపవిముక్తులమైన మమ్ము ఉభయవంశజులు ఆహ్వానించుచున్నారు.

11. ఇంద్రుడు ప్రకాశించువాడు. యాగములకు ముఖ్యుడు. పాపములను విడిపించువాడు. యజ్ఞఫలములను ఇచ్చువాడు. వర్షమును తరుగనీయని వాడు. ఋత్విజులారా! అట్టి ఇంద్రుని మరింతగా స్తుతించండి

అశ్వినులారా! ఇతనికి ఇంద్రియ పాటవమును - బలమును కలిగించండి.

12. ఇంద్రా! మా శత్రువులను హింసింపుము. మమ్ము చంపదలచి సేనను కూర్చువాని తలవంచుము. మమ్ము అంతటను నశింప చేయు శత్రువును పాదా క్రాంతుని చేయుము.

13. ఇంద్రా! మమ్ము క్షతినుండి రక్షించు బలము కలిగి జన్మించినావు. నీవు నరుల కోర్కెలు తీర్చువాడవు. శత్రుభావము గలవారిని తిరస్కరించినావు. దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించువారికి సకల భోగములు కల్పించినావు.

14. ఇంద్రా! నీవు భయంకరమైనదియు, ప్రాణులను భక్షించునదియు, పర్వతము లందు ఉన్నదియునగు సింహము వలె, మా విరోధిని పరిమార్చుటకు, దూర దేశము నుండి వచ్చినావు. నీ వజ్రము వైరులను చీల్చునది. తీక్ష్ణ మైనది. దానికి పదును పెట్టుము. శత్రువును కొట్టుము. యోధులను తలదన్నుము.

15. ఇంద్రా! నీవు శత్రుయోద్ధలను రాల్చుము. వృత్రుని దవడలు పగులగొట్టుము. ఉగ్రుడవగుము. మమ్ము క్షీణింపచేయువాని కోపమును పోగొట్టుము.

16. రక్షించు వాడగు ఇంద్రుని హువేమ - ఆహ్వానించుచున్నాను. అవరోధముల నుండి రక్షించువాడగు ఇంద్రుని హువేమ. శూరుడగు ఇంద్రుని హువేమ. సర్వ యాగములందు ఆహ్వానించదగిన ఇంద్రుని హువేమ. సర్వకార్య సమర్థుడగు ఇంద్రుని హువేమ.

మఘవుడు మాకు శుభములను కలిగించును గాత.

17. ఇంద్రా! నీవు బలశాలివి. మా రక్షణ కొరకు ఈ యాగము చేయుచున్నాము. ఇందు మేము లోపములు చేయకుండునట్లు అనుగ్రహింపుము. హర్యశ్వఇంద్రా! ఏనాటికిని మేము నిన్ను అవమానించకుందుముగాక. మాకు బాధలు లేని ఇల్లు ప్రసాదించుము. విద్వాంసులగు యజమానులందు మేము నీకు ప్రీతిపాత్రులము అగుదుము గాక.

18. పురుహూత ఇంద్రా! నీ రథమున గుర్రములు కట్టుటకు నరులు ఏర్పాట్లు చేయుదురుగాక. త్వష్ట నీ వజ్రాయుధమునకు పదును పెట్టును గాత. ఋత్విజులు మంత్రములచే నిన్ను భజింతురుగాక. పాపములను నశింప చేయుటకు ఇంద్రుని వర్ధిల్ల చేయుదురు గాత.

19. ఇంద్రా! నీ యాగము కోరికలు తీర్చునట్టి దగును. ఆ యజ్ఞ సాధనములగు దృషదుపలాదులను అలంకరించుచున్నాము. అవి నిన్ను, అదితిని సంతోష పరచును గాత. ఇంద్రుని వజ్రాయుధాదులు - రథాశ్వములతో నిమిత్తము లేకుండగనే అసురులను సంహరించును గాత.

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మొదటి కాండమునందలి ఆరవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

యస్తేస్తనః శశయో యోమయో భూర్యోరత్నధా వసువిద్యాః సుదత్రః |
యేనవిశ్వాపుష్యసి వీర్యాణి సరస్వతి తమిహదాతవోకః ఉర్వ్య న్తరిక్షమన్వేమి ||

ఏడవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(ఇడా ప్రశంస చెప్పబడుచున్నది.)

1. ఆహితాగ్ని యొక్క పాక యజ్ఞమును అనుసరించి పశువులు లభించుచున్నవి. ఇడయే పాక యజ్ఞము అగుచున్నది. అది యజమాని యజ్ఞమందు ప్రయాజ - అనుయాజల మధ్యమున వ్యవస్థితమైనది.

2. హోతృ సమీపమునకు తీసికొనివచ్చు ఇడను 'హేసురూపవర్షవర్ణేః ఏహి' అని అభిమంత్రించవలెను. ఇడయే పశువులు అగుటవలన యజమాని పశువులనే ఆహ్వానించినట్లగును.

3. పూర్వము దేవతలు యజ్ఞములు చేసినారు. అన్ని యజ్ఞ ఫలములను పిండుకున్నారు. ఆ యజ్ఞము అసురులను బలరహితులను చేసినది. యజ్ఞము వలన నిస్సారులైన అసురులు పరాభూతులు అయినారు.

యజ్ఞమును దేవతలు రిక్తపరచుట - యజ్ఞము అసురులను రిక్తపరచుట తెలిసికొన్న యజమాని ఇతర యజమానులను రిక్త పరచుచున్నాడు.

4. ఈ యజ్ఞము యొక్క ఆశీస్సులు సత్యములు అగునుగాక. ఈ ఆశీస్సులే యజ్ఞఫలము అగును. దీనివలననే నేను ఇతర యజమానుల బలమును గ్రహించుచున్నాను.

5. తొలుత దూడ ఆవుపాలు త్రాగును. అప్పుడు ఆవు చేపును. పాలిచ్చును. అట్లే ఇడ చేసి యజమానికి ఫలములను ఇచ్చుచున్నది. 'ఇడోపహూతాః' అను మంత్రభాగము ఇడకు స్తనములు అగుచుండగా వాయువు వత్సము

అగుచున్నది.

6. హోత ఇడను ఆహ్వానించును. అప్పుడు యజమాని హోతను చూచుచు వాయువు మనసునందు ధ్యానించవలెను. ఆ విధముగా చేసిన తల్లి ఆవు వద్దకు దూడను విడిచినట్లగును.

7. దేవతలు అందరు సంపూర్ణ దర్శపూర్ణమాస యజ్ఞమును ఆచరించియే స్వర్గమును పొందినారు. కాని మనువు మాత్రము పాక యజ్ఞము మాత్రమే చేసినాడు. ఇడయు మనువు నందు చేరినది.

ఆ ఇడా దేవతను దేవాసురులు ఆహ్వానించినారు. దేవతలు ప్రతీచీ పద్ధతిని అనుసరించినారు. 'ఇడోపహోతా' అని ఆహ్వానించినారు. అసురులు పరాచీ పద్ధతిని అనుసరించినారు. 'ఉపహూతేడా' అని ఆహ్వానించినారు. ఇడ దేవతల ఆహ్వానమును మన్నించినది. వారిని చేరినది. పశువులు ఇడా స్వరూపము కదా! అందువలన పశువులు దేవతలను చేరినవి. అసురులను విడిచినవి.

8. అధ్వర్యుడు ఒకనిని పశుహీనుని చేయదలచినపుడు పరాచీ పద్ధతిన ఇడను ఆహ్వానించవలెను. అట్లయిన అధ్వర్యు ఎవనిని ఉద్దేశించినాడో వాడు పశు విహీనుడు అగును.

(ఇది 1 - 10 - 10 వంటి హేయమైనది.)

9. ఎవడు ఇడా దేవతను ప్రతీచీ పద్ధతిన ఆహ్వానించి ఇడా దేవత యందు తనను లీనము చేయునో అతడే ఇడను ఆహ్వానించిన వాడు అగుచున్నాడు. అట్లని వేదవేత్తలు చెప్పుచున్నారు.

10. ఇడా దేవతా! నీవు ఎంతో ప్రియమవు. మా శత్రువులను సంహరించు దానవు. ధనవతివి. అని 'సొనః ప్రియే' అను మంత్రమున ఇడను ఆహ్వానించి, ఇడ మనసున ప్రతిష్ఠించినవాడు ఇడను ఆహ్వానించిన వాడు అగుచున్నాడు.

11. ప్రధానయాగము పూర్తి అగును. అనూయాజాది యాగములు ప్రారంభము కావలసి ఉండును. ఆ రెండింటి మధ్యభాగమున ఋత్విజులు పురోడాశలేశమును భక్షింతురు. ఉదక లేశమును తలలపై చల్లుకుందురు. ఈ రెండును యాగరూపములు కావు. అందువలన యజ్ఞము విచ్ఛిన్నము అయినట్లు అగును. వీనివలననే రాక్షసుల యజ్ఞము విచ్ఛిన్నము అయినది. అట్లగుట వలన దేవతలు జాగ్రత్తపడినారు. ఒక సమర్థుని చేత విచ్ఛిన్న యజ్ఞమును సంధానము చేయించినారు.

12. 'బృహస్పతిస్తనుతామిమం' అనుమంత్రమున యజ్ఞమును సంధానము చేయవలసినదని బృహస్పతిని కోరినారు. బృహస్పతియే దేవతలకు బ్రహ్మ కదా! అందువలన బ్రహ్మయే యజ్ఞమును సంధానము చేసినట్లయినది.

13. ఒక యజ్ఞము విచ్ఛిన్నమైనపుడు దానిని సంధానము చేయవలెననియు, అవిచ్ఛిన్నము చేయవలెననియు ప్రార్థించుటకే 'విచ్ఛినమిత్యా' ది మంత్రములు వచించబడినవి.

14. 'విశ్వేదేవా ఇహమాదయన్తామ్' అను మంత్రము విశ్వేదేవతలకు తృప్తి కలిగించుటకు చెప్పబడినది. యజ్ఞము అవిచ్ఛిన్నముగ కొనసాగవలెనని ఆదేశించుచున్నది.

15. యజ్ఞకర్త ఋత్విజులకు ఇచ్చిన దక్షిణలో అతని పశువులు కూడ చేరును. అందువలన యజ్ఞకర్త పశుహీనుడు కాగలడు. కావున దేవతారూపులైన ఋత్విజులకు ఇచ్చిన దక్షిణ వారికి చెందునట్లును - పశువులు తనవద్దనే ఉండునట్లును యజమాని ఏర్పాటు చేయవలెనని పెద్దలు చెప్పుదురు.

16. "బధ్నపిన్వస్వ" అను మంత్రము ఋత్విజులను సంతృప్తి చెందించుమని యజ్ఞపురుషుని ప్రార్థించుచున్నది. యజ్ఞము బధ్నశబ్ద వాచ్యము. కావున యజమాని యజ్ఞమును గౌరవించినట్లు - పూజించునట్లు అయినది. ఆ ప్రకారము యజమాని ఋత్విజులకు ఇచ్చిన దక్షిణ దేవతలకు చెందినట్లును, పశువులు అతని వద్ద ఉండునట్లును అగుచున్నది.

17. నేను ఇచ్చినది క్షీణించకుండును గాక అనుట వలన అది అక్షయము అగుచున్నది.

18. యజ్ఞము చేయుచున్న నా శక్తి సామర్థ్యములు క్షీణించకుండు గాక అని యజమాని ప్రార్థించుచున్నాడు. అందువలన అతడు మరింత వర్ధిల్లుచున్నాడు.

(16 వ మంత్రమున పశువులను ఇచ్చి మరల నామమాత్రపు వెలకు తిరిగి తీసికొనుట కావచ్చును.

17 వ మంత్రమున దేవతలకు సమర్పించుట వరకే - పదార్థములు వ్యక్తుల వద్దనే ఉండుటను - చెప్పుచున్నట్లున్నాడు. ఇది నాకు తోచినది మాత్రమే.)

రెండవ అనువాకము

(ఇది ప్రశ్నోత్తర రూప ఇడా ప్రశంస.)

1. సువర్చనసుని పుత్రుడు సంశ్రవసుడు. ఉపోదితి పుత్రుడు తుమింజుడు. మొదటివాడు రెండవ వానిని అడిగినాడు.

2. తుమింజా! నీవు యాగకర్తలకు హోతవు అయినావు కదా! ఎట్టి గుణములు కల ఇడను ఆహ్వానించినావు?

3. ప్రాణవాయువున దేవతలను నిలుపునదియు - వ్యానమున నరులను బ్రతికించునదియు - అపానమున పితృదేవతలను భరించునడియునగు ఇడాదేవిని ఆహ్వానించినాను. అని తుమింజుడు బదులు పలికినాడు.

4. ఇడ గోరూపకదా! దానిని దక్షిణగా గ్రహించిన వారిని నశింప చేయుచున్నదా? నశింపచేయుట లేదా? అని అడిగినాడు.

5. నశింపచేయుచున్నది అని బదులు చెప్పినాడు.

6. నీవు ఇడాదేవత దేహమునే కదా ఆహ్వానించినావు. అట్లయిన గ్రహీత నాశనమెందుకు?

7. గోవుయే ఇడయొక్క శరీరమగును. ఇది తెలిసిన వారే ఇందును గురించి వాదులాడుకున్నారు.

8. యజ్ఞములందు గోవు దక్షిణగా ఇవ్వబడుచున్నది. ఆ గోవు ప్రాణవాయువున దేవతలను నిలిపినది. ఆ గోవు వ్యావాయువున నరులను జీవింపచేయుచున్నది. పితరుల కొరకు హింసించ బడునట్టి ఆ గోవు పితరులను భరించుచున్నది.

ఈ విషయములు తెలిసికొన్నవాడు పశువులు గలవాడు అగుచున్నాడు.

(అష్టకా శ్రాద్ధమున గోవును వధించుట కలదు. అదియే గోవును హింసించుట.)

9. ఇంకను ప్రభువు కల ప్రజకు అభిముఖముగా ఉన్న ఇడా దేవిని ఆహ్వానించినాను అని చెప్పినాడు.

10. ఇడ యొక్క అన్నమునే కదా ఆహ్వానించినావు? అని అడిగినాడు.

11. ఓషధయో వా అస్యా అన్నం. ఓషధులే ఇడకు అన్నములు. కావున ఓషధులు ప్రభువు గల ప్రజల కొరకు అగుచున్నవి.

12. య ఏవం వేదాన్నాదో భవతి - ఇది తెలిసికొన్నవాడు అన్నాదుడు అగుచున్నాడు.

13. లేదా ఏ ఇడాదేవత వ్యాధి పీడితులను అనుగ్రహించుచున్నదో - పరాభూతులను కరుణించుచున్నదో అట్టి ఇడను ఆహ్వానించుచున్నాను అన్నాడు.

14. అట్లయిన ఇడయొక్క భూరూప ప్రతిష్ఠను కదా ఆహ్వానించినావు? అని అడిగినాడు.

15. ఈ భూమియే ఇడ యొక్క ప్రతిష్ఠ అగుచున్నది. భూరూపమైన ఇడయే వ్యాధి పీడితులను అనుగ్రహించుచున్నది. పరాభూతులను కరుణించుచున్నది.

16. య ఏవం వేద ప్రత్యేవ తిష్ఠతి - ఇది తెలిసికొన్నవాడు ప్రతిష్ఠకలవాడు అగుచున్నాడు.

17. లేదా ఇడ వృష్టిరూపయగుచున్నది కురిసిన వాన ఏరులుగా పారుచున్నది. ఆ నీరు త్రావి జనులు జీవించుచున్నారు. అట్టి ఇడను ఆహ్వానించుచున్నాను అన్నాడు.

18. వృష్టిరూపమగు ఇడ జనులను నశింపచేయుచున్నదా? చేయకున్నదా? అడిగినాడు.

19. నశింపచేయుట లేదు. అంతేకాదు. పుట్టించుచున్నది. పెరిగించుచున్నది అన్నాడు.

20. వృష్టిరూప ఇడను ఆహ్వానించినాను అన్నావు కదా! అందువలన నీవు నిజమైన ఇడను ఆహ్వానించిన వాడవు అయినావు అన్నాడు.

21. వర్షమే ఇడ యగును. వాన కురియును. ఏరులు పారును. ఆ నీరు త్రాగి జనులు జీవించుచున్నారు.

య ఏవం వేద ప్రైవజాయతేన్నాదో భవతి. అది తెలిసికొన్నవాడు సంతానవంతుడు, అన్నాదుడు అగుచున్నాడు.

మూడవ అనువాకము

(అన్వాహార్యవిధి - దాని ప్రశంస చెప్పబడుచున్నది.)

1. యాగము నందు ఇంద్రాది దేవతలు కంటికి కనిపించువారు కారు. వారు యాగములందు పరోక్షముగ ఉద్దేశించ బడినవారు. ఇతర దేవతలు - ఋత్విజాదులు - ప్రత్యక్షముగ ఉద్దేశించబడినవారు. పరోక్షదేవతలను యజించిన వాడే యాగము చేసినవాడు అగుచున్నాడు.

2. అన్వాహార్యము క్షీరాన్నమగును. యజమాని ఋత్విజులకు అన్వాహార్యమును ఇచ్చును. వీరే దేవతలకు ప్రత్యక్షరూపులు అగుచున్నారు. కావున యజమాని అన్వాహార్య దానము చేత వారినే సంతోషపెట్టుచున్నాడు.

3. అన్వాహార్యదానము యజ్ఞపు దక్షిణ కూడ అగును. ఇది యజ్ఞమునందలి లోపమును తీర్చును.

4. యజ్ఞవిధులందు తక్కువలు, ఎక్కువలు జరుగవచ్చును. అన్వాహార్యదానమున అవి పరిహరింపబడుచున్నవి. అందువలన అన్వాహార్యమునకు 'సరిచేయుట' అను అర్థము ఏర్పడినది.

5. ఋత్విజులు దేవదూతలు. వారికి అన్వాహార్యము దానము చేసిన దేవదూతలనే సంతోష పెట్టినట్లగుచున్నది.

6. పూర్వము ప్రజాపతి దేవతలకు యజ్ఞములను పంచి ఇచ్చినాడు. అప్పుడు ప్రజాపతి తనకు యాగము లేదని గుర్తించినాడు. అన్వాహార్యము దేవతలకు ఇవ్వనందున తన కొరకు ఉంచుకున్నాడు.

ఈ విషయము తెలిసిన యజమాని అన్వాహార్యమునిచ్చి ప్రజాపతినే సంతుష్టుని చేసినవాడు అగుచున్నాడు.

7. ప్రజాపతికి పరిమితులులేవు. అతడు సర్వయజ్ఞములందు వ్యాపించినవాడు. కావున అన్వాహార్యము ప్రజాపతి కొరకే అగుచున్నది.

8. దేవతల వలెనే అసురులు యజ్ఞములు చేసినారు. కాని దేవతలు మాత్రమే అన్వాహార్యమును కనుగొన్నారు - సంపాదించినారు. అందువలన వారు విజయులు అయినారు. అన్వాహార్యమును కనుగొనక పోవుటవలన అసురులు పరాజితులు అయినారు.

యజమాని ఈ విషయము తెలిసికొనవలెను. అన్వాహార్యమును దానము చేయవలెను. అందువలన అతడు ధైర్యవంతుడు, శత్రుంజయుడు అగుచున్నాడు.

9. యజ్ఞము వలన ఇష్టకర్మలు చేసినట్లును - అన్వాహార్యమున పూర్తి కర్మలు చేసినట్లును అగుచున్నది. ఈ విషయము తెలిసి అన్వాహార్య దానము చేసినవాని కోరికలు తీరుచున్నవి.

10. అన్వాహార్యము ప్రజాపతి భాగమని చెప్పబడినది. అందువలన అది ప్రజాపతికే సమర్పించినట్లగును.

11. అన్వాహార్యము బలము కలదనియు, ప్రాయము కలదనియు చెప్పబడినది. అన్వాహార్య దానము వలన బలము ప్రాయము కలుగుచున్నవి.

12. అన్వాహార్యమా! నాయొక్క ప్రాణాపానములను రక్షించుము - సమానవ్యానములను రక్షించుము అని యజ్ఞకర్త ప్రార్థించుచున్నాడు. అందువలన అతనికి ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, సమాన ప్రాణముల రక్షణ లభించుచున్నది.

13. "అన్వాహార్యమా! నీవు క్షయము లేనిదానవు. కావున నాకు క్షయము కలుగకుండుటకై నిన్ను దానము చేయుచున్నాను. పరలోకమునందు నేను అనుభవించవలసిన భోగములు క్షీణించకుండునుగాక. అట్లగుటచే నిన్ను

పరలోకమున స్వేచ్ఛగా అనుభవించగలను" అని అన్వాహార్యమంత్రము చెప్పుచున్నది.

భూలోకమున చేసిన అన్నదానాదుల ఆధారముననే జనులు పరలోకమునందు జీవించుచున్నారు. కావున అభిమంత్రించి దానము చేసిన అన్వాహార్యము పరలోకమునందు క్షీణించకుండును - **"నాస్యాముష్మిల్లోకేన్నంక్షీయతే"**

నాలుగవ అనువాకము

(శేషాహుత్యనుమంత్రణ, అనూయాజానుమంత్రణ మంత్రములు వ్యాఖ్యానించబడుచున్నవి.)

1. బర్హిష, దేవయజ్యలచేత నేను సంతాన వంతుడను అగుదును గాక అని మంత్రము చెప్పుచున్నది. బర్హి షాదుల వలననే ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించినాడు - సృష్టించుచున్నాడు.

నరాశంస దేవయజ్యల చేత నేను పశుమంతుడను అగుదును గాక అని మంత్రము చెప్పుచున్నది. నరాశంసాదుల వలననే ప్రజాపతి పశువులను సృష్టించినాడు - సృష్టించుచున్నాడు.

స్విష్టకృత దేవయజ్యచేత నేను అయుష్మంతుడను అగుదునుగాక. యజ్ఞము యొక్క సంపూర్ణ ప్రతిష్ఠను పొందుదునుగాక అని మంత్రము చెప్పుచున్నది. ఆ విధముగ ప్రార్థించిన వానికి ఆయువు, సంపూర్ణయజ్ఞ ప్రతిష్ఠ లభించుచున్నది.

2. దేవతలు దర్శపూర్ణమాస యాగమును సంపూర్ణముగ అనుష్ఠించినారు. మహాబలమును పొందినారు. గెలిచినారు. దర్శపూర్ణయాగముల చేతనే దేవతలు రాక్షసులను పరాజితులను చేసినారు.

యజమాని దేవతా సంబంధమగు దర్శపూర్ణమాస యజ్ఞమున సంపూర్ణముగ అనుష్ఠించవలెను. అందువలన అతనికి మహాబలము కలుగును. దర్శపూర్ణ మాసమున అతడు శత్రువులను జయించును.

3. వాజశబ్ద ఘటిత ఋక్కులచేత అధ్వర్యుడు చేయుచున్న వ్యూహనమును యజమాని అనుమంత్రణము చేయవలెను. వాజశబ్దమే అన్నము అయినందున యజమానికి అన్నము లభించుచున్నది - ఇది నిశ్చయము.

4. యజమాని తనకు స్థిరత్వము కలుగుటకు రెండు మంత్రములచే ప్రార్థించవలెను. 1. యజ్ఞఫలరూపమగు ఆశీస్సులు సత్యములు అగునుగాక. 2. యజ్ఞఫలరూపమగు ఆశీస్సులు నాయందు చేరును గాత.

5. యజ్ఞమునందు రెండు మంత్రములచే ప్రార్థించుటను యజమాని తెలియవలెను. ఆ విధముగ తెలిసి యజ్ఞము

చేసిన వానికి రెండు ప్రార్థనల ఫలము లభించుచున్నది.

ఈ రెండింటియందు 'ఏమాఅగ్మన్' నన్ను చేరును గాత అనునది మరొక దోహము. "సతాశీః" ఆశీస్సులు సత్యములు అనునది ఇంకొక దోహము.

6. హోత యజమాని పేరు పలుకును. అప్పుడు యజమాని 'ఏమా అగ్నన్నాశిషోదోహకామా' అను మంత్రమును పలుకవలెను. ఆ విధముగా పలికినచో హోతస్తుతించిన దేవతలందరి ఫలితమును యజమాని పొందును.

అంతేకాక మొదటి, రెండవ మంత్రముల ఫలమును కూడ పొందును.

(ఈ రెండు మంత్రములు 4వ మంత్రమున పేర్కొనబడినవి.)

7. ప్రస్తరమా! అగ్ని నన్ను రోహిత అశ్వముపై సూక్తమునందు చెప్పిన దేవతల వద్దకు చేర్చును గాత అని మంత్రము చెప్పినది. ఆ మంత్రము నందు చెప్పిన రోహిత, హరి ఏతశ, అశ్వములే అగ్ని, ఇంద్ర, సూర్య దేవతలవి.

యజమాని ఎంతటి యజ్ఞసాధనమో ప్రస్తరము అంతటి యజ్ఞసాధనము అగుచున్నది. దేవాశ్వములు ప్రస్తరమును దేవతల వద్దకు చేర్చినచో - ప్రస్తరము యజమానిని స్వర్గమునకు చేర్చును.

(1. ప్రస్తరము - దర్భలకట్ట. 2. ఇందు వ్యంగ్యము ధ్వనించుచున్నది. దేవతాశ్వములు ప్రస్తరమును దేవతల వద్దకు చేర్చుట, నిజమైన ప్రస్తరము యజమానిని స్వర్గమునకు చేర్చును.)

8. అగ్నీ! నీ రశనలగు పరిధులను తొలగించుచున్నాను అనునది మంత్రము. అదియే అగ్ని విమోకము అగును. దాని వలననే అగ్నికి విమోచనము కలుగుచున్నది.

9. నేను వ్యాపకుడగు శంయుని యజ్ఞము చేసి కీర్తి పొందుదును అనునది మంత్రము. యజ్ఞమే విష్ణుస్వరూపము. కావున యజ్ఞపరిసమాప్తి యందు యజమానికి కీర్తి కలుగుచున్నది.

10. నేను సోముని యజించుచున్నాను. నేను సురేతుడనై రేతస్సును ధరింతును అనునది మంత్రము.

సోముడే రేతస్సు కలిగించువాడు. కావున యజమానికి అతని వలననే రేతస్సు కలుగుచున్నది.

11. నేను త్వష్ట దేవతను యజించుచున్నాను. నేను పశువంతుడనై వానిని పోషింతును గాత అనునది మంత్రము.

త్వష్టయే మిథునాత్మకములగు పశువులను కల్పించుచున్నాడు. కావున అతని వలననే యజమానికి పశువులు కలుగుచున్నవి.

12. గృహపతియగు అగ్నియు దేవపత్నులును మిథునము. నేను ఆ మిథునమును యజించుచున్నాను. నేను కొడుకులు, కూతుళ్లచే వర్ధిల్లుదునుగాక అనునది మంత్రము.

ఈ మిథునము నుండియే ప్రజాపతి స్త్రీ పురుష మిథునమును సృష్టించినాడు. ఆ మిథునము వలననే యజమానికి పుత్రీ, పుత్రులు కలిగి వర్ధిల్లుచున్నాడు.

13. ప్రస్తరమా! నీవు వేదనామము కలదానవు - ధనదాతవు అగుచున్నావు. నాకు ధనము ప్రసాదించుము అనుచున్నది మంత్రము.

దేవతలు వేదమను పేరుగల దర్భల కట్టచేతనే అసురుల పూర్వ, పరధనమును పొందినారు. అందువలననే దర్భల కట్టకు 'వేద' శబ్దము సార్థకమైనది.

(విత్తమనేనేతి - దీనివలన విత్తము పొందుచున్నాడు అను వ్యుత్పత్తిచే 'వేద' శబ్దము అని వ్యాఖ్యానము.)

14. యజమాని తన శత్రువునకు సంబంధించినది ఏదికోరుచున్నాడో దానిని మంత్రమధ్యమున చేర్చిచెప్పవలెను. అందువల్ల శత్రువుకు సంబంధించిన 'దానిని' పోగొట్టినవాడు అగుచున్నాడు.

(అది యజమానికి చేరుటలేదు. శత్రువు పోగొట్టుకొనుచున్నాడు. ఇది ఇతరుల బాధచూచి సంతోషించుట - **SADISM.**)

15. ఘృతవంతము - బహుగృహోపేతము - అన్నసమృద్ధము - సహస్రసంఖ్యాక ధనమును నాకొసంగుమని మంత్రము వేదమను దర్భల కట్టను ప్రార్థించుచున్నది. అందువలన యజమానికి సహస్రసంఖ్యాక పశుసంపద కలుగుచున్నది.

(పశుసంపద కలిగిన పైన పేర్కొన్న వన్నియు కలిగినట్లేకదా!)

16. ఈ విధమగు మంత్రార్థమును తెలిసికొన్న యజమాని సంతానములో అన్నసమృద్ధికళ పుత్రులు జన్మించుచున్నారు.

అయిదవ అనువాకము

(ఆప్యాయనాది మంత్రముల వ్యాఖ్యానము.)

1. ధ్రువము హోమము నందలి పాత్రయగును. దానిని నేతితో నింపనిదే యజ్ఞము సంపూర్ణము కానేరదు. యజ్ఞము సంపూర్ణము కాకున్న యజమానికి యజ్ఞఫలము లభించదు. యజ్ఞకర్త సంతానము అన్నములేనిది అగును.

ధ్రువమును నేతితో నింపిన యజ్ఞము సంపూర్ణమగును. యజ్ఞము సంపూర్ణమైనందున యజమానికి యజ్ఞఫలము లభించును. యజ్ఞకర్త సంతానమునకు అన్నసమృద్ధి కలుగును.

2. 'ధ్రువము ఘృతముచే నింపబడునుగాక' అన్నది మంత్రము. కావున ధ్రువమును ఘృతముచే నింపవలెను. ఆజ్యపూర్ణమగు ధ్రువమును అనుసరించి యజ్ఞము సంపూర్ణమగు చున్నది. అందువలన యజమానికి యజ్ఞఫలము - సంతానము - అన్నసమృద్ధి కలుగుచున్నది.

3. 'నేను యజమానిని. నాకు చెందిన హవిర్భాగమా! నాతో పాటు నిన్ను విభాన్నామలోకమునకు చేర్చుచున్నాను' అనునది మంత్రము.

అందువలన యజమాని తనభాగమును భూలోకమునందే ఉంచినట్లయినది. ఏలననగా భూలోకమే కదా ప్రజాపతి యొక్క విభాన్నామలోకము - "అయం వై ప్రజాపతే ర్విభాన్నామలోకః"

4. యజమాని యజ్ఞము చేయును. అందువలన ద్రవ్యము వ్యయము అగును. అతడు రిక్తునివలె కనిపించును. హోమశేష హవిర్భాగము స్వీకరించుట వలన యజమాని సంపూర్ణుడు అగుచున్నాడు.

5. హవిస్సు యజ్ఞమునందు హోమము చేయబడును. మిగిలినది హవిశేషమగును. అందులో కొంత భాగము యజమాని భుజించును - కొంత ఋత్విజులు భుజింతురు. యజమాని భుజించినది అతనికి ఇహలోకము నందు పనికి వచ్చునది. ఋత్విజులది దేవభాగము కావున అది యజమానికి ఉపకరించదు. హవిశ్శేషభాగ సేవనము వలన యజమాని యజ్ఞమును తనయందే చేర్చుకొనుచున్నాడు.

6. వేదిమీద దర్భలు పరచబడి ఉదకములు కూడ చేర్చబడును. అందువలన వేది తృణయుక్తము, ఉదకయుక్తము అగును. అట్టి తృణజలోపేతమగు వేదియే యజ్ఞకర్తకు స్థానము అగుచున్నది.

7. వేది మధ్యభాగమున జలపూర్ణపాత్రను ఉంచవలెను. అందువలన యజమాని తనస్థానమునందు తృణసమృద్ధిని, ఉదక సమృద్ధిని కలిగించిన వాడగుచున్నాడు.

8. 'పూర్ణకుంభమా! నీవు శోభనమైన దానవు. నాకొరకు యోగ్యమైన దానవు అగుము' అని మంత్రము చెప్పుచున్నది.

ఉదకములు యజ్ఞసాధనములు. కావున యజ్ఞస్వరూపలు. అవి జీవన హేతువులు. కావున అమృతరూపములు. అందువలన యజమాని అమృతస్వరూపమగు యజ్ఞమును తనయందు చేర్చుచున్నాడు.

9. 'సర్వభూతములు యజ్ఞము చేయువానిని అనుసరించుచున్నవి. దేవతలు, ఋత్విజులు తూర్పుదిశను పావనము చేయుదురుగాక' అనునది మంత్రము.

ఏ భూతములు యజ్ఞము చేయువానిని అనుసరించుచున్నవో యజమాని వాని సహితముగ అవభృథమును పొందుచున్నాడు. ఇదియే దర్శపూర్ణమాస యాగముల అవభృతము అగుచున్నది.

10. దేవతలు విష్ణువును ప్రధాన దేవతగా చేసినారు. ఛందోభిమాన దేవతలతో కూడినారు. ఈ లోకములను అజేయములను చేసినారు. సర్వత్ర జయించినారు. పాదక్షేపముల వలన యజమానియే విష్ణువు అగుచున్నాడు. ఛందోభిమాన దేవతల సహితుడు అగుచున్నాడు. ఈ లోకములను అజేయములను చేయుచున్నాడు. సర్వత్ర జయించుచున్నాడు.

11. 'ప్రథమపాదన్యాసమా! నరక ప్రదమగు పాపమును నశింపచేయునట్టి నీవు విష్ణుపాదన్యాసమవు అగుచున్నావు' అని మంత్రము.

గాయత్రి భూలోకస్వామి. త్రిష్టుప్ అంతరిక్షస్వామి. జగతి ద్యులోకస్వామి. అనుష్టుప్పు దిశలకు స్వామి. యజమాని ఈ ఛందస్సు అభిమాన దేవతల సహితుడై ఈ లోకములను అజేయము చేయుచున్నాడు. తాను సర్వత్ర జయించుచున్నాడు.

ఆరవ అనువాకము

(ఉపస్థానాది మంత్రముల వ్యాఖ్యానము.)

1. ఆహవనీయాగ్నీ! నీ అనుగ్రహమున మేము సువర్లోకమును, తదుపరి ఆదిత్యలోకమును పొందినాము అని చెప్పబడినది. అట్లగుట వలన యజమాని స్వర్గమునే పొందుచున్నాడు.

2. 'ఆహవనీయాగ్నీ! నీ అనుగ్రహమున నేను స్వర్గమును పొందుటకు భంగము కలుగలేదు. నీ కొరకు నేను చేయు తపస్సునకు భంగము కలుగలేదు' అన్నది మంత్రము. కావున మంత్రోక్త ప్రకారముగనే జరుగును.

3. 'సూర్యదేవా! నీవు సుభువువు. కిరణములు గల ఛంద్రాది దేవతలందు శ్రేష్ఠుడవు. ఆయువును ఇచ్చువాడవు. నాకు ఆయువు ప్రసాదించుము' అనునది మంత్రము. యజమాని ఇట్టి ఆశీస్సులనే కోరుచున్నాడు.

4. విష్ణుపాదన్యాసములను దాటిన వాడు ఈ లోకములను దాటుచున్నాడు. విష్ణుపాద విక్షేపములు స్వర్గమునకు మార్గములు అగుచున్నవని బ్రహ్మవాదులు చెప్పుచున్నారు.

శత్రువులను జయించి, ఈ లోకమును అనుభవించి, స్వర్గము చేరి, తిరిగి ఈ లోకమునకు వచ్చిన యజమానియే వాస్తవముగా విష్ణుపదన్యాసములను అనుసరించినవాడు అగుచున్నాడు.

5. 'నేను శత్రువులను దిశలనుండియు, దివము నుండియు తొలగించుచున్నాను' అనునది మంత్రము. ఇదియే స్వర్గము నుండి ఈ లోకమునకు దిగివచ్చు విధము. ఈ మంత్రప్రభావమున యజమాని శత్రువులను జయించి, ఈ లోకమును అనుభవించి, స్వర్గము చేరి, ఈ లోకమునకు మరలి వచ్చుచున్నాడు.

6. 'నేను సూర్య తేజస్సును కలుసుకుందునుగాక' అనుటవలన యజమాని ఈ లోకమున కీర్తి ప్రతిష్ఠలు పొందుచున్నాడు.

7. 'నేను ఆదిత్య సంబంధమగు ఆవృతిని అనుసరించి తిరుగుచున్నాను' అని చెప్పబడినది. ఇంద్రుడు ఆదిత్యుడు అగును. కావున యజమాని ఆదిత్యుని ఆవృతిని అనుసరించియే సంచరించుచున్నాడు.

8. ఆదిత్యుడు కుడివైపుగా తిరుగుచున్నాడు - ప్రదక్షిణ చేయుచున్నాడు. దానిని బట్టియే వ్యక్తియొక్క కుడిభాగము శక్తి కలది అగుచున్నది. అందువలన ఆదిత్యుని ప్రదక్షిణను అనుసరించియే నరుడు తిరుగవలెను.

9. 'నేను సంతానముతో కలసి ఉందునుగాక. సంతానము నాతో కలసి ఉండునుగాక' అని చెప్పబడినది. అట్లగుట వలన యజమాని అటువంటి ఆశీస్సులను అభిలషించువాడు అగుచున్నాడు.

10. 'అగ్నీ! సమిధచే వెలిగిన నీవు నాకొరకు ప్రకాశించుము. నిన్ను దీపింప చేసిన నేను నీ అనుగ్రహమున ప్రకాశించెదను' అనుటవలన మంత్రోక్త ప్రకారముగనే జరుగ గలదని తాత్పర్యము.

11. 'ఆహవనీయాగ్నీ! నీ అనుగ్రహమున యజ్ఞము ధనము కలది యగుచున్నది. నేను సహితము ధనవంతులందు అధికుడను అగుదునుగాక' అనుట యజమాని అట్టి ఆశీస్సులను అర్థించుట అగుచున్నది.

12. గార్హ్వ పత్యాగ్ని సన్నిధి యందు బహుపాతకములు జరుగుచుండును. కావున అగ్నీ, పవమాన

దేవతాకములైన "అగ్న ఆయుగంషి" మున్నగు ఋక్కులచే గార్హ్య పత్యాగ్నిని సేవించవలెను. అందువలన గార్హ్య పత్యాగ్నిని పవిత్రము చేసినవాడగును. యజమాని ఆ ఋక్కుల వలన స్వయముగా పవిత్రుడు అగుచున్నాడు.

13. అగ్నీ! నీవు గృహపతివి. నీ అనుగ్రహమున నేను మంచి గృహపతిని అగుదునుగాక. నేను గృహపతినై నిన్ను పూజించుచున్నందున నీవు గృహపతివి అగుము. వంద హేమంతములు నిన్ను పూజించుచున్న నేను నాకు బుద్ధిమంతుడగు పుత్రుడు కలుగవలెనని ప్రార్థించుచున్నాను. అట్లనుట వలన బ్రహ్మవర్చస్సు గల పుత్రుడు కలిగినాడు.

14. యజ్ఞమును అనుష్ఠించి ఉద్వాసన చేయని యజమాని అప్రతిష్ఠ పాలగుచున్నాడు.

యజ్ఞమా! నిన్ను ఏ ప్రజాపతి నియమించినాడో అతడే నిన్ను విముక్తుని చేయును గాత అని మంత్రము.

ప్రజాపతి కిం శబ్దవాచ్యుడు. కావున యజమాని ప్రజాపతి చేతనే యజ్ఞము ప్రారంభించి ప్రజాపతి చేతనే ఉద్వాసన చేయవలెను. అందువలన అతనికి ప్రతిష్ఠ కలుగును.

15. ఉద్వాసన చేయని యజ్ఞము యజమానిని మరింత కాల్చుటకు సమర్థమగును. అగ్నీ! యజ్ఞమును ఆచరించినాను అని మంత్రము. ఆ మంత్రము యజ్ఞమునకు శాంతి కలిగించుచున్నది. మంటలను చల్లార్చుచున్నది.

16. యజ్ఞము యొక్క పునరావృతిని ఎరుగని యజమానికి యజ్ఞము విముఖము అగుచున్నది. పునరావృతము అగుటలేదు. పునరారంభము తెలిసి యజ్ఞము చేసినవానికి యజ్ఞము అభిముఖముగనే పునరావృతము అగుచున్నది.

17. యజ్ఞము పూర్తి అయినది. యజ్ఞము పునరావృతమగును గాక అని మంత్రము. ఆ మంత్రము వలననే యజమాని యజ్ఞమును పునరావృతము చేయుచున్నాడు.

18. ఆహితాగ్ని యగుచు సభలేని యజమానికి ఎన్నటికిని ప్రకాశవంతమగు సభ కలుగకున్నది. పశవః ఖలు బ్రాహ్మణస్య సభా - బ్రాహ్మణుని సభ పశువులదే అగును.

19.యజ్ఞకర్త యాగము చేసి తూర్పుదిశగా జరిగి అగ్నీ! పునరాగమనము కోరబడుచున్న యజ్ఞము బహుగోమంతము, అజవంతము, అశ్వవంతము కావలెనని ప్రార్థించవలెను. అందువలన యజమాని సభావంతుడు - బహు పశువంతుడు - సంతాన, అన్న సమృద్ధి కలవాడు అగును.

ఏడవ అనువాకము

(ఈ అనువాకము నుండి వాజపేయ మంత్రములు.)

1. సవితాదేవా! యజ్ఞమును ప్రవర్తింప చేయుము. యజ్ఞపతికి సంపద ప్రసాదించుము. దివ్య గంధర్వుడు జనులకు విజ్ఞానము కలిగించువాడు. అతడు మాకు విజ్ఞానము కలిగించును గాత. వాచస్పతి ఈ కర్మయందు మాకు వాక్కును కలిగించును గాత.

(అధ్వర్యుడు సావిత్రహోమము చేయవలెను.)

2. రథమా! నీవు శత్రుంజయుడగు ఇంద్రుని వజ్రాయుధమవు. నీ సహాయమున ఇతడు తన శత్రువులను వధించును గాక.

(యజ్ఞపదార్థముల రథమును వేదివద్దకు తేవలెను.)

3. భూమి అన్నధాత్రి. అన్నము ఉత్పత్తి చేయుటకు గాను భూమిని అఖండమైన దానినిగా స్తుతించుచున్నాము. ఇది సమస్త భూజాతములకు నిలయమైన నేల. ఈ నేలమీద నివసించుటకు సవిత అనుమతించును గాత.

(రథమును వేది మధ్యకు తేవలెను.)

4. అన్నవంత అశ్వములారా! జలములందు అపమృత్యునివారక అమృతము ఉన్నదనియు, రోగనివారక ఓషధులు ఉన్నవనియు అందురు. మీరు అట్టి గుణవంతములగు జలములతో సంబంధము కలవారలు కండి.

(అశ్వములను నీటితో కడుగవలెను.)

5. అశ్వమా! వాయువు, మనువు, 25 మంది గంధర్వులు మొత్తము ఇరువది యేడు మంది - నిన్ను నాకన్న ముందు రథమునకు కట్టినారు. వారు నీకు వేగమును కలిగించినారు.

(దక్షిణాశ్వమును రథమునకు కట్టవలెను.)

6. అశ్వమా! నీవు నీటిని క్షీణింపనీయని దానవు. ఈ తరంగము మూపురము వలె ఎత్తైనది, ఉపద్రవమును పోగొట్టునది, అన్నము ఇచ్చునది అగును. ఆ తరంగము వలన నీవు మాకు అన్నమును సాధించుము.

(గుర్రపు వీపును కడుగవలెను.)

7. యజమానినగు నా ప్రథమ పాదక్షేపమా! నీవు విష్ణువుయొక్క తొలి అడుగుపెట్టుట వలన జయించబడిన

భూలోకమవు. రెండవ పాదక్షేపమా! నీవు విష్ణువు యొక్క రెండవ అడుగు పెట్టుట వలన జయించబడిన అంతరిక్షమవు. మూడవ పాదక్షేపమా! నీవు విష్ణువుయొక్క పరాక్రమమున జయించబడిన త్రివిష్టపమవు అగుచున్నావు.

(యజమాని అడుగులు వేయుచు రథమును చేరవలెను.)

8. రథచిహ్నాములు కలవియు- వాయువు యొక్క అగ్రపుధ్వని కలవియు - సంచరించునవియు - ఇంద్రియవంతములును అగు 'దురేహేతి' 'పతత్రి' అను పేర్లు గల కోరికలు తీర్చునట్టి అగ్నులు మమ్ము పారము చేర్చును గాత.

ఎనిమిదవ అనువాకము

(రథధావన మంత్రములు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. సవితృదేవుని అనుమతి కలుగవలెను. అన్నములను జయించు బృహస్పతి అనుగ్రహించవలెను. అప్పుడు నేను అన్నవిజేతను కాగలను.

(అధ్వర్యుడు రథమును ఎక్కవలెను.)

2. సవితృదేవుని అనుమతి లభించవలెను. అన్నములను జయించు బృహస్పతి అనుగ్రహించవలెను. నేను మిక్కిలి వర్ధిల్లుదును. స్వర్గమును అధిరోహింతును.

(బ్రహ్మ రథచక్రమును అధిష్ఠించవలెను. దానిని ప్రదక్షిణముగ మూడుసారులు త్రిప్పవలెను.)

3. సభాసదులారా! ఈ యజమాని ఇంద్రుని వంటివాడు. అతనిని ఆశీర్వదించుడు. అతనికి అన్నవిషయిక జయము కలిగించండి. యజమాని అన్నములను గెలుచును గాత.

4. ఓ కొరడా! నీవు అన్నవతివి. అశ్వవతివి. యుద్ధమునందు అశ్వములను నడిపించుము.

5. దక్షిణాశ్వమా! నీవు అశ్వజాతికి చెందినదానవు. మధ్యమాశ్వమా! నీవు సప్తి జాతి దానవు. ఉత్తరాశ్వమా! నీది వాజి జాతి యగుచున్నది.

(అధ్వర్యుడు అశ్వములను తోలవలెను.)

6. అశ్వములారా! మీరు అన్నము ఆర్జించవలసి ఉన్నది. వేగముగ పరుగెత్తండి. దేవతల అనుమతిచే అన్నము సంపాదించండి. ఎన్నో యోజనములు పరిగెత్తండి. కొన్ని యోజనములంత పరిగెత్తండి. త్వరగా గమ్యము చేరండి.

(అధ్వర్యుడు రథమును తోలుచు పై విధముగా అనవలెను.)

7. అశ్వములారా! మా అన్నములను రక్షించండి. మా ధనములను రక్షించండి.

అశ్వాభిమాన దేవతలారా! మీరు బ్రాహ్మణులవలె స్నానమున పరిశుద్ధులు. అమరులు. శ్రమరహితులు. గమ్యమును ఎరిగినవారు. నీవారసంబంధమగు చరురసము మధుసమము. పరుగెత్తుటకు ముందును - పరుగెత్తిన తరువాతను దానిని సేవించండి. సంతృప్తులు కండి. దేవయానమార్గమున గమ్యమును చేరండి.

8. అశ్వములు గతికుశలములు. ఆహ్వానములు వినునవి. అన్నవంతములు. అవి మా పిలుపును వినునుగాక.

9. అశ్వములు ఎంతటి దారినైన, కొంచెపు దారిని చేసి పోవును. అన్నరాశులు దానము చేయును. యజ్ఞప్రదలు. మాకు ధనమును ఇవ్వకోరునవి. యుద్ధములందు శత్రుధనములు హరించునవి. ప్రసిద్ధములు. అట్టి అశ్వములు మాకు సుఖప్రదములు అగును గాత.

10. అశ్వములు పాములు, తోడేళ్ల వంటి రాక్షసులను హతమార్చునవి. మావ్యాధులను చప్పున దూరము చేయునవి. దూరమార్గములను దగ్గర చేయునవి. అర్చింపదగినవి.

11. ఈ అశ్వము యొక్క మెడ, నడుము, ముఖములందు పటకాలు ఉన్నవి. ఇవి దారిలోని రాళ్లను దాటుచున్నవి. యజ్ఞకర్త అభిప్రాయమును అనుసరించి సాగుచున్నవి. ఎత్తుపల్లములను ఎరుగుచున్నవి. కొరడానే త్వరపెట్టుచున్నవి.

(కొరడాతో పనిలేకనే సాగుతున్నవని.)

12. ఈ అశ్వము గమ్యము చేరుటకు డేగవలె ఎగురుచున్నది. పర్వతాదులను లంఘించుచున్నది. ఇది బలముగా సాగుచున్నది. వేగముగా సాగుచున్నది. ఆ విధముగా సాగుట వలన దీని అలంకారములైన వస్త్రాదులు అశ్వపు రెక్కలవలె తోచుచున్నవి.

(అగ్నీధ్రుడు హోమము చేయవలెను.)

13. అన్నపు ఉత్పత్తి నావద్దకు చేరునుగాక. ద్యావాపృథ్వులు జగములకు సుఖకరములు అగుచు నా వద్దకు వచ్చెదరు గాక. నా తలిదండ్రులు - చిరకాలము ఉండుటకు - నా వద్దకు రావలెను. సోమదేవత నాకు అమృతత్వము కలిగించుటకు నా వద్దకు విచ్చేయును గాత.

(హోమము చేయవలెను.)

14. అశ్వములారా! మీరు అన్నము జయించుటకు ఉద్యమించుచున్నారు. మీరు అన్నము కొరకే ఉరుకులు పెట్టుచున్నారు. అన్నమును జయింపనున్నారు. అట్టిమీరు - బృహస్పతి సంబంధమగు- చరుభాగమును ఆఘ్రాణించండి.

(అశ్వములచే చరుభాగము వాసన చూపించవలెను.)

15. అశ్వములారా! మీరు బృహస్పతి సంబంధ చరువును గ్రహించవలసి ఉన్నది. పరిశుద్ధులు కండి. మీరు అన్న సంపాదనకు ఉద్యమించినారు. అన్నములకై పరుగులు పెట్టినారు. అన్నములను జయించినారు.

(అశ్వములు గమ్యము చేరిన తరువాత చరువును వాసన చూపించవలెను.)

16. రథములారా! మీరు ఇంద్రుని అనుగ్రహమున బాగుగా పరిగెత్తినారు. ధావన ప్రతిజ్ఞను పూర్తి చేసినారు.

(గుర్రములను విప్పవలెను. రథమును అనుమంత్రించవలెను.)

17. చెట్టునుండి పుట్టిన దుందుభులారా! మీరు యజ్ఞకర్తచే అన్నము జయింపచేసినారు. ఇక మీ బంధముల నుండి విముక్తులు కండి.

(దక్షిణవేది అంచున కట్టిన 17 దుందుభులను విడదీయవలెను.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

(యూపారోపణము చెప్పుచున్నాడు.)

1. ఆజ్యమున తడిపిన వస్త్రమా! నీవు క్షత్రియ యజమాని దేహమును కప్పుచున్నావు. దర్భమయమైన వస్త్రమా! నీవు క్షత్రియ యజమానురాలిని చలినుండి కాపాడు దానవు అగుచున్నావు.

(నేతిబట్టను యజమానికి, దర్భబట్టను యాజమాన పత్నికి కట్టించవలెను. 2. దర్భబట్ట నారబట్ట కావచ్చును.)

2. 'పత్నీ! మనము స్వర్గమును అధిరోహింతము రమ్ము, అని పతి ఆహ్వానించినాడు. 'స్వర్గమును అధిరోహించుచున్నాము అని పత్ని అన్నది. నేను - మన ఉభయుల కొరకు - స్వర్గమును అధిరోహించుచున్నాను, అని యజమాని అన్నాడు.

3. అన్నము - అన్నపు ఉత్పత్తి - అన్నపు పునరుత్పత్తి - స్వర్గము చైత్రాది మాసములు సంతృప్తి చెందును గాక. ఆయుర్యజ్ఞేన కల్పతామ్ - ఆయువు యజ్ఞము నుండి ఏర్పడును గాక. ప్రాణోయజ్ఞేన కల్పతామ్. అపానః యజ్ఞేన కల్పతామ్. వ్యానోయజ్ఞేన కల్పతామ్. చక్షుర్యగనెన కల్పతామ్. శ్రోత్రం యజ్ఞేన కల్పతామ్. మనో యజ్ఞేన కల్పతామ్. వాగ్యజ్ఞేన కల్పతామ్.

4. ఆత్మాయజ్ఞేన కల్పతాం. యజ్ఞో యజ్ఞేన కల్పతామ్.

(12 ఆహుతులను హోమము చేయవలెను.)

5. మేము స్వర్గము నందలి దేవతలను చేరినాము. అమరులము అయినాము. ప్రజాపతికి ప్రీతిపాత్రులము అయినాము. ప్రజలము అయినాము.

(యజమాని రెండు చేతులెత్తి ఈ మంత్రమును ఉచ్చరించవలెను.)

6. నేను సంతానముతో కూడి ఉన్నాను. సంతానము నాతో కూడి యుండునుగాక. నేను ధనసమృద్ధితో కూడియున్నాను. ధనసమృద్ధి నాతో కూడి యుండును గాక.

(యజమాని ఈ లోకమును చూడవలెను.)

7. యజమానీ! నిన్ను సామాన్యుల అన్నము కొరకు కొట్టుచున్నానని అధ్వర్యుడు - రాజామాత్య అన్నము కొరకు కొట్టుచున్నానని బ్రహ్మ - అపూపాది అన్నము కొరకు కొట్టుచున్నానని హోత - సమస్త అన్నముల కొరకు కొట్టుచున్నానని ఉద్గాత - యూపము నుండి దిగుచున్న యజమానిని అసపుటములతో కొట్టవలెను.

(1. నలుగురు నాలుగు దిశల నుండి యజమానిని కొట్టవలెను. 2. రావి ఆకునందు చవితిని కట్టిన పొట్లము అసపుటము. 3. ఇది యజమాని మీదకు విసరుట. కొట్టుట సరికాక పోవచ్చును.)

8. బంగారమా! నీవు అమృతమవు. నీవు పుష్టివి. నీవే సంతానమును ఇచ్చుదానవు.

(యూపము దిగుచున్న యజమాని కొరకు మేకచర్మము పరచి, దానిమీద బంగారమును ఉంచవలెను.)

పదవ అనువాకము

(అన్నహోమములు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. అన్నములను పృష్టించినవాడు సృష్టి ఆది యందే జలములందును, ఓషధులందును సోమలత యొక్క దీప్తిని కలిగించినాడు. 'తా అస్మభ్యం మధుమతీర్భవన్తు' - అవి మాకు మధురములు అగునుగాక. మేము దేశమునందు పురోగాములము అగుదుము గాక.

(ఏడు హోమములందు ఇది మొదటిది.)

2. అన్నములను సృష్టించినవాడు ఈ కర్మలను కల్పించినాడు. ఈ జగములనన్నింటిని సర్వత్ర కల్పించినాడు. అతడు మాకు సంతానమును, పుష్టిని, అభివృద్ధిని కలిగించినాడు. అతడు మమ్ము తెలిసికొని, హోమమున సమర్పించబడుచున్న ఈ అన్నమును అంతటను అందుకొనునుగాక.

(ఇది రెండవ హోమము.)

3. అన్నములను సృష్టించువాడు ఈ స్వర్గమును, సమస్త భువనములను ఆశ్రయించినాడు. అతడు రాజాధిరాజు. నేను హవిస్సును అర్పించ కోరుట లేదని గ్రహించినాడు. అయినను అతడే నాకు వీరపుత్రులను, ధనమును ప్రసాదించునుగాక.

(ఇది మూడవ హోమము.)

4. అగ్నీ! ఈ యజ్ఞమున మాకు అభిముఖుడవు అగుము. మాకు హితవు బోధించుము. మా విషయమున మంచి మనసు కలవాడవు అగుము.

హే భూమిపతే! నీవు మాకు స్వామివి. ధనమును ఇచ్చువాడవు. కావున మాకు అధిక ధనము ప్రసాదించుము.

(ఇది నాలుగవ హోమము.)

5. ఆర్యమ మాకు ధనము నొసంగవలెను. భగదేవత మాకు ధనము నీయవలెను. బృహస్పతియు, అన్య దేవతలును

మాకు ధనము ప్రసాదించవలెను. సత్యదేవత మాకు ధనమునీయవలెను. వాగ్దేవియు మాకు మరింత ధనములను ప్రసాదించవలెను.

(ఇది అయిదవ హోమము.)

6. ప్రభూ! మాకు ధనము ప్రసాదించుటకు ఆర్యమను - బృహస్పతిని - ఇంద్రుని - సత్య దేవతను - ఇంద్రుని - విష్ణువును - సరస్వతిని - సూర్యుని ప్రేరేపించుము.

(ఇది ఆరవ హోమము.)

7. సోమరాజును - వరుణుని - అగ్నిని - ఆదిత్యులను - విష్ణువును - సూర్యుని - బ్రహ్మను - బృహస్పతిని అనుసరించి మేము యజ్ఞమును ఆరంభించుచున్నాము.

(ఇది ఏడవ హోమము.)

8. యజమానీ! నిన్ను సవితా దేవత ప్రేరణ వలనను - అశ్వినుల బాహువులతోనూ - పూష హస్తములతోను - సరస్వతి వాక్కుతోను - అంతర్యామి అగ్ని దేవత అనుమతి తోను - ఇంద్ర, బృహస్పతుల అనుజ్ఞతోను - సామ్రాజ్యము లభించునట్లు, స్వర్గముచే అభిషేకము చేయుచున్నాను.

(అధ్వర్యుడు యజమానికి స్వర్ణాభిషేకము చేయవలెను.)

పదకొండవ అనువాకము

(ఉజ్జితి మంత్రములు చెప్పుచున్నాడు.)

అగ్ని ఒక అక్షరమున వాక్కును జయించినాడు. అశ్వినులు రెండు అక్షరములచే ప్రాణ అపాన వాయువులను జయించినారు. విష్ణువు మూడు అక్షరముల చేత మూడు లోకములను జయించినాడు. సోమదేవుడు నాలుగు అక్షరములచేత నాలుగు కాళ్ళ జంతువులను జయించినాడు. పూష అయిదు అక్షరములచేత పంక్తి ఛందస్సును జయించినాడు. ధాత ఆరు అక్షరముల చేత ఆరు ఋతువులను జయించినాడు. మరుత్తులు ఏడు అక్షరములచేత ఏడు అక్షరముల శక్వరీ ఛందస్సును జయించినాడు. బృహస్పతి ఎనిమిది అక్షరములచేత ఎనిమిది అక్షరముల గాయత్రి ఛందస్సును జయించినాడు. మిత్రుడు తొమ్మిది అక్షరములచేత త్రివృత్ స్తోమమును జయించినాడు.

వరుణో దశాక్షరేణ విరాజ ముదజయత్. ఇంద్ర ఏకాదశాక్షరేణ త్రిష్టుభముదజయత్. విశ్వేదేవా ద్వాదశాక్షరేణ

జగతీముదజయన్. వసవః త్రయోదశాక్షరేణ త్రయోదశగం స్తోమ ముదజయన్. రుద్రాః చతుర్దశాక్షరేణ చతుర్దశగం స్తోమముదజయన్. ఆదిత్యాః పంచదశాక్ష రేణ పంచదశగం స్తోమ ముదజయన్. అదితిః షోడషాక్షరేణ షోడశగం స్తోమ ముదజయత్. ప్రజాపతిః సప్తదశాక్షరేణ సప్తదశగం స్తోమ ముదజయత్.

(యజమాని ఈ మంత్రమును చదువవలెను.)

పన్నెండవ అనువాకము

(అతిగ్రాహ్య మంత్రములు చెప్పబడినవి.)

1. ప్రథమాతిగ్రాహ్యమా! నీవు దారు నిర్మితవు. నదులలోను - వృక్షములందును, భువనములలోను స్వామివి అయి ఉన్నావు. ఇంద్రునకు ప్రియమవు. ఈ ఖరప్రదేశము నీ స్థానము అగును. ఇంద్రుని కొరకు గాను నిన్ను ఖర స్థానమున ఉంచుచున్నాను.

(అతి గ్రాహ్యములలో ఒకదానిని ఖర ప్రదేశమున ఉంచవలెను.)

2. ద్వితీయాతిగ్రాహ్యమా! నీవు దారు పాత్రచే గ్రహించబడినావు. నీవు జలములందున్నావు. ఘృతమునందున్నావు. ఆకాశమునందు ఉన్నావు. ఇంద్రునకు ప్రియమైన దానవు. ఈ ఖరము నీ స్థానమగును. ఇంద్రుని కొరకు నిన్ను ఖర స్థానమున ఉంచుచున్నాను.

(రెండవ దానిని ఖరమున ఉంచవలెను.)

3. ఉపయామ గృహీతోసి పృథివిషదం త్వాన్తరిక్షసదం నాకసద మిన్ద్రాయజుష్టం గృహ్ణామ్యేషతే యోని రిన్ద్రాయత్వా

4. అతిగ్రాహ్య పాత్రలు పంచజనులకు హితకరములు. ఆగ్నేయైంద్ర సౌర్యాఖ్యములగు అతిగ్రాహ్యములు వీనికి ప్రకృతులు. వీని ప్రభావముననే ద్యులోకమున పుట్టిన మేఘము వర్షాభిముఖము అగును. దవడలు వంటి అంచులు గల అతి గ్రాహ్యములు పూరించుటకు అన్నము వంటిదియు, బలము నిచ్చునదియునగు సోమమును గ్రహించుచున్నాను.

(నాలుగవ అతి గ్రాహ్యమును గ్రహించవలెను.)

5. చరమగ్రాహ్యమా! సోమము ఉదకరసము. ఉద్భూత అన్నము. సూర్యునిచే పక్వము చేయబడినది. గాయత్రి

ద్యులోకము నుండి తెచ్చినది. సోమలత సారమైనది. అట్టిదానితో నిన్ను నింపుటకు - సోమమును - గ్రహించుచున్నాను. ఇది నీకు స్థానమగును. ఇంద్రుని కొరకు నిన్ను ఈ ఖర స్థానమునకు చేర్చుచున్నాను.

(అయిదవ అతిగ్రాహ్యమును గ్రహించవలెను.)

6. ప్రజాపతి ఇచట ఉన్నాడు. కర్మలను జరిపించుచున్నాడు. చక్కని కర్మఫలములకు విశాల ద్వారమగుచున్నాడు. ఆ ప్రజాపతి మాకు మధువు వంటి కర్మ ఫలమును కలుగచేయవలెను. మావద్దకు చేరుకొనవలెను. ప్రజాపతి తనను మాయందు చేర్చుచున్నాడు. కావున మేము కర్మ ఫలమును పొందుట నిశ్చయము.

ఉపయామగ్రహీతోసి ప్రజాపతయే త్వా జుష్టం గృహ్ణామేషతే యోనిః ప్రజాపతయేత్వా|

ప్రజాపతి దేవతాకమగు 17 గ్రహముల సముదాయమా! నీవు ప్రజాపతికి ప్రియమవు. ప్రజాపతి కొరకుగాను నిన్ను - నీ స్థానమగు ఖర ప్రదేశమున - ఉంచుచున్నాను.

పదమూడవ అనువాకము

(యాజ్యా పురోనువాక్యలు.)

1. చైత్రాది మాసములు ఇంద్రుని అనుసరించినవి. అవి మమ్ము అనుగ్రహించవచ్చినవి.

వనములు, ఓషధులు, పర్వతములు, మమ్ము అభిలషించు రోదసి, జలములు, ఇంద్రుని అనుసరించునవి. అవి మమ్ము అనుగ్రహించవచ్చినవి.

2. ఇంద్రా! నీవు యాగములందు ఉద్దేశించబడిన వాడవు. నీవు వృత్రుని వధించినావు. తదనంతరము నీకు బలము కలుగుటకు - క్షాత్రము కొరకు - వైరి తిరస్కార శక్తి కొరకు - గొప్పవాడైన నీ కొరకు యాగములందు హవిస్సులను అగ్ని మున్నగు దేవతల అనుక్రమమున సమర్పించుచున్నాము.

3. స్త్రీలలో ఇంద్రుని భార్య పతివ్రతయని విన్నాను. మరొక విషయము ఇంద్రాణి భర్తకు వార్ధక్యము మరణము లేకున్నవి.

4. ఇంద్రాణీ! సోమ పురోడాశాదులు నీట పుట్టినవి. అవి దేవతలకు అందించవలసి ఉన్నది. కాని నేను నీకు ప్రియమైన ఇంద్రుని తప్ప ఇతర దేవతలను కీర్తించుటయే లేదు.

5. ఇంద్రుడు పుట్టినంతనే ముఖ్యుడు అయినాడు. ధైర్యవంతుడు అయినాడు. వృత్రుని వధించుట వంటి పనులు చేసినాడు. అగ్న్యాది దేవతలను అతిక్రమించినాడు. ఇంద్రుని బలమునకు ద్యావాపృథ్వులు గడగడలాడినవి. అటువంటి ఇంద్రుడు - తన బల మహిమచే - మిమ్ము రక్షించునుగాక.

6. ఇంద్రా! నీవు ఉగ్రుడవు. నీ రక్షణలు పటిష్ఠములు. నీ అనుగ్రహము కలిగినది. మా సేనలు శత్రువులతో యుద్ధము ప్రారంభించినవి. నీవు నరులతో చేరినపుడు నీ చేతులందలి కరవాలాదుల కాంతులు సర్వత్ర వ్యాపించుచున్నవి. నీ మనసు బహుముఖము కాకుండును గాత. మాయందే ఉండునుగాక.

7. ఇంద్రా! నీవు మమ్ము - మా ప్రజలను జగడాలమారులను చేయకుము. నీవద్ద - నీకు హవిస్సునిచ్చు - యాజమానికి ఇచ్చుటకు కూడ పెట్టిన ధనమున్నది. దానిని తెచ్చి మా కొసంగుము. ఈ యజ్ఞము నవీనము. నీకు దాన సాధనము. ప్రశస్తము. ఇందు మేము స్తోత్రములచే నుతించుచున్నాము. ప్రార్థించుచున్నాము.

8. ఇంద్రా! నీవు ధనవంతులకు ధనపతివని విన్నాము. కావున నీవు ధనముతో విచ్చేయుము. ఈ ధనము అన్యులకు చేరరాదు. నీవు హర్యశ్వములమ్,మీద ధనము తెమ్ము. మాకిమ్ము.

9. ప్రదాత అయిన ఇంద్రుని హవియుక్తులమైన మేము ఆహ్వానించుచున్నాము.

ఇంద్రా! నీవు రెండు చేతులందు ధనము నింపుకొని రమ్ము. మాకు కుడి, ఎడమ రెండు చేతులతో ధనము నిమ్ము.

10. ఇంద్రా! నీవు దానగుణము కలవాడవు. వజ్రాయుధము కలవాడవు. వర్షించువాడవు. శత్రుంజయుడవు. బలవంతుడవు. ప్రకాశించువాడవు. వృత్రహంతవు. సోమపాయివి. నీవు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. వేది మీద దర్భలు పరిచినాము. ఆసీనుడవు అగుము. మాకు సుఖములను కలిగించుము. దుఃఖములు తొలగించుము.

11. ఇంద్రుడు మాకు గట్టి రక్షకుడు. ధనవంతుడు. సుఖదాయి. అతడు మా సపర్యలు మున్నగు వానిని గ్రహించవలెను. ఇంద్రుడు మమ్ము బాధించు శత్రువులను ద్వేషించును. అతడు మాకు అభయము నీయవలెను. మమ్ము శత్రు పరాభవ సమర్థులను చేయును గాత.

12. మేము ఇంద్రుని సుమతియందును, మంగళకరమగు సుమనస్సునందును నిలుతుము గాత. ఇంద్రుడు చక్కని రక్షకుడు, ధనవంతుడు. మేము అతనికి హవిస్సులు అర్పించు వారలము. అతడు మమ్ము ద్వేషించు శత్రువును దూరదేశముననే నిలిపి ఉంచును గాత.

13. జలములు సంపన్నములు. మాకు సంతసము కలిగించునవి. ఎంతో అన్నము కలవి. మేము అట్టి ఉదకములను స్తుతించుచున్నాము. ఆనందించుచున్నాము. మాకు స్వామియగు ఇంద్రునకు జలములు సుఖప్రదములు అగును

గాత.

14. "ఇంద్రుడు అరిభయంకరుడు. యుద్ధములందు ఎదుటివానితో పోరును. వానిని హతమార్చనుంకించును. అయినను తడబడడు. స్థిరముగా నుండును. పారిపోడు"

అట్లని ఇంద్రుని రథము ఎదుట ఇంద్రుని అర్చించవలెను. ఆ విధముగ పూజింపబడిన ఇంద్రుడు మాకు ఇతర వ్యావృత్తికి ప్రేరకుడై సావధానుడు అగును గాత. శత్రువుల ధనుస్సుల అల్లెత్రాళ్లు తెగిపోవును గాక.

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మొదటి కాండమునందలి ఏడవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

యస్తేస్తనః శశయో యోమయో భూర్యోరత్నధా వసువిద్యాః సుదత్రః |
యేనవిశ్వాపుష్యసి వీర్యాణి సరస్వతి తమిహదాతవోకః ఉర్వ్య న్తరిక్షమన్వేమి ||

ఎనిమిదవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(ఈ ప్రపాఠకమున రాజసూయము విధించబడుచున్నది. 1 - 20 అనువాకములందు ప్రధాన కర్మలు - 21,22 అనువాకములందు సౌత్రామణి మంత్రములు, యాజ్యాపురోనువాక్యలు చెప్పబడినవి.)

1. అనుమతి దేవతకు అష్టకపాలములందు సంస్కరించబడిన పురోడాశ హవిస్సును ఉంచవలెను. ధేనువును దక్షిణగా నీయవలెను. బియ్యము విసురుచుండగా శమ్యకు తూర్పుదిశన పడిన పిండిని పురోడాశము చేసి సంస్కరించి అష్టకపాలములందుంచి అనుమతి దేవతకు నిర్వాపము చేయవలెను. ఇది ఒక కర్మ.

నిర్మతి దేవతకు ఏక కపాలమున సంస్కరించబడిన పురోడాశ హవిస్సును ఉంచవలెను. నల్లని బట్ట దక్షిణగా ఈయవలెను. బియ్యము విసరుచుండగా తూర్పు దిక్కున పడిన పిండిని పురోడాశము చేసి, సంస్కరించి ఏక కపాలమునందుంచి నిర్మతి దేవతకు నిర్వాపము చేయవలెను. ఇది రెండవ కర్మ.

2. గార్హ పత్యాగ్నీ! నీకు హవిస్సు సమర్పించినాము. స్వీకరించుము. మేము దక్షిణమునకు వెళ్లదలచినాము. మమ్ము విడువుము.

నిరృతి దేవతా! ఈ ఏక కపాలమునందు సంస్కృత పురోడాశము నీకు సమర్పించినాము. సంతృప్తి చెందుము. నీవే మాసంపదకు కారణమవు. హవిస్సును అందుకున్నావు. కావున ఈ యజమానికి దారిద్ర్యము, పాపముల నుండి విముక్తి కలిగించుము.

గార్హ్వ పత్యాగ్నిని విడువమని ప్రార్థించినాము. అట్లే విడిచినాడు. అతనికి స్వాహా. అతనికి నమస్కారము.

(1. స్రువముతో గార్హ్వ పత్యాగ్నికి హోమము చేయవలెను. 2. నిరృతి దేవతకు అంగుష్ఠములచే హోమము చేసి నల్లని బట్ట సమర్పించవలెను. 3. స్రువముచే గార్హ్వ పత్యాగ్ని యందు హోమము చేయవలెను. నమస్కరించవలెను. ధేనువును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.)

3. ఆదిత్యునకు చరువనెడి హవిస్సును సమర్పించవలెను. గోవును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

అగ్ని విష్ణువులకు పదకొండు కపాలములందు సంస్కృత పురోడాశమును సమర్పించవలెను. పొట్టిది, బరువులు మోయు ఎద్దును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

అగ్ని షోమ దేవతకు పదకొండు కపాలములందు సంస్కృత పురోడాశమును సమర్పించవలెను. బంగారమును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

ఇంద్రునకు పురోడాశమును అట్లే సమర్పించవలెను. దక్షిణగా బరువులు మోయు ఆబోతును ఇవ్వవలెను.

అగ్ని, ఇంద్రులకు ఎనిమిది కపాలములందు సంస్కరించబడిన పెరుగును సమర్పించవలెను. బరువులు మోయు ఆబోతును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

ఇంద్రాగ్నులకు, విశ్వేదేవతలకు పన్నెండు కపాలములందు సంస్కరించబడిన చరువును సమర్పించవలెను. తొలిచూలు దూడను దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

సోమదేవతకు నల్లని ధాన్యపు చరును సమర్పించవలెను. వస్త్రము దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

(ఇంద్ర, అగ్ని, సోమ, వైశ్వ దేవయాగము ఒక్కటియే అగును. అప్పుడు యాగములు ఏడు అగును.)

రెండవ అనువాకము

అగ్ని సోమ దేవతాకములకు ఎనిమిది పాత్రలందు చరు సమర్పించవలెను. సావిత్రి, సరస్వతీ దేవతాకమునకు

పన్నెండు పాత్రలందు 'చరు' సమర్పించవలెను. పూష, మరుద్దేవతాకములకు ఏడు పాత్రలందు 'చరు' సమర్పించవలెను. విశ్వేదేవతాకము, ద్యావాపృథ్వీదేవతాకమునకు ఒకే పాత్రలో 'అమిక్ష' సమర్పింపవలెను.

మూడవ అనువాకము

1. ఇంద్రాగ్ని దేవతాకమునకు పదకొండు పాత్రలందు పురోడాశమును - మరుద్దేవతాకమునకు అమిక్షను - వరుణ దేవతాకమునకు అమిక్షను సమర్పించవలెను. ప్రజాపతి దేవతాకమునకు ఒక పాత్రయందు పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను.

2. మరుత్తులు వరుణ పాశములను త్రెంచగలవారు. యజ్ఞభారము వహించువారు. పెరుగు కలిపిన సత్తు నందు ప్రీతి గలవారు. అట్టి మరుత్తులను హవామహే ఆహ్వానించుచున్నాము.

(ప్రతి ప్రస్థాత యాజమాన పత్నిని ఆహ్వానించవలెను.)

3. ఇంద్రా! మాతో యుద్ధములు చేయించకుము. నీవు బలవంతుడవు. వర్షము కలుగ చేయువాడవు. మా భూములు అన్ని పంటలకు అనుకూలమై ఉన్నవి. అందువలన మాకు అనిష్టము కలుగకుండునుగాక.

మాస్తుతి - కరంభ పాత్రరూప హవిర్యుక్తులైన - మరుత్తులకు నమస్కరించుచున్నది.

(1. యజమాని దంపతులు కరంభ పాత్ర గల శూర్పమును నెత్తికి ఎత్తుకొనవలెను. తదుపరి దక్షిణాగ్ని యందు కరంభమును హోమము చేయవలెను. 2. నేయి కలిపిన సత్తు కరంభము.)

4. కరంభ పాత్ర సముదాయమా! మేము గ్రామ, అరణ్య, ఇంద్రియ, శూద్ర, ఆర్య, వైశ్యుల విషయమున చేసిన పాపములను - దంపతుల మధ్య ధర్మ విషయమున చేసిన పాపములను నాశము చేయుము.

(హోమము చేయవలెను.)

5. అధ్వర్యుడు మున్నగు వారు మంత్రోచ్చారణ చేసినారు. సుఖములు కలుగుటకు కరంభపాత్ర హోమాంతము వరకు గల కర్మ ముగించినారు. హవిస్సులు అందించు అధ్వర్యాదులారా! కర్మ పూర్తి చేసి మీ ఇండ్లకు వెళ్లండి.

నాలుగవ అనువాకము

(సాకమేధము చెప్పబడుచున్నది.)

1. సూర్యోదయమున సైన్యవంతుడగు అగ్నికి ఎనిమిది పాత్రలందు పురోడాశమును సమర్పించవలెను. మరుద్దేవతలు అనిష్టనివారకులు. వారికి మధ్యాహ్నము చరు సమర్పించవలెను. గృహమేధులగు మరుద్దేవతలకు సాయం సమయమున, గోవులకు పాలు పితుకునపుడు - చరు నిర్వాపనము చేయవలెను.

(ఓదనో హి చరుః అని శతపథము, చరు అనగా అన్నము లేక వంటకము.)

2. దర్వీ! నీవు శరనిష్కాసముతో నిండుము. ఇంద్రుని వద్దకు చేరుము. అచట ఇంద్రుని అనుగ్రహమును నింపుకొనుము మరలి రమ్ము.

ఇంద్రా! మేము ధనము వంటి శరనిష్కాసము సమర్పించినాము. ధనమును, బలమును క్రీణావహై - కొనుచున్నాము.

(1. దర్వి - కొయ్యతో చేసిన గరిట వంటిది. 2. శర నిష్కాసము - చరు ఉడుకు చుండగా పైకి తేలిన గట్టి పదార్థము. 3. కొనుచున్నాము అనుట వలన వస్తువినిమయము అయినది.)

3. ఇంద్రా! నేను కోరినది నీవు నాకు ప్రసాదించుము. నీవు కోరినది నేను నీకు అర్పించెదను. నీవు నాకు ప్రసాదించినది నావద్ద ఉంచుము. నేను నీకు అర్పించినది నీవద్ద ఉంచెదను. ఇది ఒక్కసారి కాదు. తేపతేప జరుగు చుండవలెను. నీవు తెచ్చినది నావద్ద ఉంచుము. నేను తెచ్చినది నీవద్ద ఉంచెదను.

4. క్రీడావంతులగు మరుద్దేవతాకము - సూర్యోదయమున ఏడు కపాలములందు - అగ్ని దేవతాకమునకు ఎనిమిది కపాలములందు పురోడాశమును సమర్పించవలెను. సోమదేవతాకమునకు చరును - సవితృ దేవతాకమునకు పన్నెండు కపాలములందు - సరస్వతి దేవతాకమునకు, పూష దేవతాకమునకు చరు సమర్పించవలెను. ఇంద్రాగ్నులకు పదకొండు కపాలములందు పురోడాశమును - ఇంద్రునకు చరును - విశ్వకర్మ దేవతాకమునకు ఒక కపాలమున పురోడాశమును సమర్పించవలెను.

(చాతుర్మాస్యమున ఇవి రెండవ దినపు మంత్రములు.)

అయిదవ అనువాకము

(మహా పితృ యజ్ఞము చెప్పబడుచున్నది.)

1. పితృ స్వామి యగు సోమ దేవతకు ఆరు కపాలములందు పురోడాశమును - యజ్ఞము నందుండునట్టి పితృ

దేవతలకు వేపిన యవలు - యజ్ఞ నిష్ఠులు కాని పితృ దేవతలకు దూడ చచ్చిన ఆవు పాల యందు యవల పిండి సమర్పించవలెను.

2. పితృదేవా! నీ కొరకు ఈ అన్న పిండమును - నిన్ను అనుసరించి ఉన్నవారి కొరకు అన్న పిండమును ఇచ్చుచున్నాను.

పితామహా! నీ కొరకు ఈ అన్న పిండమును - నిన్ను అనుసరించినవారి కొరకు ఈ అన్న పిండమును ఇచ్చుచున్నాను.

ప్రపితామహా! నీ కొరకు ఈ అన్న పిండమును - నిన్ను అనుసరించిన వారి కొరకు ఈ అన్న పిండమును 'దత్తమ్'

(ఒకటవ మంత్రము నందు వలె పైతృక హవిస్సులు మూడును హోమము చేయవలెను. మిగిలిన అన్నమును కలిపి పిండములు చేసి పితృ దేవతల కొసంగవలెను.)

3. పితృ, పితామహ, ప్రపితామహదేవతలారా! మీకు పిండములను ఇచ్చినాము. మీ భాగములు అందుకొనండి. సంతుష్టులు కండి.

(ఉత్తర దిక్కుగా నిష్క్రమించవలెను.)

4. ఇంద్రా! నీవు నన్ను కటాక్షించినావు. నేను నీకు హవిస్సులు ఇచ్చినాను. తృప్తి చెందించినాను. నీవు హర్యశ్వములను రథమునకు పూన్చుము. రథపు వెనుక భాగమును ధనముతో నింపుము. నిన్ను స్తుతించు చున్న మా వద్దకు తరచుగా వచ్చు చుండుము.

(ఆహవనీయాగ్నిని సేవించవలెను.)

5. పితరులు మేము సమర్పించిన హవిస్సులను ఆరగించినారు. ఆనందించినారు. తలలు ఊపినారు. తేజస్సుచే ప్రకాశించినారు. బ్రాహ్మణుల వలె భోజనమునకు సంతసించినారు. బాపల వలెనే కీర్తించినారు.

6. పితరులు హవిస్సులను ఆరగించినారు. పితరులు ఎంతో సంతోషించినారు. పితరులు మమ్ము సంతోష పరచినారు. పావనము చేసినారు.

7. పితృదేవతలారా! మీరు సౌమ్య మనస్కులు. మీ మార్గములు అన్న సమృద్ధములు. సనాతనములు. మీరు ఆ మార్గముననే మీ స్థానములకు చేరుకొనండి. అచట పూర్వ పితరులు ఉన్నారు. వారు యమునితో సహా స్థానమున

ఉంటారు. వారు ఆనందించు చుందురు. అచటి సంగతులు తెలిసి ఉందురు. మీరు వారిని కూడి ఉండండి.

(8 - 11 నాలుగు మంత్రములచే పితృ దేవతలను సేవించవలెను.)

8. మా మనస్సులు నరుల ప్రశంసాపాత్రములు కావలెను. పితృదేవతల మనసులను మురిపించునవి కావలెను. మేము అట్టి మనసులను ఆహ్వానించుచున్నాము.

9. కర్మానుష్ఠానము కొరకు - అందుకు వలసిన సామర్థ్యము కొరకు - మేము జీవించుకొరకు - చిరకాలము సూర్యుని సందర్శించు కొరకు యోగ్యమగు మనసు మరల మరల మమ్ము చేరును గాక.

10. పితృ దేవతలారా! దివ్య జనులు మాకు మంచి మనసులు ప్రసాదింతురుగాక. మేము ఎన్నో ఏండ్ల జీవితము గడుపుదుముగాక.

11. మేము అంతరిక్షము, భూమి, ద్యులోకమున బాధించకోరినను - తలిదండ్రులను బాధించ కోరినను - గార్హపత్యాగ్ని మమ్ము అట్టి పాపముల నుండి విముక్తులను చేయును గాత. ఏ ఇతర పాపములు చేసినను వాటి నుండి విముక్తి కలిగించునుగాక. నన్ను సర్వ పాప విముక్తుని చేయునుగాక.

(కొన్ని సందర్భములందు సంకల్పము కూడ పాపము అగుచున్నది. ఇచట చేయకోరిన, చేసిన పాపముల నుండి విముక్తి కోరబడుచున్నది.)

ఆరవ అనువాకము

(త్ర్యంబక పురోడాశములు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. ప్రతి పురుషుని ఉద్దేశించి ఏక కపాల పురోడాశమును అర్పించవలెను. ఏక కపాల పురోడాశము సమధికము.

2. ఆ విధముగా చేయుట వలన ఇంట నున్న యావన్మందికి సుఖము కలిగించిన వాడను అయినాను.

3. మూతమా! నీవు పశువులు తిను గడ్డి మున్నగు వాని కట్టవు. పశువులకు సుఖకరము అగుచున్నావు. యజమాని మరియు అధ్వర్యుడనగు నాకును సుఖకరమవగుము.

4. లోకములందు రుద్రుడు ఒక్కడే ఉన్నాడు. మరొక రుద్రుడు లేడు.

5. రుద్రదేవా! నీకు ఎలుక ప్రియమైనది. కావున ఎలుకను స్వీకరించుము.

(అధ్వర్యుడు తాను ద్వేషించువానిని తలచుకొని ఎలుక కన్నమున పురోడాశము వేయవలెను.)

6. రుద్రదేవా! మోదుగు ఆకునందుంచిన ఈ పురోడాశము నీ భాగమగును. దీనిని - తోబుట్టువు వలె హితకారిణియగు - పార్వతి సహితుడవై సేవించుము.

(పురోడాశమును మోదుగు ఆకుతో కొద్దికొద్దిగా తీసుకొని హోమము చేయవలెను.)

7. మా గోవులకు, అశ్వములకు, మేషములకు, ప్రజలకు, మాకు తాత్కాలిక లేక శాశ్వత వ్యాధులకు ఉపశమనము కలిగించుము. ఆరోగ్యవంతులను చేయుము.

(నాలుగు బాటల కూడలి వద్ద అగ్నికి పరిషేచనము చేయవలెను.)

8. పార్వతీ! అంబే! రుద్రుడు మమ్ము అధ్యయనాదులచే శ్రేష్ఠులను - ధనవంతులను - గవాశ్వాది పశువువంతులను - జ్ఞానయుక్తులను చేయమని ప్రార్థించుచు ముక్కంటి రుద్రునకు పురోడాశము సమర్పించినాము.

(యజమాని జపించవలెను.)

9. రుద్రుడు ముక్కంటి. సుగంధి. ధనపుష్టిని, దేహపుష్టిని వర్ధిల్లచేయువాడు. తొడిమ నుండి దోసపండు స్వయముగనే విడిపోవును. అట్లే నేను మృత్యు విముక్తుడను అగుదునుగాక. మరణము లేని చిరంజీవిత్వము నుండియు, స్వర్గాదికములనుండియు విముక్తుడను కాకుందునుగాక.

(అగ్నికి మూడు ప్రదక్షిణలు చేయవలెను.)

10. రుద్రదేవా! చెట్టు మీద పురోడాశములు ఉంచినాము. అవి నీయొక్క భాగము అగును. అవి నీకు పాథేయము వంటిది. వానిని అందుకొనుము. 'మూత' పర్వతము దాటుము. సాగిపొమ్ము.

11. ఇతడు పినాకపాణి. చర్మధారి. మమ్ము రక్షించుటకు అల్లెత్రాటిని లాగినాడు. బాణము సంధించినాడు.

ఏడవ అనువాకము

(ఇంద్ర తూర్యము, ఇడ్మీయము, అపామార్గము చెప్పబడినవి.)

1. ఇంద్రాగ్ని దేవతాకమునకు 12 కపాలములందు పురోడాశము - విశ్వేదేవతాకమునకు చరు - వాయువు ఆదిత్యులతో కూడిన ఇంద్రునకు 12 కపాలములందు పురోడాశము - వాయు దేవతాకమునకు క్షీరము - సూర్య దేవతాకమునకు ఏక కపాలమున పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. 12 ఎద్దులు లాగు నాగలిని దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

2. అగ్ని దేవతాకమునకు 8 పాత్రలందు పురోడాశము రుద్ర దేవతాకమునకు అరణ్యధాన్య చరు - ఇంద్ర దేవతాకమునకు దధి - వరుణ దేవతాకమునకు యవ ధాన్య చరును సమర్పించవలెను వీపున బరువు మోయు ధేనువును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

3. తూర్పు దిక్కున అగ్ని ప్రముఖులగు దేవతలు రాక్షసులను సంహరించువారై ఉన్నారు. దక్షిణ దిశన యమ ప్రముఖులగు దేవతలు రాక్షసులను సంహరించువారై ఉన్నారు. పశ్చిమ దిశన సవితృ ప్రముఖ దేవతలు రాక్షసులను సంహరించు వారై ఉన్నారు. ఉత్తర దిశన వరుణ ప్రముఖులగు దేవతలు రాక్షసులను సంహరించువారై ఉన్నారు. ఊర్ధ్వ దిశన బృహస్పతి ప్రముఖులగు దేవతలు రాక్షసులను సంహరించువారై ఉన్నారు.

ఆ దేవతలు రాక్షసులను నివారించి మమ్ము రక్షింతురుగాక. తేభ్యః నమః తేభ్యః స్వాహా. వారికి నమస్కారము. వారికి ఆహుతి.

4. రాక్షస సముదాయమునంతను ఏకముగా దగ్ధము చేయబడినది. నేను రాక్షసుల అనుచరులను సహితము పూర్తిగా తగుల పెట్టినాను.

5. రక్షోఘ్నే - రాక్షస సంహారకుడగు అగ్నయే - అగ్నికి స్వాహా. రక్షోఘ్నే యమాయ స్వాహా. రక్షోఘ్నే సవిత్రే స్వాహా. రక్షోఘ్నే వరుణాయ స్వాహా - రక్షోఘ్నే దువస్వతే. పరిచర్యలందుకొను బృహస్పతయే స్వాహా.

6. అశ్వత్రయము లాగు రథము దక్షిణ యగును.

7. హవి పదార్థమా! రాక్షసవధ కొరకు నాకు సవిత ప్రేరణ కలిగించుచున్నాడు. అశ్వినుల బాహువుల తోను - పూష హస్తములతోను నిన్ను హోమము చేయుచున్నాను. రాక్షసులు హతులైనారు. రాక్షసులను సంహరించినాను.

8. హోమ కాలమున ఆచ్ఛాదనముగా ఉండిన వస్త్రములను దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

ఎనిమిదవ అనువాకము

(ఏకదిన కర్తవ్యమగు కర్మషట్కము చెప్పబడినది.)

1. ధాతృ దేవతాకమునకు 12 పాత్రలందు పురోడాశమును - అనుమతి దేవతాకమునకు చరును - రాకా దేవతాకమునకు చరు - సినీవాలి దేవతాకమునకు చరు - కుహూ దేవతాకమునకు చరు నిర్వాపనము చేయవలెను. ఆబోతు, గోవు, మిథునమును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను.

2. అగ్ని విష్ణు దేవతాకమునకు 11 కపాలములందు పురోడాశము - ఇంద్ర విష్ణు దేవతాకమునకు 11 కపాలములందు పురోడాశము - విష్ణువునకు మూడు కపాలములందు పురోడాశమును సమర్పించవలెను. పొట్టిది బరువులు మోయు ఎద్దు దక్షిణ అగును.

అగ్ని సోమ దేవతాకమునకు 11 కపాలములందు ఇంద్ర సోములకు 11 కపాలములందు పురోడాశము అర్పించవలెను. సోమ దేవతాకమునకు చరు నిర్వాపనము చేయవలెను. కపిల వర్ణ గోవు దక్షిణ యగును.

సోమ పూష దేవతాకమునకు, ఇంద్ర పూష దేవతాకమునకు, పూష దేవతాకమునకు వేరు వేరుగా చరు సమర్పించవలెను. నల్లని ఎద్దు దక్షిణ అగును.

వైశ్వానర దేవతాకమునకు 12 పాత్రలందు పురోడాశమును సమర్పించవలెను. బంగారము దక్షిణ అగును.

వరుణ దేవతాకమునకు యవల చరు నిర్వాపనము చేయవలెను. అశ్వము దక్షిణ యగును.

తొమ్మిదవ అనువాకము

(ప్రతిదినము ఆచరించవలసిన 'రత్ని' హవిస్సులు చెప్పబడినవి.)

1. i) 'బ్రహ్మ' అను ఋత్విజుని గృహమున బృహస్పతి దేవతాక చరును సమర్పించవలెను. తెల్లని వీపు గల గోవు దక్షిణ.

ii) రాజు గృహమున ఇంద్రునకు 11 కపాలములను సమర్పించవలెను. ఋషభః దక్షిణా.

iii) పట్టమహిషి ఇంట వద్ద అదితి దేవతాక చరును సమర్పించవలెను. ధేనుః దక్షిణా.

iv) ప్రేమలేని రాజు భార్య ఇంట నల్లని ధాన్యమును గోళ్లచే విడదీసి వండిన చరును నిరృతి దేవతాకమునకు సమర్పించవలెను. నల్లని కొమ్ముల ఆవు దక్షిణ.

v) సేనాని గృహమున అగ్నికి అష్టకపాలములు అర్పించవలెను. హిరణ్యమ్ దక్షిణా.

vi) సారథి గృహమున వరుణ దేవతాకమునకు దశకపాలం నిర్వపతి. వట్టకొట్టిన ఎద్దు దక్షిణ.

vii) గ్రామాధికారి గృహమున మరుద్దేవతాకమునకు సప్త కపాలమ్ పురోడాశం నిర్వపతి. తెల్లని గోవు దక్షిణ.

viii) అంతః పురాధ్యక్షుని గృహమున సవితృ దేవతాకమునకు ద్వాదశ కపాలమ్ నిర్వపతి. కలగలుపు రంగు గోవు దక్షిణ.

ix) కోశాధ్యక్షుని గృహమున అశ్వినీ దేవతాకమునకు ద్వికపాలమ్ పురోడాశం నిర్విపతి. ఒకే ఆవుకు పుట్టిన రెండు దూడలు దక్షిణ.

x) పన్ను వసూలు చేయువాని గృహమున పూష దేవతాకమునకు చరుమ్ నిర్వపతి. నల్లని గోవు దక్షిణ.

xi) ద్యూతకారుని గృహమున రుద్ర దేవతాకమునకు గోధూమచరుమ్ నిర్వపతి. రంగుల రంగుల దేహము, పొడవైన తోక గల ఆవు దక్షిణ.

(ఇందు రాజ సూయమునకు సంబంధించిన పదకొండు హవిస్సులు - ఇష్టులు చెప్పబడినవి. ఇవి ఆయా వ్యక్తుల - అధికారుల గృహముల వద్ద ఇవ్వవలసినవి. ఇందు రాజ్యపు అధికారులు స్పష్టము. మంత్రులు లేకుండుట గమనించవలెను.

ఒక్కొక్కరి ఇంటి వద్ద హవిస్సులు ఇచ్చుట వలన ఆయా దేవతలు సంతుష్టులు అగుదురు. వారు రాజ్యమునకు మేలు కలిగింతురు.

(ఇవి రత్న హవిస్సులు.)

2. ఇంద్రుడు చక్కగా పాలించువాడు. పాప విమోచకుడు. స్వగృహమున ఇంద్ర దేవతాకమునకు ఏకాదశ కపాలమ్ పురోడాశం నిర్వపతి.

3. అయంనోరాజా వృత్రహారాజాభూత్వావృత్రం వధ్యాత్

ఇతడు మా రాజు. ఇతడు వృత్రహంతరాజగు ఇంద్రుడు కావలెను. శత్రువులను వధించవలెను.

(అధ్వర్యుడు స్విష్టకృదగ్ని వద్ద ఈ మంత్రమును జపించవలెను.)

4. పాత్ర చతురస్రము కావలెను. దానిని రాలిపడిన రావి కొమ్మ నుండి మాత్రమే చేయవలెను - చెట్టును కొట్టరాదు. ఆ పాత్ర యందు తెల్లని దూడ గల తెల్లని ఆవు స్వయము ఇచ్చిన పాలను - తనకు తాను చిలుకగా వచ్చిన నేతిని ఉంచవలెను. అది మిత్ర, బృహస్పతి దేవతాకమగు హవిస్సు అగుచున్నది.

ఆ హవిస్సు కొరకు నూకలను, బియ్యమును వండవలెను. నూకలు పాలయందు పక్వము చేసిన చరు బృహస్పతి దేవతాకము అగును. బియ్యమును నేతియందు ఉడికించిన చరు మిత్ర దేవతాకము అగును.

ఇందు వేది స్వయంకృతము - బర్హిస్సు స్వయందినము - ఇధ్మము స్వయంకృతము అగుచున్నది.

తెల్లని దూడగల తెల్లని గోవు దక్షిణ అగుచున్నది.

(ఈ మంత్రమున 'స్వయం' అను పదము పలుమారులు వచ్చినది. స్వయం అనగా ఆంగ్లమున Auto అగును. తమంతట తాము చేసికొనిపోవు సాధనములు ఏవో ఉన్నట్లున్నవి. పాలు పిండుట, వెన్నతీయుట స్వయముగా ఈనాడు యంత్రములు చేయుచున్నవి. అట్టివి ఆనాడు ఉండెనా? అను విషయము పరిశోధించవలసి ఉన్నది.)

పదవ అనువాకము

(దేవసూ హవిస్సులు చెప్పబడినవి.)

1. i) గృహపతియగు అగ్నయే అష్టకపాలమ్ వ్రీహీణామ్ - నల్ల ధాన్యమునకు సంబంధించిన - పురోడాశమ్ నిర్వపతి.

ii) వనస్పతయే సోమాయ శ్యామాకమ్ - చామ ధాన్య సంబంధి - చరుమ్ నిర్వపతి.

iii) సత్య ప్రసవాయ సవిత్రే ద్వాదశపాలమ్ అశూనాం వ్రీహీణామ్ - అరువది దినముల పంట ధాన్యపు - పురోడాశమ్ నిర్వపతి.

iv) పశుపతయే రుద్రాయ గోవీధుకమ్ - అడవి గోధుమల - చరుమ్ నిర్వపతి

v) వాచస్పతయే బృహస్పతయే నైవారమ్ - నీవార సంబంధ - చరుమ్ నిర్వపతి.

vi) జ్యేష్ఠాయ ఇంద్రాయ ఏకాదశ కపాలమ్ మహా వ్రీహీణామ్ - స్థూల బీజ ధాన్య సంబంధి - పురోడాశమ్ నిర్వపతి.

vii) సత్యాయ మిత్రాయ అమ్బానామ్ చరుమ్ నిర్వపతి

viii) ధర్మ పతయే వరుణాయ యవమయమ్ చరుమ్ నిర్వపతి.

2. యజమానీ త్వామ్ - నిన్ను, సవితా, ప్రసవానామ్ - భృత్యాదులకు, స్వామిత్వేన - ప్రభువుగా, సువతామ్ - గుర్తించునుగాక.

గృహనామ్ స్వామిత్వేన అగ్నిః సువతామ్. వనస్పతీనామ్ స్వామిత్వేన త్వాం సోమః సువతామ్. రుద్రః త్వాం పశూనాం స్వామిత్వేన సువతామ్. బృహస్పతిః వాచాం స్వామిత్వేన త్వాం సువతాం. ఇంద్రః జ్యేష్ఠానాం స్వామిత్వేన త్వాం సువతామ్. మిత్రః త్వామ్ సత్యానాం స్వామిత్వేన సువతామ్. వరుణః త్వామ్ ధర్మవతీనాం స్వామి త్వేన సువతామ్.

దేవతలారా! మీరు దేవసువః యజమానికి ప్రేరణ కలిగించువారు. ఈ యజమానిని యజ్ఞదత్తుని పౌత్రునిగను, దేవదత్తుని పుత్రునిగను- శత్రురహితునిగను గుర్తించండి.

మహాతేక్షత్రాయ - మహాక్షాత్రము కొరకును, మహతే ఆధిపత్యాయ - మహా ఆధిపత్యము కొరకును, మహతే జాన రాజ్యాయ - మహా సామ్రాజ్యము కొరకును గుర్తించండి.

3. వైశ్యాది సంపన్నులారా! ఇతడు మీకు రాజు.

4. సోమాస్మాకం బ్రాహ్మణానాగం రాజా - బ్రాహ్మణులమగు మాకు సోముడు రాజు.

5. ఇతడు మహారాజ్యాదులందు వరుణునిచే ప్రతిష్ఠించబడినాడు. వరుణుడే దానిని ఆశ్రయించునుగాక.

మమ్ము మిత్రుడు అనుమతించినాడు. మేము పావనులము అయినాము. కర్మ యోగ్యులము అయినాము. అందువలననే మేము రాజసూయ యాగమును తలచుకొనువారము అయినాము.

ఋత్విజులెల్లరు వరుణుని అనుమతిచే కర్మయోగ్యులు అయినారు. మిత్ర దేవుడు విచ్చేసి మేము శత్రువులను పారద్రోలునట్లు చేసినాడు. ఋత్విజులు యజ్ఞము చేత మమ్ము రక్షించినారు. ఈ అగ్ని బ్రాహ్మణాది వర్ణత్రయము చేత విస్తరింపచేయబడినది. ఇతడు మాకు - వార్ధక్య దోషములను పోగొట్టి - ఆయువును కలిగించినాడు.

6. విష్ణోఃక్రమోసి విష్ణోఃక్రాన్తమసి, విష్ణోర్విక్రాన్తమసి

1 - 7 - 7 - 7 చూడండి.

పదకొండవ అనువాకము

(అభిషేకార్థ జలమంత్రములు చెప్పబడినవి.)

సరస్వతీ నదీ జలములారా! మీరు ఏదో ప్రయోజనార్థము ప్రవహించుచున్నారు. సముద్రుడా! నీవు జలములకు పతివి అగుచున్నావు. జలతరంగమా! నీవు నీరు పారించు దానవు అగుచున్నావు. జలరాశియను సేన గలదానవు అగుచున్నావు. కూపము నందలి జలములారా! మీరు బావి యందు నిలిచి ఉన్నారు. వంకర నడకల ఉదకములారా! మీరు వాయువులకు బలరూపములు అగుచున్నారు. (గాలికి నీరు వంకర నడక సాగించును.) ఎండా వానలు కూడిన జలమా! మీరు సూర్య తేజస్సు కలవారు అగుచున్నారు. సూర్యుడు ప్రతిబింబించు జలములారా! మీరు సూర్య త్వచారూపులు అగుచున్నారు. కదలిక లేని జలములారా! మీరు మందరూపులు అగుచున్నారు. మంచునందలి జలమా! మీరు వశవర్తులు అగుచున్నారు. గోవు గర్భాశయమందున్న జలమా! నీవు గర్భ రక్షకమవు అగుచున్నావు.

క్షీరమందలి నీరమా! మీరు జగములను పోషించువారలు అగుచున్నారు. పెరుగు నందలి నీరమా! నీవు జనులను పోషించుదానవు అగుచున్నావు. నేతియందలి నీరా! నీవు అగ్ని తేజస్సున పుట్టినదానవు అగుచున్నావు. మధు ద్రవ రూప జలమా! మీరు ఓషధులందలి రసరూపులు అగుచున్నారు.

రాజసూయమును గురించి తలచుచున్న ఋత్విజాదులు దీప్యమానములు, మధురములు, బలప్రదములునగు జలములను తీసికొన్నారు. వానితో మిత్రా వరుణులను అభిషేకించినారు. శత్రువులను అతిక్రమించినారు. ఇంద్రుని సాధించినారు.

జలములారా! మీరు రాజ్యమును ఇచ్చువారు. రాజ్యమును ప్రసాదించండి - స్వాహా. మీరు రాజ్యమును ఇచ్చు వారు. ఈ యజమానికి రాజ్యము నివ్వండి స్వాహా.

పన్నెండవ అనువాకము

(ఇవి జలసంస్కార మంత్రములు.)

1. జల దేవతలారా! మీరు అనేక పాత్రలందు గ్రహించబడినారు. మీరు మధురములు. రాజునకు వర్చస్సు

కలిగించండి. మధుర, జలములను కలిసికొనండి.

2. జలములారా! మిమ్ము తిరస్కరించగలవారు లేరు. బలవంతులు కండి. రాజునకు బలము సమకూర్చండి.

(హోతృ, బ్రాహ్మణచ్ఛంసి స్థానముల మధ్య నీటిని ఉంచవలెను.)

3. బంగారమా! నిప్పులో వేసినను పేలాల వలె నీవు రూపు మార్చవు. నీవు మాటకు చుట్టమవు. నిప్పునందు పుట్టియు సోమమునకు ఈయబడుదానవు.

(వాచో బన్ధుః మాటకు చుట్టమవు. అనగా పసిడికలవాని మాటచెల్లును అని.)

4. జలమా! నీవు దీప్తిమంతవు. చంద్రుని యందు చంద్రుడవు. అమృతమునందు అమృతమవు. స్వాహాకార రాజసూయము కొరకు తేబడిన వారు. నిన్ను బంగారముచే పవిత్రము చేయుచున్నాము.

(బంగారమున దర్భతో కట్టి నీటియందు కదిలించవలెను.)

5. వరుణుడు జలములకు శిశువు వంటివాడు. జలములు తల్లుల వలె వరుణుని తమయందు ఉంచుకొని లాలించుచున్నవి.

జలములు దీప్తివంతములు. బలహేతువులు. పేల్చరానివి. కర్మ కోరునవి. వస్త్రము వలె వ్యాపించి ఉండునవి.

(నాలుగు నీటి పాత్రలందు మోదుగు, అత్తి, రావి, మర్రి కొమ్మలను వేయవలెను.)

6. క్షాత్రమునకు బలమవు. క్షాత్రమునకు స్థానమవు అగుచున్నావు.

7. అగ్ని కర్మచేతనే గృహపతి అయినాడు. ఇంద్రుడు కర్మచేతనే ఎంతో కీర్తిమంతుడు అయినాడు. పూష కర్మచేతనే విజ్ఞానవంతుడు అయినాడు. మిత్రా వరుణులు కర్మచేతనే సత్య ప్రవర్ధకులు అయినారు. అదితి కర్మచేతనే విశ్వరూపి అయినది.

ఇతడు - ఈ యజమాని - రాజేంద్రుని పుత్రుడో, పౌత్రుడో అగును. అతడు కర్మ వలననే ప్రజలు కలవాడు - రాజ్యము కలవాడు అయినాడు. క్షాత్రము, ఆధిపత్యము సార్వభౌమత్వము కలవాడు అయినాడు.

8. మీకు భరతుడు రాజగును. బ్రాహ్మణులమగు మాకు సోముడే రాజగును.

9. ధనువా! నీవు ఇంద్రుని వజ్రమవు అగుధువు. దెబ్బతీయు దానవగుదువు. నిన్ను పట్టిన ఈ యజమాని శత్రువును వధించునుగాక.

10. శరములారా! మీరు శత్రువును హింసించండి.

(యజమానికి ధనువు, మూడు బాణములు ఇవ్వవలెను.)

11. బాణములారా! ఎదురుగా వచ్చు బాణముల నుండి నన్ను రక్షించండి. అడ్డముగా వచ్చు బాణముల నుండి నన్ను రక్షించండి. వెనుక నుండి వచ్చు బాణముల నుండి నన్ను రక్షించండి. అన్ని దిక్కుల నుండి వచ్చు బాణముల నుండి నన్ను రక్షించండి. సకల శస్త్రముల నుండి నన్ను రక్షించండి.

12. శత్రు నివారక వామ హస్తమా! శత్రుమారక దక్షిణ హస్తమా! మీరు బంగారు కవచము ధరించి ఉన్నారు. ఇనుప స్తంభముల వలె గట్టిగా ఉన్నారు. ఉషోదయ, సూర్యోదయములందు గర్తసదృశ రథమును అధిరోహించండి. అనంతము, అఖండితమగు స్వసేనను అనుగ్రహ దృష్టితో వీక్షించండి. శత్రు సేనను ఆగ్రహ దృష్టితో చూడండి.

పదమూడవ అనువాకము

(దిగ్వ్యాపస్థాపన మంత్రములు చెప్పబడుచున్నవి.)

1. యజమానీ! నీవు తూర్పున ఉండుము. ఛన్దసామ్ ఛందస్సులలో, గాయత్రీ - త్వా - నిన్ను, అవతు- రక్షించును గాత. త్రివృత్ స్తోమః త్వా అవతు. రథన్తర సామః త్వా అవతు. అగ్నిదేవతా త్వా అవతు. బ్రహ్మద్రవిణం -ధనమును, అవతు.

2. యజమానీ! దక్షిణ దిశన ఉండుము. త్వా ఛన్దసాం త్రిష్టుప్ అవతు. పంచదశస్తోమః అవతు. బృహత్ సామః అవతు. ఇన్ద్రి దేవతా అవతు. ద్రవిణమ్, క్షత్రమ్ - క్షతియుడు అవతు.

3. యజమానీ! నీవు పశ్చిమ దిశన ఉండుము. త్వాఛన్దసామ్ జగతీ అవతు. సప్తదశస్తోమః అవతు. వైరూపంసామ అవతు. మరుతః దేవతా అవతు. ద్రవిణమ్ విట్ - వైశ్యుడు, అవతు.

4. యజమానీ! ఉత్తర దిశన నిలువుము. త్వాఛందసాం జగతీ అవతు. ఏకవింశః స్తోమః అవతు. వైరాజసామ అవతు. మిత్రావరుణా అవతామ్. బలమ్ ద్రవిణం అవతు.

5. యజమానీ! నీవు ఊర్ధ్వదిక్కును చూడుము. త్వాం ఛన్దసాం పంక్తిః అవతు. త్రిణవః త్రయస్త్రింశౌ అవతు. శాక్వర రైవతే సామినీ అవతామ్. బృహస్పతిః దేవతా అవతు. వర్చః ద్రవిణమ్ అవతు.

6. అగ్నయే స్వాహా. సోమాయస్వాహా. సరస్వత్యై స్వాహా. పూష్ణేస్వాహా. బృహస్పతయే స్వాహా. స్వాహేన్ద్రాయ. ఘోషాయస్వాహా. శ్లోకాయస్వాహా. అగంశాయ స్వాహా. భగాయ స్వాహా. క్షేత్రస్యపతయే స్వాహా పృథివ్యై స్వాహా. అంతరిక్షాయ స్వాహా. దివే స్వాహా. సూర్యాయ స్వాహా. చన్ద్రమసే స్వాహా. నక్షత్రేభ్యః స్వాహా. అద్భ్యః స్వాహా. ఔషధీభ్యః స్వాహా. వనస్పతిభ్యః స్వాహా. చరాచరేభ్యః స్వాహా. పరిప్లవేభ్యః స్వాహా. సరీసృషేభ్యః స్వాహా.

(ఈ మంత్రమునందు 24 హోమములు ఉన్నవి. మొదటి 12 పార్థములు. వీనిలో మొదటి ఆరు అభిషేచనకు పూర్వము 'ఇంద్రాయస్వాహా' తరువాతి ఆరు అభిషేచానంతరపువి.

మిగిలిన 12 అవేష్టులు. వీనిలో మొదటి ఆరు అభిషేచనకు పూర్వపువి. 'అద్భ్యః స్వాహా' నుండి ఆరు అభిషేచనానంతరపువి.)

పదునాలుగవ అనువాకము

1. శార్దూలచర్మమా! నీవు సోమమునకు దీప్తివి. నీవలెనే నాకు దీప్తి కలుగునుగాక.

2. హిరణ్యమా! నీవు అమృతమవు. నన్ను మృత్యువు నుండి రక్షించుము.

(శార్దూల చర్మము మీద నూరు హిరణ్యములు ఉంచవలెను.)

3. సువర్ణపాత్రమా! నీవు నన్ను రక్షింపుము.

(ఇది నూర్లచిల్లుల పాత్ర. దీనిలోని నీటితో యజమానిని అభిషేచింతురు.)

4. సర్పములను నాశనము చేసినాము.

(సర్పముగా భావించిన నేసమును నపుంసకుని మీదకు విసరవలెను.)

5. నముచి రాక్షసుని తల నరుక బడినది.

(యజమాని రాగి వస్తువును ఎడమపాదమున వేది బయటికి త్రోయవలెను.)

6. యజ్ఞకర్తా! ధర్మము తెలిసిన సోమ, వరుణ, అగ్ని మున్నగు దేవతలు నీ వాక్కును గ్రహింతురుగాక. నీ ప్రాణమును తెలిసికొందురుగాక. నీ కన్నులను- చూపును - గ్రహింతురు గాత. నీ చెవులను - వినికిడిని - గ్రహింతురు గాక.

7. యజమానీ! నిన్ను సోముని దీప్తిచే అభిషేకము చేయుచున్నాను. అగ్నితేజస్సుతోను - సూర్యుని వర్చస్సుతోను - ఇంద్రుని బలముతోను - మిత్రావరుణుల శక్తితోను - మరుత్తుల ఓజస్సుతోను అభిషేకము చేయుచున్నాను.

8. యజమానీ! నీవు క్షత్రియులకు స్వామివి అగుచున్నావు.

(అభిషిక్త యజమానిని అభిమంత్రించవలెను.)

9. యజమానీ! నీవు ఇతర రాజులను అతిక్రమించుము. రక్షించుము.

(పై పూతలున్న బట్టలను విడువవలెను.)

10. లేపముల మీదినుంచి నీరు పైనపడుచున్నది. క్రిందపడుచున్నది. సుళ్లు తిరుగుచున్నది. ఆపాదమస్తకము సాగుచున్నది.

ఆ నీరు పర్వతము వంటి మేఘమునందలి నీటివలెను - జలములందు నావ వలెను సాగుచున్నది.

11. రుద్రదేవా! నీకు శర్వుడను నామము కలదు. భక్తులు ఆ నామమును జపింతురు. ఆ నామము వారికి ఫలప్రదమగును. ఆ నామమునకు ఈ శేషజలము హుతము అగును గాత.

(అభిషేక శేషజలముతో హోమము చేయవలెను.)

12. ప్రజాపతే! పుట్టిన ఈ లోకములను రక్షించుటకు నిన్ను మించిన వాడు లేడు. మేము ఏ ఫలము కోరి నీకు హోమము చేయుచున్నామో ఆ ఫలము మాకు సిద్ధించునుగాక. మేము ధనవంతులము అగుదుముగాక.

పుత్రుని, భార్యను తాకి హోమము చేయవలెను.

పదిహేనవ అనువాకము

1. రథమా! నీవు శత్రుహంతయగు ఇంద్రుని వజ్రమవు. నీ సాయమున ఈ యజమాని శత్రువులను వధించును

గాత.

2. దక్షిణాశ్వమా! మిత్రావరుణులు అనుమతించినారు. నిన్ను యజ్ఞమునకని రథమునకు కట్టుచున్నాను.

(రథపు దక్షిణమునకు కట్టవలెను.)

3. విష్ణువు యొక్క అడుగు పడిన భూలోకమవు. రెండవ అడుగు పెట్టిన అంతరిక్షమవు. మూడవ అడుగు మోపిన త్రివిష్ఠపమవు అగుచున్నావు.

(యజమాని రథమును ఎక్కవలెను.)

4. మరుత్తుల ఆశీస్సుల వలన ఈ జైత్రయాత్ర యందు గెలుపొందగలను.

(రథమును నడిపించవలెను.)

5. మనసు కోరినది లభించినది.

(యజమాని ధనువును పట్టవలెను. తూర్పులేక ఉత్తర దిశన నిలువవలెను. బాణము సంధించి విడువవలెను.)

6. మేము అవయవములందు శక్తి కలవాడను అయినాను.

(1. ఇతర రాజులను జయించినట్లు ప్రదక్షిణ చేయవలెను 2. ప్రదక్షిణ భూమండలము జయించినట్లు.)

7. పాదరక్షలారా! మీరు చర్మనిర్మితలు. పశువు యొక్క కోపస్వరూపలు అయి ఉన్నారు. నేను సహితము మీ వలెనే శత్రువు పై కోపము కలిగి ఉన్నాను.

(పాదుకలను విడువవలెను.)

8. మాత్రే పృథివ్యైనమః భూమాతకు నమస్కారము. భూమి నాకు తల్లి. ఆమెను నేను బాధించను. తల్లి భూదేవి నన్ను బాధించకుండును గాక.

9. వెండి పతకమా! పరిమిత పరిమాణవు అగుచున్నావు. ఆయుః స్వరూపమువు అగుచున్నావు. మే ఆయుః ధేహి నాకు ఆయువును ప్రసాదించుము.

రాగి పతకమా! నీవు బలస్వరూపమువు. మే ఊర్జం దేహి - నాకు బలమును ప్రసాదించుము.

బంగారు పతకమా! నిన్ను ధరించవచ్చును. నీవు వర్చస్సు కలదానవు. మయి వర్చః ధేహి - నాయందు వర్చస్సు కలిగించుము.

10. అగ్నయే గృహపతయే స్వాహా. సోమాయ వనస్పతయే స్వాహా. ఇన్ద్రస్య బలాయ స్వాహా.

11. రథము శుచియైనది. అడ్డంకులులేని అంతరిక్షమున ఉండునది. హోతృసమానమైనది. యజ్ఞవేదియందు ఉండునది. అతిథి వంటిది. ఇంటియందు, మనుష్యులవద్ద - రాజుల ఇండ్లయందు ఉండునది. యజ్ఞములందు ఉండునది. ఆకాశమున ఉండునది. అది గోవులనుండి పుట్టినది. యజ్ఞమున పుట్టినది. పర్వతములందు పుట్టినది.

అట్టి రథము రాజసూయము కొరకు సమార్జించబడును గాత.

(రథమును రథవాహనము నందు ఉంచవలెను.)

పదహారవ అనువాకము

(విజయానంతరము సమస్త రాజులు సేవించుట.)

1. కుడిభుజమా! నీవు మిత్రదేవతా స్వరూపమవు. ఎడమ భుజమా! నీవు వరుణ దేవతా స్వరూపమవు.

(ఎత్తిన బాహువులు దించవలెను.)

2. నేను సకల దేవతలను కలిసి కొందునుగాక.

(అమిక్షయందు చేతులను ఉపావాహరణము చేయవలెను.)

3. చర్మపటమా! నీవు క్షత్రియుడు కూర్చుండు స్థానమవు అగుచున్నావు. క్షత్రియునకు మూలస్థానము అగుచున్నావు.

4. నా శరీరమా! సుఖమగు ఆసనమునకు చేరుము. సుఖముగా కూర్చుండ యోగ్యమగు స్థానమునకు చేరుము. ఈ

ఆసనము నిన్ను, నన్ను హింసించకుండును గాక.

(ఆసనము మీద కూర్చుండవలెను. 2. నిన్ను శరీరమును, నన్ను మనసును - ఆత్మను.)

5. ఈ యజమాని దీక్షవహించి ఉన్నాడు. అనిష్ట నివారకుడు అయి ఉన్నాడు. ఆసనమునందు ఆసీనుడై ఉన్నాడు. ఇతడు నానారాజ్యములు గెలిచి సామ్రాజ్యము పాలించుటకు సంకల్పించును గాక.

(యజ్ఞకర్తను అట్లు అనుమంత్రించవలెను.)

6. రాజా! నీవు బ్రాహ్మణ ధర్మములను పాలించుచున్నావు. బ్రాహ్మణులగు మాకు అనుజ్ఞనిచ్చుచున్నావు. అమోఘ అనుజ్ఞ కలవాడవు. అందువలన నీవే బ్రాహ్మణుడవు.

రాజా! నీవు పరమ ఐశ్వర్యవంతుడవు. అమోఘవీర్యుడవు. కావున నీవే బ్రాహ్మణుడవు.

రాజా! నీవు శిష్టపాలనకు దేవతలే మిత్రులుగా కలవాడవు. సేవింపదగిన వాడవు. కావున నీవే బ్రాహ్మణుడవు.

రాజా! నీవు అనిష్ట నివారకుడవు. ధర్మయుక్తుడవు. కావున నీవే బ్రాహ్మణుడవు.

(దిగ్విజయమొనర్చిన సామ్రాట్టును ప్రజలు, ఋత్విజులు అట్లు స్తుతించవలెను.)

7. హేస్థ్య! నీది వజ్రస్వరూపము. నీవు శత్రువులను వధించు దానవు. నాకు రథ్యవగుము.

8. ఈ రాజు పైదిక్కుతో కూడ అయిదు దిశలను అభిలషించి ఉన్నాడు.

9. సచ్చరిత్ర గల కోశాధ్యక్షులను, మంగళకరులై పన్నులు వసూలు చేయువారిని, అంతః పురమును రక్షించు కంచుకులను ఆహ్వానించుచున్నాను.

(ఇది యజమాని ఆశయము.)

10. జలములను ఆవిరిచేయు అగ్నికి స్వాహా. బలములు క్షీణింపచేయు అగ్నికి స్వాహా. గృహపతి యగు అగ్నికి స్వాహా.

పదిహేడవ అనువాకము

(పది సంసృప హవిస్సులు చెప్పబడినవి.)

1. ఆగ్నేయమ్ అష్టకపాలమ్ నిర్వపతి. హిరణ్యమ్ దక్షిణా.

2. సారస్వతమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. వత్సతరీ - పాలు మానిన దూడ - దక్షిణా.

3. సావిత్రమ్ ద్వాదశ కపాలమ్ నిర్వపతి. ఉపధ్వస్తః - సంకీర్ణవర్ణముల దూడ - దక్షిణా.

4. పౌష్ణమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. శ్యామః - నల్లని దూడ - దక్షిణా.

5. బార్హస్పత్యమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. శితిపృష్టః - తెలుపు వీపు దూడ - దక్షిణా.

6. ఐన్ద్రమ్ ఏకాదశకపాలమ్ నిర్వపతి. ఋషభః దక్షిణా.

7. వారుణమ్ దశకపాలమ్ నిర్వపతి. మహానిరష్టః. వట్టకొట్టిన ఎద్దు - దక్షిణా.

8. సౌమ్యమ్ చరుమ్ నిర్వపతి బభ్రువః - కపిల వర్ణగోవు - దక్షిణా.

9. త్వాష్ట్రమ్ - త్వష్టదేవతాకమునకు - అష్టాకపాలమ్ నిర్వపతి. శుణ్ఠః. తెల్లనిఆవు - దక్షిణా.

10. విష్ణుదేవతాకమునకు త్రికపాలమ్ నిర్వపతి. పొట్టి ఆవు దక్షిణ అగును.

పద్దెనిమిదవ అనువాకము

(దశపేయము చెప్పబడినది.)

1. దీక్షవహించిన వెంటనే సోమమును కరీదు చేయవలెను.

(సోమ క్రయము ఒక్కొక్క యాగమునకు ఒక్కొక్క తీరుగా ఉండును. రాజసూయమున దీక్షవహించినపుడే కొనవలెను.)

2. తామర పూవుల మాలను - జలమునకు - సమర్పించవలెను.

3. పాలు మానిన పది దూడలను ఇచ్చి సోమము కొనవలెను.

4. పది చమసములందు పానము చేయగల సోమము గలది దశపేయక్రతువు అగును.

5. పది చమసములందలి సోమమును నూరుగురు బ్రాహ్మణులు సేవించుచున్నారు.

6. దశపేయ క్రతువు సప్తదశ స్తోమము కలది అగుచున్నది.

7. యజమాని అధ్వర్యునకు రెండు బంగారు అద్దములు దానము చేయవలెను.

8. బంగారు దండను ఉద్గాత అను ఋత్విజునకు ఇవ్వవలెను.

9. హోతకు బంగారపు గుండ్రని బిళ్లను దానము చేయవలెను.

10. ప్రస్తోత, ప్రతిహర్తలు ఇద్దరకు అశ్వమును ఇవ్వవలెను.

11. బ్రహ్మకు పన్నెండు పెయ్యలను ఇవ్వవలెను.

12. మిత్రావరుణులకు వంధ్యగోవును అర్పించవలెను.

13. బ్రాహ్మణాచ్ఛంసి ఋత్విజునకు ఆబోతును ఇవ్వవలెను.

14. నేష్ట, పోతలకు రెండు వస్త్రములను ఇవ్వవలెను.

15. ఆచ్ఛావాకుడయి ఋత్విజునకు యవలు నింపిన పెద్దపాత్ర నీయవలెను.

16. అగ్నీధ్రునకు ఎద్దును ఇవ్వవలెను.

17. ఈ దశపేయ క్రతువునందు భార్గవుడు - భృగుగోత్రజుడు - హోత యగును. శ్రావన్తీయము బ్రహ్మసామము అగును. వారన్తీయము అగ్నిష్టోమాసామము అగుచున్నది.

సరస్వతీ నదీజలమును సేకరించవలెను.

పందొమ్మిదవ అనువాకము

1. ఆగ్నేయమ్ అష్టాకపాలమ్ నిర్వపతి. హిరణ్యమ్ దక్షిణా. ఐన్ద్రమ్ ఏకాదశకపాలమ్ నిర్వపతి. ఋషభః దక్షిణా. వైశ్వదేవమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. పచ్చరంగు గోవు దక్షిణా. మైత్రావరుణమ్ ఆమిక్షామ్ నిర్వపతి. గొడ్డుబోతు గోవు దక్షిణ. బార్హస్పత్యమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. తెల్లని వీపు గల గోవు దక్షిణ.

(రాజసూయమున రాజు సకల దిక్కులను జయించుటకు సాగుము. అతని శ్రమ నివారణార్థమైన ఈ అయిదు హవిస్సులు అవేష్టులు అనబడును.)

2. అదితి దేవతాకమునకు చూడిగోవును వధించవలెను. మరుద్దేవతాకమునకు తెల్లనిదియు, బాల్యముననే గర్భిణి అయిన గోవును వధించవలెను.

3. అశ్వినులు, పూషదేవతాకమునకు పన్నెండు గిన్నెలందు పురోడాశమును - సత్యవాక్కు గల సరస్వతీ దేవతాకమునకు చరుహవిస్సును - సవితా దేవతాకమునకు పన్నెండు గిన్నెలందు పురోడాశమును సమర్పించవలెను.

ఇరువదవ అనువాకము

(ప్రయుక్కుల హవిస్సులు చెప్పబడినవి.)

1. ఆగ్నేయమ్ అష్టాకపాలమ్ నిర్వపతి. 2. సౌమ్యమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. 3. సావిత్రమ్ ద్వాదశ కపాలమ్ నిర్వపతి. 4. బార్హా స్పత్యం చరుం నిర్వపతి. 5. త్వష్టదేవతాకమునకు అష్టా కపాలమ్ నిర్వపతి. 6. వైశ్వానరమ్ ద్వాదశ కపాలమ్ నిర్వపతి.

ఇది పూర్వ షట్కము.

1. సారస్వతమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. 2. పౌష్ణమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. 3. మైత్రమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. 4. వారుణమ్ చరుమ్ నిర్వపతి. 5. క్షేత్రపతి దేవతాకమునకు చరుమ్ నిర్వపతి. 6. ఆదిత్యమ్ చరుమ్ నిర్వపతి.

ఇది ఉత్తరషట్కము

ఈ రెండు షట్కములకు ఒక్కొక్క దానికి రథవాహనవహము దక్షిణ యగును. (ఒక బండిని మరొక బండికి

కట్టినపుడు రెండు బండ్లను లాగు ఎద్దు రథవాహన వహము అగును.)

ఇరువది ఒకటవ అనువాకము

(సౌత్రామణి మంత్రములు, పశువులు, హవిస్సులు చెప్పబడినవి.)

1. సురా! నీవు మధురమవు. తీవ్రమవు. అమృతమవు. నిన్ను సోమాత్మకమగు లేత గరికతో కలుపుచున్నాను. అది మధురము, తీవ్రము, అమృతము అగును. నీవు అశ్వినుల కొరకు పక్వమగుము. సరస్వతి కొరకు పక్వమగును. చక్కని రక్షణల ఇంద్రుని కొరకు పక్వమగుము.

(1. సురయందు లేత గరికను కలుపవలెను. 2. ఇంద్రుడు సోమాభిషవము చేసినాడు. అందువలన అతనికి పాపము కలిగినది. అది పది ముక్కలుగ విడిపోయినది. తలనుండి వచ్చినది 'సోమము' పాయు గుహ్యాము నుండి వచ్చినది 'సుర' అయినవి.)

2. ఇంద్రా! నీ కొరకు సూర్యుని వంటి దీప్తి కలదియు, ద్రవరూపమును అగు సోమము శాశ్వతమును, విస్తృతమైనదియునగు వాలజన్య పవిత్రమున పావనము అగునుగాక.

ఈ సోమము పవిత్రమున పావనమైనది. ఇంద్రునకు యోగ్యమైనది. అది ఆవిరియై గాలిలో కలిసిపోయినది.

(వాలజన్య పవిత్రము. గొర్రెబొచ్చుచే చేయబడినది.)

3. పంటలుగల కర్షకులు పంటయందు పండినది అని విచక్షణచేసి కోయుదురు.

అశ్విని సరస్వతీ సుత్రామేంద్రులారా! అట్లే యజ్వలందు నమస్కరించువారలు, నమస్కరించని వారలందు విచక్షణ చేసి ఈ పాత్రయందలి హవిస్సులను ఆరగించండి.

(మరొక ఖరస్థానమునందలి సురాపాత్రను అందుకొనవలెను.)

4. అశ్వినీ దేవతాకమునకు ధూమ్రవర్ణ పశువును బలి ఇవ్వవలెను. సరస్వతీ దేవతాకమునకు మేకను బలి ఇవ్వవలెను. ఇంద్ర దేవతాకమునకు ఆబోతును బలి ఇవ్వవలెను.

5. ఐన్ద్రమ్ ఏకాదశ కపాలమ్ నిర్వపతి. సావిత్రమ్ ద్వాదశ కపాలమ్ నిర్వపతి. వారుణమ్ దశకపాలమ్ నిర్వపతి. సోమప్రతీకలగు పితృదేవతలు సంతృప్తులు అగుదురు గాక.

6. ఆడుగుర్రము దక్షిణ యగును.

ఇరువది రెండవ అనువాకము

(యాజ్యా పురోను వాక్యలు.)

1. అగ్నా, విష్ణువులారా! మీ మహత్వము పూజనీయము. ఘృతమునకు అనేక గోప్య నామములు ఉన్నవి. అట్టి ఘృతమును మీరు ప్రతి ఇంట పొందగలరు. జ్వాలారూపములగు మీ నాలుకలు ఏడు. అవి రత్నసదృశములు. వానితో మీరు ఘృతమును సేవింతురు గాక.

2. అగ్నా విష్ణుదేవతలారా! యజ్ఞశాల మీకు ప్రియమైన ధామము. అది పూజనీయము. ప్రతి ఇంట శుభప్రదములగు స్తోత్రములచే వర్ధిల్లు ఘృతము ఉన్నది. దానిని జ్వాలారూపములు, రత్న సన్నిభములగు మీ నాలుకలతో సేవించండి.

3. సరస్వతి అన్నప్రద. జ్ఞానరక్షిణి. ఆమె మాకు ఎంతో అన్నమును అందించునుగాక.

4. మేము సరస్వతిని యజించుచున్నాము. ఆమె మా యజ్ఞమునకు దివినుండి వచ్చుగాక. పర్వతముల నుండి వచ్చును గాక. మా ఆహ్వానమును మన్నించి, ఘృతమును సేవించిన వచ్చిన చదువుల తల్లి మాస్తుతులను ఆశించుచు, వినును గాత.

5. బృహస్పతీ! నీవు సర్వదేవతలకు హితకరుడవు. మాహవిస్సులను సేవింపుము. యజమానికి రత్నములు ప్రసాదించుము.

6. బృహస్పతీ! నీవు మమ్ము తండ్రివలె కాపాడువాడవు. దేవతలందరకు ఆచార్యుడవు. మాకు వరదుడవు. అట్టి నీ కొరకు యాగములు చేయుదుము. నమస్కరింతుము. హవి సమర్పింతుము సేవింతుము.

7. బృహస్పతీ! రాజుల వద్ద ఉన్న ధనము మిన్న అయినది. అది అతడు అనుభవించ యోగ్యమైనది. ధనము అమాత్యాదుల వద్ద భూషణ రూపముగ ఉన్నది. యజమాను వద్ద యజ్ఞయాగాది ధనము ఉన్నది. ధనము సైన్యరూపమున కూడ ఉన్నది. అది విచిత్రము. సత్యజాతము. అట్టి ధనమును మాకు ప్రసాదించుము.

8. మిత్రావరుణులారా! మా ఆవుల గుంపులను నేతులతో తడపండి. మీరు శోభనక్రతుయుక్తులు. మహారాజులు. దుమ్ము రేగు మాక్షేత్రములను నీటితో తడపండి.

9. మిత్రావరుణులారా! మేము జీవించు కొరకు మీ చేతులనిండుగ మరింత ధనము కొనిరండి. విచ్చేసి మా గోవుల గుంపులను నేతులతో తడపండి. మీరు పరస్పరము కలసి ఉన్నవారు. జనుల సభలందు మమ్ము గురించి తెలియ పరచండి.

మిత్రావరుణులారా! మేము మిమ్ము పిలుచుచున్నాము. మా పిలుపులు ఆలకించండి.

10. అగ్నిదేవుడు వసువులందు తొలివాడు. పురోడాశప్రియుడు. మిత్రుని వంటివాడు. మా క్షేత్రములను కాపాడువాడు.

అట్టి అగ్నిని యాగపరిసమాప్తి వరకు ఉండునట్టి నేను వేదవాక్కులచే స్తుతించుచున్నాను.

11. దేవతలను గూర్చి యాగము చేయువాని మనసు - కొన్ని యుద్ధములందు శూరుని వలెను, రథము వలెను సాగుచున్నది.

దేవతల మనసులను ఆరాధించువాడు యాగరహితులను దాటిపోవుచున్నాడు.

12. యజమానీ! యజ్ఞము చేసిన నీవు నాశనము లేనివాడవు అగుచున్నావు. సోమయాజీ! పాకయాజీ! మీరును నాశనము లేని వారలగుచున్నారు.

13. ఈ యజమానికి చక్కని సామర్థ్యము కలుగును గాత. శీఘ్రగాములగు అశ్వసంబంధ సామర్థ్యము కలుగును గాత.

14. కర్మ సహితుడైన యజమానిని రాక్షసాదులు నాశనము చేయకుందురు గాత. యజ్ఞవిరోధి పాపము యజమానికి అంటకుండును గాక.

దేవతల మనసులను ఆరాధించు వాడు యాగరహితులను దాటిపోవుచున్నాడు.

15. ధేనువులు నదులవంటివి. సుఖదాయినులు. అవి ఇంతకు ముందు యజ్ఞము చేసిన - ఇకముందు యజ్ఞము చేయనున్న వానికి మరిన్ని పాలిచ్చుచున్నవి.

ఇప్పుడు జుహువును నింపువాడును - ఇకముందు నింపబోవువాడగు యజమాని స్తుతులు వినుటకా అన్నట్లు ఆజ్యధారలు అంతటను వ్యాపించుచున్నవి - అంతటి నుండి వచ్చి చేరుచున్నవి.

16. సోమ, రుద్రలారా! మా ఇంట చేరిన రోగరూపమగు నిర్‌ృతిని దూరమున ఉండగనే హింసించండి. అది మాకు కలిగించిన రోగరూప పాపములనుండి మమ్ము విముక్తులను చేయండి.

17. సోమ రుద్రలారా! మీరు మా యందు సమస్త ఓషధులను ఏర్పరచండి. ఆ ఔషధముల చేత అనిష్టములను నశింపచేయండి. నిర్‌ృతి మాకు కలిగించిన రోగరూప పాపములను మా నుండి తొలగించండి.

18. సోమ, పూష దేవతలారా! మీరు ద్యావా పృథ్వులను సృష్టించినారు. ధనమును కలిగించినారు. పుట్టినంతనే సకల లోకములను రక్షించినారు. మీరు కర్మఫలమునకు ముడివేసినారు.

19. సోమ పూషదేవతలను - వారు పుట్టిన నాటినుండియే - సమస్త దేవతలు సేవించుచున్నారు. వీరు - అప్రియమగు - బుద్ధి మాంద్యమును నశింపచేయుదురు గాక. ఇంద్రుడు - పూష సోములచేత - వయసులో ఉన్న గోవులందు మంచి పాలను కలుగచేయుచున్నాడు.

దాశరథి లక్ష్మణాచార్య బుచ్చమాంబల పౌత్రుండును - విద్వాన్ దాశరథి వేంకటాచార్య వేంకటాంబల పుత్రుండును, ఆంధ్రప్రదేశ ఆస్థానకవి దాశరథి కృష్ణమాచార్య అనుజుండును - కమలానామ్ని ధర్మపత్నీ సమేతుండును "వివేకానందుడు" "శకుంతల" "మాళవిక - అగ్నిమిత్రుడు" "విక్రముడు - ఊర్వశి" "మహాత్ముడు" "బాలాజీ" మున్నగు బాలల గ్రంథరచయితయు అయిన దాశరథి రంగాచార్య విరచిత శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత యందలి మొదటి కాండము సమాప్తము.

సర్వే భవన్తు సుఖినః

యస్య నిఃశ్వసితం వేదాః యోవేదేభ్యోఖిలం జగత్ |
నిర్మమే తమహం వన్దే విద్యాతీర్ధ మహేశ్వరమ్ ||

రెండవ కాండము

మొదటి ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. సంపదకోరువాడు వాయువును దేవతగా వరించవలెను. యాగార్థము తెల్లని పశువును ఏర్పరచవలెను. అతడు ఆ పశువును దర్భ, జువ్వికొమ్మలచే తాకవలెను. వాయువు అతివేగవంతుడు. తన భాగమును అందుకొనగలవాడు.

కావున యజమాని వాయువునే సేవించవలెను. అందువలన యజమానికి ఐశ్వర్యము లభించును. అతడు ఐశ్వర్యవంతుడు అగుచున్నాడు.

2. అభిజ్ఞులు వాయువు త్వరగా ఇచ్చువాడని చెప్పుదురు. గుణదోషజ్ఞులు వాయువు యజమానిని దహించ సమర్థుడు అని చెప్పుచున్నారు.

అట్లగుట వలన తెల్లని పశువును - నియుత్తులు అను అశ్వములు గల వాయువునకు - ఆలంబనము చేయవలెను. నియుత్తులే కదా వాయువున వహించునవి! కావున వాయువును యజించిన యజమానికి ఐశ్వర్యము లభించుచున్నది. అతనిని వాయువు దహించుటలేదు.

3. గ్రామాధికారము కోరువాడు నియత్వంతుడైన వాయువునకు శ్వేత పశువును ఆలంభనము చేయవలెను. వాయువే - ముకుదాడు వేసిన పశువును వలె - ప్రజలను అదుపు నందు ఉంచుచున్నాడు.

అట్లగుట వలన యజమాని వాయుదేవతను - తన భాగధేయమున - యజింపవలెను. అప్పుడు వాయువు ముకుతాడు వేసిన పశువు వలె - ప్రజలను యజమానికి వప్పగించును. అతడు గ్రామాధికారి అగుచున్నాడు.

4. నియుత్వంతుడైన వాయువును యజించిన వానికి ప్రజలు వశవర్తులు అగుదురు. వారు ఎన్నటికిని అతని వశము తప్పరు.

5. సంతానము కోరువాడు నియుత్వంతుడగు వాయువునే యజించవలసి ఉన్నది.

నాసారంధ్రము నుండి వెడలునది ప్రాణము. వాయువు సహితము అట్టిదియే అగును. ముఖమునకు దిగువన ఉదరాంతమున చరించునది అపానము. నియుత్తునకు కూడ అట్టి అర్థము కలదు.

ఒకడు సంతానము కలిగించుటకు సమర్థుడు అయ్యు సంతానము కలిగించలేక పోవుచున్నాడు. అట్లగుట వలన అతనికి కలుగవలసిన సంతానమునకు ప్రాణాపానములు తొలగి పోవుచున్నవి కదా!

అట్టితరి అతడు నియుత్వంతుడగు వాయుదేవతను స్వకీయ భాగధేయమున యజించవలెను. అప్పుడు వాయువే అతని సంతానమునకు ప్రాణాపానములను కలిగించుచున్నాడు. అందువలన సంతానము లేని వాడు సంతానవంతుడు అగుచున్నాడు.

6. దీర్ఘ రోగియైన వాడు నియుత్వంతుడైన వాయువునే యజించవలెను. వాయువు ప్రాణము నియుత్తు అపానము అగుచున్నది కదా!

దీర్ఘరోగికి ప్రాణాపానములు సరిగా పనిచేయకున్నవి. అతడు నియుత్వంతుడగు వాయువును - స్వకీయ భాగధేయమున - యజించవలెను. వాయువే అతని ప్రాణాపానములు సరిగా పనిచేయించును. అట్లు యజించిన వానికి ఇసుమంత ప్రాణమున్నను తప్పక జీవించుచున్నాడు.

7. ఈ లోకమున ప్రజాపతి ఒక్కడే ఉండెను. అతడు ప్రజలను, పశువులను సృష్టించదలచినాడు. అట్లు తలచినవాడు తన ఉదరము నుండి వపను ఖండించి తీసినాడు. దానిని అగ్నిలో పడవేసినాడు. అందునుండి కొమ్ములు లేని మేకలు ప్రభవించినవి. ఆ ప్రజాపతి తనరూపమైన ఆ మేకను దేవతకు బలి ఇచ్చినాడు. తదుపరి అతడు సమర్ధుడు అయినాడు. ప్రజలను, పశువులను సృజించినాడు.

8. ప్రజలను, పశువులను కోరునట్టివాడు ఆ ప్రజాపతికి కొమ్ములులేని మేకను బలి చేయవలెను. అతడు ప్రజాపతిని స్వకీయ భాగధేయమున యజించవలెను. అప్పుడు ఆ ప్రజాపతియే అతనికి ప్రజలను, పశువులను కలిగించుచున్నాడు.

9. మీసములు పురుషలక్షణము. కొమ్ములు లేకుండుట అశ్వరూపమగును. క్రింది వరుసలో మాత్రము దంతములుండుట గోరూపము అగును. గొరిసెలుండునది గొర్రెలరూపమగును. మేకలకు గొర్రెల రూపము సహజాతి లక్షణము. ఈ అయిదు - పురుషుడు, అశ్వము, గోవు, గొర్రె, మేక - గ్రామ పశువులు. యజమాని ఆ రూపముగల పశువులను యాగము కొరకు సము పార్జించవలెను.

10. పశువులను కోరువాడు సోమపూష యుగళ దేవతాకమునకు ఒకేసారి పుట్టిన మూడింటిలో ఒక దానిని బలి ఇవ్వవలెను.

మేకకు రెండు చన్నులు ఉండును. చన్ను కుడుచుటకు రెండు పిల్లలు పుట్టును. తల్లి మేక యందలి బలమున మూడవ పిల్ల పుట్టుచున్నది.

యజమాని సోమ పూషదేవతలకు - స్వకీయభాగధేయమున మూడవ మేక పిల్లను బలిఇచ్చి యజించవలెను. వారు ఆ యజమానికి పశువులను కలిగింతురు.

సోముడు రేతస్సు నిలుపువాడు, పూష పశువులను పుట్టించువాడు అగుచున్నాడు. కావున సోముడు యజమాని కొరకు రేతస్సు నిలుపును. పూష పశువులను కలిగించును.

11. యూపము ఔదుంబరము - మేడి సంబంధము కావలెను. ఖాదిరము - తినతగిన పండ్లచెట్టు కారాదు. ఫలబాహుళ్యమున ఉదుంబరము రసరూపమగును. అట్లే పశువులు క్షీర రసస్వరూపలు అగును. కావున యజమానికి

రసరూపమగు ఉదుంబరమే - రసరూపములగు పశువులను ఇచ్చుచున్నది.

ఆలోచనామృతము

1. ఆలోచనము మాత్రమే ప్రాణులందు మానవుని విలక్షణత - విశిష్టత - మహత్తత. అతడు తాను గెలిచినాను అనుకున్నది. ఓటములకు ఒప్పుకున్నది - సాధించినది - సాధించనున్నది - సాధించలేనిది వీటి అన్నింటికి యోని - మూలము - ఆలోచనమే.

ఆలోచనమే అర్థము అగుచున్నది. అనర్థము అగుచున్నది. న్యాయమగుచున్నది - అన్యాయమగుచున్నది. సత్యమగుచున్నది - అసత్యమగుచున్నది. క్రమమగుచున్నది - అక్రమము అగుచున్నది. జగత్తులకు కళ్యాణకరమగుచున్నది - వినాశకరమగుచున్నది. అన్నింటికి మూలము ఆలోచనమే కదా!

ఆలోచనమే శాస్త్రము. ఆలోచనమే విజ్ఞానము. ఆలోచనమే సైన్సు. ఆలోచనమే దృష్టి. ఆలోచనమే ఆలోచనము.

ఆలోచనము శాస్త్రము. వేదము ఆలోచన మాత్రము కాదు. 'శాస్త్రయోనిత్వాత్' వేదము శాస్త్రములకు తల్లి వంటిది. తల్లి ఎందరినైన పిల్లలను ఈయగలదు. ఎందరు పిల్లలయినను ఒక తల్లిని ఇవ్వజాలరు!

2. మానవుడు వాస్తవములపై జీవించుట లేదు. అతడు వాస్తవముల మాత్రము మీద జీవించుటలేదు. హిందువుల పంచాంగము ప్రకారము సృష్టి ప్రారంభమై 195 కోట్ల సంవత్సరాలు దాటిపోయినది. ఇంత సుదీర్ఘ కాలమున శాస్త్రము, సైన్సు, వల్లకాడు కోట్లు కనుగొన్నానని మానవుడు విర్రవీగుచున్నాడు.

కాని నాటినుండి నేటివరకు మనిషికి 'జీవితము' అనుపదము అర్థము కాలేదు. అర్థము చేసుకొనుటకు ఎంతో కాలము పరుగులు సాగినవి. నేడు అవి ఆగినవి!

ఆగుట ఏల? అని అడుగుదురు కదా! ఈ యాంత్రిక నాగరికత మనకు వర్తకము, వాణిజ్యము, వ్యాపారము వంటివాటిని ఎన్నింటినో నేర్పినది. జీవించుట మాత్రము నేర్పలేదు - కాదు నేర్పుటను నిలిపివేసినది!

జీవితము గొప్ప విషయము. అది విలక్షణము. విశుద్ధము. ఆది విలక్షణము. విశుద్ధము. విశ్వాత్మకము. బ్రతుకును గురించి తెలిసిన వాడులేడు. మనము గాలివలన బ్రతుకుచున్నామా? నీటి వలన బ్రతుకుచున్నామా? కుటుంబము వలన బ్రతుకుచున్నామా? సమాజము వలన బ్రతుకుచున్నామా? ఏమో? ఏమిటో? ఏదో?

అన్నింటికలయిక - కూడిన - సమాహారము వలన బ్రతుకుచున్నామా? అట్లయిన మనము పోయినను అవన్నియు పోవుట లేదు కదా?

ఆధునిక సైన్సు సామాన్యుని ఆలోచనలను అంతమొందించినది. తాను చెప్పిందే నమ్మమన్నది. సామాన్యునిలో సైన్సు మూఢనమ్మకాలను కలిగించింది. ఏలనన నేటి సైన్సు సైన్సుగా లేదు. సైన్సు వ్యాపారమైనది. వాణిజ్యమునకు ప్రచార సాధనమైనది. అది సామాన్యుని ముంచినది. ఆస్పత్రులే జీవితము అని భ్రమింపచేసినది.

మనము ఆ భ్రమలోనే భ్రమించుచున్నాము.

3. మనిషి గాలి, నీరు, ఆహారము మీద మాత్రము జీవించుట లేదు. అతడు 'విశ్వాసము' మీద జీవించుచున్నాడు. విశ్వాసమునకు హేతువు ఉండదని కాదు. కాని దానిని వెదుకుటకు ఈ ముష్టిబ్రతుకు చాలదు.

భర్త భార్య మీద - భార్య భర్త మీద విశ్వాసంతో జీవిస్తున్నారు. వాస్తవం వేరుకావచ్చు. బిడ్డలు తన వారు అనే విశ్వాసంతో తండ్రి జీవిస్తున్నాడు. వారి కొరకు జీవితం అర్పిస్తున్నాడు. వాస్తవం వేరు కావచ్చు. ప్రభుత్వం మనది అనే విశ్వాసం వలన ప్రభుత్వాలు బ్రతుకుతున్నాయి. వాస్తవం వేరు కావచ్చు.

మనిషి వీటిని అన్నింటిని గురించి ఆలోచించి నిర్ణయించాలనుకుంటే అతని జీవితం చాలదు. ఉన్నది నరక ప్రాయం అవుతుంది.

కావున మనిషి విశ్వాసం మీద జీవిస్తున్నాడు. ప్రఖ్యాత ప్రేమగాధయగు లైలా, మజ్నులో లైలా అందకత్తె కానేకాదట! మరి అతడు అన్ని బాధలు ఎందుకు పడినట్లు? విశ్వాసమే కదా!!

4. వేదము విశ్వాసము. వేదము అపౌరుషేయము. భగవంతుడు ప్రసాదించినది. ఆ విశ్వాసమే ఈ జాతి సంస్కృతిని - నాగరికతను - సభ్యతను ఇన్ని లక్షల సంవత్సరాలు నిలిపి ఉంచినది. అంత మాత్రమున అర్థము తెలిసికొనరాదను నియమము లేదు.

జ్ఞానము సూర్య తేజము వంటిది. దానిని మూసి ఉంచు శక్తి ఎంతటి వానికిని లేదు. గ్రహణము తాత్కాలికము కదా!

"నైషస్థాణో రపరాధః యదేనమ్ అంధోనపశ్యతి | పురుషాపరాధః సభవతి" అన్నాడు యాస్కుడు. చూడక పోవడం గుడ్డివని దోషము. పదార్థదోషము కాదు

5. ఇంత ఏల చెప్పవలసి వచ్చినదనిన ఈ అనువాకమున కార్య కారణముల వివరణ జరిగినది. కాదనుట సులభము. అందుకు ఆలోచనముతో నిమిత్తము లేదు. అవుననుట - నిరూపించుటకు ఆలోచనము పరిశీలనము అవసరము. అందుకు అవగాహన, సంయమము, సమ్యక్ దృష్టి అవసరము.

ఈ అనువాకపు తొలి మంత్రమున సంపద కొరకు వాయువును ఆరాధించమన్నాడు. వాస్తవముగా వాయువేగదా సకల సంపదలకు కారణము! వాయువు మాత్రమే కాకపోవచ్చును. వాయువు మాత్రమే కాకపోవచ్చును. వాయువు కూడ అగును. వాయువే అని ఒక పరిశీలన.

సత్యము అగోచరము కదా!

5వ మంత్రమున ప్రాణ, అపానములను గురించి చెప్పినాడు. ప్రాణము అయిదు అని పూర్వముచెప్పినాడు కదా అని ఆక్షేపణ తగదు. ఈ రెండు ప్రధాన ప్రాణములు కావచ్చును. పిండోత్పత్తికి అవి కారణము అనుచున్నాడు. అదే సత్యమా?

సత్యము అగోచరము కదా!

6వ మంత్రమున దీర్ఘరోగములకు వాయువే కారణము అనుచున్నాడు. చికిత్స కూడ వాయువునందే చూపినాడు. యోగవైద్యము నందు చాల వరకు శ్వాసను నియంత్రించి రోగము నివారించబడుచున్నది. జల చికిత్స వంటివి ఆధునిక వైద్యమునందున్నవి. ఇది వాయు చికిత్స కావచ్చును. ఇది మాత్రమే చికిత్సయా? అనిన

సత్యము అగోచరము కదా!

7వ మంత్రమున బలిని గురించి చెప్పబడినది. బలి మానవుని విశ్వాసము. అరిషడ్వర్గముల బలి జ్ఞానమార్గము.

మానవుడు తొలిగా నరబలితో ప్రారంభము అయినాడు. అది మాన్పిన తీరు అన్ని మతములందు ఉన్నది.

క్రైస్తవ, ఇస్లాం మతములందు ఇబ్రాహం గాథ ఉన్నది. అతడు తనపుత్రుని బలి ఇవ్వబోయినాడు. భగవంతుడు పుత్రుని స్థానమున గొర్రెను ఉంచినాడు. నాటినుండి ఆ మతస్థులకు గొర్రె బలి జంతువు అయినది. మహమ్మదీయులకు ఆ పేర ఒక పండుగ ఉన్నది.

రామాయణమున విశ్వామిత్రుడు, శునశ్శేపుని వృత్తాన్తమున్నది. అంబరీషుడను రాజు యజ్ఞపశువుగా శునశ్శేపుని కలీదుచేసినాడు. శునశ్శేపుడు తన మేనమామ అయిన విశ్వామిత్రుని ఆశ్రయించినాడు. విశ్వామిత్రుడు మంత్రమును కల్పించి ఇంద్రుని ప్రసన్నుని చేసినాడు. శునశ్శేపుని రక్షించుట నరబలిని మాన్పుట అగును.

ఈ మంత్రమున ప్రజాపతి తన వపనుండి సృష్టించిన మేకను - తనరూపమైన దానిని - దేవతలకు బలి ఇచ్చినాడని చెప్పబడినది.

బుద్ధ భగవానుడు ప్రాణిబలిని నిరోధించినాడు! అహింసామూర్తి - కరుణాసముద్రుడు అయినాడు.

బలి త్యాగమునకు సంకేతమా! నరబలి నుండి నారికేళ బలి వరకు మనము ఎంత దూరము పయనించినాము!!!

9వ మంత్రమున గ్రామ జంతువులు - యాగయోగ్యములగు - అయిదింటిలో పురుషుని చేర్చుట నరబలి స్వరూపమే!

రెండవ అనువాకము

1. ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించినాడు. ప్రజలు ప్రజాపతికి విముఖులు అయినారు. వరుణుని వద్దకు చేరినారు. ప్రజాపతి వరుణుని వద్దకు వెళ్లినాడు. తన ప్రజను తనకు ఇవ్వవలసినదని వరుణుని అడిగినాడు. వరుణుడు అందుకు అంగీకరించలేదు. అప్పుడు ప్రజాపతి ప్రజలందు శ్రేష్ఠమును తనవద్ద ఉంచుకొని మిగిలిన వారిని తనకు ఇమ్మని వరుణుని అడిగినాడు. అందుకు వరుణుడు అంగీకరించినాడు. అతడు శ్రేష్ఠము అన్నదానిని తాకినాడు. అది నల్లనిది - ఒక పాదము తెల్లనైనది అయినది.

2. జలోదరమున బాధపడుచున్నవాడు వరుణునకు నల్లనదియు, ఒకపాదము తెల్లనిదియు అయిన పశువును బలి ఇవ్వవలెను. అతడు తన భాగధేయమున వరుణుని యజించవలెను. అప్పుడు వరుణుడే అతనిని వరుణ పాశము నుండి విముక్తుని చేయును.

3. నల్లనిదై, ఒక పాదము తెల్లగా ఉన్న జంతువు వరుణదేవతాకము అగును. అది యజమానికి ఆరోగ్యము కలిగించును.

4. సువర్భానుడు రాక్షసుడు. అతడు భూమి రూపము దాల్చినాడు. నల్లని వాడు అయినాడు. నల్లని అంధకారమున సూర్యుని కప్పివేసినాడు.

దేవతలు అదిచూచినారు. అంధకారమును వదిలించదలచినారు. వారు తొలిసారి ఆ చీకట్లను పోగొట్టినారు. ఆ విధముగా పోగొట్టిన చీకట్లు నల్లని గొర్రె అయినవి.

మరల చీకట్లు ముసిరినవి. దేవతలు రెండవసారి చీకట్లను తరిమినారు. అప్పుడు ఆ చీకట్లు రాగి రంగు గొర్రెగా మారినవి.

మరల చీకట్లు క్రమ్మినవి. దేవతలు మూడవసారి చీకట్లను పోగొట్టినారు. ఆ చీకట్లు తెల్లని గొర్రెగా మారినవి.

మరల చీకట్లు క్రమ్మినవి. దేవతలు శవము నుండి ఒక ఎముకను తీసినారు. దానితో నాలుగవసారి చీకట్లను వెళ్లగొట్టినారు. అదియే వంధ్య పశువు అయినది.

ఈ వంధ్య పశువు ఎముక నుంచి కదా పుట్టినది. అందువలన దేవతలు దానిని దేవపశువుగా భావించినారు. దీనిని ఏ కార్యము కోరి బలి ఇవ్వవలెను అని దేవతలు తమలో తాము ఆలోచించినారు.

వారు ఆ విధముగా ఆలోచించుచున్నంత భూమి చిన్నది అయినది. భూమి మీద ఓషధులు మొలవకున్నవి. అప్పుడు దేవతలు ఆ వంధ్యగొర్రెను ఆదిత్యులకు బలి ఇచ్చినారు.

దేవతలు ఆ విధముగా బలి ఇచ్చినంతనే పృథివి విశాలమైనది. ఓషధులు మొలకలెత్తినవి.

5. పశు సమృద్ధియు, పుత్ర పౌత్రాది సమృద్ధియు కోరువాడు వంధ్యగొర్రెను ఆదిత్యులకు బలి ఇవ్వవలెను. అతడు - తన భాగధేయముచే - ఆదిత్యులను ఆరాధించవలెను. అప్పుడు ఆదిత్యులే అతనికి పశుసమృద్ధి ప్రజాసమృద్ధి కలిగింతురు.

6. ఆదిత్యుడు చీకట్లనుంచి బయట పడినాడు. అయినను అప్పుడప్పుడు అతడు మసక బారినాడు. దేవతలు ఆ ప్రకాశమాంద్యమును తొలగించ దలచినారు.

దేవతలు మెడకు చన్నులు గల జంతువును గురించి ఆలోచించినారు. 1. అగ్ని దేవతాకమగు నల్లని మెడ దానిని 2. ఇంద్రదేవతాకమగు వేరువేరు రంగులు గల దానిని 3. బృహస్పతి దేవతాకమైన తెల్లని దానిని. ఆ మూడింటిని బలి ఇచ్చినారు.

"తాభిరేవాస్మిన్రుచ మదధుః" వానితోనే వారు సూర్యుని యందు వెలుగును ప్రవేశపెట్టినారు.

7. బ్రహ్మవర్చస్సును కోరువాడు ఆ మూడు మేకలను బలి ఇవ్వవలెను. అగ్ని దేవతాకమగు నల్లని మెడ దానిని - ఇంద్ర దేవతాకమగు రంగురంగుల దానిని, బృహస్పతి దేవతకమగు తెల్లని దానిని ఆలంభనము చేయవలెను - అతడు ఆ ముగ్గురు దేవతలను - తనభాగధేయముచే అర్పించవలెను. అప్పుడు ఆ ముగ్గురు అతనికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగింతురు.

8. వసంతకాలపు ఉదయమున అగ్ని దేవతాకమగు నల్లని మేకను వధించవలెను. గ్రీష్మకాల మధ్యాహ్నమున ఇంద్ర దేవతాకమగు రంగురంగుల మేకను వధించవలెను. శరత్కాలపు అపరాహ్ణమున బృహస్పతి దేవతాకమగు తెల్లని మేకను వధించవలెను.

ఆ విధముగా చేసినందున వసంతపు ఉదయపు సూర్యతేజస్సు, గ్రీష్మమధ్యాహ్నపు సూర్య తేజస్సు, శరత్కాలపు అపరాహ్ణపు సూర్యతేజస్సు యజమానియందు చేరుచున్నవి.

9. సంవత్సర కాలము నియమము గ్రహించిన యజమాని ఆ యా కాలములందు పశువులను వధించవలెను. సంవత్సరమే కదా బ్రహ్మవర్చస్సు నిచ్చునది! సంవత్సరమే యజమానికి బ్రహ్మవర్చస్సును ఇచ్చును. యజమాని బ్రహ్మ వర్చస్సు కలవాడు అగుచున్నాడు.

10. ఇంతకు ముందు చెప్పిన మూడు పశువులు గర్భిణులు కావలెను. ఇంద్రియమే కదా గర్భము. అందువలన యజమాని ఇంద్రియవంతుడు అగుచున్నాడు.

11. వాక్కు పలుకుటకు సమర్థుడయిన ఎవడు పలుక జాలడో వాడు సరస్వతీ దేవతాకమగు ఆడు మేకను వధించవలెను. వగ్వైసరస్వతీ - వాక్కే సరస్వతి కదా! అతడు సరస్వతిని - తన భాగధేయముచే యజించవలెను. సరస్వతి అతనికి వాక్కు కలిగించును. అతడు చక్కగా పలుకువాడగును.

12. అట్టి ఆడమేక దంతములు లేనిది కారాదు. అందువలన మానవులు సమస్త వాక్కులు పలుకగలరు.

13. దీర్ఘరోగము కలవాడు అగ్నిదేవతాకమగు నల్లని మెడ దానిని, సోమ దేవతాకమగు పింగళవర్ణము గల దానిని బలి ఇవ్వవలెను. అందువల్ల దీర్ఘరోగి దేహమున అగ్నియు, సోమసంబంధి రసమును ప్రవేశించుచున్నది. అతని దేహము అగ్ని నుండి తేజమును, సోముని నుండి రసమును పొందుచున్నది. అతడు పోయిన ప్రాణము గలవాడు అయినను జీవించుచున్నాడు.

14. సంతానము కోరువాడు సోమదేవతాకమైన పచ్చని పశువును, అగ్ని దేవతాకమగు నల్లని మెడ పశువును ఆలంభనము చేయవలెను. సోముడు యజమాని రేతస్సును నిలుపును. అగ్ని సంతానము కలిగించును. కావున అతడు సంతాన వంతుడు అగుచున్నాడు.

15. ఒకప్పుడు బ్రాహ్మణుడు విద్యనేర్చును. కాని సభను రంజింపచేయజాలడు. అట్టివాడు అగ్ని దేవతాకమగు కృష్ణగ్రీవను, సోమదేవతాకమగు పింగళ వర్ణపశువును బలి సమర్పించవలెను. కృష్ణగ్రీవము అగ్ని దేవతాకము. అగ్ని తేజోరూపము. అందువలన అతనికి సభను రంజింపచేయగల తేజస్సు లభించును. పింగళవర్ణ సోమదేవతాకము. సోముడు బ్రహ్మవర్చస్సును ఇచ్చువాడు. అందువలన అతనికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలుగును.

నల్లని మెడగలది అగ్ని దేవతాకము. అట్లగుట వలన అది యజమాని బుద్ధిమాంద్యమును పోగొట్టును. మెడతప్ప తక్కిన దేహము తెల్లని దగుట వలన యజమానికి తేజస్సు కలుగును. సోమ దేవతాకము పింగళవర్ణమగుట వలన యజమాని యందు బ్రహ్మవర్చస్సు చేరుచున్నది.

16. పౌరోహిత్యము నందు స్పర్థకలవాడు ఆగ్నేయమగు కృష్ణగ్రీవమును, సౌమ్యమగు పింగళవర్ణములను రెండింటిని తదుపరి కృష్ణగ్రీవమును, ఆలంభనము చేయవలెను.

బ్రాహ్మణుడు అగ్ని సంబంధి. క్షత్రియుడు సోమసంబంధి. సోమదేవతాకమునకు ఇరువైపుల అగ్ని దేవతాకములు ఉండుట వలన బ్రాహ్మణ తేజస్సుచే రాజ్యమును వశపరచుకొనును. అప్పుడు ఒకే మాటతో ప్రత్యర్థిని జయించును. అతనిని రాజు, అమాత్యులు పురోహితునిగా చేసికొందురు.

మూడవ అనువాకము

1. దేవదానవులు ఈ లోకము విషయమున వివాదపడినారు. అప్పుడు విష్ణువునకు వామనము - పొట్టి పశువు - కనిపించింది. అతడు దానిని తనదిగా చేసుకున్నాడు. అది విష్ణుదేవతాకమయినది. విస్ష్ణువు దానిని ఆలంభనము చేసినాడు. అందువలన అతడు ఈ లోకములను జయించినాడు.

2. గృహక్షేత్రాది విషయములందు వివాదములు కలవాడు పొట్టి పశువును వధించవలెను. విష్ణు ప్రియమగు హవిస్సును దానము చేయవలెను. అప్పుడు అతడు విష్ణువు వలె లోకములను జయించును.

3. ఈ లోకములు ఎత్తుపల్లములు కలవి. ఎత్తుపల్లములు సమృద్ధికి కారణము అగుచున్నవి.

4. యుద్ధము కలుగును. అప్పుడు నొసట నామము, ముఖము వైపు తిరిగిన కొమ్ములు గల పశువును ఇంద్రుని కొరకు బలి ఇవ్వవలెను. అవయవ పటుత్వము, ఆగ్రహము, ధైర్యము వలననే కదా జయము లభించునది!

జయము కోరువాడు స్వభాగధేయమున ఇంద్రుని యజించవలెను. ఇంద్రుడే అతనికి అవయవ పటుత్వమును, ఆగ్రహమును ధైర్యమును కలిగించును. అతడు యుద్ధమున జయించును.

5. గ్రామము కోరువాడు మరుత్తులతో కూడిన ఇంద్రునకు తెల్లని తొడగల పశువును వధించవలెను. మరుత్వంతుడగు ఇంద్రుని స్వభాగధేయమున యజించవలెను. ఇంద్రుడే అతనికి సోదరులను మిత్రులను ఇచ్చును. అందువలన అతడు నిశ్చయముగ గ్రామాధిపతి అగును.

6. ఆబోతు ఇంద్రసంబంధి, తెల్లని తొడగలది, మారుత సంబంధి, రెండును సమృద్ధి కలిగించునని అగుచున్నవి.

7. పశువు తొడల వెనుక భాగము తెల్లగా ఉండవలెను. అందువలన యజమానిని ప్రజలు అనుసరింతురు.

8. అన్నము కోరువాడు పింగళవర్ణ పశువును - సోమ దేవతాకమును వధించవలెను. అన్నము సోమదేవతాకము కదా! స్వభాగధేయమున సోముని సేవించవలెను. అప్పుడు సోముడే అతనికి అన్నము ఇచ్చును. అతడు అన్నము తినువాడు అగును.

9. పశువు పింగళవర్ణపుది కావలయును. అది అన్నరూపమగును. యజమానికి సమృద్ధి కలుగును.

10. ఒకడు సమర్థుడు అగును. కాని రాజ్యము లభించదు. అప్పుడు అతడు సోమదేవతాకమగు పశువును బలి ఇవ్వవలెను. రాజ్యము సోమదేవతాకము కదా!

అతడు స్వభాగధేయమున సోముని భజించవలెను. సోముడే అతనికి రాజ్యము ప్రసాదించును. అతడు రాజ్యము కలవాడు అగును.

పింగళపశువు సోముని రూపమగును. అది అతనికి సమృద్ధి కలిగించును.

11. ఒకడు సంపద కోల్పోవును. మరల ప్రతిష్ఠ సాధించతలచును. అట్టివాడు ఇంద్రదేవతాకమగు నొసట నామము, ముఖము వైపునకు తిరిగిన కొమ్ములు గల పశువును ఆలంభనము చేయవలెను. అందువలన నరకమునకు పోవు పాపము చేసిన వాడైనను ప్రతిష్ఠనొందుచున్నాడు.

12. ఎవడు పాపములచే బాధించబడువాడు - తనకు హాని తలపెట్టు శత్రువు కలవాడు అగునో అతడు శత్రుంజయుడగు ఇంద్రుని స్వభాగధేయమున యజించవలెను. ఆ ఇంద్రుడే, అతని పాపములను, హానితలపెట్టు శత్రువును దూరము చేసినవాడు అగును.

13. రాజ్యమునకు సమర్థుడయ్యు రాజ్యము లభించని వాడు వజ్రియగు ఇంద్రుని కొరకు నొసట నామము, ముఖము వైపు తిరిగిన కొమ్ముల పశువును వధించవలెను. అతడు స్వభాగధేయమున వజ్రియగు ఇంద్రుని యజించవలెను. అట్లయిన ఇంద్రుడే అతనికి వజ్రాయుధమును ప్రదానము చేయును. ఆ వజ్రము శత్రువులను వధించును. అతనికి రాజ్యము లభించును.

లలాటమున నామము, ముఖమువైపు తిరిగిన కొమ్ములు గల పశువు వజ్రరూపమగును. వంగిన కొమ్ములు పదునుకలవి. అందువలన వానిని వజ్రరూపముగ చెప్పబడినది.

నాలుగవ అనువాకము

1. అతడు ఆదిత్యుడు. అతని వెలుగు సన్నగిల్లినది. దేవతలు అందుకు పరిహారము చేయదలచినారు. పది వృషభముల గుంపును వధించినారు. అందువలన ఆదిత్యునకు కాంతి కలిగినది.

2. బ్రహ్మవర్చస్సు కోరువాడు ఆదిత్యునకు పది వృషభముల గుంపును బలి ఇవ్వవలెను. ఆదిత్యుని

స్వభాగధేయమున పూజించవలెను. అప్పుడు ఆదిత్యుడు అతనికి బ్రహ్మవర్చస్సు ప్రసాదించును. అతడు బ్రహ్మవర్చస్సు కలవాడు అగును.

3. వసంతకాలపు ఉదయమున నొసట నామము గల మూడు పశువులను వధించవలెను. గ్రీష్మ కాలపు మధ్యాహ్నమున తెల్లని వెనుక భాగము గల మూడు పశువులను వధించవలెను. శరత్కాలపు అపరాహ్ణమున తెల్లని తోకలు గల మూడు పశువులను వధించవలెను.

4. సూర్యునకు మూడు తేజస్సులు కలవు. ఆ తేజస్సులన్నియు యజమాని యందు చేరును.

5. మూడు మూడు పశువుల వధ వలన యజమానికి తేజస్సు కలిగినది కదా! అది అతనికి తరువాత కాలమందున కూడ కలుగును.

6. సంవత్సరమున - ఋతువులననుసరించి - పశువులను వధించవలెను.

సంవత్సరోవై బ్రహ్మ వర్చసస్య ప్రదాతా సంవత్సర ఏవాస్మై బ్రహ్మ వర్చసం ప్రయచ్ఛతి బ్రహ్మ వర్చస్యేవభవతి.

అర్థమునకు 2 - 1 - 2 - 9 చూడండి.

7. సంవత్సరము తరువాత ప్రజాపతి దేవతాకమైన పింగళ వర్ణ పశువును వధించవలెను. ప్రజాపతి స్సర్వాదేవతా. కావున దేవతలందరు యజమాని యందు ప్రవేశింతురు.

8. చర్మము చెడుచున్నదని - కుష్ఠు కావచ్చును - అని భయపడువాడు సోమ, పూష దేవతాకమగు నల్లని పశువును బలి ఇవ్వవలెను. దేవతలందు సోముడు, నరస్వరూపుడు. పూష పశు స్వరూపుడు. సోముడు తన ప్రభావమునను, పూషయొక్క పశు ప్రభావమునను అతని చర్మమును బాగు చేయును. దుశ్చర్మా నభవతి. చెడు చర్మపు వాడు కాకుండును.

9. దేవతలకు, యమునకు ఈ లోకము విషయమున వివాదము ఏర్పడినది. యముడు దేవతల బలమును విడదీసినాడు. అందువలననే అతనికి యమత్వము. దేవతలు యముడే అధిపతి అనుకున్నారు.

ఆ దేవతలు ప్రజాపతి వద్దకు వెళ్లినారు. ప్రజాపతి తన నుండి వృషభమును, వంధ్య పశువును రెండింటిని ఏర్పరచినాడు. దేవతలు విష్ణు, వరుణ దేవతాకమగు వంధ్య పశువును ఇంద్ర దేవతాకమగు వృషభమును రెండింటిని వధించినారు. ఆ విధముగా యముని వరుణ పాశమున కట్టించి యజ్ఞరూపుడగు విష్ణువుచే వెడలగొట్టించినారు.

ఇంద్రుని వలననే యముని బలమును నశింపచేసినారు.

10. శత్రువులు గలవాడును, వివాదములు గలవాడును విష్ణు వరుణ దేవతాకమగు వంధ్య పశువును - ఇంద్ర దేవతాకమగు వృషభమును బలి ఇవ్వవలెను. వరుణుడు తన పాశముల చేత శత్రువును కట్టివేయును. యజ్ఞ స్వరూపుడగు విష్ణువు శత్రువును వెళ్లగొట్టును. ఇంద్రుడు శత్రు బలమును నశింపచేయును. యజమాని విజయవంతుడు అగును. శత్రువు పరాభూతుడు అగును.

11. ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. హతుడైన వృత్రుడు పదునారు శరీరముల వాడయినాడు. ఇంద్రుని పదునారు పాశముల వంటి తన దేహముతో బంధించినాడు.

హతుడైన వృత్రుని తల నుండి గోవులు పుట్టినవి. ఆ విధముగా అవతరించిన గోవులు విశిష్ఠ దేహములు కలవి అయినవి. ఆ గోవుల వెనుక ఒక ఎద్దు పైకి లేచినది. ఇంద్రుడు ఆ వృషభమును తన ఆత్మగా భావించి పూజించినాడు. ఈ వృషభమును బలి ఇచ్చినాడు. ఇందువలన పాప పాశ బంధముల నుండి విముక్తుడు అగుదును అని భావించినాడు.

ఆ విధముగా భావించిన ఇంద్రుడు అగ్ని దేవతాకమగు నల్లని మెడ పశువును వృషభమును వధించినాడు. ఇంద్రుడు స్వభాగ ధేయమున చేసిన పూజలకు అగ్ని సంతోషించినాడు. వృత్రుని పదహారు దేహములను, వృత్రుని కూడ కాల్చివేసినాడు.

తన సంబంధ యాగము చేసిన ఇంద్రుడు మరల తన బల వీర్య సామర్థ్యములను పొందినాడు.

12. పాపముల పాలైన వాడు అగ్ని దేవతాకమగు కృష్ణ గ్రీవమును ఇంద్ర దేవతాకమగు వృషభమును వధించవలెను. స్వభాగ ధేయమున అగ్నిని పూజించవలెను. అందుకు సంతృప్తుడైన అగ్ని అతని పాపములను దహించును. ఇంద్రయాగము చేసిన అతడు బలవీర్యములు కలవాడగును. పాపముల నుండి విముక్తుడు అగును.

13. రాజ్యము కోల్పోయిన వాడు ద్యావాపృథ్వీ దేవతాకమగు ధేనువును వధించవలెను. ఏదో కారణముల వలన ఈ లోకము నందును, స్వర్గమునందును ప్రతిష్ఠ కోల్పోయినవాడు "జ్యోగపరుద్ధః" చిరకాలము రాజ్యము కోల్పోయినవాడు అనబడును. అతడు స్వభాగ ధేయమున ద్యావాపృథ్వులను పూజించవలెను. ఆ ద్యావాపృథ్వులే అతనికి సుప్రతిష్ఠ కలిగించును. అతడు ప్రతిష్ఠ పొందినవాడు అగుచున్నాడు.

14. ఒక గోవు గర్భము దాల్చును. ప్రసవ కాలము వచ్చినాను ప్రసవించదు. తరువాత ప్రసవించును. అట్టి గోవును 'పర్యారిణి' అందురు.

చిరకాలము రాజ్యము కోల్పోయిన వాని రాజ్యము 'పర్యారి' అగును.

ఈనిన తరువాత గోవునకు వలె యజమానికి రాజ్యము కలిగినంత సమృద్ధి కలుగును.

15. చిరకాలము రాజ్యము కోల్పోయినవాడు వాయు దేవతాకమగు దూడను వధించవలెను. వాయువు ద్యావాపృథ్వులకు దూడయగును కదా!

దేశము విముఖము, ప్రజలు విముఖులు అయినట్టివాడు "జ్యోగపరుద్ధుడు" అనబడును. అతడు వాయువును స్వభాగధేయమున పూజించవలెను. అప్పుడు వాయువే దేశమును, ప్రజలను అతనికి సుముఖులను చేయును. అతనికి దేశము, ప్రజలు మణిముక్తాది ధనములను సమర్పింతురు. అతడు ఇతర ప్రజను సహితము పాలించు ప్రతిష్ఠ కలవాడగును.

అయిదవ అనువాకము

1. 'బలుడు' అనువాడు రాక్షసుడు. అతడు పెక్కు గోవులను దొంగిలించినాడు. ఒక గుహయందు దాచినాడు.

ఇంద్రునకు ఆ విషయము తెలిసినది. అతడు వానిని విడిపించదలచినాడు. అతడు బిలమునకు అడ్డము పెట్టిన రాతిని తొలగించినాడు. బిలమునందలి శ్రేష్ఠపశువు వెనుక భాగము పట్టుకొని పైకి లేపినాడు. బయటికి తెచ్చినాడు. ఆ వచ్చినది యూధపతి. అందువలన పశువులన్నియు బయటకు వచ్చినవి.

ఆ యూధపతి పశువు మొదలే గొప్పది. ఇంద్రుడు లేవనెత్తుట వలన అది మరింత ఉన్నతము అయినది.

2. పశువులను కోరువాడు ఇంద్ర దేవతాకమగు ఉన్నత పశువును బలి ఇవ్వవలెను. అతడు స్వభాగ ధేయముచే ఇంద్రుని సేవించవలెను. సః అస్మై పశూన్ ప్రయచ్ఛతి. అయమ్ పశూమాన్ భవిత్యేవ.

3. ఉన్నత పశువు ఆలంభన యోగ్యము అగును. పశువు ఉన్నతమగుట వలన అది వేల పశువులసంపదరూపలక్ష్మి అగుచున్నది. అందువలన యజమానికి పశుసంపదరూపలక్ష్మి లభించుచున్నది.

4. యజమానికి పశు సంపద రూపలక్ష్మి లభించినదికదా! తదనంతరము అతడు విష్ణు దేవతాకమగు పొట్టి ఆవును ఆలంభనము చేయవలెను. ఆ పొట్టి పశువు వేల గోవుల మీదిది అగును కదా! అందువలన అది పశువులకు, పశు సంతానమునకు గడ్డి, నీరు సమృద్ధిగా గల ప్రదేశమును కలిగించును.

5. వేయి పశువుల పొందుటకు ఎవడు అర్హుడు అను విషయము అభిజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు:-

అహోరాత్రుల కొరకు వేయి పశురూపమైన వామన పశువును వధించవలెను. ఏలనన అహోరాత్రులే పశువులు కదా! ఆ విధముగా చేయుట వలన పశువులకు, పశు సంతానమునకు తృణ, జల సమృద్ధిగల ప్రదేశము కలుగును.

6. సంతానము కోరువాడు ఓషధులకు గర్భవినాశిని అగు గోవును బలి ఇవ్వవలెను.

సంతానము కలిగించుటకు సమర్థుడయ్యు సంతానము లేనివాడు అగుచున్నాడో అతనిని ఓషధులే బాధించుచున్నవి. ఓషధులు గోవునకు గర్భనాశనము కలిగించుచున్నవి. ఆ ఓషధులే గర్భనాశనమును పరిహరించుచున్నవి.

సంతానార్థ ఓషధులను స్వభాగధేయమున యజించవలెను. ఓషధులే అతని వీర్యము వలన సంతానమును కలిగించుచున్నవి. అతడు సంతానము కలిగినవాడు అగుచున్నాడు.

"ఆపోవా ఓషధయః" - జలములే ఓషధులగును. యజమానికి కలుగు పుత్రుడు - ఏర్పడకముందు - 'అసత్' అగుచున్నాడు. ఓషధులే అతనికి 'అసత్' నుండి 'సత్' ను ప్రసాదించుచున్నవి. అందువలనను - ఈ విషయము తెలిసినవాడును - తెలియని వాడును జలమే 'అసత్' నుండి 'సత్' ను కలిగించును అని తెలియవలెను.

('అసత్' లేనిది. 'సత్' ఉన్నది. జలములే లేనిదాని నుండి ఉన్నది కలుగుటకు కారణములు అగుచున్నవి అని చెప్పుట.)

7. ఐశ్వర్యము కోరువాడు - ఒకసారి ఈనిన గొడ్డుమోతుదైన గోవును వధించవలెను.

సంపద సంపాదించు సామర్థ్యము కలిగియు సంపన్నుడు కాకున్నాడో వాడు పుట్టియు పుట్టనివాడు అగుచున్నాడు. ఆ గోవు తొలుత ఇంద్ర సమమైన గోవును కని కదా వంధ్య అయినది!

కావున సంపద ఆశించువాడు - స్వభాగధేయమున ఇంద్రుని యజించవలెను. అందువలన ఇంద్రుడు అతనికి ఐశ్వర్యము కలిగించును. అతడు నిశ్చయముగా ఐశ్వర్యవంతుడు అగుచున్నాడు.

8. ఏ గోవు - ఒక దూడను కని వంధ్య అయినదో ఆ దూడనే ఆలంభనము చేయవలెను. ఆ దూడ ఇంద్ర స్వరూపము అగును. అందువలన యజమాని ఇంద్రియము కలవాడు అగుచున్నాడు.

9. తాత, తండ్రి, తాను వరుసగా సోమపానము చేయనివాడు విచ్ఛిన్నుడు అగుచున్నాడు. ఆ దోష నివారణమునకు ఇంద్రాగ్ని దేవతాకమగు ఎద్దును ఆలంభనము చేయవలెను.

విచ్ఛిన్నుడైన బ్రాహ్మణుడు ఇంద్రాగ్నులను - స్వభాగధేయమున - యజించవలెను. ఆ విధముగా చేయుట వలన ఇంద్రాగ్నులే అతనిని సోమపానము చేసినవానిని చేయుదురు.

10. పశువు ఇంద్ర దేవతాకము. సోమము వీర్యవృద్ధి హేతువు. సోమపానము ఇంద్రియ వృద్ధిహేతువు అగుట వలన ఇంద్రియ రూపముగా చెప్పబడినది. సోమపానము వలన ఇంద్రియ రూపమును పొందును. పశువు అగ్ని దేవతాకము. బ్రాహ్మణుడు అగ్ని సంబంధి కదా! కావున అతడు తన రూపమునే కొనసాగించినవాడు అగుచున్నాడు.

11. కొంతకాలము పొలము దున్నుట మొదలగు పనులు చేసి మానిన ఎద్దు 'పునరుత్సృష్ట' అనబడును. పితరులు సహితము సోమపానము చేసి మానినందున పునరు త్సృష్ట పశువధ వలన యజమానికి సమృద్ధి కలుగును.

(ఇది సాదృశ్యము.)

12. శత్రువునకు హాని తలపెట్టిన వాడు బ్రహ్మణస్పతి దేవతాకమగు కొమ్ములు లేని పశువును వధించవలెను. బ్రహ్మణస్పతిని స్వభాగధేయమున యజించ వలెను. బ్రహ్మణస్పతి అతని శత్రువునకు హాని కలిగించును. వెంటనే శత్రువు మరణించును.

13. కొమ్ములు లేని పశువు లక్ష్మీసహితమగును. ఆ లక్ష్మి మంగలి కత్తి వలె పదునైన వజ్రము అగును. అందువలన అది యజమాని సమృద్ధికి కారణము అగుచున్నది.

14. యూపము స్ఫ్య కావలెను. స్ఫ్య వజ్రమగును. వజ్రమే యజమాని శత్రువును సంహరించును.

15. బర్హిస్సు రెల్లుకావలెను. అది యజమాని శత్రువును నిశ్చయముగా వధించును.

16. ఈ శత్రువును తాండ్ర చెట్టు సమిధ వధించుట నిశ్చయము.

ఆరవ అనువాకము

1. ఎవడు సమానులందు అధికుడు కాదలచునో, ఎవడు గ్రామాధికారము కోరునో అతడు బృహస్పతి దేవతాకమగు తెల్లని వెనుక భాగము కల పశువును ఆలంభనము చేయవలెను. బృహస్పతిని స్వభాగధేయమున యజించవలెను. బృహస్పతియే అతనిని సమానులందు అధికుని చేయును.

2. తెల్లని పృష్ఠభాగము కల పశువు బృహస్పతి దేవతాకము అగును. కావున బృహస్పతి సమృద్ధి కలిగించును.

3. అన్నము కోరువాడు పూషదేవతాకమగు నల్లని పశువును వధించవలెను. అన్నము పూషదేవత స్వరూపము. అతడు పూషను స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. పూషదేవతయే అతనికి అన్నము కలిగించును. అతడు అన్నవంతుడు అగును.

4. పశువు నల్లనిది కావలెను. నలుపు అన్నపు రూపము అగును. కావున అది యజమానికి అన్న సమృద్ధి కలిగించును.

5. అన్నము కోరువాడు మరుద్దేవతాకమగు తెల్లని పశువును బలి ఇవ్వవలెను. అన్నం వైమరుతః అన్నము మరుత్తులు అగుచున్నది.

యజమాని మరుత్తులను స్వభాగధేయమున యజించవలెను. మరుత్తులే అతనికి అన్నము కలిగింతురు. అతడు అన్నవంతుడు అగును.

6. పశువు తెల్లనిది కావలెను. తెలుపే అన్నపు రూపమగును. అది యజమానికి అన్న సమృద్ధి కలిగించును.

7. బలము కోరువాడు ఇంద్ర దేవతాకమగు ఎర్రని పశువును వధించవలెను. యజమాని ఇంద్రుని స్వభాగధేయమున యజించవలెను. ఇంద్రుడే అతనికి బలము కలిగించును. అతను బలశాలి యగును.

8. పశువు దట్టమైన కనుబొమలు కలదికావలెను. దట్టపు కనుబొమలు ఇంద్రుని రూపమగును. ఆ పశువు యజమానికి సమృద్ధి కలిగించును.

9. ఇతరులు చేయు దానమును తాను కోరువాడు సవితృ దేవతాకము, కలగలపు రంగుగల పశువును వధించవలెను. సూర్యుడు ప్రేరణ కలిగించువాడు అగును. అతడు దానము చేయువానికి ప్రేరణ కలిగించును. దానము కోరువాడు సవితృదేవుని స్వభాగధేయమున కొలువవలెను. సవితా దేవతయే ఇతనికి దానమిచ్చు దాతకు ప్రేరణ కలిగించును. ప్రజలు అతనికి భూరి దానములు చేయుదురు.

10. పశువు కలగలుపు రంగుది కావలెను. అప్పుడు అది సవితృదేవతాకమగును. యజమానికి సమృద్ధి కలిగించును.

11. అన్నము కోరువాడు విశ్వేదేవతాకమైన అనేక రంగుల పశువును వధించవలెను. అన్నము

విశ్వేదేవతాకమగును. యజమాని విశ్వేదేవతలను స్వభాగధేయమున పూజించవలెను. ఆ దేవతలే అతనికి అన్నము కలిగింతురు. అతడు అన్నవంతుడు అగును.

12. పశువు బహురూపము అనేక రంగులది కావలెను. అన్నము కూడ - భక్ష్య, భోజ్య, లేహ్య, చోష్య - బహురూపములు కలదికదా! ఆ పశువు యజమానికి సమృద్ధి కలిగించును.

13. గ్రామము కోరువాడు విశ్వేదేవతాకమగు బహువర్ణ పశువును వధించవలెను. విశ్వేదేవతలు అనేకులు అయినందున అనేక బంధువుల సామ్యులు అగుదురు కదా!

యజమాని విశ్వేదేవతలను, తన భాగధేయమున యజించవలెను. వారే అతనికి సకల బంధువులను కలిగింతురు. అతడు గ్రామాధిపతి అగును.

14. బహువర్ణ పశువు బహుదేవతాకము అగుచున్నది. అది యజమానికి సమృద్ధి కలిగించుచున్నది.

15. రోగలక్షణములు కనిపించవు. బలహీనమగుచుండును. అది దీర్ఘకాలము కొనసాగును. అట్టి వ్యాధిగ్రస్తుడు ప్రజాపతి దేవతాకమైన, కొమ్ములు లేని ఎద్దును వధించవలెను. దీర్ఘరోగము వైద్యునికి తెలియక పోయినను ప్రజాపతికి తెలియును కావున రోగి ప్రజాపతిని తన భాగధేయమున అర్చించవలెను. ప్రజాపతియే అతనికి అజ్ఞాత రోగము నుండి విముక్తి కలిగించును.

16. పశువు కొమ్ములు లేనిది కావలెను. అట్లగుటచే అది ప్రజాపతి దేవతాకము అగును. అది యజమానికి సమృద్ధి కలిగించును.

ఏడవ అనువాకము

1. వషట్కార దేవత గాయత్రి శిరమును ఖండించినాడు. ఆ శిరము నుండి జలము, రక్తము బయల్వెడలినది. దానిని తొలుత బృహస్పతి గ్రహించినాడు. అది వెనుక భాగము తెల్లగా ఉన్న వంధ్య పశువు అయినది. రెండవసారి పడిన దానిని మిత్రావరుణులు సేకరించినారు. అది రెండు రంగుల వంధ్యపశువు అయినది. మూడవసారి విశ్వేదేవతలు సేకరించినారు. అది బహువర్ణ వంధ్య పశువు అయినది. నాలుగవసారి పడిన దానిని భూమి గ్రహించినది. ఇది తన అనుభవమునకు అగుగాక అని బృహస్పతి అనుకున్నాడు. అది వ్యర్థవీర్యమగు వృషభము అయినది. ఆ విధముగా పడిన ఎర్రని రక్తమును రుద్రుడు తీసికొన్నాడు. అది రుద్రదేవతాకమగు ఎర్రని వంధ్య పశువు అయినది.

2. బ్రహ్మవర్చస్సు కోరువాడు బృహస్పతి దేవతాకమగు తెల్లని వీపుగల పశువును ఆలంభనము చేయవలెను. యజమాని స్వకీయ భాగధేయమున బృహస్పతిని ఆరాధించవలెను. బృహస్పతియే అతని యందు బ్రహ్మవర్చస్సు

కలిగించును. యజమాని బ్రహ్మవర్చస్సు కలవాడు అగును.

3. వంధ్య పశువు ఛందస్సుల రసరూపమగును. ఛందస్సుల రసరూపమే కదా బ్రహ్మవర్చస్సు. అందువలన అది బహ్మవర్చస్సు కలిగించుచున్నది.

4. వర్షము కోరువాడు మిత్రావరుణ దేవతాకమగు రెండు రంగుల పశువును వధించవలెను. పగలు మిత్ర దేవతాకము - రాత్రి వరుణ దేవతాకము. మేఘుడు పగలు, రాత్రి వర్షించునుకదా!

యజమాని మిత్రావరుణులను స్వభాగధేయమున యజించవలెను. మిత్రావరుణులే అతని కొరకు రాత్రింబవళ్లు వర్షము కలిగింతురు.

వంధ్య పశువు ఛందస్సుల రసరూపమగును. వర్షము రసము వంటిది కదా! కావున యజమానికి వర్షము కలుగుచున్నది.

5. సంతానము కోరువాడు మిత్రావరుణ దేవతాకమగు రెండు రంగుల పశువును వధించవలెను. పగలు మిత్రసంబంధి. రాత్రి వరుణసంబంధి. రాత్రింబవళ్లు జననములు జరుగుచున్నవి.

వంధ్య పశువు ఛందస్సుల రసరూపమగును. రసమే సంతానము కదా! కావున యజమానికి సంతానము కలుగును.

6. అన్నము కోరువాడు విశ్వేదేవతాకమగు బహువర్ణ పశువును ఆలంభనము చేయవలెను. అన్నము విశ్వేదేవతా సంబంధియగును. యజమాని స్వభాగధేయమున విశ్వేదేవతలను యజించవలెను. విశ్వేదేవతలే అతనికి అన్నము కలిగింతురు. అతడు అన్నము కలవాడు అగును.

వంధ్య పశువు ఛందస్సుల రసరూపమగును. రసమే అన్నము అగును. అందువలన అన్నముగలవాడు అగుచున్నాడు.

7. గ్రామము కోరువాడు విశ్వేదేవతాకమగు బహువర్ణ పశువును బలి ఇవ్వవలెను. బంధుమిత్రులు విశ్వేదేవ సంబంధులు. యజమాని స్వభాగధేయమున విశ్వేదేవతలను పూజించవలెను. వారే అతనికి బంధుమిత్రులను సమకూర్చుదురు - అతడు గ్రామాధిపతి యగును.

వంధ్య పశువు ఛందస్సుల రసరూపమగును. రసమే బంధు మిత్రులగుదురు. అందువలన గ్రామాధిపత్యము కలుగును.

8. బ్రహ్మవర్చస్సు కోరువాడు బృహస్పతి దేవతాకమగు వృద్ధవీర్య వృషభమును ఆలంభనము చేయవలెను. యజమాని స్వభాగధేయమున బృహస్పతిని అర్చించవలెను. బృహస్పతియే అతనికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగించును. అతడు బ్రహ్మవర్చస్సు కలవాడు అగును.

9. ఆవులతో అడవులకు పోయి వానివెంట తిరిగి వచ్చునది వశః అగును. బ్రహ్మవర్చస్సు వశము వంటిది కదా! కావున అతడు బ్రహ్మవర్చస్సును పొందుచున్నాడు.

10. శత్రుసంహారము కోరువాడు రుద్ర దేవతాకమగు ఎర్రని పశువును వధించవలెను. యజమాని రుద్రుని స్వభాగధేయమున యజించవలెను. రుద్రుడే యజమాని శత్రువులను సమూలముగ ఖండించును. శత్రువు వెంటనే చచ్చును.

ఎర్రని పశువు రుద్ర సంబంధమైనది. అందువలన అది సమృద్ధి కలిగించుచున్నది.

11. యూపము స్ఫ్య కావలెను. స్ఫ్య వజ్రరూపము అగుచున్నది. యజమాని దీనినే శత్రువు మీద ప్రయోగించును. బర్హి సు రెల్లు కావలెను. అది శత్రువును అణచి తీరును.

సమిధ తాండ్ర చెట్టుది కావలెను. అది శత్రువును ఖండించి తీరును.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. ఒకప్పుడు సూర్యుడు ప్రకాశింపకుండినాడు. దేవతలు సూర్యునకు ప్రకాశము కలిగించదలచినారు. వారు - సూర్య దేవతాకమైనదియు, తెల్లనిదియునగు, గొడ్డుటావును వధించినారు. దాని వలన దేవతలు సూర్యుని యందు కాంతిని స్థాపించినారు.

2. బ్రహ్మవర్చస్సును కోరువాడు - సూర్యదేవతాకమైనదియు, తెల్లదియునగు - గొడ్డుటావును వధించవలెను. అతడు తన భాగధేయమున సూర్యుని యజించవలెను. అప్పుడు సూర్యుడే అతని యందు బ్రహ్మవర్చస్సును ఏర్పరచును. అతడు బ్రహ్మవర్చస్సు కలవాడు అగుచున్నాడు.

3. యూపస్తంభము బిల్వ - మారేడు - సంబంధి కావలెను. సూర్యుడు పుట్టిన చోటునుండియే బిల్వము పుట్టినది. సూర్యుడు, బిల్వము ఒకే యోనినుండి పుట్టినారు. కావున - మారేడు యూపము వలన యజమానికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలుగుచున్నది.

4. శత్రువధ కోరువాడు - బ్రహ్మణస్పతి దేవతాకమును, పింగళవర్ణపు చెవులు కలదియునగు పశువును ఆలంభనము చేయవలెను.

5. అతడు వరుణదేవతాకమగు దశ కపాలమును తొలుత నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన వరుణుడు శత్రువును బాధించును. బ్రహ్మణస్పతి శత్రువును పీడించును.

6. పశువు బభ్రుకర్ణి కావలెను. అది బ్రహ్మస్వరూపము అగును. అది యజమానికి సమృద్ధి కారణము అగుచున్నది.

7. యూపము దారుఖడ్గాకారము కావలెను. అది వజ్రాయుధమగును. శత్రువును వజ్రాయుధము వలె వధించును.

బర్హి స్సు రెల్లుకావలెను. అది శత్రువును నిశ్చయముగా హింసించును.

సమిధ తాండ్రసంబంధి కావలెను. అది శత్రువును ఛేదించి తీరును.

8. యజ్ఞమును చేయనివాడు - విష్ణుదేవతాకమును, పొట్టిదియునగు - పశువును బలి ఇవ్వవలెను. విష్ణువర్వైయజ్ఞః. విష్ణువే యజ్ఞము అగుచున్నాడు. యజమాని స్వభాగధేయమున విష్ణువును యజించవలెను. అప్పుడు విష్ణువే అతనికి యజ్ఞము కలిగించును. అతడు యజ్ఞము చేసినవాడు అగుచున్నాడు.

వామనో భవతి వైష్ణవో - పొట్టిది విష్ణుసంబంధి అగును. అది యజమానికి సమృద్ధి కలిగించును.

9. పశువులను కోరువాడు త్వష్టదేవతాకమగు వడబను వధించవలెను. త్వష్టావై పశూనాం మిథునానామ్ ప్రజనయితా - త్వష్టయే పశుమిథునమును సృష్టించుచున్నాడు. అతడు స్వభాగధేయమున త్వష్టను యజించవలెను. ఆ త్వష్టయే అతనికొరకు పశుమిథునములను కలిగించును.

10. ఒక పశువు మగది అయ్యు ఆడుదాని లక్షణములు కలిగి యుండును. దానిని చూచి ప్రజలు, పశువులు ఆడది అనుకొందురు. అట్టి ఆడదని భ్రమ కలిగించు సహజ పురుష పశువు వడబ అగును. అది యజమానికి వెంటనే పశువులను కలిగించు చున్నది.

11. సంగ్రామే సంయత్తే సమయకామో - సంగ్రామమునకు ఆయత్తమై సంధికోరువాడు - మిత్ర దేవతాకమగు, తెల్లని పశువును వధించవలెను. స్వభాగధేయమున మిత్రుని సేవించవలెను. అప్పుడు మిత్రదేవతయే అతనికి మిత్రుని సమకూర్చును.

12. యూపము విశాలము కావలెను. అది సంధి కోరువానికి ధైర్యము కలిగించును.

13. వర్షము కోరువాడు ప్రజాపతి దేవతాకమగు నల్లని పశువును వధించవలెను. ప్రజాపతిర్వై వృష్ట్యాఈశే - ప్రజాపతియే వృష్టి కలిగించ సమర్థుడు అగును. ప్రజాపతిమేవ స్వేన భాగధేయేనో ధావతి - అతడు ప్రజాపతిని తన భాగధేయమున యజించవలెను. అతడే యజమానికి వర్షము కలిగించును.

14. పశువు నల్లనిది కావలెను. అదియే వర్షపు రూపము అగును. ఆ రూపముననే యజమానికి వర్షము కలుగుచున్నది.

15. పశువు కలగలుపు రంగులది అయినపుడు యజమానికి మెరుపుతో కూడిన వర్షము కలుగుచున్నది.

16. పశువు ముఖము వైపు వంగిన కొమ్ములు కలది అయినపుడు, అది యజమాని కొరకు వర్షమును నియంత్రించుచున్నది.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. వరుణుడు సోమాభిషవము చేసినాడు. అయినను అతనికి అన్నాదులు లభించలేదు. అప్పుడు అతనికి నల్లనిగొడ్డుటావు కంటపడినది. అతడు దానిని స్వ దేవతాకము చేసికొన్నాడు. దానిని ఆలంభనము చేసినాడు. అప్పుడే అతనికి అన్నాదులు లభించినవి.

2. ఒకడు అన్నాదులు ఆర్జించుటకు సమర్థుడు అగును. అట్లయ్యు అతడు అన్నాదులు ఆర్జించలేకపోవును. అట్టివాడు వరుణ దేవతాకమగు నల్లని పశువును వధించవలెను. వరుణుని స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. వరుణుడే అతనికి అన్నము ప్రసాదించును. అతడు అన్నము కలవాడు అగుచున్నాడు.

పశువు నల్లనిది కావలెను. అది వరుణ దేవతాకము అగును. దానివలన యజమానికి సమృద్ధి కలుగుచున్నది.

3. అన్నము కోరువాడు జలములు, ఓషధుల మధ్య మిత్రదేవతాకమగు తెల్లని పశువును - వరుణదేవతాకమగు నల్లని పశువును వధించవలెను. ఓషధులు మిత్ర దేవతాకములు. జలములు వరుణ దేవతాకములు. మనము జలముల, ఓషధుల రసముపై జీవించుచున్నాము.

అన్నము కోరువాడు మిత్రావరుణులను స్వభాగధేయమున యజించవలెను. వారే అతనికి అన్నము ప్రసాదింతురు. అతడు అన్నము కలవాడు అగుచున్నాడు.

4. జలములను ఓషధులను పొందుటకు జలముల ఓషధుల మధ్య ఆలంభనము చేయవలెను.

5. యూపము - విశాఖః - వివిధ శాఖలు కలది కావలెను. ఆ ఇరువురు దేవతలు యజమానికి సమృద్ధి కలిగింతురు.

6. దీర్ఘరోగము కలవాడు మిత్ర దేవతాకమగు తెల్లని పశువును, వరుణదేవతాకమగు నల్లని పశువును వధించవలెను. పశువు మిత్ర దేవతాకము. అందువలన మిత్రుని చేతనే వరుణుని శాంతింపచేయును. పశువు వరుణ దేవతాకము అయినందున వరుణుడు స్వయముగనే అతనిని వరుణ పాశముల నుండి విముక్తి కలిగించును. యదీతాసుర్భవతి జీవత్యేవ - గతాసువైనను జీవించును.

7. దేవతలు పుష్టిని పొందలేకపోయినారు. మానవ మిథునమునందు వారికి పుష్టి గోచరించినది. అయినను వారు పుష్టిని పొందలేక పోయినారు. అప్పుడు అశ్వినులు ఈ పుష్టి తమకు సంబంధించినదనియు ఇందును గురించి దేవతలు మాట్లాడరాదనియు అన్నారు. అందువలన ఆ పుష్టి అశ్వినీదేవతల వశము అయినది.

8. పుష్టిని కోరునట్టివాడు అశ్వినీ దేవతాకమగు కవలలుగా పుట్టినవానిలో ఆడ గొడ్డుటావును వధించవలెను. అశ్వినీ దేవతలను స్వభాగధేయమున సేవించవలెను. అశ్వినులు అతనికి పుష్టిని ప్రసాదింతురు. అతడు - పుష్యతి ప్రజయా పశుభిః - అతడు సంతానము, పశువులు కలిగి పుష్టికలవాడు అగును.

పదవ అనువాకము

1. ఒకడు దుర్బ్రాహ్మణుడు. అట్లయ్యు సోమమును అభిషవించకోరును. అతడు నొసట తెల్లని మచ్చ కలిగి, మిగిలిన దేహము ధూమ్రవర్ణమైన పశువును వధించవలెను.

దేవతలందు అశ్వినులే సోమపానము చేయనివారై ఉండిరి. తదనంతరము వారు సోమపానమునకు అధికారము కలవారు అయినారు.

దుర్బ్రాహ్మణులకు అశ్వినులు దేవతలు అగుదురు. అతడు అశ్వినులను స్వభాగధేయమున అర్చించవలయును. అశ్వినులే అతనికి సోమపాన అధికారమును ప్రసాదింతురు. అతడు సోమపానమునకు అధికారి అగును.

పశువు ధూమ్రవర్ణము కలది అయినందున దుర్బ్రాహ్మణుని నుండి దౌర్బ్రాహ్మణ్యమును తొలగించును. పశువు నొసట తెల్లని మచ్చ అతనికి ముఖ్య తేజస్సును కలిగించును.

2. అతడు బ్రాహ్మణుని వధించడు. అయినను వధించినాడని అపవాదు కలుగును. అట్టివాడు వాయు దేవతాకమగు గోమృగమును వధించవలెను. హత్యచేయని వానిని చేసినాడని అపవాదు కలిగిన - అట్టిదానిని అపవిత్ర వాక్కు ఆక్రమించుచున్నది.

ఈ గోమృగము గ్రామమున సంచరించునది కాదు. అరణ్యమున సంచరించునది కాదు. అట్లే హత్యాపవాదమునకు గురియైనవాడు గ్రామమున ఉండడు. అరణ్యమున ఉండడు.

వాయువు దేవతలందు పవిత్రుడు. కావున స్వభాగధేయమున వాయువును పూజించవలెను. వాయువే అతనిని పవిత్రుని చేయును.

3. ఒకడు అశ్వినులను స్తుతించుచుండును. అప్పుడు సూర్యుడు ఆవిర్భవించును. జగమునకు తెల్లవారినను అతనికి తెల్లవారకుండును. అట్టివాడు సూర్యదేవతాకమగు పలు రంగుల పశువును వధించవలెను. అతడు స్వభాగధేయమున సూర్యుని అర్చించవలెను. సూర్యుడే అతని చీకటిని, పాపమును పోగొట్టును. రాత్రి అతనికి తెల్లవారును. చీకట్లను, పాపములను తరిమివేయును.

పదకొండవ అనువాకము

1. ఇంద్రుడు మాకు విశ్వతస్వరీంద్రుడు, మరుత్తులు నరులు అగుదురు గాక.

2. హవిస్సులు సముపార్జించుచున్నాము. ఇంద్రుడు, అగ్ని మున్నగు దేవతలను - యజమానికి శ్రేయస్సు కలిగించమని హవిస్సులు అందుకొనమని ఆహ్వానించుచున్నాము.

ఇంద్రుడు సుముఖముగా ఆహ్వానించదగినవాడు. పాప విమోచనుడు. హితంకరుడు, స్వయంభువు. వర్షము కలిగించి పంటలు పండించువాడు. ఇంద్రుని, అగ్నిని, మిత్రుని, వరుణుని, భగుని, ద్యావాపృథ్వులను, మరుత్తులను, ఇతర దేవతలను యజమానికి శ్రేయస్సు కలిగించుటకు హవిస్సులు అందించుచు ఆహ్వానించుచున్నాను.

3. అగ్ని సర్వభక్షకుడు. అతడు మమ్ము సంతోషపెట్టును గాత. దినావసానము కలిగించు సూర్యుడు మమ్ము సంతోషపెట్టును గాత. వాయువు మమ్ము సంతోష పెట్టును గాత. నీటిని వర్షించు పర్జన్యుడు మమ్ము సంతోషపెట్టును గాత. ఇంద్ర, పర్వతములారా! మా పాపములను దూరము చేయండి. మేము హవిస్సులను ఇచ్చుచున్నాము. దేవతలందరు మమ్ము కరుణింతురు గాత.

4. మరుత్తులారా! మీరు హవిస్సుల కొరకు ఆతురులు అగుచున్నారు. మీరు తృప్తిని కోరుచున్నారు. మిమ్ము - మాకు ప్రియములగు నామములతో ఆహ్వానించుచున్నాము.

5. మరుత్తులు పురోవాతరూపులు. జనులకు సుఖమును, శ్రేయస్సును కలిగించువారు. వారు తమ ప్రకాశమాన కిరణములచే భూమిని తడుపవలెను అనుకొనుచున్నారు. వారు మంత్ర సహిత హవిస్సును ఆరగించినారు.

అందువలన వారు ఉత్సాహవంతులు అయినారు. కేకలు వేయుచున్నారు. తమ ఇండ్ల వైపు సాగుచున్నారు. నిర్భయముగా మరుత్తుల స్థానమునకు చేరుచున్నారు.

6. అగ్ని మమ్ము రక్షించును గాత. రుద్ర సహిత సోముడు మమ్ము స్వయముగా రక్షించును గాత. మరుత్సహిత ఇంద్రుడు మాకు ఋతువులకు తగిన భోగములు కలిగించును గాత. ఆదిత్య సహిత వరుణుడు మమ్ము యజ్ఞములు చేయువారిని చేయును గాత.

7. వసువులతో కూడిన అగ్ని మాకు అనుష్ఠానము తెలుపును గాత. రుద్ర సంబంధ తనువులతో కూడిన సోముడు మాకు అనుష్ఠానమును తెలుపును గాత. యజ్ఞయోగ్యులైన మరుత్తులతో కూడిన ఇంద్రుడు మాకు అనుష్ఠానమును తెలుపును గాత. ఆదిత్య సహిత వరుణుడు మాకు అనుష్ఠానము తెలుపును గాత.

8. ఆదిత్యులు వసువులతో సంగతులగుదురు. మరుత్తులు రుద్రులతో సంగతులగుదురు. అగ్నీ! అట్లే నీవు విశ్వేదేవతలతో సంగతుడవు అగుము. సకల దేవతలు - శత్రువు అపహరింపజాలని ఐశ్వర్యవంతులు అగుదురుగాక. సమాన మనస్కులు అగుదురుగాక.

9. స్విష్టకృద్దేవుని అనుగ్రహమున మానవులు ఎచ్చటెచ్చటనో ఆనందించుచున్నారు. ఆ దేవునకు యజమానులు సమంత్రకముగా ఆహుతులు సమర్పించుచున్నారు. ఇంధనములు ప్రజ్వలింప చేయుచున్నారు. ఫలములు పొందుచున్నారు. అట్టి స్విష్టకృద్దేవత ప్రసన్నుడు అగును గాత.

10. స్విష్టకృద్దేవర అనుగ్రహమున కోరిన అన్నములను పొందుచున్నాము. యజమానులము హోమ యోగ్యములగు ద్రవ్యములు పొందుచున్నాము. అందువలన ధన, బల, యజ్ఞ ప్రకాశములు పొందుచున్నాము. అట్లు మమ్ము అనుగ్రహించిన స్విష్టకృద్దేవుని భజించుచున్నాము.

11. ఈ యజ్ఞము దేవతల సుఖము కొరకు జరుగుచున్నది. ఆదిత్యులారా! మీరు మాకు సుఖములు ప్రసాదించండి. మీ అనుగ్రహము మాకు మరల మరల కలుగును గాత. పాపములను నశింపచేయునది యగు మీ అనుగ్రహబుద్ధి మా పరిచర్యలను గుర్తించును గాక.

12. యజమాని అన్న, భోగాదులు కలవాడు. శత్రువును ధిక్కరించగలవాడు. దీర్ఘాయువు, ఉత్తమ పుత్ర, భృత్యవంతుడు. అతడు శుచిమంతుడై యజ్ఞ ఫలమును శీఘ్రముగ పొందుచున్నాడు. ఆదిత్యులను సేవించునట్టి ఆ యజమానికి శత్రువులు దూరమునుండి గాని దగ్గర నుండి గాని నష్టము కలిగింపజాలరు.

13. ఆదిత్యులు తొలగిన వానిని తమ దేశమున స్థాపింతురు. జగత్తును అనుగ్రహింతురు. జగత్పాలనకు నిశిత బుద్ధి కలవారు. ప్రకాశించువారు. జగద్రక్షకులు. అసుర్యమును రక్షించువారు. సత్యవాక్కులు, శత్రువునకు రుణాది

బాధలు కలిగించువారు. అట్టి ఆదిత్యులు మా కోరికలను తీర్చుదురు గాక.

14. అర్యమ, వరుణ, మిత్రాది నామములు గల ఆదిత్యులారా! మీ మహిమ గొప్పది రమణీయము. ఆ మహిమచే మీరు స్వర్గ, మర్త్య, పాతాళములను సూర్య, చంద్ర, వహ్నులను యజమాని యజ్ఞమునందలి మనో వాక్కాయ కర్మలను సత్యవచనులై పాలించుచున్నారు.

15. అభీష్టసిద్ధి కలిగించుటకు సమర్థులైన క్షత్రియులవంటివారును, మరిన్ని సుఖములు ప్రసాదించువారును అగు ఆదిత్యులను మమ్ము రక్షించుమని ప్రార్థించుచున్నాము.

16. ఆదిత్యులారా! మీరు వసతి ప్రసాదించువారు. నేనో బాలుని వంటి వాడను. బుద్ధిపండని వాడను. కాతర చిత్తుడను. ఉత్తర, పశ్చిమ, తూర్పు, పడమర దిక్కులు సహితము తెలియనివాడను. శత్రు భయరహితమగు మీ అభయ జ్యోతిని అర్థించుచున్నాను.

17. మేము యజమానులము. ఆదిత్యులు మాకు నూతన రక్షణలు కల్పించినారు. శాంత, సుఖయుక్త సంపద కలిగియున్నాము.

ఆదిత్యులారా! మీరు మా నిరపరాధత్వమును నిలిపి ఉంచండి. మా స్తుతులు ఆలకించండి. మా యజ్ఞమును శీఘ్రముగా రక్షించండి.

18. వరుణదేవా! నా పిలుపును ఆలకింపుము. మాకు సుఖములు కలిగించుము. నేను నీ పాలన కోరుచున్నాను. నిన్ను మిక్కిలిగా ప్రార్థించుచున్నాను.

19. యజమాని రక్షణల కొరకని నిన్ను సమంత్రకముగ నమస్కరించి ప్రార్థించుచున్నాను. యజమాని హవిస్సులు అర్పించి అట్టి రక్షణలు వేడుకొనుచున్నాడు.

విశాలస్తుతిమంతా! వరుణదేవా! మా విన్నపముల నెరుంగుము. మా ఆయువును తగ్గించకుము.

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
రెండవ కాండమునందలి మొదటి ప్రపాఠకము సమాప్తము.

రెండవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించినాడు. ఆ విధముగా సృష్టించబడిన ప్రజలను ఇంద్రాగ్నులు దాచినారు. ప్రజలను ఇంద్రాగ్నులు దాచిన విషయము ప్రజాపతి గ్రహించినాడు. అతడు పదకొండు పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేసినాడు. అప్పుడు ఇంద్రాగ్నులు ప్రజలను ప్రజాపతికి సమర్పించినారు.

2. ఒకడు సంతానము కలిగించుటకు సమర్థుడు అగును. అయినను అతనికి సంతానము కలుగదు. అతని సంతానమును ఇంద్రాగ్నులు దాచిపెట్టుచున్నారు. అట్లగుట వలన సంతానము కోరువాడు ఇంద్రాగ్ని దేవతాకమగు పురోడాశమును పదకొండు పాత్రలందు నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున ఇంద్రాగ్నులను సేవించవలెను. అప్పుడు ఇంద్రాగ్నులే సంతానార్థికి సంతానము అనుగ్రహింతురు. అతడు సంతానవంతుడు అగును.

3. భూమి, బంధు విషయములందు స్పర్థ కలవాడు ఇంద్రాగ్ని దేవతాకములైన పదకొండు పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున ఇంద్రాగ్నులను సేవించవలెను. ఇంద్రాగ్నులు శత్రువును నిర్వీర్యుని చేయుదురు. యజమాని ఎంతటి పాపిష్ఠి శత్రువులనైనను గెలిచి విజయవంతుడు అగును.

4. యుద్ధమునకు తరలు వాని ఇంద్రియగత వీర్యము తొలిగిపోవును. అందువలన యుద్ధము చేయుపోవువాడు ఇంద్రాగ్ని దేవతాకమగు పదకొండు పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున ఇంద్రాగ్నులను సేవించవలెను. వారే అతని యందు ఇంద్రియగత వీర్యమును చేర్చెదరు. అతడు ఆ వీర్యమున యుద్ధమునకు తరలును. యుద్ధమునందు విజయము సాధించును.

5. యుద్ధము నందు జయించినవాడు ఇంద్రియగత బలము పోగొట్టుకొనువాడు అగుచున్నాడు. అందువలన అతడు ఇంద్రాగ్ని దేవతాకమగు పదకొండు పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు స్వభాగధేయమున ఇంద్రాగ్నులను సేవించవలెను. అప్పుడు ఇంద్రాగ్నులే అతనికి శక్తి సామర్థ్యము కలిగింతురు. అతడు ఇంద్రియగత సామర్థ్యము గలవాడు అగుచున్నాడు.

6. సభను జయించకోరువాని ఇంద్రియగత వీర్యము తొలగిపోవును. అందువలన అతడు ఇంద్రాగ్ని దేవతాకమగు పదకొండు పాత్రలందు పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున ఇంద్రాగ్నులను సేవించవలెను. అప్పుడు ఇంద్రాగ్నులు అతనికి ఇంద్రియ గత సామర్థ్యము కలిగింతురు. ఆ సామర్థ్యమున అతడు సభను జయించును.

7. ఇంకను అతడు పూష దేవతాకమగు చరువును నిర్వాపము చేయవలెను. పూషదేవతయే ఇంద్రియగత సామర్థ్యము కలిగించగలవాడు. అందువలన స్వభాగధేయమున పూషదేవతను సేవించవలెను. అప్పుడు పూషదేవతయే అతనికి ఇంద్రియగత సామర్థ్యము కలిగించుచున్నాడు.

8. సభకు చేరువాడు క్షేత్రపతి దేవతాకమగు చరువును నిర్వాపము చేయవలెను. భూమియే క్షేత్ర భాగములకు ప్రభువు. కావున అతడు భూమి మీద సుప్రతిష్ఠతుడు అగుచున్నాడు.

9. ఇంతకు ముందు చెప్పిన చరునిర్వాపనము అయినంత యజమాని ఇంద్రాగ్నీ దేవతాకమగు పదకొండు పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన అతడు భూమి మీద ప్రతిష్ఠ పొందును. తదుపరి ఇంద్రియగత సామర్థ్యము గలవాడగుచున్నాడు.

10. ఒకడు దర్శపూర్ణమాస యజ్ఞము చేయును. కాని అందు అమావాస్య, పూర్ణిమలందు చేయవలసిన కర్మలను చేయకుండును. అట్టివాడు పథికృత అగ్నీ కొరకు ఎనిమిది పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

ఒకడు దర్శపూర్ణ మాస యజ్ఞము చేయును. కాని అందు అమావాస్య, పూర్ణిమలందు చేయవలసిన ఇష్టులను చేయకుండును. అట్టివాడు మార్గము నుండి అపమార్గమునకు పోయినవాడగు చున్నాడు. అట్టివాడు స్వభాగధేయమున పథికృత అగ్నిని సేవించవలెను. అప్పుడు పథికృత అగ్నియే అతనిని అపమార్గమునుండి మార్గమునకు చేర్చుచున్నాడు.

భారము వహించు ఎద్దు దక్షిణ యగును. అది యజమానికి ఫల సమృద్ధి కలిగించును.

2. ఆహితాగ్నియై ఉండి అప్రత్యయమును ఆచరించినవాడు ఎనిమిది పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున వ్రతస్వామి యగు అగ్నిని సేవించవలెను. అగ్నియే అతనిని వ్రతము కలవానిని చేయును. అప్పుడు అతడు వ్రతయోగ్యుడు అగుచున్నాడు.

3. రాక్షసుల వలన బాధలు పడువాడు - రాక్షస సంహారి యగు అగ్నికి ఎనిమిది పాత్రలందు పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున అట్టి అగ్నినే అర్చించవలెను. ఆ అగ్నియే అతనిని రాక్షసుల నుండి రక్షించును.

4. నిర్వాపము రాత్రియందు చేయవలెను. ఏలనన రాక్షసులు రాత్రులందు సంచరింతురు కదా! అగ్నీ - ఎక్కువ సంచరించు - రాక్షసులను నిశ్చయముగా సంహరించుచున్నాడు. రాక్షసులు ప్రవేశించకుండునట్టి ప్రదేశమున యజ్ఞము చేయవలెను.

రాక్షసుల నాశనమునకగు యాజ్యానువాక్యలు రాక్షస నాశకములు అగుచున్నవి.

5. శత్రువును సంహరించగోరువాడు రుద్రవత అగ్నికి ఎనిమిది పాత్రలందు పురోడాశము నిర్వాపము

చేయవలెను. రుద్ర విశేషణము అగ్నికి భీకర తనువు అగును. అట్టి భయంకర దేహము గల అగ్ని యజమాని శత్రువును నశింపజేయును. శత్రువు వెంటనే నశించును.

6. ఎవని గోవులు, భృత్యాదులు మరణించునో, ఎవనికి అపమృత్యు భయము కలుగునో, అతడు సురభి విశేషణము గల అగ్నికి ఎనిమిది పాత్రలందు పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను. సుగంధ విశేషణమే అగ్నికి ఆరోగ్యవంతమగు శరీరము. ఆ శరీరము చేతనే అగ్ని యజమానిని ఆరోగ్యవంతుని చేయుచున్నాడు.

సుగంధ అగ్ని కొరకు చేసిన నిర్వాపము శవగంధ పరిహారకము అగుచున్నది.

7. యుద్ధమునకు సిద్ధమై జయము కోరువాడు ఆకలిగొన్న అగ్నికి ఎనిమిది పాత్రలందు పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలయును. స్వభాగధేయమున అగ్నిని శాంతింపచేసి అగ్నిని శత్రువునకు అభిముఖముగా ప్రదర్శించవలెను.

తన సేన నడుమ ఉన్నవాడు శత్రువు బాణములు తగిలియు జీవించును. శత్రుసేన నడుమ తనవారి బాణములు తగిలిన వాడు మరణించును.

జయతి సంగ్రామమ్ - యుద్ధమున యజమాని విజయుడు అగును.

8. తనకన్న పెద్దవారు, తన కన్న చిన్నవారు తనముందు మరణింతురు. అట్లయినపుడు అగ్ని వారిని కలిసికొనును. ఆ అగ్నికి పురుషాహుతియే ప్రియము. కావున బంధు మరణ నివారణ కోరువాడు ఆకలిగొన్న అగ్నికి అష్టాకపాల పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను. యజమాని స్వభాగధేయమున అగ్నిని శాంతింపచేయవలెను. అనంతరము బంధువులందు ఎవరును అకాలమరణము పొందరు.

9. ఏ యొక్క ఆహితాగ్ని గృహములను అగ్ని దహించునో వానిని అగ్ని కలిసికొనుచున్నాడు. అందువలన యజమాని ఆకలిగొన్న అగ్నికి అష్టా కపాల పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగ ధేయమున అగ్నిని శాంతింపచేయవలెను. తదుపరి అగ్ని అతని గృహములను దహించడు.

మూడవ అనువాకము

1. కోరిన కోరిక తీరని వాడు "అగ్నయే పురోడాశమాష్టా కపాలమ్ నిర్వపేద్యం." కోరికలు తీర్చునట్టి అగ్నిని స్వేనభాగధేయేనోపధావతి. ఆ అగ్నియే కామేన సమర్ధయతి. అతని కోరికలను తీర్చునది.

2. భూమి విషయమున కాని, బంధువుల విషయమున కాని స్పర్ధ కలవాడు వియోగకారియైన "అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలమ్ నిర్వపేద్యం" నియోగకారియైన అగ్నిని "స్వేనభాగధే యేనోపధావతి" ఆ అగ్నియే పగవాని

సామర్థ్యమును తొలగించును. అప్పుడు యజమాని శత్రువు మీద విజయము సాధించుచున్నాడు.

3. అన్యుల అభిచారాదుల వలన బాధలు పడుచున్నవాడు బాధలను దూరము చేయు 'అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేద్యం' బాధలు బాపు అగ్నిని 'స్వేన భాగధేయేనోపధావతి' అట్లయినపుడు అగ్నియే అతనిని రాక్షసాదుల నుండి రక్షించును. యజమానిని బాధింపదలచిన శత్రువు నిర్వీర్యుడు అగుచున్నాడు.

4. సంపూర్ణ ఆయువు కోరునట్టివాడు ఆయువు ప్రసాదించు 'అగ్నయే పురోడాశమష్టా కపాలమ్ నిర్వపేద్యం' ఆయుష్పదుడగు అగ్నిని. 'స్వేన భాగధేయేనోపధావతి' అగ్నియే అతని యందు ఆయువును స్థాపించును. అతడు పరిపూర్ణ ఆయుష్మంతుడు అగుచున్నాడు.

5. సంపదలు కోరువాడు సంపద కలిగించు "అగ్నయే పురోడాశ మష్టాకపాలమ్ నిర్వపేద్యం. ధనప్రదుడగు అగ్నిని 'స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. సపవైనం భూతిం గమయతి'. ఆ అగ్నియే అతనికి సంపదలు కలిగించును. యజమాని నిశ్చయముగా సంపన్నుడు అగుచున్నాడు.

6. కాంతిని కోరువాడు కాంతి ప్రదుడగు 'అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలమ్ నిర్వపేద్యం. కాంతి ప్రదుడగు అగ్నిని 'స్వేన భాగధేయేనోపధాపతి' సపవాస్మిన్రుచం దధాతి. రోచతయేవ. అతడు నిశ్చయముగా కాంతిమంతుడు అగుచున్నాడు.

7. తేజస్సు కోరువాడు కాంతి ప్రదుడగు 'అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలమ్ నిర్వపేద్యం. అగ్నిమేవ తేజస్వత్తగం స్వేనభాగధేయేనోపధావతి' సపవాస్మిన్రుచం దధాతి. తేజస్వ్యేవభవతి. తేజస్సు కలవాడు అగుచున్నాడు.

8. శత్రువును పరాభవించు కోరిక కలవాడు సహనశీలుడగు "అగ్నయే పురాడాశమష్టా కపాలమ్ నిర్వపేద్యం. అగ్నిమేవ సహన్త్యగం స్వేన భాగధేయేనోపధావతి". ఏ శత్రువును అతడు పరాభవించదలచినాడో వానిని అతడు పరాభవించుచున్నాడు.

నాలుగవ అనువాకము

1. అన్నవంతుడు కాదలచినవాడు 'అగ్నయేన్నవతే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేద్యం. అగ్నిమేవాన్నవన్తగం స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. స ఏవైన మన్నవన్తంకరోతి. అతడు అన్నవానేవ భవతి.

2. అన్నము తినువాడు కాదలచినవాడు 'అగ్నయేన్నవతే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేద్యః అగ్నిమే మన్నాదగం స్వేనభాగధేయేనోపధావతి. సపవైనమన్నాదం కరోతి. అతడు అన్నాద ఏవ భవతి.

3. అన్నములకు స్వామి కాదలచినవాడు 'అగ్నయేన్నవతే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేద్యః అగ్నియేవాన్న పతిగం స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. సవైన మన్న పతిం కరోతి. అతడు అన్నపతిర్యేవభవతి.

4. దీర్ఘరోగము కలవాడు, పాపములను ప్రక్షాళించు అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేద్యః పావకుడగు అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేద్యః దీప్తి గల అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేద్యః

పాపములను ప్రక్షాళించు అగ్నికి నిర్వాపనము చేయుట వలన అతడు ప్రాణములను రక్షించుచున్నాడు.

పావక అగ్నికి నిర్వాపనము చేయుట వలన అగ్ని వాక్కును కాపాడుచున్నాడు.

దీప్తికారకుడు అగ్నికి నిర్వాపనము చేయుట వలన అగ్ని యజమాని యందు ఆయువును చేర్చుచున్నాడు.

5. నేత్రములు కోరువాడు పవమాన అగ్నిని యజించ వలెను. అందువలన అతడు ప్రాణములను రక్షించును.

పావకాగ్నికి నిర్వాపనము చేయవలెను. అప్పుడు అగ్ని వాక్కును రక్షించును.

దీప్తికారకుడగు అగ్నికి నిర్వాపనము చేయుట వలన అగ్ని నేత్ర పాటవమును ప్రసాదించును. యద్యన్ధోప్యైవ పశ్యతి - గ్రుడ్డివాడయినను చక్కగా చూడగలడు.

6. సంతానము కోరువాడు పుత్రులను కలిగించు శక్తి గల అగ్నయే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేత్, పుత్రవృద్ధి కారకుడగు ఇంద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలం నిర్వపేత్. అగ్నిరేవాస్మై ప్రజాం ప్రజనయతి - అతనికి అగ్నియే సంతానము కలిగించును. వృద్ధామిన్ద్రః ప్రయచ్ఛతి - ఇంద్రుడు పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిని కలిగించును.

7. క్షీర దధ్యాది రసోపేతుడు కాదలచినవాడు అగ్నయే రసవతే జక్షీరే చరుం నిర్వపేద్యః - రసప్రదుడగు అగ్నికి మేకపాల చరును, నిర్వాపనము చేయవలెను. రసవన్త్యామగ్నిమేవ స్వేన భాగధేయేనోపధావతి, సపవైనం రసవన్తం కరోతి. యజమాని రసవానేవ భవతి.

మేకపాలు అగ్నిదేవతాకమగుచున్నవి. అందువలన యజమానికి క్షీరదధ్యారసములు శీఘ్రముగా కలుగుచున్నవి.

8. ధనవంతుడు కావలెనని కోరుకొనువాడు 'అగ్నయే వసుమతే పురోడాశమష్టా కపాలం నిర్వపేత్. అగ్నిమేవ వసుమన్తగం స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. సపవైనం వసుమన్తం కరోతి. యజమాని వసుమానేవ భవతి.

9. యుద్ధము కలిగినపుడు ఎవడు శత్రువు యొక్క అన్నమును హరించగోరునో, మరియు యుద్ధమున

జయించకోరునో అట్టివాడు అగ్నయే వాజస్పతే పురోడాశమష్టా కపాలం నిర్వపేత్. అగ్నియే కదా దేవతలందరిలో శత్రువు యొక్క అన్నమును హరించగలవాడు! అగ్నియేవ వాజస్పతగం స్వేన భాగేనోపధావతి. యజమాని అన్నముల కొరకు పరువెత్తును. శత్రువును హతమార్చును. అగ్నివలె అందరిని ధిక్కరించువాడగుచున్నాడు.

10. ఎవడు ఆహవనీయాగ్నిని ఉద్ధరించ దలచునో అట్టివాడు 'అగ్నయేగ్నివతే పురోడాశమష్టా కపాలం నిర్వపేత్' ఈ అగ్నులందు ఒకటి నిర్దిష్ట భాగము కలది. ఈ రెండును కలిసి యజమానిని రక్షించుచున్నవి. యజమాని బాధలను ఈశ్వరుడు నివారించుచున్నాడు. అగ్నికి నిర్వాపము చేయుట - స్వభాగ ధేయమున ఈ అగ్నులను - శాంతింప చేయుట అగుచున్నది. అందువలన యజమానికి బాధలు కలుగవు. శాంతి లభించును.

11. గార్హపత్యము నుండి తెచ్చిన అగ్ని హోమము నందు చేర్చుచుండగా చల్లారినపుడు అగ్నయే జ్యోతిష్మతే పురోడాశమష్టా కపాలం నిర్వపేత్.

12. రెండవ అగ్నిని ప్రజ్వలించి పూర్వోద్ధరణమును అనుసరించి గ్రహించదగినది అని కొందరు చెప్పుచున్నారు. కాని దేనిని అనుసరించి అగ్ని తొలుత గ్రహించబడినదో దాని కొరకు మరొకదానిని ఏల ఉద్ధరించవలెను? చల్లారగా మిగిలిన అగ్ని కణికలను ఉంచి అరణులచే అగ్నిని మథించ వలెను.

13. ప్రథమం జజ్ఞే అగ్ని స్స్వాద్యోనే రధి జాతవేదాః అగ్ని సర్వజ్ఞుడు. అతడు స్వస్థానమగు ఇచటి నుండియే తొలుత ఆవిర్భవించినాడు. మరల అచటి నుండియే జన్మించును. అతడు గాయత్రి, త్రిష్టుప్, జగతి ఛందస్సులచే - దేవతలకు ఇవ్వదగిన భాగములను ఎరిగి - హవిస్సులు వహించుచున్నాడు.

14. యజమాని ఛందస్సులచే అగ్నిని అతని జన్మస్థలము నుండియే పుట్టించ వలెను. ఏషవాశసోగ్నిరిత్యాహుః ఇదియే ఆ అగ్ని అగునని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

15. అగ్ని యొక్క జ్యోతిస్సే నష్టమైనదని వారు హేతువు చెప్పుదురు.

16. యజమాని జ్యోతిష్మంతుడగు అగ్నికి నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన నష్టమైన అగ్ని జ్యోతిస్సును అతడు పొందును.

అయిదవ అనువాకము

1. పాపము చేయకపోయినను చేసినట్లు దూషింపబడువాడు వైశ్వానరాగ్ని దేవతాకమగు పన్నెండు పాత్రల పురోడాశమును - వరుణ దేవతాక చరును, దధిక్రావన్ దేవతాక చదువును నిర్వాపము చేయవలెను.

ద్వాదశ కపాల పురోడాశము వైశ్వానర దేవతాకమగును. అతడే సంవత్సరాభిమాని దేవత అగుచున్నాడు. యజమాని సంవత్సరము వలననే బంధువులకు అనుకూలుడు అగుచున్నాడు. ఆరోపించబడిన పాపము నుండి విముక్తుడు అగుచున్నాడు.

వరుణ యాగమున వరుణ పాశ విముక్తుడు అగుచున్నాడు. దధిక్రావన యాగమున పవిత్రుడు అగుచున్నాడు.

2. ఈ కర్మ యందు బంగారము దక్షిణయగును. బంగారము పవిత్రమైనందున అది యజమానిని నిశ్చయముగా పవిత్రుని చేయును.

సంతానము కోరువాడు పూర్వము చెప్పిన ఇష్టినే ఆచరించవలెను. ఒకడు సంతానము కలిగించ సమర్థుడు అగును. అతనికి సంతానము కలుగదు. అట్లగుట వలన సంవత్సారాధి దేవత యగు అగ్ని శాంతి పొందకున్నాడు. అందువలన అతడు గర్భధారణ శక్తిని దహించివేయుచున్నాడు. కావున అతనికి సంతానము కలుగకున్నది.

ద్వాదశ కపాల పురోడాశము విశ్వానరము. అతడే సంవత్సరాధిదేవత. యజమాని సంవత్సరాధి దేవతను స్వభాగధేయమున శాంతింపచేయవలెను. అప్పుడు ఆ దేవత శాంతుడగును. భార్య గర్భధారణ స్థానమున నిలుచును. సంతానము కలిగించును.

అతడు వరుణ యాగమున వరుణ పాశ విముక్తుడు అగుచున్నాడు. దధిక్రావన యాగమున పవిత్రుడు అగుచున్నాడు. ఈ కర్మయందు బంగారము దక్షిణ. బంగారము పవిత్రమైనందున అది యజమానిని నిశ్చయముగా పవిత్రుని చేయును.

3. పుత్రుడు కలుగగనే తండ్రి వైశ్వానర దేవతాకమగు ద్వాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

అష్టా కపాలము గాయత్రీ ఛందము అగును. అది ఆ శిశువునకు బ్రహ్మ వర్చస్సు కలిగించును. నవ కపాలము త్రివృత్ స్తోత్రమగును. అది శిశువునకు తేజస్సు కలిగించును. దశ కపాలము విరాట్ ఛందము అగును. అది శిశువును అన్నాద్యుని చేయును. ఏకాదశ కపాలము త్రిష్టుప్ అగును. అది పుత్రునకు ఇంద్రియ సామర్థ్యము కలిగించును. ద్వాదశ కపాలము జగతీ ఛందము అగును. అది పుత్రునకు పశు సంపద కలిగించును.

పుత్రుడు కలుగగానే ఈ ఇష్టిని చేయువాడు పవిత్రుడు, తేజస్వి, అన్నాదుడు, సామర్థ్యము కలవాడు, పశువంతుడు అగుచున్నాడు.

4. దశపూర్ణమాస యాగములను చేయునపుడు అమావాస్య ఇష్టిని గాని, పూర్ణిమనాటి ఇష్టిని గాని అతిక్రమించిన వాడు స్వర్గ భ్రష్టుడు అగుచున్నాడు. అందువలన ఆ ఇష్టులను అతిక్రమించినపుడు వైశ్వానర దేవతాకమగు ద్వాదశ

కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన అతడు సంవత్సరాధి దేవతయగు వైశ్వానరాగ్నిని సంతోష పెట్టిన వాడగును. సంవత్సరాధి దేవతయగు వైశ్వానరాగ్ని యజమానిని దేవతలకు సన్నిహితుని చేయును. తరువాత అతడు దేవతలను ఆశ్రయించి స్వర్గమును పొందును.

5. అగ్నిని ఉద్వాసన చేయువాడు అగ్నిని హత్య చేసినవాడు అగుచున్నాడు. పూర్వము సత్యవచనులగు బ్రాహ్మణులు అట్టివాని అన్నమును బహిష్కరించినారు. కావున అగ్నిని ఉద్వాసన చేయువాడు అగ్ని దేవతాకమగు అష్టా కపాల పురోడాశమును వైశ్వానరాగ్ని దేవతాకమగు ద్వాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

అష్టాకపాల పురోడాశము అష్టాక్షర గాయత్రి అగుచున్నది. అగ్ని గాయత్రి స్వరూపము కావున యజమాని సమగ్ర స్వరూపుడగు అగ్నికి ఆతిథ్యము ఇచ్చినవాడు అగుచున్నాడు. అట్టి ఆతిథ్యము దూరదేశమునకు వెళ్లువారికి అతని ఆప్తులు పాథేయము ఇచ్చినరీతి యగును.

వైశ్వానర దేవతాకమగు ద్వాదశ కపాల పురోడాశము పన్నెండు నెలల సంవత్సర రూపము అగును. సంవత్సరమే అగ్నికి జన్మస్థానము. అందువలన యజమాని అగ్నిని స్వస్థానమునకు చేర్చినట్లు అగును. అందువలన యజమానికి తగిన అన్నము కలుగుచున్నది.

6. గ్రామమును కోరువాడు వైశ్వానరం 'ద్వాదశ కపాలం నిర్వపేత్ మారుతం సప్తకపాలం నిర్వపేత్'

7. మరుత్తులు ఉగ్రదేవతలు. కావున వారికి సంబంధించిన హవిస్సు పాపాధిక్యము కలది. అందువలన ఆ హవిస్సుల విభజన కొరకు యజమాని వైశ్వానరమగు ద్వాదశ కపాలమును ఆహవనీయమందును - మరుద్దేవ తాక సప్త కపాలమును గార్హ్య పత్యమందును పచనము చేయవలెను. వైశ్వానర దేవతాక ద్వాదశ కపాలము పన్నెండు మాసముల సంవత్సరము అగుచున్నది. కావున సంవత్సరము చేతనే వైశ్వానరాగ్ని యజమాని బంధుమిత్రులను అతనికి వశవర్తులను చేయును.

8. మరుద్దేవతాకమగు పురోడాశము సప్త కపాలము అగును. దేవతలందు మరుత్తులే పన్ను చెల్లించు ప్రజలు. మరుత్తులు దేవతలకు ప్రజలు. వారే యజమానికి అతని ప్రజను వశవర్తులను చేయుదురు.

9. సప్త కపాలములు గల మరుత్తులు సప్త గణముల వారు. వారు గణములుగానే యజమానికి అతని ప్రజను వశవర్తులను చేయుదురు.

10. మంత్రములు చదువబడుచుండగనే యజమాని పురోడాశమును వేదియందు ఉంచవలెను. అది ప్రజను యజమానికి వశవర్తుని చేయును.

ఆరవ అనువాకము

1. యుద్ధమునకు వెళ్లగోరువాడు ఆదిత్యం చరుం నిర్వపేత్. ఇది అదితి శబ్ద వాచ్యము. పూర్వులు ఈ భూమి యందే ప్రతిష్ఠావంతులు అయినారు.

2. యుద్ధభూమికి చేరినవాడు వైశ్వానరం ద్వాదశ కపాలం నిర్వపేత్. సంవత్సరోవా అగ్నిర్వైశ్వానరః సంవత్సరమే దేవతలకు స్థానము అగును. ఈ భూమి మీద ఉండియే దేవతలు రాక్షసులను గెలిచినారు. వైశ్వానర ద్వాదశ కపాల నిర్వాపనము వలన యజమాని దేవతల స్థానమునందే ప్రయత్నము చేయుచున్నాడు. అందువలన అతడు యుద్ధమునందు విజయుడు అగుచున్నాడు.

3. పరస్పరము చంపు కొనుటకు సిద్ధమగు శత్రువుల అన్నము తినువానికి ఆ ఉభయుల పాపము సంక్రమించుచున్నది. అందువలన అతడు వైశ్వానరం ద్వాదశ కపాలం నిర్వపేత్. సంవత్సరోవా అగ్ని ర్వైశ్వానరః అప్పుడు సంవత్సర దేవతచే నిర్దోషీకృతమగు అన్నమునే యజమాని భక్షించును. కావున యజమానికి ఆ పాపము సంక్రమించదు.

4. ఇద్దరు వ్యక్తులు శపథము చేసినపుడు వారు సంవత్సర దేవత పేర శపథము చేసినవారు అగుచున్నారు. ఆ ఇద్దరిలో తొలిసారి శపథమునకు ద్రోహము చేయువానిని వరుణుడు తన పాశములచే కట్టివేయును. శపథము చేసినవారిలో మొదట ద్రోహము చేసినవాడు, వైశ్వానరం ద్వాదశ కపాలం నిర్వపేత్. సంవత్సరోవా అగ్నిర్వైశ్వానరః రోగ నివారకమగు సంవత్సర దేవత అనుగ్రహము పొందిన యజమాని ద్రోహ పరిహారము పొందినవాడై వరుణపాశములచే బంధించ పడకుండును.

5. ఒకడు దానము చేసిన గొర్రెను మరొకడు గ్రహించిన అట్టివానికి శ్లేష్మ రోగ రూపమగు పాపము కలుగుచున్నది. అట్టివాడు వైశ్వానరం ద్వాదశ కపాలం నిర్వపేత్. సంవత్సరోవా అగ్నిర్వైశ్వానరః ఆ విధముగా చేసిన యజమాని సంవత్సర దేవతచే దోష రహితముగా చేసిన దానిని గ్రహించినట్లగును. అతనికి శ్లేష్మ రోగ రూప పాపము సంక్రమించదు.

6. రెండువైపుల దంతములు గల అశ్వమును గాని పురుషుని గాని ప్రతిగ్రహించిన వాడు ఆత్మ హింసకు లోనగుచున్నాడు. రెండు వైపుల దంతములు కలవానిని ప్రతిగ్రహించినవాడు వైశ్వానరం ద్వాదశ కపాలం నిర్వపేత్ - సంవత్సరోవా అగ్నిర్వైశ్వానరః అందువలన యజమాని సంవత్సర దేవతచే దోష రహితముగా చేయబడిన దానిని ప్రతి గ్రహించి నట్లగును. అతడు ఆత్మహింసకు లోనుకాడు.

7. ధనము కోరువాడు వైశ్వానరం ద్వాదశ కపాలం నిర్వపేత్. సంవత్సరోవా అగ్నిర్వైశ్వానరః ధనహీనుడు సంవత్సర కాలము సంపన్నుల సముదాయములందు సంచరించునో అప్పుడు అతడు ధనవంతుడు అగును.

8. సంవత్సరాధి దేవతను ప్రయోగించి ఉపసంహారము చేయని వాడు ప్రతిష్ఠను కోల్పోవుచున్నాడు. అతడు మరల ఇంటికి వచ్చి వైశ్వానర పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు మొదట ఏ అగ్నిని ప్రయోగించినాడో ఆ అగ్నినే స్వప్రతిష్ఠ కొరకు విముక్తుని చేసినవాడు అగుచున్నాడు.

9. దాతలు ఇచ్చిన గోవులలో చివరి దానిని ఏ త్రాటితో కట్టునో ఆ త్రాటిని శత్రువు కొట్టమునకు పంపవలెను. అందువలన శత్రువునకు పాప దేవతను పంపినట్లగును.

ఏడవ అనువాకము

1. పశువులను కోరువాడు ఇంద్రం చరుం నిర్వపేత్. ఇంద్రావై పశవః - పశువులు ఇంద్ర సంబంధములు. ఇన్ద్ర మేవ స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. సవాస్మై పశూన్ప్రయచ్ఛతి అతడు పశుమానేవ భవతి.

2. చరు ఇంద్రునిది అగుచున్నది. అతడు పశువులను యోని నుండియే పశువులను కలిగించును.

3. పశువులను కోరువాడు ఇంద్రియ బలోపేతుడైన ఇన్ద్రాయ పురోడాశ మేకాదశ కపాలం నిర్వపేత్. ఇన్ద్రియం వై పశవః ఇన్ద్రమే వేన్ద్రియావన్తగం స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. సః పివాస్మా ఇన్ద్రియం పశూన్ప్రయచ్ఛతి. అతడు నిశ్చయముగా పశువులు కలవాడు అగుచున్నాడు.

4. బ్రహ్మ వర్చస్సు కోరువాడు బ్రహ్మవర్చస్సు కల ఇంద్రాయ పురోడాశమేకాదశం నిర్వపేత్. బ్రహ్మ వర్చసమే దీప్తియగుచున్నది. కావున దీప్తిమంతుడగు ఇంద్రుని స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. సపవాస్మిన్బ్రహ్మ వర్చసం దధాతి. అతడు బ్రహ్మ వర్చసీ భవతి.

5. అన్నము కోరువాడు అన్నవంతుడగు ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశమ్ నిర్వపేత్. అర్కోవై దేవానామన్నమ్. అర్క శబ్దమే దేవతలకు అన్నము అగుచున్నది. కావున ఇన్ద్రమే వార్క వంతగం స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. సపవాస్మా అన్నం ప్రయచ్ఛతి. అతడు అన్నాదుడు అగుచున్నాడు.

6. సంపద కోరువాడు దీప్తివంతుడగు ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలమ్ నిర్వపేత్. ఇంద్రుడే సంపద అగుచున్నాడు. బ్రహ్మవర్చస్సు గల ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయుట వలన యజమాని ఉన్నతుడు అగుచున్నాడు. బ్రహ్మవర్చస్సు గల ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయుట వలన యజమానికి దేహపుష్టి కలుగుచున్నది. బ్రహ్మవర్చస్కుడగు ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయుటవలన యజమాని సంపద గలవాడు అగుచున్నాడు. అన్నములందు ప్రతిష్ఠితుడై నిశ్చయముగ ఐశ్వర్యవంతుడు అగుచున్నాడు.

7. ఎవనిని పాపములు పట్టుకొనునో అతడు పాపములు పోగొట్టు ఇంద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలం నిర్వపేత్. నిషిద్ధ కర్మాచరణమే పాపము. పాపములు పోగొట్టు ఇంద్రునే స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. ఆ ఇంద్రుడే అతనిని నిషిద్ధ కర్మాచరణము వలన కలిగిన పాపముల నుండి విముక్తుని చేయుచున్నాడు.

8. ఎవనిని శత్రువులు భయపెట్టుదురో లేక దేశమును నాశనము చేయనుంకింతురో, అట్టివాడు శత్రునాశక ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశకపాలం నిర్వపేత్. శత్రు నాశకుడగు ఇంద్రుని స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. ఆ ఇంద్రుడే అతనినుండి శత్రువులను తొలగించుచున్నాడు.

9. సంకెలలు వేయబడినవాడు కాని, భటులచే నిరోధింపబడినవాడు కాని ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలమ్ నిర్వపేత్. ఇన్ద్రమేవ స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. ఆ ఇంద్రుడే అట్టివానిని రక్షించుచున్నాడు.

10. ఎవనికి అశ్వమేధాది మహాయజ్ఞములు ఫలములను ఇవ్వకున్నవో అట్టివాడు అశ్వమేధ సాధనమగు అగ్ని - అశ్వ మేధ ఫలభూతుడగు ఆదిత్యుని కూడిన ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలమ్ నిర్వపేత్. ఆదిత్య, అగ్నులే మహా యజ్ఞములకు ప్రారంభ సమాప్తములందు ఉండువారలు. కావున అగ్ని, ఆదిత్యులతో కూడిన ఇంద్రమేవ స్వేన భాగధేయోనోపధావతి. ఇంద్రుడే యజమాని వద్దకు మహా యజ్ఞమును చేర్చును. అతడు మహా యజ్ఞ ఫలమును పొందుచున్నాడు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. గ్రామాధిపత్యము కోరువాడు అనుకూలుడు, ఋజుత్వము గల ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలమ్ నిర్వపేత్. అనుకూలుడు, ఋజుత్వముగల ఇన్ద్రాయ స్వేన భాగధేయేనోపధావతి, ఇంద్రుడే అతనికి భ్రాతృమిత్రాదులను అనుకూలురను చేయును. అతనికి తప్పక గ్రామాధిపత్యము లభించుచున్నది.

2. ఎవని సేన మందగతి కలది అగునో యుద్ధమును ఎదుర్కొన జాలకుండునో అతడు ఇంద్రుని భార్య కొరకు చరును నిర్వాపము చేయవలెను. ఇంద్రాణియే సేనకు దేవత. యజమాని ఇంద్రాణినే స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. ఆమెయే యజమానిసేనకు వాడికలదిగను, యుద్ధమును ఎదుర్కొను దానిగను చేయును.

3. సమిధలందు తృణ విశేషములను కూడ చేర్చవలెను. గోవులు మూత్ర పురీషములు విడిచిన చోటనే తృణాదులు మొలుచుచున్నవి. అట్లగుటచే యజమాని గోవుల మార్గమును అనుసరించినట్లగును. అతనికి గోవులు కలుగును.

4. సంగ్రామము సంభవించినవాడు, రోషము ధైర్యము గల ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలమ్ నిర్వపేత్. ఆ విధముగా చేసినవాడు రోషము, ధైర్యము కలవాడై యుద్ధమున విజయము సాధించును. కోపము, ధీరత్వము గల ఇన్ద్రమేవ స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. ఆ ఇంద్రుడే యజమాని యందు రోషమును, ధైర్యమును ప్రవేశపెట్టును.

అందువలన యజమాని యుద్ధమున గెలుచుచున్నాడు.

5. ఎవడు వ్యాధులు ద్రవ్యహీనుల వలన మనసు చితికినవాడై ఇది తన స్వయంకృత పాపమని క్రుంగుచుండునో, అతడు పైన చెప్పిన ఇష్టినే ఆచరించవలెను. అతని నుండి ఇంద్రియాదులు తొలుగుట వలన చిత్త భ్రమ కలవాడు అగుచున్నాడు. అతడు రోషము, ధీరత్వము గల ఇన్ద్రమేవ స్వేన భాగధేయేనోపధావతి. ఇంద్రుడే అతని యందు వీర్యమును, రోషమును, ధైర్యమును ప్రవేశపెట్టును. అప్పుడు అతడు నష్టచిత్తుడును, భ్రాంతుడును కాకుండును.

6. ప్రజలు తనకు దానము చేయవలెనని కోరుకొనువాడు దాతయగు ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలం నిర్వపేత్. అతడు దాత అయిన ఇన్ద్రమేవస్వేన భాగధేయేనోపధావతి. ఇంద్రుడే ప్రజలను అతనికి దానము చేయువారినిగ చేయును. ప్రజలు అతనికి దానము చేయవలెననుకొందురు.

7. ఒకనికి దానము అందినట్లుగును. కాని అందదు. అతడు ప్రదాతయగు ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశ కపాలం నిర్వపేత్. ప్రదాతయగు ఇన్ద్రమేవస్వేన భాగధేయేనోపధావతి. అతనికి ఇంద్రుడే దానములు ఇప్పించును.

8. చిరకాలముగ రాజ్యభ్రష్టుడు గాని, రాజ్యభ్రష్టుడు అగుచున్నవాడు గాని చక్కని రక్షణలు గల ఇన్ద్రాయ పురోడాశమేకాదశపాలమ్ నిర్వపేత్. చక్కని రక్షణలనిచ్చు ఇన్ద్రమేవ స్వేనభాగధేయోనోపధావతి. ఇంద్రుడే అతనిని రక్షించును. అతడు రాజ్యభ్రష్టుడు కాదగినవాడు కాకుండును.

9. ఇంద్రుడు దేవతలందరి యందు సమానుడై ఉండెను. అతనికి ఆధిక్యత లేకుండెను. అందుకు ఇంద్రుడు ప్రజాపతిని సేవించినాడు. ప్రజాపతి ఇంద్రుని కొరకు ఇంద్రదేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేసినాడు. ఈ నిర్వాపము నందే శక్తిని చేర్చినాడు. శక్వరీ ఛందస్సునకు చెందిన యాజ్యా పురోవాక్యలను నిర్మించినాడు. శక్వరి వజ్రరూపమగును. అది వజ్రమై ఇంద్రుని ప్రకాశింపచేసినది.

ఇంద్రుడు ఐశ్వర్యవంతుడు అయినాడు. అట్లయి అది తనను కాల్చునేమోయని భయపడినాడు. మరల ప్రజాపతిని సేవించినాడు. ప్రజాపతి శక్వరిని మించినదియు, రేవతీ శబ్ద ఘటితమైనదియునగు ఛందస్సును శాంతి కొరకును, దహించకుండుటకును కల్పించినాడు.

10. సంపద సంపాదించుటకు సమర్థుడయయు సంపదయందు సామాన్యులతో సమానుడగునో అతడు 'ఐన్ద్రమ్ ఏకాదశకపాలమ్ నిర్వపేత్'. అతడు 'ఇన్ద్రమేవ స్వేనభాగధేయేనోపధావతి.' ఇంద్రుడే అతనికి ఇంద్రియ బలము కలిగించును.

రేవతీ శబ్ద ఘటిత ఛందస్సు శాంతి కొరకును, దహింపబడుకుండుటకును పురోనువాక్యయగును. శక్వరి యాజ్యయగును. శక్వరి వజ్రమగును. అది యజమానిని ఐశ్వర్యముచే ప్రకాశింపచేయును. అతడు నిశ్చయముగ

ధనవంతుడు అగుచున్నాడు.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. శత్రువధ కోరువాడు "అగ్నావైష్ణవ మేకాదశ కపాలం నిర్వపేత్." అందు సరస్వతిది ఆజ్యభాగము. చరుబృహస్పతికి సంబంధించినది. ఏకాదశకపాలము అగ్ని, విష్ణు దేవతాకము. అగ్ని సర్వదేవతాస్వరూపుడు. విష్ణువు సర్వయజ్ఞ స్వరూపుడు. అందువలన యజమాని తన శత్రువును దేవతలచేతను, యజ్ఞముల చేతను హింసించువాడగుచున్నాడు. ఆజ్యభాగము గల సరస్వతి వాక్కు అగును. అందువలన అతడు శత్రువును మాటచే హింసించును. చరుకు సంబంధించిన బృహస్పతి దేవతలకు బ్రహ్మ. కావున శత్రువును బ్రహ్మశక్తిచే హింసించును.

2. తనను హింసించు వానిని హింసించుటకును, తన శత్రువును హింసించుటకును అధిక ప్రయోగార్థము రెండు పురోనువాక్యలను చేయవలెను. హింసింపబడువాడు ఈ ఇష్టినే యజించవలెను. అందువలన అతడు దేవతలచే దేవతలను, యజ్ఞముచే యజ్ఞమును, వాక్కుచే వాక్కును, బ్రహ్మచే బ్రహ్మను, నివారించిన వాడగుచున్నాడు. అతడు దేవతలకు, యజ్ఞములకు నడుమ మసలిన వాడగును. అందువలన అతనికి ఎచటినుండియు హాని కలుగదు. అతనిని హింసించగోరువాడు హింసించజాలడు.

3. యజ్ఞఫలము పొందనట్టివాడు అగ్నావైష్ణవ మేకాదశకపాలం నిర్వపేత్. అగ్నిస్సర్వాదేవతాః. విష్ణుర్యజ్ఞః అగ్నించైవ విష్ణుం స్వేనభాగధేయేనోపధావతి. వారే అతనికి యజ్ఞఫలమును ప్రసాదింతురు. అతడు యజ్ఞఫలము కలవాడు అగుచున్నాడు.

4. చూపు కోరువాడు అగ్ని, విష్ణు దేవతాకమగు చరును నేతియందు నిర్వాపము చేయవలెను. మానవులు అగ్నినేత్రముతోను, దేవతలు యజ్ఞనేత్రముతోను చూచుచున్నారు. అగ్నా విష్ణువులను స్వభాగధేయమున సేవించవలెను. వారే అతనికి చూపు కలిగింతురు. అతడు చూపు కలవాడు అగుసున్నాడు.

5. ఘృతము ధేనువు బీజము. బియ్యము ఎద్దు యొక్క బీజము. ఈ మిథునము వలననే యజమానికి దృష్టి పాటవము కలుగును. ఘృతము తేజస్సు అగును. నేత్రము తేజస్సు అగును. తేజోరూపమగు ఘృతమున, తేజోరూపమగు నేత్రము కలుగుచున్నది.

6. యజించు వాడు శత్రువైనప్పుడు అతడు యజించని వాని బలవీర్యములను లాగుకొనును. దానికి ప్రతీకారము చేయదలచినవాడు అధ్వర ప్రాయమగు ఇష్టిని నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన ఇతని బలవీర్యములు యజించు శత్రువునందు చేరవు. వాక్కునకు ముందు నిర్వాపము చేయవలెను. అప్పుడు అతని వాక్కు ఇతని వాక్కునందు చేరును. ఇతని వాక్కును ఇతర వాక్కులు అనుసరించును. అవి యజమాని యందు వీర్యబలశక్తులను చేర్చును.

7. ప్రాతఃకాల యజ్ఞము సమాప్తమగునంత కాలమున అగ్నావిష్ణువుల అష్టాకపాలమును నిర్వాపము చేయవలెను. ఆజ్యభాగము సరస్వతిది. చరు బృహస్పతిది. అష్టాకపాలము గాయత్రి అష్టాక్షరి యగును. ప్రాతః కాలయజ్ఞము గాయత్రి సంబంధి. ఈ అష్టసంఖ్యచే ప్రాతస్సవనము పరిపూర్ణమగును.

8. మధ్యాహ్న సవనము సమాప్త మగునంత కాలమున అగ్నావిష్ణువుల ఏకాదశకపాలమును నిర్వాపము చేయవలెను. ఆజ్యభాగము సరస్వతిది. చరు బృహస్పతిది. ఏకాదశ కపాలము త్రిష్టుప్ యొక్క ఏకాదశాక్షరమగును. మధ్యాహ్నసవనము త్రిష్టుప్ సంబంధి. ఈ ఏకాదశ సంఖ్యచే మధ్యాహ్న సవనము పరిపూర్ణమగును.

9. సాయంకాల సవనము సమాప్తమగు నంత కాలమున అగ్నావిష్ణువుల ద్వాదశ కపాలమును నిర్వాపనము చేయవలెను. ఆజ్యభాగము సరస్వతిది. చరు బృహస్పతిది. ద్వాదశకపాలము జగతీ ఛందస్సు యొక్క ద్వాదశాక్షరి అగును. సాయంసవనము జగతీ సంబంధి. ద్వాదశ సంఖ్యచే సాయంసవనము పరిపూర్ణము అగును.

10. దేవతలచే దేవతలకు యజ్ఞముచే యజ్ఞమునకు వాక్కుచే వాక్కునకు బ్రహ్మచే బ్రహ్మకు ప్రతీకారము చేయనగును. కపాలములు ఛందస్సును - పురోడాశము సవనములకు చేరును.

11. గోవు యొక్క కాలమందు మిత్రావరుణ దేవతాకమగు ఏకకపాల పురోడాశమును నిర్వాపనము చేయవలెను. ఈ గోవు శత్రువినాశము చేయునది అగును. ఇదియే ఇతని ఏకకపాల పురోడాశము అగును. న హి కపాలైః పశుమర్హ్వాత్యాప్తుమ్ - కపాలమునిచ్చి పశువును పొందుటకు అర్హ్వాత లేకున్నది.

పదవ అనువాకము

1. ఒకప్పుడు ఈ సూర్యుడు ప్రకాశింపకుండెను. అప్పుడు దేవతలు సూర్యుని ప్రకాశింప చేయదలచిరి. వారు సోమ రుద్ర దేవతాకమగు చరు నిర్వాపము చేసిరి. అట్లుచేసి సూర్యునకు ప్రకాశము కలిగించినారు.

2. బ్రహ్మవర్చస్సు కోరువాడు సోమరుద్ర దేవతాకమగు చరు నిర్వాపము చేయవలెను. సోమరుద్రులను స్వభాగధేయమున పూజించవలెను. అప్పుడు వారే అతనికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగింతురు. బ్రహ్మవర్చసీ భవతి.

3. ఆ చరును పుష్యమాస పూర్ణిమ నాడు నిర్వాపము చేయవలెను. రుద్రుడు పుష్యము, సోముడు పూర్ణిమ అగుదురు. వారు అప్పుడు పరిపూర్ణులై ఉందురు. అందువలన యజమానికి - నిశ్చయముగా బ్రహ్మవర్చస్సు కలుగుచున్నది.

4. బ్రహ్మవర్చస్సు పరిగ్రహించుటకు ఆవరణ గల వేదియందు యజించవలెను. తెల్లని దూడగల ఆవుపాలు మథించి

ఆజ్యము చేయవలెను. ఆజ్యము ప్రోక్షించుటకు ఉపయోగపడును. ఋత్విగాదులు ఆజ్యము ప్రోక్షించుకొని పవిత్రులు అగుదురు. అది బ్రహ్మవర్చస్సునంతను కలిగించుననియు మరింత బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగించుననియు చెప్పుదురు.

చర్మము చెడు సంశయము కలవాడు, మానవీ ఋక్కులను ధ్యానించవలెను. ఏదిఏది మనువు చెప్పినాడో అదెల్ల ఔషధము అగుచున్నది. అదియే యజమానికి ఔషధము అగుచున్నది.

5. చర్మము చెడునను భయము కలవాడు, కుష్ఠరోగము వచ్చునని భయము కలవాడు, సోమ పూషదేవతాకమగు చరు నిర్వాపము చేయవలెను. మానవుడు దేవతా సంబంధమున సోమ సంబంధియగుచున్నాడు. పశువులు పూష సంబంధులు అగుచున్నవి. స్వయముగా దేవతల చేతను, పశువుల చేతను యజమాని చర్మము రోగములేనిది అగుచున్నది. దుశ్చర్మాన భవతి. అతడు చెడుచర్మము గలవాడు కాకుండును.

6. సంతానము కోరువాడు సోమరుద్ర దేవతాక చరు నిర్వాపము చేయవలెను. సోముడు రేతస్సునుంచువాడు, అగ్ని ప్రజలను పుట్టించు వాడు అగుచున్నారు.

సోముడు ఇతని రేతస్సును గర్భాశయమందుంచును. అగ్ని సంతానము కలిగించును. అతడు సంతానవంతుడు అగును.

7. శత్రువును వధించదలచిన వాడు సోమరుద్ర దేవతాక చరు నిర్వాపము చేయవలెను. పురుషుడు సోమసంబంధి. అగ్ని రుద్రుడగును. యజమానిని తన దేవతనుండి తీసికొని రుద్రునకు వప్పగించును. అట్లగుటచే శత్రువు సత్వరమే నశించును.

8. దీర్ఘరోగి సోమరుద్ర దేవతాక చరు నిర్వాపము చేయవలెను. దీర్ఘరోగి శక్తి సోముని, శరీరము రుద్రుని చేరుచున్నవి. నిర్వాపము చేయుట వలన అతడు సోమునినుండి శక్తిని, రుద్రుని నుండి దేహమును పొందుచున్నాడు. ఇతాసుః భవతి యది జీవతి - గతాసువైనను జీవించును.

9. సోమరుద్రులచే గ్రహించబడిన వానిని హోతవిముక్తుని చేయును. సోమ రుద్రుల చేతబడి నశింపనున్న వాడు హోతకు ఎద్దును దానము చేయవలెను. హోత అగ్నియే. ఎద్దు అగ్నియే. హోత వహ్నిరూపుడై, వహ్నిరూపమగు ఎద్దు వలన తృప్తి నొందుచున్నాడు.

10. శత్రువు గృహమునందే శత్రువునకు శత్రువును కలిగించ దలచినవాడు వేదిని స్వీకరించి దక్షిణార్థమును మాత్రమే త్రవ్వవలెను. మిగిలిన సగము త్రవ్వరాదు. బర్హిస్సు సగము పరచరాదు. సమిధలందు సగము అగ్నిలో వేయవలెను. సగము వేయరాదు. అందువలన శత్రువునకు అతని గృహమునందే శత్రువు కలుగుచున్నాడు.

పదకొండవ అనువాకము

1. గ్రామాధికారము కోరువాడు ఇంద్రదేవతాక ఏకాదశకపాలపురోడాశమును, మరుద్దేవతాకమగు సప్తకపాలపురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. ఇంద్రుని మరుత్తులను స్వభాగధేయమున సేవించవలెను. వారే అతనికి భ్రాతృమిత్రాదులను సమకూర్తురు. అతడు గ్రామస్వామి అగును.

2. మరుత్తులు ఉగ్రరూపులు. కావున ఇంద్ర పురోడాశమును, మరుత్తుల పురోడాశమును వేరు వేరు అగ్నులందు ఉంచవలెను. పాపాధిక్యము కలదానిని విడదీయవలెను. అందుకు ఇంద్రపురోడాశమును ఆహవనీయాగ్ని యందును, మరుత్తుల పురోడాశమును గార్హ్వా పత్యాగ్ని యందును ఉంచవలెను. మరుత్తులు సప్తగణములు వారు వారి పురోడాశము సప్తకపాలాత్మకము. మరుత్తులు గణములుగనే యజమానికి పుత్ర, భాతృ, మిత్రాదులను ఏర్పరచుదురు.

యజమాని - మంత్రము ఉచ్చరించబడుచుండగనే వేదియందు పురోడాశమును ఉంచవలెను. అందువలన ప్రజలు అతనికి అనువర్తులు అగుదురు.

3. పాలకులకు, ప్రజకు కలహము కలిగించదలచిన వాడు ఈ ఇష్టినే ఆచరించవలెను. ఇంద్రదేవతాకమగు పురోడాశమును వేరుచేసి తీసికొనవలెను. ఇంద్రుని కొరకు "అణుబ్రూహి." అను మంత్రమును ఉఛ్ఛరింపుము అనవలెను. అగ్నీధ్రుని శ్రేషట్ మంత్రము పఠింపుమని కోరి మరుత్తులను గూర్చి యాజ్యా మంత్రము ఉఛ్ఛరించుము అనవలెను.

మరుద్దేవతాకమగు పురోడాశమును వేరుచేసి తీసికొనవలెను. మరుత్తుల కొరకు 'అనుబ్రూహి' అను మంత్రము ఉచ్చరించుమని కోరవలెను. ఇంద్రుని గూర్చి యాజ్యామంత్రము ఉఛ్ఛరించుము అనవలెను.

అందువలన స్వభాగధేయము కొరకని పాలకులకు ప్రజలకు మధ్య కలహము కలుగును. వారలు ఒకరి నొకరు బాధించుకొనుచుందురు.

4. పాలకులను ప్రజలను పరస్పరము అనుకూలురను చేయదలచినప్పుడు ఈ ఇష్టినే ఆచరించవలెను. దేవతానుగుణమున పురోడాశమును వేరుచేయవలెను. వానిని తీసికొని దేవతాను గుణముగ యజించవలెను. ఆ పురోడాశ భాగముల వలననే పాలకులు, ప్రజలు కలసిమెలసి ఉందురు. వారి సమైక్యత నిశ్చయము.

5. గ్రామాధికారము కోరువాడు ఇంద్రదేవతాకమగు ఏకాదశకపాల పురోడాశమును విశ్వేదేవతాకమగు ద్వాదశకపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు ఇంద్రుని విశ్వేదేవతలను స్వభాగధేయమున సేవించవలెను. వారే అతనికి భ్రాతృ, మిత్రాదులను సమకూర్తురు. అతడు నిశ్చయముగ గ్రామస్వామి అగును.

6. ఇంద్ర పురోడాశమును, విశ్వేదేవపురోడాశమును వేరు వేరు చేయవలెను. తదుపరి ఇంద్ర పురోడాశమును అందుకొనవలెను. అందువలన అతనికి ఒకవంక బలవీర్యములు, మరొక వంక భ్రాతృ, మిత్రజనులు లభింతురు.

7. భ్రాతృ, మిత్రాదులు యజమానిని సేవించు సందర్భమున అంచున్న వస్త్రము దక్షిణ అగును.

8. గ్రామాధికారము కోరుకొనువాడు గోవు పాలయందు ప్రియంగు సంబంధమగు చరును మరుత్తుల కొరకు నిర్వాపము చేయవలెను. మరుత్తులు మచ్చలుగల ఆవు పాలనుండి పుట్టినారు. ప్రియంగువులు మచ్చల ఆవునుండి పుట్టినవి. భ్రాతృ, మిత్రాదులగు వారు దేవతా విషయమున మరుత్సంబంధులు. యజమాని మరుత్తులను స్వభాగధేయమున యజించవలెను. వారే అతనికి ప్రజను సమకూర్తురు. అతడు నిశ్చయముగా గ్రామస్వామి అగును.

9. యాజ్యా పురోనువాక్యలు ప్రియవతులు అగుచున్నవి. అందువలన యజమానిని సమానులలో ప్రీతిపాత్రుని చేయును. పురోనువాక్య రెండుపాదములది. అందువలన అతనికి రెండు పాదముల ప్రాణులు లభింతురు. యాజ్య నాలుగు పాదములది. దాని వలన అతనికి నాలుగు పాదముల ప్రాణులు లభించును.

10. దేవతలు, అసురులు యుద్ధమునకు సిద్ధమైనారు. అప్పుడు దేవతలు పరస్పరము కలహించుకున్నారు. వారు ఏ ఒక్కరి ప్రాధాన్యతను అంగీకరించలేదు.

అగ్ని వసువులు ఒకటిగను - సోమరుద్రులు ఒకటిగను - ఇంద్ర మరుత్తులు ఒకటిగను వరుణ ఆదిత్యులు ఒకటిగను నాలుగు విధములుగా విడిపోయినారు.

11. అప్పుడు ఇంద్రుడు ప్రజాపతిని సేవించినాడు. ప్రజాపతి ఇంద్రునిచే సంజ్ఞానేష్టిని చేయించినాడు. వసువులతో కూడిన అగ్ని కొరకు అష్టాకపాల పురోడాశమును - రుద్రునితో కూడిన సోముని కొరకు చరును, మరుత్తులతో కూడిన ఇంద్రునకు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును, ఆదిత్యులతో కూడిన వరుణునకు చరును నిర్వాపము చేసినాడు.

అప్పుడు దేవతలు ఇంద్రుని పెద్దరికమును అంగీకరించినారు.

12. సమానులందు భేదభావము కలవాడైనపుడు ఈ సంజ్ఞానేష్టిని యజించవలెను. అగ్నితో కూడిన వసువుల కొరకు అష్టాకపాల పురోడాశమును, రుద్రునితో కూడిన సోముని కొరకు చరును, మరుత్తులతో కూడిన ఇంద్రుని కొరకు ఏకాదశకపాల పురోడాశమును, ఆదిత్యులతో కూడిన వరుణునకు చరును నిర్వాపము చేయవలెను. అప్పుడు యజమాని ఇంద్రుడగును. సమానులు అతని పెత్తనమును అంగీకరింతురు.

సమానానామ్ వశిష్ఠః భవతి. అతడు సామానులందు విశిష్టుడు అగును.

పన్నెండవ అనువాకము

1. ప్రజాపతీ! నీవే విశ్వములందు వ్యాపించి ఉన్నావు.

2. ప్రజాపతియే హిరణ్యగర్భుడు. ప్రజాపతి రూపుడగు ఆ పుత్రుడు, తండ్రిని ఎరుగును. తల్లిని ఎరుగును. ప్రజాపతి అభిజ్ఞుడు. అతడు ఆ మాతా పితరులకు పుత్రుడు అగును. కావుననే అతడు వారిని ఎరిగియున్నాడు. అతడు యజమానికి తిరిగి ధనమును ఇచ్చుచున్నాడు. అతడు ద్యులోకమును, అంతరిక్షమును, స్వర్గలోకమును ఆవరించినాడు. అతడు భువనముల నన్నింటిని ఆచ్ఛాదించినాడు.

3. అగ్ని వంటి సూర్యుని కిరణములు లోకములను చూచుటకుగాను ఆకసమున పెరుగుచున్నవి. ఎరుపు తెలుపు మున్నగు రంగులు గల, సకల ప్రాణి జాలములకు నేత్రము వంటి కిరణ పుంజము వెలువడుచున్నది.

4. అగ్నీ! పూర్వులు ఉదారులు, ధనికులై ధనమును విస్తరింపచేసినారు. మాకు పూర్వుల సంపాదనలేదు. నీవే మాకు మలినరహితమును, ప్రకాశమానమును అగు ధనమును కలిగించుము. పెంపొందించుము.

5. అగ్ని మానవుల కొరకని హస్తములందు ధనము ధరించి ఉండువాడు. అతడు సమస్త ధనములకు అధిపతి. సమస్త హిరణ్యములను కూర్చగలవాడు. అతడు తనశక్తిచే యజమానులను నిరంతర అనుష్ఠాతలను - బ్రహ్మసదృశులను చేయును గాత.

6. సవితృదేవత చేతులనిండ బంగారము ఉన్నది. మేము అతనిని సమీపింతుము. మమ్ము రక్షించుమని ఆహ్వానింతుము. అతడు దేవతా స్వరూపుడు. మాకు యోగ్యమగు స్థానమును ఎరుంగును.

7. సూర్యదేవా! మాకు ఇప్పుడు అనుభవయోగ్యమగు కర్మఫలమును ప్రసాదించుము. రేపు మరియు ప్రతి దినము మాకు అట్టి కర్మఫలమునొసంగుము.

దేవా! అనుభవయోగ్యమును, విశాలమును అగు స్వర్గము సిద్ధించుటకు తగిన కర్మను మేము చేయుదుము గాత.

8. భూదేవీ! నీవు అభిముఖము కలదానవు. మహిమాన్వితవు. నీ మహిమచే పర్వతములను సంతోషపెట్టుచున్నావు. అదే మహిమచే పర్వతముల దుఃఖమును భరించుచున్నావు.

9. జనసంచారము కల భూమీ! ప్రాణులు, నానావిధసస్యములు నిన్ను ఆశ్రయించి ఉన్నవి. సకిలించు గుర్రమువలె జనులకు భోగ వస్తువులు ప్రసాదించుచున్నావు.

10. సేవించిన హింసించనదియు - మిత్రుని వలె హితము కూర్చునదియు, వాంతి కలిగించనదియు, ఉదరమునకు ఆరోగ్యకరమైనట్టిదియు అగు సోమమును సేవించుచున్నాను. ఆ సోమము నా ఉదరమున చేరినది. అది జీర్ణమగుటకును, వాంతి కలిగించకుండుటకును ఇంద్రుని పూజించుచున్నాను.

11. సోమము కోపమును పూర్తిగా విడిచినది. మూడు సవనములందు రాళ్లచే దంచబడునది. దంచుట వలన అటునిటు కదలునది. అభిషవించబడినది. రాళ్ల రాపిడికి చితికిన అవయవములు కలది. రసము పిండుట వలన నీరసము అయినది. అటువంటి సోమము విశ్వము నందలి సకల వనములందు వర్ధిల్లును గాత.

ఇన్ద్రం ప్రతిమానాని దేభుః - నీకు ఉపమానములు ఇంద్రుని కించ పరచజాలవు.

12. యజమాని జమదగ్ని వంటివాడు. యజ్ఞము చేయగోరుచున్నవాడు. స్తుతులచే పూజించుచు ఇంద్రుని కొరకని సోమమును దంచుచున్నాడు.

ఇంద్రా! నీవు ఫలములను వర్షించువాడవు. ఉదరమున చేరి వమనమునకు తొందరపెట్టు సోమమును నియంత్రించు వాడవు. ఉదరమున చేరిన సోమమును జీర్ణమగునట్లు శాసించుము. నిన్ను భజించు యజమానికి సోమము జీర్ణమగు శక్తి ప్రసాదించుము.

13. సోమమా! ఋత్విజులు ఇష్టిరూపమగు బృహత్కర్మనాచరించుచున్నారు. అందుకని నిన్ను రాళ్లతో దంచి బాధించుచున్నారు. వారే నీకు శ్యామాక చరు రూప హవిస్సును అర్పించుచున్నారు. నీవు సోమ శబ్ద వాచ్య సూర్యుడవు. నా ఉదరమునందలి నిన్ను ఇంద్రుడు యుద్ధమునందువలె బయటపడకుండ నిలుపును.

14. విష్ణువా! నేను యజమానిని. నన్ను దేవతలు, విధి ప్రేరేపించుచున్నారు. ఆ ప్రేరణచే నేను నీకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాను.

పశుసాధ్యమగు యజ్ఞమా! నేను సమర్పించిన హవిస్సును అనుభవించుము. నా వాక్కులు శోభనములు. స్తుతి రూపములు. అవి నిన్ను వర్ధిల్ల చేయును గాత. నీవు పూజ్యుడవు. నాకు నిత్యము శుభములు కలిగించుము. నన్ను రక్షింపుము.

15. యజ్ఞరూప విష్ణువా! ఈ యజ్ఞమందు నీ నామ నిర్వచనమును తెలిసికొన్నాను. స్వామివగు నిన్ను ఆ నామములచే స్తుతించుచున్నాను. నీవు దృశ్యమానమగు ఈ లోకమునకు దూరమున ఉన్నవాడవు. తపస్విని. అట్టి నిన్ను తపస్విని కాబట్టి నేను స్తుతించుచున్నాను.

16. విష్ణూ! నేను 'శిపివిష్టుడను' అని నీవు చెప్పినావు. అది ఏమాత్రము గర్హణీయము కాదు. అట్లనుకొని ఆ నామమును మాకు దూరము చేయకుము. యుద్ధములందు నీవు నానా రూపములు ధరింతువు కదా! అట్లే ఈ నామము మా మనములందు నిలుచును గాక!

17. అగ్నీ! యజమాని హవిస్సు నిచ్చుచున్నాడు. అతనికి ధనము నిమ్ము. వీరులగు భృత్యులు కలిగి, కను ముక్కు తీరు చక్కగా ఉన్న పుత్రులను ఇమ్ము. నీవు ప్రసాదించిన పుత్రుల వలన మేము అగ్రగణ్యులము అగుదుముగాక.

18. అగ్నీ! నాకు వాకిళ్లవంటి వందల పశువులను ఇమ్ము - వేల పశువులను ఇమ్ము. యజ్ఞము కొరకు ఆటంకములు తొలగించి అన్నమును వృద్ధిచెందించుము. మాస్తుతులచే సంతృప్తుడవు అగుము. ద్యావాపృథ్వులను మాకు అనుకూలములను చేయుము. ఉషస్సులు, స్వర్గమును వలె నా గృహమును ప్రకాశవంతము చేయును గాత.

19. అగ్ని ధనమును ఇచ్చును గాత. అగ్ని వీరులగు పుత్రుల పాలకుడు. అతడు మాకు వేయి విధములుగ ఋషితుల్యులగు పుత్రులను ఇచ్చును గాత. ఈ అగ్ని స్వర్గమందంతటను మా హవ్యమును వ్యాపింపచేసినాడు. అట్టి అగ్నికి అనేక స్థానములు ఉన్నవి.

20. అగ్నీ! మమ్ము భాధించకుము. రక్షింపుము. మమ్ము భరించుము. వదిలివేయకుము.

21. అన్నవంతుడైన ప్రజాపతీ! దర్భపూరిత ఆజ్యము వలె నీవు పవిత్రుడవు. చొక్కపు బంగారము వలెను, ఆభరణముల వలెను, నీవు ప్రకాశింతువు గాత.

22. ఆనందము కలిగించు అగ్నీ! నీనోరు రెండు ధర్వుల నేతితో నిండి ఉన్నది. యజ్ఞములందు మాకు ఉత్సాహము కలిగించుము. నిన్ను స్తుతించు యజమానులకు అన్నము కల్పించుము.

23. వాయువా! నీవు పుష్టిమంతములగు వంద గుర్రములను నీ రథమునకు కట్టుము. మా ఇంటికి విచ్చేయుము.

కాకున్న వేల అశ్వములను కూర్చుము. ఆ రథము వేగముగా మా ఇంటికి వచ్చును గాత.

24. వాయువా! యజ్ఞగృహమున యజ్ఞము జరుగుచున్నది. దానికి నీవు సిద్ధి కలిగించ వలసి ఉన్నది. కావున నియుత్తులతో నీవు హవిస్సునందించు యజమాని వద్దకు వెళ్లుదువు. ఈ యజ్ఞమునందు మాకు పుత్రులు, గోవులు, అశ్వములతో కూడిన ధనము ప్రసాదించుము.

25. జలములు సంపన్నములు. మాకు సంతోషము కలిగించునవి. అధిక అన్నవంతములు. వానితో మేము ఇంద్రుని స్తుతించి ఆనందింతుము. అట్టి జలములు మా స్వామియైన ఇంద్రునకు సుఖవంతములు అగును గాక.

26. ఇంద్రా! యజమాని ధనవంతుడు. అతడు ధనవంతుడవు, అన్నవంతుడవు, దేవతలందు ప్రసిద్ధుడవైన నిన్ను ఎంతో శ్రద్ధగా స్తుతించుచున్నాడు.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
రెండవ కాండమునందలి రెండవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

అగ్నేనయ సుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్|
యుయో ధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ||

మూడవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. ఐశ్వర్యము కోరువాడు - వరదులును, సంపన్నులును అగు ఆదిత్యులకు చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేయవలెను. ఆదిత్యులే యజమానికి ఐశ్వర్యములు కలిగించుచున్నారు. ఒకడు ఐశ్వర్యమునకు అర్హుడు అగును. అట్లయ్యు ఐశ్వర్యవంతుడు కాకుండును. అట్టివాడు సంపన్నులైన ఆదిత్యులను స్వభాగధేయమున సేవించవలెను. ఆ ఆదిత్యులే అతనికి ఐశ్వర్యము కలిగింతురు. అతడు నిశ్చయముగా ఐశ్వర్యవంతుడు అగుచున్నాడు.

2. పూర్వము శత్రువుచే తన దేశము నుండి తొలగించబడిన వాడును, ప్రస్తుతము శత్రువుచే స్వదేశము నుండి తొలగించబడిన వాడును స్వస్థానమునందు నిలుపు సమర్థులగు ఆదిత్యులకు చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు స్వభాగధేయమున ఆదిత్యులను సేవించవలెను. అట్లయిన ఆదిత్యులే అతనిని స్వదేశమునకు చేర్చెదరు. అప్పుడు శత్రువులు అతనిని తొలగించజాలరు.

3. స్వదేశచ్యుతుడు 'అమ్మా భూమీ! నన్ను ప్రవేశించుటకు అనుమతించుము' అను మంత్రమును ఉచ్చరించవలెను. శత్రువు కాలుపడిన మట్టిని పట్టవలెను. అందువలన అదితి శబ్దవాచ్యమగు ఈ ధరిత్రియే అతనిని స్వదేశమునకు అనుమతించును.

4. సత్యాశీరిత్యాహ సత్యమేవాశిషం కురుత. నా కోరిక ఫలించును గాత అనుట వలన వాస్తవముగనే కోరికలు తీరుచున్నవి.

5. రాజ్యచ్యుతుడైన వాడు ప్రజలమనస్సు నాకు అనుకూలమగును గాత, అను 'ఇహమనః' మంత్రమును

ఉచ్చరించవలెను. ఆ మంత్రము ప్రజలను అతనికి అనుకూలమనస్కులను చేయును.

6. మరుత్తులారా! మీరు రాజ్యమున ప్రవేశము కలిగించ గలవారలు. దేశచ్యుతడగు ఇతడు రాజుతో యుద్ధము చేసి జయించ తలచినాడు. మీరు రాజ్యచ్యుతుడగు రాజునకు అభిముఖముగా అతని దగ్గరకు వెళ్లుడు అని "ఉపప్రేత మరుతః సుదానవః ఏనా విశ్వతినాభముగం రాజానమ్" మంత్రము చెప్పుచున్నది.

ఈ మంత్రము మరుత్సంబంధము. అందువలన మంత్రము చదివిన వానికి అది రాజ్యమును ప్రజలను సమకూర్చి సమృద్ధము చేయును.

7. అతడు గ్రామ్యవాది. సభలోనకాక రహస్యముగా హితము చెప్పువాడు. అతని వలన కలుగు హానిని నివారించుటకు అతని ఇంటినుండి ధాన్యమును తీసికొనవలెను. వానిలో నల్లని, తెల్లని ధాన్యమును వేరుచేయవలెను. ఆ తెల్లని ధాన్యముచే ఆదిత్యులకు చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేయవలెను. ప్రజ ఆదిత్య సంబంధి అగును. అందువలన ప్రజలు యజమానిని చేరుకొందురు.

8. రాజ్యచ్యుతనకు ప్రజ అనుకూలమైనంత మాత్రమున రాజ్యము కలుగదని వచింతురు. కావున రాజ్య ప్రాప్తి కొరకు వరుణ సంబంధమగు చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేయవలెను. ప్రజకు ఆదిత్యులవలె రాజ్యమునకు వరుణుడు అధిదేవత అగును. ఆదిత్యవరుణుల సంతృప్తి వలన రాజ్యచ్యుతనకు ప్రజయు, రాజ్యము ఉభయము లభించును.

9. అప్పటికి అతనికి ప్రజ, రాజ్యము లభించకున్నచో నేను నా ప్రజను రాజ్యమును పొందుటకు గాను శత్రువునుండి తెచ్చిన హవిర్భాగమును ఆదిత్యుల కొరకు నిర్వాపము చేయుదును, అని నిర్వాపము చేయవలెను. ఆ విధముగా నిర్వాపము చేయుటవలన ఆదిత్యులే హవిర్భాగమును అపేక్షించుచున్న వారై అతనికి స్వకీయ ప్రజను సమకూర్తురు.

10. అప్పటికి అతనికి ప్రజయు, రాజ్యము లభించకున్నచో ఈ ఆదిత్యచరునే నిర్వాపము చేయవలెను. ఇధ్మమునందు శంకువులను బంధించవలెను. అప్పుడు అతడు తనను విడిచిన ప్రజను మరల పొందును.

11. అప్పటికి ప్రజను పొందనిచో మరల ఆదిత్యదేవతాకమగు చరు హవిస్సునే నిర్వాపము చేయవలెను. ఇధ్మము నందు కూడ శంకువులను బిగించవలెను. అప్పుడు నిశ్చయముగ అతడు తన ప్రజను పొందును.

12. శంకువు రావిచెట్టునకు సంబంధించినది కావలెను. రావి మరుత్తుల ఓజస్సు అగును. మరుత్తుల ఆ ఓజస్సుతోనే అతడు తన ప్రజను పొందును.

13. శంకువులు ఏడు కావలెను. మరుత్తులు సప్తసంఖ్యాకులు కదా! అందువలన ప్రజలు గుంపులు, గుంపులుగా

అతనిని చేరుకొందురు.

రెండవ అనువాకము

1. దేవతలు మృత్యువునకు భయపడినారు. వారు ప్రజాపతిని అర్థించినారు. అతడు వారికి ప్రజాపతి దేవతాకమగు శతకృష్ణలఇష్టిని సూచించినాడు. నిర్వాపము చేసినాడు. అందువలన దేవతలకు అమృతత్వము కలిగించినాడు.

(కృష్ణల గురివిందగింజ. వంద గురువిందలంత బంగారముతో చేయు ఇష్టి శతకృష్ణల అగును.)

2. అపమృత్యు భయము కలవాడు ప్రజాపతి దేవతాకమగు శతకృష్ణలఇష్టిని ఆచరించవలెను. అతడు స్వభాగధేయమున ప్రజాపతిని సేవించవలెను. ఆ ప్రజాపతియే యజమానికి సంపూర్ణ ఆయువును కలిగించును.

3. ఇష్టి శతసంఖ్యాక కృష్ణల కావలెను. ఏలనన మానవుడు శతాయుష్కుడు. నూరు ఇంద్రియములు కలవాడు. నూరు ఇంద్రియములందు ఆయువు నిలిచి ఉండవలసినవాడు.

4. ఈ ఇష్టియందు బంగారమును ఘృతమునందు ఉంచవలెను. ఆయువు ఘృతము, హిరణ్యము అమృతమగును. కావున ప్రజాపతి అతనికి ఆయువును, అమృతత్వమును సమానములుగా కలిగించును.

5. నాలుగు నాలుగు కృష్ణల చొప్పున అవదానము చేయవలెను. అందువలన చతురవత్త ప్రాప్తి కలుగుచున్నది.

6. ఏకధా బ్రహ్మణ ఉపహరత్యైకదైవ యాజమాన ఆయుర్దదాత. ఋత్విగ్భాగము లన్నింటిని ఒకటిచేసి బ్రహ్మకు అర్పించవలెను. అందువలన యజమానికి సర్వావయములందు ఒకే తీరుగ ఆయువు కలుగుచున్నది.

7. ఒకానొకప్పుడు సూర్యుడు ప్రకాశించకుండెను. దేవతలు సూర్యునకు ప్రకాశము కలిగించదలచినారు. సూర్యదేవతాక చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేసినారు. అందుకే సూర్యునకు ప్రకాశము కలిగించినారు.

కావున బ్రహ్మవర్చస్సును అభిలషించువాడు సూర్యదేవతాక చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేయవలెను. స్వీయభాగధేయమున సూర్యుని అర్చించవలెను. సూర్యుడే యజమానికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగించుచున్నాడు. యజమాని బ్రహ్మవర్చసి అగుచున్నాడు.

8. హవిస్సునకు పైభాగమునను, క్రింది భాగమునను హిరణ్యములను ఉంచవలెను. అట్లుచేసిన సూర్యుడు యజమానికి కాంతిని కలిగించుచున్నాడు.

9. ప్రతి ప్రయాజము నందును గురవిందఎత్తు బంగారమును హోమము చేయవలెను. అందువలన యజమానికి సర్వదిశలనుండి బ్రహ్మవర్చస్సు చేరుచున్నది.

10. హిరణ్యం విన్దేయ హిరణ్య మోపనమేదితి - బంగారము నాకు అందవలెను, నన్ను బంగారము చేరవలెనను కోరికగలవాడు, అగ్ని దేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును, సవితృ దేవతాకమగు ద్వాదశ కపాల పురోడాశమును, భూదేవతాకమగు చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేయవలెను.

అష్టాకపాల పురోడాశము అగ్నిదేవతాకము. బంగారము అగ్ని సంబంధి. అందువలన యజమాని హిరణ్యస్వామి అగ్ని చేతనే హిరణ్యమును పొందును.

ద్వాదశ కపాల పురోడాశము సవితృదేవతాకము. అందువలన యజమాని సవితృదేవుని వలన హిరణ్యము పొందును.

చరు హవిస్సు భూదేవతాకము. కావున యజమాని భూమినుండియే బంగారము పొందును.

11. ఒకనికి హిరణ్యము కలుగును. అందువలన చోరాది భయములు కలుగును. భయమున బలము లేనివాడగును. అతడు ఇంద్రియ బలవిహీనుడు అగును. అట్టివాడు ఇంతకు ముందు చెప్పిన మూడు హవిస్సుల ఇష్టిని చేయవలెను. అందువలన యజమానికి ఇంద్రియ బలహీనత కలుగకుండును.

12. బంగారము పోగొట్టుకున్న వాడును ఈ మూడు హవిస్సుల ఇష్టినే ఆచరించవలెను.

నిర్వాపము చేయబడిన పురోడాశము అగ్ని దేవతాకము. హిరణ్యము అగ్ని సంబంధి. హిరణ్యము ఏ అగ్నికి సంబంధించినదో ఆ అగ్నియే యజమానికి పోయిన బంగారమును తిరిగి ఇప్పించును.

నిర్వాపము చేయబడిన పురోడాశము సవితృదేవతాకము. కావున సవితృనిచే ప్రేరితుడై యజమాని పోయిన బంగారమును తిరిగి అందుకొనుచున్నాడు.

నిర్వాపము చేయబడిన పురోడాశము భూమి దేవతాకము. ఈ భూమియందే కదా బంగారము దాగి ఉన్నది! అందువల్ల యజమాని ఈ భూమియందే నష్టపోయిన బంగారము కనుగొనుచున్నాడు.

13. ఇంద్రుడు సోమపానము చేసినాడు. త్వష్టను చూచినాడు. భయపడినారు. నానాదిక్కులకు పరుగులు పెట్టినాడు. ఆ విధముగా పరుగులెత్తి, బడలిక కలిగి, ఆరోగ్యము కలిగించు సోమము లేనివాడు అయినాడు. అతడు సోమమును వాంతి చేసుకున్నాడు. ఆ వాంతి పడిన నేల మీద శ్యామాక ధాన్యము ఏర్పడినది.

అంతట ఇంద్రుడు ప్రజాపతిని సేవించినాడు. ప్రజాపతి ఇంద్రుని కొరకని సోమేంద్ర దేవతాకమగు శ్యామాక చరు నిర్వాపము చేసినాడు. అందువలన ఇంద్రునకు బలమును, సోమపానమును ఏర్పరచినాడు.

14. సోమమును వాంతి చేసికొన్నవాడే ఆరోగ్యప్రదమగు సోమము లేనివాడు అగుచున్నాడు. అట్టి వాడు సోమేంద్ర దేవతాకమగు శ్యామాక చరుహవిస్సును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు సోమ, ఇంద్రులను స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. సోమేంద్రులే అతని యందు బలకారకము సోమమును నిలుపుదురు. యజమాని బలకరమగు సోమము నుండి వియుక్తుడు కాడు.

15. చరు సోమదేవతాకమగును. అందు వలన నిర్వాపకర్తకు సోమము ప్రయోజనము కలిగించును.

చరు ఇంద్ర దేవతాకము. ఇంద్రుడు ఇంద్రియ బలకారకుడు. కావున యజమానికి బలకరమగు సోమపానము ప్రయోజనకారి అగును.

16. పశువులను కోరువాడు పశుప్రదాత అగు అగ్ని కొరకు అష్టాదశ కపాల పురోడాశమును - అధిక ఫలప్రదాత యగు ఇంద్రుని కొరకు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

అగ్ని యజమానికి పశువులను కలిగించును. ఇంద్రుడు వానిని వృద్ధిపొందించును.

17. 1. పెరుగు 2. తేనె 3. నేయి 4. నీరు 5. వేపుడు బియ్యము హవిస్సులగును. ఈ అయిదు పశురూపములు. వాని వలననే పశువులను పొందవచ్చును.

18. పంచద్రవ్యములందు ఒక్కొక్క దానిని గ్రహించుట పంచగృహీతత్వము అగును. పశువులు పంక్తి ఛందస్సునకు సాధ్యములు. హవిస్సులు బహురూపములు. అందువలన పశువులు బహురూపములవి. వాని వలన సమృద్ధి కలుగుచున్నది.

19. పంచద్రవ్యరూపహవిస్సు ప్రజాపతి దేవతాకమగును. పశువులు ప్రజాపతి సంబంధులు. కావున ప్రజాపతియే యజమాని కొరకు పశువులను కలిగించును.

20. మధువు పురుషునకు ఆత్మయగుచున్నది. మధువును అగ్నియందు హోమము చేయుటవలన యజమాని తన్ను తాను అగ్నికి సమర్పించినట్లు అగుచున్నది. ఇవి పంక్తి ఛందస్సు నందలి యాజ్య పురోనువాక్యలు అగుచున్నవి.

పురుషుడు పాంక్తుడు - రెండు చేతులు + రెండు కాళ్లు + ఒక తల వలన అయిదింటివాడు - అగుచున్నాడు. పశువులు పంక్తి ఛందో సాధ్యము లైనందున పాంక్తములు.

ఇందువలన యజమాని మృత్యువును తప్పించుకున్నవాడై, సమృద్ధి కలవాడు అగుచున్నాడు.

మూడవ అనువాకము

1. దేవతలు యశస్సు కోరినారు. యశస్సు కలిగించు సత్రమును అనుష్ఠించినారు. అందువలన రాజగు సోమునకు యశస్సు కీర్తి లభించినవి.

రాజగు సోముడు కీర్తిసహితుడై పర్వతమును ఆరోహించినాడు. అగ్ని సహితము అతనిని అనుసరించినాడు. పర్వతమును ఆరోహించినాడు. అక్కడ అగ్నియు సోముడును ఐకమత్యము నొందినారు.

ఇంద్రుడు యజ్ఞభ్రష్టుడు అయినాడు. ఫలరహితుడు అయినాడు. చిరకాలమునకు అతడు సోమాగ్నులను కలిసినాడు. నాకు ఫలము కలుగునట్లు యజింపచేయుడని వారిని కోరినాడు.

అగ్నిసోములు అగ్నిదేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును, ఇంద్ర దేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును, సోమదేవతాకమగు చరు గల ఇష్టిని నిర్వహించినారు. అందువలన ఇంద్రునకు తేజస్సు, బలము, బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగినవి.

2. యజ్ఞభ్రష్టుడైన వాడు అగ్ని దేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును, ఇంద్రదేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును, సోమ దేవతాకమగు చరు గల ఇష్టిని అనుష్ఠించవలెను. అగ్ని దేవతాకము యజమానికి తేజస్సు కలిగించును. ఇంద్ర దేవతాకము బలము కలిగించును. సోమదేవతాకము బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగించును.

3. అగ్నిదేవతాక, సోమదేవతాక భాగములను ఇంద్రదేవతాకము నందు కలుపువలెను. అందువలన తేజస్సు, బ్రహ్మవర్చస్సు కలిసి యజమాని యందు చేరును.

4. కోరిన కోరిక నెరవేరనివాడు అగ్ని సోమ దేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

బ్రాహ్మణుడు అగ్నికి సంబంధించినవాడు. అతడు సోమము త్రాగును. అగ్నిసోములు బ్రాహ్మణునకు దేవతలగుదురు. అతడు వారిని స్వభాగధేయమున సేవించును. ఆ దేవతలే అతని కోరికలను తీర్చెదరు. అతడు కోరికలు నెరవేరిన వాడు అగును.

5. బ్రహ్మవర్చసము కోరువాడు అగ్ని సోమ దేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు అగ్ని సోములను తన భాగధేయమున సేవించవలెను. వారే అతనికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగింతురు. అతడు బ్రహ్మవర్చసి అగును.

అష్టా కపాల పురోడాశము అగ్నిదేవతది. శ్యామాకము సోమదేవతది. ఇవి రెండును యజమానికి సమృద్ధి కలిగించును.

6. నపుంసకత్వ భయము కలవాడు ప్రజనన సమర్థమగు అన్నరసము గల సోమునకు శ్యామాక చరును నిర్వాపము చేయవలెను. ప్రజనన సమర్థ అన్నరూప రేతస్సు కొరవడినందున నపుంసకత్వము సంభవించును. అందువలన అతడు ప్రజనన సమర్థమగు అన్నరసము గల సోముని స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. ఆ సోముడే అతని యందు ప్రజనన సమర్థమగు అన్న రసరూపమగు రేతస్సును ఉంచును. అప్పుడు అతడు నపుంసకుడు కాకుండును.

7. గ్రామాధికారము కోరువాడు బ్రహ్మణస్పతి దేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు బ్రహ్మణస్పతిని స్వభాగధేయమున సేవించవలెను. బ్రహ్మణస్పతియే అతనికి జనులను సమకూర్చును. అతడు నిశ్చయముగ గ్రామాధిపతి అగును.

8. యాజ్యా పురోనువాక్యలు గణశబ్దవంతములు. అవి అతనిని జన సముదాయము కల వానిని చేయును.

9. ధనగర్వమున వైశ్యుడు బ్రాహ్మణుని అవమాన పరచదలచినచో బ్రాహ్మణుడు ఈ ఇష్టినే అనుష్ఠించవలెను.

10. యాజ్యా పురోనువాక్యలను మరుత్సంబంధులను చేయవలెను. మరుత్తులు దేవతలకు ప్రజలు అగుదురు. వారి అనుగ్రహమున యజమానికి ప్రజ అధీనము అగును.

నాలుగవ అనువాకము

1. స్వర్గము కోరువాడు ఆర్యముని కొరకు చరు నిర్వాపము చేయవలెను. అసౌవై ఆదిత్యః. అర్యముడే ఆదిత్యుడు. అతడు స్వభాగధేయమున అర్యముని సేవించవలెను. అర్యముడే అతనికి స్వర్గము కలిగించును.

2. జనులు తనకు దానము చేయవలెనను కోరిక గలవాడు అర్యముని కొరకు చరునిర్వాపము చేయవలెను. అసౌ వై ఆదిత్యః. దానము ఇచ్చువాడు అర్యముడు - తేజోవంతుడు. అతడు అర్యమునే స్వభాగధేయమున సేవించవలెను. ఆ అర్యముడే ప్రజలు అతనికి దానము ఇచ్చునట్లు చేయును. ప్రజలు అతనికి దానము ఇచ్చువారు అగుదురు.

3. ప్రజాసమూహములు నిరాటంకముగా తన పక్షము వహించవలెనని కోరువాడు అర్యముని కొరకు చరు నిర్వాపము చేయవలెను. అసౌ వై ఆదిత్యః. అతడు అర్యముని స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. అర్యముడే అతనిని గమ్యమునకు చేర్చును.

4. ఒకప్పుడు ఇంద్రుడు తన తమ్ముల కన్న తక్కువ వానిగా చూడబడినాడు. అప్పుడు అతడు ప్రజాపతిని అర్చించినాడు. ప్రజాపతి ఇంద్రుని కొరకు ఇంద్రదేవతాకమగు ఆనుషూకమగు ఏకాదశకపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేసినాడు. ఆ హవిస్సుచేతనే ఇంద్రునకు దేవతలందు అగ్రగణ్యత్వము లభించినది.

ఇంద్రుడు బుధ్న, అగ్రశబ్దముల గల యాజ్యా పురోనువాక్యలను చేసినాడు. అందువలననే ఇంద్రునకు మొదటినుంచి చివరి వరకు అగ్రత్వము కలిగినది.

(పంట కోసి తరువాత మరల వేరునుంచి మొలిచినది అనూషూకము. దానినుండి మొలిచినది ఆనుషూకము.)

5. తమ్ముల కన్న తక్కువగా చూడబడునట్టివాడు ఇంద్రదేవతాకమగు ఆనుషూకమును ఏకాదశ కపాలములందు నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు ఇంద్రుని స్వభాగధేయమున యజించవలెను. ఇంద్రుడే అతనిని సమానులందు అగ్రుని చేయును.

అతడు బుధ్న, అగ్ర శబ్దములు గల యాజ్యపురోను వాక్యలు చేయవలెను. అవి అతనిని తొలి నుండి చివరి వరకు అగ్రగణ్యుని చేయును.

తమ్ముల కన్న కొంచెముగా చూడబడు అనుజా వరునకు ఆనుషూక అధిదేవతయే సమృద్ధి కలిగించును.

6. అనుజావరుడగు బ్రాహ్మణుడు బృహస్పతి దేవతాకమగు ఆనషూక చరును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు బృహస్పతిని స్వభాగధేయముగ అర్చించవలెను. బృహస్పతియే అతనికి సమానులందు అగ్రస్థానము కలిగించును.

తడు బుధ్న, అగ్ర శబ్దములు గల యాజ్యాపురోను వాక్యలు చేయవలెను. అవి అతనిని మొదటినుండి ఆసాంతము అగ్రస్థానము గల వానిని చేయును.

ఆజావరునకు ఆనుషూక అధిదేవతయే సమృద్ధి కలిగించును.

అయిదవ అనువాకము

1. ప్రజాపతికి ముప్పది ముగ్గురు పుత్రికలు. అతడు వారినందరిని రాజగు సోమునకు ఇచ్చినాడు. సోముడు రోహిణిని మాత్రము పరిగ్రహించినాడు. మిగిలిన ముప్పది ఇద్దరు అది సహించలేక పోయినారు. వారందరు మరల ప్రజాపతి దగ్గరకు వెళ్లినారు.

సోముడు వారిని అనుసరించినాడు. ప్రజాపతి వద్దకు వెళ్లినాడు. వారిని మరల తనకు ఇవ్వవలసినదని కోరినాడు. ప్రజాపతి అందుకు సమ్మతించలేదు. తన కూతుళ్లను అందరను సమానముగ చూచెదనిని శపథము చేయమన్నాడు. సోముడు అట్లే శపథము చేసినాడు.

శపథము చేసిన సోమునకు ప్రజాపతి తన పుత్రికలను వప్పగించినాడు. సోముడు శపథమును ఉల్లఘించినాడు. ఎప్పటివలె రోహిణి విషయముననే అనురక్తుడు అయినాడు. అందువలన అతనికి యక్ష్మ - క్షయ కలిగినది.

రాజగు సోమునకు కలిగినందున అది రాజయక్ష్మ అయినది. పాపము చేయుటవలన కలిగినందున పాపయక్ష్మ అయినది. భార్య నిమిత్తము కలిగినందున అది 'జాయేన్య' అయినది. ఈ మూడు పేరులు గల యక్ష్మరోగపు పుట్టు పూర్వత్తరములు తెలిసిన వానికి ఈ వ్యాధులు కలుగవు.

అప్పుడు సోమదేవత మిగిలిన వారిని సమానముగా చూచెదనని వారితో అన్నాడు. వారు సహితము 'మమ్ము సమానముగ చూచునట్టి వరము కోరుచున్నాము' అన్నారు. వారు సోముని కొరకు ఆదిత్య దేవతాకమగు చరును నిర్వాపము చేసినారు. ఆ విధముగా చేసి సోముని రోగము నుండి విముక్తి కలిగించినారు.

2. పాపయక్ష్మము వలన బాధపడువాని కొరకు ఆదిత్య దేవతాకమగు చరును నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున ఆదిత్యులను అర్చించవలెను. ఆదిత్యులే అతనికి ఆ రోగము నుండి విముక్తి కలిగింతురు.

3. అమావాస్య నాడు ఈ చరును నిర్వాపము చేయవలెను. శుక్లపక్షమున వృద్ధిచెందు చంద్రుడు ఈ వ్యాధిగ్రస్తునకు అభివృద్ధి కలిగించును.

4. నవోనవో భవతి జాయమానః - నవనవోన్మేషముగా జన్మించినవాడు అగుచున్నాడు. అను పురోను వాక్యము వలన అతనికి దీర్ఘాయువు కలుగుచున్నది. ఆదిత్యా అగంశు మాప్యాయన్తి - ఆదిత్యులు వర్ధిల్లచేయుచున్నారు అను యాజ్య వలన అతనికి అభ్యుదయము కలుగుచున్నది.

ఆరవ అనువాకము

1. ప్రజాపతి దేవతలు ఆరగించుటకు యోగ్యమగు అన్నమును వారికి పంచి ఇచ్చినాడు. ఈ లోకము లందు అభివ్యాపించి అతిరిక్తమగునది తనకొరకు అగునని నిర్దేశించినాడు. ఆ అన్నము ఈ లోకములను అభివ్యాపించి

అతిరిక్తమయినది. అవి ఇందర్రాజము, ఇంద్రాధిరాజము, ఇంద్రస్వరాజ్యము అయినవి. అప్పుడు ప్రజాపతి ఈ లోకములను మూడు విధములుగా పితికినాడు. అందువలన త్రిధాతు యాగమునకు త్రిధాతుత్వము కలిగినది.

2. అన్నము తినువాడు కావలెనని కోరువాడు త్రిధాతుయాగము చేయవలెను. రాజగు ఇంద్రుని కొరకును, అధిరాజగు ఇంద్రుని కొరకును, స్వరాట్టయిన ఇంద్రుని కొరకును, ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. భూలోకాధిపతి యగు ఇంద్రుడు రాజు. అంతరిక్షాధిపతియైన ఇంద్రుడు అధిరాజు. స్వర్గలోకాధిపతియగు ఇంద్రుడు స్వరాట్టు. ఆ ఇంద్రులను అతడు స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. వారే అతనికి అన్నము ప్రసాదింతురు. అతడు అన్నాదుడు - అన్నము తినువాడు అగును.

దూడ కుడుచుట వలన ఆవు చేపును, జనులు అట్టి ఆవుపాలను పిండుకొందురు. అట్లే ప్రజలు అనుభవించినంత ఈ లోకములు దేవతలచే వర్ధిల్లచేయబడుచున్నవి. అట్టి లోకములందు యజమాని అన్నాద్యత నొందును.

3. సారము పోకుండుటకు గాను ఊర్ధ్వముఖములైన కపాలములందు పురోడాశమును ఉంచవలెను.

4. పురోడాశములు మూడు కావలెను. అవి మూడు లోకములు పొందుటకు సాధనములు అగును.

5. పురోడాశము ఒకదానికన్న మరొకటి పెద్దది కావలెను. అదెందుకనగా భూలోకమున కన్న అంతరిక్షము, అంతరిక్షము కన్న స్వర్గలోకము పెద్దది కదా! అది సమృద్ధి కలిగించును.

6. అన్ని పురోడాశములందును చేయిపెట్టవలెను. ఒకదానిని కూడ విడువరాదు. అన్నిటినుండి అవదానము చేయవలెను.

7. అవినాశము కొరకు యాజ్యాను వాక్యాల వ్యత్యాసము చెప్పవలెను.

ఏడవ అనువాకము

1. దేవతలకు అసురులకు యుద్ధము జరిగినది. ఆ యుద్ధమున రాక్షసులు దేవతలను జయించినారు. పరాజయము పొందిన దేవతలు రాక్షసులకు సేవకులు అయినారు. అందువలన దేవతల ఇంద్రియ సామర్థ్యమును, శరీర సామర్థ్యమును తొలగిపోయినవి.

ఇంద్రుడు ఆ విషయము గ్రహించినాడు. వానిని సంపాదించుటకు ప్రయత్నించినాడు. కాని సఫలుడు కాలేక పోయినాడు. అప్పుడు అతడు వానిని సాధించుటకు ప్రజాపతిని సేవించినాడు.

ప్రజాపతి ఇంద్రుని చేత 'సర్వపృష్ఠ' యాగము చేయించినాడు. ఆ యాగము వలననే ప్రజాపతి ఇంద్రునకు ఇంద్రియ, శరీర ఉభయసామర్థ్యములు కలిగించినాడు.

2. ఇంద్రియ సామర్థ్యము, శరీరసామర్థ్యము కోరుకొనువాడు సర్వపృష్ఠ ఇష్టిని యజించవలెను. ఈ దేవతలనే అతడు స్వభాగధేయమున యజించవలెను. వారే అతనికి ఇంద్రియ, శరీరసామర్థ్యములు కలిగింతురు.

3. రథాంతర ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేసినవాడు అగ్ని యొక్క తేజస్సును పొందును.

బార్హ్వత ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయువాడు ఇంద్రుని తేజస్సును పొందును.

వైరూప ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయువాడు బ్రహ్మతేజస్సును పొందును.

శాక్వర ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయువాడు మరుత్తుల తేజస్సును పొందును.

రైవత ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయువాడు బృహస్పతి తేజస్సును పొందును.

ఏతావన్తి వై తేజాగంసి తాన్యేవావరున్ద - తేజస్సులు ఇన్నియే. అతడు వానిని అన్నింటిని పొందును.

4. సారము పోకుండుటకు గాను ఊర్ధ్వ ముఖములైన కపాలములందు పురోడాశమును ఉంచవలెను.

5. విశ్వేదేవతల ప్రీతి కొరకు ద్వాదశ కపాల పురోడాశము అగుచున్నది.

6. అన్ని పురోడాశముల నుండి అవదానము చేయవలెను. అందువలన యజమాని యందంతటను సామర్థ్యము కలుగును.

7. అవినాశము కొరకు యాజ్యానువాక్యల వ్యత్యాసము చెప్పవలెను.

8. యజమాని పుంస్త్వాధిక్యత కొరకు అశ్వము, ఎద్దు, గొర్రెపోతు, మేకపోతు దక్షిణ అగును.

9. విధ్యాపవాదము కలిగినవాడు ఈ ఇష్టినే యజించవలెను. అందువలన దేవతలు యజమాని పురోడాశములను స్వీకరింతురు. వారు యజమానికి పురోడాశము వంటి అన్నమును ప్రసాదింతురు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. కుణి కుమారుడు రజనుడు. అతనికి దృష్టిదోషము. జనకుని పుత్రుడగు క్రతుజిత్తు కంటివైద్యుడు. రజనుడు కంటి చికిత్స కొరకు క్రతుజిత్తు వద్దకు వెళ్లినాడు. క్రతుజిత్తు రాజనుని కొరకని భ్రాజస్వంతుడగు అగ్ని కొరకు అష్టాకపాల పురోడాశమును, సూర్యదేవతాకమగు చరును, భ్రాజస్వంతుడగు అగ్ని కొరకు అష్టాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేసినాడు. త్రిహవిష్కమగు ఇష్టిని యజించినాడు. అందువలన రజనుని దృష్టి దోషము నివారణమై కళ్లకు శక్తి కలిగినది.

2. కంటి చూపునకు పాటవము కోరువాడు. భ్రాజస్వంతుడగు అగ్నికి అష్టాకపాల పురోడాశమును సూర్య దేవతాకమగు చరును, భ్రాజస్వంతుడగు అగ్నికి అష్టా కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. త్రిహవిష్కమగు ఈ ఇష్టిని యజించవలెను.

అగ్ని యొక్క నేత్రముచే మానవులు చూచుచున్నారు. కంటి రెప్ప వాలుట లేచుట వలన మానవుని దృష్టి అనిత్యమగుచున్నది. అగ్ని జ్వలించుట చల్లారుటచే అనిత్యము అగుచున్నది. ఈ అనిత్యసామ్యమున మానవుని దృష్టికి అగ్నికి సంబంధము.

దేవతలు సూర్యుని దృష్టితో చూతురు. సూర్యుని వలె దేవతల దృష్టి అనిమేషము. అయినందున దేవతల దృష్టి సూర్య సంబంధమగును.

యజమాని అగ్ని, సూర్యులను స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. అగ్ని, సూర్యులు అతని దృష్టికి పాటవము కలిగింతురు. అతడు చక్షుష్పాటవము కలవాడు అగును.

3. అగ్ని దేవతాకములగు రెండు పురోడాశములు చెప్పబడినవి. అందువలన యజమాని రెండు నేత్రములకు బలము చేకూరును. సూర్య దేవతాకమగు చరు నాసికకు బలము కలిగించును.

సూర్యదేవతాకమునకు రెండు ప్రక్కల అగ్ని దేవతాకములు అయినవి. అందువలన నాసికకు ఇరువైపుల నేత్రములయినవి. కావున ముక్కు వలన రెండు నేత్రములు నిలిచి ఉన్నవి.

4. యాజ్యాను వాక్యలు సమానములైనట్లు కన్నులు సమానములు అగుచున్నవి. కావున అది సమృద్ధి కొరకు అగుచున్నది.

5. 1. ఉద్యుతం 2. చిత్రం దేవానాం 3. సప్తత్వాహరితః రథే అను మూడు మంత్రములచే పిండ ప్రదానము చేయవలెను. అందువల్ల వ్యాధి కలుగకముందున్న చక్షుష్పాటవము మరల కలుగుచున్నది.

(మూడు మంత్రములు సూర్య సంబంధములు.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. మధ్యమ పరిధీ! నీవు స్థిరమైన దానవు. నేను జ్ఞాతులందు స్థిరుడను, ధైర్యవంతుడను, ధనవంతుడను అగుదును గాక.

దక్షిణ పరిధీ! నీవు స్థిరమవు. నేను జ్ఞాతులందు స్థిరుడను, ధీరుడను, సంపన్నుడను అగుదును గాక.

ఉత్తర పరిధీ! నీవు స్థిరమవు. నేను జ్ఞాతులందు స్థిరుడను, ధీరుడను, సంపన్నుడను అగుదును గాక.

2. హుతమగుచున్న ఆజ్యమా! నీవు పుత్రమిత్రాదులను కోరుదానవు. నేను పుత్రమిత్రాదులు సుమనస్కులు కావలెనని కోరుచున్నాను. దేవతలారా! వారిని నేను మనసున నిలుపుచున్నాను. వారు నన్ను మనసున నిలుపుదురు గాత. వారికి నాయందు అభిమానము కలుగునట్లు చేయండి.

హుతమగుచున్న ఆజ్యమా! నీవు సజాతులను కోరుదానవు. నేను సజాతులను కోరువాడను. ఏ స్త్రీలు నాకు మనసా అనుకూలురు అగుచున్నారో నేను వారికి మనసా అను కూలుడను అగుచున్నాను. దేవతలారా! వారు నాకు మనసా అనుకూలురు అగుదురు గాక. వారిని నాకు మనసా అనుకూలురను చేయండి. స్వాహా.

3. గ్రామాధికారము కోరువాడు విశ్వేదేవతాకమగు సాంగ్రహిణి ఇష్టిని నిర్వహించవలెను. బంధువులు విశ్వేదేవతా సంబంధులు. విశ్వేదేవతలను స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. వారే అతనికి బంధుజనులను సమకూర్తురు. అతడు నిశ్చయముగ గ్రామస్వామి అగును.

4. ఈ ఇష్టి సంగ్రహణి అగును. బంధువుల మనసులను స్వాధీన పరచుకొనుటయే సంగ్రహణము. దానివలన బంధువుల మనసులను యజమాని స్వాధీనము చేసికొనును.

5. ధ్రువోసి ధ్రువోహగం సజాతేషు భూయాసం - నీవు స్థిరమవు నన్ను జ్ఞాతులందు స్థిరపరచుము అను మంత్రము చదువుచు పరిధులను చుట్టు ఉంచవలెను. ఇది ఆశీస్సుగా కోరబడునది. తదుపరి పరిధులు చుట్టు ఉంచబడుచున్నవి. ఈ విషయము తెలిసిన విద్వాంసులకు బంధువుల విషయమున కోరినదంతయు అధికముగ సంభవించును.

(పరిధి మేడిపుల్ల. హోమాగ్నికి రక్షణగా నాలుగువైపుల ఉంచునది. ఇది మొదటి మంత్రమునకు వినియోగము.)

6. జ్ఞాతులందు 1. ఎక్కువవారు. 2. తక్కువ వారు 3. స్త్రీలు ఈ మూడు వర్గముల వారేకదా కావలసినవారు! ఈ ఇష్టి వలన యజమాని వారిని స్వాధీన పరచుకొనును. వారు యజమానికి స్వాధీనులై సేవింతురు.

పదవ అనువాకము

1. పెరుగు నుండి తీయబడిన నూతన పదార్థమైనందున వెన్న నవనీతము అయినది. అగ్ని సంపర్కము కలుగగా కరిగినందున 'సర్పి' అయినది. గడ్డ కట్టినందున ఘృతము అయినది.

2. యజమానీ! నీవు అశ్వినులకు ప్రాణమవు. ఎవరికి నీవు ప్రాణమవు అగుదువో ఆ అశ్వినులు నీకు ప్రాణమును, ఆయువును ప్రసాదింతురుగాక. స్వాహా.

నీవు ఇంద్రునకు ప్రాణమవు. ఎవరికి నీవు ప్రాణము అగుచున్నావో ఆ ఇంద్రుడు ఆయువును ప్రసాదించును గాత. స్వాహా.

నీవు మిత్రావరుణులకు ప్రాణమవు. నీవు ఎవరికి ప్రాణము అగుచున్నావో వారు నీకు ఆయువును కలిగింతురు గాత. స్వాహా.

నీవు విశ్వేదేవతలకు ప్రాణమవు. వారు నీకు ఆయుష్యమును ఇచ్చెదరు గాక. స్వాహా.

3. ఆజ్యము అమృత మార్గము. ఇంద్రునిచే ప్రసాదించ బడినది. మరుత్తులచే నిలువ ఉంచబడినది. అట్టి ఆజ్యధారను యజమాని చూడవలెను.

ఆజ్యమా! నిన్ను విష్ణు సమానుడగు యజమాని చూచుచున్నాడు. ఇడ పశువుల అధిదేవత. ఆమె నిన్ను గోవుల యందు నిలుపుచున్నది.

4. పావమాన స్తోమము, గాయత్రి మార్గము, ఉపాంశు సామర్థ్యముల వలన దీర్ఘాయువు - అందుకు తగిన ఓషధులు లభించును గాత. సవితా దేవత దీర్ఘ రోగముల నుండి విముక్తి కలిగించును గాత.

బృహద్రథంతర సామము చేతను, త్రిష్టుభ మార్గము చేతను, శుక్ర గ్రహ సామర్థ్యము చేతను సవితా దీర్ఘ రోగము నుండి విముక్తి కలిగించును గాత.

అగ్నిని స్తుతించు గీతము చేతను, జగతి మార్గము చేతను ఆగ్రయణగ్రహ సామర్థ్యము చేతను సవితా దేవత దీర్ఘాయువును, అందుకు అవసరమగు ఓషధులను ప్రసాదించి దీర్ఘ వ్యాధి నుండి విడిపించును గాత.

5. అగ్నీ! ఈ యజమానికి దీర్ఘాయువును, తేజస్సును కలిగించండి.

వరుణ, సోములారా! ఇతనికి పుత్రోత్పాదకమగు రేతస్సు కలిగించండి.

భూదేవీ! ఇతనికి తల్లివలె సుఖములను కలిగించుము.

విశ్వేదేవతలారా! ఇతనికి అకాల జర కలుగకుండ చేయండి.

6. అగ్ని ఆయుష్మంతుడు. ఆ అగ్ని వనస్పతులచే ఆయుష్మంతుడు. అట్టి ఆయుష్మంతుడగు అగ్ని ఆయుస్సుచే నిన్ను ఆయుష్మంతుని చేయుచున్నాను.

సోమము ఓషధులచే ఆయుష్మంతమగును. యజ్ఞము దక్షిణలచే వర్ధిల్లును. వేదము బ్రాహ్మణుల వలన ఆయుష్మంతమగును. దేవతలు అమృతము వలన ఆయుష్మంతులు అగుదురు. పితృ దేవతలు 'స్వధయా' పిండాదులచే ఆయుష్మంతులు అగుదురు.

వారి ఆయువుచే నిన్ను ఆయుష్మంతుని చేయుచున్నాను.

పదకొండవ అనువాకము

1. దీర్ఘ వ్యాధి పీడితుని దేహము అగ్ని యందును, బలము సోమము నందును చేరును. ఇతనిని వరుణుడు తన పాశములచే బంధించును. ఇతని వాక్కు సరస్వతిని, జీవాత్మ అగ్నా విష్ణువులందు చేరును.

2. దీర్ఘ వ్యాధి నుండి విముక్తి కోరువాడును, పరిపూర్ణ ఆయువు కోరువాడును, అగ్ని దేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును, సోమదేవతాకమైన చరును, వరుణ దేవ తాకమగు దశ కపాల పురోడాశమును, సరస్వతీ దేవతాకమగు చరును, అగ్ని విష్ణు దేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేసి ఇష్టిని అనుష్ఠించవలెను.

ఆ విధముగా చేయుట వలన అతడు అగ్ని నుండి దేహమును, సోమము నుండి బలమును పొందును. వరుణుని పాశము నుండి విముక్తి కలుగును. సరస్వతినుండి వాక్కు లభించును.

అగ్నిస్సర్వా దేవతా విష్ణుర్యజ్ఞః అగ్ని సర్వదేవతలు, విష్ణువు యజ్ఞము అగుచున్నారు. వారు అతనికి దేవతలచేతను, యజ్ఞము చేతను చికిత్స చేయుదురు. అందువలన విగత జీవుడైనను నిశ్చయముగా జీవించును.

3. నూతన రూపము పొందినందున అది నవనీతము అయినది. అట్లని ఆజ్యమును చూడవలెను. ఆజ్యమే మంత్ర స్వరూపము. మంత్రమే ఆజ్యపు మహిమను చాటుచున్నది.

4. నీవు అశ్వినులకు ప్రాణమవు అని చెప్పబడినది. అశ్వినులే దేవతలకు వైద్యులు. వారే నీకు చికిత్స చేయుదురు.

ఇంద్రునకు ప్రాణమవని చెప్పబడినది. అందువలన ఇంద్రుడు నీకు ఇంద్రియ శక్తిని కలిగించును.

మిత్రావరుణులకు ప్రాణమవని చెప్పబడినది. అందువలన వారు ప్రాణాపానములను కలుగచేసెదరు.

విశ్వేదేవతలకు ప్రాణము అగుదువని చెప్పబడినది. అందువలన వారు వీర్యశక్తిని కలిగింతురు.

5. అమృతమార్గమగు ఘృతధారను చూడవలెనని యజుర్మంత్రము చెప్పిన దానినే గ్రహించవలెను.

6. పవమాన స్తోత్తమమున అనుటచే అది అతనియందు ప్రాణమును చేర్చును.

బృహద్రథంతర స్తోత్తమము అనుట వలన అతని యందు బలమును చేర్చును.

అగ్నిని స్తుతించు గీతము అనుట వలన అతని యందు జీవాత్మను చేర్చును.

(పదవ అనువాకము 4వ మంత్రపు వివరణ.)

7. ఋత్విజులు చుట్టు కూర్చుని మంత్రమును ఉచ్ఛరింతురు. ఎంతమంది ఋత్విజులు ఉందురో అంతమంది అతనికి చికిత్సకులు అగుదురు.

8. బ్రహ్మ చేతిని పట్టుకొని చుట్టు కూర్చున్నవారు మంత్రములు ఉచ్ఛరింతురు. ఋత్విజులందరు ఒక్కటిగనే యజమానికి ఆయుష్యము కలిగింతురు.

9. బంగారము నుండి ఆజ్యమును సేవించవలెను. ఆయుర్వై ఘృతమగును. అమృతగం హిరణ్యం - బంగారము అమృతమగును. కావున అతడు అమృతము నుండియే ఆయువును స్వీకరించును.

10. హిరణ్యము వంద గురిగింజలంత కావలెను. మనిషి నూరేండ్ల ఆయువు కలవాడు. నూరు ఇంద్రియములు కలవాడు. నూరు ఇంద్రియములందు స్థిరమగు ఆయువు కలవాడు.

గడచినవి కాక ముందు ఎన్ని సంవత్సరములు జీవించనున్నాడో అన్ని గురువిందలు ప్రమాణమగును. అందువలన సమృద్ధి కలుగును.

11. అగ్నీ! ఇతనికి దీర్ఘాయువును, బలమును ప్రసాదించుము అనుట వలన అతనికి నిశ్చయముగా ఆయుష్యము, బలము కలుగుచున్నవి. విశ్వేదేవతలారా! ఇతనికి అకాల వార్ధక్యము కలిగించకండి అనుట వలన ఇతనికి నిశ్చయముగా అకాల వార్ధక్యము కలుగకున్నది.

12. అగ్నిరాయుష్మాన్ అని చేతిని పట్టుకొనవలెను. ఈ దేవతలందరు దీర్ఘాయుష్మంతులు దీర్ఘాయుష్మంతులగు దేవతలే ఇతనిని దీర్ఘాయుష్మంతుని చేయుదురు. సర్వమాయురేతి - అతడు పరిపూర్ణ ఆయుష్మంతుడు అగును.

పన్నెండవ అనువాకము

1. ప్రజాపతి వరుణునకు అశ్వమును ఇచ్చినాడు. అందువలన అతడు దేవత్వము కోల్పోయినాడు. ప్రజాపతి దీర్ఘరోగగ్రస్తుడు అయినాడు. అప్పుడు ప్రజాపతికి నాలుగు పాత్రల పురోడాశమే సాధనముగా కనిపించినది. అతడు దానిని నిర్వాపము చేసినాడు. దానితో ప్రజాపతి వరుణ పాశముల నుండి విముక్తుడు అయినాడు.

('ప్రాజాపత్యోవా అశ్వఇతి శ్రుతేః ప్రజాపతిరేవ పూర్వమశ్వస్య దేవతా' అని సాయణాచార్యులు. అశ్వములు ప్రజాపతి సంబంధములని శ్రుతి. పూర్వము ప్రజాపతియే అశ్వములదేవత.)

(తాను అశ్వదేవతారూపుడు. దానిని ఇచ్చినందున దేవత్వము కోల్పోయినాడు.)

2. అశ్వమును ఇచ్చువానిని వరుణుడు పట్టుకొనును. అతడు రోగగ్రస్తుడు అగును. అతడు ఎన్ని గుర్రములను ఇచ్చునో అన్ని చతుష్కపాల పురోడాశములను నిర్వాపము చేయవలెను. వరుణుని స్వభాగధేయమున అర్చించవలెను. అప్పుడు వరుణుడే అతనిని వరుణ పాశముల నుండి విముక్తుని చేయును.

3. గుర్రము నాలుగు పాదములది. కావున కపాలములు నాలుగు కావలెను. అవి సమృద్ధి కలిగించును.

4. ఒక అశ్వమును ఇచ్చుట - ఎప్పుడో ఇచ్చిన దానిని మరచుట జరిగినపుడు అదనముగా ఒక పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన వరుణ పాశ విముక్తుడు అగును.

5. మరొక అశ్వమును ఇచ్చినపుడు సూర్యదేవతాకమగు ఏక కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన ఆదిత్యునే ఆకాశమున సంచరింపచేసినట్లగును.

6. జలములందు అవభృధ స్నానము చేయవలెను. వరుణుడే జలము. అందువలన సాక్షాత్తు వరుణునే నిరాకరించినట్లగును.

7. ఆపోనప్త్ర దేవతాకమగు చరును అవభృధ స్థానము నుండి యజ్ఞ భూమికి తెచ్చి నిర్వాపము చేయవలెను. అశ్వము జలములందు పుట్టినది. కావున అశ్వము - ఈ నిర్వాపము వలన స్వస్థానమునకు చేరును. అది యజమానిని శాంతముగ సేవించును.

(ఉచ్చైశ్రవసోశ్వస్య సముద్రాదుత్పత్తిః - ఉచ్చైశ్రవము సముద్రము నుండి పుట్టినదని పురాణ ప్రసిద్ధము.)

పదమూడవ అనువాకము

1. ఇంద్రావరుణులారా! మీరు పాపవిముక్తి కలిగించు వారు. ఈ యజమానికి పాప విముక్తి కలిగించండి.

2. ఇంద్రావరుణులారా! మీరు సాహసవంతులు. ఇతనికి పాప విముక్తి కలిగించండి. ఇంద్రా వరుణులారా! మీరు రక్షించగలవారు. ఇతనిని పాప విముక్తుని చేయండి. ఇంద్రావరుణులారా! మీరు తేజోవంతులు. ఇతనిని పాప విముక్తుని చేయండి.

3. ఇంద్రా వరుణులారా! యజ్ఞమునందు యజమాని మీ విషయమున అపరాధము చేసి ఉండవచ్చును. అట్టి అపరాధమును ఈ హోమమున దహించుచున్నాను.

4. ఇంద్రా వరుణులారా! ద్విపాత్తులందు, చతుష్పాత్తులందు, గోశాలలందు, గృహము లందు, జలములందు, ఓషధులందు, వనస్పతులందు మీకు సంబంధించి చేసిన పాపముల నన్నింటిని ఈ కర్మముచే నాశము చేయుచున్నాను.

5. ఇంద్రుడైనను పాపము చేసినచో అతని ఇంద్రియ బలము తొలగి పోవును. వరుణుడు అతనిని తన పాశములచే బంధించును.

పాపగ్రస్తుడగు వాడు ఇంద్రవరుణదేవతాకమగు పాలవిరుగుడు - అమిక్షను - నిర్వాపము చేయవలెను. అప్పుడు ఇంద్రుడే అతనికి ఇంద్రియ బలము కలిగించును. వరుణుడే అతనిని తన పాశముల నుండి విముక్తి కలిగించును.

6. పాల విరుగుడు నందు పాలు ఆక్రమించును. అట్లే యజమానిని పాపములు ఆక్రమించును. కావున పాలవిరుగుడు హవిస్సుగా అర్పించినందున పాలే యజమానికి పుణ్యము కలిగించును.

7. పాల విరుగుడు పురోడాశము కావలెను. అది యజమానికి బలము కలిగించును. గృహాదులు కలవానిని చేయును.

8. హవిస్సును నాలుగు భాగములు చేయవలెను. అందువలన యజమానికి నాలుగు దిశలందు ప్రతిష్ఠ కలుగుచున్నది.

9. విభజించిన హవిస్సును తిరిగి కలుపవలెను. అట్లగుటచే దిక్కులే అతనికి చికిత్స చేయును.

10. పురోడాశ - అమిక్షలను కలిపి అవదానము చేయవలెను. అది శత్రువు విడిచిన బాణము గుచ్చుకున్న దేహము నుండి పెరికి వేయుట వంటిడగును.

11. ఇంద్రావరుణులారా! యజ్ఞమునందు మీకు సంబంధించి చేసిన అపరాధమును ఈ హోమముచే నాశనము చేయుచున్నాను అనవలెను. అప్పుడు యజమాని అపరాధము దూరమగును.

12. ఇంద్రావరుణులారా! ద్విపాత్తులు, చతష్పాత్తులు మున్నగు వానియందు మీ విషయమున జరిగిన పాపమును ఈ హోమమున నశింపచేయుచున్నాను అనవలెను. జీవనమునకు కావలసినవి జలములు, ఓషధులు, వనస్పతులు, ప్రజలు, పశువులే కదా! యజమానికి సంబంధించిన అవన్నియు వరుణ పాశముల నుండి బయటపడును.

పదునాలుగవ అనువాకము

1. **'ఇంద్రం వో విశ్వతస్పరి' ఇత్యాది అనువాక్య. 'ఇంద్రంనరో నేమధిత' ఇత్యాది యాజ్య.**

2. సోమరాజా! నీవు సమస్త పాపముల నుండి మమ్ము కాపాడుము. నీ వంటి ప్రభువునకు మిత్రుడు - సమర్థుడయయు - మమ్ము హింసించడు.

3. సోమరాజా! నీవు స్వర్గము, భూమి, పర్వతములు, ఓషధులు, జలములందు స్థానము కలవాడవు. నీవు చల్లని మనసు గలిగి, కోపము విడిచి మా హవిస్సులను స్వీకరించుము.

4. అగ్ని సోములారా! మీ జ్ఞానము సమానము. మీ ఆహ్వానములు సమానములు. దేవతలందు మీరు కలసి ఉన్నవారు. మీరు మాస్తుతులను స్వీకరించండి.

5. సోముడా! నీవును అగ్నియు సమాన సంకల్పము గలవారు. మీరు కలిసి ఆకసమునందు నక్షత్రాదులను

స్థాపించినారు.

సోమాగ్నులారా! నదులు పిల్లకాలువలు, బురద మున్నగు వానిచే దూషితములు కాగా మీరు వానిని దోషరహితములను చేసినారు.

6. అగ్నిసోములారా! మీరు కోరికలు తీర్చువారు. మీరు మా ఆహ్వానములు వినండి. స్తోత్రములు గ్రహించండి. హవిస్సులు అర్పించిన యజమానికి సుఖములు కలిగించండి.

7. మీలో ఒకరగు అగ్నికి వాయువు ఆదిత్యుని నుండి తెచ్చినారు. మరొకరగు సోముని గాయత్రి పక్షిరూపము దాల్చి కొండలపైనుండి సోమరక్షకులను ఓడించి తెచ్చినది.

అగ్నిసోములారా! మంత్రములచే వర్ధిల్లండి. యజ్ఞముల కొరకు ఈ లోకమును విస్తారము చేయండి.

8. అగ్ని సోములారా! మీరు కోరికలను తీర్చువారు. మేము హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. వాటి సారమును గ్రహించండి. సేవించండి. శోభన సుఖయుక్తులు, శోభన రక్షణోపేతులు కండి. యజమానికి సుఖమును, పుత్రాదులతో కలయికను కలిగించండి.

9. **'ఆప్యాయస్వ సమేతుతే' పురోనువాక్య. సంతేపయాగంసి, ఇత్యాది యాజ్య.**

(ఏతే ఉభే చతుర్ధ కాండస్య ద్వితీయ ప్రపాఠకే వ్యాఖ్యాస్యేతే. ఈ రెండును నాలుగవ కాండపు రెండవ ప్రపాఠకమున వ్యాఖ్యానించబడును.)

10. బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పతే! నీవు విద్వాంసులకు విద్వాంసుడవు. ఉపమానముచే కీర్తించబడు వారిలో ఉపమ శ్రవుడవు. రాజులందు జ్యేష్ఠుడవు. గణములకు స్వామివి. అటువంటి నిన్ను 'హవామహే' ఆహ్వానించుచున్నాము. నీవు రక్షణ సహితుడవై విచ్చేయుము. ఆసనము గ్రహింపుము.

11. ఏ యజమాని శ్రద్ధగల మనస్సుతో దేవతలకు పాలకుడగు బ్రహ్మణస్పతికి హవిస్సులు సమర్పించి పరిచర్యలు చేయునో, అతనికి సేవకులతో కూడిన అన్నము కలుగును. అతని ప్రజలు పన్నులు ఇచ్చువారు అగుదురు. అతనికి బ్రాహ్మణులు, పుత్రులతో కూడిన అన్నము లభించును. అతడు బంధువులు, ధనముతో కూడినవాడు అగును.

12. అతడు - ఆ దేవత - సుష్టుభులు, ఋక్కులు, ధ్వనియుక్త మంత్రములచే సంతృప్తిచెందినాడు. యజమానికి బలము కలుగుటకు గల అవరోధములను తొలగించినాడు.

బృహస్పతి హవిస్సును ఆరగించువాడు. ఆరగించి ఆనందమున కేకలు వేయువాడు. అతడు యజమానికి - పాలు చేపుటచే దూడలను అంబారావములచే పిలుచునట్టి - ఆవులను కలిగించును.

13. 'మరుతో యద్ధవః, అనునది అనువాక్య. 'యావః శర్మ' యాజ్య
ఏతచ్చోభయం ప్రథమ కాండస్య పంచమ ప్రపాఠకే వ్యాఖ్యాతమ్.

14. ఆర్యమా యాతి - ఆదిత్యుడు వచ్చుచున్నాడు. అతడు కోరికలు తీర్చువాడు. మహాబలుడు. ధనదాత. పురుహోతుడు. స్వర్గము నివ్వగలవాడు. సహస్రాక్షుడు. పర్వతములను భేదించువాడు. వజ్రబాహువు. ఆ దేవుడు మాకు ధనములు ప్రసాదించును గాత.

15. రాజువగు ఆదిత్యా! నీయొక్క దేవయానము పెక్కు దారులది. అవి స్వర్గపర్యంతము సాగును. దేవా! ఆ మార్గములందే మాకు మహా సుఖములు ప్రసాదించుము. మా మనుష్యులకు సుఖకరుడవు అగుము. మా పశువులకు సుఖంకరుడవు అగుము.

16. కర్మారంభము నుండి పూర్తియగు వరకు ఇంద్రుడు అంగిరులచే స్తుతించబడినాడు. ఈ రాజు పర్వతము వంటివాడు. సకలమునకు ఆధారభూతుడు. అతనికి సమానులు అతనికి ద్రోహము తలపెట్టినారు. బలవంతముగా ఆర్జించిన అడ్డంకులు కలిగించినారు. ఇంద్రుడు వాటిని అన్నింటిని తొలగించినాడు. సోమపానమున మదించిన ఇంద్రుడు ఆ ద్రోహనివారణాది కార్యములను నిర్వహించినాడు.

17. ఇంద్రుడు నదుల మొదలు నుంచి చివరి వరకు కొలబద్దచే కొలిచినాడు. నదుల ప్రవాహమునకు అడ్డువచ్చు పర్వతములను వజ్రముచే బద్దలు కొట్టినాడు. నదులకు ప్రవాహ మార్గమును కల్పించినాడు. వీనిని అన్నింటిని అనాయాసముగ చేసినాడు. సోమపానము వలన మదించి ఆ కార్యములను చేసినాడు.

18. బృహస్పతి విద్వాంసుడు. అతడు బ్రాహ్మణ యజమానిని అతని బంధువులందరిలో గుర్తించును. ఆ దేవుడు సర్వప్రాణుల పుట్టుకను గురించి తేపతేప చెప్పును. అతడు వేదము మధ్య నుండియు, క్రిందినుండియు, పైనుండియు పరివ్యాప్తమైన కర్మను ఉద్ధరించినాడు. అమృతము అందుకొని యజమానిని గూర్చి ప్రస్థాన మొనరించినాడు.

19. బృహస్పతి సామర్థ్యమున మహామహుడు. అతడు పృథివి, అంతరిక్షములను ద్యులోలోకమును, గృహములను, నేల మీది ధూళిని పుట్టినంతనే స్తంభింపచేసినాడు. సామ్రాట్టు అగు బృహస్పతి దేవతగా కలవాడు జన్మచేతనే ఆజన్మాంతము వ్యాపించిన వాడగును.

20. బృహస్పతి ఆమూలాగ్రము స్వబలమున వర్ధిల్లినవాడు. అన్యదేవతలు అతని వద్దకు వత్తురు. విశేషముగ పరిచర్యలు చేయుదురు. బృహస్పతి యజమానికి ప్రతికూలముగ ఉండు ప్రబల తముని సహితము తొలగించును.

యజమానిని వ్యతిరేకించు పురములను భేదనమొనరించినాడు.

బృహస్పతి ఉత్సాహమున కేకలు పెట్టుచు జలక్షేత్రాదికములను జయించినాడు.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
రెండవ కాండమునందలి మూడవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

అగ్నేనయ సుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్|
యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ||

నాలుగవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. దేవతలకు రాక్షసులకు యుద్ధము జరిగినది. ఒకవైపు దేవతలు, మానవులు, పితృదేవతలు ఉన్నారు. మరొక పక్షమున అసురులు, రాక్షసులు, పిశాచములు ఉన్నారు. యుద్ధమున దేవతలకు చిన్న చిన్న గాయములు తగిలినవి. రాత్రులు రాక్షసులు గాయములు తగిలిన దేవతలకు విషప్రయోగము చేసినారు. తెల్లవారు వరకు గాయపడిన దేవతలు మరణించుచున్నారు.

దేవతలు ఈ విషయము ఆలోచించినారు. ఇది రాక్షస కృత్యమని గ్రహించినారు. దేవతలు రాక్షసులతో రాయబారము సాగించినారు. ఉభయులు కలిసి అసురులతో యుద్ధము చేయునట్లును - గెలిచినంత రాక్షసులకు భాగము ఇచ్చునట్లు ఒప్పందము కుదిరినది. ఉభయులు కలసి అసురులను ఓడించినారు. దేవతలు రాక్షసులకు భాగము ఇవ్వలేదు. పైగా రాక్షసులను పారద్రోలినారు.

దేవతలు అసత్యమాడినారని రాక్షసులు కోపించినారు. దేవతలను సంహరించుటకు రాక్షసులు నలువైపుల నుండి ముట్టడించినారు.

అప్పుడు దేవతలు అగ్నిని యాచించినారు. త్రిహవిష్క ఇష్టిని అనుష్ఠించినారు. అందు అష్టాకపాల పురోడాశ రూప ప్రథమ హవిస్సును 'ప్ర' శబ్ద ఘటిత మంత్రవాదుడగు అగ్ని కొరకు నిర్వాపము చేసినారు. అందువలన తమను తూర్పు నుండి ముట్టడి చేసిన రాక్షసులను పారద్రోలినారు.

ద్వితీయ హవిస్సును 'విబాధ' శబ్ద ఘటిత మంత్ర ప్రతి పాద్యుడగు అగ్ని కొరకు నిర్వాపము చేసినారు. అందువలన

దక్షిణ, ఉత్తర దిక్కుల నుండి ముట్టడించిన రాక్షసులను తరిమి వేసినారు.

మూడవ హవిస్సును 'ప్రతీక' శబ్ద ఘటిత మంత్రప్రతిపాద్యుడగు అగ్ని కొరకు నిర్వాపము చేసినారు. అందువలన పడమటి దిక్కునుండి ముట్టడించిన రాక్షసులను తరిమి కొట్టినారు.

అప్పుడు దేవతలకు విజయము - రాక్షసులకు పరాజయము కలిగినది.

2. శత్రువులను ఓడించ దలచిన వాడు ఈ త్రిహవిష్క ఇష్టిని అనుష్ఠించవలెను.

'అగ్నయే ప్రవతే పురోడాశమష్టా కపాలం నిర్వపేత్' ఇది ప్రథమ హవిస్సు మంత్రము. ఇందువలన యజమాని కన్న బలము గల శత్రువు తొలగిపోవును.

'అగ్నయే విబాధవతే అష్టాకపాలం పురోడాశం నిర్వపేత్' ఇది రెండవ హవిస్సు మంత్రము. ఇందువలన యజమాని సమాన బలము గల శత్రువు తొలగిపోవును.

'అగ్నయే ప్రతీకవతే అష్టా కపాలం పురోడాశమ్ నిర్వపేత్' ఇది మూడవ హవిస్సు మంత్రము. ఇందు వలన యజమాని కన్న దుర్బల శత్రువు తొలగిపోవును.

3. త్రిహవిష్య ఇష్టిని గ్రహించి, అనుష్ఠించిన యజమాని తన ప్రబల శత్రువును ప్రకర్షముగ తొలగించును. సమబల శత్రువును అతిక్రమించును. అల్పబల శత్రువు అతని దాపులకే రాడు.

ఆలోచనామృతము

1. విధించిన ప్రతికర్మకు కారణము చూపుచున్నాడు. ఫలితము లభించు విషయమున సాదృశ్యములు చూపుచున్నాడు. శాసనముగా విధించుట లేదు. నచ్చచెప్పి చేయమని చెప్పుచున్నాడు.

ఒకహేతువును తప్పక చెప్పుచున్నాడు. ఈ హేతువు అందరకు ఆమోదయోగ్యమగునా? అని. అది విశ్వాసము మీద ఆధారపడి యుండును. నిర్దిష్టములైన హేతువులు నేటికి కనిపించుట లేదు.

హేతువాదము మరొక వాదమును వ్యతిరేకించుటకు వచ్చినదే కాని అది మూలవాదము కాదు.

హేతువాదము నిలువజాలదు. ఏలనన ప్రకృతి హేతుబద్ధము కాదు.

2. రాక్షసులు, అసురులు, పిశాచములు ఒకే జాతికాదు. వారిని వేరువేరు జాతులు. రావణుడు అసురుడు కాడు. రాక్షసుడు. మనము రావణాసురుడు అనుట సరికాదు.

దేవ, మానవ పితరులు ఒకరిని గెలుచుటకు ఏకమైనారు. అట్లే అసుర, రాక్షస, పిశాచులు.

ఎదుటి వాని బలము ఎక్కువైనపుడు భేదనీతి ప్రయోగించుట నేటికి యుద్ధనీతియే. నేటి రాజకీయములందు ఈ నీతియే ప్రబలముగా ఉన్నది.

బలహీనులు అగుచున్న దేవతలకు భేదనీతి ఉపకరించినది. అసురులను రాక్షస, పిశాచముల నుండి విడదీసినారు.

శత్రువునకు శత్రువు మన మిత్రుడు అన్నట్లు రాక్షసులు దేవతలతో కలసినారు. అసురుల ఓటమితో రాక్షసులధ్యేయము నెరవేరినది.

గెలుపు కొరకు మాత్రమే రాక్షసులతో కలసిన దేవతలు విజయము లభించగనే వారిని కాదన్నారు.

ఇటువంటి ఉదాహరణలు చరిత్రలో కో కొల్లలు.

చంద్రుని జయించినామను ఈ రోజులలో కూడ నాటినీతినే అనుసరించుచున్నాము! నేటి ప్రగతి దృశ్యమే కాని మౌలికము కాదు.

వేదనీతి మౌలికము. అది మానవ సంక్షేమమును గురించి ఆలోచించినది!

రెండవ అనువాకము

1. దేవాసురులు యుద్ధమునకు సిద్ధపడినారు. దేవతలు తమలో బలవంతుని నాయకునిగా చేసికొని యుద్ధము చేయదలచినారు. వారందరు ఇంద్రుని తమలో అత్యధిక బలవంతుడని నిర్ణయించినారు.

ఇంద్రుడు తనకు మూడు రూపములు ఉన్నవి అన్నాడు. దేవతలు ఇంద్రుని ఒక్కొక్క రూపమున ఏకాదశ కపాలహవిస్సు చొప్పున ముప్పదిమూడు కపాల పురోడాశ నిర్వాపమున ఇంద్రుని సంతృప్తుని చేసినారు.

ఇంద్రుని ఒక రూపము పాప విమోచకము. వారు దానికి నిర్వాపము చేసినారు. పాప విమోచకులు అయినారు.

రెండవ రూపము శత్రుఘాతకము. దేవతలు దానికి నిర్వాపన చేసినారు. శత్రు ఘాతకులు అయినారు.

మూడవది అత్యంత్ సామర్థ్యము కలది. దేవతలు దానికి నిర్వాపము చేసి అత్యంత సమర్థులు అయినారు.

మొత్తము హవిస్సుల సంఖ్య 33. దేవతలు ముప్పది ముగ్గురు. అందువలన ఈ హవిస్సులు అందుకున్న ఇంద్రుని యందు దేవతలందరు చేరినారు.

ఆ విధముగా దేవతలు 1. పాపవిమోచనులై 2. శత్రుఘాతకులై 3. అత్యంత సామర్థ్యము కలవారై అసురులతో యుద్ధమునకు వెడలినారు.

(ఏ కార్యమునకు పూనుకున్నను ముందు పాప విమోచనము చేసికొనవలెనని చెప్పుచున్నాడు. మలిన మనస్సు ఏదిచేయజాలదు. నిర్మల మనస్సు అన్నింటిని సాధించగలదు. ఇది సందేశము.)

2. శత్రువులు కలిగి, శత్రువును జయించ వలెనను కోరిక గలవాడు ఈ ఇష్టిని యజించవలెను.

ఇంద్రాయ అంహోముచే' అను మంత్రమున ఇంద్రుని కొరకు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. యజమాని కన్న శత్రువు బలవంతుడైనచో యజమానిని పాపము గ్రహించినదని అర్థము. పాపవిమోచకమగు ఇంద్రరూపము కొరకు నిర్వాపము చేసినందున అతనికి పాపవిముక్తి కలుగును. అందువలన అతడు శత్రువున కన్న బలవంతుడగును.

(బలమునకు పాపాగ్రహణము పట్టినది. అది తొలగినంత అతడు బలవంతుడు అయినాడని అర్థము.)

'వైమృధాయ ఇంద్రాయ' అను మంత్రమున ఇంద్రుని కొరకు ఏకాదశ కపాల పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను. యజమానితో సమానుడైన శత్రువు అతనికి మించినవాడైనను, శత్రువు లేని వాడైనను యజమాని శత్రువుచే తిరస్కరించ బడుచున్నాడని అర్థము. శత్రుఘాతుకమగు ఇంద్రరూపమునకు ఏకాదశ కపాల పురోడాశ నిర్వాపనము చేసినందున యజమాని శత్రుఘాతి అగుచున్నాడు. అతడు శత్రువును తొలగించుచున్నాడు.

'ఇంద్రియావతే ఇంద్రాయ' అను మంత్రమున ఇంద్రుని కొరకు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అత్యంత సామర్థ్యము గల ఇంద్రరూపముకు ఏకాదశ కపాల పురోడాశము నిర్వాపము చేసినందున యజమానికి సామర్థ్యము కలుగుచున్నది.

దేవతలు ముప్పది ముగ్గురు. పురోడాశ కపాలములు ముప్పది మూడు. అందువలన యజమానికి సంపద కలిగించుటకు ముప్పది ముగ్గురు దేవతలు యజమాని యందు ప్రవేశించుచున్నారు.

3. ఇది విజితి నామక ఇష్టి. ఈ ఇష్టిని గ్రహించిన యజమాని శత్రువులతో యుద్ధము చేసి పాప విముక్తుడై విజయము సాధించును.

మూడవ అనువాకము

1. దేవాసురులు యుద్ధమునకు సన్నద్ధులు అయినారు. గాయత్రీదేవి దేవాసురులు - ఉభయుల - ఓజస్సును, బలమును, ఇంద్రియ పాటవమును, వీరత్వము, సంతానాదులను పశువులను తీసికొని వెళ్లిపోయినది.

దేవాసురులు ఆ విషయము గ్రహించినారు. గాయత్రిని ప్రసన్నము చేసికొనిన వారికి సంపదలు కలుగునని వారు గ్రహించినారు. దేవతలు 'విశ్వకర్మా' అనియు అసురులు 'దాభీ' అనియు సగౌరవముగా గాయత్రిని ఆహ్వానించినారు. కాని గాయత్రి ఉభయులలో ఏ ఒక్కరిని అనుగ్రహించలేదు.

అప్పుడు దేవతలు ఈ యజుమంత్రమును కనుగొన్నారు.

2. **"ఓజోసి సహూసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాం ధామ నామాసి విశ్వమసి విశ్వాయు రభిభూః"**

నీవే ఓజస్సువు. సాహసమవు. బలమవు. దీప్తివి. దేవతలకు స్థానమగు స్వర్గమవు. విశ్వమనవు. విశ్వాయువవు. సర్వాయువవు. సమస్తవు. నీవే శత్రువులను పరాభవించు దానవు.

3. ఈ మంత్ర ఉపాసన చేత దేవతలు గాయత్రిని ప్రసన్నము చేసికొన్నారు. అసురుల **ఓజో బలమిన్ద్రియం ప్రజాం పశూన్** దేవతలు వశపరచుకున్నారు.

4. గాయత్రి తొలగిపోయినందున దీని **'గాయత్రి ఇష్టి'** అన్నారు.

సంవత్సరోవై గాయత్రీ - గాయత్రియే సంవత్సరము కదా! సంవత్సరమే గాయత్రి రూపమున తొలగిపోయినది. దేవతలు ఈ ఇష్టిని చేసి అసురుల బలాదులను తీసుకున్నారు. అందువలన దీనిని "సంవర్గఇష్టి" అన్నారు.

5. ఎవనికి శత్రువులు ఉందురో మరియు ఎవడు శత్రువులను ఓడించదలచునో అతడు శత్రువుల ఓజోబలములను తొలగించునట్టి సంవర్గఇష్టిని అనుష్ఠించ వలెను. **అగ్నయే పురోడాశమష్టా కపాలం నిర్వపేత్.**

6. అష్టా కపాల పురోడాశమును ఆరిన వేదిక మీద ఉంచవలెను. **ఓజోసి** అనుమంత్రమున దానిని తాకవలెను. అందువలన శత్రువు యొక్క ఓజస్సు, బలము, ఇన్ద్రియము, వీర్యము, ప్రజలు పశువులు తొలగి యజమాని యందు చేరుదురు. అతడు తన శత్రువులను పరాభూతులను చేయును.

నాలుగవ అనువాకము

1. ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించినాడు. ప్రజలు ప్రజాపతిని విడిచివెళ్లిపోయినారు. ఆ విధముగ వెళ్లివారు నివసించిన చోట 'గర్ముత్' అను అరణ్యధాన్యము మొలచినది.

బృహస్పతియు, ప్రజాపతియు ప్రజలను అనుసరించినారు. 'ప్రజాపతీ! నిన్ను గర్ముత ధాన్య సంపదయందు ప్రతిష్ఠితుని చేయుదును. అందువలన ప్రజలు నిన్ను చేరుదురు' అని బృహస్పతి ప్రజాపతిని ధాన్యవంతుని చేసినాడు. అందువలన ప్రజలు తిరిగి ప్రజాపతిని చేరుకున్నారు.

2. సంతానము కోరువాడు సంతానఫలప్రాప్తి కొరకు ప్రజాపతి దేవతాకమగు గర్ముత్ ధాన్య చరును నిర్వాపము చేయవలెను. స్వభాగధేయమున ప్రజాపతిని సేవించవలెను. అందువలన ప్రజాపతి యజమానికి సమృద్ధ సంతానము కలిగించును.

3. ప్రజాపతి పశువులను సృష్టించినాడు. పశువులు ప్రజాపతిని విడిచివెళ్లి పోయినవి. ఆ విధముగా వెళ్లి పశువులు నివసించిన చోట 'గర్ముత్' అను అరణ్యధాన్యము మొలచినది.

పూషదేవతయు ప్రజాపతియు ఆ పశువులను అనుసరించినారు. 'ఈ గర్ముద్ధాన్యమున నన్ను ప్రతిష్ఠించుము. పశువులు నిన్ను చేరగలవు' అని పూష అన్నాడు. 'నన్ను ప్రతిష్ఠించుము. గర్ముద్ధాన్యము నాకు సంబంధించినది అగును' అని సోమదేవత అన్నాడు.

ప్రజాపతి 'మీ ఉభయులను ప్రతిష్ఠింతును' అన్నాడు. ప్రతిష్ఠించినాడు. అందువలన పశువులు తిరిగి ప్రజాపతిని చేరినవి.

4. పశువులు కావలెనను కొనువాడు సోమపూష దేవతాకమగు గార్ముత చరును నిర్వాపము చేయవలెను. అతడు స్వభాగధేయమున సోమపూషదేవతలను అర్పించవలెను. అప్పుడు ఆ దేవతలే అతనికి పశువులను కలిగింతురు. సోమదేవత రేతస్సు కలిగించును. పూష దేవత పశువులను కలిగించును.

అయిదవ అనువాకము

1. అగ్నీ! గోవులను తీసికొని మావద్దకు విచ్చేయుము. చంద్రుడా! పశువులకు పుష్టి కలిగించుము. మమ్ము సంతుష్టులను చేయుము. ఇంద్రుడు మా ఇండ్లలో పశువులను చేర్చును గాత.

2. సూర్యుడు పశుసహస్రములు కలవాడు. అతడు మా ఇంట ఆనందించును గాత. పూష పశుపోషకుడు. అతడు ధనము చేతబట్టి మా ఇంటికి వచ్చును గాక.

3. విధాతయుం జగత్పతియు, ఈశానుడును అగువాడు మాకు ధనములను ఇచ్చును గాత. అతడు మాకు పరిపూర్ణ రక్షణలను కలిగించును గాత.

4. ప్రజాపతి శ్రేష్ఠుడు. కోరికలు తీర్చువాడు. అతడు మా ఇండ్లలో వేల, పదుల వేల పశువులతో విహరించును గాక.

5. ధనపోషక దేవా! దేవతలు నీచేత అమృతమును, అనంత కీర్తిని స్వర్గమునందు స్థాపింపచేసినారు. మా జీవనమునకు గాను నీవు ఆలమందలను తెచ్చిఇమ్ము.

6. అగ్ని గృహపతి. చంద్రుడు జగత్పాలకుడు. సూర్యుడు మేధాశక్తి కలవాడు. వారికి స్వాహా.

7. గృహపతివగు అగ్నీ! నీ ఘృతభాగము ఉన్నది. దానితో కూడిన ఓజస్సు ఉన్నది. యజమాని నిన్ను అనుసరించి ఉన్నాడు. వానిని అతనికి సమకూర్చుము.

నేను గొప్పవారు ఏర్పరచిన మార్గమునుండి తొలగను. యజమానులందు తలమానికమును అగుదురు గాక. స్వాహా.

ఆరవ అనువాకము

1. పశువు కావలెననుకొనువాడు 'చిత్రాయాగము' చేయవలెను. ఇయంవై చిత్రా - ఈ భూమియే చిత్ర కదా! అదికాక ఈ భూమి మీద సర్వభూతములు పుట్టుచున్నవి. అందువలన ఈ ధరిత్రియే 'చిత్ర' అయినది.

ఈ విషయమును గ్రహించి పశువులను కోరువాడు చిత్రాయాగము చేయవలెను. అందువలన అతనికి పశుసమృద్ధి, సంతాన సమృద్ధి, మిథునములును కలుగుచున్నవి.

2. చిత్రాయాగము నందు సప్తహవిస్సులు కలవు. తొలి హవిస్సు అగ్నిదేవతాకము. ఆ హవిస్సుచే పశూత్పత్తి బీజమును ఉంచినట్లగును. రెండవది సోమదేవతాకము. ఈ హవిస్సుచే రేతస్సు చేర్చినట్లుగును. మూడవది త్వష్టదేవతాకము. ఈ హవిస్సున చేర్చిన రేతస్సు నానా రూపములు దాల్చును. నాల్గవది సరస్వతీ దేవతాకము. ఈ హవిస్సున చేర్చిన రేతస్సు నానా రూపములు దాల్చును. నాల్గవది సరస్వతీ దేవతాకము. అయిదవది సరస్వద్దేవతాకము. వీరిరువురు స్త్రీ పురుష దేవతలు. ఇది సప్తమిథునములందు మధ్యమము. దీనివలన యజమాని గృహము నందు దైవ్య మిథునము చేరినట్లగును. అందువలన పుట్టిన బిడ్డలకు, పశువులకు పుష్టి కలుగును.

ఆరవది సినీవాలి దేవతాకము. సినీవాలి వాక్ స్వరూపము కలది. ఆ దేవతాకమగు హవిస్సు వలన మాటకు పుష్టి కలుగును. ఏడవది ఇంద్ర దేవతాకమగును. ఇంద్ర దేవతాక చరు ఉత్తమ చరు అగును. సినీవాలి స్త్రీ ఇంద్రుడు పురుషుడు అయినందున ఇది మిథునము అగుచున్నది.

3. ఈ హవిస్సులు, సప్తసంఖ్యాకములు. గ్రామ్య పశువులు సప్తసంఖ్యాకములు. అరణ్య పశువులు సప్త సంఖ్యాకములు. ఛందస్సులు సప్తసంఖ్యాకములు. కావున ఈ సప్తసంఖ్యాక హవిస్సు వలన పశువులు, ఛందస్సులు లభించుచున్నవి.

4. కావున యజమాని సప్తహవిస్సుల హోమము చేయవలెను. అందలి దేవతలు పుష్టికి అధిదేవతలు. వారు యజమానికి పుష్టి కలిగింతురు. అతడు 'పుష్యతి ప్రజయా పశుభిః' అతనికి సంతానపుష్టి, పశుపుష్టి కలుగును. ఈ ఆహుతులు కీర్తి ప్రతిష్ఠలు కలిగించును.

ఏడవ అనువాకము

1. నల్లని వస్త్రమా! నీవు మరుత్సంబంధివి. నీవే మరుత్తులకు బలము అగుచున్నావు. జలధరము నందలి జలధారను భేదించుము.

(యజమాని అగ్న్యన్వాదానము చేసి, ఆహవనీయాగ్నిని దక్షిణ దిశన అతిక్రమించి నల్లని వస్త్రము ధరించవలెను.)

2. మరుత్తులారా! రండి. మనోవేగమున రండి. వర్షము కలిగించు పడమటి గాలిని వెంట తీసికొనిరండి. దేగవలె వేగముగ రండి. ఆనందించండి.

అశ్వినులారా! మేఘము సాగినది. వానకురిపించినది. అది ధారలుగా కురియుచున్నది. దాని వలన క్షేమము - శుభము - కలుగునట్లు చేయండి.

3. ఎదురుగాలి వానకురిపించి జనులను మురిపించును గాత. తస్మై స్వాహా.
పెనుగాలితో కూడి, వర్షము కలిగించుచు, తీవ్ర ధారాపాతమై మరలును గాక. స్వాహా.
ఉరుముచు, కురియుచు, భయము కలిగించుచు మరలును గాత. స్వాహా.

పిడుగుపాటు లేకుండ, తడుపు చప్పుడు చేయుచు, మెరుపులతో కురియుచు, పోలములను ప్రకాశింప చేయుచు మరలునుగాక. స్వాహా.

రాత్రింబవళ్లు కురియుచు, భూములను అన్నింటిని నింపుచు మరలును గాత స్వాహా.

ఈ వర్షము ఎంతో కురిసినదని జనులు చెప్పుకొనునట్లు కురిసి మరలును గాత. స్వాహా.

ఎండావానలు కలసి వెలుగులు చూపి మరలును గాక స్వాహా.

ఉరుముచు, మెరయుచు వర్షించు పురోవాతము మరలి వచ్చునుగాక. స్వాహా.

4. జలములారా! మీరు వర్షహేతువులు. వానపడినపుడు చప్పుడు చేయువారు. ప్రవహించి సాగువారు. తెల్లని వారు. సూర్యుని కప్పివేయువారు. భూమిని తడుపువారు. నురుగు గలవారు. జగన్మిత్రులగు ఓషధులను పోషించువారు. రాజులను పోషించువారు. దేశమున పంటలు పండించువారు. మీరు నన్ను ఈ యజ్ఞమునందు రక్షించండి.

5. కృష్ణాజినము సేచన సమర్థమగు అశ్వము వంటిది. రజ్జువా! నీవు దానిని బంధించుదానవు అగుచున్నావు.

(కృష్ణాజినమును త్రాటితో కట్టవలెను.)

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. అగ్ని, సోమ, సూర్యులారా! మీరు జనులకు నివాసము కలిగించువారు. మాకు జలము ప్రసాదించండి. దివి, భువి, అంతరిక్షముల వలన కలిగిన మేఘములను భేదించండి. మేఘము నుండి వర్షము కలిగించండి. మమ్ము రక్షించండి.

మిత్ర, వరుణ, ఆర్యములారా! మాకు జలమును ప్రసాదించండి. దివి, భువి, అంతరిక్షము వలన కలిగిన మేఘములను భేదించండి. మబ్బులను కురిపించండి. మమ్ము రక్షించండి.

సమాన సోమపానము గల అపాంనపాత్, అశు హేమ దేవతలారా! మాకు ఉదకములు ప్రసాదించండి. దివి, భువి, అంతరిక్షము వలన కలిగిన మేఘములను భేదించండి. మబ్బులను కురిపించండి. మమ్ము రక్షించండి.

2. వర్షము నేలను తడిపి వేయుచున్నది. మబ్బులు పగటిపూటనే చీకట్లు ముసిరించుచున్నవి. రాత్రుల విషయము చెప్పపనిలేదు కదా!

3. ఋత్విజులు చక్కని హవిస్సును అర్పించుచున్నారు. యజమాని కొరకు జలధరములను దివినుండి దించుచున్నారు. అవి బహు మేఘములై దివిని, భువిని ముంచు వర్షము కలిగించుచున్నవి. ఇవి నీరులేని

మరుభూమి మీద సహితము కురియుచున్నవి.

4. మరుత్తులారా! మీరు సముద్రమంతటి మబ్బునుంచి వానను పుట్టించండి. పాంసు యుక్తములగు నేలలను తడపండి. మీరు భూమి తాపమును చల్లార్చువారు. మేఘములు లోకోపకారములు. మంగళ కరములు. ధేను సదృశములు. ఇవి మీకు సంబంధించినవి. క్షీణించుటయే లేదు. ఇతర దేవతల రథములు మిమ్ము అనుసరించి వచ్చును గాత.

5. మరుత్సంఘమా! ద్యులోకము నుండి వర్షము కలిగించండి. ఈ కుండ సముద్ర సదృశము. దీనిని నీటితో నింపండి.

6. గొర్రె గారూ! మీరు జలమునుండి పుట్టినారు. మొదట పుట్టినారు. సముద్రమంతటి మేఘము నుండి వర్షము కలిగించగలవారు.

7. పునర్నవమా - గలిజేరుమొక్కా ! నేలను పూర్తిగా తడుపుము. దివినుండి పుట్టిన ఆకాశమంతటి మేఘమును భేదించుము. మాకు వర్షము కలిగించుము. ఈశానుడవై నీరు నిండిన మేఘద్వారములను తెరువుము.

8. ద్యులోకము నందలి దేవతలును, అంతరిక్షలోకపు దేవతలును, భూలోకపు దేవతలును ఈ యజ్ఞమును రక్షింతురు గాక. వారు ఈ క్షేత్రమును ఆవేశింతురు గాక. ప్రవేశింతురు గాక.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. కారీరీష్టి కర్త "మారుతమసి మరుతామోజః" అను మంత్రముల చేత నల్లని అంచుగల నల్లని వస్త్రమును ధరించవలెను. ఇదియే వర్షరూపమగును. అందువలన అతడు వర్షముతో సమాన రూపుడు అగును. మేఘమును వర్షింపచేయును.

2. "రమయత మరుతః" అను మంత్రమున యజమాని పడమటి గాలిని ప్రతిబంధించుచున్నాడు. వర్షము కలిగించుటకు తూరుపుగాలి వీచునట్లు చేయుచున్నాడు.

3. ఏడవ అనువాకపు మూడవ మంత్రముచే హోమము చేయవలెను. వాయుర్వై వృష్ట్యాఈశే వాయువే వర్షమునకు ప్రభువు అగుచున్నాడు. కావున యజమాని వాయుమేవ స్వేన భాగధేయేనో పధావతి. ఆ వాయువే అతని కొరకు వర్షము కురిపించును.

4. ఏడవ అనువాకము నందలి 'పురోవాతో' మున్నగు ఎనిమిది మంత్రములచే యజమాని హోమము చేయవలెను.

దిక్కులు నాలుగు. అవాంతర అగ్నేయాది దిక్కులు నాలుగు. కావున ఈ ఎనిమిది మంత్రములు ఎనిమిది దిక్కులందు ఎంతో వర్షము కురిపించును.

5. కృష్ణాజినమునందు ఎదురు బియ్యపు పిండిని నల్లని తేనెచే కలుపవలెను. అది హవిస్సు అగును.

6. హవిస్సునకు సిద్ధి కలుగుటకు గాను వేది మధ్యమునందు సక్తు మిశ్రణము చేయవలెను.

7. యతులను సాలవృకాదులు భక్షించినవి. అప్పుడు రాలిపడిన వారి తలలు ఖర్జూర వృక్షములు అయినవి. ఆ ఖర్జూర రసము పైనుండి పడినది. అవియే కరీరములు అయినవి. అవి సోమ లతాంకుర సదృశములు అయినవి. కరీర శబ్దవాచ్యములగు ఆహుతులు సోమసదృశ ద్యులోకము నుండి వర్షము కురిపించుచున్నవి.

(యతులను సాలవృకాదులు భక్షించుట ఏమి అనుసంశయము కలుగకమానదు. పారమహంస్యరూపం చతుర్థాశ్రమం ప్రాప్తానాం యతీనాం ముఖే బ్రహ్మాత్మ ప్రతిపాదకో వేదాన్త శబ్దో నాస్తి తాన్యతీంద్రా నింద్రో ఆరణ్యేభ్యః శ్వభ్యః ప్రాయచ్ఛత్' అని సాయణభాష్యము. పరమహంసరూపమగు నాలుగవ ఆశ్రమము అవలంబించిన యతులనోట బ్రహ్మాత్మప్రతిపాదితమగు వేదాంత శబ్దము వెడలని వారిని ఇంద్రుడు ఆరణ్యక పశు పక్షులకు వేసినాడు.

"నిత్య కర్మ పరిత్యజ్య వేదాంత శ్రవణం వినా వర్తమానస్తుసన్యాసీ పతత్యేవ న సంశయః" అని స్మృతి వాక్యము.

సాయణాచార్యులను కాదనునంత వారము కాము. కాని ఇంతవరకు 'వేదాంత' మను పదము వేదమున రాలేదు. బ్రహ్మ ఉపనిషత్తులందు ప్రతిపాదించబడినవాడు. సాయణుడు ఇచ్చిన ఉదాహరణము కౌషీతకి బ్రాహ్మణ ఉపనిషత్తు నందలిది.

'యతీనామ్ శీర్ష్ణాణామ్' అను దానికి వేద పరమగు మరొక అర్థము ఉండవచ్చును.

సాయణాచార్యులు ఋగ్వేదము 10వ మండలము 73వ సూక్తము నందలి 7వ మంత్రపు భాష్యమున "యతయో మేఘాః" అని అర్థము చెప్పినాడు.

"యద్దేవా యతయో యథా భువనాన్య పిన్వంత" దేవతలు మేఘముల వలె లోకములందు వ్యాపించినారు అనునది మంత్రార్థముగా చెప్పినాడు.

ఇచట సహితము తలలు రాల్చినది మేఘములవి కావచ్చును.

యతుల తలలు నక్కలకు, తోడేళ్లకు వేయుట అసభ్యము, అనాగరకము, అత్యాచారము అగును. ఇది

ఆలోచనామృతము. మీరు ఆలోచించుటకే.)

8. కరీరసక్తువు హవిస్సు కావలెను. అది సోమసదృశ ఆహుతి అగును. అందువలన ద్యులోకము నుండి వర్షము కురియును.

9. కరీరసక్తును తేనెతో కలుపవలెను. నీరు ఓషధుల రసమే మధువు అగును. వర్షము, నీరు ఓషధులనుండియే కదా కలుగునది! కావున జలము ఓషధుల వర్షము కలిగించుచున్నది.

10. 'మాన్దావాశా' మున్నగు మంత్రముల చేత సక్తుతేనె కలుపవలెను. ఇవి జలములకు పేర్లు. జలములు తమ పేరు విని దిగివచ్చుచున్నవి.

యజమాని జలములను పేర్లతో పిలిచి రమ్మన్నంత జలములు ఆ పేర్లు గలవిగనే వర్షము కురిపించుచున్నవి.

11. అశ్వము సేచన సమర్థము. మేఘమును అట్లే అగును. నీరు త్రాగిన మబ్బు నల్లని కారు మబ్బై వర్షించును. రూపము నల్లనిదైనందున మేఘము మరింత వృష్టి కలిగించుచున్నది.

పదవ అనువాకము

1. "దేవా వసవ్యాః, దేవా శర్మణ్యాః, దేవా సపీతయః" అను మూడు మంత్రభాగములచే కలిపిన సక్తును ముద్దలు చేయవలెను. ఆ విధముగా చేయుటవలన ఆ మంత్రమునందలి దేవతలు నిత్యము వర్షము కలిగింతురు.

2. ముద్దలు చేసినంత వర్షము కురిసిన హోమము చేయవలెను. కురువనిచో మరుసటి రోజు హవి పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

3. మిత్రావరుణులు రేయింబవళ్ల ప్రతీకలు. మేఘము పగలును, రాత్రియు వర్షించునదే కదా!

యజమాని స్వభాగధేయమున మిత్రావరుణులను సేవించవలెను. ఆ మిత్రావరుణులే అతని కొరకు అహోరాత్రులచే వర్షము కలిగింతురు.

4. (2వ మంత్రమున వర్షము కురియకున్న మరునాడు పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను అన్నాడు. దానిని వివరించుచున్నాడు.)

దామశబ్దఘటిత ప్రతిపాద్యుడైన అగ్నయే పురోడాశ మష్టాకపాలం నిర్వపేత్. మారుతగం సప్తకపాలగం సౌర్యమేక

కపాలం నిర్వపేత్.

అగ్ని ఈ భూలోకము నుండి వర్షము కలిగించును. మరుత్తులు వర్షమును వివిధ ప్రదేశములకు చేర్చెదరు. సూర్యుడు తన కిరణముల చేత తాపము కలిగించునపుడు వర్షించును. లోకములను కప్పివేయుచు మబ్బులను చేర్చుకొని వర్షించును.

ఈ అగ్ని, మరుత్తులు, ఆదిత్యులే వర్షము కలిగించు శక్తులు కలిగి ఉన్నారు. యజమాని స్వభాగధేయమున ఆ దేవతలనే యజించవలెను. వారే యజమాని కొరకు మేఘములచే వర్షింపచేయుదురు. అవర్షిష్య స్వర్షతేవ - అంతకు వర్షించని దైనను మేఘము వర్షించును.

5. మరుత్సంఘములారా! దివి నుండి వర్షమును తెండి. సముద్రము వంటి కుండను నింపండి అని చెప్పబడినది. (8వ అనువాకము 5వ మంత్రము.)

అందు భూలోక, స్వర్గలోకజలముల వర్షమును గురించి చెప్పబడినది. ఇంక ఏమి అనగా భూలోక జలములే స్వర్గలోకమునకు చేరుచున్నవి.

6. 'అబ్జాసి ప్రథమజా బలమసి సముద్రి యమి త్యాహ' (ఇది 8వ అనువాకపు 6వ మంత్రము.) దీనిని యజుర్వేద మంత్రముగా గ్రహించవలెను.

7. 'ఉన్నమ్భయ పృథివీం' అను మంత్రము చేత గలిజేరు మొక్కకు హోమము చేయవలెను. ఈ గలిజేరు ఓషధులన్నింటిలో వర్షము కలిగించునది. అదియే సర్వత్ర వర్షము కలిగించును.

8. 'యేదేవా దివిభాగా' అను మంత్రమున కృష్ణాజినమును విదిలించ వలెను. అందువలన పృథివ్యంతరిక్ష ద్యులోకములు ప్రీతులగును. యజమాని కోరికలను తీర్చును.

అథ సప్తమారభ్య దశమాం త్రైశ్చతుర్భిరనువాకైః కారీరిష్టిః ప్రతిపాద్యతే. ఏడు నుంచి పదవ అనువాకము వరకు కారీర ఇష్టి చెప్పబడినది.

పదకొండవ అనువాకము

1. ఇది త్రైధాతవీ ఇష్టి. ఇందు సర్వఛందస్సులు అనుసరించబడినవని చెప్పుదురు.

కకుచ్ఛందస్సు త్రిష్టుప్ ఛందస్సు సారమగును. ఉష్ణిక్కు జగతికి సారమగును. ఉష్ణిక్కకుచ్ఛందము లందు సర్వ

ఛందస్సులు చేరి ఉన్నవి.

2. ఉష్ణిక్ఛందస్సు గాయత్రి ఛందస్సు అగుచున్నది. మిగిలిన నాలుగు అక్షరములు చతుష్పాద పశుస్వరూపములు. ఈ త్రైధాతవీ ఇష్టియందు పురోడాశము మీద మరొక పురోడాశము ఉంచబడును. అట్టివే ఉష్ణక్ఛందస్సు నందలి అధిక అక్షరములు.

(ఉష్ణిక్ఛందమునకు 28 అక్షరములు. గాయత్రికి 24. 28 - 24 = ఎక్కువయిన నాలుగు చతుష్పాదస్వరూపములని చెప్పినాడు.)

3. జగతీ ఛందస్సుచే సామిధేని ఋక్కును పూర్తి చేసినచో యజమాని యజ్ఞమును నాశనము చేసినవాడగును. కావున త్రిష్టుప్ఛందముచే సామిధేని ఋక్కును సమాప్తము చేయవలెను. త్రిష్టుప్ఛందస్సు ఇంద్రియ సామర్థ్యము కలిగించునది యగును. అందువలన యజమాని యజ్ఞమునకు సామర్థ్యము కలిగించినవాడు అగును. యజ్ఞము నశింపకుండును.

4. "అగ్నేత్రీ" అనుటచే అగ్ని త్రిశబ్దవాచ్యుడు. కావున అగ్ని త్రిష్టుప్ కు సారూప్యమగును. అందువల్ల త్రిష్టుప్ఛందస్క ఋక్కుచే పరిసమాప్తి చేయవలెను.

5. త్రైధాతవీ యజ్ఞము సర్వయజ్ఞస్వరూపము అగుచున్నది. కోరికలకు కోరికలే ఈ యజ్ఞమున ప్రతిపాదించబడును. కావున ఈ యజ్ఞము సమస్త కోరికలు తీర్చునది అగును.

6. శత్రువును హింసించ దలచినవాడు త్రైధాతవీయ యాగమును చేయవలెను. ఇది సర్వయాగ స్వరూపము. కావున ఇది శత్రువును హింసించును. యజమాని తన శత్రువును నిశ్చయముగ నాశనము చేయును.

7. అభిచార హోమమునకు గురియైనవాడు ఈత్రైధాతవీ ఇష్టిని చేయవలెను. ఇది సర్వయజ్ఞ స్వరూపము. అందువలన యజమాని సర్వయజ్ఞ స్వరూపమగు ఈ ఇష్టిని అనుష్ఠించవలెను. ఇందువలన అభిచార హోమము యజమానిని హింసించదు.

8. సహస్ర దక్షిణాక యాగము చేయ తలపెట్టినవాడు ఈ త్రైధాతవీయేష్టిని ఆచరించవలెను. అందువలన అతనికి సహస్ర దక్షిణలు ఇచ్చు శక్తి కలుగును.

9. గో సహస్ర దక్షిణాక యాగము చేసిన వాని పశువులు నశించును. కావున ఆ యాగము చేయనున్నవాడు త్రైధాతవీయ యాగము చేయవలెను. ప్రజాపతి త్రైధాతవీయ యాగము చేసియే పశువులను సృజించినాడు. పశువులను కోరువాడు ఈ విషయము గ్రహించవలెను. త్రైధాతవీయ యాగము చేయవలెను. ప్రజాపతి ఈ

యాగమున పశువులను సృజించిన రీతి యజమానికి పశువులు కలుగును.

ఉత్తర క్రతువునందు ఇవ్వదగిన గో సహస్రము ఈ యజమానికి చెందును.

10. యజ్ఞము చేయసంకల్పించి చేయనివాడు దేవతలకు ద్రోహము చేసినవాడగును. ఆ దోషపరిహారమునకుగాను సర్వయజ్ఞ స్వరూపమగు త్రైధాతవీయేష్టిని చేయవలెను. అప్పుడతడు దేవతలకు దోషము చేసినవాడు కాకుండును.

11. ఈ యజ్ఞమునందు ద్వాదశ కపాల పురోడాశము కావలెను. అవి మూడు చతుష్క పాలములు అగును. మూడింతలు యజమానికి మూడింతల సమృద్ధి సమకూర్చును.

12. లోకములు మూడు. మూడులోకముల ప్రాప్తికి మూడు పురోడాశములు అగుచున్నవి.

13. ముందు చెప్పిన పురోడాశములందు తరువాత చెప్పినవి శ్రేష్ఠములు. ఏలననగా పృథివి, అంతరిక్ష, ద్యులోకము ఒకదాని కన్న మరొకటి శ్రేష్ఠము కదా!

14. ఈ యాగము నందు పురోడాశము యవలది కావలెను. ఇది సమృద్ధి కొరకు అంతరిక్షలోక సదృశము.

15. పురోడాశము లన్నింటిని వ్యర్థము కాకుండ అవదానము చేయవలెను.

16. ఈ యాగము నందు యజమాని హిరణ్యమును దక్షిణగా ఇవ్వవలెను. అందువలన అతనికి తేజస్సు కలుగును. ఘృత్తాక వస్త్రమును దక్షిణగా ఇచ్చుట వలన పశువులు కలుగును. పాలిచ్చు ఆవును దక్షిణగా ఇచ్చుట వలన ఆశీస్సులు లభించును.

హిరణ్యము సామవేద రూపము. ఘృత్తాక వస్త్రము యజుర్వేదరూపము. ధేనువ్వు ఋగ్వేదరూపము. మూడింటిని దక్షిణగా ఇచ్చినవారికి సర్వరూపములు కలుగుచున్నవి.

పన్నెండవ అనువాకము

1. ఇంద్రుడు త్వష్టపుత్రుని వధించినాడు. త్వష్టకోపించినాడు. సోమయాగము చేయుటకు ఉద్యమించినాడు. ఇంద్రుడు తనను యాగమునకు ఆహ్వానించుమని త్వష్టను అడిగినాడు. 'నీవు నా కొడుకును చంపినావు. నిన్ను పిలువను' అని త్వష్ట సోమయాగమునకు ఇంద్రుని ఆహ్వానించలేదు. అందుకు ఇంద్రుడు యజ్ఞమును విఘ్నము చేసినాడు. బలాత్కారముగా సోమరసము సేవించినాడు.

(ఇది 5వ ప్రపాఠకపు మొదటి అనువాకమున వివరించబడినది.)

2. ఇంద్రుడు బలాత్కారముగా పానము చేసిన సొంపు శేషభాగమును త్వష్ట అందుకున్నాడు. ఇంద్రుని వధించుటకు హోమము చేసి అగ్నిని కల్పించినాడు. "స్వాహేన్ద్రశత్రుర్వర్ధస్వ" అను మంత్రమున వైర్యుత్పాదనకై అగ్నిని ప్రవృత్తుని చేసినాడు. అప్పుడు ఊర్ధ్వ జ్వాలారూపుడై జ్వలించుచున్న అగ్నిజ్వాలలు క్రుంగి చల్లారి పోయినవి. ఇది మంత్రోచ్చారణలో లోపము వలన జరిగినది. అగ్నినుంచి మరొకడు జన్మించినాడు. అతడు హోమాధారమగు అగ్నిని, ఆహ్వానించబడిన సోమదేవుని ఆక్రమించినాడు.

3. ఆ పుట్టినవాడు ఒక్కొక్క బాణము పడునంత మేరకు వ్యాపించినాడు. వృద్ధిచెందినాడు. ఈ లోకములను అన్నింటిని ఆక్రమించినాడు. ఇమాన్ లోకాన్ ఆవృణోత్ యత్ తత్ వృత్రస్య వృత్రత్వమ్ అభూత్ - ఈ లోకములను ఆవరించిన వాడు అగుటవలన అతనికి 'వృత్రుడు' అను పేరు కలిగినది. అదియే అతని వృత్రత్వము.

4. ఆ వృత్రుని వలన ఇంద్రుడు భయపడినాడు. వృత్రుడు సర్వలోకములను ఆవరించినాడు. అందువలన ఇంద్రునివలె తనకు కూడ స్థానము లేదని త్వష్ట భయపడినాడు. అప్పుడు వృత్రుని వధించుటకు త్వష్ట ఇంద్రునితో స్నేహము చేసినాడు. అతడు వజ్రాయుధమును ప్రోక్షించి ఇంద్రునకు ఇచ్చినాడు. తపో వై స వజ్ర ఆసీత్. వజ్రమే తపస్సు అయినది.

5. ఇంద్రునకు ఆ వజ్రము ప్రయోగించు సామర్థ్యము లేకపోయినది. అప్పుడు ఇంద్రుని ఎదుట విష్ణువు అను మరొక దేవత ప్రత్యక్షమైనాడు. 'విష్ణూ! వృత్రుని చూచి నేను భయపడుచున్నాను. వజ్రాయుధమును ఎత్తలేకున్నాను. వృత్రుడు ఏ బలమున విశ్వములను ఆవరించెనో ఆ బలమును తొలగింతము రమ్ము' అని ఇంద్రుడు ప్రార్థించినాడు.

6. ఇంద్రుడు వృత్రుని రూపము చూచి భయపడినాడు. అతని భయమును తొలగించుటకు గాను విష్ణువు తన రూపమును మూడుగా విభజించినాడు. వానిలో ఒక రూపమును భూలోకమున రెండవ దానిని అంతరిక్షమున, మూడవ దానిని ద్యులోకమున స్థాపించినాడు.

7. పృథివి మీద మూడవ భాగముగా ఉన్న విష్ణువు ఇంద్రుని ముందు నిలిచినాడు. వజ్రాయుధమును ఎత్తినాడు. అప్పుడు వృత్రుడు గడగడలాడినాడు. 'నన్ను వధించకుము. పృథివిని ఆక్రమించ తగిన నా సామర్థ్యమును నీకు ఇచ్చెదను' అన్నాడు. ఇంద్రునకు తన సామర్థ్యమును ఇచ్చినాడు. ఇంద్రుడు ఆ సామర్థ్యమును తీసికొన్నాడు. "నాకు ఈ సామర్థ్యము కలిగించుము" అని ఇంద్రుడు దానిని విష్ణువునకు అందించినాడు. మనలో ఇంద్రునకే ఈ సామర్థ్యము కలుగును గాత, అని విష్ణువు ఇంద్రుని కొరకు ఆ సామర్థ్యమును గ్రహించినాడు.

8. విష్ణువు యొక్క మరొక మూడింట ఒకభాగము అంతరిక్షమున ఉంచినాడు కదా! ఇంద్రుడు ఆ భాగపు విష్ణువు

వెనుక నిలిచి వజ్రాయుధమును ఎత్తినాడు. అప్పుడు వృత్రుడు గడగడలాడినాడు. 'నన్ను వధించకుము. అంతరిక్షము ఆక్రమించగల నా సామర్థ్యమును నీకిచ్చెదను' అన్నాడు. ఇచ్చినాడు. ఇంద్రుడు దానిని తీసికొన్నాడు. 'నాకు ఈ సామర్థ్యము కలిగించుము అని ఇంద్రుడు దానిని విష్ణువునకు ఇచ్చినాడు. మనలో ఇంద్రునకే ఈ సామర్థ్యము కలుగును గాత' అని ఇంద్రుని కొరకు విష్ణువు ఆ సామర్థ్యమును గ్రహించినాడు.

9. విష్ణువు యొక్క మరొక మూడింట ఒకభాగము స్వర్గమున ఉంచినాడు కదా! ఇంద్రుడు ఆ భాగపు విష్ణువు వెనుక నిలిచి వజ్రాయుధమును ఎత్తినాడు. అప్పుడు వృత్రుడు గడగడలాడినాడు. నన్ను వధించకుము. ద్యులోకమును ఆక్రమించగల సామర్థ్యమును నీకు ఇచ్చెదను' అన్నాడు. ఇంద్రుడు అందుకు తన అంగీకారము తెలియపరచినాడు.

10. 'ఇంద్రా! మనము ఒక సంధి చేసికొందము. దానిని అనుసరించి నేను నీలో ప్రవేశింతును.' అన్నాడు వృత్రుడు.

ఇంద్రుడు :- వృత్రా! అట్లు ప్రవేశించి నీవు నన్ను తినివేయుదువా?

వృత్రుడు :- నిన్ను భుజించను. నీ భోగము కొరకే నీ ఉదర పాటవమును దీపింప చేయుదును. అందుకొరకే నీయందు ప్రవేశింతును.

అట్లని వృత్రుడు ఇంద్రుని యందు ప్రవేశించినాడు. అతడు ఉదరము అయినాడు.

క్షుత్ఖలువై మనుష్యస్య భాతృవ్యో - ఆకలియే కదా మానవునకు శత్రువు!

యః ఏవం వేద హన్తి క్షుధం భాతృవ్యం - ఈ విషయము తెలిసికొనిన వాడు ఆకలి అను శత్రువును గెలుచును.

11. వృత్రుడు అట్లని తన ద్యులోకమును ఆక్రమించు సామర్థ్యమును ఇంద్రునకు ఇచ్చినాడు. మూడవసారి నాకు ఈ సామర్థ్యము కలిగించుము, అని దానిని విష్ణువునకు ఇచ్చినాడు. మనలో ఇంద్రునకే సామర్థ్యము కలుగును గాక అని ఇంద్రుని కొరకు విష్ణువు ఆ సామర్థ్యమును గ్రహించినాడు.

12. వృత్రుడు మూడు మారులు ఇచ్చినాడు. ఇంద్రుడు మూడు మారులు తీసికొన్నాడు. అట్లగుట వలన త్రిధాతురూప పురోడాశ హవిస్సునకు త్రిధాతుత్వము ఏర్పడినది.

13. విష్ణువు ఇంద్రునకు అనుకూలుడు అయినాడు. అందువలన ఇంద్రుడు విష్ణువునకు ఇచ్చినాడు. అందువలన ఈ పురోడాశము ఇంద్రావిష్ణుదేవతాకమైనది.

14. వృత్రుడు ఇంద్రునకు మూడు పర్యాయములు ఇచ్చిన సామర్థ్యము ఋగ్యజుస్సామ సామర్థ్యము అగును.

15. వృత్రుడు ఇంద్రునకు వేలరూపములను ఇచ్చినాడు. అందువల్ల ఈ క్రతువు సహస్రదక్షిణలు కలది అగుచున్నది.

ఆలోచనామృతము

1. ఒక వ్యక్తిని చూచినంత మనకు అతడు అర్థమగునా? అతనితో మాట్లాడినంత అర్థమగునా? స్నేహము చేసిన అర్థమగునా? దశాబ్దాలు కలసి కాపురము చేసి కలసి బాధ్యతలు నిర్వహించిన దంపతులు ఒకరిని ఒకరు అర్థము చేసికోలేకున్నారు. ఈ అర్థము చేసికొనుట దుస్తరాతి దుస్తరము. అసంభమని సహితము చెప్పవచ్చునేమో!

ఎందుకు ఈ చిన్నప్రాణికి ఇంతక్లిష్టత? ఎందుకు అతనికి అంత దురవగాహ్యత? ఎందుకు ఎవడును తనకోటను భేదించనివ్వడు?

ఇది దురవగాహ్యమైన అనంత ప్రకృతి సత్యము. సత్యము నిజము చెప్పుట మాత్రము కాదు. సత్యము వాస్తవము మాత్రము కాదు.

అట్లయిన సత్యము ఏమి? అదియే అనంత రహస్యము. సత్యము భగవత్ స్వరూపము. భగవంతుడు ఎంతటి అందనివాడో సత్యము అంతటి అందనిది.

సత్యము అందదు. అదొక సత్యము. ఆ సత్యము తెలిసిన వారే సత్యాన్వేషకులు! ఎంతటి విచిత్రము! అది అందదని తెలియును. అయినను అన్వేషణ! అదెందుకు? ప్రశ్న అతి సులభము. సమాధానము అసాధ్యము!!

అన్వేషణమే జీవితము కదా! అన్వేషణ ఒక జీవితముతో ముగియదు. ఇది దేహాంతరములకు సహితము మారును. ఇదివట్టి విశ్వాసము కాదు. నిశ్చయము.

2. ఇంతటి చర్చ ఏలనన ఒకవ్యక్తిని అర్థము చేసికొనుటకు ఈర్ష్యాద్వేషములకు అతీతమైన నిరంతర అన్వేషణము అవసరము. అయినను అర్థమగుట నిశ్చయము కాదు.

ఇది వ్యక్తి విషయము. పరమ పవిత్రము, సనాతనము, అపౌరుషేయమైన వేదమును గురించి వివరించుట దుస్తరము.

వేదము అక్షరము. స్వరము మాత్రము కాదు. దానికి ఒక ఆత్మ ఉన్నది. అందు పరమాత్మ ఉన్నాడు. కావున వేదపు బాహిర రూపమును చూచి అభిప్రాయము ఏర్పరచుకొనుట మూర్ఖత్వమునకు పరాకాష్ఠ!

వేదము ఆవిర్భవించిన నాటినుంచి దానిని అర్థము చేసికొనుటకు నిరంతర అన్వేషణ, ప్రయత్నములు కొనసాగుతున్నవి. కొనసాగనున్నవి. కొనసాగవలెను.

3. వేదము వైరాగ్యము అనుమాట అనంత అసత్యము. వేదము జీవించుటకు - సుఖజీవనమునకు సంబంధించినది మాత్రమే! మానవునికి సుఖశాంతులు కలిగించుటయే వేదపు పరమార్థమని నేను గ్రహించినాను!

4. ఈ అనువాకమున చెప్పిన కథకు సామాన్య జీవితమునకు ఎంత సామ్యము ఉన్నది!

i) త్వష్ట కొడుకును ఇంద్రుడు చంపినాడు. కొడుకును చంపిన వానిమీద పగ అతిసాధారణము కదా! హంతకుని పరిమార్చ దలచుట సహితము మానవ సహజము కదా! ఏలనన ఈ సమాజము మానవ సంబంధాల మీదకదా నిలిచి ఉన్నది!

ii) పగసాధించదలచిన వానికి బుద్ధి సరిగా పని చేయదు. త్వష్ట విషయమున అదే జరిగినది. అందరి విషయమున అదే జరుగుచున్నది!

iii) పగతో మండి పడుతున్న తండ్రి మంత్రమున తప్పు చదివినాడు.

"స్వాహేన్ద్రశత్రుర్వర్ధస్వ" ఇది మంత్రము. ఇందు స్వాహా అగ్నికి. కోరినది ఇంద్ర శత్రువు వర్ధిల్లవలెనని, కాని స్వరము మారి "స్వాహాఇంద్ర" "శత్రువర్ధస్వ" అయినది. ఇంద్రునకు స్వాహా. శత్రువు వర్ధిల్లునుగాక అయినది. అందువలన లోక శత్రువు జన్మించినాడు.

భాషకు యాస ప్రాణము. భాష పలుకు మీద ఆధారపడును. ఏ భాషకును పర్యాప్తములైన అక్షరములు లేవు. ఇందుకు ఆంగ్ల అక్షరమాల నిదర్శనము!

"వచ్చావా!" అనే దానికి పలుకుబడిని అనుసరించి సామాన్యము, ప్రశ్నార్థకము, ఆశ్చర్యార్థకము అగుచున్నవి.

త్వష్ట చేసినది స్వరదోషము. పలుకుటలో తప్పు. అది సాధారణము కదా!

కాని కోపమున ఉన్నప్పుడు ఆచితూచి పలుకుట అవసరము. అట్లు చేయకున్న అనర్థము కలుగును.

iv) అపస్వర దోషము వలన ఇంద్రునకు త్వష్టకు, లోకమునకు అపకారము కలిగించు వృత్రుడు పుట్టినాడు.

అన్యుని వధించబూనిన త్వష్టకు తన ఉనికికి హాని వచ్చినది. తనతోటిదే కదా లోకము! తాను లేకున్న లోకము లేదు

కదా! తన ఉనికి కొరకు పుత్ర హంతకునితో సఖ్యము చేసినాడు!

జీవితము ఎంత విచిత్రమండీ! నిన్న కొడుకును చంపినాడని కసిగలవాడు తన ఉనికి కోసము వానితోనే స్నేహము చేసినాడు!

v) ఇంద్రుడు ఒకబాలుని హతమార్చిన పాపము చేసి ఉన్నాడు. పాపము అతని బలమును తిని వేసినది. త్వష్ట వజ్రము ఇచ్చినాడు. ఇంద్రుడు దానిని లేప లేక పోయినాడు. నిర్వీర్యుడైనాడు.

ధర్మమునకు వివక్షతలేదు. అది అందరకు సమానమే!

vi) త్వష్ట బలవంతుడే. పగబూని నిర్వీర్యుడు అయినాడు. ఇంద్రుడు బలవంతుడే. పాపము చేసి నిర్వీర్యుడు అయినాడు. వజ్రము బలము కలదే! వాడగలవాడు లేడు.

vii) వృత్రుడు పగకు పుట్టినవాడు. ముల్లోకములను ఆవరించినాడు. ప్రజాశ్రేయస్సు కొరకు వృత్రుడు పోవలసి ఉన్నది. అందుకు ఒక మహాత్ముడు విష్ణువు అవతరించినాడు.

విష్ణువు ఇంద్రుడు కలసి శత్రుత్వరూప ఇంద్రుని వధించలేదు. శత్రుత్వము వధించరానిది. వృత్రుని సామర్థ్యమును సహించలేనంతటి దుర్బలుడైనాడు ఇంద్రుడు. కల్మష రహితుడైన విష్ణువు దానిని ధరించినాడు!

ఇది జీవితమునకు సంబంధించిన కథ కాదా! మానవ తత్త్వమును పరిశీలించినది వేదము. ఏనాటి - ఈనాటి - రేపటి మానవుడు ఇంతకు మించి ప్రవర్తించునా?

ఇచట ఒక రామాయణ వృత్తాంతము. భరతుడు మంథర కుటిలబుద్ధిని చంపతలచినాడు. చంపలేదు - లేడు!

ఇది వాస్తవ మానవ మనస్తత్వ చిత్రణ!

5. ఒక కథ చెప్పి నీతి బోధించుట ప్రచారము చేయుట వేదము నేర్పినది. ఇది మౌలికము.

ఎంతో ప్రగతి సాధించినామనుకొనుచున్న నేడు సాహిత్యము, సినీమాలు, టి.వీలు, పత్రికలు మున్నగునవి అన్నియు అదేపని చేయుచున్నవి కదా!

పదమూడవ అనువాకము

1. దేవతలు క్షత్రియుల వలన భయపడినారు. కావున గర్భము నందున్నప్పుడే క్షత్రియుని శక్తిని బంధించినారు కావున క్షత్రియుడు బలహీనుడై పుట్టుచున్నాడు. శక్తి కోల్పోక పుట్టిన క్షత్రియుడు శత్రువులను సంహరించుచు లోకమున సంచరించినాడు.

2. క్షత్రియుడు అప్రతిరుద్ధక శక్తి కలిగి జన్మించి శత్రువులను సంహరించుచు సంచరించవలెనన్న యజమాని ఇంద్ర బృహస్పతి దేవతాకమగు చరును నిర్వాపము చేయవలెను. క్షత్రియుడు ఇంద్రుని అంశము వాడు కాగా బ్రాహ్మణుడు బృహస్పతి అంశమువాడు అగును. ఆ చరు నిర్వాపము వలన బృహస్పతి సామర్థ్యమున ఇంద్రాంశ గల క్షత్రియుడు దేవతాప్రతి బంధమునుండి విముక్తుడు అగును.

3. ఈ యాగమునందు బంగారు త్రాడు దక్షిణ అగును. అందువలన దేవతా ప్రతిబంధము నుండి విముక్తుడు అగును.

పదునాలుగవ అనువాకము

1. ఆదిత్యుడు చంద్రుని వృద్ధి క్షయములకు కారకుడు. అతడు నిత్యము నవనవోన్మేషముగ వెలుగుచున్నాడు. ఆదిత్యుడు పగటికి గుర్తు. అతడు ఉషః కాలమున తూర్పున ఉదయించుచున్నాడు. దేవతలకు హవిర్భాగములు కల్పించుచున్నాడు. ఆదిత్యుడు దీర్ఘాయుష్షును ఇచ్చును గాత.

2. ఆదిత్యుడు చంద్రునకు రోజుకు ఒకకళను చేర్చుచు వృద్ధిచెందించుచున్నారు. పున్నమినాటి చంద్రుని - స్వయముఆ క్షీణరహితులగు ఆదిత్యాది దేవతలు రోజుకు ఒక కళచొప్పున తగ్గించుచున్నారు. ఆ చంద్రుడును, ఆదిత్యులును, బృహస్పతియు, దేవతలును మాకు అభ్యుదయము కలిగింతురు గాక.

3. ఇంద్రుడా! నీవు తూర్పుదిశకు అధిపతివి. ఉత్తర దిక్కున శత్రుఘాతకుడవు. నదులు ప్రవహించు ప్రదేశములను అన్నింటిని జయించిన వాడవు. కోరికలను తీర్చువాడవు. హోమార్హుడవు. ఆహవనీయమునకు దక్షిణమున ఋత్విక్కులు నీకు హవిస్సును ఇచ్చుచుందురు. కావున అచట నిలుపుము.

4. ఇంద్రుడు సర్వత్ర జయించుచున్నాడు. పరాజయము ఎరుగడు. అతడు రాజులందరిలో అధికుడు. రాజ్యము లేని రాజులకు రాజ్యము సంపాదించి ఇచ్చువాడు.

ఇంద్రా! నీవు రాజులందరకు శరణ్యుడవు. నమస్కరించ తగినవాడవు. పరకీయ సేనలన్నింటిని ఓడించుటకు సిద్ధపడుము.

5. ఇంద్రుడు మహిమాన్వితుడు. అతని మహిమ పృథివి, అంతరిక్షము, ద్యులోకములందు వ్యాపించి ఉన్నది. ఇంద్రుడు యుద్ధములందు తన సేనను అభిముఖముగా నడిపించును. అతడు స్వతంత్ర ప్రభువు. ఎంతటివానికిని

పరతంత్రుడు కాడు. యుద్ధమునకు సత్వరమే బయలుదేరుటకు ఇంటియందే ఆయుధములు కలవాడు. శత్రుసేన మీద దూకు స్వభావము ఉన్నవాడు.

6. ఇంద్రా! నీవు శూరుడవు. స్థావర, జంగమాత్మక విశ్వమునకు ప్రభువువు. స్వర్గమును చూపగలవాడవు. పాలు చేసిన ఆవు వలె నిన్ను మాటిమాటికి పిలుచుచున్నాము.

7. ఇంద్రా! మేము కర్తలము. అయినను అన్నములను ఇమ్మని నిన్ను పిలుచుచున్నాము. మేము మానవులము. శత్రుసేనల ఆశ్వములను చూచి నిన్ను పిలుచుచున్నాము. మాకు తగిన శక్తి నిమ్ము. మమ్ము కాపాడుము.

8. ఇంద్రా! ద్యులోకములు వందలు అగుగాక. భూలోకములు వందలు అగునుగాక. అయినను నీకు సరిరావు. నీవు ద్యావాపృథ్వులకు అల్లుడవు. అయినను నిన్ను వారు అనుకరించజాలరు. సూర్యులు సహస్ర సంఖ్యాకులైనను వజ్రివగు నీకు సరికాలేరు.

9. హర్యశ్వములు గల ఇంద్రా! ఋత్విజుల బాహువులచే అభిషవము చేయబడినదియు కల్మషరహితమును నీ కొరకు రాళ్లచే అభిషుతమగు సోమమును సేవించుము. ఆనందించుము.

10. జలములు ధనము కలవి. మమ్ము కలసి మురిసి పోవునవి. ఎన్నో అన్నములు కలవి. అవి మాస్వామియగు ఇంద్రుని యందు చేరును గాత. ఆ జలములు, మాస్తుతులు ధ్వనులందు మేము ఆనందింతుము గాత.

11. "ఉదగ్రే శుచయస్తవశుక్రాః" ఇత్యాది పురోనువాక్యకు ఇదిప్రతీక. ప్రథమకాండపు ప్రపాఠకమున వివరించబడినది. "విజ్యోతిషాబృహతా భాత్యగ్నిః" ఇత్యాది యాజ్యకిది ప్రతీక. మొదటికాండపు రెండవ ప్రపాఠకమున వివరించబడినది.

12. 'ఉద్యుతం జాతవేదం' ఇత్యాది పురోనువాక్యకు ఇది ప్రతీక. 1 వ కాండము 4వ ప్రపాఠకమున వ్యాఖ్యాతము.

13. సూర్యదేవా! నీవు గొప్పగా పలుకువాడవు. నీవు కిరణ కేశివి. నిన్ను సప్తాశ్వరథము వహించుచున్నది.

14. ఆ మండలము మిత్ర, వరుణ, అగ్నుల ఉపలక్షితము. సకల ప్రాణిజాలమునకు నేత్రప్రాయము. నానా వర్ణములది. అది కిరణ సేనా యుక్తమై ఉదయించుచున్నది. ఆ మండల స్థితుడగు సూర్యుడు సకల స్థావరజంగములకు ఆత్మ అయినవాడు. అతడు ద్యావాపృథివ్యంతరిక్షములందు వ్యాపించినాడు.

15. విశ్వేదేవతలు సత్యమును వర్ధిల్లచేయువారు. ఋతువులను అనుసరించి చేయు కర్మలకు ఆహ్వానించబడువారు. వారు క్షీరసారమగు హవిస్సును సేవింతురు గాక.

16. విశ్వేదేవతలారా! మీరు మా ఆహ్వానములను వినండి. మీరు అంతరిక్షమున ఉన్నారు. పృథివియందు ఉన్నారు. ద్యులోకమున ఉన్నారు. అగ్ని జిహ్వులై ఉన్నారు. యాగ ఉద్దేశ భూతులయి ఉన్నారు. మీరందరు ఈ యజ్ఞమున ఆసీనులు కండి. ఆనందించండి.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
రెండవ కాండమునందలి నాలుగవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

అగ్నేనయ సుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్ |
యుయో ధ్యస్మజ్జుహు రాణమేనో భూయిష్ఠాతే నమ ఉక్తిం విధేమ ||

అయిదవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(4 - 12 నందలి త్వష్ట కథకు ఇది పూర్వభాగము.)

1. త్వష్ట పుత్రుడు విశ్వరూపుడు. అతడు దేవతలకు పురోహితుడు అయినాడు. అతడు అసురులకు మేనల్లుడు. విశ్వరూపునకు మూడు తలలు కలవు. అతడు ఒక దానితో సోమపానము చేసినాడు. రెండవ దానితో సురాపానము చేసినాడు. మూడవ దానితో అన్నము తినువాడు.

విశ్వరూపుడు ప్రత్యక్షముగా దేవతలకు హవిస్సు అర్పించమని చెప్పినాడు. పరోక్షముగా అసురులకు హవిర్భాగము అందించమని చెప్పినాడు. అందరి ముందు ఒకమాట చాటుగా ఒకమాట చెప్పువాని విషయము నమ్మకము కలుగకుండును.

విశ్వరూపుడు అట్లు చెప్పుటవలన ఇంద్రునకు అనుమానము కలిగినది. అతడు స్వామి ద్రోహము చేయుచున్నాడనియు, దేశమును అన్యులకు వప్పగించగలడనుకున్నాడు. ఇంద్రుడు తనవజ్రాయుధముతో విశ్వరూపుని మూడుతలలు నరికినాడు.

అట్లు నరుకబడిన తలలో సోమము త్రావినది కముజు పుట్ట కల్లుత్రాగినది పిచ్చుక - అన్నము తినునది తీతువు అయినవి.

2. ఇంద్రుడు విశ్వరూపుని హత్య చేసినాడు. ఆ బ్రహ్మహత్యాపాతకమును తన దోసిట పట్టి సంవత్సరకాలము భరించినాడు. సకల ప్రాణులు ఆ ఇంద్రుని బ్రహ్మహస్త అని ఆక్రోశించినవి.

3. ఇంద్రుడు భూమి వద్దకు పోయినాడు. తన బ్రహ్మహత్యా పాపపు మూడవభాగము తీసికొనవలసినదని కోరినాడు.

ఇంద్రుడా! జనులు నన్ను స్వేచ్ఛగా త్రవ్వుచున్నారు. అందువలన నేను బాధలు పడుచున్నాను. కావున అట్లు జనులు త్రవ్విన గుంతలు సంవత్సరము లోపల నిండవలెను. అందువలన నా బాధలు తగ్గును అని భూమి అన్నది.

సంవత్సరమున కన్న పూర్వపువి అయినను జనులు త్రవ్విన గుంతలు నిండునట్లు వరము ఇచ్చుచున్నాను అన్నాడు ఇంద్రుడు. ఆ వరము పొందిన భూమి ఇంద్రుని పాపమునుండి మూడవ భాగమును తీసికొన్నది.

ఆ విధముగా ఇంద్రుని నుండి భూమి గ్రహించిన బ్రహ్మహత్య పాతకపు మూడవభాగము భూమి మీద ఊషరక్షేత్రమైనది. కావున శ్రద్ధగల ఆహితాగ్ని పరుడు తనంతటతాను ఊషరక్షేత్రమున నివసించరాదు. అది బ్రహ్మహత్యారూపము అగును కదా!

4. ఇంద్రుడు వృక్షముల వద్దకు పోయినాడు. తన బ్రహ్మహత్యాపాపము యొక్క మూడవభాగము తీసికొనవలసినదని కోరినాడు.

ఇంద్రుడా! మమ్ములను కొట్టిన చోట మాకు బాధకలుగుచున్నది. మాకు అట్టి బాధకలుగకుండునట్లు వరము ప్రసాదించుము అని చెట్లు కోరినవి.

ఇంద్రుడు ఆ వరము ఇచ్చినాడు. చెట్టును కొట్టిన చోట మరిన్ని మొలకలు మొలుచును అని చెప్పినాడు. చెట్లకు వరము లభించినందున అవి ఇంద్రుని బ్రహ్మహత్యా పాతకము నందలి మూడవ భాగమును తీసికొన్నవి. ఆ బ్రహ్మహత్యా పాతకము చెట్లనుండి వెడలి ఘనీభూతమగు రసము అయినది.

అందువలన చెట్టు నుండి రసముగా ప్రవహించి ఘనీభవించిన భాగమును భుజించరాదని నిషేధము. అది బ్రహ్మహత్యారూపము అగును కదా!

కాని అట్లు ఛిన్నప్రదేశము నుండి వెలువడి ఘనీభవించిన లోహిత వర్ణ పదార్థము మాత్రమే తినరానిది. ఇతర విధమగు నిర్యాసము నిషేధము కాదు.

5. ఇంద్రుడు స్త్రీల వద్దకు వెళ్లినాడు. తన బ్రహ్మహత్యా పాపము యొక్క మూడవ భాగము తీసికొనవలెనని

కోరినాడు.

ఇంద్రుడా! మేము ఋతుసంబంధమగు వీర్యము వలన సంతానమును పొందుచున్నాము. మాకోరికననుసరించి ప్రసవము వరకు పురుషుని కలుసుకొనునట్లు వరము ఇమ్ము అని అడిగినారు.

ఇంద్రుడు ఆ వరము ఇచ్చినాడు. అందువలననే స్త్రీలకు ఋతు సంబంధ వీర్యము వలన సంతానము కలుగుచున్నది. వారు ప్రసవ పర్యంతము పురుషునితో సంగమించుచున్నారు. అప్పుడు స్త్రీలు బ్రహ్మహత్య యొక్క మూడవ భాగమును తీసుకొన్నారు.

బ్రహ్మహత్య యొక్క మూడవభాగము స్త్రీల రజస్వల అయినది. అందువలన రజస్వల అయిన స్త్రీతో మాట్లాడరాదు. ఆమెతో సహా కూర్చుండరాదు. ఆమెతో అన్నము తినరాదు. స్త్రీ యొక్క రజస్వల బ్రహ్మహత్యకదా!

కొందరు దీనికి పక్షాంతరము చెప్పుదురు. స్త్రీలకు స్నానము అన్నము వంటిది. కావున స్నానము చేయరాదనియు, మిగిలినవి వారి ఇష్టమని నిర్ణయించినారు.

6. రజస్వలయైన స్త్రీ సంభోగము వలన ఆమెకు మిథ్యాపవాదు కలవాడు పుట్టును.

రజస్వలయై అరణ్యము నందు సంభోగించిన దానికి దొంగ పుట్టును.

రజస్వలయై సిగ్గుచే మాట్లాడు దానికి సంభోగము వలన సిగ్గుపడు వాడు పుట్టును.

రజస్వలయై స్నానము చేయు దానికి సంభోగము వలన మరణశీలుడు పుట్టును.

రజస్వలయై తైలాభ్యంజనము చేయుదానికి సంభోగము వలన కుష్ఠురోగి పుట్టును.

రజస్వలయై బొమ్మలు గీయు దానికి సంభోగము వలన కేశశూన్యుడు, అపమరణ యుక్తుడు జన్మించును.

రజస్వలయై కంటికి కాటుక పెట్టుకొను దానికి సంభోగము వలన గ్రుడ్డివాడు పుట్టును.

రజస్వలయై పండ్లుతోము కొను దానికి సంభోగము వలన మలినదంతుడు పుట్టును.

రజస్వలయై గోళ్లను కత్తిరించుకొను దానికి సంభోగము వలన పిప్పగోళ్ల వాడు పుట్టును.

రజస్వలయై గడ్డి కోయుచున్న దానికి సంభోగము వలన నపుంసకుడు పుట్టును.

రజస్వలయై త్రాడు పేనుచున్న దానికి సంభోగము వలన ఉరిపెట్టుకొని చచ్చువాడు పుట్టును.

రజస్వలయై ఆకుతో నీరు త్రాగు దానికి సంభోగము వలన పిచ్చివాడు పుట్టును.

రజస్వలయై కాలిన మట్టి మూకుడులో నీరుత్రాగు దానికి సంభోగము వలన పొట్టివాడు పుట్టును.

రజస్వలయై సంతాన రక్షణకోరు స్త్రీ మూడు రాత్రులు వ్రతమును ఆచరించవలెను. దోసిలితో గాని, పచ్చిమట్టి మూకుడుతో గాని నీరు త్రాగవలెను.

ఆలోచనామృతము

1. మానవుడు స్వేచ్ఛాజీవి. స్వార్థపరుడు. నిరంకుశుడు. తమ తమ స్థాయిలలో ఇది అందరకు వర్తించునది.

మానవుడు సంఘజీవి. అతని బ్రతుకునకు ఎంతమంది సాయమో కావలెను. నీరు త్రాగుటకు మాత్రమునకు 1. నీటి వనరు ఏర్పరచువాడు 2. నీరుతెచ్చువాడు. 3. పాత్ర చేయువాడు 4. నీరు అందించువాడు కావలసి ఉన్నారు.

మానవులందరు కొంత స్వేచ్ఛవదులు కొని నిబంధనలకు లొంగి ఉండునట్లు చేసిననే మానవుడు జీవించగలడు. ఈనాటి మనిషి - తనకు తెలియకనే - కొన్ని నిబంధనలకు కట్టుబడి ఉన్నాడు.

మానవుని ఈ దశకు తెచ్చుటకు ఎన్ని యుగములు, ఎన్ని పరిశోధనలు, ఎందరు మహానుభావుల త్యాగములు అవసరమైనవో! ఇందుకు వేదము ఎంతగానో తోడ్పడినది అనుట నిర్వివాదాంశము.

ఎంతటి పరిశ్రమ వలననో మానవ సంబంధములు, కుటుంబము స్థిరపడినవి. ఈ యాంత్రిక నాగరకత మానవ సంబంధములను కకావికలు చేసి మనిషిని మొదటికి తెచ్చుచున్నది. ఈ విషయము ఎల్లరు గ్రహించుచున్నారు. అయినను అందరు నిస్సహాయులైనారు.

2. ఈ కథ ఎంత సొగసుగా చెప్పినాడు! మానవుని బలహీనతలను ఎంత సూక్ష్మముగా పరిశీలించినాడు! చెప్పావలసినది చాలా ఉన్నది. స్థలము సమయము నియంత్రించుచున్నవి.

మానవ సమూహములు మంచి కొరకు ఏర్పడినవి. సామూహిక జీవనము, పరస్పర అవగాహనకు అవి ఏర్పడినవి. మానవులు, దేవతలు, రాక్షసులు ఇట్టి తెగలు.

విశ్వరూపుడు త్వష్టయను దేవత పుత్రుడు. అతడు అసురులకు మేనల్లుడు అయినాడు. అతడు ఉభయుల పక్షము వహించ వలసి వచ్చినది. అదియే ప్రమాదమునకు దారి తీసినది.

మన పూర్వులు ఆంతరసామూహిక సంబంధములనే కాని బాహిరసామూహిక సంబంధములను నిషేధించుట ఎంతో ఆలోచించి చేసిన నిర్ణయము. అనాలోచితముగా దానిని మనము విడిచినాము. అనుభవించుచున్నాము.

ఏది చేసినను నేరుగా చేయవలెను. చాటుగా చేయరాదు. విశ్వరూపుడు చాటుగా చేసినాడు. ఇంద్రుని వలన శిక్ష అనుభవించినాడు.

శిక్షించిన ఇమ్ముడు శిక్ష ఎందుకు అనుభవించినట్లు? ఇంద్రుడు తన సమూహపు రక్షణకు విశ్వరూపుని వధించినాడు. ఇది విశ్వశ్రేయస్సు కాదు. అందువలన సంవత్సరము శిక్ష అనుభవించినాడు. అపఖ్యాతి పాలైనాడు.

ఇంద్రుడు తన తెగను రక్షించుటకు శిక్ష విధించినది నిజము. కాని అతడు వంచనను శిక్షించినాడు. ఇది విశ్వశ్రేయకము. అందువలననే భూమి, వృక్షము, మాతృమూర్తి అతనికి సహకరించినారు!

వరములు ఎంతబాగున్నవి! భూమిలో ఏర్పడిన గుంతలను పూడ్చవలెను. నేడు సహితము గనులు త్రవ్వినపుడు పూడ్చవలెనను శాసనము ఉన్నది. అది చేయనందుకే భూకంపము.

కొట్టిన చెట్టునకు కోకొల్లలుగ పిలకలు మొలవకున్న ప్రాకృతిక సంపద నిలువజాలదు. నేటి సైంటిస్టు చెట్లన్నింటిని కొట్టి చెట్టు విలువ తెలుసుకున్నాడు. కాని సమాజము సైంటిస్టు అధీనమున లేదు. స్వప్రయోజన పరులు చెట్లను ఎదగనీయుట లేదు.

3. స్త్రీ మాతృస్వరూపిణి. ఆమెకు సంబంధించిన ప్రధాన విషయములు ఇచట చెప్పబడినవి.

ఆధునిక పరిశోధన వెర్రితలలు వేయుచున్నది. పాలపొడి పెత్తందార్ల కింద నలిగిన పరిశోధన దశాబ్దముల తరువాత తల్లిపాలు మంచివని తేల్చినది. కుక్క, పిల్లి, పంది వంటి జంతువులకు సహజముగా తెలిసిన దానికి పరిశోధనలు! "మాతృస్తనావివశిశోరమృతాయమానౌ" శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పాదద్వయము శిశువులకు స్తన్యము వలె అమృతాయమానమగును.

సంభోగ సమయమున స్త్రీ యొక్క మానసిక పరిస్థితి మీద సంతానము భవిష్యత్తు ఆధారపడి ఉంటుంది. అందువలన స్త్రీ జాతి సంతోషముగా ఉండవలెననియే "యాత్ర నార్యస్తు పూజ్యంతే" అను ఆర్యోక్తి. ఇందుకు సంబంధించి ఒక భారత వృత్తాంతము ఉన్నది.

భరతవంశము అంతరించుచున్నది. సత్యవతి వ్యాసుని తలచినది. అతను వచ్చినాడు. ఆమె వ్యాసుని తన కోడండ్లకు సంతానము కలిగించమన్నది. అతడు అంగీకరించినాడు. ఆమె వ్యాసుని అంబిక వద్దకు పంపినది. వ్యాసుని చూచి అంబిక భయమున కనులు మూసుకున్నది. ఆమెకు గ్రుడ్డి ధృతరాష్ట్రుడు పుట్టినాడు. అంబ వ్యాసుని కూడినపుడు భయమున పాలిపోయినది. పాండు రాజు పాండు రోగముతో పుట్టినాడు.

సంతానమునకు స్త్రీల మనసు ఎంతో ముఖ్యమని గమనించవలెను.

రెండవ అనువాకము

1. ఈ లోకములను ఆక్రమించినందున వృత్రునకు ఆ పేరు కలిగినది.

2. ఇంద్రుడు ప్రజాపతి వద్దకు వెళ్లినాడు. నాకు శత్రువు పుట్టినాడు అని విన్నవించినాడు. ప్రజాపతి మంత్రజలమున వజ్రమును తడిపినాడు. ఈ వజ్రము చేత శత్రువును వధించుము అని ఇంద్రుని చేతికి ఇచ్చినాడు. ఇంద్రుడు ఆ వజ్రమును అందుకొని బయలు దేరినాడు.

3. వజ్రముతో ఉన్న ఇంద్రుని చూచి "ఇంద్రా! మేము వృత్రుని ముఖమునందున్నాము. వృత్రుని వధించకుము" అన్నాడు అగ్ని సోములు.

"మీరు నాకు సంబంధించిన వారు. నావద్దకురండి" అని ఇంద్రుడు అన్నాడు.

"అట్లయిన మాకు హవిర్భాగములను ఏర్పరుచుము" అని అగ్ని సోములు ఇంద్రుని అడిగినారు.

పూర్ణమాసి యాగమందు అగ్ని సోములకు కూడా దశకపాల పురోడాశమును ఇంద్రుడు ఏర్పరచినాడు.

4. 'ఇంద్రా! మేము వృత్రుని నోటిలో ఉన్నాము. అతని దంతముల క్రింద నాలుగుచున్నాము. రాలేకున్నాము' అన్నారు అగ్ని సోములు.

అది విన్న ఇంద్రుడు చలిజ్వరమును, తరువాత కలుగు తాపమును పుట్టించినాడు. ఇది శీతజ్వర, తాపముల జన్మవృత్తాంతము. ఈ విషయములు తెలిసిన వానికి శీతజ్వర తాపములు ఉండవు.

ఇంద్రుడు ఈ శీతజ్వర తాపములను వృత్రుని మీద ప్రయోగించినాడు. శీతజ్వర బాధలో ఉన్న వృత్రుని ముఖము నుండి అగ్ని సోములు బయటపడినారు.

5. అప్పుడు వృత్రుని ప్రాణ, అపానములు విడిచినవి. ప్రాణము దక్షశబ్దవాచ్యము. అపానము క్రతుశబ్ద వాచ్యము. కావున యజమాని క్రతువునందు 'నాకు దక్షక్రతువులు కలుగును గాత' అను మంత్రమును ఉచ్చరించవలెను. అందువలన యజమానికి ప్రాణ, అపానములు, దీర్ఘఆయువు కలుగును.

6. ఇంద్రుడు ఆ విధముగా అగ్ని సోములను వృత్రుని నోటినుండి విడిపించినాడు. పూర్ణిమనాడు వృత్రహనన హేతువగు ఆజ్యభాగ హవిస్సును ఆర్జించినాడు. ఈ వృత్రాంధకారమును పూర్ణిమ ధ్వంసము చేయుచున్నది. అమావాస్యనాడు అంధకారము తిరిగి ఆవరించుచున్నది. అందువలన పూర్ణిమనాడు వృత్ర హనన సంబంధమగు "అగ్నిర్వృత్రాణి....." అను ఋక్కును - అమావాస్యనాడు "కవిర్విప్రేణ......." అను ఋక్కును పఠించవలెను.

7. ఇంద్రుడు వృత్రహనన హేతువగు ఆజ్యరూపమును సంపూర్ణము చేసినాడు. వజ్రమును అందుకున్నాడు. వృత్రుని మీదకుసాగినాడు.

"వృత్రుడు పృథివి నుండి దివి వరకు వ్యాపించియున్నాడు. అతనిని వధించవలదు" అని ద్యావాపృథ్వులు అన్నవి. అందుకు ఇంద్రుడు సుముఖుడుగా లేడని గ్రహించి వరములు అడిగినవి. నేను నక్షత్రములతో కూడుకొని ఉండవలెనని దివి కోరినది. నేను మనుష్య, పశు, వృక్ష, నగ, నదీ, సముద్రాది విచిత్ర అలంకారము కలదానిని కావలెనని భువి కోరినది. ఇంద్రుడు వారికి ఆ వరములను ఇచ్చినాడు. అందువలననే దివి నక్షత్రాలంకృతమును, భువి చిత్ర, విచిత్ర అలంకృతయు అయినవి.

ద్యావాపృథ్వులకు ఇంద్రుడు వరములు ఇచ్చిన విషయము తెలిసికొన్న వానికి వరములు లభించును.

ద్యావాపృథ్వుల అనుగ్రహముననే ఇంద్రుడు వృత్రుని సంహరించినాడు.

8. వృత్రుని వధించిన ఇంద్రుని చుట్టు దేవతలు కూడినారు. వారు తమకొరకు హవిస్సు వహించవలసినదని అగ్ని సోములను అర్థించినారు.

"మేము చిరకాలము వృత్రుని దంతముల క్రింద నలిగినాము. మాతేజస్సును కోల్పోయినాము. ఆ తేజస్సు వృత్రుని వద్దనే ఉన్నది" అన్నారు అగ్నిసోములు.

వృత్రుని నుండి ఆ తేజస్సు తేగల సమర్థులెవరు? అని దేవతలు తమలో తాము చర్చించుకున్నారు. గోవు అందరకు మిత్రము. అదియే వృత్రుని లోనికి చొచ్చి తేజస్సుకొని రాగలదని నిశ్చయించినారు. వారు గోవును అర్థించినారు.

"నేను వృత్రుని నుండి అగ్నిసోముల తేజస్సు తెచ్చెదను. కాని ఆ తేజస్సు నాయందే నిలువవలెను. ఆ ఉభయ

తేజస్సులు నాయందలి ఆహారములందు చేరవలెను" అను వరమును గోవు కోరినది.

దేవతలు ఆ వరమును ఇచ్చినారు. గోవు వృత్రుని నుండి తేజస్సు తెచ్చినది. ఆ వరము వల్లనే గోవు నందలి పాడి పదార్థములు ఆహారపదార్థములు అయినవి.

ఆజ్యము అగ్నియొక్క తేజస్సు పాలు సోముని యొక్క తేజస్సు. అగ్ని సోముల తేజస్సును ఈ విధమని తెలిసికున్నవాడు తేజస్వంతుడు అగును.

9. పౌర్ణమాస కర్మకు దేవత ఎవరు? అని విద్వాంసులు చర్చించినారు. అది ప్రజాపతి దేవతాకమని నిర్ణయించినారు.

ఇంద్రుడు ప్రజాపతికి జ్యేష్ఠపుత్రుడు. ప్రజాపతి ఈ కర్మచేతనే తన పుత్రుడగు ఇంద్రునకు స్థిరనివాసము కల్పించినాడు. అందువలననే లోకము నందలి తండ్రులందరు తమ జ్యేష్ఠ పుత్రునకు అజీవన పర్యంతమునకు ధనము చేకూర్చుచున్నారు.

నాలుగవ అనువాకము

1. ఇంద్రుడు వృత్రుని సంహరించినాడు. వృత్ర సంబంధులు కోపించినారు. ఇంద్రుని ముట్టడించినారు. ఇంద్రుడు భయపడినాడు. గడగడలాడినాడు.

ఇంద్రుడు అప్పుడు వైమృధకర్మను గుర్తించినాడు. పూర్ణిమనాడు ప్రధానకర్మ తదుపరి వైమృధ పురోడాశమును నిర్వాపము చేసినాడు. ఆ పురోడాశము చేతనే ఇంద్రుడు శత్రువులను దూరము చేసినాడు.

2. అది పూర్ణిమ కావలెను. ప్రధాన కర్మ పూర్తి కావలెను. అప్పుడు వైమృధమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన యజమాని శత్రువును దూరము చేయును.

3. ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. భయపడినాడు. పారిపోయినాడు. అందువలన తనతోటి దేవతలను, తన సామర్థ్యమును దూరము చేసికొన్నాడు.

అప్పుడు ఇంద్రుడు అగ్ని దేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును - ఇంద్ర దేవతాకమగు దధిని నిర్వాపము చేసినాడు. అందువలన ఇంద్రుడు తనదేవతలను, తన సామర్థ్యమును తిరిగి పొందినాడు.

4. అమావాస్యనాడు అగ్ని దేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును, ఇంద్రసంబంధమగు దధిని నిర్వాపము

చేయవలెను. అందువలన దేవతల అనుగ్రహము, సామర్థ్యము కలుగును.

5. ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. అప్పుడు అతని సామర్థ్యము భూమి మీద వివిధ ఓషధుల, లతల రూపము దాల్చినది.

ఇంద్రుడు ప్రజాపతికి తన సామర్థ్యము ఓషధులు గను, లతలుగను రూపుదాల్చుటను గురించి చెప్పినాడు. ప్రజాపతి ఆ సామర్థ్యమును తెచ్చి ఇంద్రునకు ఇవ్వవలసినదని పశువులను ఆజ్ఞాపించినాడు.

పశువులు ఓషధుల, లతల సామర్థ్యమును తనలో చేర్చుకున్నవి. దానికి 'సాంనాయ్య' మని పేరు. దానిని గోవుల నుండి ఇంద్రుని కొరకు పితుకుట వలన అది 'ప్రతిధుక్' అయినది.

6. "ప్రజాపతీ! నీ ఆజ్ఞవలన పశువులు వృక్షలతాదుల నుండి సామర్థ్యమును ధరించినవి. క్షీరరూపమున నాకు అందించినవి. నాకు ఆ సామర్థ్య రూపక్షీరము జీర్ణముకాలేదు" అని ఇంద్రుడు అన్నాడు.

సామర్థ్యరూపక్షీరమును ఇంద్రునియందు పక్వము చేయుడని ప్రజాపతి పశువులను ఆజ్ఞాపించినాడు. అందు ననుసరించి పశువులు ఇంద్రుని యందు క్షీరములు పక్వము చేసినవి. ఆ ఇంద్రియ సామర్థ్యరూప క్షీరమే ఇంద్రునియందు నిలిచి ఉన్నది.

7. పశువులు ఇంద్రియ సామర్థ్యము తెచ్చినవి. పితికినవి. పక్వము చేసినవి. అయినను తనకు తృప్తి కలుగలేదని ఇంద్రుడు ప్రజాపతితో చెప్పినాడు. పిండిన పాలను పెరుగు చేయమని ప్రజాపతి చెప్పినాడు. వారు పాలను దధిగా మార్చినారు. పెరుగువలన ఇంద్రునకు తృప్తి కలిగినది. సంతృప్తి నిచ్చినందువ దానికి 'దధి' అను స్థారక నామము కలిగినది.

8. పెరుగు క్రితపు రాత్రి కూర్చబడును. కావున పాలకన్న ముందు పెరుగును జుహువులోనికి అవదానము చేయవలెనని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

9. తొలుత పెరుగును అవదానము చేయుటమాని ముందు పిండిన పాలనే అవదానము చేయవలెను. అందువలన యజమానికి ఇంద్రియ సామర్థ్యరూప క్షీరములను ఇచ్చినట్లగును. తదుపరి దధినిచ్చినందున సంతోషము కలిగించినట్లగును. అందువలన 'ముందు పాలు' తదుపరి పెరుగు అను ఉత్పత్తి క్రమమును పాటించినట్లగును.

10. పూతీకాదులను తీవలచే తోడుపెట్టిన పెరుగు సోమాదులకు ప్రియమగును. పాలలో పెరుగు తోడు పెట్టినది ఇంద్రునకు ప్రియము. కావున ఇంద్రుని కొరకు పాలలో తోడుపెట్టి పెరుగు చేయవలెను.

11. యజ్ఞము అవిచ్ఛిన్నముగ సాగుటకు అగ్ని హోత్రయాగమునందు మిగిలిన 'యవాగు' తో పాలలో తోడు పెట్టవలెను.

12. ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. అసురులకు అపరాధము చేసినాను అనుకున్నాడు. భయపడి చాల దూరము వెళ్లిపోయినాడు. ఇంద్రుని వెదకి మొదలు తెచ్చినవారికి ప్రథమ హవిర్భాగము నిత్తునని ప్రజాపతి ప్రకటించినాడు. పితృదేవతలు ఇంద్రుని వెదకి మొదట తెచ్చినారు. అందువలన యజ్ఞమునకు పూర్వ దినమున పితృదేవతలకు పిండపితృయజ్ఞము చేయబడుచున్నది.

13. పితృదేవతలు వెదకి తెచ్చిన ఇంద్రుడు అమావాస్య నాడు మరలి వచ్చినాడు. దేవతలు ఇంద్రునకు ఎదురేగినారు. మనకు శ్రేష్ఠమగు ధనము లభించినది అనుకున్నారు. ఇంద్రుడే కదా దేవతలకు ధనము! అందువలన అమా అనగా ఇంద్రుడనెడి శ్రేష్ఠధనము వసతి ఉంటున్నది అను అమావాస్యార్థము అయినది.

14. సాంనాయ్యమను హవిస్సునకు దేవత ఎవరు అని శాస్త్రజ్ఞులు చర్చించినారు. విశ్వేదేవతలు ఆ భాగధేయమును అభిలషించి వచ్చిరి కదా! అందువలన అది విశ్వేదేవతాకమని పెద్దలు చెప్పినారు.

మరొకపక్షము ఏమనగా: -

ఇంద్రునకు గల భయము పోగొట్టి అతనిని సమాధాన పరచి తీసికొని వచ్చుటకే దేవతలందరు అతనికి ఎదురేగినారు. కాని సాంనాయ్య హవిస్సునందలి కోరికతో కాదు. కావున ఈ హవిస్సు ఇంద్ర దేవతాకమనియే చెప్పవచ్చును.

నాలుగవ అనువాకము

1. దర్శపూర్ణమాస యాగములను ఇంద్రసహితముగ చేసిన వాస్తవముగా దర్శపూర్ణమాస యాగము చేసినవాడు అగును అని బ్రహ్మవాదులు చెప్పుచున్నారు. పూర్ణిమనాడు ప్రధానకర్మ తరువాత విమృద్దేవతాక ఏకాదశ కపాలపురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. ఆ విధముగా నిర్వాపము చేసినందున పూర్ణమాస యాగము ఇంద్రసహితము అగును. అమావాస్య నాడు ఇంద్రదేవతాకమగు దధిని నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన దర్శపూర్ణయాగము ఇంద్రసహితము అగును. ఆ విధముగా చేసిన యజమానికి ఉత్తరోత్తర ధనాధిక్యత కలుగును.

2. దేవతలు అనుష్ఠించిన యజ్ఞములనే అసురులు కూడ అనుష్ఠించినారు. అందువలన దేవాసురులు సమానముగా ఉన్నారు. అందుకని దేవతలు పూర్ణమాస యాగమునందు మరొక ఇష్టిని చేర్చినారు. అందువారు అగ్నీ, విష్ణు దేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమును, సరస్వతీ, సరస్వద్దేవతలకు చరు హవిస్సును నిర్వాపము చేసినారు. ఇందువలన దేవతలు విజయులు అయినారు. అసురులు పరాజితులు అయినారు.

3. శత్రువులున్న వాడు పూర్ణమాస యాగమును అనుసరించి అగ్ని వైష్ణవ ఇష్టిని ఆచరించవలెను. అనగా ప్రధానకర్మ తరువాత అగ్నావైష్ణవ హవి నిర్వాపము చేయవలెను. పూర్ణమాస యాగము వలన శత్రువు మీద వజ్రప్రహారము జరుగును. అగ్నావైష్ణవము వలన శత్రువు యొక్క దేవతలు, వారి యజ్ఞము, సరస్వతీ, సరస్వద్దేవతలకు సంబంధించిన పశుమిథునములు నశించును. శత్రువు యొక్క ధనము సొంతము నశించును.

4. శత్రువులు కలవాడు పూర్ణమాస యాగమునే చేయవలెను. అమావాస్యనాడు దర్శయాగము చేయరాదు. అందువలన శత్రువును సంహరించినట్లును - దర్శయాగ పరిత్యాగము చేత శత్రువు ఆప్యాయమును పరిత్యజించినవాడగును.

5. పశువులు కోరువాడు 'సాకంప్రస్థాయి' యాగము చేయవలెను.

రాజునకు స్వల్పద్రవ్యము ఇచ్చుటవలన అతడు తృప్తి చెందడు. ఇతరులకు ఇవ్వజాలడు. రాజునకు అధిక ద్రవ్యము పన్నుగా చెల్లించిన రాజు తృప్తిచెందును. ఇతరులకు ఇవ్వజాలును.

అట్లగుట వలన ఇంద్రునకు అధికక్షీరద్రవ్య యుక్తమగు హోమము చేయవలెను. అందువలన ఇంద్రుడు తృప్తి చెందును. యజమానికి సంతృప్తి కరమగు సంతానమును, పశువులను ప్రసాదించును.

6. చెక్క పాత్రతో హోమము చేయవలెను. మట్టి పాత్ర ఆహుతులను అందుకొనదు.

7. దారుపాత్ర మేడి కర్రది కావలెను. మేడి బలస్వరూపము. పశువులు బలస్వరూపములు. కావున ఔదుంబర పాత్రవలన యజమానికి బలము గల పశువులు లభించును.

8. సంపద లేనివాడు మహేంద్ర యాగము చేయరాదు.

వేదత్రయము తెలిసినవాడు, గ్రామాధ్యక్షుడు, రాజు ఈ ముగ్గురే సంపద కలవారు.

తన దేవతను విడిచి ఇతర దేవతకు యాగము చేయువాడు తనదేవత అనుగ్రహమును కోల్పోవును. అన్యదేవతల అనుగ్రహము పొందజాలడు. అతడు సంపద లేనివాడు అగును.

9. సంవత్సర కాలము ఇంద్రుని యాగము చేయవలెను. అంతకు మించి చేయరాదు. అందువలన తనదేవతయే యజమానికి యాగములకు అవసరమగు సంపదను చూపును. అతడు మిక్కిలి ధనవంతుడు అగును.

10. సంవత్సర కాలపు యజ్ఞము పూర్తి అయినంత వ్రతపతి యగు అగ్ని కొరకు అష్టాకపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన యజమాని సంవత్సర ఇంద్ర అనుష్ఠానము వలన వృత్రుని సంహరించినట్లగును. అందువలన యజమానికి మహేంద్ర యాగానుష్ఠాన అర్హత కలుగును.

11. వ్రతపతి ఇష్టి చేసిన తరువాత యజమాని ఇంద్ర, మహేంద్ర యాగములలో దేనినైన చేసికొనవచ్చును.

అయిదవ అనువాకము

1. దర్శయాగము చేసిన యజ్వ సోమయాగము చేయక ముందు సాం నాయ్యము చేయరాదు. సోమయాగము చేయక ముందు అతని పయస్సు సరిపోదు. సోమ యాగము చేయకముందు సాంనాయ్యము చేసినవాడు దొంగతనము చేసిన వాడు - అన్యాయము చేసినవాడు అగును. కావున అతడు నశించును.

అందువలన సోమయాజియే సాంనాయ్యము చేయవలెను. పయస్సే సోమము. పయస్సు సాంనాయ్యము అగును. కావున సోమయాజి పయోరూప సోమము చేతనే పయస్సును తనయందు ధరించును.

2. దర్శయాగము చేయువాడు అమావాస్యనాడే ప్రాతరగ్ని హోత్రాదికమును నిర్వర్తించవలెను. కృష్ణచతుర్దశినాడు అమావాస్యయను భ్రాంతిచే నిర్వర్తించరాదు. ఒకవేళ ఆ విధముగా చేసి రాత్రి తూర్పున చంద్రుడు కనిపించినచో - చంద్రుడు అమావాస్య కానినాడు యాగము నిర్వర్తించిన వానిని పశుశూన్యుని చేయును.

ఒకవేళ ఈ స్థితి కలిగినచో తన అభ్యుదయము కోరిన యజమాని తండులములను తీసికొనవలెను. వానిని స్థవిర, మధ్యమ, అణిష్ఠములు అని మూడుగా విభజించవలెను. వానిలో మధ్యమములను అష్టాకపాల పురోడాశముగ చేసి ప్రదాతయగు అగ్ని కొరకు నిర్వాపము చేయవలెను. స్థవిర తండులములతో చరును చేసి ప్రదాతయగు ఇంద్రునకు నిర్వాపము చేయవలెను. అణిష్ఠ తండువులతో చరువును పక్వము చేసి - కిరణములచే వ్యాపించి ఉన్న విష్ణువునకు నిర్వాపము చేయవలెను.

అప్పుడు యజమానికి అగ్ని సంతానము నిచ్చును. ఇంద్రుడు సంతానమును వృద్ధి చెందించును. విష్ణువు పశుసమృద్ధి కలిగించును.

3. దర్శపూర్ణమాస యాగములు రెండేసి పర్యాయములు చేయరాదు. చేసిన యెడల పూర్వయాగము చక్కగా అనుష్ఠించబడిన రెండవ యాగము వ్యర్థమగును. ఉత్తరయాగము బాగుగా అనుష్ఠింపబడినచో మొదటి యాగము వ్యర్థమగును. ఇష్టి అధికావృతము కావలెనను నియమము లేదు. కావున దీనిని ఇష్టి అనుటకు వీలులేదు. అగ్నిష్టోమాదికముల వలె దీనిని యాగము అనుటకు వీలులేదు.

రెండేసి పర్యాయములు చేసిన వానికి లజ్జాముఖుడు, ధైర్యహీనుడగు పుత్రుడు కలుగును. కావున దర్శపూర్ణ యాగము ఒక పర్యాయమే చేయవలెను. ఆ విధముగా చేసిన వానికి ధీరుడగు పుత్రుడు కలుగును.

4. పూర్వము చెప్పిన పద్ధతిని ఆదరించనక్కరలేదు. యజమాని రెండు పర్యాయములు చేయవచ్చును. పూర్వము అనుష్ఠించిన దానివలన యజ్ఞమును, ఉత్తరమున చేసిన దానివలన ప్రకృతి యాగ సంపూర్తిని చేసిన వాడగును. పూర్వేష్టి వలన దేవతలను, ఉత్తరేష్టి వలన ఇంద్రియ సామర్థ్యమును పొందుచున్నాడు. పూర్వేష్టివలన మానవ లోకమును - ఉత్తరేష్టి వలన దేవలోకమును జయించును. రెండు ఇష్టులను ఆచరించుట వలన యజమాని బహు యజ్ఞఫలమును పొందును. పెరుగుచున్న చంద్రుడు సౌమ్యనస్యతకు ప్రతీక. అందువలన పూర్వఇష్టి 'సుమనస్' అగుచున్నది. ఉత్తరేష్టియందు చంద్రుడు అభివృద్ధి చెందును. కావున యజమానికి ఈ లోకమునందే ధనసమృద్ధి కలుగుచున్నది.

5. స్వర్గము కోరువాడు దాక్షాయణ యజ్ఞము చేయవలెను.

6. పూర్ణమాస యాగము నందు సాంనాయ్యమును నిర్వాపము చేయవలెను. అమావాస్యయందు మిత్రావరుణ దేవతాక అమిక్షయాగము చేయవలెను.

7. పూర్ణమాస యాగమున దేవతలకు సోమము అభిషుత మగుచున్నది. పూర్ణమి నుండి అమావాస్య వరకు సోమము నిత్యము అభిషుతమగుచున్నది.

8. ఉత్తర దర్శేష్టి యందు అనుష్ఠితమైన అమిక్ష దేవతలకు వశము, అనుబంధితము అగుచున్నది. అది ఎట్లన: -

యజమాని శుక్లపాడ్యమి నాడు వేదిని ఏర్పరచును. ఆనాడే వత్సాపాకారణ హవిర్ధాన మంటపము నిర్మించును. ద్వితీయనాడు ప్రాతః కాలమున ఆగ్నేయము, పురోడాశము, దేవతలు కోరునట్టి సుత్యను సంపాదించును.

అందువలన ఆ యజమాని ఈ పక్షము రోజులు దేవతలతో కూడి సంతోషముగా సోమము సేవించిన వాడగును.

అమావాస్యనాడు మిత్రావరుణ దేవతాకమగు అమిక్షాయాగము చేయును. ఆ అమిక్షయే దేవతలకు వశమైనదియు, అనుబంధమైనదియు అగును. ఆ అమీక్షయే యజమానికి వశమగును.

9. ఈ యజ్ఞమును చేసిన వానికి దేవతల సాక్షాత్కారము లభించును. గొప్పపదవులు అధిష్ఠించును. కోరుకున్నవి కోరుకున్నట్లుగా జరుగును.

10. యజమాని చేసిన యజ్ఞములందు లోపము జరిగిన అతడు ఇతర యజమానుల కన్న తక్కువ వాడగును.

లోపము లేనిచో ఇతర యజమానులతో సమానుడు అగును. ఇతరుల కన్న అధికుడు కాదలచినవాడు ఈ దాక్షాయణ యజ్ఞమును చేయవలెను. ఈ యజ్ఞము కరవాలము వలె పదునైనది. అది ఈ యజమానిని అందరిని మించిన వానిచేయును. చేయనివాడు తక్కువ వాడగును.

11. దాక్షాయణ యజ్ఞకర్త అబద్ధమాడరాదు. మాంసము తినరాదు. స్త్రీ సంగమము చేయరాదు. బట్టలు ఉతుకు సాధనముల చేత ఉతుకరాదు. ఇది దాక్షాయణ కర్త వ్రతము.

దేవతలు అబద్ధమాడుట మున్నగునవి చేయరు కదా! (దీక్షలో ఉన్నప్పుడు అతడు దేవత అగునని అర్థము.)

ఆరవ అనువాకము

1. దర్శపూర్ణ యాగము దేవతల రథము వంటిది. దర్శపూర్ణయాగము చేసి, సోమయాగము చేసిన వానికి దేవతల రథముల నడకలచే స్పష్టమై, నిశ్చయముగా కనిపించు మార్గము కలుగును.

2. సంవత్సరమునకు దర్శపూర్ణమాసములు అవయవముల వంటివి. ఈ విషయమును తెలిసికొని దర్శపూర్ణ మాసయాగములు చేయువాడు సంవత్సరపు అన్ని అవయవములను అనుష్ఠించిన వాడగును.

3. దర్శపూర్ణయాగములు సంవత్సరములకు నేత్రముల వంటివి. అది తెలిసికొని దర్శపూర్ణ యాగము చేసిన వాడు దర్శపూర్ణ యాగమనెడి నేత్రములచే స్వర్గమును దర్శించును.

4. దర్శపూర్ణ యాగములు దేవతల పరాక్రమ స్వరూపములు. అది తెలిసి కొని దర్శపూర్ణ యాగము చేసినవాని యందు దేవతల పరాక్రమము చేరుచున్నది.

5. దర్శపూర్ణ యాగములు దేవమార్గములు. ఈ విషయము తెలిసి దర్శపూర్ణయాగము చేసిన యజమాని దేవమార్గమున పయనించగలడు.

6. దర్శపూర్ణ యాగములు దేవతల అశ్వముల వంటివి. ఈ విషయము తెలిసి దర్శపూర్ణ యాగము చేసినవాడు అశ్వముల చేతనే దేవతల కొరకు హవ్యము వహించును.

7. దర్శపూర్ణ యాగములు దేవతలకు నోళ్లవంటివి. ఈ విషయము తెలిసి దర్శపూర్ణ యాగము చేసినవాడు వ్యవధానము లేకుండనే దేవతల నోళ్లయందు హోమము చేసిన వాడగును.

8. ఉదయ, సాయంత్రములందు అగ్నిని గూర్చి హోమము చేసిన దర్శపూర్ణయాజి సోమయాజి అగును. అగ్ని హోత్ర

- దర్శపూర్ణముల వలన దేవతలకు సోమాభిషవము జరుగును. తాను సోమయాజిని అగుచున్నానని జ్ఞానము కలిగి అగ్నిహోత్ర యుక్త దర్శపూర్ణయాగము చేసిన యజమాని అన్ని యాగము లందును ఇవ్వదగిన వాడు అగుచున్నాడు.

9. దేవతలు పూర్వము దర్శమాసము చేయవలసిన తిథిని తెలిసికొనలేకపోయినారు. తరువాత పరిశోధించి పూర్ణిమ, అమావాస్యలందు యాగము చేయవలెనని నిర్ణయించినారు. ఈ విషయము తెలిసికొని, దర్శపూర్ణ మాసయాగములు చేసినవాడు శోధితములు, యజ్ఞార్హ్యములగు పూర్ణిమ, అమావాస్యలందు ప్రవేశించి యజ్ఞము చేసినవాడు అగును.

10. దర్శపూర్ణమాసయాజి పూర్ణిమ, అమావాస్యలందు స్త్రీసంగమము చేయరాదు. చేసినచో అతడు ఇంద్రియ రహితుడు అగును.

11. చంద్రుడు రాజు. అతనికి ఉభయ - శుక్ల - పక్షముల రాత్రులు భార్యలు అయినవి. చంద్రుడు అమావాస్య, పూర్ణిమ రాత్రులను కూడలేదు. ఆ రాత్రులే చంద్రుని తమతో సంభోగము జరుపుటకు నిర్బంధించినవి. ఆ నిర్బంధ సమాగమము వలన చంద్రునకు క్షయవ్యాధి కలిగినది. చంద్రుడు రాజు. అతనికి యక్ష్మ కలిగినది. అందువలన అది రాజయక్ష్మ అయినది. చంద్రుడు ఒక శపథము చేసినాడు. దానిని ఉల్లంఘించినాడు. ఆ పాపము వలన అతనికి యక్ష్మవచ్చినది కావున అది పాపయక్ష్మ అయినది. చంద్రునకు అది జాయవలన కలిగినది. అందువలన అది జాయేక్ష్మ అయినది.

ఈ వ్యాధులు, అవి కలిగిన విధము తెలిసికొనవలెను. ఆ విధముగా తెలిసికొనిన వానికి ఈ వ్యాధులు కలుగవు.

ఆ విధముగా యక్ష్మ వ్యాధి గల చంద్రుడు అమావాస్య పూర్ణిమ రాత్రులు వద్దకు వెళ్లినాడు. వాటికి నమస్కరించినాడు.

"మేము ఉభయులమే దేవతల హవిస్సులు వహింతుము. మమ్ము ఆశ్రయించియే దేవతల యాగములు జరుగవలెను. మాకు ఈ వరము ప్రసాదించుము" అని ఆ రాత్రులు కోరినవి.

అందువలననే అమావాస్య పూర్ణిమలందు మాత్రమే దేవతలను ఉద్దేశించిన యాగములు జరుగుచున్నవి. అమావాస్య, పూర్ణిమలే కదా దేవతలకు హవిస్సులు అందించునవి!

ఈ విషయములు తెలిసిన వారందరు దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించినవారు అగుచున్నారు.

12. మనుష్యాది ప్రాణి జాలములన్నియు ఆకలిని తీర్చుకొనుచున్నవి.

మానవులు నిత్యము ఆహారము భుజించుచున్నారు. ఆకలిని చంపుచున్నారు.

దేవతలు పక్షమునకు ఒకసారి భుజించుచున్నారు. దర్శపూర్ణమాస యాగములందలి హవిస్సులే కదా దేవతలకు ఆహారము! ఆ విధముగా వారు ఆకలిని చంపుతున్నారు.

పితృదేవతలు మాసమునకు ఒకసారి భుజించుచున్నారు. నెలకొకసారి చేయు పిండపితృ యజ్ఞమే కదా వారికి ఆధారము. ఆ విధముగా వారు ఆకలిని చంపుచున్నారు.

మామిడి, పనస మున్నగు చెట్లు సంవత్సరమునకు ఒకసారి ఫలించి భుజించుచున్నవి. ఆ విధముగా అవి ఆకలిని చంపుచున్నవి.

య ఏవం వేద హన్తి క్షుధం భాతృవ్యమ్ - ఇది తెలిసినవాడు ఆకలి అను శత్రువును చంపినవాడు అగుచున్నాడు.

ఏడవ అనువాకము

1. పూర్వము దేవతలు ఋక్కులకు సంతోషించలేదు. యజుస్సులకు సంతోషించలేదు. సామమునందే వారికి సంతోషము కలిగినది. అందువలన హోత మూడుమార్లు 'హిం' శబ్దమును ఉచ్చరించవలెను. అందువలన సామమును పఠించిన వాడగును.

మొదటి 'హిం' శబ్దమున సామగానము చేసినట్లు అగును.

రెండవ 'హిం' శబ్ద ఉచ్చారణ వలన దేవతలను సంతోషపెట్టును.

మూడవ 'హిం' శబ్ద ఉచ్చారణము సోమాశ్రయమైన ఋగ్రూప వాక్కునకు సంబంధించినది అగును.

మూడవ హుంకారమున యజమానికి సంతానము కలుగుచున్నది.

2. మొదటి సామిధేనీ ఋక్కును మూడు మారులు ఉచ్చరించవలెను. చివరి సామిధేనీ ఋక్కును మూడు మారులు ఉచ్చరించవలెను. అందువలన యజ్ఞమును జారిపోకుండునట్లు బంధించిన వాడు అగును.

3. నిరంతరము సామిధేనీ ఋక్కు ఉచ్చారణ వలన ప్రాణరక్షణ, భోజ్యవస్తు ప్రాప్తి, సంతాన ఫలము కలుగును. ఇంకను రాక్షస వినాశము అగును.

4. మొదట రథంతరి ఋక్కును మూడుమారులు చదవవలెను. ఈ లోకము రథంతరము అగును. కావున

యజమాని ఈ లోకమంతటిని జయించును.

5. మూడవ సామిధేనీ ఋక్కును మూడు మారులు జపించవలెను. ఈ లోకములు మూడు. అందువలన యజమాని మూడు లోకములను జయించును.

6. బార్హ్వతి పేరిటిది ఉత్తమ ఋక్కు. దానిని ఉచ్చరించవలెను. ద్యులోకమునకు బార్హ్వతమని పేరు. అందువలన యజమాని స్వర్గలోకమునే జయించినట్లగును.

7. విశేషదేవనామము గల 'ప్రవోవాజా ఇతి' అను ప్రజాపతి దేవతాకమగు సామిధేని ఋక్కును అనుసంధానము చేయవలెను. యజ్ఞము ప్రజాపతి రూపము. అందువలన ప్రజాపతి యజ్ఞమును ప్రారంభించిన వాడగును.

8. అన్నం వై వాజః - అన్నమే వాజ శబ్దమగును. "ప్రవోవాజాః" ఋక్కును ఉచ్చరించుట వలన యజమాని అన్నవంతుడు అగును.

9. 'ప్రవోవాజాః' ఇత్యాది ఋక్కులను పఠించవలెను. అందువలన ప్రముఖరేతో వర్తియగు యోషిచ్ఛరీరమునకు పోవునట్టి రేతస్సు గర్భాశయమునందు స్థాపించబడును.

10. 'అగ్న ఆయాహి వీతయే' అనునది ప్రథమ సామిధేని ఋక్కు. చరమ పాదముతో కూడ ఆ యాహివీతయే పఠించవలెను. అందు "ఆయాహి" అను పదము ఉండుటవలన ప్రత్యఙ్ముఖ సదృశులగు ప్రజలు జన్మింతురు.

11. దేవతలారా! యజమానులు యజ్ఞములు చేయుచున్నారు. మాసములు, పక్షములు, హవిష్మంతులగు దేవతలు, ఘృతమును అందించు గోవులు అనుకూలురు అగుదురు గాక. ఈ యజ్ఞము దేవతలను చేరును గాక. యజమానికి సుఖములు కలుగును గాత.

'ప్రవోవాజాః' అను ఋక్కును ఉచ్చరించవలెను. మాసములు వాజశబ్దవాచ్యములు. పక్షములు అభిద్యవ శబ్దవాచ్యములు. హవిష్మంతులు దేవతలు. గోవు ఘృతాచీ శబ్ద వాచ్యము. యజ్ఞము దేవతలను చేరవలెను. యజమాని సుఖించవలెను.

12. సామధేనీ ఋక్కులచే ప్రజ్వరిల్లుచున్న అగ్నీ! నీవు మాసముల, పక్షముల, దేవతల స్వరూపము అగుచున్నావు. అదియే "ప్రవోవాజాః" యొక్క తాత్పర్యము. అందువలన యజమాని ప్రజ్వరిల్లుచున్న అగ్నియొక్క ఆహుతి స్థానమును సాధించినవాడు అగును.

13. ఒకడు పరిపూర్ణాయువు కోరును. అందుకు "ప్రవోవాజాః" అను ప్రథమ సామిధేనీ ఋక్కును పఠించవలెను.

వెంటనే - విరామము లేకుండ 'అగ్న ఆయాహి వీతయే' అను ఋక్కు యొక్క ప్రథమ భాగమును ఉచ్చరించవలెను. అవిచ్ఛిన్న పఠనము వలన యజమాని ప్రాణవాయువుతో అపాన వాయువును ధరింపచేసిన వాడు అగును.

14. సామధేని ఋక్కుల అరత్నిని తెలిసికొన్న వాడు శత్రువును తనచేత ఉంచుకొనును.

ఋక్కుల రెండు భాగములను సంధానము చేయవలెను. దీనినే సామిధేని ఋక్కుల అరత్ని అందురు. ఈ విషయము తెలిసిన వాని చేతనే శత్రువు ఉండును.

15. సామిధేని ఋక్కులు ఋషి ప్రోక్తములు. ఆ సామధేనీ ఋక్కులను సంధించకున్నచో యజమానికి ప్రజా, పశునష్టము కలుగును.

కావున ఋక్కుల అర్థభాగములను సంధానము చేయవలెను. అట్లు సంయోజనము చేసిన యజమానికి సమస్త ఆశీస్సులు లభించుచున్నవి.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. సామము లేని యజ్ఞము కానేరదు. 'అగ్న ఆయాహి వీతయే' అను రెండవ సామిధేనీ ఋక్కు రథంతర సామమునకు వర్ణము.

"తంత్వా సమిద్భిరఙ్గిరః" అను మూడవ సామిధేనీ ఋక్కువామదేవ్య సామమునకు వర్ణము.

'బృహదగ్నే సువీర్యమ్' అను నాలుగవ సామిధేనీ ఋక్కు బృహత్సామమునకు వర్ణము.

ఈ మంత్ర సముదాయమును పఠించవలెను. అందువలన యజ్ఞము సామవంతము అగును.

2. పూర్వము అగ్ని ద్యులోకము నందు ఉండెను. సూర్యుడు భూలోకమున ఉండెను. అందువలన ఉభయ లోకములందు శాంతి కొరవడినది. దేవతలు ఈ స్థితిని చూచినారు. వారిలోవారు ఆలోచించినారు. అగ్ని, ఆదిత్యులను ఒకరి స్థానమున మరొకరిని ఉంచవలెనని నిశ్చయించినారు.

అగ్ని ఆయాహివీతయే అను సామిధేనీ ఋక్కును ఉచ్చరించినారు. అందువలన అగ్నిని ద్యులోకము నుండి రప్పించి భూలోకమున స్థాపించినారు.

బృహదగ్నే సువీర్యమ్, బృహదగ్నే సూవీర్యమ్ అను సామిధేనీ ఋక్కును ఉచ్చరించినారు. అందువలన సూర్యుని

భూలోకము నుండి ఎత్తి ద్యులోకమున స్థాపించినారు.

ఆ మార్పు వలన ఉభయ లోకములకు శాంతి కలిగినది.

ఆ విధముగా పఠించుట వలన రెండు లోకములకు శాంతి కలుగును. ఈ విషయము గ్రహించిన యజమానికి ఉభయలోకములు శాంతిని ప్రసాదించును.

3. సామిధేని ఋక్కులు పదిహేను. వానిని పఠించవలెను. పక్షమునకు రాత్రులు పదిహేను. సామిధేనీ ఋక్కులు ఆ సంఖ్యకు సరిపోవుచున్నవి. పక్షముల లెక్కననే సంవత్సరము అగుచున్నది.

4. సామిధేనీ ఋక్కులు పదిహేను. వీనిది గాయత్రీ ఛందస్సు. గాయత్రికి ఇరువది నాలుగు అక్షరములు. అందువల్ల 15 x 24 = 360 అగుచున్నది. ఇది సంవత్సరము నందలి దినముల సంఖ్య అగుచున్నది.

5. నృమేధుడు, పురుచ్ఛేపుడు అను ఋషులు మంత్ర సామర్థ్యమును గురించి వాదించుకున్నారు. తమలో ఎవరు సామిధేనీ మంత్రమున అత్యంత కుశలుడో నిశ్చయించదలచినారు. సామిధేనీ మంత్రమును జపించుచు తడి కట్టెయందు నిప్పు పుట్టించువాడు అత్యంత కుశలుడు అనుకున్నారు.

నృమేధుడు తడిసిన కట్టె మీద సామిధేని మంత్రమును ప్రయోగించినాడు. ఆ కట్టె నుండి పొగపుట్టినది. కాని అగ్ని పుట్టలేదు.

పురుచ్ఛేపుడు తడికట్టె మీద సామిధేని మంత్రమును ప్రయోగించినాడు. అందువల్ల తడి కట్టె నుండి అగ్ని పుట్టినది.

పురుచ్ఛేదా! నీవు అతీంద్రియ ద్రష్టవైనావు. మన ఉభయుల సామిధేనీ మంత్రము సమానమే కదా! నేను పుట్టించలేని అగ్నిని నీవెట్లు పుట్టించినావు?" అని అడిగినాడు.

"నృమేధా! నేను సామిధేని మంత్రపు రహస్య తేజస్సును తెలిసికున్నాను. ఘృతశబ్దోపేతమైన మంత్రపాదము ఆ తేజస్సు అగును. ఆ పాదము 'తంత్వాసమిద్భిరఙ్గిరః' అను మంత్రము నందు ఉన్నది.

"సామధేనీష్వేవ తజ్జ్యోతి ర్జనయతి - అ మంత్రము సామధేనులకు జ్యోతిని కలిగించుచున్నది" అన్నాడు.

6. ఋక్చబ్దము స్త్రీలింగము. గాయత్రి స్త్రీలింగము. సామిధేనీ శబ్దము స్త్రీలింగము. కావున 'వృషన్' శబ్దమును పఠించవలెను. ఆ పాదము వలన పురుషవంతములు, ఇంద్రియవంతములు, మిథునములు ఏర్పడును.

7. దేవతలు తమకు దూతగా అగ్నిని ఏర్పరచినారు. రాక్షసులు శుక్రుని పుత్రుడగు ఉశనసుని తమకు దూతనుగా నియమించినారు. అగ్ని, ఉశనసులు ప్రజాపతి వద్దకు వెళ్లినారు. 'మా ఉభయులలో ఎవరి దూతము సరియైనది' అని అడిగినారు. ప్రజాపతి 'అగ్నిం దూతం వృణీమహే' - అగ్నిని దూతగా వరించుచున్నాను అన్నాడు. ఉశనసుని నుండి మరలినాడు. అగ్నికి అభిముఖుడు అయినాడు. అందువలన దేవతలు గెలిచినారు. రాక్షసులు ఓడినారు.

ఈ విషయము తెలిసికొని 'అగ్నిం దూతం వృణీమహే' ఇత్యాది మంత్రములు చదివిన యజమాని విజయవంతుడగును. అతని శత్రువునకు పరాజయము కలుగును.

8. అధ్వర శబ్దోపేతమైన 'సమిధ్యమానే అధ్వరే' ఇత్యాదికమగు ఋక్కును పఠించవలెను. అందువలన యజమానికి గల శత్రువు నశించును.

9. 'శోచిష్కేశస్తమీమహే' అను మూడవ పాదమును చదువవలెను. అందువలన యజమాని పవిత్రుడు అగును.

(శోచిష్కేశ - శుచిమంతములగు కిరణములను కేశములు కలవాడని రథము. అందువలన అది పావనము చేయును.)

10. 'సమిద్ధో అగ్ని ఆహుత' దశమసామిధేని అగును. ఈ మంత్రము చదువుట వలన నాశము అంటకుండుటకు పరిధి ఏర్పరచినట్లగును. ఆ మంత్రము చదివిన తరువాత 'ఆజుహోత దువస్యత' అని మంత్రము చదువుచు సమిధను వేయవలెను. అందువలన పరిధికి అవతల హవిస్సు ఉంచినట్లు అగును.

11. అగ్నులు ముగ్గురు. ఒక అగ్ని దేవతలకు హవిస్సు చేరవేయువాడు. రెండవ అగ్ని పితరులకు కవ్యము చేరవేయువాడు. మూడవ అగ్ని అసురులకు సహరక్షస్సు. ఈ ముగ్గురు అగ్నులును యజ్వ తననంటే తననే కోరుకొనును అనుకుందురు. కావున దేవతలారా! హవ్యవాహనుని వరించుడు అనిపదకొండవ సామిధేని మంత్రము వచించినది. దేవతలకు ఎవడు అగ్ని అగుచున్నాడో యజ్వ ఆ అగ్నినే వరించవలెను.

12. యజమాని తన ఋషిగోత్ర సంతతిని చెప్పుకొనవలెను. అందువలన అతడు బంధువులకు దూరము కాడు.

(ప్రవర చెప్పునపుడు ఆయాగోత్రముల ఋషులను చెప్పుట విధి.)

13. యజమాని అపత్య పరంపరగా అర్వాచీనులను వరించవలెను. అందువలన పూర్వపితరులు, అర్వాచీన మనుష్యులను చెప్పినట్లగును.

(అపత్య పరంపర అనగా తొలినుండి తండ్రి కొడుకులను పేర్కొనుట - భృగుపుత్రుడు చ్యవనుడు. చ్యవన పుత్రుడు

అప్నవానుడు ఇత్యాదులు.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. "అగ్నే మహానసి బ్రాహ్మణ భారత | అసావసౌ ||" అనునది మంత్రము.

అగ్ని సర్వహవిస్సులు ధరించువాడు. అందువలన అగ్ని మహానుడు.

అగ్ని బ్రాహ్మణుడు.

దేవతలకు హవిస్సు వహించుట వలన భారతుడు.

అసౌ అసౌ, భృగ్వాది మహర్షుల నామ నిర్దేశమును సూచించు చున్నది.

2. దేవతలు ఈ అగ్నిని ప్రజ్వలింపచేసినారు. కావున ఈ అగ్ని 'దేవేద్దుడు' అయినాడు.

3. తరువాత అగ్నిని మనువు ప్రజ్వలింప చేసినాడు. అందువలన ఈ అగ్ని 'మన్విద్ధః' అయినాడు.

4. ఋషులు స్తుతించినందున అగ్ని "ఋషిష్టుతుడు" అయినాడు.

వేదాధ్యయశ సంపన్నులు విప్రులు. విపులచే సంతోషపరచబడిన వాడు అయినందున అగ్ని 'విప్రానుమదితుడు' అయినాడు.

వేదాధ్యయన సంపన్నులు కవులు. కవులచే ప్రశంసించ బడుటచే అగ్ని 'కవిశస్తుడు' అయినాడు.

మంత్రములచే తీక్ష్ణముగా చేయబడినవాడు అగుటవలన 'బ్రహ్మసంశితుడు' అయినాడు.

అగ్నికి ఘృతాహుతి ఇష్టమైనందున అగ్ని ఘృతావహనుడు అయినాడు.

5. అగ్ని యజ్ఞములకు నేత. అందువలన "ప్రణీర్య జ్ఞానామ్" అయినాడు.

అగ్ని యజ్ఞములకు రథము. కావున 'రథీరధ్వరానామ్' అయినాడు.

ఏ దేవతయు అగ్నిని అతిక్రమించుట లేదు. "అతూర్తః హోతా" అయినాడు.

అగ్ని సర్వదేవతల హవిస్సును అందుకొనును. కావున 'తూర్ణిః హవ్యవాట్' అయినాడు.

6. అగ్ని దేవతలకు ఘృతము అందించు జుహువు వంటివాడు. కావున అగ్నిని 'అస్పాత్రం జుహూః దేవానామ్' - లోహపాత్ర వంటి దృఢమైన జుహువు న్నారు.

అగ్ని దేవతలు పానము చేయుటకు ఉపయోగపడు చమసము వంటివాడు. అందువలన 'చమసోదేవపానః' అనబడుచున్నాడు.

అగ్ని దేవతల యందు అంతటను వ్యాపించి ఉండువాడు. అగ్నీ రథనేమి వలె నీవు దేవతల యందంతటను వ్యాపించి ఉన్నావు అని చెప్పబడినది.

దేవతలను అభిలషించువాడు. హే అగ్నీ! అనుటవలన అతనికి శత్రువులు కలుగుచున్నారు. అందువలన యజమాని కొరకు దేవతలను ఆహవ అని మంత్రము చెప్పినది.

'ఆహవదేవాస్య జమానాయ' అనుట వలన యజమానికి అభ్యుదయము కలుగును.

7. అగ్నిమగ్న ఆవహ - అగ్నీ అగ్నిని ఆవహింపుము. సోమమానహ - సోమమును ఆవహింపుము. అనుటవలన దేవతలను క్రమముగా ఆజ్యభాగములకు ఆహ్వానించినట్లగును.

8. జాతవేద అగ్నీ! దేవతలను ఆవహింపుము. యజ్ఞమును చక్కగా నిర్వహింపుము. అట్లని ఆవాహన మంత్రము పఠించినందున అగ్ని తీక్ష్ణత కలవాడు అగును. ఆ విధముగ తీక్ష్ణ కృతుడగు అగ్ని యజమాని హవిస్సులను దేవతలకు అందించును.

9. అగ్ని దేవతలకు హోత. దేవతల హోతయగు అగ్నినే మానవహోత వరించుచున్నాడు.

10. స్మోవయమ్ - మేము అనుచున్నాము అనుట వలన మానవ హోత తనయందు దైవ్యహోత యగు అగ్నిని ప్రవేశపెట్టు కున్నవాడు అగుచున్నాడు.

11. యజమానీ! నీవు అగ్నిని హోతగా వరించినావు. కావున దేవతలు హవి స్వీకరించుచున్నారు. 'వారు మంచి ఫలమును ఇచ్చెదరు గాత' అనునది యజమానికి ఆశీస్సు అగుచున్నది. ఇది 'సాధుతే యాజమాన దేవతా' అను ఆవాహన మంత్రము.

12. 'సాధుతే' మంత్రమునకు 'యోఅగ్నిగం హోతారమవృథా' అను శాఖాంతర పాఠమును చేర్చి చదివిన యజమానికి రెండుప్రక్కల అగ్ని అంటుకొని మరణించును.

13. జుహువు యజమాని దేవతగా కలది. ఉపభృత్ శత్రువు దేవతగా కలది. ఈ రెంటికి సమాన ప్రాధాన్యమిచ్చి - ద్వివచన 'స్రుచౌ' - గా చదివిన యజమానికి శత్రువులు పుట్టుదురు. 'స్రుచమ్' అని ఏకవచనముగ 'ఘృతవతీ' మంత్రము వలె ఉచ్ఛరించిన యజమాని వర్ధిల్లును.

14. జుహువు దేవతలను కాపాడుచున్నది. అందువలన అది 'దేవాయువ' అయినది. జుహువు రాక్షసులు చేయు విఘ్నములను నివారించుచున్నది. అందువలన దానికి విశ్వవారామ్ అను పేరు వచ్చినది.

15. మానవులు స్తుతి ప్రియులు. పితరులు నమస్కార ప్రియులు. దేవతలు యజ్ఞప్రియులు. అందువల్ల యజమాని దేవతల కొరకు యజించుచున్నాడు. పితరులకు నమస్కరించుచున్నాడు. మానవులను తగు రీతిన స్తుతించుచున్నాడు. ఆ విధముగా అతడు అనుష్ఠించుచున్నాడు.

పదవ అనువాకము

1. పట్టాభిషిక్తుడగు రాజునకు "ప్రవోవాజాః" 'అగ్న ఆయాహివీతయే' 'త్వం వరుణ' అనుమూడు సామిధేని మంత్రములు పఠించవలెను.

క్షత్రియులు కాకా బ్రాహ్మణ, వైశ్య, శూద్రులు మూడు వర్ణముల వారు కదా! ఆ పఠనము వలన ఆ మూడు వర్ణముల వారు రాజునకు అనుకూలురు అగుదురు.

2. రాజు కొరకు పంచదశస్తోమమును అవిచ్ఛిన్నముగ చదువవలెను. రాజు పంచదశస్తోమ సంబంధి అగును. అందువలన రాజును స్వస్తోమమున చేర్చినట్లగును.

3. హోత రాజు కొరకు త్రిష్టుప్ ఛందస్కమగు 'త్వంవరుణ' అను సామిధేని మంత్రముచే పరిధానము చేయవలెను. త్రిష్టుప్ఛందము ఇంద్రియ సంబంధి. రాజు ఇంద్రియ బలము కోరుచుండును. అందుకే అతడు యాగము చేయును. అతనికి త్రిష్టుప్ ఛందస్కమగు మంత్రముచేతనే ఇంద్రియ సామర్థ్యము కలుగును.

4. రాజు బ్రహ్మవర్చస్సు కోరినచో గాయత్రీ ఛందస్కమైన 'ఆజుహోత దువస్యతా' అను సామిధేని మంత్రముచే పరిధానము చేయవలెను. గాయత్రి బ్రహ్మవర్చో రూపము కదా! కావున రాజునకు బ్రహ్మవర్చస్సు కలుగును.

5. వైశ్యుని కొరకు సప్తదశస్తోమమును ఉచ్చరించవలెను. వైశ్యుడు సప్తదశస్తోమ స్వరూపుడు. అందువలన వైశ్యుని అతని స్తోమము నందే చేర్చినట్లగును.

6. పశువులను కోరు వైశ్యుని కొరకు జగతీ ఛందస్కమైన 'సమిధ్యమానో అమృతస్య రాజసీ' అను మంత్రమున పరిధానము చేయవలెను. పశువులు జగతీ ఛందస్క మంత్రమే పశువులను కలిగించును.

7. గౌరవ ప్రతిష్ఠలు కోరువాని కొరకు ఏకవింశతి స్తోమములను పఠించవలెను. ఏక వింశతి సంఖ్య సోమముల యందు ప్రతిష్ఠావహమగును. దానివలన గౌరవ ప్రతిష్ఠలు కలుగును.

8. బ్రహ్మ వర్చస్సు కోరువాని కొరకు హోత ఇరువది నాలుగు స్తోమములను ఒకదానివెంట ఒకటి అవిచ్ఛిన్నముగా పఠించవలెను. ఇరువది నాలుగు అక్షరములు గల గాయత్రి బ్రహ్మవర్చోరూపమగును. కావున యజమానికి గాయత్రీ ఛందస్సు బ్రహ్మవర్చస్సు ప్రసాదించును.

9. అన్నము కోరువాని కొరకు హోత ముప్పది స్తోమములను అవిచ్ఛిన్నముగ చదువవలెను. విరాట్ ఛందస్సు ముప్పది అక్షరములు కలది. దాని అనుష్ఠానమున అన్నము లభించును. విరాట్టు అన్న స్వరూపము. విరాట్ ఛందము గల మంత్రము వలననే యజమానికి శ్రేష్ఠమగు అన్నము కలుగును.

10. ప్రతిష్ఠ కోరువాని కొరకు హోత ముప్పది రెండు స్తోమములను అవిచ్ఛిన్నముగ చదువవలెను. అనుష్టుక్ ఛందము ముప్పదిరెండు అక్షరములది. అనుష్టుక్ ఛందస్సులలో ప్రతిష్ఠావహము. దాని వలన ప్రతిష్ఠ కలుగును.

11. పశువులను కోరువాని కొరకు హోత ముప్పదియారు స్తోమములను వెంట వెంట చదువవలెను. బృహతి ముప్పది ఆరు అక్షరముల ఛందస్సు. బృహస్పతిని అనుష్ఠించుట వలన పశువులు లభ్యమగును. బృహతి అను ప్రవచనము వలన యజమానికి పశువులు కలుగును.

12. ఇంద్రియసామర్థ్యము కోరు యజమాని కొరకు హోత నలుబదినాలుగు స్తోమములను అనుప్రవచనము చేయవలెను. త్రిష్టుప్ ఛందస్సు నలుబదినాలుగు అక్షరములు కలది. ఆ ఛందస్సు ఇంద్రియ సామర్థ్య స్వరూపము. యజమానికి త్రిష్టుప్ ఛందస్క మంత్రము ఇంద్రియ సామర్థ్యము కలిగించును.

13. పశువులు కోరువాని కొరకు హోత నలుబది యెనిమిది సామిధేనీ మంత్రములను అనుప్రవచనము చేయవలెను. జగతీ ఛందస్సు నలువది ఎనిమిది అక్షరములది. పశువులు జగతీ ఛందస్సు అనుష్ఠించుట వలన లభించును. కావున యజమానికి పశువులు కలుగును.

14. బహుయాజి అగువాని నిమిత్తము హోత ఛందస్సు లన్నింటిని చదువవలెను. అందువలన బహుయాజి

సర్వఛందస్సులను పొందుచున్నాడు.

15. బహుయాజి యగు సోమయాజికి అపరిమిత ఫలము కలుగుటకు గాను సంఖ్యాపరిమితి లేకుండ ఛందస్సులను అనుప్రవచనము చేయవలెను.

పదకొండవ అనువాకము

1. యజ్ఞోపవీతము మానవ కార్యములందు వినీతము - మెడలో దండవలె - ఉండవలెను. పితృకార్యములందు ప్రాచీనావీతిగా - కుడి భుజము మీద ఉండవలెను. దేవ కార్యములకు ఉపవీతముగా - ఎడమ భుజము మీద ఉండవలెను.

2. యాగకర్తకు యజ్ఞోపవీతము ఉపవీతముగా ఉండవలెను. ఉపవీతము దేవచిహ్నము అగును.

3. సామిధేని మంత్రములను నిలుచుండి ఉచ్చరించవలెను. అందువలన చాలాదూరము వరకు వినిపించును.

4. కూర్చున్న వాని కన్న నిలుచున్న వానికి స్వర్గము ప్రత్యాసన్నమగును. కావున హోత నిలుచుండి సామిధేని మంత్రములు చదువవలెను.

5. యాజ్యను హోత కూర్చుండియే చదువవలెను. అందువలన ప్రతిష్ఠ కలుగుచున్నది.

6. క్రౌంచము బిగ్గరగా అరుచును. అది రాక్షసప్రియము. మెల్లగా చదివిన మానుషము అగును. ఆ రెంటికి మధ్యమ స్వరము దేవతలకు ప్రియమగును. కావున దేవతల ప్రీతి కొరకు మధ్యమ స్వరమున మంత్రములు చదువవలెను.

7. పూర్వము విద్వాంసులే హోతలు అయినారు. అప్పుడు మార్గములు సంకీర్ణములు కాకుండినవి. విశాలములుగా ఉండినవి. విద్వాంసులగు హోతలు కుడికాలును వేదిబయట ఎడమపాదమును వేది మధ్యన ఉంచలేదు. కావున హోతలు కుడికాలు వేదిలోనను, ఎడమకాలు వేది బయటకు పెట్టి సామిధేనీ మంత్రములు చదువవలెను.

8. కుడికాలు వేదిలోన ఉంచుటవలన భూతకాలిక ఫలము లభించును. ఎడమకాలు వేదిబయట పెట్టుటవలన భవిష్యత్కాలిక ఫలము కలుగును. మొదటి దానివలన పరిమిత ఫలమును, రెండవ దానివలన అపరిమిత ఫలితమును పొందును. అంతేకాక గ్రామ పశువులను, అరణ్య పశువులను పొందును. ఇంకను మొదటిదాని వలన దేవలోకమును - రెండవ దానివలన మానవలోకమును జయించును.

9. దేవతలు సామిధేనీ మంత్రములను పఠించినారు. అయినను వారికి యజ్ఞము దర్శనమీయలేదు. అప్పుడు

ప్రజాపతి మంత్రోచ్చారణ లేకయే అఘారహోమము చేసినాడు. అప్పుడు దేవతలకు యజ్ఞదర్శనమైనది.

మంత్రోచ్చారణ లేకుండ మౌనముగా అఘారహోమము చెసినట్లయిన యజ్ఞగత కార్యము నిర్వహించినట్లగును.

10. సామిధేని సమిధలను నేతిలో ముంచవలెను.

11. ఆ విధముగా సమిధను నేతిలో ముంచినవాడు కలినాత్ముడు కాకుండును.

12. అంతేకాక అతడు సామిధేని దేవతలను సంతృప్తులను చేసినవాడగును.

13. ఈ విధముగా ఎరిగిన వానికి సంతానము, పశువులు సంతృప్తి కలిగింతురు.

14. ఒక బుక్కుచేత ఆఘారము చేసిన ఒక దేవతకు ప్రీతి కలిగించినట్లగును. రెండు బుక్కుల చేత ఆఘారము చేసిన ఇద్దరు దేవతలకు ప్రీతికలిగించినట్లగును. మూడు బుక్కులచే ఆఘారము చేసిన ఎంతో చేసిన వాడు అగును. కావున మనసుచే ఆఘారము చేయవలెను.

మనసా హ్యనాప్త మాప్యతే - అందనిది కూడ మనసునకు అందగలదు.

15. అధ్వర్యుడు - వైయర్థ్యము లేకుండునట్లు దక్షిణ దిక్కు నుంచి ఆజ్యస్రావమును ఆరంభించి ఉత్తర దిక్కున సమాప్తినొందించవలెను.

16. మాట - మనసు రెండును స్వాతిశయమును చాటినవి.

దేవతలకు హవ్యము వహించుచున్నాను అని వాక్కు పలికినది. 'దేవతలకు హవ్యము వహించుచున్నాను' అని మనసు పలికినది.

అవి తను ఆధిక్యతను గూర్చి ప్రజాపతిని అడిగినవి.

'మనిషి తొలుత మనసులో అనుకున్న దానిని నోటితో చెప్పుచున్నాడు. కావున వాక్కు మనసునకు దూతి అగును' అని ప్రజాపతి పలికినాడు.

'అటులైనచో ప్రజాపతీ! నీకు మాటచే హోమము జరుగకుండును గాత' అన్నది వాక్కు.

అందువలన ప్రజాపతికి మనసుతోనే హోమము జరుగుచున్నది. మన ఇవ హి ప్రజాపతిః ప్రజాపతి మనసు వంటివాడు కదా! అందువలన ప్రజాపతి ప్రాప్తి కలుగుచున్నది.

17. అగ్నీధ్రుడు పరిధులను దర్భలతో సమ్మార్జనము చేయవలెను. అందువలన వాటిని పవిత్రము చేసినట్లగును.

18. మధ్యమ పరిధిని మూడు మారులు సమ్మార్జనము చేయవలెను. అందువలను మూడు ప్రాణములను సార్వత్రి జయించును.

దక్షిణార్ధపరిధిని మూడు మారులు సమ్మార్జనము చేయవలెను. అందువలన అతడు భూలోక, అంతరిక్షలోక, స్వర్గలోకములను మూడింటిని జయించును.

ఉత్తరార్ధపరిధిని మూడు మారులు సమ్మార్జనము చేయవలెను. అందువలన దేవయానములు మూడింటిని జయించును.

(స్వర్గలోక యమలోక బ్రహ్మలోక విషయాస్త్రయః పన్థానః అని సాయణాచార్యులు. "త్రయోవై దేవయానా పన్థానః" గోపథ ఉత్తర బ్రాహ్మణము.)

19. దర్భకట్టచేత అగ్నిని మూడు పర్యాయములు చుట్టు త్రిప్పవలెను. అందువలన దేవలోకములు మూడింటిని జయించును.

20. మధ్యమ, దక్షిణ, ఉత్తరపరిధులు, అగ్ని ఈ నాలుగింటికి మూడు సార్లు చుట్టు త్రిప్పుట వలన మొత్తము సంఖ్య పన్నెండు అగును. అవి పన్నెండు మాసములు. అట్లు ఒక సంవత్సరము అగుచున్నది. అందువలన సంవత్సరము యజమానికి అనుకూలము అగుచున్నది. అది స్వర్గ ప్రాప్తికి కారణము అగుచున్నది.

21. అధ్వర్యుడు తిర్యంచముగ ఆఘారహోమము చేయవలెను. స్వర్గము తిర్యక్కుగా ఉన్నది. అందువలన యజమానికి స్వర్గము ప్రకాశించును.

22. ఆఘార హోమము వంకరలేని సూటి దానిగ చేయవలెను. విచ్ఛిత్తి లేకుండ చేయవలెను. అది ప్రాణము, అన్నము. సంతతి కలుగుటకును, రాక్షస వినాశనమునకును అగుచున్నది.

23. ఒకని చావు కోరువాడు వంకర ఆఘారహోమము చేయవలెను. అందువలన ప్రాణవాయువు వంకర అగును. అతడు వెంటనే మరణించును.

24. ఆఘారము యజ్ఞమునకు మకుట ప్రాయము. ధ్రువము యజ్ఞమునకు ఆత్మ. ఆఘారమును, ధ్రువమును అంటించవలెను. అప్పుడు అధ్వర్యుడు తనయందే యజ్ఞ మకుటమును దాల్చినవాడగును.

25. మానుషాగ్ని దేవతలకు దూత అయినాడు. దేవలోకము నందు ఉండు 'నాక' అగ్ని అసురులకు దూత అయినాడు.

వారిద్దరు ప్రజాపతి వద్దకు వెళ్లినారు. "మాలో దూతగా ఎవరు అర్హులు?" అని అడిగినారు.

"మానుషాగ్నీ! నీవే దూతగా అర్హుడవు. యజమానికి సంబంధించిన హవిర్ధానమును దేవతలకు వినపడునట్లుగా చెప్పుము. యాజ్యపాఠము మూలమున నీవే హోతృకృత్యము నంతను దేవతలకు చెప్పుము" అని ప్రజాపతి మానుషాగ్నిని దూతగా అంగీకరించినాడు. అందువలన దేవతలకు గొప్పదనము అసురులకు పరాభవము కలిగినది.

ఈ విషయములను తెలిసికొని యజమాని ప్రవరను వరించినచో అతనికి శ్రేష్ఠత్వము కలుగును. అతడు శత్రువులను పరాభవించును.

26. బ్రాహ్మణ, అబ్రాహ్మణ విషయము చర్చకు వచ్చినపుడు విజ్ఞుడగు వాడు బ్రాహ్మణుడు అధికుడని చెప్పవలెను. అందువలన తన ఆధిక్యమును చెప్పుకున్నట్లగును.

బ్రాహ్మణుని తక్కువ వానిగా చెప్పినచో తననే తక్కువ వానిగా చెప్పుకున్నట్లగును. తస్మాద్బ్రాహణో నపరోచ్యః - కావున బ్రాహ్మణుని పరాభవించరాదు.

పన్నెండవ అనువాకము

1. అగ్ని సంబంధమైన దానికి 'ఆయుష్యోవిశ్వతో దధత్' పురోనువాక్య, 'ఆయుర్దా అగ్నేహవిషో జుషాణః' యాజ్య.

సోమదేవతాకమునకు 'ఆప్యాయస్వ సమేతుతే' పురోనువాక్య. "సంతే పయాగంసి సముయన్తు వాజాః" యాజ్య.

వరుణ దేవతాకమునకు "అవతేహేడః" పురోను వాక్య. 'ఉదుత్తమమ్' యాజ్య.

సరస్వతీ దేవతాక చరుకు 'ప్రణోదేవీ' అనువాక్య. "ఆనోదివో బృహతః" యాజ్య.

అగ్నివిష్ణు దేవతాకమునకు 'అగ్నా విష్ణూమహి తద్వామ్, అనువాక్య. 'అగ్నావిష్ణూ మహిధామ్న' యాజ్య.

వారుణ చతుష్క పాలమునకు 'ఇమంమే వరుణ' పురోనువాక్య. 'తత్త్వాయామి' యాజ్య.

సూర్య దేవతాకమునకు 'ఉదుత్యజాతవేదసమ్' అనువాక్య. 'చిత్రం దేవానామ్' యాజ్య.

2. 'అపాం న పాత్త' దేవత వక్రగతి' గల జలముల మీద వర్తించువాడు. అతడు మెరుపులు బట్టలుగా గలవాడు. అతడు తన ఉపవేశన స్థలమును పొందును. భారీ వర్షము అతని ప్రశస్త మహత్తును ప్రకటించును. మెరుపుల నడుమ బంగరు రంగు పులుముకున్న జలములు ఆ దేవుని చుట్టు వ్యాపించి ఉండును.

3. కాలువలు ఒకదానితో ఒకటి కలసి ప్రవహించును. కొన్ని జలములు పారవు. నిలిచి ఉండును. నిలిచిన, పారునట్టి జలములకు అపాంనపాత్తుడు సమానుడు. సముద్రుడు బడబాగ్ని కలవాడు. నదులు అతనిలో చేరి అతనికి ప్రీతి కలిగించును. అపాంనపాత్తుడు బడబాగ్నికి జననస్థానము. అతడు జలములను నశింపచేయనివాడు. అతనిని పరిశుద్ధ జలములు చుట్టుకొని ఉండును.

4. అపాంనపాత్తు నిత్యయవ్వనుడు. జలములు అతనికి అనుకూలములు. నిత్యయవ్వనలు. శోధించబడునవి. అవి అతనికి చుట్టుకొని ఉండును.

అపాంనపాత్తు ప్రకాశయుతుడు. ధనవంతుడు. నేతిని కరిగించి శోభించువాడు. అతడు కర్రలు లేకుండగనే జలములందు తేజరిల్లును.

5. ఇంద్రావరుణులు ఎంతగానో ప్రకాశించువారు. మమ్ము రక్షించుమని వారిని ప్రార్థించు చున్నాము. వారు మాకు రక్షణలు కలిగించి మమ్ము సుఖవంతులను చేయవలెను.

6. ఇంద్రావరుణులారా! మాకు ఆపదలను బాపు సుఖములను ప్రసాదించండి. అది మాకు యాగానుష్ఠానమును, పరివారక్షేమమును, ప్రజాసమృద్ధిని కలిగించును. మమ్ము దీర్ఘకాలము పీడించునట్టి పాపాత్ముని మేము పీడించగలము. మేము బాధారహితులము కాగలము.

7. 'ఆవో మిత్రా వరుణా' పురోనువాక్య. 'ప్రబాహవా' యాజ్య.

అగ్నిని ఉద్వాసన చేయువాడు అగ్నిని హింసించిన వాడు అగును. అతనిని వరుణుడు జలోదరమున పీడించును.

8. అగ్నీ! మా భక్తిశ్రద్ధలను గుర్తింపుము. వరుణునకు మాపై గల కోపమును తొలగించుము. నీవు యాగ నిష్పాదకుడవు. దేవతలకు హవ్యవాహనుడవు. ఎంతో ప్రకాశించువాడవు. సర్వద్వేషముల నుండి మమ్ము విముక్తులను చేయుము.

9. అగ్నీ! నీవు ఉషః కాలము దాటిన ప్రాతః కాలమున అవతరింతువు. నీ రక్షణలచే మాకు రక్షకుడవు అగుము. మాకు వరుణుని వలన కలిగిన పాపాదికముల నుండి విడిపించుము. ఆటలాడుచు సుఖప్రదమగు మా హవిస్సును స్వీకరించుము. మాకు ఆహ్వాన సులభుడవు అగుము.

10. యజమాని హవిస్సు అందించువాడు. అగ్ని అతని ఆహ్వానములను శ్రద్ధగా ఆలకించును గాక.

అగ్ని సూర్యుని వలె తేజరిల్లువాడు. యుద్ధములందు సర్వత్ర జయము కలిగించువాడు. దేవతలకు హితుడు. శుభప్రదుడు. అతడు మావద్దకు అతిథివలె వచ్చును గాత.

11. అగ్నీ! నిన్ను ఎంతో యజించున్నాము. నీ అనుగ్రహము ఎంతో పొందుచున్నాను. యాగములందు నమస్కరించ వలసిన రీతిన నమస్కరించుచున్నాను. నీవు సనాతనుడవు. తేజోవంతుడవు. యజమాని నిన్ను యజించవలెననుకొనుచున్నాడు. హవిస్సులు అర్పించ దలచుచున్నాడు. అతనికి సంతోషము కలిగించుము. అతని ఎడారియందు ఒయాసిస్సువు అగుము.

12. ఇవి అగ్నికి యాజ్యా, పురోనువాక్యలు: -

"విపాజసా పృథునా శోశుచానః" పురోనువాక్య. "విజ్యోతిషా బృహతా" యాజ్య.

13. అగ్నీ! యాగశాల విశాలము. అందు నీవు జ్వలించుచున్నావు. కర్మ ప్రారంభమైనంతనే సర్వ రాక్షస జాతులను దహించుము.

14. అగ్ని శుభారంభము కలవాడు. మమ్ము మంగళవీక్షణముల చూచువాడు. మా యాగములకు విచ్చేయువాడు. భక్తుల భావములు తెలిసినవాడు. మేము అతని మహిమలు ఎరుగము. అయినను అతడు మమ్ము అనుగ్రహించినాడు. అతనిని యజించ గోరువారందరి అభిప్రాయములను తెలసికొనును. అగ్ని మా హవ్యములను గూర్చి దేవతలకు చక్కగా చెప్పును గాత.

15. మూడు హవిస్సుల యాజ్య పురోనువాక్యలు : -

'అగం హోముచే ప్రభరేమ' ఇది ప్రథమ హవిస్సునకు పురోనువాక్య. 'వివేషయన్మ' యాజ్య.

"విన ఇంద్ర మృధః" రెండవ హవిస్సునకు పురోనువాక్య. "ఇంద్ర క్షత్ర మభివామమ్" యాజ్య.

'ఇన్ద్రియాణి శతక్రతో' మూడవ హవిస్సునకు పురోనువాక్య. "అనుతే దాయిమహే" యాజ్య.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
రెండవ కాండమునందలి అయిదవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

అగ్నేనయ సుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్ |
యుయోధ్యస్మజ్జుహు రాణమేనో భూయిష్ఠాతే నమ ఉక్తిం విధేమ ||

ఆరవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. యజమాని 'సమిత్' యాగమును చేయవలెను. అందువలన అతనికి వసంతర్తువు అనుకూలము అగును.

'తనూనపాత్' యాగము చేయవలెను. అందువలన అతనికి గ్రీష్మము అనుకూలము అగును.

'ఇట్' యాగము చేయవలెను. అందువలన అతనికి వర్షరుతువు అనుకూలము అగును.

'బర్హి' యాగము చేయవలెను. అందువలన అతనికి శరత్తు అనుకూలము అగును.

'స్వాహాకార' యాగము చేయవలెను. అందువలన అతనికి హేమంతము అనుకూలము అగును. హేమంతము పశుపక్ష్యాదులను బాధించునది కదా!

2. 'సమిత్' యాగము చేయవలెను. ఉషోదేవి అనుగ్రహము పొందును.

తనూనపాత యాగము చేయవలెను. యజ్ఞపు అనుగ్రహము కలుగును.

'ఇట్' యాగము చేయవలెను. పశువులు కలుగును.

'బర్హి' యాగము చేయవలెను. సంతానము కలుగును.

3. ఉపభృత్తునుండి జుహువులోనికి సగము ఆజ్యము తీసికొనవలెను. 'బర్హి' యాగము ప్రజారూపము. ఆజ్యము తేజోరూపము. అందువలన యజమాని ప్రజలకు తేజస్సు కలిగించినవాడు అగును.

4. యజమాని 'స్వాహాకార' యాగము చేయవలెను. అతనికి 'వాక్కు' లభించును.

5. ఒకటవ మంత్రమున చెప్పిన అయిదు + రెండవ మంత్రమున చెప్పిన అయిదు = పది అగును. విరాట్ ఛందస్సు పది అక్షరములు కలది. అన్నము 'విరాట్' స్వరూపము అందువలన యజమానికి మృష్టాన్నము కలుగును.

6. **సమిధో యజత్యస్మిన్నేవలోకే ప్రతి తిష్ఠతి** - సమిత్ యాగము చేసిన వాడు ఈలోకమున ప్రతిష్ఠ కలవాడు అగును.

తనూన పాతం యజతి యజ్ఞఏవాన్తరిక్షే ప్రతితిష్ఠతి.
ఈడోయజతి పశుష్వేవ ప్రతితిష్ఠతి.
బర్హి ర్యజతి యఏవ దేవయానాః పన్థానస్తేష్వేవ ప్రతి తిష్ఠతి.
స్వాహా కారం యజతి సువర్గ ఏవలోకే ప్రతి తిష్ఠతి.
ఇవియే దేవలోకములు. పూర్వము చెప్పినట్లు ఆ లోకములందు ప్రతిష్ఠావంతుడగును.

7. దేవతలు, అసురులు ఈ లోకముల కొరకు జగడము లాడినారు. దేవతలు - పైన చెప్పిన ప్రయాజయాగములు చేసినారు. ఈ లోకముల నుండి అసురలను పారద్రోలినారు. అందువలన 'ప్రయాజ' లకు పారద్రోలుట అను సార్థకనామము కలిగినది.

సమిధాది పంచప్రయాజలు అనుష్ఠించిన వాడు శత్రువులను పారద్రోలును.

(ఋతవో హి ప్రయాజాః - ప్రాణావై ప్రయాజాః పశవోవై ప్రయాజాః అని బ్రాహ్మణములు.)

8. ఉత్తరోత్తరాభివృద్ధికి అభిక్రమణ పూర్వకముగ ప్రయాజ హోమములు చేయవలెను.

(అగ్నికి అభిముఖముగా ఉండి హోమము చేసి తదుపరి పాదము ముందుకు జరిపి హోమము చేయుట అభిక్రమణ అగును.)

9. జంటల వంటి ప్రయాజలను తెలిసి కొన్నవాడు ప్రజయా పశుభిః ప్రజాయతే - పుట్టుకతోనే ప్రజలు, పశువులు కలవాడు అగును.

'సమిత్' యాగమును అనేక స్త్రీలను వలె యజించవలెను. 'తనూనపాత్' యాగమును ఒకే పురుషుని వలె యజించవలెను. అవి మిథునము అగును.

'ఇట్' యాగమును అనేక స్త్రీలను వలె యజించవలెను. 'బర్హి' యాగమును ఒకే పురుషుని వలె యజించవలెను.

అవి మిథునము అగును.

ఈ విధమగు ప్రయాజ మిథునములను తెలిసి కొనినవాడు ప్రజయా, పశుభిః ప్రజాయతే.

10. దేవతలు, ఆజ్యభాగ దేవతలు విముఖులు అయినారు. అప్పుడు అసురులు దేవతల యజ్ఞములను ధ్వంసము చేయ తలపెట్టినారు.

దేవతలు ఆ విషయమును గ్రహించినారు. గాయత్రీ మంత్రమును వ్యూహముగా తీర్చినారు. గాయత్రి యందలి అయిదు అక్షరములను ఒక వ్యూహముగను, తరువాతి మూడు అక్షరములను ఒక వ్యూహముగను ఏర్పరచినారు. అది యజ్ఞమునకు కవచము వంటిది అయినది. రాక్షసులు దహనము చేయలేకపోయినారు.

యజమాని ప్రయాజ అనుయాజలను అనుష్ఠించును. అప్పుడు ఆ ప్రయాజ అనుయాజలకు గాయత్రి కవచముగా ఏర్పడును. అందువలన సైన్యము ముందు భాగమున పెద్దదిగా ఉండి చివర చిన్నదిగా ఉన్నట్లు అగును.

(గాయత్రి యందలి అక్షరములందలి వ్యూహములందు ఒకటి పెద్దది, ఒకటి చిన్నదిగా అయిన సాదృశ్యము.)

11. రాక్షసులు రాకముందు దేవతలు స్వాహా కారమను పంచమ ప్రయాజతో యజ్ఞము సమాప్తము చేయదలచినారు. అనుకున్నట్లే స్వాహాకార పంచమ ప్రయాజతో యజ్ఞమును పూర్తిచేసినారు.

స్వాహాకారమున ప్రయాజయజ్ఞము సమాప్తము చేసినందున యజ్ఞమునకు విచ్ఛిత్తి కలిగించిన వారు అగుచున్నారు. ప్రయాజలను అనుష్ఠించి యజ్ఞము నిరంతరము సాగుటకు హవిస్సులను అభిఘరించవలెను. అందువలన పురోడాశాది హవిస్సును చెసినట్లగును. మరియు యజ్ఞమునకు విఘ్నములు కలుగవు.

12. ప్రయాజ, అనుయాజలందు ప్రయాజలు ముందు అనుష్ఠించ తగినవి. కావున అవి తండ్రి వంటివి. అనుయాజలు తరువాత చేయదగినవి. కావున పుత్రుని వంటివి.

ప్రయాజల పిదప హవిస్సును అభిఘరించుట వలన తండ్రి పుత్రుని చేరినట్లగును.

13. ఒకడు - ముందుచెప్పిన ప్రయాజ వృత్తాంతమును తెలిసికున్నాడు. ఒకడు తెలిసికొనలేదు. అటువంటి ఉభయరీతుల వారు ఉన్న సభ జరిగినది. అచట ఆ తెలియని వారు తండ్రి వృత్తాంతము సాధారణము - పుత్రుని వృత్తాంతము సాధారణమే కదా! అన్నారు.

తెలిసిన వారు ఆ వృత్తాంతపు ప్రాశస్త్యమును వివరించినారు.

14. ప్రయాజ యాగములు జరుగుచుండగా జారిక్రింద పడిన ఆజ్యము అస్కన్నమేవ - జారినష్టపడినది కాకుండును.

15. గాయత్రి తదభిఘారమున గర్భము దాల్చినట్లు అగును. ఆమె యజమాని కొరకు ప్రజలను, పశువులను పుట్టించును.

రెండవ అనువాకము

1. ఆజ్యభాగ హోమములు యజ్ఞమునకు నేత్రముల వంటివి. ఆ హోమములు చేసినవాడు యజ్ఞమునకు నేత్రములు కూర్చినవాడు అగును.

2. ఆహవనీయాగ్నికి పూర్వార్ధమున ఆజ్యభాగ హోమములు చేయవలెను. నేత్రములు తలకు ముందు భాగమున ఉండును కదా!

3. ఆజ్య భాగహోమములు తిన్నగా - వంకర లేనట్లు - చేయవలెను.

4. యజ్ఞకర్త అగ్ని ద్వారా దేవలోకములను, సోమదేవత ద్వారా పితృలోకమును చూచును. కావున ఉత్తరార్ధము నందు అగ్నిని, దక్షిణార్ధము నందు అగ్నిని, దక్షిణార్ధమున సోమదేవతకు హోమము చేయవలెను. దేవా, పితృలోకములు ఆ దిశలందే ఉన్నవి కదా! అందువలన యజమానికి ఆ ఉభయలోకముల అభిజ్ఞానము కలుగుచున్నది.

5. అగ్ని సోములు దేవతలందు రాజులు. అగ్ని సోమదేవతల ఆజ్యభాగ హోమస్థానముల మధ్య ప్రధాన దేవతలకు హోమము చేయవలెను. రాజులచే కదా ప్రజలు పోషించబడుట!

6. యజమానికి దిగువ దంతములున్న గోవులు మున్నగునవి కలిగించు యజ్ఞాంగము ఏది? పైన, క్రింద దంతములున్న అశ్వాది పశువులను కలిగించు యజ్ఞభాగము ఏది? ఈ విషయము వేదవిదులు వివరించినారు: -

ఆజ్యభాగ హోమమున ఋక్కును చదివి జుషాణ ఇత్యాది యజుస్సుల చేత యాగము చేయవలెను. అందువలన క్రింది దంతములు కల జంతువులు కలుగును.

ప్రధాన హవిస్సు యొక్క ఋక్కును చదివి యాజ్యారూప ఋక్కుచేత యజించవలెను. అందువలన క్రిందను, మీదను దంతములుండు అశ్వాదులు కలుగును.

7. 'అగ్నిర్మూర్ధా దివః కకుత్' ఇత్యాది ఋక్కు 'మూర్ధన్' అను శబ్దము కలిగి ఉన్నది. ఇది పురోనువాక్య. అధ్వర్యుడు ఈ ఋక్కు చదివి హోమము చేయవలెను. అందువలన యజమాని సాటివారిలో శీర్షము వంటివాడు అగును.

"భువో యజ్ఞస్య రజస్య నేతా యత్రా నియుద్భిః సచసే శివాభిః" ఇత్యాది ఋక్కు 'నియుత్' అను శబ్దము కలిగి ఉన్నది. ఆ ఋక్కుచే హోమము చేసినచో శత్రువును పశువుల నుండి దూరము చేసినవాడు అగును.

8. సత్య కామ పుత్రుడు కేశి. అతడు దర్భపుత్రుడగు కేశితో అన్నాడు: -

దర్భకుమారా! రేపు నీవు యజ్ఞము చేయనున్నావు. అందు నీవు సప్తపద శక్వరీ ఛందస్సును ఉపయోగింతువు. శక్వరి వలన యజమాని పుట్టిఉన్న తన శత్రువును తిరస్కరించును. అది పుట్టనున్న శత్రువును కూడ నిరోధించును.

శక్వరి శక్తి వలన యజమాని ఉభయలోకము లందు జ్యోతిని పొందును.

శక్వరి శక్తి వలన ఎద్దుయొక్క ముందు భాగమును - బరువులు మోయుట, నాగలిలాగుటలు - కలుగును. అట్లే ఆవు యొక్క అధోభాగము - పాలు మున్నగునవి - కలుగును. ఇది తెలిసిన వానికి రెండును కలుగును.

9. మొదట దేవత పేరున్నది పురోను వాక్య. 'అగ్నిర్మూర్ధా దివః కకుత్'. ఇందు అగ్ని దేవత మొదట చెప్పబడినాడు. అందువలన అది పురోను వాక్య. ఈ ఋక్కు అప్పటికి పుట్టియున్న శత్రువును దూరము చేయును.

ఉత్తరార్ధమున దేవత పేరుగలది యాజ్య. 'జిహ్వామగ్నే చకృషే హవ్య వాహమ్' ఇందు 'హవ్యవాహమ్' అనునది చివరన ఉన్నది. కావున ఇది యాజ్య. ఇది పుట్టబోవు శత్రువును నిరోధించును.

10. పురోనువాక్య యందు దేవతపేరు ప్రథమార్ధమున వచ్చినది. భూలోకము స్వర్గమున కన్న ముందుది కదా! ఆ సాదృశ్యమున యజమానికి పురోనువాక్య వలన భూలోకమున ప్రతిష్ఠ కలుగును.

యాజ్య యందు దేవతపేరు ఉత్తరార్ధమున ఉండును. స్వర్గము పైన ఉండునది కదా! ఆ సాదృశ్యమున యజమానికి యాజ్య వలన స్వర్గలోకము నందు ప్రతిష్ఠ కలుగును.

ఈ విషయములు గ్రహించిన వానికి ఉభయ లోకములు జ్యోతిష్మంతములు అగును.

తస్మా త్పూర్వార్ధేనానడ్వా న్భునక్త్యు పదిష్టాల్లక్ష్మా యాజ్యా తస్మాజ్జఘనార్ధేన ధేనుర్య ఏ వం వేదభుఙ్క్త ఏవమేతౌ

(8వ మంత్రపు చివరి పరిచ్ఛేదము దీని అర్థము.)

11. ఆజ్యము వజ్రము. ఆజ్యభాగములు వజ్రము. వషట్కారము వజ్రము. ఈ త్రిగుణాత్మకమగు వజ్రమును ఆర్జించి అవిచ్ఛిన్నముగా శత్రువు మీద ప్రయోగించవలెను.

12. శత్రువును హింసించవలెనన్న వషట్కారమును బిగ్గరగా చదువవలెను.

13. 'అగ్నిర్మూర్ధా' గాయత్రి ఛందస్సు. ఇది పురోనువాక్య. 'భువోయజ్ఞస్య' త్రిష్టుప్ ఛందము. ఇది యాజ్య.

గాయత్రి బ్రాహ్మణునితో పుట్టినది. త్రిష్టుప్ క్షత్రియునితో పుట్టినది. కావున బ్రాహ్మణుని తరువాతనే క్షత్రియుడు అగుచున్నాడు. "తస్మాద్బ్రాహ్మణో ముఖ్యో" అందువలన బ్రాహ్మణుడు ముఖ్యుడు - మొదటివాడు - అగుచున్నాడు.

14. ఈ విషయములను గ్రహించిన వాడు ముఖ్యుడు - శ్రేష్ఠుడు - అగును.

15. పురోను వాక్య పఠించిన వాడు యజమానిని గురించి దేవతలకు వివరించి చెప్పినవాడు అగును.

యాజ్య పఠించిన వాడు యజమానికి దేవతల వద్దకు చేరు సరియైన మార్గము చూపిన వాడు అగును.

'వషట్' పఠించిన వాడు యజమానిని దేవతల వద్దకు చేర్చిన వాడగును.

16. పురోనువాక్య, యాజ్య, వషట్కారములు చదివిన అధ్వర్యుడు యజమానిని చేయిపట్టుకొని దేవతలకు అప్పగించి, అతనిని అక్కడ స్థిరపరచినవాడు అగును.

17. పురోనువాక్య మూడు పాదములు కలది. ఈలోకములు మూడు. దానిని అనుష్ఠించిన వాడు ముల్లోకములందు ప్రతిష్ఠ కలవాడు అగును.

యాజ్య నాలుగు పాదములది. దానిని అనుష్ఠించిన వానికి నాలుగు పాదముల జంతువులు కలుగును.

'వౌషట్' రెండు అక్షరములు కలది. యజమాని రెండు కాళ్లు కలవాడు. అతనికి పశువులు కలిగిన తరువాతనే ప్రతిష్ఠావంతుడు అగును.

18. పురోను వాక్య గాయత్రి ఛందస్సుది. యాజ్య త్రిష్టుప్ ఛందస్సుది. ఈ రెండు కలిసి సప్తపదాత్మక శక్వరి ఛందస్సు అగుచున్నది. దేవతలు ఈ శక్వరీ ఛందోయుక్త ఋక్కు వలననే సాధించదలచిన కార్యమును

సాధించినారు.

ఈ విషయమును గ్రహించిన వాడు సాధించదలచిన కార్యమును సాధించగలడు.

మూడవ అనువాకము

1. ప్రజాపతి దేవతలకు యజ్ఞద్రవ్యములను పంచి ఇచ్చినాడు. ఆజ్యమును తన వద్ద ఉంచుకున్నాడు. అప్పుడు దేవతలు ప్రజాపతితో అన్నారు: -

"ఆజ్యమే యజ్ఞము అగుచున్నది. మాకు కూడ ఆజ్య యజ్ఞ భాగమును ఏర్పరచుము"

అప్పుడు ప్రజాపతి ఇట్లు అన్నాడు: -

"దేవతలారా! మిమ్ములను ఉద్దేశించి యజ్ఞము చేయువారు ఆజ్యభాగహోమములు చేయుదురు గాక. ప్రధాన హవిస్సు క్రింద ఉపస్తరణ చేసి పైన అభిఘారము చేయుదురు గాత."

2. 'హవిస్సులందు ఆజ్యము కాక ఇతరములు సారహీనములు అగుటకు కారణమేమి? ఆజ్యము సారవంతమగుటకు గల కారణమేమి?' అని వేదవిదులు చర్చించినారు. వారిలో ఒకడు ఆజ్యము ప్రజాపతి దేవతాకమనియు, ప్రజాపతి సారము క్షీణించని వాడనియు చెప్పినాడు.

3. గాయత్రి మున్నగు ఛందస్సులు 'మేము భాగరహితులమై మీకు హవిస్సులు పలుకము' అని దేవతల నుండి తొలగి పోయినవి. అప్పుడు హవిర్దానులగు దేవతలు ఛందసుల కొరకు 'చతురవత్తము'ను ఏర్పరచినారు.

పురోనువాక్య, యాజ్య, వషట్కార దేవతలకు చతుర వత్తమును హోమము చేయవలెను. అందువలన ఛందోదేవతలను సంతోషపెట్టిన వాడు అగును. సంతోషించిన ఛందస్సులు యజమాని హవిస్సులను దేవతలకు చేర్చును.

4. అంగిరోనామక ఋషులు స్వర్గమునకు వెళ్లుచుండిరి. వారు యజ్ఞమునకు అభిముఖముగ వచ్చినారు. అక్కడ వారికి పురోడాశము కూర్మరూపము దాల్చి పాకుచుండుట కనిపించినది. అప్పుడు వారు "కూర్మరూపము దాల్చిన పురోడాశమా! నిన్ను ఇంద్రాది దేవతలలో ఒకరికి ఇత్తుము. నిలువుము" అన్నారు. కూర్మము వారి మాటలు విన్నది. కాని నిలువలేదు.

"కూర్మమా! నిన్ను అగ్ని దేవతకు ఇత్తుము. నిలువుము" అన్నారు ఋషులు. కూర్మము వారి మాటలు విన్నది.

నిలిచినది. కావున అగ్ని దేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును అమావాస్య, పూర్ణిమలందు అచ్యుతముగా చేయవలెను. ఆ పురోడాశము స్వర్గలోక ప్రాప్తి కలిగించును.

5. "పురోడాశమా! నీవు యజ్ఞభూమిని విడిచి ఏల పోవుచుంటివి?" అని ఋషులు పురోడాశమును అడిగినారు.

"ఋషులారా! నన్ను కాటుకచే అలంకరించలేదు. కందెనలేని బండివలె కాటుక లేని నేను నశించుచున్నాను" అని సమాధానము చెప్పినది.

కావున అగ్ని దేవతాకమగు పురోడాశమును హోమము చేయుటకు ముందు దాని పైనను, క్రిందను ఆజ్యముచే అలంకరించవలెను.

6. అన్ని కపాలములందలి పురోడాశమును యజమాని - తన చేయిచాచి - తాకవలెను. ఆ విధముగా చేసిన యజమానికి స్వర్గమునందు అన్ని పురోడాశములు లభించును.

7. పురోడాశము ఎక్కువ ఉడికిన రాక్షసులకు ప్రియమగును. ఉడకకున్న రుద్రునకు ప్రియమగును. చక్కగా ఉడికినది దేవతలకు ప్రియము అగును. కావున పురోడాశమును ఎక్కువ ఉడికించక ఉడుకకుండ ఉంచక చక్కగా ఉడికించవలెను. అది దేవతలకు ప్రియమగును.

8. నిప్పుల మీద కాల్చిన పురోడాశము గట్టిగా ఉండును. నిప్పులపై కాల్చి బూడిద కప్పిన పురోడాశము మాంసముగల ఎముకవలె ఉండును.

తదనంతరము దానిని దర్భలచే కప్పివేయవలెను. అప్పుడది కేశములతో కూడిన తలవలె ఉండును.

9. పురోడాశ హవిస్సు మంత్ర పూర్వకముగ పక్వమైనపుడు అది ఈ లోకమునకు చెందినది కాకుండును. పక్వమైన పురోడాశము మీద నేయి రాయకున్న దానికి స్వర్గప్రాప్తి కలుగదు. కావున ఉద్వాసన కాలమునందు సహితము పురోడాశమును ఆజ్యముచే అభిఘరించవలెను. అందువలన అది దేవతలకు చేరును.

10. పురోడాశము ఉంచిన పాత్రలలో ఒకటి నశించినచో యజమానికి సంవత్సరమునకు ఒక మాసము చొప్పున ఆయుష్యము క్షీణించును. అతడు మరణించును. పురోడాశము ఉంచిన పాత్రలలో రెండు నశించినచో యజమానికి సంవత్సరమునకు రెండునెలల చొప్పున ఆయుష్యము క్షీణించును. అతడు మరణించును. కావున - యజమాని రక్షణకు గాను - కపాలములను చక్కగా లెక్కించి ఉద్వాసన చేయవలెను.

11. ప్రమాద వశమున ఉద్వాసన కాలమున కపాలములు నశించిన ప్రాయశ్చిత్తముగ అశ్వినీ దేవతాకమగు

ద్వికపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. ద్యావా పృథ్వీదేవతాకమగు ఒక కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

అశ్వినులు దేవతలకు వైద్యులు కదా! వారే యజమానికి చికిత్స చేయుదురు.

ద్యావాపృథ్వి సంబంధమగు కపాలము నశించినచో నిర్వాపము చేసిన ఏకకపాల పురోడాశము వలన యజమానికి ప్రతిష్ఠ కలుగును.

నాలుగవ అనువాకము

1. ఇది అనుమతి కోరినది. 'దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే' అనుచు 'స్ఫ్య' అను పని ముట్టును చేబట్టవలెను.

'ఆశ్వినోర్బాహుభ్యామ్' అశ్వినుల బాహువులతో అని చెప్పబడినది. ఏలననగా అశ్వినులు దేవతలకు అధ్వర్యులు కదా!

'పూష్ణోహస్తా భ్యామ్' పూషచేతులతో అనిచెప్పబడినది.

(ఇది తొలి కాండలోనే చెప్పినాము. త్రవ్వుగోల మున్నగు వానిని తీసికొనినప్పుడు అది అందుకున్న వానిని దేవతలు ఆవేశించినారని చెప్పుట.)

2. 'స్ఫ్యమా! నీవు వందల పగవారలను వధించు దానవు. చెట్టునుంచి పుట్టిన దానవు. వైరి వధకు కారణమవు' అని చెప్పబడినది.

శత్రువును సంహరించ గోరుచు స్ఫ్యను వజ్రముగా భావించి వాడియగునట్లు పదువు పెట్టవలెను.

3. అధ్వర్యుడు పొరక వంటి దర్భల కట్టను దుమ్ము సహితముగా పారవేయవలెను.

వేది ఎంతపరిమాణము గలదియో, నేల అంత మాత్రమే ఉపయోగించవలెను. దర్భల కట్టను పారవేయుట చేత వేది ఉన్నంత చోటునుండి శత్రువును తొలగించి నట్లగును. అందువలన భాగము కోరు శత్రువు తొలగిపోవును.

4. దర్భల కట్టను మూడుసారులు తీసివేయవలెను. ఏలననగా లోకములు మూడు కదా! అందువలన ముల్లోకముల నుండి శత్రువులను తొలగించినట్లు అగును.

5. అధ్వర్యుడు దర్భల కట్టను నాలుగవసారి కూడ తీసివేయవలెను. అందువలన ముల్లోకములకు ఆవలి ప్రదేశము నుండియే శత్రువులను తొలగించి నట్లగును.

6. అధ్వర్యుడు వేది కొరకు మట్టిని త్రవ్వును. ఆ మట్టిని తొలగించవలెను.

7. అధ్వర్యుడు నేలను త్రవ్వి మట్టి తీయును. అందువలన అచట మొలచిన గడ్డిగాదము తొలగిపోవును.

8. అధ్వర్యుడు త్రవ్వి మట్టి తీసిన చోట ఉన్న వ్రేళ్లను పెకిలించివేయవలెను. అందువలన శత్రువును పెకిలించినట్లగును.

9. వేదికి అవసరమగు స్థలమును మించి త్రవ్వరాదు. అట్లు త్రవ్విన అది పితృదేవతాకమగును.

యజ్ఞమునకు సరిపోవునంత మాత్రము త్రవ్విన ఆది ప్రజాపతి స్వరూపమగును.

(అవసరమును మించి భూమిని కష్టపెట్టరాదని, నష్టపెట్టరాదని చెప్పుచున్నాడు.)

10. గట్టి నేలవరకు త్రవ్వవలెను. అందువలన యజమానికి ప్రతిష్ఠ కలుగును.

(గట్టినేల అంటకున్న కూలుటకు అవకాశమున్నది.)

11. భూమిని త్రవ్వునపుడు దక్షిణదిశ ఎత్తుగను, మిగిలినది పల్లముగను ఉండునట్లు త్రవ్వవలెను. అందు వలన అది దేవయజన రూపమగును.

12. వేద - యజ్ఞ - భూమిని మెత్తగా ఉండునట్లు చేయవలెను. అందువలన యజమాని సంతానవంతుడు, పశువంతుడు అగును.

13. ఉత్తర పరిగ్రాహము చేయునపుడు వేది ఎంత పరిమాణముది అగునో నేల అంత పరిమాణముదే అగును. అందువలన ఆ ప్రదేశము నుండి శత్రువు తొలగిపోవును. అప్పుడు ఉత్తర పరిగ్రాహము చేయవలెను.

(వేదికి హద్దులను ఏర్పరచుట ఉత్తర పరిగ్రాహము అగును.)

14. రాక్షసులు దూరమగుటకు గాను ప్రోక్షించు ఉదకములను స్ఫ్య యొక్క పై భాగమున ఉంచవలెను. ఆపః రక్షోఘ్నీఃవై - నీరు రాక్షస సంహారకము కదా! యజ్ఞము నిర్విఘ్నముగా జరుగుటకు స్ఫ్య రేఖమీద నీరు చల్లవలెను.

15. నీరు చల్లునపుడు తాను ద్వేషించు పాపమును తలచుకొనవలెను. అందువలన యజమాని శుచివంతుడు అగును.

అయిదవ అనువాకము

1. 'హవిస్సును జలముచేత ప్రోక్షించితివి కదా! ఎట్లు ప్రోక్షించితివి?' అని వేదవిదులు అడిగినారు.

'మంత్రముచేత' అని అధ్వర్యుడు చెప్పినాడు.

కావున జలముచేతనే హవిస్సును ప్రోక్షించవలెను. మంత్రముతోనే హవిస్సును ప్రోక్షించవలెను.

2. ఇధ్మా బర్హిస్సును ప్రోక్షించవలెను. అందువలన అవి రెండు పరిశుద్ధములు అగును.

3. వేది కఠినమైనది. లోమారహితము. అపరిశుద్ధము. అందువలన వేదిని నీటితో ప్రోక్షించవలెను. అప్పుడు అది పరిశుద్ధము అగును.

4. అధ్వర్యుడు వేది మీద బర్హిస్సు, దర్భలను పరచవలెను.

'దివేత్వా' అని దర్భల అగ్రభాగములను ప్రోక్షించవలెను.

'అంతరిక్షాయత్వా' అని మధ్యభాగమును ప్రోక్షించవలెను.

'పృథివ్యైత్వా' చివరలను ప్రోక్షించవలెను.

అందువలన ఈ బర్హిస్సును ముల్లోకములందు ప్రోక్షించి నట్లగును.

5. అధ్వర్యుడు భూమిని త్రవ్వుచున్నాడు. అందువలన అది క్రూరము ఎత్తుపల్లములు కలది అగుచున్నది. అందు వలన దానిని శాంతింప చేయుటకు నీరు పోయవలెను - చల్లుటకాదు.

6. బ్రహ్మ కాని యజమాని కాని వేదికి పూర్వభాగమున ప్రస్తరమును పెట్టవలెను. అది యజమానిని ముఖ్యమైన వానినిగా చేయును.

(ప్రస్తరము - దర్భలకట్ట.)

7. యజమాని ప్రజాపతి స్వరూపుడు అయినాడు. అధ్వర్యుడు యజమాని ముఖపు పరిమాణము గల ప్రస్తరమును వేది యొక్క పూర్వభాగమున పెట్టవలెను.

8. అధ్వర్యుడు వేది మీద దర్భలను పరచవలెను. పృథివి వేది. ప్రజలు దర్భలు. కావున భూమి మీద ప్రజలను ఏర్పరచినట్లగును.

9. అధ్వర్యుడు వేదిమీద బర్హిస్సును దట్టముగా పరచవలెను. అందువలన యజమానిని అత్యంత ప్రజావంతుని, పశువంతుని చేసిన వాడగును.

10. అధ్వర్యుడు వేదిమీద పరచిన బర్హిస్సు అగ్రభాగమున ప్రస్తరము ఉంచవలెను. ప్రజలు బర్హిస్సు, యజమాని ప్రస్తరము అగుచున్నాడు. అట్లు చేయుట వలన యజమానిని యజ్ఞము చేయని వానికన్న శ్రేష్ఠుని చేయుచున్నాడు.

అప్పుడు యజమాని అయజమానిని మించినవాడు అగును.

11. బర్హి, ప్రస్తరముల మధ్య రెండు దర్భలను - వ్యవధానము కొరకు - అడ్డముగా వేయవలెను.

12. అధ్వర్యుడు ప్రస్తరమును నేతిలో తడుపవలెను. అందువలన అది హవిస్సు అగును. అది స్వర్గమునకు చేరును.

13. అధ్వర్యుడు ప్రస్తరమును మూడు మారులు నేతిలో ముంచవలెను. ఈ లోకములు మూడు కదా! అందువలన మూడు లోకములను ఘృతమున ముంచినట్లగును.

14. ఆహవనీయ అగ్ని యందు నిప్పు కణికలు ఉన్నప్పుడు ప్రస్తరమును నిప్పుకణికలందు కొట్టరాదు. అందువలన అది యజమానికి స్వర్గసాధకము కాకుండును. స్వర్గము పైన ఉన్నది కదా! అధ్వర్యుడు ప్రస్తరమును తనచేతి పైకి ఎత్తి అగ్ని పై భాగమును తాకించవలెను.

15. తాకించిన తరువాత అధ్వర్యుడు తనచేతిని కిందకు వంచవలెను. అందువలన యజమాని కొరకు అధోముఖ వర్షము కలిగించినవాడు అగును.

16. అధ్వర్యుడు ప్రస్తరాగ్రమును ఆహవనీయాగ్నిని అతిక్రమించునట్లు కొట్టరాదు. ప్రస్తరాగ్రమును ఆహవనీయాగ్నికి ఉత్తరమున ఉంచవలెను. అత్యగ్రప్రహరణము వలన అతివృష్టి కలిగి అధ్వర్యునకు వినాశకము అగును.

17. అధ్వర్యుడు ప్రస్తరమూలమును తూర్పుదిక్కున ఉంచి అగ్నిని కొట్టరాదు. అందువలన యజమానిని స్వర్గము నుంచి పడద్రోసినవాడగును.

18. అధ్వర్యుడు ప్రస్తరమును ప్రాచీనాగ్రముగ ఉంచి అగ్నిని తాకించవలెను. అందువలన యజమానికి స్వర్గము కలిగించినవాడు అగును.

19. అధ్వర్యుడు ప్రస్తరాగ్రములను చిందరవందరగా చేసి అగ్ని ప్రహారము చేయరాదు. అందువలన అధ్వర్యునకు స్త్రీ సంతానము (మాత్రమే) కలుగును.

20. అగ్నీధ్రుడు ప్రస్తరమును దండాకారముగ ఉండునట్లు మెలిపెట్టవలెను. పురుషవ్యంజనము ఊర్ధ్వాకారము. అందువలన అతనికి పురుష సంతానము కలుగును.

21. యజ్ఞాంగములందు ఏది యాజమాన స్థానీయము? ఏది స్వర్గ ప్రాప్తి సాధకము? అని బ్రహ్మవాదులు అడిగినారు.

ప్రస్తరమను యజ్ఞాంగము యజమాని స్థానీయము. ఆహవనీయము స్వర్గము అని చెప్పబడినది.

కావున ప్రస్తరమును ఆహ్వానీయమున కొట్టవలెను. అది యజమానికి నిశ్చయముగ స్వర్గమును కలిగించును.

23. ఆహవనీయాగ్ని యందు ప్రస్తరముచే కొట్టునపుడు ప్రస్తరమూలము పైభాగమునకు ఎత్తబడును. దానివలన యజమాని అల్పుడగును. లేదా వ్యాధులచే కృశించును. కావున నేతితో తడిసిన ప్రస్తరము నుండి ఒక దర్భను తీయవలెను. శాంతి కొరకని దానితో ఆహవనీయాగ్ని యందు అనుప్రహరణము చేయవలెను.

24. యజమాని ప్రస్తరరూపుడు. ప్రస్తరప్రహరణ జరిగినది. అందువలన అతడు స్వర్గమునకు చేరినాడు. అప్పుడు అధ్వర్యుడు ఏకాకి అయినాడు. అతడు భయమున వడకినాడు.

కావున అధ్వర్యుడు ధ్రువాసి' అను మంత్రము చదివి భూమిని తాకవలెను. భూమి స్థిరమైనది కదా! అందువలన అధ్వర్యుడు భూమి మీద స్థిరపడును. భయము లేనివాడు అగును.

25. అగ్నీ ధ్రుడా! అగాన్? యజమాని స్వర్గమునకు చేరినాడా? అనునది ప్రశ్న.

"అగన్నగ్నిః" అగ్నిస్వర్గమునకు చేరినాడు, అను సమాధానమైనచో స్వర్గరూపమగు అగ్నియందు అగ్నిని చేర్చినట్లు

అగును. అప్పుడు యజమాని స్వర్గము నుండి తొలగించబడిన వాడు అగును.

కావున 'అగన్' వెళ్లెను అనియే సమాధానము చెప్పవలెను. అప్పుడు యజమానికి స్వర్గలోకము కలిగించినట్లగును.

ఆరవ అనువాకము

1. అగ్నికి ముగ్గురు అన్నలు ఉండిరి. వారు దేవతల కొరకు హవిస్సు వహించుచు మరణించినారు. దేవతలకు హవిస్సు వహించువాడు మరణించును అనుకున్నాడు అగ్ని. దేవతలకు కనిపించవలదు అనుకున్నాడు. వారికి కనిపించకుండ నీటిలో దాగినాడు.

దేవతలకు అగ్ని కనిపించలేదు. వారు ఎంతో వెదికినారు. నీటిలోని చేప దేవతలకు అగ్ని ఉనికిని గురించి చెప్పినది.

చేప చెప్పిన విషయము అగ్ని తెలిసికొన్నాడు. 'చేపా! నా ఉనికి తెలియపరచినావు. నిన్ను జాలరులు పట్టి చంపుదురు గాక' అని శపించినాడు. అందువలన జాలరులు తమ ఇచ్ఛవచ్చినపుడెల్ల చేపలను పట్టుచున్నారు. చంపుచున్నారు.

అంతట దేవతలు అగ్నిని తమకొరకు హవిస్సులు వహించవలసినదని కోరినారు. అప్పుడు అగ్ని 'స్రుక్కులోనికి తీసికొనబడి' హుతము కాని హవిస్సు పరిధి బయట పడినప్పుడు అది మరణించిన తన అన్నల భాగము కావలెనని దేవతలను కోరినాడు. దేవతలు అగ్నికి ఆ వరమును ప్రసాదించినారు. అప్పటినుంచి హవిస్సు స్రుక్కులోనికి గ్రహించబడి హుతము కాక పరిధి బయటపడినది అగ్ని యొక్క అన్నల భాగము అయినది.

ఆ హవిర్భాగమున యజమాని అగ్ని భ్రాతలను సంతోషపెట్టినవాడు అగుచున్నాడు.

2. పరిధులకు ఆవలి భాగము అగ్ని అన్నలకు చెందినది అగును. కావున రాక్షస నాశనమునకు పరిధులను ఏర్పరచవలెను.

3. రాక్షసుల సంచారమును నిరోధించుటకై పరిధులను ఒకదానికి మరొకటి తాకునట్లు పరచవలెను.

4. తూర్పున పరిధులను పరచరాదు. సూర్యుడు తూర్పున ఉదయించి రాక్షసులను సంహరించును.

5. దక్షిణ, ఉత్తర భాగ పరిధులపైన రెండు సమిధలను ఉంచవలెను. అందువలన ఊర్ధ్వదిశన సహితము రాక్షసులను తొలగించినట్లగును.

6. ఉంచిన రెండు సమిధలందు ఒక దానిని సమంత్రకముగను, మరొక దానిని అమంత్రకముగను ఏర్పరచవలెను. అందువలన అవి స్త్రీ, పురుష సంకేతములై మిథునములు అగును.

7. యజమాని రెండు కాళ్లవాడు. కావున అతని ప్రతిష్ఠకు గాను రెండు సమిధలను వేయవలెను.

8. యజ్ఞకర్త హోమము చేయుచుండును. అప్పుడు హవిస్సు జారును. అగ్నికి ఇవతల పడును. అందువలన యజ్ఞమునకు విఘాతము ఏర్పడినట్లగును. అట్లగుట వలన యజమాని వినాశము వైపునకు సాగును. యజమాని ఆ విఘాతము నుండి ఎట్లు తప్పు కొనును? అతడు ధనవంతులందు ఎట్లు శ్రేష్ఠుడు అగును? అని కొందరు వేదవిదులు అడిగినారు. దానికి ఒక విద్వాంసుడు సమాధానము చెప్పినాడు: -

యజమాని 'భూపతయే స్వాహా" "భువనపతయే స్వాహా" 'భూతానాం పతయే స్వాహా' అను మూడు మంత్రములచే జారిపడిన హవిస్సును అభిమంత్రించవలెను. అందువలన యజ్ఞపు విఘాతము దూరమగును. యజమాని గొప్ప దేవతలను తృప్తి చెందించిన వాడు అగును.

9. అనుక్రమాగతములగు అగ్ని, అగ్నిసోమీయ పురోడాశములు కలవు. వాని వలన యజ్ఞమునకు ఆలస్యము జరుగుచున్నది. ఆలస్యనివారణార్థము - మిథునత్వ సాధనకును ఆగ్నేయ, అగ్నీషోమీయ పురోడాశములకు మధ్య ఉపాంశుయాగము చేయవలెను.

10. ఒకప్పుడు అగ్ని స్వర్గమునందు ఉండెను. యముడు భూమిపై ఉండెను. అందువలన భూలోకపు నరులకు వంటలు జరుగకుండెను. పితృదేవతలకు రాజు లేకుండ అయినాడు.

అప్పుడు దేవతలు అగ్ని యములకు స్థానవిపరివర్తన చేయ సంకల్పించినాడు. అన్నాద్యము నిత్తుమని వారు అగ్నిని భూమికి పిలిచినారు. పితృరాజ్యము ఇత్తుమని యముని స్వర్గమునకు పిలిచినారు. ఆ విధముగా ఉభయులకు స్థాన విపరివర్తనము జరిగినది.

యజమానులు స్విష్టకృదగ్ని కొరకు హవిర్భాగమును అవదానము చేయుదురు. దేవతలు ఆ హవిర్భాగమును అగ్నికి ఇచ్చినారు. స్విష్టకృదగ్ని కొరకు అవదానము చేసిన యజమాని రుద్రుడైన అగ్నిని సమృద్ధుని చేయును.

11. రుద్రుడు ఒక్కడే కదా! అందువలన అన్ని హవిస్సుల నుండి కొంచెము, కొంచెము అవదానము చేయవలెను. రుద్రునిది ఉత్తరదిశ. కావున హవియొక్క ఉత్తర భాగము నుండి అవదానము చేయవలెను. అందువలన యజమాని రుద్రుని అతని దిశయందే సంతోషపెట్టిన వాడగును.

12. చతురవత్త ప్రాప్తికి హవిస్సునందు రెండు సారులు అభిఘారము చేయవలెను.

13. పూర్వాహుతులు పశురూపలు. అగ్ని క్రూరస్వభావుడు. పూర్వాహుతులతో కలసినట్లు హోమము చేసిన పశువులను - వినాశమునకు - రుద్రునకు అర్పించినట్లగును. అప్పుడు యజమాని పశు శూన్యుడు అగును.

కావున్ పూర్వాహుతులను విడిచి కొంచెము దూరముగ యజ్ఞము చేయవలెను. అది పశురక్షణ కొరకు అగును.

ఏడవ అనువాకము

1. మనువు భూమి మీద యజ్ఞద్రవ్యముల కొరకు అన్వేషించినాడు. అతనికి గోవు అడుగు పెట్టిన చోట ఆజ్యము కనిపించినది. ఈ ఘృతమును యజ్ఞమునందు కూడ వినియోగించుటకు ఎవడు అర్హుడు? అని మనువు అడిగినాడు.

గోవునకే యజ్ఞాంగత్వము కలిగించుటకు మేము సమర్థులము అని మిత్రావరుణులు అన్నారు. అట్లని వారు గోవును భూలోకమునకు తెచ్చినారు. ఆ గోవు అడుగుపెట్టిన చోటనల్ల ఘృతము వెడలినది. అందువలన గోవునకు 'ఘృతపది' అను పేరు కలిగినది.

ఇది ఇడారూపగోవు జన్మవృత్తాంతము.

2. పృథివితో సహ రథంతర సామము ఆహ్వానించబడినదని చెప్పబడినది. ఈభూమియే రథంతర సామము అయినది. ఈ భూమిని అన్నాద్యయుక్తముగా ఆహ్వానించుచున్నారు.

3. అంతరిక్షముతో సహ వామదేవ సామము ఆహ్వానించబడినదని చెప్పబడినది. పశువులే వామదేవ సామములు. అంతరిక్షముతో కూడ పశువులను ఆహ్వానించుచున్నారు.

4. ద్యులోకముతో కూడ 'బృహత్' సామము ఆహ్వానించబడినదని చెప్పబడినది. 'బృహత్' సామము వృష్టి సంబంధము. ద్యులోకముతో సహ వృష్టిని ఆహ్వానించుచున్నారు.

5. సప్తహోతలు ఆహ్వానించబడినారు అని చెప్పబడినది. అట్లగుటచే హోతలనే ఆహ్వానించుచున్నారు.

(1. హోత 2. ప్రశాస్త 3. బ్రాహ్మణాచ్ఛంసి 4. పోత 5. నేష్ట. 6. అగ్నీధ్రుడు. 7. అచ్ఛావాకుడు వీరు హోతలని అశ్వలాయనుడు చెప్పినాడు.)

6. ధేనువు సహితముగ వృషభము ఆహ్వానించబడినదని చెప్పబడినది. కావున మిథునమును

ఆహ్వానించుచున్నారు.

7. సోమము భోజనమునకు మిత్రము. అది ఆహ్వానించబడినదని చెప్పబడినది. కావున సోమ పానమును ఆహ్వానించుచున్నారు.

8. ఆహ్వానించబడినది అని చెప్పబడుట వలన తననే - 'ఆత్మానమేవ' - ఆహ్వానించుచున్నారు.

9. ఆహ్వానించబడిన వాని నన్నింటిలో ఆత్మావసిష్ఠః హి - ఆత్మయే విశిష్టమైనది కదా!

10. ఇడను ఆహ్వానించుచున్నారు అన్నారు. ఇడ పశువులే అగును. కావున పశువులనే ఆహ్వానించినట్లయినది. పశువులు చతుష్పాత్తులు. కావున ఇడను నాలుగు సార్లు ఆహ్వానించవలెను.

11. తొలుత గోరూప ధారిణియైన ఇడను మనువు చూచినాడు. అందువలన అది 'మానవి' అయినది.

గోవు పాదము పెట్టిన చోట ఘృతము వెడలినది. అందువలన అది ఘృతపది' అయినది.

12. దేవతలు బ్రహ్మ ఉపాహ్వానము చేసినారని చెప్పబడినది. అందువలన బ్రహ్మ ఉపాహ్వానము చేయుచున్నారు.

13. దేవాసంబంధ అధ్వర్యులు - మానవసంబంధ అధ్వర్యులు ఆహ్వానించబడినారు అని చెప్పబడినది. అందువలన దేవ, మానవ అధ్వర్యులను ఆహ్వానించుచున్నారు.

14. దేవాధ్వరులు. మానవాధ్వరులు ఈ యజ్ఞమును రక్షింతురు గాక. యజ్ఞకర్తకు అభ్యుదయము ప్రసాదింతురు గాక అని చెప్పబడినది. అది యజ్ఞమునకును, యజమానికిని ఆశీర్వాదము అగుచున్నది.

15. ద్యావాపృథ్వులు తొలుత పుట్టినవి అని చెప్పబడినది. అట్లనుట వలన ద్వారా పృథ్వులనే ఆహ్వానించుచున్నారు.

16. ద్యావాపృథ్వులు తొలుత పుట్టినవి అని చెప్పబడినది. అట్లనుట వలన ద్యావా పృథ్వులు ప్రాణిజాలము కన్న పూర్వము పుట్టినవి అగుచున్నవి.

ద్యావా పృథ్వులు దేవతా స్వరూపులనియు, దేవతలు పుత్రులుగా కలవనియు చెప్పబడినది. అట్లనుట వలన అవి దేవతాస్వరూపములు అయినవి. దేవతలు వాటికి పుత్రులు అయినారు.

17. 'ఉపహూతోయం యజమానః' అనుట వలన యజమానినే ఆహ్వానించుచున్నారు.

18. ఉత్తర దేవయాగమునకు - అధిక హవిష్కరణమునకు - దేవతాస్థానములకు ఆహ్వానించబడినారని చెప్పబడినది. ఉత్తర దేవయాగము ప్రజ యగును. హవిష్కరణము పశువులు అగును. దేవతాస్థానము స్వర్గమగును.

19. ఈ కర్మను చేయ సంకల్పించినావు. సోమయాగ రూప కర్మను చేయ నిచ్చగించినావు అనుటవలన యజమాని యజ్ఞపు ప్రియధామమును ఆహ్వానించినట్లయినది.

20. ఈ యజమానికి ఇష్టమైన వారందరు ఆహ్వానించబడినారు అని చెప్పబడినది. కావున వైయర్థము లేని విధముగ యజమాని ఆహ్వానించబడినవాడు అగుచున్నాడు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. పశువులు ఇడా స్వరూపలు. ఋత్విజులందు హోత మాత్రమే పశువులు కోరువాని కోరిక తీర్చగలడు. ఇతరులకు అది సాధ్యపడదు.

2. పురోడాశమా! నీవు వాచస్పతికై హుతమైనావు. నిన్ను నేను భక్షించుచున్నాను. అట్లనుట వలన వాచస్పతికి పురోడాశ భాగము ఇచ్చినట్లగును - సంతోషపెట్టినట్లగును.

సదస్పతికి హుతమైన నిన్ను స్వీకరించుచున్నాను. అట్లనుటవలన తన కొరకే స్వీకరించినట్లగుచున్నది.

3. హోత చేతియందు చతురవత్తము అగును. పశువు నాలుగు పాదములది. కావున హవిస్సును నాలుగు పర్యాయములు అవదానము చేయవలెను.

4. హోత దేవతారూపమగు ఇడను భక్షించరాదు. అందువలన అతడు మరణించును. అట్లుకాక ఇడా భాగమును అగ్నియందు హోమము చేయరాదు. అందువలన పశువులను రుద్రరూప అగ్నికి అందించినట్లగును. కావున పశు రహితుడు అగును.

ఆ దోష పరిహారమునకు "వాచస్పతయేత్వాహుతమ్" అని ముందు చెప్పవలెను. తరువాత భక్షించవలెను. అట్లనుట వలన ఇడ అగ్నియందు హుతమగుట లేదు. రుద్రునకు పశుసమర్పణ చేసినట్లు కాదు. యజమాని ఇతరులకై హుతమైన దానిని సేవించును. అందువలన అతనికి మరణ దోషము కలుగదు. ఈ భక్షించినది తన కొరకు అగుటకు "సదస్పతయే త్వాహుతం ప్రాశ్నామి" అనవలెను.

5. యాగోత్తరణ సమయమందు యజమాని సహితముగా అయిదుగురు ఋత్విజులు ఇడను భక్షించవలెను. అది ఋత్విజులకు దక్షిణ ఇచ్చుట వంటిది. యాగోత్తర సమయమునందే కదా దక్షిణ ఇచ్చునది!

6. యాగ మధ్యమందు ఇడను భుజించరాదు. అందు వలన యాగము విచ్ఛిన్నము అగును. ప్రస్తరమునందు నీళ్ళు చల్లి తుడువవలెను. సత్యమాపస్సర్వా దేవతా ఆపః - నీటి యందే సత్యము, నీటియందే సమస్త దేవతలున్నారు. అందువలన దేవతలే యజ్ఞమును విస్తరిల్లచేయుదురు.

7. దేవతలు యజ్ఞము చేసినారు. వారు యజ్ఞము నుండి రుద్రుని తొలగించినారు. అంతట రుద్రుడు యజ్ఞమును వికలము చేసినాడు.

అప్పుడు దేవతలు "మాయజ్ఞమును పరిపూర్ణము చేయించుము" అని రుద్రుని ప్రార్థించినారు. దేవతలలో కొందరు 'రుద్రుని ఆరాధించిన మన యజ్ఞము 'స్విష్ఠం భవిష్యతివై' సంపూర్ణముగ 'ఆచరించనట్లగును' అన్నారు.

అందువలననే స్విష్టకృదగ్నికి 'సుష్ఠుగ చేయించువాడు' అను సార్థక నామధేయము కలిగినది. దేవతలు రుద్ర సంబంధియగు ఉపహత పురోడాశమును యావగింజంత మాత్రము అర్పించిరి.

తస్మాద్యవ మాత్ర మవద్యేత్ - కావున యవ మాత్రమగు పురోడాశమును అవదానము చేయవలెను.

8. యవ గింజంతను మించి అవదానము చేయరాదు. అందువలన యజ్ఞమును భ్రాంతి కలిగించిన వాడగును.

9. పురోడాశ అవదానమునకు పూర్వము ఉపస్తరణ చేయరాదు. అభిఘారము చేయరాదు. అందువలన పురోడాశపు రెండు పక్కలకు సంశ్వాయి వ్యాధి కలిగించినవాడు అగును.

యజమాని రెండు కాళ్లవాడు. అట్లగుటవలన సకృదవదానము, సకృదభిఘారము ద్విః సంపద్యతే - ద్విత్వ సంపన్నము అగును.

10. అధ్వర్యుడు పురోడాశము నందలి ప్రాశిత్ర భాగమును బ్రహ్మకు అపమార్గముగా ఇవ్వరాదు. అందువలన యజ్ఞమందలి వికలము కాని భాగము సహితము వికలమగును. కావున దానిని ఎదుటనే ఇవ్వవలెను. అది సక్రమ మార్గమున ఇచ్చినట్లగును.

11. దేవతలు పూషదేవునకు ప్రాశిత్రమును ఇచ్చినారు. అతడు దానిని భక్షించినాడు. అందువలన అతని దంతములు రాలిపోయినవి. అప్పటినుండి పూషదేవతకు పిండితో చేసిన చరు భాగమైనది.

అప్పుడు దేవతలు పూష దంతరహితుడు - సమృద్ధిరహితుడు - ప్రాశిత్ర రహితుడు అనుకున్నారు. అట్లనుకొని దేవతలు ప్రాశిత్రము బృహస్పతికి అర్పించినారు. బృహస్పతి పూషవంటి పరిస్థితి తనకు కలుగునని భయపడినాడు.

(లోకః ప్రాశిత్రమ్ అని శతపథము. లోకములను తిను ప్రయత్నము ప్రమాదకరము కదా! ప్రాశిత్రమ్ అనగా తినదగినది కూడ అగును. తిను బండారము.)

12. అప్పుడు బృహస్పతి 'సూర్యస్య త్వా చక్షుషా ప్రతిపశ్యామి - సూర్యుని కంటితో నిన్ను చూచుచున్నాను - అను మంత్రమును ఆవిష్కరించినాడు. సూర్యుని కన్ను ఏదానిని హింసించదు కదా అనుకున్నాడు.

13. దేవతలనుండి ప్రాశిత్రమును స్వీకరించుచు బృహస్పతి భయపడినాడు. 'ప్రాశిత్రమా! నిన్ను సవితా దేవత అనుమతి వలనను, అశ్వినుల బాహువులతోను, పూష హస్తములతోను అందుకొనుచున్నాను' అన్నాడు.

సవితా దేవత అనుమతి వలన మంత్రపూర్వకముగ, దేవతలు అందించగా ప్రాశిత్రమును బృహస్పతి స్వీకరించినాడు.

14. బృహస్పతి ప్రాశిత్రము భక్షించు తనను బాధించునని భయపడినాడు. 'ప్రాశిత్రమా! నిన్ను అగ్ని ముఖముతో తినుచున్నాను. అగ్నిముఖము ఏదానిని హింసించదు కదా!' అన్నాడు.

ప్రాశిత్రము భక్షించు తనను అది బాధించునని బృహస్పతి భయపడినాడు. ప్రాశిత్రమా! నిన్ను బ్రాహ్మణుని ఉదరమున ఉంచుచున్నాను. బ్రాహ్మణుని ఉదరము ఏదానిని హింసించదు కదా!' అన్నాడు.

బృహస్పతి వేదవిదుడు కదా!

15. ప్రాశిత్రము తిన్న వాని నుండి ప్రాణములు తొలగిపోవును. కావున శిరసు మొదలుకొని సర్వాంగములను నీటితో మార్జనము చేసికొనవలెను. ప్రాణాది స్థానములను తాకవలెను.

ప్రాణములు అమృతములు. ఉదకములు అమృతములు. కావున అవి యథాస్థానమున నిలిచి ఉండును. వదలిపోవు.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. అగ్నీధ్రుడు అగ్నీధ్రము నందు సమిధను వేయవలెను. అందువలన అతడు ఋతువులను సంతోషపెట్టిన వాడగును.

2. తదుపరి అనుయాజాహుతులను ప్రతిష్ఠించవలెను. అందుకు అగ్నీధ్రుడు సమిధను అగ్ని యందు వేయవలెను. అది సమిధాగ్ని యందు హోమము చెసినట్లగును.

3. అగ్నీధ్రుడు పరిధులను శుభ్రముగా తుడువవలెను. అందువలన పరిధులను పునీతము చేసినట్లగును.

4. ఒక్కొక్క పరిధిని తుడవవలెను. అట్లయినచో యజ్ఞము పరాగ్భూతము వంటిది అగును కదా!

5. మూడు పరిధులను తుడిచి అగ్నిని కూడ తుడువవలెను. అప్పుడు సమ్మార్గములు నాలుగు అగును. పశువులు నాలుగు కాళ్లవి కదా! అందువలన యజమానికి పశువులు కలుగును.

6. బ్రహ్మన్ప్రస్థాస్యామః - బ్రహ్మ! బయలు దేరుచున్నాము అని మంత్రము చెప్పినది.

బ్రహ్మ నిలిచిన చోటినే యజ్ఞము ఆశ్రయించి ఉన్నది. యజ్ఞము ఆశ్రయించిన చోటునుండియే అనుయాజ యాగమును ఆరంభించవలెను.

7. అధ్వర్యుడు అనూయాజమునకు బ్రహ్మ అనుమతి కోరును. అప్పుడు బ్రహ్మనోటి మాటతో అనుమతినిచ్చిన అతనికి కంపనరోగము కలుగును. తలపంకించి అనుమతించిన శిరో రోగము కలుగును. మాట్లాడకున్న యజ్ఞము జరిగినట్లు కాదు. 'ప్రతిష్ఠేత్యేవ బ్రూయాత్' 'ప్రతిష్ఠా' అనియే అనుమతించవలెను. యజ్ఞము మంత్రమును ఆశ్రయించి ఉండును. అందువలన 'బ్రహ్మ' మంత్ర వాక్కుచేతనే యజ్ఞమునకు అనుమతించినట్లగును.

8. "బ్రహ్మన్ప్రత్యాస్యామః" అని అధ్వర్యుడు బ్రహ్మను అనుమతి అడుగును. అప్పుడు బ్రహ్మ 'సవితృదేవా! ఇతడు అనుమతి కోరినాడు' అని చెప్పవలెను. అట్లని మంత్రము చెప్పినది.

బృహస్పతి బ్రహ్మస్వరూపుడు. అతడు మంత్రవేత్తలందు శ్రేష్ఠుడు.

బృహస్పతీ! నీవు అటువంటి వాడవు. నీవు యజ్ఞమును రక్షింపుము. యజ్ఞపతిని రక్షింపుము. అని మంత్రము యజ్ఞము కొరకును, యజమాని కొరకును కోరినది.

అట్లనుట వలన బ్రహ్మ తనకొరకును, యజమాని కొరకును బాధలు కలుగనట్టి ఆశీస్సులు కోరినవాడు అగుచున్నాడు.

9. 'దేవతల కొరకు యాగము చేయుము' అని అందరు వినునట్లు చెప్పవలెను.

10. దేవతలు యాగము చేయుటకు సిద్ధపడినారు. 'అనుయాజ యాగమునకు దేవత ఎవరు?' అని బ్రహ్మవాదులు అడిగినారు.

గాయత్రి, త్రిష్టుప్, జగతీ ఛందస్సులని సమాధానము.

కావున ఛందోదేవతలను గూర్చి అధ్వర్యుడు యాగము చేయవలెనని చెప్పవలెను.

బ్రాహ్మణములే ఛందస్సులని చెప్పబడినవి. కావున బ్రాహ్మణముల నుద్దేశించియే యాగము చేయవలెను.

11. దేవతలు అగ్ని, ప్రజాపతి మొదలగు దేవతలను గూర్చి యాగములు చేసినారు. అంతట అగ్ని ప్రజ్వలించలేదు. అప్పుడు వారు అనుయాజన ఆహుతులందు అగ్నిని దర్శించినారు. కావున అనుయాజలను అనుష్ఠించవలెను. అది అగ్నిని చక్కగా ప్రజ్వలింప చేసినట్లగును.

12. ఏతదుడు అను అసురుడు ఉండెను. అతడు యజ్ఞపు సూక్త వాకమునందలి 'ఆయురాశాస్తే సుప్రజాస్త్వ మాశాస్తే' అను ఆశీస్సును తన పరము చేసికొన్నాడు.

'ఏతదు ద్యావాపృథివీ భద్రమాభూత్' అను మంత్రమును ఆ విధముగా ఉచ్చరించినచో అధ్వర్యుడు యజ్ఞసంబంధ ఆశీస్సులను రాక్షసపరము చేసిన వాడగును.

కావున అధ్వర్యుడు 'ఇదం ద్యావాపృథివీ భద్రమభూత్' అనునది చదువవలెను. అందువలన యజ్ఞ సంబంధ ఆశీస్సు యజమానికి చెందును.

('ఏతద్' 'ఇదం' రెండింటి మధ్య భేదము గమనించవలెను.)

13. 'ఇదం ద్యావాపృథివీ' యందు 'ఆర్ధ్మసూక్తవాక' మును 'ఉతనమోవాకమ్' అను వాక్య ద్వయము నిక్షిప్తము. సమృద్ధి పొందితిని అని ఈ మంత్రము చెప్పుచున్నది.

('అయం యజమానః శ్రద్ధాలుః' వంటివి సూక్తవాకము. 'నమో దేవేభ్యః' అనునవి నమోవాకములు.)

14. 'ఉపశ్రితః ద్యావాపృథివీ' అను సూక్తవాకము నందు భూమి మీద అగ్నియు, ద్యులోకమున గలము ఉన్నవని చెప్పబడినది.

15. యజమానీ! నీవు చేయు ఈ యజ్ఞమునందు ద్యావా పృథ్వులకు రక్షణ కలుగును గాత అను దానిని

ఆశీస్సుగనే కోరుచున్నాడు.

16. 'సూపచరణా'కు మారుగా 'సూపావసానా' అనియు 'స్వధిచరణా' కు బదులు 'స్వధ్యవసానా' అనియు పలుకరాదు. అట్లు పలికిన యజమానికి మరణము కలుగును. అప్పుడు అతడు భూమికి చెందినవాడు అగును.

కావున స్వధిచరణా - భూమి ఎంతో ఆశ్రయించ తగినది అనియు సూపచరణా - ద్యులోకము ఎంతో సేవించదగిన దనియు వచించవలెను. అందువలన అధ్వర్యుడు యజమానికి గోప్రచార భూమిని కోరిన వాడు అగును. యజమానికి మరణము కలుగదు.

17. ఇంతకు ముందు 'ద్యావాపృథ్వుల అనుమతి వలన అగ్ని హవిస్సును సేవించినది' అని చెప్పబడినది.

ఏ దేవతలను గురించి ఈ యాగము చేసినామో వారికి సమృద్ధి కలిగించినాము, అని ఇప్పుడు చెప్పబడుచున్నది.

18. ఆశీస్సులు కోరునపుడు యజమాని పేరు నిర్దిష్టముగ చెప్పకున్న ఆ ఆశీస్సులు ఇతరులకు చెందును.

ఈ యజమాని అని అతని పేరు చెప్పుట వలన అది ఆ యజమానికే చెందును. అతనికి స్వర్గ ప్రాప్తి కలుగును.

19. ఈ యజమానికి ఆయుష్యము కోరుచున్నాను. ఈ యజమానికి సంతానము కోరుచున్నాను అనుట వలన అది యజమాని కోరినట్లే అగును.

20. ప్రాణములు జీవాత్మకు సజాతీయములు. కావున "సజాతవవస్యామాశస్తే" అనుట వలన ప్రాణములకు అంతరాయము కలుగదు.

21. అగ్నిదేవుడు దేవతలనుండి తెచ్చి యాజమానిని ఫలవంతుని చేయుచున్నాడు. హోత్రాదులమగు మేము అగ్ని అనుగ్రహమున మానవులకు ఫలము అందించుచున్నాము అనునది మంత్రార్థము. కావున అగ్ని దేవతల కొరకు యాచించుచున్నాడు. హోతలమగు మేము మనుష్యుల కొరకు యాచించుచున్నాము అన్నట్లయినది.

22. ఇహగతిర్వామస్యేదంచ నమో దేవేభ్యః ఇత్యాహ యాశ్చైవ దేవతా యజతి యాశ్చన తాభ్య ఏ వోభయీభ్యో నమస్కరోత్యాత్మనోనార్త్యై.

ఈ యజ్ఞకర్మయందు ధనమునకును, హవిస్సులు అందుకొను దేవతలకు నమస్కారము అని మంత్రము. అందువలన యాగమునందు ఉద్దిష్టులైన దేవతలకును ఉద్దిష్టులు కానివారికిని - బాధలు కలుగకుండుటకు - నమస్కరించుచున్నాను అన్నట్లు అయినది.

పదవ అనువాకము

1. దేవతలు యజ్ఞము యొక్క హవిస్సును తమకు సొంతము చేయువానిని కానరైరి. వారు బృహస్పతి కుమారుడగు శంయుని - యజ్ఞమునందలి తమ హవిర్భాగములను "స్వగాకురు" మాకు స్వంతము చేయుము అని కోరినారు. శంయు అందుకు ప్రతిఫలము కోరినాడు: -

బ్రాహ్మణనియుక్తుడు కానివాడును, శ్రద్ధలేనివాడును చేయు యాగఫలము తనకు చెందవలెను అను వరము కోరినాడు. దేవతలు అతనికి ఆ వరము ఇచ్చినారు. కావున బ్రాహ్మణనియుక్తుడు కాని వాడును, శ్రద్ధలేని వాడును చేయు యాగ ఫలము శంయునకు చెందుచున్నది.

తదుపరి తన కుమారునకు ఏమి వరము ఇత్తురని దేవతలను అడిగినాడు. పాపము చేసిన వానిని దండించు అధికారమును శంయుని పుత్రునకు ఇచ్చినారు.

బ్రాహ్మణుని కొట్టుటకు నియుక్తుడగు వానికి శతనిష్క దండమగును. బ్రాహ్మణుని కొట్టిన వానికి సహస్ర నిష్క దండమగును. బ్రాహ్మణుని రక్తము వచ్చునట్లుగా కొట్టువాడు భూమి యందుగల పరమాణువులన్ని సంవత్సరములు భూమినంటియే ఉండును. పితృలోకమునకు చేరడు.

కావున బ్రాహ్మణుని అధిక్షేపించరాదు. కొట్టరాదు. రక్తము కారునట్లు చేయరాదు. ముద్దువలన అతడు పాపము చేసినవాడు అగును.

2. యజ్ఞము యొక్క ప్రశస్త ఫలమును శంయుని నుండి కోరుచున్నాము అని తచ్చంయోరావృణీమహే అను మంత్రము చెప్పుచున్నది. అందువలన అధ్వర్యుడు యజ్ఞ ఫలమును దేవతలకు 'స్వగాకరోతి' స్వంతము చేయుచున్నాడు.

3. 'తచ్చంయో' మంత్రమున అధ్వర్యుడు బృహస్పతి కుమారుడగు శంయుని సమృద్ధుని చేయును.

4. గాతుం యజ్ఞాయ గాతుం యజ్ఞపతయే ఇత్యాహ - యజ్ఞగమనమునకును యజ్ఞపతి గమనమునకు అని మంత్రము చెప్పినది.

ఇది ఆశీర్వచనము అగును.

5. 1. సోమదేవతాక హోమము చేయవలెను. అందువలన సోముడు రేతోరూపము ధరించును. 2. త్వష్ట దేవత

హోమము చేయవలెను. అందువలన అతడు రేతస్సును వివిధ రూపములు ధరించునట్లు చేయును. 3. దేవపత్నుల హోమము చేయవలెను. అందువలన మిథునత్వ లాభము కలుగును. 4. గృహపతియగు అగ్ని హోమము చేయవలెను. అందువలన ప్రతిష్ఠ కలుగును.

(ఇది పత్నీ సంయాజ విధాయక మంత్రము.)

6. ప్రయాజలు ఆజ్యముతోనే, పత్నీ సంయాజలు ఆజ్యముతోనే యజించబడును. అందువలన ఆలస్యము జరిగినట్లగును. ఆలస్య దోష నివారణార్థమును, మిథునత్వ సిద్ధి కొరకును ఋక్కును ఉచ్చరించి, ఋక్కుతో హోమము చేయవలెను.

7. దర్శపూర్ణయాగము పంచ సంఖ్యాత్మకము. ఆద్యంతము లందు పంచసంఖ్య కలది అగుచున్నది. ముందు అయిదు ప్రయాజ హోమములు చేయబడును. చివరన నాలుగు పత్నీసంయాజలు, అయిదవదగు సమిష్టి యజువు యజించబడుచున్నవి. కావున పంచ సంఖ్యతో మొదలై పంచ సంఖ్యతో సమాప్తము అగుచున్నది.

పదకొండవ అనువాకము

1. అగ్నీ! ఇది ప్రసిద్ధకర్మ. అశ్వస్వామి అశ్వములను సమకూర్చును కదా! అట్లే నీవు ఈ యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించ దగిన దేవతలను చేర్చుము. నీవు ప్రాచీన హోతవుగా ఈ యజ్ఞప్రదేశమున ఆసీనుడవు అగుము.

2. అగ్నిదేవా! మా అభీష్టములను గ్రహించుము. దేవతలకు ఎదురేగుము. వారికి యజమాని హవిస్సులు అర్పించుచున్నాడని చెప్పుము. మా కోరికలన్నియు ఫలించునట్లు చేయుము.

3. అగ్నీ! నీవు యువతముడవు. బలపుత్రుడవు. దేవతలను ఆహ్వానించువాడవు. నీవే సత్యవంతుడవు. అందువలన యజ్ఞసాధనము అగుము.

4. జ్వలించుచున్న ఈ అగ్ని శత, సహస్ర అన్నములకు ప్రభువు. అతడు మకుటాయమానుడు. విద్వాంసుడు. ఈ అగ్ని ధనదాత అగును గాత.

5. అగ్నీ! నీవు అంగసౌష్ఠవము కలవాడవు. దేవతలను ఆహ్వానించు ఋత్విక్కులతో కూడినవాడవు. వడ్రంగి రథచక్రనేమిని - తన వశమున ఉంచుకొని - తిరుగునట్లు చేయును. అట్లే నీవు యజ్ఞమును స్వవశమున ఉంచుకొనుము. ఇచటికి చేర్చుము.

6. అగ్నీ! నీవు వివిధరూపములవాడవు. దేవతలు సర్వత్ర స్ఫురించువారు. కోరికలు తీర్చువారు. వారిని మేము వేద

మంత్రములచే స్తుతించుచున్నాము. మాస్తుతులను ఆయా దేవతలకు చేర్చుము.

7. అగ్ని సర్వజ్ఞుడు - సర్వసేనాసమేతుడు. అతనికి తెలియక ఏ వ్యవహారమును నిర్వర్తించజాలము.

8. పాలు చేపుచున్న గోవులు దూడలను వీడవు కదా! అట్లే సమస్త దేవతలు మమ్ము విడువకుందురు గాత.

9. అతడు మతో సమానుడు. దుష్టబుద్ధి కలవాడు. మమ్ము ద్వేషించువాడు. మాకు విరోధి. అయినను తరంగము వలన నావకు నష్టము కలుగనట్లు - మాకు అతని వలన హాని జరుగదు.

10. అగ్నిదేవా! మానవులు నీ శక్తికి నమస్కరించుచున్నారు. కావున అపకారము తలపెట్టిన వానికి వ్యాధులు కలిగించుము. నాశనము చేయుము.

11. అగ్నీ! మేము గోవులతో కూడిన ఇష్టిని చేయ తలపెట్టినాము. అందుకొరకు ధనమును వృద్ధి చెందించుము. నీవు అన్నింటిని పెంచగలవాడవు. మాకర్మ ఫలమును పెంపొందించుము.

12. అగ్నీ! నీవు మాకు అందించునట్టి మహధనమున బరువులు మోయు ఎద్దులు ఉండవలెను. అంతే కాని పరాభవ కారణములు ఉండరాదు. నీవు మరల మరల ఎన్నో మారులు తెచ్చి మా ధనమును పెంచుచుండుము.

13. ఈ రోగబాధ లన్నింటిని మా శత్రువులకు కలిగించుము. వారిని కదలనివ్వకుము. వారి రోగములను పెంచినట్లు మా బలములను వర్ధిల్లచేయుము.

14. వికలము కాని యజ్ఞము నిర్వహించువాడును నమస్కరించువాడును అగు యజమాని హవిస్సును అగ్ని స్వీకరించును. అట్టి యజమానిని ఈ అగ్ని ధనాదికములను వృద్ధి చేసి రక్షించుచున్నాడు.

15. అగ్నీ! నీవు పవిత్ర యజ్ఞములకు అధిష్ఠాతవు. అట్లయ్యు మాకు ఎదురుగా విచ్చేయుము. మా దుఃఖములను తుడిచివేయుము. మా బంధువులను కూడ రక్షింపుము.

16. అగ్నీ! లోకమున ముందు తండ్రి రక్షణలు తెలిసికొన్న విధముగ నీ రక్షణలు తెలిసికొన్నాము. అందువలన నీవు సంపాదించిన సుఖములను అనుభవించుచున్నాము.

17. అగ్నీ! నీవు క్రూరుడగు రాజువలె హంతకులను హతమార్చువాడవు. వాడి కొమ్ముల మృగము వలె దావాగ్నివై వనములను కాల్చుచున్నావు. అందువలననే శత్రుపురములను దహించువాడవు అయినావు.

18. మిత్రులారా! అగ్ని మీకు అభీష్టములు ప్రసాదించును గాత.

అగ్నిక్షితులందు వరిష్ఠుడు. బలమును నశింపచేయని వాడు. స్వయముగా బలవంతుడు. మీరు కూడ అగ్నిని స్తుతించండి.

19. అగ్నీ! నీవు కోరికలు తీర్చువాడవు. ఫలములను ఆర్జించుచున్నావు. యజమానికి ఇచ్చుచున్నావు. నీవు ఈశ్వరుడవు. పృథివీరూపమగు వేదిమీద ప్రజ్వరిల్లుచున్నావు.

20. ప్రజాపతే అనుపదము ప్రజాపతే వత్వ దేవతావ్యవ్యః అను ప్రజార్థ హవిస్సునకు పురోనువాక్య. సంతాన కామియైనవాడు ప్రజాపతి దేవతాకమగు చరును నిర్వాపము చేయవలెనని విధించుచున్నది.

'పవేద' అనునది ' 'పవేద పుత్రః పితరమ్' అను యాజ్యకు ప్రతీక.

'సోమాపూషణా' యనునది పశ్వర్థమగు హవిస్సు యొక్క పురోనువాక్యకు ప్రతీక.

'ఇమౌదివౌ' అనునది 'ఇమో దివౌ జయమానౌ' అను యాజ్యకు ప్రతీకము.

పన్నెండవ అనువాకము

1. అగ్నీ! మేము పితృదేవతలను పూజించదలచినాము. నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. పితృదేవతలను పూజించదలచినాము. నిన్ను ప్రజ్వలింప చేయుచున్నాము. నీవు పితరులను యజింపుము. యజమాని పితృదేవతలను హవిస్సులు అందుకొనుటకు ఆహ్వానించుము.

2. సోమదేవా! నీవు మేధోవంతుడవు. సర్వము తెలిసిన వాడవు. చక్కని మార్గమును చూపువాడవు. పితృదేవతలు నిన్ను సేవించుచున్నారు. నీవలననే వారు దేవతల మధ్యన నిలిచినారు. రుచికర హవిస్సులను అందుకొనుచున్నారు.

3. సోమమా! నీవు పవిత్రము చేయువాడవు. నీవు మా పూర్వజులగు పితృదేవతలను అనుగ్రహించినావు. అందువలన వారు కర్మలను ఆచరించినారు. ఆ కర్మఫలములను అనుభవించుచు ధీరులై ఉన్నారు. నీవు సహితము వాయువును అపేక్షించకుము. హవిస్సులు ఆరగించుము. అశ్వసహితుడవై పరిధులవంటి ఆటంకములను పడగొట్టుము. మఘవాభవావః - మాకొరకు ధనపతివి అగుము.

4. సోమదేవా! నీవు పితృదేవతలతో ఉన్నవాడవు. వారితో సంభాషించువాడవు. ద్యావా పృథ్వులను విస్తారపరచిన వాడవు. "తస్మై తఇన్ద్రో హవిషావిధేమ" అటువంటి సోమదేవతలకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము.

మేము ధనపతులము అగుదుముగాక.

5. అగ్నిష్వాత్త పితరులారా! మేము మిమ్ము పూజించుచున్నాము. మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయండి. ఆత్మీయమగు స్థానమును అలంకరించండి. మేము ఎంతో ప్రయత్నించి ఆర్జించిన హవిస్సులను స్వీకరించండి. తదుపరి ధనవంతుడు, కర్మకుశలుడగు పుత్రుని ప్రసాదించండి.

(ఇహలోకమున యాగాదులు చేయక పితృలోకమునకు చేరినవారు అగ్నిష్వాత్తులు.)

6. బర్హిషద పితరులారా! మేము మీ తరువాతి వారలము. మమ్ము రక్షించండి. మీ కొరకు హవిస్సులు సిద్ధము చేసినాము. రక్షణలతో రండి. హవిస్సులను ఆరగించండి. సుఖించండి. మాకు సుఖములు, దుఃఖరాహిత్యము, పాపరాహిత్యము కలిగించండి.

(ఇహలోకమున యాగములు చేసి పితృలోకమునకు చేరినవారు బర్హిషదులు.)

7. నేను యజమానిని. పితరుల విషయమున భక్తి శ్రద్ధలు కలవాడను. నాయజ్ఞము అంతట వ్యాపించి ఉన్నది. ఆటంకములు ఎరుగకున్నది. బర్హిషదులారా! ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయండి. సోమముతో సమమగు రుచిగల హవిస్సును ఆరగించండి.

8. పితృదేవతలు మమ్ము అనుగ్రహించువారు. వారి కొరకు యాగార్హము, తృప్తికరములగు హవిస్సులు ఏర్పరచినాము. వారిని ఆహ్వానించుచున్నాము. వారు రావలెను. మాస్తోత్రములు వినవలెను. యజమానిని 'భేష్' అనవలెను. ఆ పితృ దేవతలు మమ్ము రక్షింతురుగాక.

9. తక్కువ పితరులు ఉత్తమ హవిస్సులు అందుకొందురుగాక. మధ్యమ పితరులు ఉత్తమ హవిస్సులు అందుకొందురుగాక.

ఆ పితరులు మా మీద అనుగ్రహము కలవారు. తోడేళ్లవలె పీక్కొని తినువారుకారు. యజ్ఞము - సత్యమును బాగుగా ఎరిగిన వారు. వారు మా ప్రాణరక్షణకు విచ్చేసినారు. వారందరిని మేము ఆహ్వానించినాము. వారు మమ్ము రక్షింతురుగాక.

10. ఈ యజమాని పుట్టక ముందుండిన అన్నలు పితృపితామహులు పితృలోకము చేరినారు. ఇతడు పుట్టిన తరువాత తమ్ములు, స్వపుత్రాదులు పితృలోకము చేరినారు. వారందరు ఈ కర్మయందు హవిస్సులు అందుకొనుటకు విచ్చేసినారు. ధన సమృద్ధి కలిగిన బంధువులు పితృరూపులై వచ్చియున్నారు. వారలందరకు నమస్కరించుచున్నాను.

11. అగ్నీ! పూర్వకాలమున మా కన్న ఉత్కృష్టులు ఉండిరి. వారు పురాతనులు. మా పితరులు. వారు యజ్ఞఫలములను అనుభవించినారు. పరిశుద్ధమగు స్థానమునకు చేరినారు. మేము వారిని విశేష స్తోత్రములచే స్తుతించుచున్నాము. అందువలన మేము సహితము పరిశుద్ధమగు స్థానమును పొందగలముకదా!

ఆ పితృదేవతలు ఆకలిని జయించినారు. తేజోరూప దేవతలందు చేరినారు.

12. అగ్నీ! నీవు కవ్యవాహనుడవు. యజ్ఞ వర్ధకులగు పితృదేవతలకు కవ్యము వహించుచున్నావు. అట్లే దేవతలకును, పితరులకును హవిస్సులు వహించుము.

(హవ్యము దేవతలకు ఇచ్చునది. కవ్యము పితృదేవతలకు ఇచ్చునది.)

13. జాతవేద అగ్నీ! నిన్ను యజమాని స్తుతించినాడు. నీవు అతని హవిస్సులను పరిమళభరితము చేసినావు. తీసికొని పోయినావు. పితరులకు ఇచ్చినావు. ఆ పితృదేవతలు నీవు ఇచ్చిన స్వధాకార హవిస్సులను ఆరగింతురు గాక.

అగ్నీ! నీవు కూడ - మేము ఎంతో ప్రయత్నించి - సమకూర్చిన హవిస్సును స్వీకరించుము.

14. ఇంద్రుడు మాతలి రథసారథిగా కలవాడు. అతడు కవ్యయుతులగు పితృదేవతలతో కూడ వర్ధిల్లుచున్నాడు. యముడు అంగిరులను పితృదేవతలతో కూడ వర్ధిల్లుచున్నాడు. బృహస్పతి ఋక్కులచే ప్రతిపాదించబడిన పితృదేవతలతో కూడ వర్ధిల్లుచున్నాడు.

దేవతలు పితృ దేవతలను - పితృదేవతలు దేవతలను వర్ధిల్లచేయుచున్నారు.

దేవతలు 'స్వాహా' కారముతోను, పితరులు 'స్వధా' కారముతోను తృప్తి చెందుచున్నారు.

15. యమదేవా! అంగిరులను పితృదేవతలతో కలసి ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. ఇచట ఆసీనుడవగుము. విద్వాంసులు మంత్రములు చదివి నిన్ను స్తుతించుచున్నారు. ఆలకించుము. గ్రహించుము.

యమరాజా! ఈ హవిస్సులు అందుకొనుము. ఆనందించుము. ఈ యజమానిని ఆనందపరచుము.

16. యమదేవా! అంగిరులు యజ్ఞయోగ్యులు. వివిధ రూపములవారు. వారితో కూడి విచ్చేయుము. ఈ యజ్ఞము నందు యజమానిని సంతోషపరచుము.

యమరాజా! నీ తండ్రి యగు సూర్యుని ఈ యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాను. సూర్యుడు యజ్ఞమునకు వచ్చి,

ఆసీనుడై యజమానిని సంతోషపరచును గాత.

17. మా పితృదేవతలు అంగిరసులగుదురు. అథర్వాణులగుదురు. భృగువులు అగుదురు. వారు సోమార్హులు. యజ్ఞయోగ్యులు. వారు ఎల్లప్పుడు కొత్తవారివలె ప్రీతిని కలుగచేయుదురు.

వారి అనుగ్రహము మాకు కలుగును గాత.
వారు మాకు మంగళప్రదులు అగుదురు గాత.

విద్వాంసుడు, బహు భాషావేత్త, కవి, కథకుడు, నవలాకారుడు, నాటకకర్త, బాలసాహిత్యకారుడు, విమర్శకుడు, చలనచిత్ర రచయిత, వ్యాసకర్త, అనువాదకుడు, వక్త, స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, ప్రగతి పథగామి, ప్రసన్నుడగు దాశరథి రంగాచార్య విరచిత శ్రీ మదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత యందలి రెండవకాండము సమాప్తము.

ఓం

శ్రీమదాంధ్ర కృష్ణ యజుర్వేదీయతైత్తిరీయ సంహిత

చరమ భాగము

యస్య నిఃశ్వసితం వేదాః యోవేదేభ్యోఖిలం జగత్ |
నిర్మమే తమహం వన్దే విద్యాతీర్థ మహేశ్వరమ్ ||

మూడవ కాండము

మొదటి ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించ దలచినాడు. తపస్సు చేసినాడు. అప్పుడు ఆ ప్రజాపతి సర్పములను సృష్టించినాడు.

ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించ దలచినాడు. తపస్సు చేసినాడు. ఆ ప్రజాపతి పక్షులను సృష్టించినాడు.

ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించ దలచినాడు. మూడవమారు తపస్సు చేసినాడు. అప్పుడు అతడు దీక్షగైకొనువాడు పఠించవలసిన మంత్రములను దర్శించినాడు. ఆ మంత్రములను ఉచ్చరించినాడు. అందువలన ప్రజాపతి ప్రజలను సృష్టించినాడు.

(ఇది దీక్షిత వాద ప్రశంస. అది లేనపుడు సర్పములు, పక్షులు పుట్టినవి. దానితోనే ప్రజల సృష్టి జరిగినది.)

2. యజమాని తపస్సు చేయవలెను.దీక్షిత వాదమును చదువవలెను. అందువలన అతనికి నిశ్చయముగా సంతానము కలుగును.

3. దీక్షవహించిన వాడు అమేధ్యమును చూచినచో అతనినుండి దీక్ష తొలగి పోవును. అతనికి పాపము కలుగును. తేజస్సు రాలిపోవును.

"అబద్ధం మనో దరిద్రం చక్షుస్సూర్యోజ్యోతిషాగం శ్రేష్ఠో దీక్షే మామాహాసీ" అనునది మంత్రము. మనస్సు అనియత మగుచున్నది. దృష్టి దీనమగుచున్నది. తేజస్సులందు సూర్యుడు శ్రేష్ఠుడు. దీక్షా! నన్ను విడువకుము అనునది మంత్రార్థము.

అందువలన దీక్షితుని నుండి దీక్షతొలగదు. పాపము కలుగదు. తేజస్సు తరగదు.

4. దీక్షితుని ఎదుట వర్షము కురిసినప్పుడు ఆ వర్షజలము దీక్షితుని ఓజస్సును, బలమును, దీక్షను, తపస్సును నశింప చేయును. కావున ఆ దోష నివారణకు 'ఉన్దతీ' రిత్యాది మంత్రములు పఠించవలెను. జలములారా! మీరు ఆర్ద్రత కలుగచేయువారు. నాకు దేహ బలమును, ఓజస్సును, తపస్సును కలిగించండి. నన్ను, నాదీక్షను, నా తపస్సును నశింపచేయకండి. అనునది మంత్రార్థము ఆ మంత్రము దీక్షితునకు బలాదికములు కలిగించును. వర్షజలము అతని దీక్షను, బలమును, ఓజస్సును నశింప చేయకుండును.

5. దీక్షితునకు అగ్నియే దేవత అగును. దీక్షితుడు ప్రయాణము చేయునప్పుడు అగ్ని వెనుకబడినవాడు అగును. అప్పుడు దీక్షితుడు అగ్ని రహితుడు అగుచున్నాడు. అందువలన రాక్షసులు అతనిని వధించ సమర్థులు అగుదురు. ఆ దోషనివారణమునకు 'భద్రాదభీత్యా'ది మంత్రములను పఠించవలెను.

రథమా! మా ఇంటినుండి దేవయజన మార్గమున సాగుము. నీ ముందు బృహస్పతి నడువగలడు, అనునది మంత్రార్థము.

దేవతలందు బృహస్పతి బ్రాహ్మణుడగును. దీక్షితుడు బృహస్పతిని అనుసరించి సాగవలెను. బృహస్పతి అతనిని గమ్యమునకు చేర్చగలడు.

6. దీక్షితుడు యజ్ఞశాల చేరును. అప్పుడు 'ఏదమగన్మే' త్యాది మంత్రములు చదువవలెను. పృథివి సంబంధమగు దేవయజన ప్రదేశమునకు వచ్చినాము, అని మంత్రార్థమగును. యజమాని పృథివి సంబంధమగు దేవ యజన స్థానమునకు కదా వచ్చినాడు.

7. 'ఏదమగన్మే' కు ఉత్తరభాగము. 'ఇది పూర్వము విశ్వేదేవతలు సేవించిన యజనస్థానము అని చెప్పుచున్నది.

కావున బ్రాహ్మణులే విశ్వేదేవతలై దేవయజనమును సేవించుచున్నారు.

8. పూర్వోక్తమంత్రపు మూడవభాగము "ఋగ్యజుస్సామసారములు యజ్ఞమును చేరుచున్నవి" అని చెప్పినది. కావున యజమాని ఋగ్యజుస్సామ వేదములను యజ్ఞమునందు చేర్చినవాడు అగుచున్నాడు.

9. ఆ మంత్రపు నాలుగవ భాగము 'ధనసమృద్ధి' అన్నసమృద్ధిచేత ఆనందింతుము అని వచించినది. అందువలన యజమాని ధన, అన్నసమృద్ధిని ఆశీస్సుగా కోరుకొనువాడు అగుచున్నాడు.

రెండవ అనువాకము

1. సోమరాజా! ఇదిగో ఈ ఎదుట విక్రయించబడునది లతారూపమగు నీ రూపము అయి ఉన్నది. దీనిని ఉదయ సవనమున గాయత్రీ ఛందస్సు సంస్కరించినది. ఈ విషయము గాయత్రి నీకు వివరించును గాత.

ఈ లతారూపమును మధ్యాహ్నసవనమునందు త్రిష్టుప్ ఛందస్సు సంస్కరించినది. ఈ విషయమును గాయత్రి సోమ దేవతకు తెలియపరచును గాత.

ఈ లతా రూపమును సాయం సవనమున జగతీ ఛందస్సు సంస్కరించినది. ఈ విషయమును గాయత్రి సోమ దేవతకు తెలియపరచును గాత.

సోమరాజా! ఈ ఛందస్సుల అక్షరసంఖ్యచే ఉపమింప దగిన స్తోమసామ్రాజ్యమున కేగుము, అను నా మాటను గాయత్రీదేవి సోమదేవతకు ఎరింగించును గాత.

2. సోమరాజును సామ్రాజ్యమున కంపి -సోమలతను కోను నట్టి యజమాని తనవారి మధ్య సామ్రాజ్యమును పొందుచున్నాడు.

ఛందస్సులు సోమరాజునకు సామ్రాజ్యములు అగును కదా!

3. సోమమును కొనుటకు ముందే పూర్వము చెప్పిన గాయత్రికి చెందిన నాలుగు మంత్రములు చదువవలెను. అట్లయిన సోమరాజును సామ్రాజ్యమున కంపి సోమలతను కొన్నవాడగును. మరియు స్రుక్, జుహు మున్నగునవి సామ్రాజ్యమునకు చేరును.

4. తనూనప్త్రగ్ని ఆజ్యపు ప్రతిష్టను గ్రహించినవాడు ప్రతిష్ఠావంతుడగును.

సోమరసము అగ్ని యందు ఆహుతి అగుచున్నది. ఋత్విజాదులు దానిని సేవించుచున్నారు. అట్లగుటచే దానికి ప్రతిష్ఠ కలుగుచున్నది. తనూనప్త్రగ్ని దేవతాక ఆజ్యము అగ్నియందు హుంతమగుట లేదు. ఋత్విజాదులు సేవించుట లేదు. అట్లగుటచే దానివలన ప్రతిష్ఠ కలుగుట ఎట్లు? అని వేదవిదులు ప్రశ్నించుచున్నారు.

తానూన ప్త్రాజ్యము ప్రజాపతి యందు మనసుచే స్థాపించబడినదని విద్వాంసుడు సమాధానము చెప్పవలెను.

5. 'ప్రజాపతౌ త్వా మనసి జుహోమి' తానూనప్త్రాజ్యమా! నిన్ను ప్రజాపతి యందు మనసుచే హోమము చేయుచున్నాను - అని యజమాని తానూనప్త్రాజ్యమును మూడు మారులు వాసన చూడవలెను. అదియే తానూనప్త్రాజ్య ప్రతిష్ఠ. అది గ్రహించిన యజమాని నిశ్చయముగా ప్రతిష్ఠావంతుడగును.

6. అధ్వర్యుని ప్రతిష్ఠను తెలిసి కొనిన యజమాని నిశ్చయముగ ప్రతిష్ఠావంతుడగును.

అధ్వర్యుడు ఏ ప్రదేశమున ఉండి కదలక హోమము చేయవలెను అనుకొనునో అచటనే ఉండి, ఆ విషయమును ఇతరులకు తెలియ పరచవలెను. అదియే అధ్వర్యుని ప్రతిష్ఠ యగును. ఈ విషయము నెరింగిన యజమాని నిశ్చయముగా ప్రతిష్ఠావంతుడగును.

7. అధ్వర్యుడు ఆ విధముగా ప్రకటించిన ప్రదేశమునుంచి తొలగి మరొక చోటునుండి హోమము చేయరాదు. అట్లు చేసిన అతని ప్రతిష్ఠ రాలిపోవును. కావున అధ్వర్యుడు ఆ ప్రదేశమునందే ఉండి ప్రతిష్ఠకై హోమము చేయవలెను.

8. అధ్వర్యుని 'స్వమ్' తెలిసి కొనిన యజమానికి నిశ్చయముగా సొమ్ము కలుగుచున్నది. అధ్వర్యుని యొక్క వాయుదేవతాకమగు స్రుక్కు, చమసమే అతని 'స్వమ్' అగును. అధ్వర్యుని వాయుదేవతాక 'స్వమ్' చేతి యందుంచక ఆశ్రావణము చేయరాదు. అందువలన అతడు 'స్వమ్ము' ను కోల్పోయినవాడగును. కావున 'స్వమ్' ను చేతపట్టియే ఆశ్రావణము చేయవలెను. అప్పుడు అధ్వర్యుడు 'స్వమ్' ను కోల్పోయినవాడు కాకుండును.

9. యజమాని సోమమును ప్రతిష్ఠింపక స్తోత్రమును ఉపాకరణము చేయరాదు. ఆ విధముగా చేసిన సోమము అప్రతిష్ఠితమగును. స్తోమము ప్రతిష్ఠలేనిది అగును. ఉక్థములు ప్రతిష్ఠింపనివి అగును. యజమాని ప్రతిష్ఠలేని వాడగును. అధ్వర్యుడు ప్రతిష్ఠ లేనివాడు అగును.

సోమమునకు వాయుదేవతాకములగు చమసాది పాత్రలు ప్రతిష్ఠ యగును. స్తోమమునకు సోమము ప్రతిష్ఠ యగును. ఉక్థలకు స్తోమము ప్రతిష్ఠ అగును.

కావున చమసమును చేతబట్టికాని, పాత్రను గ్రహించికాని ఉపాకరణము చేయవలెను. అందువలన అతడు సోమమును ప్రతిష్ఠించిన వాడు అగుచున్నాడు. స్తోమమును, ఉక్థములను ప్రతిష్ఠించిన వాడగుచున్నాడు. యజమాని

ప్రతిష్ఠితుడు అగుచున్నాడు.

మూడవ అనువాకము

1. యజ్ఞము చేయువాడు గోవును ఇచ్చి సోమమును కరీదు చేయును. అట్లు ఇచ్చిన గోవు క్రయణి అగును. సోమక్రయణిని యజ్ఞశాల వద్ద నడిపింతురు. అది ఆరు అడుగులు మీరి ఏడవ అడుగు వేసినచోట ఘృతముచే హోమము చేయుదురు. నేతితో తడిసిన అడుగునందలి ధూళి 'పాంసువు' అగును.

అచటినుండి హవిర్ధానములను చేరవేయు శకటములు యజ్ఞముఖముగా సాగవలెను. అందువలన యజ్ఞము చక్కగా నిర్వహించినట్లగును.

ఆ శకటములు తూర్పుముఖముగా నడచినపుడు సోమక్రయణి పాదపాంసువు చేత బండి అక్షమును పూయవలెను. అప్పుడు యజ్ఞముఖమునందే యజ్ఞమును విస్తరిల్ల చేసినట్లగును.

2. అగ్నిని తూర్పుదిక్కుగా తీసికొని రావలెను. యజమాని భార్యను పడమటి దిక్కుగా తీసికొని రావలెను. క్రమముగా శకటములు మున్నగు వానిని తేవలెను. అందువలన పాత ఆహవనీయ స్థానము రిక్తమగును.

ఆ రిక్తత అగ్ని మనసును బాధించును. అగ్ని అందును గురించి ఆలోచించును. క్రోధమున రుద్రుడు అగును. అట్లయి యజమాని ప్రజలను, పశువులను హతమార్చువాడు అగుచున్నాడు. కావున అగ్నిషోమీయ పశువును 'ఆప్రీ' సంజ్ఞకములైన ప్రయాజ యాజ్యలచే సంతోషపరచవలెను. అట్టి పశువును ఉత్తరము వైపు తీసికొని పోవలెను. తదుపరి పశుశ్రవణ కారియైన అగ్నిని హరించవలెను. అప్పుడు అధ్వర్యుడు గార్హ్వపత్యాగ్నిని భాగయుక్తునిగా చేసిన వాడు అగును.

3. యజమాని ఆహవనీయ స్వరూపుడు. కావున ఆవహనీయము నుండి పశుశ్రవణార్థమైన అగ్నిని తీసికొని పోయినచో యజమానిని కించ పరచినట్లగును. కావున అగ్ని అట్లే ఉండవలెను. లేదా మధనము చేసి పశుశ్రవణమునకై అగ్నిని పుట్టించవలెను.

4. పశువు యొక్క అవదానమునకు నష్టము కలిగినచో వానిని లెక్కించి ఆజ్యమును అవదానము చేయవలెను. అదియే ఆ దోషనివృత్తికి ప్రాయశ్చిత్తమగును.

(పశువు దేహము యొక్క అవయవములను అగ్ని యందు హోమము చేయుట "అవదానము" అనబడును. పశువు యొక్క వపాదులను వండుట "శ్రవణము".)

5. యజమాని విరోధులు యజ్ఞపశువు కొరకు కలహింతురు. అపహరింతురు. అప్పుడు యజమాని విరోధులకు దుఃఖము కలుగవలెనని కువిదఙ్గేత్యాది నమో వ్యక్త శబ్ద ఘటితమగు ఋక్కును ఉచ్చరించుచు అగ్నీధ్ర స్థానమందలి అగ్ని యందు హోమము చేయవలెను. అందువలన పశువును దొంగిలించిన వాని బంధువులు అతనికి నమస్కరించుట మాని వేయుదురు. అపహర్తకు మానహాని కలుగును. అతడు మరణించును.

నాలుగవ అనువాకము

1. యజ్ఞపశువా! ప్రజలు పూర్వపువారు, ఇప్పటివారు ప్రజాపతినుండి పుట్టిన వారే. కావున నీవు ప్రజాపతి వద్దకు వెళ్లుము. నీ విషయము వివరింపుము. అతడు నీ స్వర్గప్రాప్తిని తెలిసికొని, అంగీకరించును గాత.

2. పశుపతివైన అగ్నీ! మేము నేడు జ్యోతి ష్టోమము చేయుచున్నాము. ఆ కర్మ మధ్యమున పశువును బంధించు చున్నాము. దానిని నీవు ఆమోదించుము. మేము శుభప్రదమగు యజ్ఞము చేయుదుము. ఈ హవిస్సు దేవతలకు ప్రియము అగునుగాక.

3. పశువా! నీ విషయమును దేవతలు తెలిసికొన్నారు. నీ ప్రాణములు - అవయవములందు కలవానిని - వారు స్వీకరించినారు. నీవు దేవమార్గమున స్వర్గమునకు సాగుము. ప్రాణరూపమున స్వర్గము చేరుము. మిగిలిన నీ అవయవములను పురోడాశాది హవిస్సు గావించుము.

4. రుద్రుడు పశుపతి. అతడు ద్విపాత్తులకు, చతుష్పాత్తులకు ప్రభువు. ఈ యజ్ఞపశువు పశువుల నడిమిటిది. దాని స్వామి నుండి కొనబడినది. ఈ పశువు యజ్ఞయోగ్యతను పొందును గాక. యజమానికి సమృద్ధి కలుగును గాత.

5. ఈ యజ్ఞ పశువు యొక్క పితృభ్రాత్రాదికములు బంధించి ఉన్నవి. అవి మనసుతోను, కంటితోను చూచుచున్నవి. అగ్ని ముందు వానికి విముక్తి కలిగించును గాత. తదుపరి ప్రజాపతి వీటిని తన ప్రజలందు కలుపును గాత. వాటికి విముక్తి కలిగించును గాత.

6. అడవిలో ఉండు జంతువులు జాతి, వర్ణభేదమున అనేక రూపములు కలవి. అయినను పశు ధర్మమున అవన్నియు ఒక్కటియే. వానికి వాయుదేవత తొలుత విముక్తి కలిగించును గాత. తదుపరి ప్రజాపతి విముక్తి కలిగించునుగాక.

7. దేవతలారా! ఈ పశువు లోక కారకమగు యాగమునకు మూలము. దీనిని దాత మాతృ, పితృ, భ్రాతరులనుండి విడిపించండి. యజమానికి స్వర్గప్రాప్తి కలిగించండి.

ఈ పశువు యొక్క అవయవములు ఉపాకరణమున సంస్కరించబడినవి. దేవతలందు వ్యాపించి ఉన్నవి. ఇవి

దేవతల ఉనికికి ఉపకరించునుగాత.

8. యజమాని ప్రాణము పశుప్రాణమువలె అనేక విధములు అగునుగాక. యజ్ఞము పశువు ప్రాణము వెంట స్వర్గమును చేరునుగాత. పశురూపాన్నము దేవతలకు జీవనహేతువు అగునుగాక. సత్యాస్సంతు యాజమానస్యకామాః - యజమాని కోరికలు నిజాములు అగునుగాత.

9. పశువు వధ సమయమున అరచి ఉండవచ్చును. కాళ్లు, రొమ్ము కొట్టుకొని ఉండవచ్చును. అగ్ని ఆ పాపముల నుండి మాకు విముక్తి కలిగించును గాక.

10. పశువిశసన కర్తలగు దేవతలారా! మీరు అన్య దేవతలతో కూడి ఈ యజ్ఞమును జరిపించండి. బంధన రూపరజ్జువు నుండి పశువును విడిపించండి. బంధనము వలన కలిగిన దోషము నుండి యజమానికి విముక్తి కలిగించండి.

(అధ్వర్యు, యజమానులు ఏకశూల, ద్విశూలములను తీసికొని పశు విశసన స్థలమునకు రావలయును.)

11. నేల ఈ పశువును కట్టిన త్రాటిని విడుచునుగాత. పశువులకు, పశుపతికి నమస్కరించుచున్నాను.

(పశువు కట్లు విడిపించవలెను.)

12. నా విషయమున శత్రుత్వము వహించు వానిని నాకన్న తక్కువ వానిని చేయుచున్నాను. మేము ద్వేషించు వాని మీద ఈ పాశము విసరుచున్నాను.

13. అగ్నీ! నీవు దేవతలకు హవ్యవాహనుడవు. పచ్చి హవిస్సును పక్వము చేయువాడవు. యజ్ఞ సంపాదనార్హుడవు. అట్లని దేవతలు నిశ్చయించి ఉన్నారు.

జాతవేద అగ్నీ! నీవు బలిష్ఠుడవు. ఉత్సాహవంతుడవు. సంతోషముగా ఈ హవిస్సును వహింపుము.

14. అగ్నీ! నీవు వపను పట్టుకొని దేవతల వద్దకు పొమ్ము. నీవు మానవహోతల కన్న పూర్వపు హోతవు. ఆజ్యముచే దేవతల దేహములను వర్ధిల్లచేయుము. ఆ దేవతలు 'స్వాహా' అని సమర్పించిన దానిని ఆరగింతురుగాక.

15. స్వాహా దేవేభ్యో దేవేభ్య స్స్వాహా.

అయిదవ అనువాకము

1. పశువులు ప్రజాపతి వలన కలిగినవి. వానికి రుద్రుడు అధిపతి. వానిని "ప్రజాపతేర్జాయమానాః" "ఇమామ్ పశుమ్" ఇత్యాది మంత్రములచే పశూపకరణము చేయవలెను. అది యజమాని నిరపరాధత్వము కొరకు అగును. ప్రజాపతి మరియు అగ్నిదేవతల కొరకే పశువును ఆలంభనము చేసినట్లగును.

2. యజమాని రెండు కాళ్లవాడు. అందువలన రెండు మంత్రములచే ఉపాకరణము చేయవలెను.

3. ఉపాకరణము చేసిన యజమాని "ప్రజానన్తః" ఇత్యాది అయిదు మంత్రములచేత హోమము చేయవలెను.

4. విశసనమునకు కొనిపోవు పశువు పృష్ఠభాగమును యజమాని చేతితో తాకిన మరణించును. దానిని నివారించుటకే యజమాని ప్రాణము - పశుప్రాణము వలె - అనేక విధములు అగును గాక, అని చెప్పబడినది.

5. శాంతి కొరకు గాను 4. 9 మంత్రముచే అధ్వర్యుడు హోమము చేయవలెను.

6. పశు విశసనకర్తలగు 4. 10 మంత్రమును అనుసరించియే ఉన్నది.

7. హోమ నిమిత్తము వపను తెచ్చునపుడు అగ్ని నుండి యజ్ఞము తొలగిపోవును. ఆ దోష నివారణార్థము వపపైభాగమున హోమము చేయవలెను. ఆ విధముగా చేసిన అగ్నినుండియే యజ్ఞమును పొందిన వాడగును. అంతేకాక పక్వము అయినట్లు అగును.

8. కొందరు దేవతలు హోమమునకు పూర్వము స్వాహాకారమున సంతోషించెదరు. కొందరు హోమము చివరన స్వాహాకారమున సంతోషించెదరు. కొందరు హోమము చివరన స్వాహాకారమున సంతోషించెదరు. కావున యజమాని "స్వాహా దేవేభ్యః" "దేవేభ్యః స్వాహా" అని హోమము చేయవలెను. అందువలన ఉభయ ప్రకార దేవతలను సంతోష పెట్టినవాడు అగుచున్నాడు.

ఆరవ అనువాకము

1. నిర్దిష్ట దేవతలను అతిక్రమించి యజ్ఞము చేయువాడు దేవతలచే విడువబడుచున్నాడు. అందువలన అతడు దరిద్రుడు అగుచున్నాడు.

నిర్దిష్ట దేవతలను అనుసరించి యజ్ఞము చేయువాడు దేవతలచే విడువబడుటలేదు. అందువలన అతడు ధనము కలవాడు అగుచున్నాడు.

అగ్ని దేవతాక ఋక్కులచే అగ్నీధ్రమును అభిమర్శించవలెను. విష్ణుదేవతాక ఋక్కుచే హవిర్ధానమును అభిమర్శించ వలెను.

అగ్ని దేవతాక ఋక్కులచేత స్రుక్కులను, వాయుదేవతాక ఋక్కులచేత వాయువ్య గ్రహములను, ఇంద్ర దేవతాక ఋక్కులచే సదస్సును అభిమర్శించవలెను.

ఆ విధముగా చేసిన నిర్దిష్ట దేవతలను అనుసరించియే యజ్ఞము చేసినట్లగును. అతడు దేవతలచే విడువబడిన వాడు కాకుండును. అంతేకాక ధనవంతుడు అగును.

2. ద్రోణకలశమా! నీవు పృథివీ రూపమవు. నిన్ను అగ్నితో కూర్చుచున్నాను.

ఆదవనీయ పాత్రమా! నీవు వాయురూపమవు. నిన్ను అంతరిక్షముతో కూర్చుచున్నాను.

పూతభృత్ పాత్రమా! నీవు స్వర్గరూపమవు. నిన్ను సూర్యునితో కూర్చుచున్నాను.

3. జుహువు, ఉపభృత్తు, ధ్రువము అనెడి స్రుక్కులను వేరువేరుగా సూర్యకాంతిచే పరిరక్షించుచున్నాను.

4. ఊర్ధ్వపాత్రమా! అగ్ని నిన్ను రక్షించును గాక. గాయత్రి నిన్ను రక్షించును గాక. నీవు సోమరసము నింపు ఉపాంశు పాత్రవు అగుచున్నావు.

5. ఊర్ధ్వపాత్రమా! సోమదేవత, త్రిష్టుప్ ఛందస్సు నిన్ను రక్షించును గాక. నీవు సోమరసము నింపు అంతర్యామ పాత్రవు అగుచున్నావు.

ఇంద్రదేవత, జగతీ ఛందస్సు నిన్ను రక్షింతురుగాక. నీవు ఇంద్రవాయుదేవతాక సోమము నింపుపాత్రవు అగుచున్నావు.

బృహస్పతి, అనుష్టుప్ ఛందస్సు నిన్ను రక్షింతురు గాక. నీవు మిత్రావరుణ దేవతాక సోమరసపాత్రవు అగుదువుగాక.

అశ్వినీదేవతలు, పంక్తి ఛందస్సు నిన్ను రక్షింతురు గాక. నీవు అశ్వినీదేవతాక సోమరసపాత్రవు అగుదువుగాక.

చంద్రుడు, సతోబృహతీ ఛందస్సు నిన్ను రక్షింతురు గాత. నీవు మన్థి సంబంధ సోమరసపాత్రవు అగుదువు గాక.

విశ్వేదేవతలు, ఉష్ణిక్ ఛందస్సు నిన్ను రక్షింతురుగాత. నీవు ఆగ్రాయణ సోమరస పాత్రవు అగుదువుగాక.

ఇంద్రుడు, కకుప్ ఛందస్సు నిన్ను రక్షింతురుగాక. నీవు ఉక్థ సోమరసపాత్రవు అగుదువుగాక.

పృథివి, విరాట్ ఛందస్సు నిన్ను రక్షించునుగాక. నీవు ధ్రువ సోమరసపాత్రవు అగుదువుగాక.

ఏడవ అనువాకము

1. అధ్వర్యుడు యాగవిధులందు ఆలస్య ప్రమాదాదుల వలన అభీష్టనాశము చేయును. యజ్ఞనాశము యజమానికి బాధలు కలిగించును. కాని అది అంతకు ముందే అధ్వర్యుని బాధించును. దానిని నివారించుటకు గాను అధ్వర్యుడు 'ఆసన్యా' ఇత్యాది మంత్రములచే అగ్నీధ్ర స్థానమునందు ఆజ్యహోమము చేయవలెను. అందువలన అధ్వర్యుడు తాను సుఖము పొందుచున్నాడు. యజమాని దుఃఖ రహితుడు అగుచున్నాడు.

2. అగ్నీ! శయనమునకు, ఆసనమునకు, గాయత్రీ కర్తృకమైన శత్రుపరాభవము కొరకు నీకు స్వాహా. త్రిష్టుప్ కర్తృకమైన శత్రుపరాభవము కొరకు నీకు స్వాహా. జగతీ కర్తృకమైన శత్రుపరాభవము కొఱకు నీకు స్వాహా.

ప్రాణాపానములారా! మృత్యువు నుండి నన్ను రక్షించండి. నన్ను విడిచిపోకండి.

3. యజమానులు పరస్పర మాత్సర్యముతో సోమయాగములు చేయుదురు. వారి విషయమున దేవతలును, ప్రాణాపానములు పరస్పర విరుద్ధములగును. ఛందస్సులే పరస్పర అనుకూల, విరుద్ధ కారకులు. కావున యజమాని మంత్రముల చేతనే విరుద్ధ ఛందస్సులను నశింపచేయును.

4. ప్రకృష్ట గతి కల ఆజ్యస్తోత్రములు యజమానికి అభిజయము కలిగించును. మరుత్వతములగు ఆజ్యస్తోత్రములను ప్రారంభించునట్టి ఋక్కులు యజమానికి విజయము కలిగించును. బృహత్సామా, రథన్తరసామములు రెండును సోమయాగమున ఆచరించదగినవి అగుచున్నవి.

5. రథంతరసామము భూలోకరూపము. బృహత్సామము ద్యులోకరూపము. ఈరెండింటి వలన యజమాని తన ప్రత్యర్థిని ఉభయలోకములనుండి పడగొట్టుచున్నాడు.

రథంతరసామము వర్ధమాన రూపము. బృహత్సామము భవిష్యత్ రూపము. ఈ రెండింటి వలన యజమాని తన ప్రత్యర్థిని వర్ధమాన భవిష్యత్తులు లేనివానిగ చేయుచున్నాడు.

రథంతర సామము భూతకాల శ్రేయోరూపము. బృహత్సామము. భవిష్యత్ శ్రేయోరూపము. ఈ రెండింటి వలన

యజమాని తన ప్రత్యర్థిని భూత భవిష్యత్ శ్రేయస్సులు లేనివానిని చేయుచున్నాడు.

రథంతర సామము పరిమిత శ్రేయోరూపము. బృహత్సామము అపరిమిత శ్రేయోరూపము. ఆ రెండింటి వలన యజమాని తన ప్రత్యర్థిని పరిమిత, అపరిమిత శ్రేయస్సులు లేనివానిగ చేయుచున్నాడు.

6. విశ్వామిత్ర, జమదగ్నులు వసిష్ఠునితో స్పర్థవహించినారు. అప్పుడు జమదగ్ని 'విహవ్య' సూక్తమును కనిపెట్టినాడు. ఆ సూత్రము చేతనే జమదగ్ని వసిష్ఠుని బల వీర్యములను నశింపచేసినాడు.

యజమాని విహవ్యమును ప్రయోగించినచో అతని ప్రత్యర్థి యొక్క బలవీర్యములను నశింపచేసినవాడు అగుచున్నాడు.

7. ఏ యజమాని ఎక్కువ యజ్ఞక్రతువులు చేయునో అతడు తన ప్రత్యర్థి యొక్క దేవతలను పడగొట్టుచున్నాడు.

యజమాని చేయుచున్న సోమయాగము సమాప్తమగుచుండగా ఒకవేళ ప్రత్యర్థి ద్వాదశస్తోత్రప్రయుక్త అగ్నిష్టోమ యాగమును ఆచరించినచో యజమాని పంచదశ స్తోత్రప్రయుక్త ఉక్థ్యనామక యాగము చేయవలెను.

యజమాని ఉక్థ్యము సమాప్తమగుచుండగా అతని ప్రత్యర్థి ఉక్థ్యమును అనుష్ఠించినచో యజమాని ఏకోనత్రింశత్ స్తోత్ర ప్రయుక్తమైన అతిరాత్రయాగము చేయవలెను.

యజమాని ఆవిధముగా చేసినట్లయిన ప్రత్యర్థి యొక్క దేవతలను నశింపచేసిన వాడగును. స్వయముగా ధనవంతుడగునని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. జలములారా! మీరు నిగ్రాభ్యములు కండు. దేవశ్రుతులు కండు. ఆయుర్మే తర్పయత - నా ఆయువును తృప్తిచెందించుడు. ప్రాణం మే తర్పయత - అపానం మే తర్పయత. వ్యాసం మే తర్పయత - చక్షుర్మే తర్పయత. శ్రోత్రంమే తర్పయత. మనోమే తర్పయత. వాచంమే తర్పయత. ఆత్మానం మే తర్పయత. అంగాని మే తర్పయత. ప్రజాం మే తర్పయత. పశూన్మే తర్పయత. గృహాన్మే తర్పయత. సర్వగణం తర్పయత. నాయొక్క పుత్రభృత్యాదులను తృప్తి చెందించుము.

నాకు చెందిన వాటిని అన్నింటిని తృషాది రహితులను చేయుము.

(1. నితరాం గ్రహీతవ్యాః నిగ్రాభ్యాః - ఎక్కువగా తీసికొనబడునది. 2. దేవైః శ్రూయన్తే ఇతి దేవశ్రుతః - దేవతలు

వినునట్టివి.)

2. ఓషధులు సోమమునకు ప్రజలు. ప్రజలే కదా రాజునకు ఇచ్చువారు.

ఓషధులారా! మీరు ఉపకరించుటకే పుట్టినవారు. యజ్ఞము కొరకు పుట్టినవారు. మిమ్ము మేము మనస్ఫూర్తిగా వర్ధిల్లచేయుచున్నాము. మీరు ఇంద్రదేవతాకములు. మేము మీ సేవయందే ఉందుము.

సోమలతారూప దేవతలు ఇంద్రునితో సమైక్యత చెంది ప్రాతస్సవనమున సోమమును అనుమతింతురు గాత అనునది మంత్రార్థము. అందువలన యజమాని సోమరూప ప్రజనుండియు, సోమదేవతనుండియు అనుమతి పొంది అభిషవించవలెను.

3. సోమము అభిషవించ బడునపుడు నేల రాలిన తొలి అంశము యజమాని బలవీర్యములను, సంతానమును, పశువులను నశింపచేయగల సామర్థ్యము కలిగి ఉండును.

ఆ దోషనివారణకుగాను 'ఆమ్మాస్కాని' మంత్రములచే అభిమంత్రించవలెను. 'నేలరాలిన సోమపు తొలి అంశమా! నీవు బలవీర్యములు, సంతానము, పశువులతో కూడ నావద్దకు మరలి రమ్ము. నా బలవీర్యములను, సంతానమును, ప్రజలను నశింపచేయకుము, అని మంత్రము వచించుచున్నది.

యజమాని దీనిని బలవీర్యాదులు నశించకుండుటకు ఆశీస్సుగనే స్వీకరించవలెను.

4. భూమి మీద సోమరస బిందువు పడినది. ఆ పడిన బిందువు హుతమగును. పృథివ్యాదిమూడు లోకములందు సంచరించును. ఆ బిందువును అది పడిన దిశన కాక ఏడు దిక్కులందును హోమము చేయుచున్నాను.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. దేవతలను దేవతల కీర్తితోను, మనుష్యులను మనుష్యుల కీర్తితోను చేర్చునట్టి యజమాని దేవతలందు దేవతల యశస్సు కలవాడును, మనుష్యులందు మానవ యశస్సు కలవాడును అగును.

అందుకుగాను యజమాని ఆగ్రాయణ గ్రహము కన్న మున్న గ్రహించవలసిన గ్రహములను ఉపాంశువుగా గ్రహించవలెను. ఉక్థ్యాది గ్రహములను ఉపబ్దికలవానిగ గ్రహించవలెను. అప్పుడు దేవతలను దేవతల కీర్తితోనూ, మానవులను మానుష కీర్తితోను చేర్చినట్లగును. అందువలన యజమాని దేవతలందు దేవతల కీర్తి కలవానిగను, మానవులందు మానవుల కీర్తి కలవాడుగను అగుచున్నాడు. ఇది నిశ్చయము.

2. మేము ప్రాతస్సవనమును అనుష్ఠించుచున్నాము. అగ్ని మమ్ము రక్షించునుగాత. ఈ అగ్ని సర్వమానవులకు స్వామి. అతడు మహిమాన్వితుడు. లోకములకు సుఖములు సమకూర్చువాడు. అతడు మా పాపములకు క్షయము కలిగించును. మమ్ము పావనులను చేయును. అగ్ని మాకు ధనము ప్రసాదించునుగాత. మేము అన్నవంతులము ఆయుష్మంతులము అగుదుముగాక.

(ప్రాతస్సవన సమాప్తి హోమము చేయవలెను.)

3. మేము మాధ్యందిన కర్మను అనుష్ఠించుచున్నాము. మమ్ము ఇంద్రుడు, మరుత్తులు, సర్వదేవతలు విడువకుందురుగాత. మేము దీర్ఘాయువులము అగుదుముగాక. దేవతలకు ఇష్టములగు స్తోత్రములు చదువుదుముగాక. దేవతలు మమ్ము తమ అనుగ్రహ వీక్షణములందు ఉంచుకొందురుగాత.

(మాధ్యందిన సవర సమాప్తి హోమము చేయవలెను.)

4. ఇది తృతీయమగు సాయం సవనము. దీనికి చమసగణదేవతలు, సత్యదేవతలు ప్రేరణ కలిగించినారు. అట్టి యజ్ఞమును ఇంద్రాది దేవతలును, స్వర్గమునకు చేరినవారును, పండితులగు ఋత్విజులును ధనసంపన్నము చేయుదురుగాక. దీనిని గొప్పయాగముల సరసన చేర్చెదరుగాత.

(సాయంసవన సమాప్తి హోమము చేయవలెను.)

5. కొన్ని ఆహుతులు ఆయతనవతములుగా హోమము చేయబడును. మరికొన్ని అనాయతనముగా హోమము చేయబడును. ఆఘారవతములగునవి ఆయతనవతములు. ఆఘారవతములు కానివి అనాయతనవతనములు.

'దేవతలారా! మా యజ్ఞమును ఓషధులు, పశువులు, ప్రజలు, సర్వభూతములను హింసించకుండ చేయండి. సోమదేవతా! నీవు హింసారహితుడవు. ఈ యజ్ఞమును నేతితో వలె తడుపుము, అనునది మంత్రార్థము.

అందువలన యజమాని అనాయతన ఆహుతులను సహితము ఆయతనవతముగా చేయుచున్నాడు. ఈ విషయములను గ్రహించిన యజమాని సకల జనులకు జీవనారాధుడు అగుచున్నాడు.

6. రుద్రదేవా! ఈ సంస్రావ హవిస్సు నీ భాగము అయి ఉన్నది. ఈ భాగము నీకే అందవలెనని దేవతలు నిర్ణయించినారు. ఈ భాగమును స్వీకరించుము. నీవు గోపాలనమును, ధనసమృద్ధిని సుపుత్రుని, ఏడాదికి కలుగు ఓషధులను మంగళకరములు చేయువాడవు.

7. మనువు తన కుమారులకు పంచి ఇవ్వదగిన తన ధనమును పంచి ఇచ్చినాడు. వేదాధ్యయనము చేయు

నాభానేదిష్టుడను తన పుత్రునకు భాగము పంచి ఇవ్వలేదు. అతడు తండ్రిని 'నన్ను భాగరహితుని ఏల చేసినా'వని అడిగినాడు. తండ్రి నేను 'నిన్ను భాగరహితుని చేయలేదు' అన్నాడు.

8. తండ్రి కొడుకునకు చెప్పుచున్నాడు:-

అంగిరో ఋషులు సత్రయాగము చేయుచున్నారు. వారికి నాభానేదిష్ట బ్రాహ్మణము తెలియకున్నది. అందువలన మీరు స్వర్గమార్గమును తెలియలేకున్నారు. నీవు వారికి ఆ బ్రాహ్మణము చెప్పుము. ఆ ఋషులు సత్రయాగము పూర్తి చేసి స్వర్గమునకు చేరుదురు. అట్లు వెళ్లునపుడు వారి పశువులు మున్నగు సంపదను నీకు ఇచ్చెదరు.

తండ్రి చెప్పినట్లే నాభానేదిష్టుడు మహర్షులకు ఆ బ్రాహ్మణమును చెప్పినాడు. వారు స్వర్గమునకు వెళ్లుచు తమ పశుసంపదను ఆ బాలునకు ఇచ్చినారు.

9. అంగిరులు నాభానేదిష్టునకు యజ్ఞశేష పశువులను ఇచ్చినారు. అతడు ఆ పశువులను తన ఇంటికి తోలసాగినాడు. అప్పుడు రుద్రుడు అతనిని అడ్డగించినాడు.

రుద్రుడు :- ఈ పశువులు నావి. నీవు తోలుకొని పోరాదు.

నాభానేదిష్టుడు:- మహర్షులు నాకు ఈ పశువులను ఇచ్చినారు. నేను తోలుకొని పోవుచున్నాను.

రుద్రుడు:- యజ్ఞశేషమునకు వారు స్వాములు కారు. యజ్ఞశేషద్రవ్యమునకు నేను స్వామిని అగుదును. కావున నా అనుమతి లేక నీవు ఈ పశువులను తీసికొని వెళ్లజాలవు. నా అనుమతి కొరకు నీవు నన్ను యజ్ఞమున భాగస్వామిని చేయుము. అప్పుడు నేను నీ పశువులను హింసించను.

అప్పుడు నాభానేదిష్టుడు సంస్రావ హవిస్సును హోమము చేసినాడు. అందు వలన రుద్రుడు అతని పశువులను హింసించలేదు.

10. యజమాని ఈ విషయములు తెలిసికొనవలెను. మన్దిన గ్రహము నుండి సంస్రావమును హోమము చేయవలెను. అప్పుడు రుద్రుడు యజమాని పశువులను హింసించకుండును.

పదవ అనువాకము

1. జుష్టోవాచో భూయాసం జుష్టోవాచస్పతయే దేవీవాక్ ।
యద్వాచో మధుమత్తస్మిన్మాధాః స్వాహా సరస్వత్యై ॥

వాగ్దేవి అనుగ్రహము కలవాడను అగుదును గాక. వాచస్పతి అనుగ్రహము కలవాడను అగుదును గాక. తల్లీ వాగ్దేవీ! మాటలలో మధురమైన వానిని నా నాలుక మీద నిలుపుము. సరస్వత్యై స్వాహా.

2. వాగ్దేవీ! కర్మానుష్ఠానమునకని యజమాని ఈ ఋత్విక్కులను వరించినాడు. అతని యందు ఋక్ స్తోమమును సమృద్ధము చేయుము. గాయత్రి సామసహిత రథన్తర సామమును సమృద్ధము చేయుము. బృహత్ సామమున గాయత్రి వర్తనిగా సమృద్ధము చేయుము.

3. సోమరాజమా! నీ సంబంధియగు రసలేశము అధిషవణ ఫలకము నుండి జారిపడినను అధ్వర్యుని చేతి నుండి జారిపడినను - దశాపవిత్రము నుండి జారిపడినను అది ఇంద్రుని కొరకు హుతము కావలెనని హోమము చేయుచున్నాను.

4. లాజలనుండియు పురోడాశమునుండియు, ధాన్య, సోమముల నుండియు మన్థినగ్రహము నుండియు, శుక్రగ్రహము నుండియు నేలమీద జారిపడిన లేశము ఇంద్రుడవైన నీకు చెందునట్లుగా స్వాహాకారముచే హోమము చేయుచున్నాను.

5. సోమమా! నీ యొక్క రసబిందువు మధురమైనది. బలము నిచ్చునది. స్వాహాకృతమై ద్యావాపృథివ్యంత రిక్షములందు పడునది. అచటినుండి మరలి దేవతలను చేరును. స్వాహాకృతమగు ఆ బిందువును ఇంద్రుని కొరకు హోమము చేయుచున్నాను.

6. ఋత్విజులలో అధ్వర్యుడు ప్రథముడుగా ప్రవర్తించుచున్నాడు. అతడు స్తోత్రములచే యజించవలెనని అభిజ్ఞుల వాక్కు.

వాగ్దేవి దేవతలను గూర్చి ఋజు మార్గమున సాగునది. అధ్వర్యుడనగు నాయందు యశస్సును పశువులందు ప్రాణములను నిలుపునది. నాకు, యజమానికి సంతానము కలుగచేయునది. సరస్వతి అగ్రగామి. ఆమె మాముందు నడుచునుగాక అనునది మంత్రార్థము అట్లనుట వలన సరస్వతినే యజించినట్లగును.

7. ఋత్విజులు ఐన్ద్రవాయవాది గ్రహములను చేతబట్టి బహిష్పవమాన స్తోత్రమునాకై సాగవలెను. అందువలన యజమానికి గృహరూప స్థానము కలిగించినట్లగును.

8. ఋత్విజులు పునరావృత్తి రహితులు. వారు బహిష్పవమాన స్తోత్రమునాకై సాగుచున్నారు. సామగాయకులు పునరావృత్తి రహితులు. వారు "ఉపాస్మైగాయతే" త్యాది తొమ్మిది ఋక్కులచే నుతించుచున్నారు. వారు మరలి రావలెను. యజమాని వద్ద ఉండవలెను. యజ్ఞము విష్ణుస్వరూపము. కావున విష్ణుసంబంధ మంత్రములచే యజ్ఞము

చేయవలెను.

9. విష్ణుదేవా! నీవు మాకు ఎంతో దగ్గరివాడవు. మా అపరాధములను మన్నించువాడవు. మాకు సుఖములను ప్రసాదించుము. నీకు సంబంధించిన సోమరసధారలు మధుశ్చుతములు అగునుగాక. తరగకుండనిండునుగాత. అట్లని మంత్రము చెప్పినది.

అందువలన పూర్వపాత్రలందలి సోమము శుష్కమైనచో మరల వృద్ధినొందును.

పదకొండవ అనువాకము

1. అగ్ని వలన సమస్త జనులు సంపదలు పొందుచున్నారు. ప్రతిదినము కీర్తిదాయకము, సుపుత్రదాయకమగు ధనమును పొందుచున్నారు.

2. అగ్నీ! నీవు ప్రాణవంతుడవు. ఈ యజ్ఞమును గోమంతము, అజవంతము, అశ్వవంతము చేయుము. ఋత్విక్కులతో కూడిన దానినిగా చేయుము. సర్వదేవతలు అభిమానించు దానినిగను, అన్నముగల దానిగను, ప్రజలు గల దానిగను, దీర్ఘకాలము సాగుదానిగను, బహుధనోపేతముగను, విస్తీర్ణ మూలముగల దానిగను విద్వత్ సభతో కూడిన దానిగను చేయుము.

3. సౌమ్య హవిస్సు యొక్క యాజ్యాపురోనువాక్యలకు "ఆప్యాయస్వ" "సంతే" అనునవి ప్రతీకలు.

4. త్వష్ట కర్మములందు ముఖ్యుడు. విశ్వరూపుడు. అతనిని ఆహ్వానించుచున్నాము. అస్మాకమస్తుకేవలమ్ - అతడు మావాడు మాత్రమే అగునుగాక.

5. త్వష్టదేవుడు త్రివర్గసేవియు, చక్కగా పోషించువాడును, చిరంజీవియు, సత్యవాదియు, దేవకామియు, వీరుడును అగు పుత్రుని ఇవ్వగలవాడు. అతడు మాకు అటువంటి పుత్ర పౌత్రాదులను ప్రసాదించునుగాత. తదుపరి దేవతలకు అన్నము సమకూర్చునుగాత.

6. "ప్రణోదేవీ సరస్వతీ" అనునది పురోక్తయాగము నందలి చతుర్థహవిస్సు. "ఆనోదివో బృహత" ఇత్యాదికము ఆ హవిస్సునకు యాజ్య. ఆ యాజ్యా పురోనువాకములకివి ప్రతీకలు.

7. సరస్వన్నామక దేవతాకమగు యజ్ఞము మమ్ము వర్థిల్లచేసినది. ఆ యజ్ఞము మాకు పుత్రులను, అన్నమును ప్రసాదించునుగాక.

8. సముద్రమా! నీ తరంగములు మధురములు ఆజ్యరూపములగు జలములను ప్రవహింపచేయునవి. నీ తరంగములు మాకు సుఖప్రదములు అగునుగాక.

9. సరస్వన్నామక దేవతాకమగు యజ్ఞఫలమును సమస్త పశువులు మానవులు అందుకొనుచున్నారు. ఆ యజ్ఞము వర్షము కలిగించుచున్నది. ధనపుష్టిగల యజమాని ఆ యజ్ఞమునందు నిమగ్నుడు అయి ఉన్నాడు. అట్టి సరస్వద్దేవుని మమ్ము రక్షించవలసినదని ఆహ్వానించుచున్నాము.

10. సముద్రుడు ద్యులోక అర్వుడు. స్వర్గమునకు ఎగురునపుడు పక్షిరూపుడు. చక్కని రెక్కలు కలవాడు. గొప్పవాడు. జలమును వర్షించువాడు. ఓషధుల గర్భములందు ఉండువాడు. వాన కురిపించి అందరిని సంతోషపెట్టువాడు. అట్టి సారవంత సముద్రుని మమ్ము రక్షింపుమని ఆహ్వానించుచున్నాము.

11. సినీవాలీ! నీవు దేవతలకు సోదరి వంటి హితకారిణివి. మహాస్తోత్రములు ఉన్న దానవు. మా హవిస్సులను స్వీకరించుము. మా సంతానమును వర్ధిల్లచేయుము.

12. సినీవాలి చక్కని చేతులు కలది. బహు చక్కని అంగుళులు కలది. ప్రోత్సాహము కలిగించునది. బహు యజ్ఞములకు ప్రేరణ కలిగించునది. ఋత్విజులారా! అట్టి సినీవాలిని హవిస్సులతో యజించండి.

(చంద్రకళ కనిపించు అమావాస్య సినీవాలి. యా పూర్వ్యామావాస్యా సా సినీవాలి అని ఐతరేయము.)

13. 'ఐన్ద్రీ ఉత్తమో భవతి' అనునది సప్తమ హవిస్సు. "ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి" 'ఇన్ద్రం నరః' దానికి పురోనువాక్య యాజ్య ప్రతీకలు.

14. ఇవి పొగలు. కారు మబ్బులను కలిగించునవి. అవి నీటిని మోయునవి. రెక్కలు చాచినట్లు కనిపించునవి. మబ్బులు సూర్యుని కిరణములను ఆచ్ఛాదించి ద్యులోకమునకు ఎగురునట్టివి. మబ్బులు పొగనుండి ఏర్పడినవి. నీటిని పీల్చినవి. వర్షించుటకు సాగుచున్నవి. వర్షము నేతివలె కురిసి నేలను తడుపుచున్నది.

15. ధూమము బంగరు రంగు గల అగ్ని కేశముల వలె ఉన్నది. అది మేఘమై, మేఘమునందలి మెరుపై ఆకాశరూపమును అగుపించ అరుగుచున్నది. అది గాలివలె కదలిక కలిగి వేయువేగవంతమై ఉన్నది. విద్యుత్కాంతులు విరజిమ్ము చున్నది. ఆ ధూమరూప మేఘము - మా కొఱకు - వర్షించును గాత.

పొద్దుపొడుపు కనిపించకుండ మబ్బులు క్రమ్మును గాత. పంట భూములు పండి యశోవంతములు అగునుగాక. నీటి కొరకు తపించు భూములు సస్యశ్యామలములు అగునుగాత.

16. పునర్నవమా! నీ ధూమములు సువర్ణములు - చక్కని రెక్కలు గలవి. పునర్గమనలు. అవి సర్వత్ర నీటి జల్లులు కురిపించుచున్నవి. ధూమముల నుండి మేఘములు కలుగుచున్నవి. మెరియుచున్నవి. కురియుచున్నవి. అప్పుడు మబ్బులు దయదలచుచున్నవి. వ్యాపించుచున్నవి. విస్తారముగ వర్షధారలు రాలుచున్నవి. మబ్బులు ఉరుముచున్నవి.

17. గాలివాన కలిగినపుడు ఉరుములు, మెరుపులు ఉరుకుచున్నవి. తల్లి ఆవు దూడను వలె గాలి మబ్బును చేరుచున్నది.

18. మరుత్తులారా! మీ వద్ద వజ్రాయుధము ఉన్నది. దానితో మీరు ఆటలాడుదురు. అప్పుడు మీరు మహాధ్వని గల గర్జన చేయుదురు. పర్వతములు గొప్పవి, అత్యున్నతములు, అయినను మీ గర్జనలకు భయపడును. ఎత్తులో ద్యులోకమునంటు సానువు గడగడలాడుచున్నది.

మరుత్తులారా! మీరు నీటివలె వ్యాపించండి. ఆటలాడండి. ఉరుకులు పెట్టండి.

19. అశ్వమా! ఆక్రందించుము. గర్జించుము. నీరు నిండిన రథము వంటి మేఘముతో పాటు సాగుము. మబ్బు డొక్కలో నీరు నింపుము. తెరచిన తలుపుల వంటిదియు, తోలు తిత్తి వంటిదగు మేఘములను ఆకర్షించుము. మిట్ట పల్లములు ఏకమగునట్లు వాన కురిపించుము.

(అప్సుయోనిర్వా అశ్వః అని తైత్తిరీయము - అశ్వమనగా జలముల జన్మస్థానము.)

20. అగ్నీ నీవు అజరుడవు. జలములు నీకు స్థానములు. అవి కాంతులను కప్పివేయును. గడ్డితిని పాలిచ్చు పశువు వలె - నీవు కాంతిని కప్పినను నీటిని నశింపచేయకుము.

21. అగ్నీ! నీవు నాశరహితుడవు. నీ స్థానములు అనేకములు. నీ స్వభావము ప్రకాశించుట. నీవు స్వధాన్నములు కలవాడవు. లోకములను తృప్తి చెందించువాడవు. నిన్ను అడిగిన వారలందరకు ఆత్మీయుడవు. నీ యందు - పూర్వీకుల - మాయలన్నియు దాగి ఉన్నవి.

22. మరుత్తులారా! దివినుండి మా కొరకు వర్షమును కొనిరండి. తదుపరి వ్యాప్తిమంతుడై, వర్షింపచేయు ఇంద్రుని జలధారలను ప్రవహింపచేయండి.

ఇంద్రా! నీవు అసువుల నొసగు వాడవు. మాకు నీవు ఉదకములను స్రవింపచేయుము. ఉరుముచు, మెరయుచు అంబరము నుండి మాముందుకు విచ్చేయుము.

23. మరుత్తులు మంచి దాతలు. యజ్ఞములందు ఋత్విగ్యజమానులు నీటిని, నేతిని వలె - మరుత్తులు జలములను

ప్రవహింపచేయుదురు. శిక్షకులు అశ్వమును వలె మరుత్తులు మేఘమును అదుపు నందు ఉంచుదురు. వారు మబ్బులను అక్షయములుగ చేసి గర్జనలతో కూడిన వానలు కలిగింతురు.

24. ఋత్విగ్యజమానులారా! వాయువులు జలదాతలు. మీరు వారిని ఆకలి కలిగి ఏడ్చు బాలిక వలె ప్రార్థించుడు. అన్నపానముల కొరకు ఏడ్చుచున్న బిడ్డను ఊరడించు తలిదండ్రుల వలె వాయువులు ఋత్విగ్యజమానులను అనుగ్రహింతురు.

25. మరుత్తులారా! మీరు మధురజలమున ద్యావాపృథ్వులను తడుపండి. నేలమీద పారు నీటిచే ఓషధులను సారవంతము చేయండి. మీరు చక్కని నీటిని ప్రవహింపచేసిన ప్రదేశమందు సారవంతమగు అన్నమును, మంచి బుద్ధిగల జనులను కలిగించండి.

26. తృతీయ హవిస్సునందలి 'ఉదుత్యం జాతవేదసమ్' ఇత్యాది మంత్రములకు 'ఉదుత్యం' ప్రతీక 'చిత్రందేవానామ్' ఇత్యాది మంత్రమునకు 'చిత్రం' ప్రతీక అగును.

27. అగ్ని శుచిమంతుడు. సముద్రము నందు ఉండువాడు. అగ్నిని ఔర్వభృగువులు, అప్రవాన మహర్షి యజించినారు. మేమును వారివలెనే అగ్నిని అంతటను యజించుచున్నాము.

28. అగ్ని సూర్యుని సంతానము వంటివాడు. ఐశ్వర్యమునకు భోగము వంటివాడు. సముద్రమున ఉన్నవాడు. అతనిని అంతటను యజించుచున్నాము.

29. అగ్ని, వాయువు వంటి ధ్వనిగలవాడు. విద్వాంసుడు. మేఘము వలె సర్వజనులచే అపేక్షించబడువాడు. సముద్రనివాసి. అట్టి అగ్నిని ఉద్దేశించి హోమము చేయుచున్నాము.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మూడవ కాండము నందలి మొదటి ప్రపాఠకము సమాప్తము.

జుష్టోవాచో భూయాసం జుష్టోవాచస్పతయే దేవీవాక్ |
యద్వాచో మధుమత్తస్మిన్నాధాః స్వాహా సరస్వత్యై || 3-1-10-1

రెండవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. పవమాన స్తోత్రములను అనుక్రమముగా పొందుటకు గ్రహించిన యజమాని పవమాన స్తోత్రములను అనుక్రమముగా పొందును. పవమానముల నుండి విచ్ఛిన్నుడు అగుటలేదు.

బహిష్పవమాన స్తోత్రమా! నీవు డేగ వంటి శీఘ్రగతి గలదానవు. గాయత్రి ఛందస్కవు అగుచున్నావు. నేను నిన్ను అనుక్రమముగా అందుకొనుచున్నాను. నీవు నిరాటంకముగా నాకు ఈ కర్మసారమును అందజేయుము.

మధ్యందిన పవమానస్తోత్రమా! నీకు గరుడునివలె ఎగురగల శక్తి ఉన్నది. నీవు త్రిష్టుప్ ఛందస్కవు. నీవు నిరాటంకముగా నాకు ఈ కర్మ సారమును అందజేయుము.

ఆర్భవ పవనమానస్తోత్రమా! నీవు సఘువు అగుచున్నావు. జగతీ ఛందస్కవు. నేను నిన్ను అనుక్రమముగా పొందుచున్నాను. నిరాటంకముగా నాకు ఈ కర్మసారమును అందజేయుము. అట్లని 'శ్యేన్కోపి' మంత్ర త్రయము చెప్పినది.

పవమానముల అన్వారోహణ విధమును తెలిసికొని యాగము చేసినవాడు పరమానములను అనుక్రమముగా పొందును.

2. పవమానపు అవిచ్ఛేద ప్రకారమును గ్రహించిన యజమానికి పరిపూర్ణ ఆయువు కలుగును. అపమృత్యువు కలుగదు. పశువంతుడు, సంతానవంతుడు అగును.

పవమాన సంబంధములగు ద్రోణకలశాది గ్రహములు మంత్రోచ్చారణమున తీసికొనబడుచున్నవి. అట్లుకాక ద్రోణ, ఆధవనీయ, పూతభృత్ గ్రహములను మంత్రము లేకనే తీసికొనబడుచున్నవి. మంత్రముచే గ్రహించక ఉపాకరణ చేసినచో పవమానమును విచ్ఛిన్నము చేసిన వాడగుచున్నాడు. అందువలన అధ్వర్యుని ప్రాణము విచ్ఛిన్నము అగును.

3. సోమరసమా! నిన్ను మట్టి ద్రోణకలశముచే గ్రహించుచున్నాను. నిన్ను ప్రజాపతి కొరకు ముట్టుకొనుచున్నాను.

నిన్ను మట్టితో చేసిన ఆదవనీయ పాత్రచే గ్రహించుచున్నాను. నిన్ను ఇంద్రుని కొరకు స్పృశించుచున్నాను.

నిన్ను మృణ్మయమగు పూతభృత పాత్రచే గ్రహించుచున్నాను. నిన్ను విశ్వేదేవతల కొరకని తాకుచున్నాను.

ఆయామంత్రములచే ఆయా కలశములను అభిమర్శించవలెను - తాకవలెను.

అందువలన అధ్వర్యుడు పవమానమును కొనసాగించిన వాడగును. అప్పుడు యజమాని పరిపూర్ణ ఆయువు కలవాడు అగును. అపమృత్యువు కలుగదు. పశువంతుడు సంతానవంతుడు అగును.

రెండవ అనువాకము

1. సవనములు మూడు - ప్రాతఃకాల, మధ్యందిన, తృతీయములు. వానిలో తృతీయ సవనము నందు సోమము అభిషుతము కాదు. అందువలన తృతీయ సవనమును నశింపచేసినవారు అగుచున్నారు.

ఆ దోషమును నివారించవలసి ఉన్నది. అందుకు ఉపాంశు గ్రహమును హోమము చేయవలెను. ఆ ఉపాంశుపాత్ర యందు అభిషుతము కాని సోమలతాంశమును ఉంచవలెను. దానిని బాణలి యందు వసతీవరీ జలముతో కలిపి అభిషవము చేయవలెను. వసతీవరి జలములతో తడుపుట వలన తృతీయసవనము అంశుమంత మగును. సోమాంశువును బాణలి యందు అభిషవము చేయుట వలన సమస్త సవనములను రసవంతములు, వీర్యవంతములు చేసినట్లగును.

2. ఆదవనీయ, పూతభృత్తులు అనునవి రెండుపాత్రలు. అవి సముద్రము వంటివి. విశాలములు అవినాశ్యములు. సముద్ర తరంగముల వలె ఆ పాత్రలు ఒకదాని తరువాత మరొకటి ప్రవర్తిల్లుచుండును.

ఆ రెండును అహోరాత్ర రూపములు. అందు ఒకటి పగలు జనులు చూచుచు దాటుచున్నారు. రాత్రి కానలేనివారై సేతువు వంటి సాధనమున దాటుచున్నారు.

సూర్యుడు కిరణకేశి. అతడు ఒక్కడే సకలలోకములను ప్రకాశింపచేసి తెలిసికొనుచున్నాడు. రాత్రింబవళ్లు ఎడతెగక సాగుచున్నవి. సూర్యుడు రాత్రులందు నల్లని బట్టకప్పుకొని దాటిపోవుచున్నాడు. రాత్రి జీర్ణమైనంత నల్లని బట్టను విడిచి ధవళ వస్త్రధారియై ఉదయించుచున్నాడు.

3. దేవతలు తమ విజయమునకు యజ్ఞములు చేసినారు. అసురులు సహితము ఆ యజ్ఞములనే అనుష్ఠించినారు. అందువలన దేవతలకు విజయము కలుగలేదు.

అప్పుడు దేవతలు తమకు విజయము కలుగుటకు సోమయాగమును కనుగొన్నారు. దానిని అసురులకు తెలియనీయలేదు. రహస్యముగా అనుష్ఠించినారు.

దేవతలు అగ్నిహోత్రమును ఆచరించుచున్నామని ప్రకటించినారు. దీక్షావ్రతమును ఆచరించినారు. ప్రాతః సాయంకాలములందు అగ్నిహోత్రము చేయుచు క్షీరపాన వ్రతమును అవలంబించినారు. అందువలన రెండు వ్రతములు చేసినవారు అయినారు.

దేవతలు పౌర్ణమాస యజ్ఞము చేయుచున్నామని ప్రకటించినారు. రహస్యముగ అగ్నిషోమీయ పశుకర్మను

ఆచరించినారు.

దర్శయాగము చేయుచున్నామని ప్రకటించినారు. రహస్యముగా ఆగ్నేయ పశుకర్మను చేసినారు.

చాతుర్మాస్య వైశ్వదేవము చేయుచున్నామని ప్రకటించినారు. ప్రాతః సవనమును ఆచరించినారు.

వరుణ ప్రఘాసము చేయుచున్నామని ప్రకటించినారు. మాధ్యందిన సవనమును ఆచరించినారు.

సాకమేధ, పితృయజ్ఞ, త్ర్యంబకములను ఆచరించుచున్నామని ప్రకటించినారు. రహస్యముగ తృతీయ సవనమును ఆచరించినారు.

అసురులు దేవతలు చేయుచున్న యజ్ఞ క్రమమును తెలిసికొనదలచినారు. కాని తెలిసికొనలేక పోయినారు. అప్పుడు అసురులు దేవతలను మనము హింసింపజాలము అనుకున్నారు.

అట్లగుటవలన సోమయాగమునకు అధ్వరత్వము కలిగినది. ఈ అధ్వరానుష్ఠానమున దేవతలకు విజయము లభించినది. అసురులు పరాజితులు అయినారు.

(అసురులు దేవతలను "అధ్వర్తవ్యాః" అన్నారు. హింసింపజాలినవారు కారు అని అర్థము. అందువలన సోమయాగమునకు అధ్వరత్వము సిద్ధించినది.)

4. ఈ విషయములన్నియు గ్రహించి సోమయాగము చేసినవాని శత్రువులు పరాజితులు అగుదురు.

మూడవ అనువాకము

1. సోమమా! నీవు అగ్నిని అంతట వ్యాపింపచేసినావు. ఇంద్రుని అంతట వ్యాపింపచేసినావు. విశ్వేదేవతలను సర్వత్ర వ్యాపింపచేసినావు. నన్ను బ్రహ్మవర్చస్సు కలవాడనుగా చేయుము. సర్వత్ర పావనుని చేయుము.

సోమరాజా! నీవు గోవులకు సుఖశాంతులు కలిగించుము. ప్రజలకు సుఖ శాంతులు కలిగించుము. అశ్వములకు సుఖ శాంతులు కలిగించుము. ఓషధులకు సుఖ శాంతులు కలిగించుము.

ధనపతీ! నీ అనుగ్రహమున మాకు అవిచ్ఛిన్న సంతానము, ధన సమృద్ధి కలుగునుగాక. మేము దాతలము అగుదుము గాక. దానము చేయుటకు మాకు ధనము ప్రసాదించుము.

నీవు అంతటిదానవు. లభించినపుడు నేను నీ యొక్క రసమును సేవింతును. అందువలన నాకు అపేక్షిత ఫలము కలుగునట్లు చేయుము.

2. ఉపాంశు గ్రహమా! నీవు బలమును ఇచ్చుదానవు. నాకు ప్రాణమును, బలమును కలుగజేయుము.
అంతర్యామగ్రహమా! నీవు బలమును ఇచ్చుదానవు. నాకు అపానమును, బలమును కలుగజేయుము.
ఉపాంశు సవన పాత్రమా! నీవు బలమును ఇచ్చుదానవు. నాకు వ్యానమును, బలమును కలుగజేయుము.
ఐంద్రవాయవ పాత్రమా! నీవు బలమును ఇచ్చుదానవు. నాకు వాక్కును, బలమును కలుగజేయుము.
మైత్రావరుణ పాత్రమా! నీవు బలము కలుగజేయు దానవు. నాకు ప్రాణాపానములను, బలమును కలుగజేయుము.
శుక్రా, మన్దిపాత్రలారా! మీరు బలము కలుగజేయువారు. నాకు నేత్రములను, బలమును ప్రసాదించండి.
అశ్వినీపాత్రమా! నీవు బలము కలుగజేయుదానవు. నాకు చెవులను, బలమును ప్రసాదించుము.
అగ్రాయణ గ్రహమా! నీవు బలము కలిగించుదానవు. నాకు జీవాత్మను, బలమును ప్రసాదించుము.
ఉక్థ్యపాత్రమా! నీవు బలము కలిగించుదానవు. నాకు అవయవములందు బలము కలిగించుము.
ధ్రువపాత్రమా! నీవు బలము కలిగించుదానవు. నాకు ఆయుష్యమును, బలమును కలిగించుము.
షోడశిగ్రహమా! నీవు బలమును ఇచ్చుదానవు. నాకు సామర్థ్యమును, బలమును ప్రసాదించుము.

ద్రోణకలశమా! నీవు విష్ణువు యొక్క ఉదరము అగుచున్నావు. బలము కలిగించుదానవు అగుచున్నావు. నాకు వర్చస్సు కలిగించుము.

ఆధవనీయ పాత్రమా! నీవు ఇంద్రుని ఉదరమవు అగుచున్నావు. బలము కలిగించుదానవు అగుచున్నావు. నాకు వర్చస్సు కలిగించుము.

పూతభృతపాత్రమా! నీవు విశ్వేదేవతల జఠరమవు. వర్చస్సును ఇచ్చుదానవు అగుచున్నావు. నాకు వర్చస్సు ప్రసాదించుము.

ఆహవనీయమా! నీవు కః ప్రజాపతివి అగుచున్నావు. నీ పేరు కః. అందువలన 'కస్మై' ప్రజాపతి యందు నిన్ను దర్శించుచున్నాను. సుఖము కొరకు నిన్ను దర్శించుచున్నాను.

ఆహవనీయమా! నిన్ను సోమము సమర్పించి తృప్తి చెందించుచున్నాను. సోమము వలన నిన్ను హర్షింపచేయుచున్నాను. నన్ను అనుగ్రహింపుము. అందువలన నాకు ప్రజ, సేవకులు, వీరులగు పుత్ర, పౌత్రాదులు, వర్చస్సు, బలము, ధనము, పుష్టి కలుగును గాత. సర్వ పాత్రలందు సమిష్టిగా ఉన్న సోమమా! నాకు ప్రాణ, అపానాది సర్వసిద్ధి కలిగించుము. బలము, వర్చస్సు మున్నగునవి ప్రసాదించుము.

3. ఐశ్వర్యవంతుడు కావలెనను కోరిక కలవాడు పాత్రయందలి సోమమును చూడవలెను. పాత్రయందలి సోమము ప్రజాపతి స్వరూపము కదా! యజ్ఞమే ప్రజాపతి అగును. కావున అతడు ప్రజాపతిని తృప్తి చెందించిన వాడు అగును. సంతృప్తి చెందిన ప్రజాపతి యజమానికి ఐశ్వర్యము ప్రసాదించును.

బ్రహ్మవర్చస్సు కోరువాడు పాత్రయందలి సోమమును చూడవలెను. పాత్రయందలి సోమము ప్రజాపతి స్వరూపము. యజ్ఞమే ప్రజాపతి అగును. కావున అతడు ప్రజాపతినే తృప్తిచెందించుచున్నాడు. సంతృప్తుడైన ప్రజాపతి అతనికి బ్రహ్మవర్చస్సు కలిగించును.

ఆరోగ్యము కోరువాడు పాత్రయందలి సోమమును చూడవలెను. పాత్రయందలి సోమము ప్రజాపతి స్వరూపము. యజ్ఞమే ప్రజాపతి యగును. కావున అతడు ప్రజాపతినే తృప్తి చెందించుచున్నాడు. సంతృప్తుడైన ప్రజాపతి అతనికి ఆయుష్యము కలిగించును.

శత్రువును హింసించకోరు యజమాని పాత్రయందలి సోమమును చూడవలెను. పాత్రయందలి సోమము ప్రజాపతి అగును. యజ్ఞమే ప్రజాపతి అగుచున్నాడు. కావున అతడు ప్రజాపతినే తృప్తి చెందించినవాడగును. తృప్తి చెందిన ప్రజాపతి యజమాని శత్రువు యొక్క ప్రాణాపానముల నుండి, వాక్కునుండి, యోగక్షేమముల నుండి, కన్నుల నుండి, చెవులనుండి, ఆత్మనుండి, అంగముల నుండి ఆయువును విడదీయును. అందువలన శత్రువు వెంటనే మరణించును.

నాలుగవ అనువాకము

1. స్ఫ్యః స్వస్తిః - స్ఫ్యః అను యజ్ఞసాధనము మంగళకరము అగును గాత. విఘవః స్వస్తిః. పర్శుః స్వస్తిః. పరశుః స్వస్తిః. వేదిర్నః స్వస్తిః - వేది మాకు మంగళకరము అగునుగాత.

మీరు యజ్ఞసాధనములు. మీరు యజ్ఞమును జరిపించండి. ఈ యజ్ఞమునందు నన్ను గమనించండి.

2. ద్యావాపృథ్వులు నన్ను గుర్తించును గాక. బహిష్పవమాన దేశము నన్ను గుర్తించును గాక. ద్రోణకలశము, సోమము, అగ్ని, దేవతలు, యజ్ఞము, ఋత్విజులు ఈ యజ్ఞమునందు నన్ను గుర్తింతురు గాక.

3. యజ్ఞమును నాశనము చేయు అగ్నికి నమస్కరించుచున్నాను. యజ్ఞపు కీర్తి నాకు లభించునుగాక. ఆ విధముగ ఆహవనీయ అగ్నికి నమస్కరించవలెను. మఖమే యజ్ఞమగును. ఆ యజ్ఞమునే అగ్ని నాశనము చేయుచున్నాడు. కావున అధ్వర్యుడు తనకు హాని కలుగకుండుటకు గాను అగ్నిని నమస్కరించియే సదస్సును సాగించవలెను.

4. యజ్ఞమును నాశనము చేయు రుద్రునకు నమస్కారము. 'నమస్కరించినాను' నన్ను రక్షింపుము, అవి అగ్నీధ్ర అగ్నిని ప్రార్థించవలెను. తనకు హాని కలుగకుండుటకు గాను అగ్నికి నమస్కరించియే సదస్సును సాగించవలెను.

5. "యజ్ఞమును నశింపచేయు ఇంద్రునకు నమస్కారము. నా బలవీర్యములను నాశనము చేయకుము" అని హోతృస్థానీయ అగ్నిని ప్రార్థించవలెను. దీనిని ఇంద్రియ బలములు నశించకుండుటకు ఆశీస్సుగా భావించవలెను.

6. అగ్ని, రుద్ర, ఇంద్రాది దేవతలకు నమస్కరించనిచో వారు సదస్సునందున్న యజమానాదులను బాధింతురు. యజమాని ఆ విషయము తెలియవలెను. వారికి నమస్కరించవలెను. అందువలన దేవతలు అతనిని బాధించరు.

7. ద్యావాపృథ్వులారా! మీరు నమస్కరించని వారి విషయమున ప్రతికూలురు కావచ్చును. నేను నమస్కరించుచున్నాను. మా విషయమున స్థిరసంకల్పులు కండు. మమ్ము ప్రతిబంధకముల నుండియు, పాపములనుండియు రక్షించండి.

8. నేను చేసిన ద్యులోక విషయ దురితము నుండి సూర్యుడు నన్ను రక్షించును గాత.

9. వాయుదేవత అంతరిక్షసంబంధమున నేను చేసిన దురితము నుండి రక్షించును గాత. పృథ్వి సంబంధముగ నేను చేసిన దురితము నుండి అగ్ని నన్ను రక్షించును గాత. పితృదేవతలకు సంబంధించి నేను చేసిన దురితముల నుండి యముడు నన్ను రక్షించును గాత. మానవుల విషయమున నేను చేసిన దురితముల నుండి సరస్వతి నన్ను రక్షించును గాత.

ద్వారరూప దేవతలారా! నాకు సంతాపము కలిగించకండి.

10. నమః సదసే. నమః సదసస్పతయే. మిత్రులకు పురోగాములకు, నేత్రస్థానీయులకు నమస్కారము. నమో దివే - నమః పృథివ్యా.

11. యజమాని స్థానమున మొలిచిన తృణమా! నీవు ఇచటినుండి తొలగుము. నా కంటే చిన్నవాని స్థానమునకు చేరుము.

12. నా కన్న చిన్న వారిని అతిక్రమించి పోవుచున్నాను. నాకన్న పైన ఉన్న వారిని అతిక్రమించి పోవుచున్నాను.

13. నేను ఈనాడు చేయు యజ్ఞమును ద్యావాపృథ్వులు రక్షింతురు గాక.

14. యజమాని సదస్సునందు ప్రవేశించును. అతనిని అనుసరించియే పితృదేవతలు ప్రవేశింతురు. వారు యజమానిని హింసించగల సమర్థులు. అది కలుగ కుండుటకు గాను - సదస్సునందు ప్రవేశించగనే, దక్షిణ ప్రదేశమును దర్శించవలెను. 'పితృదేవతలారా! మీరు ఈ సదస్సునకు విచ్చేయండి. అప్పుడు మీ వలన నేను పితృమంతుడను అగుదును. నా వలన మీరు ప్రజావంతులగుదురు. "పితృమావహం యుష్మాభిర్భూయాసగ్ం సుప్రజసోమయాయాయూయ"

యజమాని తనకు బాధ కలుగకుండుటకు గాను పితృదేవతలకు నమస్కరించి సదస్సునందు ప్రవేశించవలెను.

(నమస్కరించుట ఆదరించుట అగును. కావున అందరకు నమస్కరించవలెనని బోధించుచున్నాడు.)

అయిదవ అనువాకము

1. సేవించతగిన సోమరసమా! దీర్ఘాయువు, సుఖము, ధనసమృద్ధి, వర్చస్సు, మంచిసంతానమును కలిగించుటకు విచ్చేయుము. నా యందు ప్రవేశించుము.

సోమమా! నీవు నివాసము ఏర్పరచుదానవు. మాకు నివాసము కలిగించుటకు విచ్చేయుము. నీవు ధనాదులు అందించగలదానవు. రమ్ము. నా హృదయమున నివసించుము.

2. సోమరసమా! అశ్వినుల బాహువులతో నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

3. సోమరసమా! నీవు జనులను చూచుదానవు. చక్కని చూపుగల నేను నిన్ను దర్శించుచున్నాను.

4. వాగ్దేవత హర్షము కలిగించునది. విఘ్నములను తొలగించునది. యజ్ఞములకు కారణమగునది. ఆ దేవత సోమము సేవించవలెను. తృప్తిచెందవలెను.

వాగ్దేవత హర్షము కలిగించునది. ఎదుట నిలుచునది. అఖండ, అప్రతిహత ప్రారంభము గలది. ఆ దేవత సోమమును సేవించవలెను. తృప్తిచెందవలెను.

సోమమా! నీవు అందరను నీవారలనుగా పరిగణించుదానవు. నాకు శాంతిని, సుఖమును కలిగించుచు ఏహి- విచ్చేయుము.

సోమమా! నీవు హరితవర్ణవు. యజ్ఞము, ఉత్సాహము, ధనసమృద్ధి, యోగ్యసంతానము, శుభములు కలిగించుచు నాయందు ప్రవేశించుము.

సోమరాజా! నన్ను భయపెట్టకుము. నా హృదయమున నీ దీప్తిని కలిగించుము. నా ఇంద్రియబలమును, దీర్ఘాయువును, వర్చస్సును బాధించకుము.

సోమదేవా! నీవు అష్టవసువులు కలదానవు. మనసులు తెలియగలదానవు. గాయత్రీ ఛందస్సు కలదానవు. ఇంద్రుడు, నరాశంసులు, పితరులు సేవించుదానవు. ఇది ప్రాతస్సవన సంబంధ మధుమతము. నన్ను అందరు

అనుమతించినారు. నేను సోమమును సేవించుచున్నాను.

సోమదేవా! నీవు ఏకాదశరుద్రగణములు కలదానవు. మనసులు తెలియగలదానవు. త్రిష్టుప్ ఛందస్సు కలదానవు. ఇంద్రుడు, నరాశంసుడు, పితరులు సేవించుదానవు. ఇది మాధ్యందిన సంబంధిమధుమతము. నన్ను అందరు అనుమతించినారు. నేను సోమమును సేవించుచున్నాను.

సోమదేవా! నీవు ద్వాదశాదిత్యగణములు కలదానవు. మనసులు తెలియగలదానవు. జగతీ ఛందస్సు కలదానవు. ఇంద్రుడు, నరాశంసుడు, పితరులు సేవించుదానవు. ఇది తృతీయ సవనసంబంధి మధువు. నన్ను అందరు అనుమతించినారు. నేను సోమమును సేవించుచున్నాను.

5. సోమమా! నీవు సర్వత్ర వర్ధిల్లుము. నీ బలము విశ్వములందు వ్యాపించును గాత. అన్నము కలుగుటకు కారణమవు అగుము.

6. హరితవర్ణ సోమమా! నా అవయవములను ఆనందపరచుము. నా పుత్రులకు తృప్తి కలిగించుము. నా శిరస్సునందలి సప్తప్రాణములను కాపాడుము. నానాభిని దాటి సాగకుము.

7. మేము సోమరసమును సేవించినాము. అమరులము అయినాము. ఆదిత్యుని దర్శించినాము. ఇంద్రాది దేవతలను పొందినాము. ఇహ మమ్ము శత్రువు ఏమి చేయగలడు? పాపము ఏమి చేయగలదు? మానవ దేహము దాల్చిన హింస అమరులమగు మమ్ము ఏమి చేయజాలదని చెప్పవలెనా!

8. అగ్ని సర్వము తెలిసినవాడు. విచక్షణ గలవాడు. నేను చేయు యజ్ఞమందు లోపములు జరిగిఉండవచ్చు. అగ్ని ఆ లోపములను తెలిసికొని, వానిని తీర్చునుగాత.

9. పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ - అగ్ని మరల నాకు చూపును ఇచ్చినాడు. పునరిన్ద్రో బృహస్పతిః. పునర్మే అశ్వినా యువం చక్షురాధత్త మక్ష్యోః - అశ్వినులారా! మీరు నా కన్నులకు మరల చూపును ప్రసాదించినారు.

(యజ్ఞమున లోపము జరిగినపుడు యజమానికి నేత్ర దోషము కలుగును. అగ్నిని ప్రార్థించినంత దేవతలు మరల దృష్టిప్రసాదింతురు.)

10. సోమదేవా! నీవు యజుస్సులు, స్తోమములు, ఉక్థలు కలదానవు. హరితవర్ణపు ఇంద్రాదులచే సేవించబడిన దానవు. మాధుర్యము కలదానవు. ఎల్లరు ఎరిగిన దానవు. అనుజ్ఞాతుడనైన నీ యొక్క రసమును ఆస్వాదించుచున్నాను.

11. లాజలారా! మీరు అంతటను నిండిఉన్నారు. నన్ను సంతోషముతోను, ధనముతోను నింపండి.

12. పితృదేవా! ఇది మీకు అన్నము అగునుగాక. మిమ్ము అనుసరించు వారికి కూడ ఇది అన్నము అగునుగాక. పితామహా! ఇది నీకు అన్నము అగునుగాక. నిన్ను అనుసరించు వారికి సహితము ఇది అన్నము అగునుగాక. ప్రపితామహా! ఇది నీకు అన్నము అగునుగాక. నిన్ను అనుసరించు వారికి సహితము ఇది అన్నము అగునుగాత.

పితృదేవతలారా! మీరందరు ఈ కర్మయందు మీ మీ భాగములను అనుభవించండి.

13. పితృదేవతలారా! మీ శక్తికి నమః. మీ బలమునకు నమః. మీ జీవాత్మకు నమః. మీ స్వధకు నమః. మీ కోపమునకు నమః. మీ ఉగ్రకార్యమునకు నమః. మీకు నమః.

పితృదేవతలారా! పితృలోకమందు మీ వెంట ఉంటున్నవారు మిమ్ము అనుసరింతురుగాక. ఈ లోకమున ఉంటున్న మీరు నన్ను అనుసరింతురుగాక.

పితరులారా! పితృలోకమున ఉన్న ఇతరులకు మీరు నివాసములు కలిగించండి. ఈ లోకమునందు నాతో ఉంటున్న వారికి నేను నివాసములు కలిగించగలను.

14. ప్రజాపతీ! నీవు కాక అన్యుడు ఈ విశ్వములను సృష్టించజాలడు. సంహరింపజాలడు. కావున మేము ఏది కోరి యజ్ఞము చేయుచున్నామో దానిని మాకు కలిగించుము. మేము ధనపతులము అగుదుముగాక.

15. పురోడాశ శకలమా! నేను దేవతల విషయమున చేసిన పాపములను రూపుమాపుము. మనుష్యుల విషయమున చేసిన పాపములను రూపుమాపుము. పితృదేవతల విషయమున చేసిన పాపములను రూపుమాపుము. స్వవిషయమున చేసిన పాపములను రూపుమాపుము. ఇతరుల విషయమున చేసిన పాపములను రూపుమాపుము. సర్వపాపములను రూపుమాపుము.

16. సోమదేవా! నీవు నీటితో కడుగబడినావు. నరులచే నలగకొట్టబడినావు. యజుస్సులు, స్తోమములు, ఉక్థలచే స్తుతించబడినావు. నీయందు గోవులకు భాగమున్నది. అశ్వములకు భాగమున్నది. పితరులకు భాగమున్నది. ఇతరులు నాకొరకు అనుమతించిన నీయొక్క భాగమును అందరిచే అనుజ్ఞాతుడనై సేవించుచున్నాను.

ఆరవ అనువాకము

1. వృషదాజ్యమా! నీవు గోవుల క్షీరము అగుచున్నావు. సర్వదేవతల దేహము అగుచున్నావు. నేడు నీవు దేవాశ్వములకు గ్రహస్థానమగుచున్నావు. నిన్ను నేను వర్ధిల్లచేయుమన్నాను.

దేవాశ్వముల గ్రహస్థానీయమగు నీవు విష్ణువుకు ప్రీతిపాత్రమవు అగుచున్నావు. సర్వదేవతలచే కోరబడునట్టి వృషదాజ్యమా! విష్ణువు నిన్ను ప్రధానమైన దానిగా స్వీకరించినాడు. నీ మహిమ నేయి, పెరుగులతో వర్ధిల్లును గాక. ఇష్టదేవత కొరకు హుతమైనదియు, సేవించదగినదియు అయిన వృషదాజ్యఫలము నన్ను చేరును గాక. నీవు సర్వదేవతల హితము కోరుదానవు, శ్వేతగోవు యొక్క దుగ్ధమవు అగుచున్నావు.

2. ఇంద్రా! నీ మహిమచే ద్యావాపృథ్వులు నిలిచినంతకాలము, సప్తసముద్రము ఉన్నంతకాలము ఈ పాత్రయందలి సారము నశించకుండవలెనని గ్రహించుచున్నాను.

3. వృషదాజ్యమును నల్లని వలను పక్షి ముట్టినచో యజమానికి సంబంధించిన శూద్రులు నశింతురు. కుక్క ముట్టిన యజమానికి సంబంధించిన చతుష్పాత్తులు నశించును. హోమపాత్రము నుండి వృషదాజ్యము జారిపడినచో యజమాని మరణించును.

4.పశువులే వృషదాజ్యము అగుచున్నది. కావున అది జారిపడినంత పశువులు జారిపడుచున్నవి. కావున యజమాని వృషదాజ్యమును మరల గ్రహించవలెను. అందువలన అతనికి పశువులు మరల లభించును.

5. ప్రాణోవైవృషదాజ్యమ్. కావున వృషదాజ్యము జారిపడినంత యజమాని ప్రాణములు జారిపోవును. కావున అతడు వృషదాజ్యమును మరల గ్రహించవలెను. అందువలన అతని ప్రాణములు తిరిగి చేరుచున్నవి.

6. వృషదాజ్య పాత్రయందు బంగారము వేయవలెను. దానిని యజమాని సేవించవలెను. బంగారము అమృతము. వృషదాజ్యము ప్రాణము. అట్లగుటచే యజమాని ప్రాణములందు అమృతము చేరినట్లగును. బంగారము శత పరిమాణము కావలెను. మానవుని ఆయువు శత సంవత్సరములు. అతని ఇంద్రియములు శతసంఖ్యాకములు.

7. మరల అందుకున్న వృషదాజ్యమును అశ్వమునకు వాసన చూపించవలెను. అశ్వము ప్రజాపతి కంటినుండి పుట్టినది. అందువలన ప్రాజాపత్యమగును. వృషదాజ్యము ప్రాణము. ప్రాణము ప్రజాపతి సృష్టించినది. కావున ప్రాజాపథ్యము. ఏకయోని సంజాతలైన ఈ రెండివలన యజమాని ప్రాణనిర్మాణము చేసినవాడగును.

8. ఏ యజమాని వృషదాజ్యము జారిపడునో అతని యజ్ఞము విచ్ఛిన్నమగుచున్నది. ఆ దోషనివారణమునకు విష్ణుసంబంధ ఋక్కులచే వృషదాజ్యమును పునః గ్రహించవలెను. యజ్ఞము విష్ణుస్వరూపము కదా! అందువలన యజ్ఞము చేతనే యజ్ఞమును వర్ధిల్లచేసిన వాడగును.

ఏడవ అనువాకము

1. సవితృదేవా! ఉద్గాత నీకు స్తుతివాక్యములు పలికినాడు. నీవు ఆ స్తోత్రమును స్వీకరింపుము. యజ్ఞమును ఘనముగా జరిపించుము.

ఉద్గాతలారా! నేను బృహస్పతిని. నేను బ్రహ్మను. నేను ఆజ్ఞాపించుచున్నాను. మీరు ఆయుష్మత్యఋక్కు నుండి తొలగకండి. స్తోత్రశరీరమగు ఋక్కును రక్షించునట్టి సామము నుండి తొలగవద్దు. యజమాని విషయమున మీ ఆశీస్సులు, సదభిప్రాయములు "సత్యాస్సన్తు" నిజములు అగునుగాక. ఋతంవదత - సత్యము పలుకండి. సవితృదేవత అనుజ్ఞపొంది అతనిని కీర్తించండి.

2. స్తోత్రమా! నీవు స్తోత్రములందు ఉత్తమమైనదానవు. శస్త్రమా! నీవు శస్త్రములందు ఉత్తమమైన దానవు. మీయొక్క సారమును నేను ఆర్జించుచున్నాను. మాకు మీ ఉభయుల అనుగ్రహము కలిగినది. మాకు అంగవైకల్యము కలుగుటలేదు. అభీష్టఫలసిద్ధి కలుగుచున్నది. మేము పుత్ర, పౌత్రాదులను, అన్నమును సంపాదించుచున్నాము.

నేను దేవతల కొరకు యాగము చేయుచున్నాను. వారి ఆశీస్సులు సత్యములు అగునుగాత. నా వద్దకు బ్రహ్మవర్చస్సు చేరునుగాత. ఈ యజ్ఞము సంపూర్ణమైనది. ఇది మరల మరల జరుగునుగాత. ఈ యజ్ఞము దేవతలను పాలించును గాత. ఇది మమ్ము మరింత అనుష్ఠాన వంతులను చేయునుగాక. మేము ధనపతులము అగుదుముగాత.

3. యజ్ఞము యజ్ఞకర్తను పిండుచున్నదా! యజ్ఞకర్త యజ్ఞమును పిండుచున్నాడా?

ఎవడు స్తుతుల, శస్త్రముల దోహమును తెలియని వాడై యజ్ఞము చేయుచున్నాడో అతనిని యజ్ఞము పిండివేయుచున్నది. ఆ విధమగు యజ్ఞము చేయుట వలన అతడు దరిద్రుడు అగుచున్నాడు.

ఎవడు స్తుతుల, శస్త్రముల దోహమును తెలిసికొని యజ్ఞము చేయుచున్నాడో అతడు యజ్ఞఫలమును పిండుకొనుచున్నాడు. ఆ విధమగు యజ్ఞము చేయుట వలన అతడు ధనవంతుడు అగుచున్నాడు.

'స్తుతస్యస్తుతమస్యూర్జం.......శస్త్రంగమ్యాత్' అనునది మంత్రము. ఇదియే స్తుతశస్త్రముల దోహము. ఇది తెలిసి యజ్ఞము చేసినవాడు నిశ్చయముగా యజ్ఞఫలమును పిండుకొనుచున్నాడు. ఆ విధముగ యజ్ఞము చేసి ధనవంతుడు అగుచున్నాడు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. శ్యేన రూపమై పతనశీలమైన దానికి స్వాహా. వట్స్వయ మభిగూర్తాయ నమః - స్వయముగా సోమ

సమీపమునకు నిశ్చయముగా వెళ్లుటకు ఉద్యుక్తులైన దేవతలకు నమః.

శత్రువినాశము చేసి, నన్ను పోషించునట్టి దేవతకు స్వాహా. వట్త్స్వయ మభిగూర్తాయనమః.

సర్వము ధరించి, జనులను ప్రఖ్యాపన చేయు దేవతకు స్వాహా. వట్త్స్వయ మభిగూర్తాయనమః.

హోమకర్తలకు శక్తి రూప అన్నమునిచ్చు దేవతకు స్వాహా. వట్త్స్వయ మభిగూర్తాయనమః.

హోమకర్తలకు క్షీరప్రదుడగు ప్రజాపాలకమనువునకు స్వాహా. వట్త్స్వయ మభిగూర్తాయనమః.

సత్యపాలకుడు, స్వర్గము కలిగించు వాడునగు దేవా! మా యజ్ఞము నీకొరకు స్వాహా.

2. హోతచే ఆహ్వానించబడిన దేవతలు మధువు, ఆజ్యములచేత తృప్తినొందుదురు గాక.

3. యజ్ఞపతి చైత్ర వైశాఖమాసములందు జ్యోతిష్టోమ యాగము చేయకుండుట వలన ప్రజలు అన్నము లేనివారై, ఆపదల పాలగుచున్నారని ఋషులు చెప్పిఉన్నారు. అందువలన యజమాని పాపములపాలగుచున్నాడు. కావున విశ్వకర్మ యజ్ఞపతులమైన మమ్ము చైత్ర, వైశాఖమాసములందు జ్యోతిష్టోమము ఆచరించుటకు ప్రోత్సహించునుగాత.

4. ఋషులు ఉగ్రులు. వారికి నమస్కారము. మా కంటికి, మనసుకు సంధానము చేయుమని సవినయ నమస్కారము. ప్రజాపతికి నమస్కారము. అతడు మమ్ము కాపాడునుగాక.

5. విశ్వకర్మా! మేము నిన్ను తప్ప ఇతరులను ఎరుగని వారము. మమ్ము సోమపానము చేసినవారినిగా గుర్తింపుము. యుద్ధములందు ఇతరుల ప్రాణములు కాపాడు ధీరుని వలె మమ్ము రక్షింపుము.

ఈ యజమాని తమోగుణము వలన ఋషుల విషయమున మహాపరాధము చేసినాడు. అతనిని ఆ మహాపరాధము నుండి విముక్తుని చేయుము.

6. కొందరు యాగధనమును భక్షించుచున్నారు. వారిని చూచి అగ్నులు దుఃఖపడుచున్నవి. అట్టి దుష్టకర్మకు సంబంధించిన వినాశము ఈ యాగమునకు కలుగకుండునుగాక. విశ్వకర్మ మా యజ్ఞమును చక్కగా అనుష్ఠింప చేయునుగాత.

7. పితృదేవతలు యజ్ఞము కోరువారు. యజ్ఞము చేయించువారు. పితరులు మమ్ము చూచుచున్నారు. వారికి

నమస్కారము.

పితృదేవతలారా! మేము యజ్ఞమునందు కోరిక లేనివారమై మీకు యజ్ఞము చేయకుంటిమి. ఆ పాపముల నుండి మమ్ము విముక్తులను చేయండి.

8. యజ్ఞమునకు వచ్చినవారందరు సదస్యులగుదురు. వారందరు దక్షిణకు అర్హులు. వారికి దక్షిణలు ఇవ్వని యజమాని సదస్యుల నుండి విడివడిన వాడగుచున్నాడు. అందుకు పరిహారముగా వైశ్యకర్మ హోమములను చేయవలెను. అందువలన యజమాని సదస్యులను సంతోషపరచిన వాడు అగును.

9. దేవతలారా! మీరు మా శరీరములకు చికిత్సచేయండి. పాలగిన్నెలో తోడు వేసిన పెరుగు అగును. ఆ పెరుగు వలన భార్యాభర్తలు అందముగలవారలు అగుదురు. ఆ అందము వలన వారికి పుత్రుడు కలుగును. ధనము కలుగును. అతని వారందరు జ్ఞానవంతులు అగుదురు. అతని గృహము పొంగును.

10. ఆశీర్దధినిచ్చు ఒకే ఇంటనున్న దంపతులకు మంగళము కలుగునుగాత. హింసను విడిచిన పతీ పత్నులకు ధనము కలుగునుగాత. కుండలోని దధి సోమ మిశ్రమును అంతటను చల్లిన యజమాని రోగములనుండియు, దుర్బుద్ధుల నుండియు విముక్తుడు అగునుగావుత.

11. యజమాని భార్యా సహితుడై యజ్ఞము చేయనిశ్చయించి పూర్ణకుంభముతో ఇంద్రునకు ఆశీర్దధి సమర్పించిన వాని భార్య అవయవ పుష్టికలదియు, కోమల స్వరము కలదియు అగునుగాత. అతని పుత్రులు పరిపూర్ణ అవయవములు కలవారును, క్షీణించనివారును అగుదురుగాక.

12. ఇంద్రా! నీవు నాకు బలము కలిగించుము. వర్చస్సుగల సంతానమును, అన్నమును, ధనమును ప్రసాదించుము. నేను శత్రుభూములను ఆక్రమించు కొనుచు ఇతర శత్రువులను ఆజ్ఞాబద్ధులను చేయుదునుగాత.

13. ధ్రువపాత్రమా! నీవు నిత్య సిద్ధి స్వరూపవు అగుచున్నావు. నాకు స్వర్గము కలిగించుము. నీవు ముఖ్యమైనదానవు అగుచున్నావు. నన్ను ముఖ్యుడను చేయుము.

14. ధ్రువపాత్రమా! నా దోసిలి ద్యావాపృథ్వులు కలిసినటువంటిది. అట్టి అంజలిచే నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

15. ధ్రువపాత్రమా! విశ్వమానవ సంబంధులగు సర్వదేవతలును నిన్ను నీచోటునుండి కదలింతురుగాక. నీవు స్వర్గమునందలి దేవతలను, ఆకాశమందలి పక్షులను, భూమిమీద పర్వతాదులను స్థిరపరచుము. నీ చలనమున సమస్త జగములను చలింపచేయుము.

16. గవాది జంగమ జగత్తు వ్యాధి రహితముగను, శోభన మనస్సు కలది అగునట్లును, మా ప్రజలెల్లరు వ్యాధి రహితులుగను, సుమనస్కులుగను అగునట్లును, సర్వదిశలందలి ప్రజలు మాకే అధీనులగునట్లును, ధ్రువమునందున్న సోమరసమును అడుగునకు చేర్చుచున్నాను.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. హోత అధ్వర్యుని అభిముఖముగా ఆహ్వానించినచో ఆ ఆహ్వానము అధ్వర్యుని వజ్రప్రహార రూపమునకు అభిముఖముగ ప్రవర్తింపచేయుచున్నది. కావున ప్రాతః సవనము నందలి శస్త్రములన్నింటికి ప్రతిగరము చెప్పి "ఉక్థశాః" అను మంత్రమున ప్రశంసించవలెను. ఈ మంత్రము నందు మూడు అక్షరములు కలవు. అట్లగుటచే మూడు పాదములు గల గాయత్రిని స్మరించినట్లగును. గాయత్రిచేత వజ్రము అంతర్ధానమగును.

2. మాధ్యందిన సవనగత శస్త్రములకు ప్రతిగరము చెప్పి 'ఉక్థంవాచి' అను మంత్రముచేత హోతను స్తుతించవలెను. నీ వాక్కునందు శస్త్రము చక్కగా ప్రవర్తించబడినది, అని ఈ మంత్రార్థము దీనికి నాలుగు అక్షరములు. ఇది నాలుగు పాదములు గల 'త్రిష్టుప్' ఛందస్సు అగును. 'త్రిష్టుప్' వలన వజ్రము అంతర్హిత మగుచున్నది.

3. ప్రశంసా సమయము నందలి హోత అధ్వర్యుని ఆహ్వానించినచో ఆ ఆహ్వానము అధ్వర్యునకు వజ్రప్రహారమగును. అందువలన తృతీయ సవనమునందలి శస్త్రముల కన్నింటికి ప్రతిగరము చెప్పి 'ఉక్థంవాచి ఇన్ద్రాయ' అను మంత్రమున హోతను స్తుతించవలెను. ఈ మంత్రము నందు ఏడు అక్షరములు ఉన్నవి. శాక్వర ఛందస్సు ఏడు అక్షరములది. ఇందువలన వజ్రము అంతర్హి తమగుచున్నది.

4. సవనానుసారముగ ప్రతిగరము చెప్పబడుచుండగా ఛందస్సులను స్మరించువాడును - ప్రాతస్సవనము ముగియుచుండగా తనయందు తేజస్సు ధరించగలవాడును, మూడవ సవనము సమాప్తమగుచుండగా పశువులను సంపాదించ గలవాడును అయినవాడే అధ్వర్యుడు అని బ్రహ్మవాదులు చెప్పుచున్నారు.

5. ప్రాతః సవనమునందు ప్రతిగరము చెప్పిన పిమ్మట 'ఉక్థశాః' అను మంత్రమున హోతను స్తుతించవలెను. ఇందలి మూడక్షరములచే త్రిపదయైన గాయత్రిని స్మరించినట్లగును. తేజస్సేగాయత్రి. ప్రాతః సవనము తేజస్సు. కావున తనయందు తేజస్సును ధరించినట్లగును.

6. మాధ్యందిన సవనము నందు ప్రతిగరము చెప్పిన పిమ్మట 'ఉక్థంవాచి' అను మంత్రముచే హోతను స్తుతించవలెను. ఇందలి నాలుగు అక్షరములచే చతుష్పద యగు 'త్రిష్టుప్' ను స్మరించినట్లగును. బలమే 'త్రిష్టుప్'. మాధ్యందిన సవనము బలము. కావున తనయందు బలమును దాల్చినట్లగును.

7. తృతీయ సవనమునందు ప్రతిగరము చెప్పిన పిమ్మట 'ఉక్థంవాచీంద్రాయ' అను మంత్రముచే హోతను

స్తుతించవలెను. ఇందలి ఏడు అక్షరములచే సప్తసంఖ్యాక శాక్వరి ఛందస్సును స్మరించినట్లగును. పశువులు శక్వరీఛందోబద్ధ ప్రాప్యములు. తృతీయ సవనము జగతీ ఛందము కలది. పశువులే జగతీఛందస్సు. తృతీయ సవనము పశువులు. కావున తృతీయ సవనమున పశువులను సాధించును.

8. హోత ప్రశ్నించుటకై అధ్వర్యుని అభిముఖముగా ఆహ్వానించరాదు. అందువలన హోత అధ్వర్యునకు 'ఆవ్య' అను వ్యాధి కలిగించినవాడగును. అధ్వర్యుడు దానిని నిరాకరించినచో అతని కుటుంబములోని వారు సంవత్సరము లోపల సర్వ వ్యాధి పీడితులగుదురు. అందుకు పరిహారముగా అధ్వర్యుడు హోతను 'శోగ్ంసామోదఇవ' - నీవు ప్రశంసార్హుడవు మాకు సంతోషకరుడవు అను మంత్రము చేత ప్రత్యాహ్వానము చేయవలెను. అందువలన అభిముఖాహ్వాన రూపమగు వ్యాధులు నశించును.

9. ప్రశ్నించువానికి బదులు చెప్పుటకు సమాధానము చెప్పువాడు సావధానుడై ఉండును. అట్లే అధ్వర్యుడు ప్రత్యుత్తరము చెప్పుటకు సావధానుడై ఉండవలెను.

10. ప్రతిగర సమాప్తికి 'అర్ధర్చ' కాలమగును. ఆ కాలమును అతిక్రమించిన నిర్ణీత సమయమున ప్రత్యుత్తరము చెప్పినట్లు కాకుండును.

11. అర్ధర్చ సమాప్తి నుండి ప్రతిగరము లోపించరాదు. అది జరిగినచో అడవిలో మృగములు తరుముచుండగా పరిగెత్తి శక్తిహీనుడు అయినవాని పగిది అగును.

12. ఋత్విజులకు గాన విశేషములు సమానములే. సామగులకు ఋక్కులే ఉద్గీథము. శస్త్రములను స్తుతించు హోతలకు ప్రణవము ఉద్గీథము. అధ్వర్యునకు ప్రతిగరము ఉద్గీథమగును.

13. యజమాని ఈ విషయములు తెలిసికొనవలెను. అదేవిధముగ ప్రతిగరము చెప్పవలెను. అందువలన అతనికి అన్నసమృద్ధి కలుగును. అతని సంతానమున అన్న సమృద్ధికలవాడు పుట్టును.

14. హోత భూమి స్వరూపుడు. అతడు కూర్చుండి స్తోత్రము చేయవలెను. అందువలన అతడు భూమినుండి తొలగి పోకుండును. ఈ భూమి నిలిచి ఉన్నట్లు కనిపించుచున్నది కదా! అందువలన యజమాని భూమినుండి సారము గ్రహించును.

అధ్వర్యుడు ద్యులోక స్వరూపుడు. అతడు నిలబడి ప్రతిగరము చెప్పవలెను. దివిపైన నిలిచినట్లు కనిపించుచున్నది కదా! అందువలన యజమాని దివినుండి సారమును గ్రహించును.

15. హోత కూర్చుండి స్తోత్రము చేయవలెను. అందువలన భూమినుండి అందుకున్న హవిరాదికము ఆధారముగా

దేవతలు జీవించుచున్నారు.

అధ్వర్యుడు నిలుచుండి ప్రతిగరము చెప్పవలెను. అందువలన ద్యులోకమునుండి దేవతలు ప్రదానము చేసిన వర్షము ఆధారముగా నరులు జీవించుచున్నారు.

16. హోత ప్రాఙ్ముఖుడై స్తోత్రము చేయుట వలన రేతస్సు పత్నీక్షేత్రాభి ముఖముగ ప్రవేశించుచున్నది. అధ్వర్యుడు పశ్చిమ ముఖుడై ప్రతిగరము చెప్పుట వలన ప్రజలు క్షేత్ర విముఖులుగ పుట్టుచున్నారు.

17. హోత అధ్వర్యుని అభిముఖముగ ఆహ్వానించరాదు. అందువలన అధ్వర్యునకు వజ్రప్రహారము కలుగును. అభ్యాహ్వానము తరువాత అధ్వర్యుడు పడమటికి తిరుగవలెను. అందువలన వజ్రప్రహారము తప్పును.

(మంత్రముచే ప్రోత్సహించుట 'ప్రతిగరము'.)

పదవ అనువాకము

1. ప్రతినిర్గ్రాహ్యపాత్రమా! నీవు ఉపయామమున గ్రహించబడిన దానవు. నిన్ను ఇంద్రవాయువుల కొరకు అందుకొనుచున్నాను. ఇంద్రవాయువులు వాక్కునకు పాలకులు. యజ్ఞపాలకులు. అవినాశ్యమగు యజ్ఞమునకు అధ్యక్షులు.

2. ప్రతినిర్గ్రాహ్యపాత్రమా! నిన్ను ఉపయామమున గ్రహించుచున్నాను. నీవు ఋతము నందు ఉన్నదానవు. నిన్ను మిత్రావరుణుల కొరకు గ్రహించుచున్నాను. మైత్రావరుణులు నేత్రపాలకులు. అవినాశ్యమగు యజ్ఞమునకు అధ్యక్షులు.

3. ప్రతినిర్గ్రాహ్యపాత్రమా! నిన్ను ఉపయామమున గ్రహించుచున్నాను. నీవు శ్రోత్ర ఇంద్రియము నందు ఉన్నదానవు. అశ్వినులు కొరకు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను. అశ్వినులు నేత్రపాలకులు. అవినాశ్యమగు యజ్ఞమునకు అధ్యక్షులు.

4. ఐన్ద్ర వాయవ ప్రతినిర్గ్రాహ్యమా! నిన్ను దేవతల కొరకు, విశ్వేదేవతల కొరకు, సకల దేవతల కొరకు ఆదిత్య స్థాలియందు అవనతము చేయుచున్నాము.

5. ఉరుక్రమ విష్ణువా! ఈ సోమము నీ ఆధీనమైనది. నీవు ఈ సోమమును రక్షింపుము. ఈ సోమమునకు నీ సంబంధము కలిగినది. దానిని పాపదృష్టి కలవాడు చూడకుండునుగాక.

6. ఇది సోమము. సమస్త ధనములు కలది. ఆ ధనరూప సోమము నాయందు ఉన్నది. ఐన్ద్రవాయవ గ్రహమా! నీవు

వాక్కును పాలించుదానవు. నా వాక్కును రక్షించుము.

7. సమస్త ధనములు గల సోమము నాయందు ఉన్నది. మైత్రావరుణగ్రహమా! నీవు నేత్రమును పాలించుదానవు. నా నేత్రములను రక్షింపుము.

సమస్త ధనముగల సోమము నాయందు ఉన్నది. అశ్వినీ గ్రహమా! నీవు శ్రోత్రపాలకమవు. నా చెవులను రక్షింపుము.

8. చేతిలో ఉన్న సోమమా! నీవు సుఖప్రదాత్రివి. తేజోవంతములందు శ్రేష్ఠమవు. ప్రాణములు కాపాడుదానవు. నా ప్రాణములను కాపాడుము.

9. మైత్రావరుణ గ్రహమా! నీవు దుఃఖములు నశింప చేయుదానవు. తేజోవంతములందు శ్రేష్ఠమవు. నీవే ఆపానమును రక్షించు దానవు. నా అపానమును రక్షింపుము.

10. శుభములను పాలించువారలారా! ఇంద్రవాయువులారా! మా శత్రువులు మమ్ము హింసించువారు ఉన్నారు. మమ్ము అతిక్రమించి సోమపానము చేయువారు ఉన్నారు. వారిని అణగద్రొక్కుచున్నాను.

ఇంద్రా! నేను పగవారిని మించిన ఇహ, పరలోక జ్ఞానవంతుడను కావలెను. నేను అట్లు అగునట్లు అనుగ్రహించుము.

శుభపాలకులగు మిత్రావరుణులారా! మమ్ము హింసించువారును, మమ్ము అతిక్రమించి సోమపానము చేయువారును ఉన్నారు. వారిని అణగద్రొక్కుచున్నాను.

శుభకర్మ పాలక అశ్వినులారా! మమ్ము హింసించునట్టియు, నన్ను అతిక్రమించి సోమపానము చేయు శత్రువును అణగ ద్రొక్కుచున్నాను.

పదకొండవ అనువాకము

1. అగ్నీ! యజమానులు నీతో స్నేహము చేయుచున్నారు. అట్టివారు సంతానవంతులు, అన్నవంతులు, నీ రక్షణలు కలవారు అగుచున్నారు. వారు సంసార దుఃఖములను దాటిపోవుచున్నారు.

2. ఋత్విజులారా! అగ్ని హోమ నిష్పాదకుడు. మనకు హితము కూర్చువాడు. అతనిని సూర్యుని స్తుతించిన రీతి స్తుతించండి. పూర్వ ఋషుల స్తుతులతోను, మమ్ము పాలించునట్టి స్తుతులతోను స్తుతించండి.

3. అగ్నీ! నీకు సోమ, ఓషధి, సాన్నాయ రూపములగు మూడు అన్నములు కలవు. ఆహవనీయ, గార్హ పత్య, దక్షిణ రూపములగు మూడు సహస్థానములు కలవు. సాత్విక, రాజస, తామసరూపములగు మూడు నాలుకలు ఉన్నవి. అగ్ని, విద్యుత్తు, ఆదిత్య ములను మూడు దేవతా సంబంధ దేహములు ఉన్నవి. వానితో మా వాక్కులను ప్రమాదరహితములను చేయుము. మమ్ము రక్షింపుము.

ఇంద్ర విష్ణువులారా! మేము యజ్ఞము చేయుచున్నాము. దానిని నిరాటంకముగా పూర్తిచేయించండి. అందుకని మీకు హవిస్సు నర్పించుచున్నాను. మిమ్ము సంతోషపెట్టుచున్నాను.

ఇది అరిష్టములను అధిగమించిన యజ్ఞము. దీనిని మీరు పరిసమాప్తి చేయించినారు. ఈ యజ్ఞమును స్వీకరించండి. మాకు ధనము ప్రసాదించండి.

5. విష్ణువా! నీవు, ఇంద్రుడు ఎల్లప్పుడు విజయులు అయినారు. పరాజితులైన జాడలేదు. మీ ఉభయులందు ఏ ఒక్కరు కూడ పరాజితులు కాలేదు. మీ ఇద్దరి స్పర్థకు గోసహస్రములు లభించును. వానిని మూడు భాగములుగ విభజించండి.

6. అగ్నీ! నీకు ఆయువును వృద్ధిపొందించు మూడు అన్నములు ఉన్నవి. అవి పురోడాశము, సోమము, సాన్నాయము. నీ యొక్క ఆవిర్భావ ఉషః కాల జ్వాలలకు మూడు స్థానములు ఉన్నవి. అవి ఆహవనీయ, గార్హ పత్య, దక్షిణలు. ఆ జ్వాలలచే దేవతలను కాపాడు హవిస్సులను గ్రహించుము. యాగము చేయుము. తదుపరి యజమానికి దుఃఖములు పోగొట్టుము. సుఖములు కలిగించుము.

7. అగ్ని విద్వాంసుడు. అతనికి మూడు విధముల హవిస్సులు అంతటను అందును. అగ్ని ఈ కర్మయందు ఏకాదశ సంఖ్య గల మూడు గణముల దేవతలను సంతోష పరచునుగాత.

8. అగ్ని దేవతలకు దూతయగును. అతడు దేవతల కొరకు యాగము చేయునుగాత. అగ్ని విప్రుడు. అతడు మమ్ము సంతోషపరచునుగాక. మాకు ఉన్న కుత్సిత శత్రువులు నశింతురుగాక.

9. ఇంద్రా విష్ణువులారా! మీరు శంబరునికి సంబంధించిన తొంబది తొమ్మిది నగరములను నాశనము చేసినారు. అతనికి సంబంధించిన లక్షల కొలది వీరులను హతమార్చినారు.

10. ఇంద్రుని తల్లి గొప్పవాడగు ఇంద్రునితో ఇట్లన్నది:-

"పుత్రా! నీవు శత్రువు విషయమున మిన్నకున్నావు. అందువలన దేవతలు నిన్ను విడిచిపోవుచున్నారు."

అప్పుడు ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించుటకు ఉద్యమించినాడు. 'మిత్రమా! విష్ణూ! నీవు పరాక్రమించుము' అన్నాడు.

శ్రీ మదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మూడవకాండము నందలి రెండవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

జుష్టోవాచో భూయాసం జుష్టోవాచస్పతయే దేవీవాక్ |
యద్వాచో మధుమత్తస్మిన్నాధాః స్వాహా సరస్వత్యై ||

మూడవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. అగ్నీ! నీవు కాంతిమంతుడవు. నీవు దేవతలందరిలో కాంతిమంతుడవు అగుదువుగాక. మానవులందు నన్ను ఆయుష్మంతుని చేయుము. బలవంతుని చేయుము. నాకు దీక్షాసంబంధియు, తపస్సంబంధియునగు కాంతి కలుగుటకు గాను నిన్ను హోమము చేయుచున్నాను.

2. అగ్నీ! నీవు తేజస్సును గూర్చి తెలిసినవాడవు. తేజస్సు నన్ను విడువకుండునుగాక. నేను తేజస్సును విడువకుందును గాక. కావున ఎన్నటికిని తేజస్సు నన్ను విడువకుండునుగాక.

3. ఓజోవంతుడవైన ఇంద్రా! నీవు దేవతలందరిలో ఓజస్సు కలవాడవు. నన్ను ఆయుష్మంతుని చేయుము. ఓజోవంతుని చేయుము.

ఇంద్రదేవతాక అతిగ్రాహ్యమా! నాకు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ ఓజస్సు కలుగవలెనని నిన్ను హోమము చేయుచున్నాను.

ఇంద్రా! నీవు ఓజస్సును గురించి తెలిసినవాడవు. ఓజస్సు నన్ను విడువకుండునుగాక. నేను ఓజస్సును విడువకుందునుగాక. కావున ఎన్నటికిని ఓజస్సు నన్ను విడువకుండును గాత.

4. సూర్యదేవా! నీవు దీప్తిమంతుడవు. నీవు దేవతలందరిలో దీప్తి కలవాడవు అగుదువు గాక. మానవులందు నన్ను ఆయుష్మంతుని, దీప్తిమంతుని, వర్చస్విని చేయుము.

సూర్యదేవతాక అతిగ్రాహ్యమా! నాకు వాయు, ఉదక సంబంధ దీప్తి కలుగవలెనని నిన్ను యజించుచున్నాను.

సూర్యదేవా! నీవు స్వర్గము తెలిసినవాడవు. స్వర్గము నన్ను విడువకుండునుగాక. నేను స్వర్గమును విడువకుందునుగాక.

5. మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్ని స్తేజో దధాతు - అగ్నిదేవా నాకు మేధను, ప్రజను, తేజస్సును కలిగించుము.

మయి మేధాం మయిప్రజాం మయీన్ద్ర ఇంద్రియం దధాతు.
మయి మేధాం మయిప్రజాం మయి సూర్యో భ్రాజోదధాతు

రెండవ అనువాకము

1. గానము చేయదగిన సామము అయిదు విధములు. మొదటి దానిని వాయువు గానము చేయుము. రెండవదానిని అగ్నిరూపుడగు ప్రస్తోత అను ఋత్విజుడు గానము చేయును. ప్రజాపతి సంపూర్ణ సామస్వరూపము. బృహస్పతి రూపుడగు ఉద్గాత అను ఋత్విజుడు మూడవ సామభాగమును గానము చేయును. మరుద్రూపులగు ప్రతిహర్తలు నాలుగవది యగు ప్రతిహారభాగమును గానము చేయుదురు. అయిదవది అగు పంచమ నిధన భాగమును ఇంద్రుడు గానము చేయును. విశ్వేదేవతలు ఉపగాయకులు అగుదురు.

వాయువు మున్నగు వారు ప్రాణపోషకులు. వారు నాయందు ప్రాణములను నిలుపుదురుగాక.

(ప్రస్తోత, ఉద్గాత, ప్రతిహర్తలు సామగానము చేయుచుండగా అన్య ఋత్విజులు సామూహికముగా 'ఓం' అని ఉపగానము చేయవలెను. యజమాని 'హో' అని ఉపగానము చేయవలెను. అది ఎంత దివ్యముగ, ఎంత శ్రావ్యముగ, ఎంత అద్భుతముగా ఉండును!!!.)

2. అధ్వర్యుడు సోమగానము చేయువారికి అనుజ్ఞ ఇచ్చును. అదియే అభ్యనుజ్ఞ అగుచున్నది. అప్పుడు అధ్వర్యుడు వాయువు మున్నగు దేవతలను తనయందు ప్రవేశపెట్టుకొనినవాడు అగును.

3. ఇడ దేవగోరూప. ఆమె దేవతలను ఆహ్వానించునది అగును. మనువు యజ్ఞ ప్రవర్తకుడు అగును. బృహస్పతి మంత్ర వాక్య విశేషములను ప్రశంసించిన వాడగును.

మధుమనిష్యే మధుజనిష్యే మధువక్ష్యామి మధువదిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యోవాచ ముద్యాసగ్ం.

తీయని ఆలోచనలనే మనసునందు ఉంచుదును. తీయని ఫలము లిచ్చు పనులనే చేయుదును. తీయనిదే మాట్లాడుదును. తీయగనే చెప్పుదును. దేవతల కొరకు, సవన త్రయమున, తీయని స్తుతులు చేయుచున్నాను.

నా యొక్క ఈ మధురవాక్కును దేవతలు రక్షింతురుగాత. పితరులు ఆనందింతురుగాక.

మూడవ అనువాకము

1. సోమాంశమా! వసుదేవతలు నిన్ను గాయత్రి ఛందస్సుతో చేర్చెదరుగాక. నీవు అగ్నికి ప్రియమగు అన్నరూపము దాల్చుము.

రుద్రులు నిన్ను 'త్రిష్టుప్' ఛందస్సుతో చేర్చెదరుగాత. ఇంద్రునకు ప్రియమగు అన్నరూపమును దాల్చుము.

ఆదిత్యులు నిన్ను జగతీ ఛందస్సుతో చేర్చెదరు గాక. విశ్వేదేవతలకు ప్రియమగు అన్నరూపము దాల్చుము.

2. ప్రకాశించుచున్న సోమమా! నీ సారము ప్రకాశవంతము. దానిని మందగతి గల ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. మంగళకర ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. జ్ఞానాకార ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. అభినవ ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. వేగము గల ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. పోటీ పడుచున్న ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. విశ్వమును ధరించు ఉదకమునందు కదలించుచున్నాను. మధుర ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. దిశలవంటి ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. దీప్తివంతములగు ఉదకములందు కదలించుచున్నాను. నీకు సంబంధమగు ప్రకాశవంతసారము సర్వత్ర కదలించుచున్నాను.

3. దధిద్రవ్యమా! నీ యొక్క సారమును సోమసార సహితముగ పగటిసూర్యకిరణములచేర్చి గ్రహించుచున్నాను.

4. ఈ పాత్రయందు తీవ్రములగు సోమరసధారలు ద్యులోకమునుండి పడి కలయుచున్నవి.

5. వర్షము కలిగించు ఇంద్రుని మహాస్వరూపము వలె వర్షలక్షణము వెలుగొందుచున్నది. ఇది లతారూప సోమము. ఇది దేవతారూప సోమమునకు తొలిరూపము.

6. సోమమా! నీ పేరు నిర్లక్ష్యము చేయ జాలనిది. అది అప్రమత్తము. సోమాయస్వాహా.

7. సోమదేవీ! నీవు మనోహరవు. నీవు అగ్నికి ప్రియమగు అన్నరూపము దాల్చినావు. గాయత్రీ ఛందోరూపమవు అయినావు. మరల సోమసమూహమున చేరుము.

సోమదేవీ! నీవు సకల ప్రాణులకు స్వాధీనవు. ఇంద్రునకు ప్రియమగు అన్నరూపము దాల్చినావు. త్రిష్టుప్ ఛందోరూపమవు అయినావు. మరల సోమసమూహమున చేరుము.

సోమదేవీ! మాకు స్నేహ పాత్రమైన దానవు. విశ్వేదేవతలకు ప్రియమగు అన్నరూపము దాల్చినావు. జగతీఛందోరూపమవు అయినావు. మరల సోమసమూహమున చేరుము.

8. ప్రాణము దూరప్రాంతము నుండి మమ్ము చేరును గాత. అంతరిక్షము నుండి మమ్ము చేరునుగాత. స్వర్గపు ఉపరిభాగమున ఉన్నను మమ్ము చేరునుగాత.

హిరణ్యమా! నీవు భూమి మీద ఆయువునకు కారణము అగుచున్నావు. అమృతత్వ హేతువు అగుచున్నావు. అట్టి నిన్ను పరిగ్రహించుచున్నాను.

(భూమి మీద జీవించుటకు ధనము అవసరము అను సత్యమును చెప్పినాడు.)

9. ఇంద్రాగ్నీ మే వర్చః కురుతాం - ఇంద్రాగ్నులు నాకు వర్చస్సు కలిగింతురుగాక, వర్చః సోమో బృహస్పతిః వర్చో మే విశ్వేదేవాతాం వర్చో మే ధత్తమశ్వినా.

10. యజ్ఞమునకు సంబంధించిన విధులను అన్నింటిని వేదము వచించినది. వానిని అన్నింటిని మనసున నిలుపుకొనుచున్నాను. కావ్యమువలె వాచ్యముగ చెప్పనట్టి విధులు ఈ యజ్ఞమున చక్రనేమి వలె వ్యాపించి ఉన్నవి.

నాలుగవ అనువాకము

1. 'మన్దాది' ఇత్యాది పదములు ఉదకములను గూర్చి చెప్పబడినవి. అవియే ఉదకములకు గోప్యములగు నామములు. కావున ఉదకాభిమాన దేవతల ప్రీతికై 'మన్దాసుతేశుక్రే' ఇత్యాది మంత్రములను చదువవలెను. ఉదకముల గోప్యనామముల చేతనే ద్యులోకమునుండి వర్షమును పొందవచ్చును.

2. "దధిద్రవ్యమా! నీయొక్క సారమును సోమసార సహితముగ పగటి సూర్యకిరణముల చేర్చి గ్రహించుచున్నాను" అనునది మంత్రార్థము. రాత్రియే పగటికి కారణము అగుచున్నది. సూర్య కిరణములు వర్షమునకు కారణములు అగుచున్నవి.

ఈ మంత్రపఠనము వలన యజమాని పగటివలనను, సూర్యకిరణముల చేతను ద్యులోకము నుండి వర్షము కురిపించుచున్నాడు.

3. ఈ పాత్రయందు తీవ్రములగు సోమరసధారలు ద్యులోకము నుండి పడి కలియుచున్నవి' అనునది మంత్రోక్తవిధియే. వ్యాఖ్య అక్కరలేనిది అగును.

4. వర్షమును కలిగించు ఇంద్రుని మహా స్వరూపము వలె లక్షణము వెలుగొందుచున్నది అనుట వలన యజమాని వర్షమును పొందుచున్నాడు. అది ఇంద్రుని మహాస్వరూపము వంటిది అని అర్థమగును.

5. 'సోమదేవీ! నీ పేరు నిర్లక్ష్యము చేయజాలనిది - అప్రమత్తము' అని మంత్రము చెప్పినది. యజమాని 'అదాభ్య' పాత్రను గ్రహించి సోమము కొరకు హోమము చేయవలెను. అప్పుడు అతడు హవిస్సును యాగము చేసినవాడు అగును.

6. అంశునామక సోమమును పాత్రయందు గ్రహించిన యజమాని యొక్క ఆయువు, ప్రాణము దిగజారుచున్నవి. 'ప్రాణము దూరప్రాంతము నుండి మమ్ము చేరునుగాత' అను మంత్రము వలన ఆయువు, ప్రాణము యజమాని యందు స్థిరపడుచున్నవి.

7. హిరణ్యమా! నీవు ప్రాణమవు. అమృతత్వమవు, అని సోమాభిషవము నందు పడవేయు హిరణ్యము పై శ్వాసను విడువవలెను. బంగారము అమృతత్వహేతువు. ఆయువు ప్రాణస్వరూపము.కావున అమృతత్వహేతువగు హిరణ్యము పైని శ్వాసవిడుచుట చేత ఆయురూపమగు ప్రాణమును తనయందు స్థాపించుకొనువాడు అగుచున్నాడు.

8. హిరణ్యము శతసంఖ్యాకము కావలెను. మానవుడు శతాయువు. శతేంద్రియములు కలవాడు. కావున నూరు ఇంద్రియములందు నూరేళ్లు ఆయువు స్థాపించుకొనిన వాడు అగును.

9. "ఇంద్రాగ్నీ" అను మంత్రములచేత నీటిని తాకవలెను. భేషజం వా ఆపో భేషజం కురుతే - నీరు ఔషధమగును. నీరు చికిత్సచేయును.

అయిదవ అనువాకము

1. సోమమా! నీవు వాయువువు. ప్రాణమవు. విడుచుశ్వాసవు అగుచున్నావు. సవితాదేవుని ఆధిపత్యమున ఉండుము. నాకు అపానము - పీల్చుశ్వాసను కలిగించుము.

నీవు నేత్ర, శ్రోత్ర స్వరూపమవు అగుచున్నావు. ధాత ఆధిపత్యమున ఉండుము. నాకు ఆయువును ప్రసాదించుము.

నీవు రూపమవు, వర్ణమవు అగుచున్నావు. బృహస్పతి ఆధిపత్యమున ఉండుము. నాకు సంతతి కలుగజేయుము.

నీవు మనసునందలి ఋతమవు, వాక్కు నందలి ఋతమవు అగుచున్నావు. ఇంద్రుని ఆధిపత్యమున ఉండుము. నాకు క్షాత్రమును కలిగించుము.

నీవు భూతకాలమవు, భవిష్యత్కాలమవు అగుచున్నావు. పితృదేవతల ఆధిపత్యమున ఉండుము. అపామోషధీనాం గర్భం ధా - నాకు నీరు, ఓషధుల మూలమును ప్రసాదించుము.

సోమమా! ఋతపు రక్షణకు నిన్ను భజించుచున్నాను. ఋతపు బాహుళ్యమునకు నిన్ను భజించుచున్నాను. ఋతపు ధారణకు నిన్ను భజించుచున్నాను. ఋతపు వాస్తవము కొరకు నిన్ను భజించుచున్నాను. ఋతపు ప్రకాశమునకు నిన్ను భజించుచున్నాను.

(ఋతము సత్యమగును. యజ్ఞమగును.)

2. ప్రజాపతి 'విరాట్' ఛందస్సును ఆవిష్కరించినాడు. అతడు ఆ విరాట్టుచే సర్వమును సృష్టించినాడు. అందు కొంత భూతముగను, కొంత భవిష్యత్తుగను విభజించినాడు. కాని ఆ విరాట్టును గురించి ఋషులకు తెలియపరచలేదు.

జమదగ్ని తపస్సు చేసినాడు. విరాట్ ఛందస్సును దర్శించినాడు. దానిచే ధేనుస్వరూప భోగములను కల్పించినాడు. అందువలన పృశ్నినామక మంత్రములకు పృశ్నిత్వము కలిగినది.

(పృశ్ని - కామధేనువు.)

3. యజమాని పృశ్ని నామక మంత్రములను గ్రహించినచో కామధేను సదృశభోగములను అనుభవించును.

4. 'వాయురసి' అను మంత్రముచే ప్రాణ, అపానములను పోషించుచున్నాడు.

5. 'చక్షురసి' అను మంత్రము వలన కన్నులు, చెవుల స్థిరత్వ హేతువగు ఆయువును పొందుచున్నాడు.

6. 'రూపమసి' అను మంత్రముచే చక్కని సంతతిని పొందుచున్నాడు.

7. 'ఋతమసి' అను మంత్రముచేత క్షాత్ర సంపత్తిని పొందుచున్నాడు.

8. 'భూతమసి' అను మంత్రమున పశువులను పొందుచున్నాడు. పశువు నీరు, ఓషధులకు మూలము కదా!

9. ప్రాణ, అపాన, ఆరోగ్యము నుంచి పశుప్రాప్తి వరకు అయిదు మంత్రములచే చెప్పబడినది. యజమాని ఆ ఫలములను అన్నింటిని అందుకొనుచున్నాడు.

10. 'సోమమా! ఋతపు రక్షణకు నిన్ను భజించుచున్నాను' అని చెప్పబడినది. ఈ భూమియే ఋతమునకు రక్షణయగును. అట్లనుట వలన యజమాని భూమినే జయించుచున్నాడు.

'సోమమా! ఋతపు బాహుళ్యమునకు నిన్ను భజించుచున్నాను' అని చెప్పబడినది. అంతరిక్షమే ఋతపు బాహుళ్యమగును. అట్లనుట వలన యజమాని అంతరిక్షమును జయించుచున్నాడు.

'సోమమా! ఋతపు ధారణకు నిన్ను భజించుచున్నాను' అని చెప్పబడినది. ద్యులోకము ఋతపుధారణ అగుచున్నది. అట్లనుట వలన యజమాని ద్యులోకమును జయించుచున్నాడు.

సోమమా! నిన్ను ఋతపు వాస్తవము కొరకు భజించుచున్నాను అని చెప్పబడినది. దిశలే ఋతపు వాస్తవమునకు రూపములు. అట్లనుటచే యజమాని దిశలను జయించుచున్నాడు.

'సోమమా! నిన్ను ఋతపు ప్రకాశము కొరకు భజించుచున్నాను' అని చెప్పబడినది. స్వర్గమే ఋతమునకు ప్రకాశమగును. అట్లనుటచే యజమాని స్వర్గమునే జయించుచున్నాడు.

దేవలోకములు ఇంతటివే. యజమాని ఆలోకములను అన్నింటిని జయించుచున్నాడు - వశపరచుకొనుచున్నాడు.

11. వాయురసీత్యాది మంత్రములు పది. విరాట్ ఛందస్సు పది అక్షరములది. విరాట్టు అన్న స్వరూప. యజమాని అన్నస్వరూపమగు విరాట్ ఛందస్సునందే ప్రతిష్ఠించబడుచున్నాడు.

ఆరవ అనువాకము

1. దేవతలు యజ్ఞము చేసియు ఫలములను పొందలేక పోయినారు. అట్టి ఫలములను 'పర' నామక గ్రహములచే పొందినారు. అందువలననే పరనామక గ్రహములకు 'పరత్వము' కలిగినది.

2. యజ్ఞము వలన ఫలము లభించనపుడు ఆ ఫలము పర అతిగ్రాహ్యగ్రహములను అందుకొనుట వలన పొందవచ్చును.

3. యజమాని ప్రథమ అతిగ్రాహ్యగ్రహమును గ్రహించవలెను. అందువలన అతడు మొదటిదయిన భూలోకమును జయించును. అతడు రెండవ అతిగ్రాహ్యగ్రహమును గ్రహించవలెను. అందువలన అతడు అంతరిక్షమును జయించును. మూడవ అతిగ్రాహ్యగ్రహమును గ్రహించినచో అతడు స్వర్గలోకమును జయించును. మూడు లోకములను జయించుటకు గాను యజమాని మూడు అతిగ్రాహ్య గ్రహములను గ్రహించవలెను.

4. విషువదహస్సునకు ఉత్తరములైన మూడు అహస్సులలో మూడవ అహస్సు నుండి వ్యుత్క్రమముగ నున్న గ్రహములను గ్రహించవలెను. అందువలన యజమాని పృథివి, అంతరిక్ష, ద్యులోకములను జయించి తిరిగి ద్యులోకము నుండి భూలోకమునకు దిగివచ్చును.

5. విషువదహస్సునకు పూర్వాహస్సులందు ఆరోపణక్రమమున మూడు గ్రహములను గ్రహించినందున వరుసగా భూలోక, అంతరిక్షలోకములు పొందదగినవి అగును.

విషువదహస్సునకు ఉత్తరములైన మూడు అహస్సులందు అవరోహణ క్రమమున మూడు గ్రహములను గ్రహించినచో వరుసగా ద్యులోకము, అంతరిక్షము, భూలోకములు పొందదగినవి అగును.

అందువలన మానవులు అక్షయసారములు గల లోకములను ఆశ్రయించి జీవించుచున్నారు.

6. లోకమున నీటినుండి ఓషధులు పుట్టుచున్నవి. నరులకు ఓషధులు అన్నముగా ఏర్పడుచున్నవి. ప్రజలు ప్రజాపతిని అనుసరించి పుట్టుచున్నారు. ఈ మూడింటికి కారణము లేమి? అని కొందరు వేదవిదులు ప్రశ్నించినారు.

అందుకు ఒక విద్వాంసుడు అందుకు మూడు అతిగ్రాహ్య గ్రహములు కారణములని సమాధానము చెప్పినాడు.

7. ప్రథమ అతిగ్రాహ్యగ్రహమా! నిన్ను ఓషధుల కొరకని నీటివద్దనుండి గ్రహించుచున్నానని ప్రథమ అతిగ్రాహ్యగ్రహమును గ్రహించవలెను. అందువలన జలముల నుండి ఓషధులు సంభవించుచున్నవి.

8. ద్వితీయ అతిగ్రాహ్య గ్రహమా! నిన్ను ప్రజల కొరకు ఓషధుల వద్దనుండి గ్రహించుచున్నానని ద్వితీయ అతిగ్రాహ్యగ్రహమును గ్రహించవలెను. అందువలన ఓషధులు నరులకు ఆహారము అగుచున్నవి.

9. తృతీయ అతిగ్రాహ్య గ్రహమా! నిన్ను ప్రజల, ప్రజాపతి కొరకు గ్రహించుచున్నాను అని తృతీయ అతిగ్రాహ్యగ్రహమును గ్రహించవలెను. అందువలన ప్రజలు ప్రజాపతిని అనుసరించి పుట్టుచున్నారు.

ఏడవ అనువాకము

1. ప్రజాపతి దేవతలను సృష్టించినాడు. అసురులను సృష్టించినాడు. వారిని అనుసరించి యజ్ఞమును సృష్టించినాడు, ఛందస్సును సృష్టించినాడు.

దేవతలు ఐకమత్యమును కోల్పోయినారు. వివిధ రీతులవారయినారు. వివిధ దేశములకు పోయినారు. అట్లగుటచే

వారినుండి యజ్ఞము తొలగిపోయినది. ఛందస్సు తొలగిపోయినది. అసురులు ఐశ్వర్యములు అనుభవించుచున్నారు.

అప్పుడు దేవతలు ఒకచోట కూడినారు. తమ తమ బాధలు చెప్పుకున్నారు. అందరు ఒక్కటిగా ప్రజాపతి వద్దకు వెళ్లినారు. తమను గురించి విన్నవించుకున్నారు. ప్రజాపతి వారు చెప్పినది విన్నాడు. వైదిక మంత్రముల సారము తీసి వారికి ఇచ్చెదను అన్నాడు. అన్నట్లు వైదిక మంత్రముల సారమును దేవతలకు ఇచ్చినాడు. వైదిక మంత్రసారమును అనుసరించి ఛందస్సులు అసురుల నుండి తొలగినవి. అవి దేవతలను చేరినవి. ఛందస్సులను అనుసరించి యజ్ఞము దేవతలను చేరినది. అప్పుడు దేవతలు విజయులు అయినారు. అసురులు పరాజితులు అయినారు.

2. 1. ఆశ్రావయ 2. అస్తుశ్రేషట్ 3. యజ 4. యేయజామహే 5. వషట్కారః అను మంత్రపంచకమే వైదిక మంత్రసారము. ఈ విషయములు తెలిసి అనుష్టించినవాడు స్వయముగా విజయుడు అగుచున్నాడు. అతని శత్రువులు పరాజితులు అగుచున్నారు.

3. ఎందుకొరకు అధ్వర్యుడు ఆశ్రావణము చేయుచున్నాడని వేదవిదులు అడిగినారు. ఛందస్సుల సారము కొరకు అని సమాధానము చెప్పబడినది.

ఆశ్రావయ, అస్తుశ్రేషట్, యజ, యేయజామహే, వషట్కారః అను మంత్ర పంచకమే వైదిక మంత్ర సారము అగుచున్నది.

4. ఏ యజమాని ఈ విషయములు గ్రహించి ఏ కొంచెము పూజించినను సారసహిత వేదమంత్రముల చేత పూజించినవాడు అగుచున్నాడు.

5. బ్రహ్మవాదులు ఇట్లు ప్రశ్నించినారు:-

ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. అందువలన అతనికి పాపము కలిగినది. అది యజ్ఞార్హము కానిది. ఇంద్రుడు యతులను సాలవృకములకు వప్పగించినాడు. అందువలన అతనికి పాపము కలిగినది. అదియు యజ్ఞార్హము కాకున్నది. అట్టిస్థితిలో యజ్ఞము సమాప్తి పర్యంతము ఇంద్ర సంబంధి ఎట్లయినది?

యజ్ఞమే ఇంద్రుని యజ్ఞార్హమగు దేహము అగుచున్నది. అందువలననే ఆ దేహమును గూర్చి యజ్ఞము చేయుచున్నారు అనునది సమాధానమగును.

(ఇంద్రునకు రాజసి, సాత్త్వికి అను రెండు రూపములు ఉన్నవి. రాజసి యజ్ఞార్హము కాదు. సాత్త్వికి యజ్ఞార్హమగును.)

6. ఈ విషయము గ్రహించిన యజమానిని యజ్ఞము అనుసరించుచున్నది.

(యజ్ఞఫలము లభించును అని అర్థము.)

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. అగ్నీ! నీవు హవిస్సును సేవించువాడవు. ఘృతప్రతీకవు. ఘృతమే మూలమైన వాడవు. యజమానికి ఆయువును కల్పించుము.

నీవు మధురము, నిర్మలమగు ఘృతమును ఆరగించుము. తండ్రి పుత్రుని రక్షించిన విధమున ఈ యజమానిని అంతటను రక్షింపుము.

2. యజమాని ఆహవనీయ, గార్హపత్యాగ్ను లందు హవిస్సును వండి నీటివద్దకు అవభృథమునకు పోవుట అపరాధము అగుచున్నది. ఆ అపరాధమునకు గాను యజమాని అగ్నులనుండి విచ్ఛిన్నుడు అగుచున్నాడు.

ఆ దోష నివారణమునకుగాను అవభృథమునకు పోవునపుడు "ఆయుర్దాఅగ్నే" ఇత్యాది మంత్రములచేత హోమము చేయవలెను. ఇందువలన యజమాని అగ్నులను శాంతింపచేయుచున్నాడు. దుఃఖమును పొందదు.

3. నేను యమునకు రుణపడి ఉన్నాను. దానిని ఈ జన్మయందే - ఈ యజ్ఞ ప్రదేశము నందే - నిశ్శేషముగ తీర్చుకొనుచున్నాను. అగ్నీ! అందువలన అప్పులు ఇచ్చు యముని నుండి నేను రుణ విముక్తుడను అగుచున్నాను.

4. సమస్త పాపనివారకమగు సక్త్వంజలీ! సర్వపాపదాహకమగు దావాగ్ని ముఖమున నిన్ను హోమము చేయుచున్నాను. అగ్నులు ముగ్గురు. 1. దొరికినది తినువాడు 'అగ్ధాత్' 2. హోమరహితమును తినువాడు 'అహుతాత్' 3. సమస్తమును తినువాడు 'సమసనాత్'. ఈ హోమమున వారు ముగ్గురు సంతుష్టులు కావలెను. వారు మాకు ఆహారమును, బలమును, ఆవాసమును, ధనమును కలిగింతురుగాత.

5. మా ముందు అగ్ని ఉన్నది. అతడు తేజస్సున వర్ధిల్లవలెను - గృహములను దగ్ధము చేయకుండవలెను. మమ్ము రక్షించవలెను. అగ్ని యొక్క రక్షణలందు మాకు మరిన్ని గృహములు కలుగునుగాక.

6. వాయుదేవా! నీవు ఆకాశపాలకుడవు. ప్రసిద్ధుడవు. అనుగ్రహించుము. మాకు అన్నాది రసమును ప్రసాదించుము. మా వలన నష్టము కలిగిన అన్నాది రసములను మరల కలిగించుము. అంతేకాక మాకు - మేము కోరిన ధనములను - ప్రసాదించుము.

7. ఆదిత్యదేవా! నీవు అభ్యుదయుడవు. వేలసంఖ్యలో పశువులకు, ధనములకు ప్రభువువు. మాకు దారిద్ర్యము లేకుండునట్లును, ధనపుష్టి, సంతానవృద్ధి కలుగునట్లును, సంవత్సరములందు శుభములను కలిగించుము.

8. యముడే అగ్ని. వేదభూమి యమసంబంధి. యజమాని వేదిని ఆచ్ఛాదించుచున్నాడు. అందువలన అతడు యముని నుండి - వడ్డి వలన - వచ్చిన ధనమునే స్వీకరించినవాడు అగును.

వేదిని దగ్ధము చేయక ప్రయాణమై వెడలినచో యమభటులు అతని మెడకు పాశము వేసి పరలోకమునకు చేర్చెదరు.

9. తాను తీర్చని ఋణము కొరకు యజమాని వేదిని దగ్ధము చేయవలెను. అట్లు చేయుటవలన అతడు ఈ జన్మముననే, ఈ యజ్ఞప్రదేశముననే యముని ఋణము తీర్చిన వాడగుచున్నాడు. అప్పుడు ఋణము తీర్చినవాడై స్వర్గమునకు చేరును.

10. యజమాని యజ్ఞాంగ సముదాయమును సంకీర్ణముగా అనుష్ఠించరాదు. అందువలన సాంకర్య దోషము కలుగును. దానిని నివారించుటకు దోసెడు పేలపు పిండిని హోమము చేయవలెను. ఆ అగ్నియే వైశ్వానరము. అతడు పేలపు పిండి హోమమున సంతుష్టుడగును. యజమానిని సాంకర్య దోషరహితుని చేయును.

11. ఆహ్నిక కర్మలు మాఘకృష్ణ అష్టమినాడు ప్రారంభింతురు.

ఒక పనిసాధించదలచినవాడు ఆనాడు నాలుగు మూకుళ్ల ద్రవ్యముచే అపూపము చేయవలెను. మరసటిరోజు ఉదయము ఆ అపూపము చేత పొదను కాల్చవలెను. పొద పూర్తిగా కాలినచో కార్యసిద్ధి అగును. కాలకున్న కార్యసిద్ధి కలుగకుండును.

12. పూర్వము ఋషులు పొదను కాల్చు విజ్ఞానము చేతనే దీర్ఘకాలిక కర్మలను ప్రారంభించినారట.

13. ఉపద్రష్టను, ఉపశ్రోతను, అనుఖ్యాతను తెలిసికొని యాగము చేయువాడు స్వర్గఫలమును అనుభవించును.

అగ్నియే ఉపద్రష్ట. వాయువు ఉపశ్రోత. ఆదిత్యుడు అనుఖ్యాత. ఇది తెలిసి యజించిన యజమాని స్వర్గఫలమును పొందుచున్నాడు.

14. 'అయంనోనభసా' అను మంత్రము అగ్నియే తేజోయుతుడని చెప్పినది. అందువలన నమస్కరించువాడు 'నా కర్మఫలమును రక్షింపుము' అని అగ్నినే ప్రార్థించినవాడు అగుచున్నాడు.

'సత్యంనో నభస్పతే' అను మంత్రము వాయువే ఆకాశపాలకుడని చెప్పబడినది. 'అసౌ ఆదిత్యదేవః' అనుమంత్రము ఆదిత్యుడే అభ్యుదయకారుడు అని చెప్పినది. అందువలన నా కర్మఫలమును రక్షించుమని ప్రార్థించినట్లగును.

తొమ్మిదవ అనువాకము

(వృషాలాంభ కర్మ.)

1. గోవులారా! మీకు మంచి వయసులో ఉన్న ఆబోతును ఇచ్చుచున్నాను. ఆ ప్రియునితో మీరు క్రీడించండి. జన్మతోనే మీరు సమవిభక్త అవయవములు కలవారు. మమ్ము శపించకండి. తరుణ వృషభమును ఇచ్చినాము కదా - అనుగ్రహించండి. అందువలన మాకు ధనపుష్టియు, అన్న పుష్టియు కలుగునుగాత.

2. ప్రజాపతీ! నీవు దేవతలకు పితరుడవు. నీ మహిమకు, జ్ఞానమునకు నమస్కరించుచున్నాను. నేను చెప్పుచున్నాను. నీవు వినుము. అంగీకరించుము. నేను శోభన యజ్ఞసాధనమగు వృషభముచే యజ్ఞము చేయుదును. ఈ వృషభ రూప హవ్యము దేవతలకు ప్రియము అగునుగాక.

3. ఈ వృషభము దేవతలకు ప్రీతికరమైనది. అందుకే కట్టివేయు బడినది. హుతమైనది. అది మేఘముల గర్భములందు జలమైనది. ఆకసమునుండి ఆధోరూపముగా ఓషధుల మీద కురియుచున్నది.

సూర్యుడు చంద్ర సంబంధియగు జలములను తన కిరణములచే పీల్చినాడు. అవియే పర్వత సదృశమగు మేఘరూపము దాల్చినవి.

4. ఈ వృషభము గోవులకు, దూడలకు తండ్రి. గోవులకు భర్త. గంభీర ధ్వని గల ఆబోతులకు తండ్రి. ఇదియే గోవుల పొట్టలో ఉన్న పిండము. పాలముంత యందలి పాలు. ఆవుల పొదుగునందలి అమృతసమక్షీరము. పాలవిరుగుడు. వెన్న. ఆజ్యము. ఇవన్నియు వృషభ సంబంధ సారరూప పరిణామములు.

5. వృషభమా! గోవులు వారి రాజ్యమునకు నిన్నే రాజునుగా వరించినవి. దేవతలు పూజనీయులు. వారు నిన్ను హవిస్సుగా ఆహ్వానించుచున్నారు. నీవు క్షత్రియుల దేహములందు నిలిచిన దానవు. అందువలన నీవు మాకు, మా శత్రువుల ధనమును పంచి ఇమ్ము.

6. ఈ అనువాకము నందలి మంత్రములచే యజించనట్టి యజమాని ముసలి పశువుతోనే యాగము చేసినవాడు అగుచున్నాడు. ఈ మంత్రములచే యజించినట్టి యజమాని వయసులో ఉన్న పశువుచే యజించినవాడు అగుచున్నాడు.

పదవ అనువాకము

(పశు ప్రాయశ్చిత్తము.)

1. మేకా! సూర్యదేవర దేవతల అభ్యుదయము కొరకు, బ్రహ్మక్షత్రియుల అభ్యుదయమునకు - బృహస్పతి ప్రజాపతి ప్రాప్తి కొరకు - తేజస్వంతమగు నిన్ను హోమము చేయును గాత.

2. మేకా! నీ గర్భము సారరహితమైనది. యోని నిస్సారమైనది. నీ అవయవములు సడలినవి. అట్టి నిన్ను దేవతలలో కలుపుచున్నాను.

3. గర్భప్రవర్తకదేవా! ఈ మేకగర్భమును ప్రవర్తింప చేయుము. గర్భమును నివర్తింపచేయు దేవా! ఈ మేక గర్భమును నివర్తింపచేయుము. గర్భమును శబ్దింపచేయు దేవా! నాలుగు దిశలందు ఈ మేక గర్భమును నినదింపచేయుము.

4. మేకా! నీ తకరిని - యోనిని - వృషణములను కోయుచున్నాను. తల్లిని, బిడ్డను, గర్భమును, గర్భాశయమును కోయుచున్నాను.

5. ఛాగీ! నీ ఆత్మ సర్వవ్యాప్తి అగునుగాక అని తొడల మధ్య భాగమును ఛేదించుచున్నాను.

6. ఈ మేక అవయవములు సారవంతములు. వివిధ రూపలు. తెల్లనివి. శుద్ధములు. స్థిరములు. ఈ అవయవములు మరొక జన్మనెత్తునుగాక.

7. ఒక పాదము, రెండు పాదములు, మూడు పాదములు. నాలుగు పాదములు, అయిదు పాదములు, ఆరు పాదములు, ఏడు పాదములు, ఎనిమిది పాదములు కల ఈ మేక లోకములందు వరుసగా వ్యాపించునుగాక.

8. **మహీ ద్యౌః పృథివీచ నఇమం యజ్ఞం మిమిక్షితామ్ | పిపృతా నో భరీమభిః**

భూమియు ద్యులోకమును గొప్పవి. అవి ఈ యజ్ఞమును ఆసేచనము చేయును గాత. అవి భరించగలవి. మమ్ము భరించును గాక.

పదకొండవ అనువాకము

(యాజ్యా పురోనువాక్యలు.)

1. ఇంద్ర బృహస్పతులారా! ఈ హవిస్సు మీకు ప్రీతికరము అగునుగాక. ఉక్థము, ప్రతిగరము మిమ్మే కీర్తించుచున్నవి.

2. ఇంద్ర బృహస్పతులారా! ఈ హవిరూప సోమము సమర్పించబడుచున్నది. రుచికరమగు హవిస్సు మీరు సేవించుటకు సమర్పించ బడుచున్నది.

3. ఇంద్ర బృహస్పతులారా! మీరు మాకు వందల అశ్వములను, వేల ధనములను ప్రసాదించండి.

4. బృహస్పతి మమ్ము పశ్చిమ, ఉత్తర, అధో దిశలందున్న హింసకుల నుండి రక్షించునుగాక. ఇంద్రుడు మమ్ము తూర్పు, దక్షిణ దిశలందున్న హింసకుల నుండి రక్షించునుగాక. మేము ఇంద్ర, బృహస్పతులకు మిత్రులము - వారు మాకు సుఖములు కలిగింతురుగాక.

5. అగ్నీ! నీవు పవిత్రుడవు. నీ కాంతులు సర్వత్ర సంచరించు చున్నవి. అవి వాయు ప్రేరితములు. ఇతర అగ్ని సంపర్కము కలిగినపుడు అగ్ని మండి పడును. అవి అనేకములను పావనము చేయును. ద్యులోకమున ఉండతగినవి. నిత్యనూతనములు. దోష పరిహారములు. అవి - ఆ కాంతులు - హవిస్సులను సేవించునుగాక.

6. అగ్నీ! నీవు సౌభాగ్యవంతుడవు. మానవులచే స్తుతించబడువాడవు. హోమ విదుడవు. అగ్నులను వేరుచేయగలవాడవు. రత్నములను ఇచ్చువాడవు. గోప్యములగు మంత్రములందు నిక్షిప్తుడవు. విశ్వప్రదర్శకుడవు. గొప్ప మనసున్న వాడవు. యాగార్హుడవు. ఘృతమును సేవించువాడవు. అట్టి నిన్ను స్తుతించుచున్నాను.

7. ధాత, జగత్పతి యగువాడు మాకు ధనములను ప్రసాదించునుగాక. అతడు మాకు పరిపూర్ణ సంపద ప్రసాదించునుగాక.

8. ధాతయు, ప్రజలకు, ధనములకు స్వామి యైనవాడు సమస్త విశ్వమును సృష్టించినాడు. అతనికి మేము ఘృతయుక్త హవిస్సులను అందించుచున్నాము. ఆ స్వామి యజమానికి సంతానము ప్రసాదించగలడు.

9. మా జీవితమునకు సరిపోవునదియు, క్షీణించనిదియు, అనుకూలమైనదియునగు ధనమును మాకు ధాత యగునట్టి వాడు ప్రసాదించును గాక. మేము యజ్ఞము చేయువారలము. ఆ దేవుని అనుగ్రహమును అర్థించుచున్నాము.

10. యజమాని ప్రజార్థి. తనఇంట దేవతలను నేతులతో సేవించువాడు. హవిస్సులు అర్పించువాడు. ధాత అతనికి ధనములు ప్రసాదించునుగాక.

మరణములేని దేవతలందరు - సమాన దయగల అదితి - అన్యదేవతలు ఈ యజమాని గృహమున అన్యోన్యముగా ఉందురుగాక.

11. అనుమతి దేవి ఈ యజ్ఞమును దేవతలకు చేర్చునుగాక. హవ్యవాహనుడగు అగ్నికి ఈ యజమాని హవిస్సులు అర్పించుచున్నాడు. అగ్ని ఇతనికి సుఖములు కలిగించునుగాక.

12. అనుమతి దేవీ! నీవు అన్ని విధముల అనుమతింపుము. మాకు సుఖములు కలిగించుము. మా యజ్ఞమునందు ప్రీతి కలిగి ఉండుము. మాకు చిరాయువు కలిగించుము.

13. అనుమతి దేవి మమ్ము ప్రజావంతులను అక్షయ ధనవంతులను చేయునుగాక. ఆమె మాపై కోపము వహించకుండునుగాక. ఆమె మా ఆహ్వానములను మన్నించుచు, మాకు సుఖములు కలిగించునుగాక.

14. ఈ ప్రకాశించుచున్నట్టి సకల జగత్తును అనుమతి దేవి శాసించుచున్నది. యజమానులు ఆ దేవికి హవిస్సులు అర్పించుచున్నారు. ఈ మహదాకాశము ఆమె దేహమునందు వర్తిల్లుచున్నది. ఆమె మా ఆహ్వానములను మన్నించును గాక. మాకు సుఖములు కలిగించునుగాత.

15. రాకాదేవి సులభముగా ఆహ్వానించతగినది. ఆమె మా ఆహ్వానములను ఆలకించును గాక. ఆలకించి మా అభీష్టములను గ్రహించునుగాత. మా పై ఆ దేవి అవిచ్ఛిన్నమగు అనుగ్రహము కలుగునుగాక. ఆమె మాకు బోలెడు ధనమును, స్తోత్రశస్త్రాది సహితుడగు వీరపుత్రుని ప్రసాదించునుగాక.

16. రాకాదేవీ! నీవు సౌభాగ్యవతివి. నీ మనసు మంచిది. నీవు మంచి పనులు చేయుదానవు. గొప్ప మనసున యజమానికి ధనములను ఇచ్చుచున్నావు. ఈ యజ్ఞమునందు మనసు ఉంచుము. అనుగ్రహించుము. మాకు సహస్రసంఖ్యాక పుష్టిని కలిగించుము.

17. "సినీవాలి పృథుష్టుజే' ఇత్యాది పురోనువాక్యకు ప్రతీక. "యాసుపాణిః" అనునది యాసుపాణిః స్వఙ్గురిః అను యాజ్యకు ప్రతీక.

18. కుహూదేవి సౌభాగ్యవతి. కర్మలు తెలిసినది. సులభముగా ఆహ్వానించ దగినది. ఆమెను ఈ యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాను. ఆమె మా పూర్వులు వినునంతటి కీర్తిని మాకు కలిగించును గాత.

దేవీ! తే హవిషా విధేమ.

19. కుహూదేవతల అమృతపాలక ఆహ్వానమునకు అర్హమైనది. ఆమె మా హవిస్సును, దాని రుచిని ఎరుంగును గాక. ఆ దేవి యజమానికి పారలౌకిక సుఖములను కలిగించునుగాక. నీ మహిమలు తెలిసికొన్న యజమానికి ధనపుష్టిని కలిగించుము.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మూడవ కాండము నందలి మూడవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

జుష్టోవాచో భూయాసం జుష్టోవాచస్పతయే దేవీవాక్ |
యద్వాచో మధుమత్తస్మిన్మాధాః స్వాహా సరస్వత్యై ||

నాలుగవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

(3వ ప్రపాఠకము 10వ అనువాక మంత్రముల వ్యాఖ్య.)

1. యజమాని అర్పించు హవిస్సు అధికము అయినచో ఆ యజ్ఞమునకు అవగుణము కలుగును. అందుకు పరిహారముగా 'సూర్యోదేవా' ఇత్యాది మంత్రములచే హోమము చేయవలెను. అప్పుడు బృహస్పతియు ప్రజాపతియు, యజ్ఞపు అవగుణమును సరిచేయుదురు.

2. ఒకదేవతకు బలి ఇచ్చిన పశువు కడుపుతో ఉన్నదయిన ఆ బలి రాక్షసులకు చెందును. రాక్షసులను నాశము చేయుటకు "యస్యాస్తే హరితో గర్భః" అను మంత్రములను ఉచ్ఛరించవలెను. అట్లయిన ఆ పశువు దేవతలకు చేరుచున్నది.

3. 'ఆవర్తవర్తయ' ఇత్యాది మంత్రములు ఉచ్ఛరించుచు పశుగర్భ పర్యావర్తనము చేయవలెను.

4. ప్రజలు, పశువులు సంపద అగుచున్నవి అని చెప్పబడినది. అందువలన యజమాని పశువులను, ప్రజలను సమృద్ధములను చేయుచున్నాడు.

5. యజ్ఞాంగము తక్కువ అయినచో అది స్వర్గమును చేరును. అది ఎక్కువైనచో అది భూమిని చేరును. వానిని సరిచేయనిచో యజమాని పీడించబడును. అప్పుడు 'మహీద్యౌ' ఇత్యాది మంత్రములు ఉచ్చరించవలెను. అందువలన ఆ హెచ్చు తగ్గులను ద్యావాపృథ్వులే సరిచేయును మరియు యజమానికి పీడకలుగదు.

6. యజమాని ఆత్మసాత్కారము కొరకు మేక గర్భమును బూడిదతో కప్పవలెను. గర్భము ద్యావాపృథ్వుల నుండియే ఉత్పన్నమైనది. బూడిదచే కప్పుట వలన ఆ గర్భమును ద్యావాపృథ్వులందే స్థాపించినట్లగును.

7. పశువు యొక్క హృదయాద్యంగమును అవదానము చేసినచో హవిస్సు అతిరిక్తమగును. అవదానమే చేయనిచో హవిస్సు రిక్తమగును. ఆ దోషపరిహారమునకు గాను పశువు యొక్క నాభి ముందు భాగమునుండి కొంచెము అంగమును, నాభిపై భాగమునుండి కొంచెము అంగమును అవదానము చేయవలెను. ముందు భాగము నుండి ప్రాణ వాయువు ముఖమునకు సంచరించును. పై భాగము నుండి అపానవాయువు వెనుక భాగమునకు సంచరించును. అందువలన పూర్తి పశువును అవదానము చేసినట్లగును.

8. విష్ణువు పశుస్వామి అగును. అతని కొరకు పశువు గర్భపు దక్షిణ పూర్వపాదమును ఛేదించి హోమము చేయవలెను. పశువు యొక్క ప్రధానాంగము మరియు పశువునకు సంబంధించిన ఉపాకృత అధిక భాగము విష్ణువునకు సంబంధించినది అగును. ఆ విధముగా చేయుటవలన అతిరిక్తము నందే అతిరిక్తమును స్థాపించినవాడు అగును. అది అతిరిక్తమునకు శాంతి అగును.

9. ఈ యొక్క ప్రాయశ్చిత్త ఇష్టియందు ఎనిమిది బిందువుల బంగారము దక్షిణగా ఈయవలెను. ఆలబ్ధమైన పశువు గర్భము కలది. అందువలన గర్భస్థ శిశువు సహితముగా ఎనిమిది పాదములు కలది. ఆత్మతొమ్మిదవది అగును. కావున అష్టబిందు దక్షిణ పశుదక్షిణ యగును. అది పశుప్రాప్తికి కారణము అగును.

10. హిరణ్యమును దక్షిణగా ఇచ్చు యజమాని దానిని తలపాగ యొక్క నాలుగవ మడతయందు ఉంచవలెను. ఏలననగా పశువు గర్భము నందున్న శిశువు 1. మావి 2. చర్మము 3. మాంసము 4. ఎముకలు అను పొరలు కలది అగుచున్నది. అట్టి హిరణ్యమును దానము చేసిన యజమాని సంపూర్ణ పశువును దానము చేసినవాడు అగును.

11. యజ్ఞమునందు ఈ విధమగు ప్రాయశ్చిత్త క్రియ చేయువానికి అత్యంత ధనము లభించును.

రెండవ అనువాకము

1. వాయుదేవా! విచ్చేయుము. పశువును అలంకరించుము. దేవా! నీవు శుద్ధ హవిస్సును పాలించువాడవు. నీకు వేల సంఖ్యలో 'నియుత' అశ్వములు ఉన్నవి. నీకు పశురూప ఆహారము ఇష్టమగును. నీకు ఏ పశుసంబంధమగు పశువు సోమసదృశమనిపించునో - దానినే నీకు సమర్పించుచున్నాను.

2. పశువా! ఆకూత్యై - నా సంకల్పసిద్ధి కొరకు త్వా - నిన్ను - కామాయ - నా కోరికలు తీర్చుటకు - త్వా - నిన్ను - సమృద్ధయే - సమృద్ధికొరకు - కిక్కిటా - కిక్కిటాకార పూర్వకముగ, తేమనః - నీ మనస్సును, ప్రీణయిత్వా - సంతోషపరచి, ప్రజాపతయే స్వాహా.

ఆకూత్యైత్వా, కామాయత్వా, సమృద్ధయే కిక్కిటా తే ప్రాణః ప్రీణయిత్వా వాయవే స్వాహా.

ఆకూత్యైత్వా, కామాయత్వా, సమృద్ధయే కిక్కిటా తే చక్షుః ప్రీణయిత్వా సూర్యాయస్వాహా.

ఆకూత్యైత్వా, కామాయత్వా, సమృద్ధయే కిక్కిటా శ్రోత్రమ్ ప్రీణయిత్వా ద్యావాపృథివ్యాభ్యామ్ స్వాహా.

ఆకూత్యైత్వా, కామాయత్వా, సమృద్ధయే కిక్కిటా వాచమ్ ప్రీణయిత్వా సరస్వత్యై స్వాహా.

3. వశా పశువా! లోకములు మూడు కాగా నీవు నాలుగవ దానవు. నీవు వంధ్యవు. మనసున ఒకసారి పురుషాభిలాష కలిగినంత నీకు గర్భమైనది. తదుపరి నీవు ఇంద్రియ నిగ్రహము కలదానవు. కావున నీవు దేవతలను చేరుము. అందువలన సత్యాస్సంతు యజమానస్య కామాః - యజమాని కోరికలు తీరునుగాక.

4. పశువా! నీవు మేకవు. ఇప్పుడు హవిస్సువు అయినావు. దేవతలకు ధనరూపవు అయినావు. నీవు భూమిమీద ఉండుము. తదుపరి అంతరిక్షమునకు చేరుము. ద్యులోకమునందు నీకు గొప్ప తేజస్సు కలుగును.

5. రజస్వరూప హవిరంశమును విస్తరింపచేయుము. ఆదిత్యుని అనుసరించి సాగుము. మేము ప్రజ్ఞచే సాధించిన జ్యోతిర్మార్గములను రక్షించుము.

6. పశువు యొక్క హృదయాద్యంగములారా! మేము ఈ కర్మను నిర్విఘ్నముగా పూర్తి చేయుటకు ఆతురపడుచున్నాము. దానిని అతిరిక్తము కాకుండచేయుము. మనువు వలె ఉత్పత్తి చేయుదానవు అగుము. తదుపరి యజమానికి దేవతా సంబంధము కలిగించుము.

7. పశువా! నీవు పూజించదగిన దేవతలకు హవిస్సువు అగుచున్నావు. ప్రజాపతి స్వరూపమువు అగుచున్నావు. అటువంటి నీ అంగములు తిని మేము పుష్టి కలవారము అగుచున్నాము.

మూడవ అనువాకము

1. పూర్వము ద్యావాపృథ్వులు కలసి ఉండెను. వాయువు ఆ రెండింటిని విడదీసినాడు. ఆ ద్యావాపృథ్వులు మరల కలసినవి. గర్భము దాల్చినవి. ఆ గర్భము నుండి సోమము పుట్టినది. పుట్టిన సోమమును అగ్ని మ్రింగినాడు. అప్పుడు ప్రజాపతి అగ్నిదేవతాకమగు అష్టాకపాల పురోడాశమును దర్శించినాడు. దానిని ఆచరించి అగ్నినుండి వశారూపసంతానమును కొన్నాడు.

2. అగ్నిదేవతాకము కాకుండ - ఇతరదేవతాకమైనను ముందు అగ్నిదేవతాక అష్టాకపాలమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన అగ్ని నుండియే కొని ఆలంభనము చేసినట్లగును.

3. ద్యావాపృథ్వులను వాయువు విడదీసినందున వశ - వంధ్య - వాయుదేవతాకమైనది.

ద్యావాపృథ్వులు వశను గర్భమున ధరించినందున వశ ద్యావాపృథ్వీ దేవతాకమైనది.

ద్యావాపృథ్వుల నుండి సోమము పుట్టినందునను, దానిని అగ్ని మ్రింగినందునను అది అగ్నిషోమదేవతాకమైనది.

ద్యావాపృథ్వులు విడివడినపుడు ధ్వని కలిగినది. అది వాక్కు అయినది. అందువలన వశ సరస్వతీ దేవతాకమైనది.

అగ్ని నుండి వశను ప్రజాపతి కరీదు చేసినందున వశ ప్రజాపతి దేవతాకమైనది.

సావాపషా సర్వదేవత్యా యదజా వశా - కావున వశయగు మేక సర్వదేవతాకమగుచున్నది.

4. ఐశ్వర్యము కోరువాడు వాయుదేవతాకవశను ఆలంభనము చేయవలెను. వాయువు వేగవంతుడు అందువలన అతడు వాయువును తన భాగధేయముగా పొందును.

5. సస్య సమృద్ధి రూపమగు ప్రతిష్ఠను అభిలషించువాడు ద్యావాపృథ్వీ దేవతాకమగు వశను ఆలంభనము చేయవలెను. అతని కొరకు పర్జన్యుడు దివినుండియే వర్షము కలగించును. భూమి మీద ఓషధులు మొలుచును అతనికి సస్యసమృద్ధి కలుగును.

6. అన్న సమృద్ధియు, అన్నము తినుశక్తియు అభిలషించువాడు అగ్నిషోమ దేవతాకమగు వశను ఆలంభనము చేయవలెను. అందువలన అతడు అగ్ని చేత అన్నమును, సోమముచేత అన్నము తిను శక్తిని పొందుచున్నాడు.

7. వాక్కుకలిగియు పలకలేనట్టివాడు సరస్వతీ దేవతాక వశను ఆలంభనము చేయవలెను. అందువలన సరస్వతి అతనికి భాగధేయముగ లభించును. సరస్వతియే అతని వాక్కును అధిష్ఠించుచున్నది.

8. తాను జయించలేని వారిని జయించవలెనని కోరువాడు ప్రజాపతి దేవతాకమగు 'వశ' ను ఆలంభనము చేయవలెను. ప్రజాపతి సర్వదేవతా స్వరూపుడు అగును. కావున యజమాని తాను జయించలేనివానిని సర్వదేవతలచేత జయించును.

9. వశాలంభనము చేయువాడు ముందు 'ఆవాయోభూష' ఇత్యాది ఋక్కుచే వశను ఉపాకరణము చేయవలెను. అప్పుడు అతడు వాయువునుండియే వశను సంపాదించి ఆలంభనము చెసినట్లగును.

10. 'ఆకూత్యైత్వా, కామాయత్వా' అనునది మంత్రమున చెప్పిన రీతియే అగునని గ్రహించవలెను.

11. జిహ్వాగ్రమును పైకిచాచి అటునిటు కదలించునపుడు ఏర్పడు ధ్వని కిక్కిట ధ్వనిని అనుకరించుట అగును. ఆ ధ్వని చేయుచు గ్రామ్య పశువులను వశపరచుకొందురు. ఆ ధ్వని చేయుచు హోమము చేయవలెను. ఆ ధ్వనిచే గ్రామ్య పశువులు వశములగును. అరణ్య మృగములు ఆ ధ్వని విని పారిపోవును. కిక్కిటాకార ధ్వనిచే హోమము చేయుట గ్రామ్య పశువుల ధృతికి సాధ్యము అగును.

12. యజమాని కొరివిచేతబట్టి పశువునకు ప్రదక్షిణము చేయునపుడు ఆజ్యహోమము చేయవలెను. అట్లు చేసిన వశను సజీవముగనే స్వర్గమునకు పంపిన వాడు అగుచున్నాడు. 'త్వం తురీయా' ఇత్యాది మంత్రములచే వశను దేవలోకమునకు పంపినవాడు అగుచున్నాడు.

13. "సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః" అనునది మంత్రము. ఈ యజ్ఞము నిరాటంకముగ సమాప్తి యగునుగాక అనునదియే యజమాని కోరిక. అందుకే ఆ మంత్రము ఆ విధముగా చెప్పినది.

14. పశువా! నీవు మేకవు. హవిస్సు రూపమున దేవతలకు ధనము అగుచున్నావు అనుటవలన యజమానికి మూడు లోకములందు ప్రతిష్ఠ కలుగుచున్నది.

15. ఈ మేక యజమానికి స్వర్గమునందు ప్రకాశము కలిగించుచున్నది అనునది మంత్రములోని చరమభాగము అగుచున్నది.

16. 'తన్తుం తన్వ' ఇత్యాది మంత్రము ఈ మేక యజమానికి మూడు లోకములను ప్రకాశవంతము చేయుచున్నది అని వచించినది.

17. యజ్ఞమునందలి అతిరిక్త అంగమునకు ఈ అజము శాన్తి అగుచున్నది అనునది 'అనుల్బణ' మంత్రార్థము.

18. ప్రజలు మనువు సంబంధులు. కావున ఆ ప్రజలనే భోగ్యములుగా చేయుచున్నాడు అనునది 'అనుల్బణ' మంత్రపు చరమభాగపు అర్థము.

19. 'పశువా! నీవు పూజించదగిన దేవతలకు హవిస్సువు అగుచున్నావు' అనునది మంత్రార్థము అది స్వగాకారము

కొరకు అగుచున్నది.

20. 'పశువా! నీ అంగములను తిని మేము పుష్టిగల అంగము కలవారము అగుచున్నాము' అని మంత్రము చెప్పుటను యజమాని ఆశీస్సుగానే కోరుచున్నాడు.

21. వశమ ఆలంభనము చేయువాడు మబ్బులు కమ్ముకున్నచో ఆలంభన చేయరాదు. ఆకాశము నిర్మలముగా ఉన్నప్పుడే ఆలంభనము చేయవలెను.

22. వశా పశువులు ఆలంభన చేసినపుడు అకస్మాత్తుగా ఆకాశము మేఘావృతమైనచో ఆలబ్ధ పశువును జలములందు ప్రవేశపెట్టవలెను. లేదా మొత్తమును తినవలెను.

23. వధించిన పశువును జలములందు ప్రవేశపెట్టిన యజ్ఞమును విఘ్నము చేసినవాడు అగును. మొత్తమును భక్షించినచో తాను సామర్థ్యము కలవాడు అగుచున్నాడు.

24. సంవత్సరసత్రయాగము చేసినవాడు - సహస్రదక్షిణాయుక్తమగు యాగము చేసిన సహస్రయాజి - గృహపతిగా దీక్షనొందిన గృహమేధి మాత్రమే దీనికి అర్హులు. ఆ ముగ్గురే ఈ వశాయాగము చేయవలెను. ఇది వారినే అనుసరించుచున్నది.

నాలుగవ అనువాకము

1. చిత్తము నా యందు ఉండునుగాక. చిత్తిః అను నిర్వికల్ప జ్ఞానము నాకు కలుగునుగాక. ఆకూతమను సంకల్పితము నాకు కలుగునుగాత. ఆకూతి యనుసంకల్పము నాకు కలుగునుగాక. విజ్ఞానము నాకు కలుగునుగాక. అంతఃకరణము నాకు కలుగునుగాక. చక్షురాది బాహ్యేంద్రియ శక్తులు నాకు కలుగునుగాక. దర్శయాగము, పూర్ణమాస యాగము, బృహత్ యాగము, రథంతరసామము నాయందు నిలుచునుగాత.

యుద్ధాభిగమనములందు అనుభవముగల ప్రజాపతి వర్షము కలిగించు ఇంద్రునకు జయహేతువులగు మంత్రములను ప్రసాదించినాడు. అందువలన జనులందరు ఇంద్రునకు విధేయులు అయినారు. ఆ ఇంద్రుడే అనుభవజ్ఞుడు అయినాడు. 'సహి హవ్యో బభూవ' అతడు హోమ యోగ్యుడు అయినాడు.

2. పూర్వము దేవతలు, అసురులు యుద్ధసన్నద్ధులు అయినారు. అప్పుడు ఇంద్రుడు ప్రజాపతిని దర్శించినాడు. ప్రజాపతి ఇంద్రునకు జయహేతు మంత్రములను ఉపదేశించినాడు. ఇంద్రుడు జయహేతు మంత్రములచే హోమము చేసినాడు. అందువలన దేవతలు జయించినారు. జయించినారు కావున వాటికి 'జయత్వ' మంత్రములని పేరు వచ్చినది.

3. స్పర్థ కల యజమాని ఈ మంత్రములచే హోమము చేయవలెను. అందువలన అతడు తన శత్రువులను నిశ్చయముగా జయించును.

అయిదవ అనువాకము

1. అగ్ని ప్రాణులకు అధిపతి. సమ్మావతు - అతడు మమ్ము రక్షించునుగాత.

పెద్దలగులోకపాలురకు ఇంద్రుడు అధిపతి. సమ్మావతు. యముడు పృథివికి అధిపతి. సమ్మావతు. వాయువు అంతరిక్షమునకు అధిపతి. సమ్మావతు. సూర్యుడు దివికి అధిపతి. సమ్మావతు. సూర్యుడు దివికి అధిపతి. సమ్మావతు. చంద్రుడు నక్షత్రములకు అధిపతి. సమ్మావతు. బృహస్పతి బ్రాహ్మణులకు అధిపతి. సమ్మావతు. మిత్రుడు సత్యమునకు అధిపతి. సమ్మావతు. వరుణుడు జలములకు అధిపతి. సమ్మావతు. సముద్రుడు ప్రవాహములకు అధిపతి. సమ్మావతు. అన్నము సామ్రాజ్యములకు అధిపతి.సమ్మావతు.

సోముడు ఓషధులకు, సూర్యుడు అనుజ్ఞలకు, రుద్రుడు పశువులకు, త్వష్ట రూపములకు, విష్ణువు పర్వతములకు, మరుత్తులు గణములకు అధిపతులు. వారు నన్ను రక్షింతురుగాక.

తండ్రులారా! తాతలారా! ఏడుతరములకు పూర్వపు, పరపు పితామహులారా! ఈ లోకమున మమ్ము రక్షించండి.

బ్రాహ్మణులయందు, క్షత్రియులయందు, కోరదగిన ఫలములందు, ప్రాధాన్యమునందు, చేయబడుచున్న ఈ కర్మయందు, దేవతలను గూర్చిన మా ఆహ్వానములందు అగ్ని భూతములకు అధిపతి అగుచున్నాడు. అతడు మమ్ము రక్షించవలెను. పైవానియందు ఇంద్రుడు పెద్దలకు అధిపతి అగుచున్నాడు. అతడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

ఆరవ అనువాకము

1. దేవతలు చేసిన యజ్ఞములనే అసురులు చేసినారు. అప్పుడు దేవతలు 'అభ్యాతాన' మంత్రములను అభిముఖముగ తెచ్చి హోమము చేసినారు. అందువలన దేవతల కర్మ సమృద్ధము అయినది. అభ్యాతాన హోమము తెలియనందునను, చేయనందునను అసురుల కర్మ సమృద్ధము కాలేదు.

2. యజమాని ఏ కర్మచేత సమృద్ధిని కోరునో అతడు అభ్యాతాన మంత్రములచే హోమము చేయవలెను. అందువలన అతనికి నిశ్చయముగా సమృద్ధి కలుగుచున్నది.

3. విశ్వేదేవతలు 'అభ్యాతాన' మంత్రములను దర్శించినారు. అందువలన అవి విశ్వేదేవతాకములు అయినవి.

ప్రజాపతి ఇంద్రునకు జయహేతు మంత్రములను ప్రసాదించినాడు. అందువలన అవి ప్రజాపతి దేవతాకములు అయినవి.

దేవతలు 'రాష్ట్రభృత్' మంత్రముల వలన రాష్ట్రమును అసురుల నుండి గుంజుకున్నారు. అందువలన ఆ మంత్రములకు రాష్ట్రభృతత్వము కలిగినది.

దేవతలు అభ్యాతాన మంత్రముల చేత అసురులను వశపరచుకున్నారు. 'జయత్వ' మంత్రముల చేత అసురులను ఓడించినారు. 'రాష్ట్రభృత్' మంత్రములచేత అసురులనుండి రాజ్యమును గుంజుకున్నారు.

అసురులను వశ్యులను చేసికొన్నందున వాటికి అభ్యాతానత్వము కలిగినది. జయత్వ మంత్రములచే జయించినందున వాటికి జయత్వమంత్రములని పేరు వచ్చినది. రాష్ట్రభృత్ మంత్రములను పేరు వచ్చినది.

ఈ మూడు విధములగు మంత్రముల వలన దేవతలు విజయులైనారు. అసురులు పరాజితులు అయినారు.

4. శత్రువులు కలవాడు ఈ మూడు విధముల మంత్రములచే హోమము చేయవలెను. అభ్యాతానము వలన అతడు శత్రువులను వశ్యులను చేసికొనును. జయత్వమంత్రముల వలన శత్రువును జయించును. రాష్ట్రభృత్ మంత్రముల వలన అతడు శత్రువుల రాజ్యమును గుంజుకొనును.

అందువలన అతడు గెలుచును. అతని శత్రువు ఓడిపోవును.

ఏడవ అనువాకము

1. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు అగ్ని. అతడు సత్యముచే అసత్యమును ఓడించువాడు. ఋతము అతని ధామము. ఓషధిదేవతలు అతనికి ప్రియభార్యలు. వారి పేరు "ఊర్జ".

ఆ అగ్ని నామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. అతని భార్యలు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షింతురుగాక. ఆ గంధర్వునకు - తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలకు - తాభ్యః స్వాహా.

2. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు సూర్యుడు. అతడు సర్వమును అనుసంధానము చేయువాడు. సమస్త సామములు తెలిసినవాడు. అతనికి మరీచిదేవేరులు ప్రియభార్యలు. వారిపేరు ఆయువులు.

ఆ అగ్నినామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు - ఆయువులు -

బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షింతురుగాక. తాభ్యః స్వాహా.

3. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు చంద్రుడు. అతడు అందమైనవాడు. సూర్యకిరణములు కలవాడు. అతనికి నక్షత్రములు ప్రియభార్యలు. వారిపేరు బెకురయః - బేకురులు.

ఆ చంద్రనామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు - బేకురులు - రక్షింతురు గాక. తాభ్యః స్వాహా.

4. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు యజ్ఞము. అతడు విశ్వమును పాలించువాడు. పక్షివలె ఆకసమున తిరుగువాడు. అతనికి దక్షిణలు ప్రియభార్యలు. వారికి స్తవములు అనిపేర్లు.

ఆ యజ్ఞనామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు - స్తవములు - బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తాభ్యః స్వాహా.

5. ఒక గంధర్వుడు. అతనిపేరు మనస్సు. అతడు ప్రజాపతి, విశ్వకర్మ. అతనికి ఋక్సామ దేవతలు భార్యలు. వారు అందకత్తెలు.

ఆ మనస్సను పేరుగల గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాత. తస్మై స్వాహా. అతని అందకత్తెలగు భార్యలు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షింతురుగాత. తాభ్యః స్వాహా.

6. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు వాతుడు. అతడు అనుకున్నచోట ఉండువాడు. అంతట సంచరించువాడు. అతనికి జలదేవతలు ప్రియభార్యలు. వారిపేరు ముదా.

ఆ వాతనామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షింతురుగాక. తాభ్యః స్వాహా.

7. హే భువనపతే! నీకు అంతరిక్షమునందును, భూలోకమునందును గృహములు ఉన్నవి. మాకు వయోహాని కలిగించకుము. మాకు ధనపుష్టిని, వీరపుత్రుని, అజీవనసమృద్ధిని కలిగించుము.

8. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు 'మృత్యువు'. అతడు పరమేష్ఠి. సర్వాధిపతి. అతనికి విశ్వములు ప్రియభార్యలు. వారిపేరు భువ.

ఆ మృత్యునామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు - భువనములు

- బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షింతురుగాక. తాభ్యః స్వాహా.

9. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు పర్జన్యుడు. అతడు మంచి నివాసము. మంచి సంపదగలవాడు. మంగళ ప్రదుడు. స్వర్గమును స్వాధీనము నందు ఉంచుకున్నవాడు. అతనికి విద్యుత్తులు ప్రియభార్యలు. వారి పేరు 'రుచః'

ఆ పర్జన్యనామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షింతురుగాక. తాభ్యః స్వాహా.

10. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు మృత్యువు. దూరమందున్న వానిని కూడ కొట్టగల ఆయుధము కలవాడు. అతని పేరు విన్నంతనే సుఖము పోగొట్టువాడు. అతనికి ప్రజాభిమాని దేవేరులు ప్రియభార్యలు. వారిపేరు భీరువలు.

ఆ మృత్యునామక గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాక. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షింతురుగాక. తాభ్యః స్వాహా.

11. ఒక గంధర్వుడు. అతని పేరు కాముడు. అతడు అందగాడు. ఇంద్రియ విషయములందు మనస్సును లగ్నము చేయించువాడు. అతని భార్యలు విషయాభిమాన దేవతలు. వారిపేరు "శోచయన్తి".

ఆ కామనామ గంధర్వుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులను రక్షించునుగాత. తస్మై స్వాహా. అతని భార్యలు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులను రక్షింతురుగాక. తాభ్యః స్వాహా.

12. హే భువనపతే! నీకు అంతరిక్షమునకు భూలోకమునకు గృహములు కలవు. మాకు విస్తార సుఖములను కలిగించుము. బ్రాహ్మణ, క్షత్రియులకు మహాసుఖములు కలిగించుము.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. 'రాష్ట్రభృత్' మంత్రములు రాజ్యప్రాప్తి హేతువులు. అవి రాజ్యస్వరూపములు అగును. కావున రాజ్యము కోరువాని కొరకు అధ్వర్యుడు 'రాష్ట్రభృత్' మంత్రములచే హోమము చేయవలెను. అందువలన యజమాని రాజ్యమును సంపాదించుచున్నాడు. అతనికి నిశ్చయముగా రాజ్యము కలుగును.

2. తన ఉన్నతి కొరకు రాష్ట్రభృన్మంత్రముల చేతనే హోమము చేయవలెను. ఈ మంత్రములు రాజ్యస్వరూపములు. అందువలన శ్రేష్ఠములు. ప్రజలు, పశువులు రాజ్యము అగుచున్నవి. కావున రాష్ట్రభృన్మంత్రములు ప్రజలను, పశువులను కలిగించుచున్నవి. వానివలన యజమాని సమానులలో ఉన్నతుడు అగుచున్నాడు.

3. గ్రామమును కోరువాడు రాష్ట్రభృన్మంత్రములచే హోమము చేయవలెను. రాష్ట్రభృన్మంత్రములే రాజ్యస్వరూపములు. జ్ఞాతులు, గ్రామప్రజలు రాజ్యము అగుచున్నారు. కావున రాష్ట్రభృన్మంత్రముల వలన యజమానికి జ్ఞాతులు, గ్రామప్రజలు అనుకూలురు అగుచున్నారు. వానివలన యజమాని నిశ్చయముగా గ్రామస్వామి అగుచున్నాడు.

4. జూదమాడు స్థలముననందే రాష్ట్రభృన్మంత్రములచే హోమము చేయవలెను. అందువలన జూదరులు యజమానికి వశ్యులు అగుదురు. వశ్యులైన వారు యజమానిని సేవింతురు.

5. ఓజస్సు కోరువాడు రథముఖమున రాష్ట్రభృన్మంత్రముల హోమము చేయవలెను. రాష్ట్రభృన్మంత్రములు, రథము రెండును ఓజస్స్వరూపములు. అందువలన యజమానికి ఓజస్సు కలుగుచున్నది. అతడు నిశ్చయముగా ఓజస్వి అగుచున్నాడు.

6. రాజ్యమును కోల్పోయినవాడు రాజ్యము సాధించుటకు రాష్ట్రభృన్మంత్ర హోమము చేయవలెను. అతనికి ఎన్ని రథములు ఉన్నవో అందరు నరుల చేత మోయించవలెను. అందువలన అతనికి పోయిన రాజ్యము తిరిగి వచ్చును.

7. రాజ్యము కలిగినను రాజభోగములు కలుగనపుడును, ఆహుతులు స్వకార్యక్షమలు కానపుడును తన రథపు కుడిచక్రమును అగ్నిపై ఉంచి రథచక్ర రంధ్రమునకు అభిముఖముగా రాష్ట్రభృన్మంత్ర హోమము చేయవలెను. అందువలన ఆహుతులు స్వకార్యసమర్థులు అగును. వానిని అనుసరించి యజమానికి రాజ్యభోగములు కలుగును.

8. యుద్ధము కలిగినపుడు రాష్ట్రభృన్మంత్ర హోమము చేయవలెను. రాష్ట్రభృతము రాజ్యసంబంధము. యుద్ధము రాజ్యమును గూర్చియే కదా! యుద్ధసన్నద్ధులైన ఉభయులలో ఎవరు ముందు హోమము చేయుదురో అతడు సమర్థుడు అగును. సమర్థుడు అయినందున యుద్ధమున గెలుపొందును.

9. యుద్ధవిజయమునకు చేయు యజ్ఞమున ఇప్పకర్ర సమిధ కావలెను. ఇప్పకర్ర యొక్క నిప్పు కణికలు యజమానిని పరివేష్టించును. శత్రుసేనను తరిమివైచును.

10. ఉన్మాద నివారణ కొరకు రాష్ట్రభృన్మంత్ర హోమము చేయవలెను. ఉన్మాదమునకు గంధర్వులు, గంధర్వభార్యలే కారకులు అగుచున్నారు. ఈ మంత్రములు గంధర్వ, గంధర్వభార్య స్వరూపలు అగును. అందువలన ఉన్మాదనివారణ కలుగును. శాంతి లభించును.

11. ఉన్మాదనివారణకు చేయు హోమమున జమ్మికాని మర్రికాని మేడికాని జువ్వికాని సమిధకావలెను. గంధర్వులకు, గంధర్వుల భార్యలకు ఆ చెట్లు స్థానములు అగును. అందువలన వారిని వారి స్థానములందే శాంతింప చేసినట్లగును.

12. ఇతరులను హింసించదలచినపుడు ఈ రాష్ట్రభృన్మంత్రములను చివరి మంత్రమునుంచి మొదలు పెట్టి మొదటి మంత్రముతో ముగించి హోమము చేయవలెను. అందువలన హింసించ దలచిన వాని ప్రాణములు విపరీత స్థానములకు చేరును. కావున ప్రాణములు విపరీతముగా చేరిన వానిని సులభముగా హింసించవచ్చును.

13. అభిచార - హింసించు - హోమము ప్రకృతి సిద్ధమగు చవిటినేల యందుగాని, చీలిన నేలయందు కాని చేయవలెను. ఇదియే అభిచార దేవత కొరకు నిరృతి దేవత ఏర్పరచిన స్థానము. ఈ హోమము అభిచరితుని నిరృతి దేవతలకు వప్పగించును. క్రూరధ్వనిచే వషట్కారము చేయవలెను. ఈ క్రూరవషట్కారము అభిచరితుని ఛేదించును. అందువలన అభిచరితునకు తీవ్రమగు దుఃఖము కలుగును.

14. ఒకని అన్నాద్యమును హరించదలచిన వాడు ఆ ఒకని సభయందు ఉత్తానశరీరుడై "భువనస్య పతే" అను మంత్రమును ఉచ్ఛరించుచు గడ్డిని అందుకొనవలెను. ప్రజాపతియే భువనములకు స్వామి. కావున ప్రజాపతిచేతనే ఆ ఒకని అన్నాద్యము హరింపచేసినవాడు అగును.

15. అన్నాద్యమును హరించదలచిన వాడు 'భువనస్య పతే' నుండి "సనోభువఅస్య పతే" అణు ఆరుమంత్రములను ఉచ్ఛరించుచు గడ్డిని అందుకొనవలెను. ఋతువులు ఆరు. అవి ప్రజాపతి స్వరూపములు. కావున ప్రజాపతియే ఆ ఒక్కని అన్నాద్యమును గుంజుకొనును - యజమానికి ఇచ్చును.

16. ఒకడు గొప్పవానికి బంధువు అగును. ఆ గొప్పవాడు ఇతనిని నీచునిగ, నికృష్టునిగ చూచును. బ్రహ్మాయనెడి ఋత్విజుడు అవమానించబడిన యజమానిని ఉచ్ఛప్రదేశమున కూర్చుండ పెట్టవలెను. నాలుగు మూకుళ్ల అన్నము వండి, దానితో రాష్ట్రభృన్మంత్ర హోమము చేయవలెను. రాష్ట్రభృన్మంత్రములే శరీరము అగును. యజమానిని ఎత్తు ప్రదేశమున కూర్చుండ పెట్టుటచే బ్రహ్మ అతనిని సమానులందు ఉన్నతుని చేయుచున్నాడు.

17. అన్నము నాలుగు మూకుళ్లది కావలెను. దిక్కులు నాలుగు. కావున యజమానిని నాలుగు దిక్కులందు ప్రతిష్ఠించినట్లగును.

18. అన్నమును పాలతో ఉడికించవలెను. అందువలన బ్రహ్మ అన్నమునకు రుచి కలిగించినవాడగును.

19. అన్నము చక్కగా ఉడుకుటకుగాను అన్నమును అడుగునుండి పైకి కలియపెట్టవలెను.

20. పవిత్రత కలిగించుటకు అన్నమును నేతితో కలుపవలెను.

21. హుత శేషమగు అన్నమును నలుగురు భుజించవలెను. అందువలన నాలుగు దిశలకు అగ్నియందు హోమము

చేసినట్లగును.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. సంతానార్థి ధాత్రాది అయిదు దేవికల ఇష్టిని నిర్వాపము చేయవలెను. దేవికలు ఛందోరూపములు. ప్రజలు ఛందోరూపములు. కావున ఈ ఇష్టులు యజమానికి సంతానము కలిగించుచున్నవి.

2. పంచదేవతలలో యజమాని ముందు ధాతను స్థాపించుచున్నాడు. 1. ధాత యజమానిని పత్నితో మిథునముగా చేయును. 2. అనుమతి దేవత యజమాని మిథునీకరణను అనుమతించును. 3. రాకాదేవి బీజము కలిగించును. 4. సినీవాలి సంతానమును పుట్టించును. 5. కుహూదేవి వాక్కును కలిగించును.

3. పశువులను కోరువాడు దేవికేష్టులను నిర్వాపము చేయవలెను. దేవికేష్టులు ఛందోరూపములు. పశువులు ఛందోరూపములు. కావున ఈ ఇష్టి అతనికొరకు పశువులను పుట్టించును.

యజమాని తొలుత ధాతను స్థాపించుచున్నాడు. కావున ధాత గోవులందు బీజము వేయును. అనుమతి దేవి అనుమతించును. రాకాదేవి గర్భమును కాపాడును. సినీవాలి పశువులను పుట్టించును. కుహూదేవి పుట్టిన పశువులను పోషించును.

4. గ్రామస్వామి కాగోరువాడు ఈ ఇష్టినే నిర్వాపము చేయవలెను. దేవికాశ్చన్దాగ్ంసివఖలు గ్రామశ్ఛందః ఛందస్సు చేతనే యజమాని గ్రామమును పొందును.

యజమాని ధాతను అనుమతిదేవి రాకాదేవి తరువాత స్థాపించి రాకాదేవత కుహూదేవతలను స్థాపించవలెను. అందువలన ధాత మధ్యమున స్థాపించబడినవాడు అగును. అట్లగుటచే ధాత యజమానిని గ్రామమధ్యమున స్థాపించినవాడు అగుచున్నాడు.

5. దీర్ఘవ్యాధులు కలవాడు ఈ ఇష్టినే నిర్వాపము చేయవలెను. దేవికాశ్చన్దాగ్ంసివై. దీర్ఘవ్యాధి కలవానిని దేవికారూపమగు ఛందస్సులే కోపించుచున్నవి. ఆ ఛందస్సులే సంతుష్టులై అతని దీర్ఘరోగమును నివారించుచున్నవి.

ధాతృదేవతలను దేవికల మధ్యన స్థాపించవలెను. వ్యాధిగ్రస్తుని ఉదరమధ్యమందు దోషము ఉండును. మధ్యన నిలిపిన ధాత రోగగ్రస్తుని ఉదరమధ్యము నందలి దోషమును నివారించును.

6. యజ్ఞము చేసియు యజ్ఞఫలము లభించనివాడు ఈ ఇష్టినే నిర్వాపము చేయవలెను. దేవికాశ్చన్దాగ్ంసివై.

యజ్ఞఫలము పొందని వానిని ఛందస్సులు అనుగ్రహించకున్నవి.

అట్లయినపుడు యజమాని ధాతృదేవుని ప్రథమమున స్థాపించవలెను. అట్లు స్థాపించబడిన ధాత యజమానిని ప్రథమముననే ప్రతిష్ఠించును. అప్పుడు యజమానికి యజ్ఞఫలము లభించును.

7. ఒక యజ్ఞము చేసినవాడు మరొక యజ్ఞము చేయుటకుగాను ఈ ఇష్టిని నిర్వాపము చేయవలెను. దేవికాశ్చన్దాగ్ంసివై. పూర్వయజ్ఞపు ఛందస్సులు కళలను కోల్పోవుచున్నవి. కావున యజమాని ధాతృదేవతను నలుగురు దేవికల తరువాత చివరకు స్థాపించవలెను. అప్పుడు ధాతృదేవుడు జరుపనున్న యజ్ఞపు ఛందస్సులను కళాహీనము కాకుండ చేయును. అందువలన యజమానికి యజ్ఞఫలము లభించును.

8. మేధాశక్తి కొరవడినవాడు ఈ ఇష్టినే నిర్వాపము చేయవలెను. దేవికాశ్చన్దాగ్ంసివై. ఛందస్సులు మేధలేని వానిని చేరకున్నవి. అందువలన ధాతను ప్రథమమున స్థాపించవలెను. అప్పుడు ధాత యజమాని నోటియందు ఛందస్సులను చేర్చును. అవి యజమానిని మేధావంతుని చేయును.

9. కాంతిని కోరువాడు ఈ ఇష్టినే నిర్వాపము చేయవలెను. ఛందస్సులే యజమానికి కాంతిని కలిగించును. క్షీరములు కాంతి అగుచున్నవి. క్షీరములే అతనికి కాంతిని కలిగించుచున్నవి. యజమాని ధాతను అనుమత్యాది దేవతల మధ్యన స్థాపించవలెను. ధాత యజమానిని కాంతి మధ్యమున స్థాపించినవాడు అగుచున్నాడు.

10. అనుమతి గాయత్రీ ఛందస్సు. రాకాదేవి త్రిష్టుప్ ఛందస్సు. సినీవాలి జగతీ ఛందస్సు కుహూదేవి అనుష్టుప్ ఛందస్సు. ధాత వషట్కారము అగుచున్నారు.

11. రాకాదేవి పూర్ణచంద్రుని పున్నమి. అది శుక్లపక్షస్వరూపము. కుహూదేవి చంద్రకళ కనిపించని అమావాస్య. సినీవాలి చంద్రకళ గల అమావాస్య. అనగా కృష్ణ చతుర్దశితో కలసిన అమావాస్య. అనుమతి దేవత శుక్లచతుర్దశితో కలసిన పున్నమి. ధాత చంద్రుడు అగును.

12. వసువులు ఎనిమిది మంది. గాయత్రి ఎనిమిది అక్షరములది. కావున వసుస్వరూప. రుద్రులు పదకొండు మంది. త్రిష్టుప్ పదకొండు అక్షరములది. కావున రుద్రస్వరూప. ఆదిత్యులు పన్నెండుమంది. జగతీ ఛందస్సు పన్నెండు అక్షరములు కలది. కావున ఆదిత్య స్వరూప. అనుష్టుప్ ప్రజాపతి స్వరూప. వషట్కారము ధాతృదేవతాస్వరూప.

13. **ఏతద్వైదేవికాః సర్వాణిచ ఛన్దాగ్ంసి సర్వాశ్చ దేవతా వషట్కారః**. ఈ దేవికలు సర్వఛందస్సులగుదురు. సర్వదేవతలు వషట్కారమగుదురు.

14. సర్వదేవికలకు ఒకేసారి నిర్వాపము చేసిన యజమానిని ఆ దేవికలు దహించ సమర్థులగుదురు. కావున

మొదటి రెండు చరువులను అనుమతి, రాకా దేవులకు నిర్వాపము చేయవలెను. మూడవ పురోడాశమును ధాతృదేవునకు నిర్వాపము చేయవలెను. తదుపరి సినీవాలి, కుహూదేవులకు ఒక్కొక్క చరును నిర్వాపము చేయవలెను. అట్లు చేసినచో వారు యజమానిని దహింపచేయరు. యజమాని కోరికలను తీర్చెదరు.

పదవ అనువాకము

1. ఈ గృహము అగ్నికి స్థానము. గార్హ్యపత్యాగ్నీ! నీవు ఈ ఇంటికి రక్షకుడవు. మేము గ్రామాంతరమునకు వెళ్లుచున్నాము. మమ్ము మరువకుము. గుర్తించుకొనుము. మాకు సుఖనివాసము కలిగించుము. మాకు రోగనివారకుడవు అగుము. నిన్ను ఏ కోరికలు కోరి ప్రార్థించుచున్నామో వానిని మాకు కలిగించుము. మాకును, మా పశువులకును సుఖములు కలిగించుము.

2.గార్హ్యపత్యాగ్నీ! నీ సభలు సర్వార్థసాధకములు. రమణీయము. సర్వజ్ఞము. మమ్ము నీవు ఆ సభలందు చేర్చుకొనుము. మాకు యోగక్షేమములు కలిగించుము. రక్షింపుము. సర్వదా శుభములు కలిగించుము.

3. అగ్నిహోత్రి ఉదయము సాయంత్రము అగ్ని యందు హోమము చేయును. ఆ యజమాని ఆహుతులనే ఇటుకలుగా కూర్చును.

అగ్నిహోత్రికి రాత్రింబవళ్లే ఇటికలు అగుచున్నవి.

ఆహితాగ్ని ప్రాతస్సాయంకాలములందు హోమము చేయుచున్నాడు అనుటవలన అతడు రాత్రింబవళ్లను ఇటుకలనుగా చేసి ఉపధానము చేసినట్లగును.

(అగ్నిహోత్రము చేయునపుడు ఇటుకలను చతురస్రముగా కూర్చి చేయవలసి ఉన్నది. గ్రామాంతరమున అది సమకూరకున్న ఆహుతులు, అహోరాత్రులే ఇటుకలగుచున్నవి. నిత్యాగ్ని హోత్రికి ఇటుకలు అక్కరలేదని చెప్పుటయు కావచ్చును.)

4. అగ్నిహోత్రి ఒకే ప్రదేశమున పది రోజులు ఉన్నచో విరాట్ ఛందస్సును ఆశ్రయించవలెను. విరాట్టు దశాక్షరకదా! అతడు విరాట్టునే ఇష్టికగా చేసి ఉపధానము చేసినవాడగును. ఆ విరాట్టునందే అతడు అగ్నిష్టోమ ఫలమును పొందును. అతనికి అగ్ని 'చిత్య' అగును.

(చిత్యగ్నులు మూడు విధములు. ఉదయ సాయంత్రములందు ఇటుకల మధ్య అనుష్ఠించినది ఒకటి. ఉదయ, సాయంత్రములే ఇటుకలైనది రెండవది. విరాట్ రూప ఇష్టికలు కలది మూడవది.)

5. అగ్నిహోత్రి పదిరోజులనుండి హోమము చేసినట్టి భూమి యజ్ఞభూమి అగుచున్నది. పదిరోజుల తరువాత ఉన్న భూమియు యజ్ఞభూమి అగును.

గార్హపత్యాగ్ని రుద్రరూపుడు. గార్హ పత్యాగ్నిని హోమము చేయక ప్రయాణము సాగించినచో గార్హ పత్యాగ్ని మండిపడును. అగ్నిహోత్రిని లేవకముందే హతమార్చును.

కావున యజమాని గార్హపత్యాగ్నిని హోమము చేయవలెను. అందువలన అతడు హోమభాగము వలన గార్హపత్యాగ్నిని శాంతింపచేయును. అట్లాగుటచే అతనికి మరణము కలుగదు.

6. ప్రయాణము చేయువాడు తనబండికి రెండుఎడ్లను కట్టిన పిదప గార్హపత్యాగ్ని హోమము చేయరాదు. అందువలన అతడు ప్రయాణమైన తరువాత హోమము చేసినట్లగును.

రెండు ఎడ్లలను కట్టక పూర్వము హోమము చేయరాదు. అందువలన ప్రయాణ ప్రస్తావనమే లేనపుడు హోమము చేసినట్లగును.

కావున బండికి కుడి ఎద్దును పూన్చి, ఎడమ ఎద్దును పూన్చక ముందు హోమము చేయవలెను. అందువలన ఉభయ దోషములు కలుగవు. గార్హ పత్యాగ్నిని శాంతింపచేసినవాడు అగును.

7. ఒక దర్వి హోమము చేసిన దర్విహోమము అగును. దేవతా ప్రీతికిగాను 'వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహి' అను రోనువాక్యము ఉచ్చరించి తదుపరి 'వాస్తోష్పతేశన్మియా' ఇత్యాది యాజ్యచేత హోమము చేయును.

8. హోమము జరుగుచున్నప్పుడు పాత్రాది గృహోపకరణములను బండికి ఎక్కించినచో రుద్ర రూపుడగు గార్హ పత్యాగ్నిని కూడ బండికి ఎక్కించవలెను.

అగ్ని హోత్రి అగ్నిని పూర్తిగా చల్లార్చకుండ ప్రయాణము సాగించరాదు. ఆ విధముగా చేయుట యజ్ఞమును భగ్నము చేయుట, ఇల్లు తగులపెట్టుట వంటిది అగును. కావున 'అయంతే యోని' ఇత్యాది మంత్రములచే అరణులందు సమారోపణ చేయవలెను. అరణి అగ్నికి జన్మస్థానము అగుచున్నది. కావున అగ్నిని అతని జన్మస్థానమున స్థాపించినట్లగును.

9. పక్షాంతరమున ఇట్లు చెప్పుచున్నారు:-

అరుణులందు ఆరోపించిన అగ్ని కాలిపోవచ్చును. అరుణులు దొంగిలింపబడవచ్చును. అట్లయినచో యజమాని అగ్నిని మరల ఆధానము చేయవలెను. ఆ దోషము లేకుండుటకు యజమాని అగ్నిని తనయందే ఆరోపణ

చేసికొనవలెను.

యజమాని సహితము అగ్నికి జన్మస్థానము అగుచున్నాడు. కావున అగ్నిని తన జన్మస్థానమునందే స్థాపించినట్లగును.

పదకొండవ అనువాకము

1. అగ్నిదేవా! నీవు విద్వాంసుడవు. గృహపతివి. యువకుడవు. నీకు హవిస్సులు అర్పించువారికి దీర్ఘాయువు ప్రసాదించుచున్నావు.

2. అగ్నీ! నీవు హవ్యవాహనుడవు. జరారహితుడవు. మాకు తండ్రివి. వ్యాపించువాడవు. భాసించువాడవు. సుదర్శనుడవు. గార్హ్వా పత్యమునకు సమృద్ధ అన్నమును మాకు ప్రసాదించుము. మాకు ఎదురుగా విచ్చేయుము. ఎంతో దూరమునకు వినిపించు కీర్తి ప్రతిష్ఠలను కలిగించుము.

3. సోమదేవా! నీవు ప్రియస్తోత్రవంతుడవు. అరణ్య రక్షకుడవు. మమ్ము జీవింపచేయదలచినావు. కావున మేము మరణించము.

4. దేవతలందు బ్రహ్మశ్రేష్ఠుడు. పండితులందు వాగ్విశారదుడు శ్రేష్ఠుడు. విప్రులందు ఋషి శ్రేష్ఠుడు. మృగములందు మహిషము, పక్షులందు డేగ, వనములందు దృఢము, కాంతిగల వృక్షములు శ్రేష్ఠములు. అట్లే సోమము పవిత్రములగు కుశాదికములను మించుచున్నది.

5. సూర్యుడు సకలదేవతలు తన ఆధీనమునందు ఉన్నవాడు. సజ్జన పాలకుడు. గొప్ప ఆదేశము లిచ్చువాడు. ఆ సూర్యుని మంచిసూక్తులచే ప్రార్థించుచున్నాము.

6. ఆదిత్యుడు దివ్యకాంతి పుంజములవాడు. ఆవర్తమానుడు. అమృతుడు. అతడు మానవులకు ప్రకాశము కలిగించుచున్నాడు. నరులను చూచుచు బంగారు రథమున అవతరించుచున్నాడు.

7. రుద్రుడు అవిభాజ్యుడు. అతడు మమ్ము, మా పశువులను, మా ప్రజలను, మా గోవులను, మా సంతానమును రుద్రుని వలె రక్షించుచున్నాడు. ఆ రుద్రునకు హవిస్సులు అర్పించి మేము సేవించుచున్నాము.

8. రుద్రదేవా! నీవు కోపించకుము. మా బిడ్డలను, బిడ్డలబిడ్డలను హింసించకుము. మా ఆయువులను హింసించకుము. మా గోవులను హింసించకుము. మా అశ్వములను హింసించకుము. మా వీరులను వధించకుము.

మేము నీకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. నమస్కరించుచున్నాము. పూజించుచున్నాము.

9. మేము బృహస్పతిని కీర్తించుచున్నాము. మేము చేయుచున్న స్తోత్రవాణి అన్నోదకములు కల్పించునట్టినదియు, ఆయువును రక్షించునదియునగు మేఘమువలె ఉన్నది. స్తోత్రధ్వనులు మేఘ గర్జనలవలె ఉన్నవి. కొండలను తాకి నిండుగాపారు నదులవలె సంతోషము కలిగించుచున్నవి. అవి బృహస్పతి మహిమవలె ప్రకాశమానములై ఉన్నవి.

10. పాషాణ ద్వారముల వంటి పాపములను బృహస్పతి తొలగించినాడు. మా హవిస్సులు అందుకున్నాడు. ఆనందమున కేకలు వేసినాడు. ఇంకను అతడు మా సేవలను గుర్తించినాడు. వినసొంపుగా పాటలు పాడినాడు. యతుల, ఋత్విజుల స్తుతులు విని అన్ని అడ్డంకులను తొలగించినాడు.

11. ఇంద్రా! మాకు ధనములను, రక్షణలను తెచ్చిఇమ్ము. ఆ ధనము దానములకు చాలునది, పుత్రాదులతో కూడినది, విరోధులను సహించగలది, సదా వర్ధిల్లునది అగునుగాక.

12. పురుహూత ఇంద్రా! నీవు శత్రువును ధిక్కరించు వాడవు. ప్రశస్త బలశాలివి. ఈ కర్మయందు ఫలమును కలిగించుము. కుడిచేత ధనములను తెమ్ము. మాకిమ్ము. సముద్రమంతటి ప్రజకు నీవే స్వామివి.

13. సుక్రతువవగు ఇంద్రా! నీవు సోమమును సేవించుటకు గాను పుట్టినంతనే పెరిగినావు. నీవు దేవతలందు గొప్పవాడవని ఇది నిరూపించినది.

14. ఇంద్రా! నీవు స్తుతిరూప వాక్కులచే వర్ధిల్లువాడవు. సకల సవనములందు యజ్ఞయోగ్యుడవు. శత్రువును నశింపచేయువాడవు. సకల మానవులకు ప్రభువువు. సకల యాగములందు ప్రార్థనీయుడవు. ప్రశస్తుడవు.

15. మిత్రదేవుడు మానవపాలకుడు. అతని కీర్తి గొప్పది. వినదగినది. అతడు ఫలప్రదాత. యశోవంతుడు. సత్యవాదియగు మిత్ర దేవుని యజామహే.

16. మిత్రదేవత సకల జనులను ఎరిగినవాడు. వారిని వారి వారి పనులందు నియమించువాడు. ద్యావాపృథ్వులను భరించువాడు. అతడు కర్మలు ఆచరించు మానవులను, రెప్పవాల్చని దేవతలను చూచుచున్నాడు. మిత్రదేవునకు ఘృతవంతమగు హవిస్సును అర్పించుచున్నాము.

17. మిత్రదేవా! నీకు సంబంధించిన కర్మను అనుష్ఠించువాడు కర్మఫలయుక్తుడు అగునుగాక. నీ రక్షణలందు ఉన్నవానికి వ్యాధులు కలుగ కుండునుగాత. శత్రువుచే ఓడించబడకుండునుగాత. పాపము అతని దరికి చేరకుండునుగాక. అది దూరము నుండియే మరలిపోవునుగాత.

18. వరుణదేవా! నీకు సంబంధించిన ఏ కొద్ది కర్మనైనను నిత్యము ఆచరించుచున్నాము.

19. వరుణదేవా! మేము మానవ మాత్రులము. అజ్ఞానము వలన దేవతల విషయమున తప్పులు చేసి ఉండ వచ్చును. నీకు చేయవలసిన కర్మను చేసి ఉండకపోవచ్చును. ఆ రెండెంటి వలన కలిగిన పాపములకు గాను మమ్ము హింసించకుము.

20. వరుణదేవా! ఋత్విజులు ధూర్తులయి ఉండవచ్చును. కర్మాంగమును వదలి ఉండవచ్చును. సద్వ్యవహారము చేయకుండవచ్చును. మేము తెలిసి కొన్ని, తెలియక కొన్ని పాపములు చేసి ఉండవచ్చును. మమ్ము వాని నుండి విడిపించుము. నాశము చేయుము. అప్పుడు 'తేస్యామ వరుణః ప్రియాసః' - వరుణదేవా! నీకు మేము ప్రీతిపాత్రులము అగుదుము.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
మూడవ కాండము నందలి నాలుగవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

జుష్టోవాచో భూయాసం జుష్టోవాచస్పతయే దేవీవాక్ |
యద్వాచో మధుమత్తస్మిన్నాధాః స్వాహా సరస్వత్యై ||

అయిదవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. పూర్ణయగు పూర్ణమాసి దేవత పడమటిని గెలిచినది. యజ్ఞభూమికి తూర్పును, తూర్పు పడమరల మధ్యమును గెలిచినది. ఈ యజ్ఞము నందలి దేవతలు పూర్ణమాసి యందు అధిష్ఠించి ఉన్నారు. వారు ఉత్తమమగు స్వర్గమున మాకు ముదము కలిగింతురుగాక.

అమావాస్య దేవతా! నీ మహిమ వలన - చక్కని నివాసములు కల దేవతలు వారి వారి హవిర్భాగములను అందుకున్నారు. ఆ కారణమున నీవు మా యజ్ఞమును పూర్తి చేయించుము. నీవు సౌభాగ్యవంతుడవు. మాకు ధనమును, వీరుడగు పుత్రుని ప్రసాదించుము.

2. పూర్ణమాసి దేవత మాకు మంచి గృహములు సమకూర్చునది. ఆ గృహములందు మణిముక్తాదులను చేర్చునది. కోట్ల ధనములు ప్రసాదించునది. సౌభాగ్యము కలిగి మాకు బలములు కలిగించునది. ఆ దేవత విచ్చేయునుగాత.

అగ్నిషోములారా! మీరు స్తుతి మంత్రములచే వర్ధిల్లువారు. కర్మఫలమును కలిగించువారు. దేవతలందు ప్రథములు.

ఈ యజ్ఞమునందు వస్తు, రుద్ర ఆదిత్యులను సంతోషపెట్టండి. పూర్ణమాసి ఉభయదిశలను, మధ్యమును గెలిచినది. ఆ దేవతలకు సంబంధించిన హవిస్సులను స్వీకరించండి. తదుపరి మాకు వీరుడగు పుత్రుని, ధనమును ప్రసాదించండి.

3. దేవతలు, ఋషులు అగ్నులను ఆధానము చేయదలచినారు. వారిలో ఋషులు సారస్వత హోమము చేయకనే హవిస్సులను నిర్వాపము చేసినారు.

కాని దేవతలు సారస్వత హోమములను దర్శించినారు. వారు ఆ హోమములను చేసినారు. అందువలన దేవతలు దర్శపూర్ణమాస యాగములను ఋషుల కన్న ముందు ఉపక్రమించినారు.

4. దర్శపూర్ణమాస యాగములను ప్రారంభించదలచినవాడు ముందు సారస్వత హోమములను చేయవలెను. అప్పుడు ఎట్టి ఆలస్యము లేకుండ దశపూర్ణమాసయాగములను ప్రారంభించినవాడగును.

5. దర్శపూర్ణమాస యాగములు తలపెట్టినవాడు కాలపు అనులోమ, ప్రతిలోమములను తెలిసికొని ఆ యాగములను ఆరంభించవలెనని బ్రహ్మవాదులు చెప్పుచున్నారు.

అమావాస్య తరువాత చంద్రుడు పెరుగుచున్నవాడగును. అది అనులోమము అగును. పూర్ణిమ తరువాత చంద్రుడు తరుగుచున్నవాడు అగును, అది ప్రతిలోమము.

పూర్ణిమ తరువాత దర్శపూర్ణయాగములను ప్రారంభించినచో ప్రతిలోమకాలమున ప్రారంభించినట్లగును. అందువలన యజమాని ప్రతిలోమచంద్రుని వలె క్షీణించును.

6. ఆరంభణీయేష్టికి ముందు సారస్వత హోమములు చేయవలెను. అమావాస్యయే సరస్వతి. కావున అనులోమకాలమునందే దర్శపూర్ణ యాగములను ప్రారంభించినట్లగును. అప్పుడు యజమాని అమావాస్య తరువాత ఎదుగుచున్న చంద్రుని వలె వర్ధిల్లును.

7. దర్శపూర్ణమాస యాగములు ప్రారంభించుటకు ముందు అగ్నావిష్ణు దేవతాకమగు ఏకాదశ కపాల పురోడాశమున సరస్వతీ దేవతకు నిర్వాపము చేయవలెను. సరస్వద్దేవతకు ద్వాదశ కపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను.

8. అగ్నియే యజ్ఞ ముఖము. కావున పురోడాశము అగ్నిదేవతాకము కావలెను. అందువలన యజ్ఞముఖముననే హవిస్సు సమర్పించినట్లగును. అది సమృద్ధి కారకము అగును.

విష్ణువే యజ్ఞమగును. కావున పురోడాశము విష్ణు దేవతాకము కావలెను. అప్పుడు ఆ హవిస్సు చేతనే యజ్ఞము

ప్రారంభించినట్లగును. అది యజ్ఞ వ్యాప్తి అగును.

9. సరస్వతికి చరు నిర్వాపము చేయవలెను. సరస్వద్దేవునకు ద్వాదశకపాల పురోడాశము నిర్వాపము చేయవలెను.

అమావాస్య సరస్వతీ దేవియు, పూర్ణిమ సరస్వద్దేవుడును అగుచున్నారు. కావున వారే వ్యవధానము లేకుండ యాగమును ప్రారంభించినవారు అగుచున్నారు. అందువలన యజమానికి సమృద్ధి కలుగును.

10. సరస్వద్దేవునకు ద్వాదశ కపాల పురోడాశము వలన యజమానికి మిథునత్వము, సంతానము కలుగుచున్నవి.

11. అన్వారంభణేష్టి యందు మిథున గోవులను దక్షిణగా విధించ బడినది. అందువలన సమృద్ధి కలుగుచున్నది.

రెండవ అనువాకము

1. వసిష్ఠుడు మున్నగు ఋషులు మంత్ర విశేషములను తెలిసికొనదలచినారు. వారు ఇంద్రుని వద్దకు వెళ్లినారు. అక్కడ వారికి ఇంద్రుడు కనిపించలేదు. వసిష్ఠుడు మాత్రము తన దివ్య దృష్టి వలన ఇంద్రుని చూడ కలిగినాడు.

అప్పుడు ఇంద్రుడు వసిష్ఠునితో ఇట్లు అన్నాడు :

"మహర్షీ నిన్ను పురోహితుని చేసికొనగల ప్రజలు జన్మింతురు. నీకు మంత్రము చెప్పుచున్నాను. నీవు ఇతరులకు చెప్పరాదు"

అట్లని ఇంద్రుడు వసిష్ఠునకు 'స్తోమ భాగ, నామక మంత్రములను చెప్పినాడు. అప్పుడు వసిష్ఠుని ప్రజలు పురోహితుని చేసికున్నారు.

2. ఆ కారణముననే వసిష్ఠ గోత్రపు వారు సోమ యాగమున బ్రహ్మగా కార్యము నిర్వహించుచున్నారు. ప్రజకు వారే పురోహితులు అగుచున్నారు.

3. ఆదిత్య దేవా! నీవు కిరణయుక్తుడవు. దేవతలను సంప్రీతులను చేయుటకు నిన్ను స్మరించుచున్నాను. అట్లని మంత్రము చెప్పినది.

క్షయ శబ్దమునకు దేవతలు అని అర్థము. కావున హోత యజ్ఞమునందు దేవతలనే ఆహ్వానించినవాడు అగుచున్నాడు.

4. ధర్మదేవతా! నీవు ప్రాణులకు ఉపకారము చేయువాడవు. ధర్మము కొరకు నిన్ను స్మరించుచున్నాను. ధర్మమును సంతోష పరచుము.

మనుష్యులే ధర్మ శబ్ద వాచ్యులు. కావున యజ్ఞము మానవుని కొరకే చెప్పబడినది.

5. ద్యులోకదేవతా! నీవు దేవతలకు అనుకూలుడవు. నిన్ను ద్యులోకము కొరకు స్మరించుచున్నాను. ద్యులోకమును సంతోషపరచుము. ఈ పృథివ్యంతరిక్షముల కొరకే యజ్ఞము చెప్పబడినది.

6. వర్షదేవతా! నీవు జలము గల వాడవు వర్షము కొరకు నిన్ను స్మరించుచున్నాను. వర్షమును సంతోషపరచుము. అందువలన వర్షము కలుగుచున్నది.

7. పగటి దేవతా! నీవు జనులను పనులందు ప్రవర్తింపచేయుచున్నావు. రాత్రి దేవతా! నీవు జనులకు నిద్ర కలిగించుచున్నావు. మీరు ఉభయులు మిథునత్వమునకు అగుచున్నారు.

8. వసుగణపాలకా! నీవు కోరికల స్వరూపము అగుచున్నావు. నిన్ను వసువుల కొరకు స్మరించుచున్నాను. వసువులను సంప్రీతులను చేయుము.

వసువులు ఎనిమిది మంది, రుద్రులు పదకొండు మంది. ఆదిత్యులు పన్నెండు మంది "ఏ తావన్తోవైదేవాః" దేవతలు ఇంతమందే. యజ్ఞము వారి కొరకే చెప్పబడినది.

9. పితృపాలకదేవా! నీవు బలస్వరూపుడవు అగుచున్నావు. నిన్ను పితృదేవతల కొరకు స్మరించుచున్నాను. పితృదేవతలను సంతోష పరచుము. అందువలన దేవతలను అనుసరించి పితృదేవతలు కూడ సంతృప్తులు అగుచున్నారు.

10. సంతానదేవతా! నీవు పుత్రపౌత్రాదులను కలిగించువాడవు అగుచున్నావు. సంతానమును సంప్రీతులను చేయుటకు నిన్ను స్మరించుచున్నాను. అందువలన పితృదేవతలను అనుసరించి సంతానము సంతృప్తమగును.

11. పశుపాలకా! పశువులను అపహరించి వారిని ధ్వంసము చేయువాడవు. నిన్ను పశువుల కని స్మరించుచున్నాను. పశువులను సంప్రీతలను చేయుము. అందువలన ప్రజలననుసరించి పశువులు సంతృప్తలగుచున్నవి.

12. ఓషధి పాలకదేవా! నీవు ధనవంతుడవు. నిన్ను ఓషధుల కొరకు స్మరించుచున్నాను. ఓషధులను

సంతృప్తపరచుము. అందువలన ఓషధులందే పశువులను ప్రతిష్ఠించినట్లగును.

13. వజ్రమా! నీవు అభిజిత్తువు. దృఢమగు దానవు. నిన్ను ఇంద్రుని కొరకు స్మరించుచున్నాను. ఇంద్రుని సంప్రీతుని చేయుము. ఇది సర్వత్ర జయమునకు అగుచున్నది.

14. ప్రాణదేవతా! నీవు ప్రాణములకు అధిపతివి. ప్రాణము కొరకు నిన్ను స్మరించుచున్నాను. ప్రాణములను సంప్రీతులను చేయుము. అందువలన ప్రజల యందు ప్రాణములను స్థాపించినట్లగును.

15. మిథునీభావమా! నీవు త్రిగుణ ప్రవర్తకుడవు. నీ వలన మిథునత్వము సిద్ధించుచున్నది.

16. జననవ్యాపారమా! నీవు సంరోహ, నిరోహములు అగుచున్నావు. ఇందువల ప్రజోత్పత్తి జరుగును.

(జననవ్యాపారము మైథునము, రతి అగును. సంరోహము శుక్ర శోణిత సంశ్లేషము. నిరోహము అవయవ అభివ్యక్తి.)

17. ఉత్పన్న ప్రజాభిమానదేవతా! నీవు పుట్టిన వారిని నిలిపి ఉంచువాడవు. పోషణమునకు సరిపడు సిరి కలవాడవు. ఇందువలన ప్రజలు స్థిరపడినవారు అగుచున్నారు.

మూడవ అనువాకము

1. అగ్నిదేవుని చేతను, గాయత్రి, త్రివృత్ ఛందస్సుల చేతను, రథంతర సామము చేతను, వషట్కార వజ్రము చేతను పరకీయ సేనను జయించుచున్నాను. పూర్వజులగు శత్రువులను అణచివేయుచున్నాను. గొలుసులతో కట్టి వేయుచున్నాను. నశింపచేయుచున్నాను.

నేను విష్ణుస్వరూపుడనగు యజమానిని. మమ్ము ద్వేషించువారిని, మేము ద్వేషించువారలను అందరిని నా కాళ్లక్రింద నలిపి వేయుచున్నాను.

2. ఇంద్రుని చేతను, త్రైష్టుభ, త్రిష్టుప్ ఛందస్సులచేతను, పంచదశస్తోమము చేతను, బృహత్ సామము చేతను, వషట్కార వజ్రముచేతను, పరకీయ సేనను జయించుచున్నాను. సహజాత శత్రువులను అణచి వేయుచున్నాను. శృంఖలలచే బంధించుచున్నాను. నశింపచేయుచున్నాను.

3. విశ్వేదేవతల చేతను, జగతీ ఛందస్సు చేతను, సప్తదశస్తోమము చేతను, వామదేవ్యసామము చేతను, వషట్కార వజ్రముచేతను పరకీయ సేనను జయించుచున్నాను. అపరజ శత్రువులను అణచివేయుచున్నాను.

శృంఖలలచే బంధించుచున్నాను. నశింపచేయుచున్నాను.

(శత్రువులు మూడు విధములవారు. 1. పూర్వజులు - వీరు తండ్రి తాతల సంబంధులు. 2. సహజాతులు - వీరు తోబుట్టుల సంబంధులు. 3. అపరజలు - వీరు పరులు - వెంటనే కార్యములు చెడగొట్టువారు.)

4. ఇంద్రా! నీ అనుగ్రహమున మా శత్రువులు మాకు ప్రతికూలురు కానట్లుగా వధించుచున్నాము. పరసేనలను ఎదిరించి నిలుచు శక్తి గలవారమైనాము.

అగ్నిదేవా! నీ తేజస్సున నేను తేజస్వివి అగుదునుగాక. నీ బలము వలన నేను బలవంతుడను అగుదునుగాక. నీ కాంతివలన నేను కాంతివంతుడను అగుదునుగాక.

నాలుగవ అనువాకము

1. భూమి మీద యజ్ఞహననము చేయు దేవతలున్నారు. అగ్నిదేవుడు మమ్ము వారినుండి రక్షించునుగాత. మేము యజ్ఞమును సంపూర్ణముగ అనుష్ఠింతుముగాత. యజ్ఞఫలమును పొందుదుముగాత.

భూమి మీద యజ్ఞమును అపహరించు దేవతలు ఉన్నారు. **అగ్నిర్మాతేభ్యోరక్షతు గచ్ఛేమ సుకృతో వయం.**

2. మిత్రావరుణులారా! మీరు శ్రేష్ఠులు. రాత్రులందు మీకు యజ్ఞభాగము సమర్పించినాము. అందువలన మాకు దివమునకు పైన వెలుగొందుచున్నదియు, యజ్ఞసంబంధియు, లోకములందు మూడవది అగు స్వర్గము లభించినది.

3. **యే దేవా యజ్ఞహనో యజ్ఞముపోన్తరిక్షే అధ్యాసతే వాయుర్మా తేభ్యో రక్షతు గచ్ఛేమసుకృతోవయం.**

ఒకటవ మంత్రమున భూమికి బదులు అంతరిక్షము, అగ్నికి బదులు వాయువు చేరినవి.

4. సవితృదేవా! ద్యావాపృథ్వుల మధ్య నీకు సంబంధించిన రాత్రులు ఉన్నవి. అవిమాకు దేవతలను అందించునట్టివి. మేము ఆ రాత్రులందు కర్మలు చేయుచున్నాము. అందువలన గృహమున ఉన్న భృత్య, పుత్ర సహితులమై స్వర్గ సుఖములు అనుభవింతుముగాక.

5. **యే దేవా యజ్ఞహనో యజ్ఞముషో దివ్య ధ్యాసతే సూర్యో మాతేభ్యో రక్షతు గచ్ఛేమ సుకృతినో వయం.**

సూర్యుడు, దివి తప్ప మంత్రము 3 వంటిదే.

6. అగ్నీ! ఉత్తమ హవిస్సును నీవు ఇంద్రునకు అందించినావు. ఆ హవిస్సుతోనే ఈ యజమానిని వర్ధిల్లచేయుము. ఇతనికి తనవారిలో ఆధిక్యత కలిగించుము.

7. మూడు లోకములందును యజ్ఞమును నాశనము చేయువారును, యజ్ఞమును అపహరించువారును అగు దేవతలు ఉంటున్నారు. అట్లే యజమాని యజ్ఞములందు ఇచ్చిన దక్షిణలను అపహరించువారు, అతని గ్రహ చమసాదులకు భంగము కలిగించువారు ఉన్నారు.

8. **"యే దేవా యజ్ఞహనః పృథివ్యా మధ్యాసతే యే అన్తరిక్షే యే దివీత్యా మహే"** అను మంత్రము వలన యజమాని ఈ లోకములను దాటిపోవుచున్నాడు. గృహపశుసమేతుడై స్వర్గమునకు చేరును.

9. సోమయాగము చేసిన యజమాని నుండి దేవతలును, యజ్ఞమును తొలగిపోవును. అందువలన యజమాని అగ్ని దేవతాకమగు పంచకపాల పురోడాశయుత ఉదవసానీయమను కర్మను నిర్వాపము చేయవలెను. అగ్ని సర్వదేవతా స్వరూపము. యజ్ఞము పంచ సంఖ్య కలది. అందువలన యజమానికి దేవతలును, యజ్ఞమును లభించుచున్నవి.

10. అగ్ని గాయత్రీ ఛందస్సంబంధి. గాయత్రీ ఛందస్సుకల యజమాని ఉదవసానీయ కర్మను పంచకపాల పురోడాశముగా నిర్వాపము చేసినచో అగ్నిని గాయత్రీ ఛందస్సు నుండి విడదీసినవాడు అగును.

గాయత్రీ ఛందస్సు ఎనిమిది అక్షరములది. అట్లగుటచే అష్టాకపాల పురోడాశమును నిర్వాపము చేయవలెను. అందువలన యజమాని అగ్నితో గాయత్రీ ఛందస్సును కూర్చినవాడగును. అందువలన అతనికి సమృద్ధి కలుగును.

11. ఉదవసానీయము నందలి హవిస్సునకు సంబంధించిన యాజ్యాను వాక్యలు పంచసంఖ్య కలవి అగుచున్నవి. యజ్ఞము 1. ధానాః 2. కరమ్భః 3. పరివాపః 4. పురోడాశః 5. పయస్యా అను పంచసంఖ్య గలది. కావున యజమాని నుండి యజ్ఞము తొలగిపోవుటలేదు.

(సోమయాగము వలన తొలగి పోయిన దేవతలు, అగ్ని మరల చేరుటను 10, 11 మంత్రములందు వివరించినాడు.)

అయిదవ అనువాకము

1. సూర్యదేవుడు యజ్ఞవిఘాతకులగు దేవతల నుండి మమ్ము రక్షించును గాత. వాయుదేవత అంతరిక్షమున ఉన్న యజ్ఞవిఘాత దేవతల నుండి మమ్ము రక్షించును గాత. అగ్ని దేవత విరోధులగు దేవతల నుండి మమ్ము రక్షించునుగాత. సోమదేవా! సక్షః, శూషః, సవితః, విశ్వచర్షణే అను నామములచే నిన్ను సేవింతుము. సూర్య,

వాయు, అగ్ని నామములతో కూడ నిన్ను సేవింతుము.

2. యజమానినగు నేను పరభాగమునందు పాత్రను ఉంచుచున్నాను. అపరభాగమునందు పాత్రను ఉంచుచున్నాను. ఈ ఆదిత్య గ్రహపు తేజస్సుచే చీకట్లను పోగొట్టినాను. అంతరిక్షము నన్ను తండ్రి వలె పాలించునుగాత. నేను సూర్యుని ఉభయతః దర్శించినాను. నేను నా వారియందు అధికుడను అగుదునుగాక.

3. ఆదిత్యగ్రహము సముద్రమంతటిది. ప్రజాపతి ఆదిత్యుని సాగరపర్యంతము వ్యాపింప చేయునుగాత. అంతరిక్షమందంతటను వ్యాపింపచేయునుగాత. ఇంద్రుడు ఈ గ్రహమును పొదుగువలె నిండుది చేయునుగాత. మరుత్తులు వర్షము కలిగించునుగాత.

4. ఆదిత్యదేవా! ఈ నేలను బాగుగా తడుపుము. దివ్యమగు మేఘమును భిన్నము చేయుము. దివియందున్న జల సమృద్ధిని మాకు అందించుము. నీవు సమర్థుడవు. మేఘము నీటి తిత్తివలె ఉన్నది. దానిని విప్పుము.

5. ఆదిత్యుడు పశువులకు కారణమగు దేవత. అగ్ని క్రూరుడు. కావున ఓషధులను అగ్నియందుంచి ఆదిత్య గ్రహమును హోమము చేయవలెను. అందువలన క్రూరమగు అగ్నివద్దనుండి పశువులను అంతర్ధానము చేసినట్లు అగును. అంతేకాక ఓషధులందు పశువులను స్థాపించినట్లగును.

6. ఆదిత్యగ్రహము యజ్ఞము తెలిసినది. ఎంతో ప్రకాశించుచున్నది. ద్యులోకపు పై భాగము నందలి స్వర్గమార్గమును విస్తరింపచేయునది.

అగ్నీ! నీవు స్వర్గఫలమును ఇచ్చువాడవు. దేవదూతవు. హవ్యవాహనుడవు. హవిస్సులందుకొని ఆ స్వర్గ మార్గముననే పోవుచున్నావు.

7. అగ్నీ! నీకు సంబంధించిన సమస్త సమిధలు జ్వలించుచున్నవి. ఆ జ్వాలలే భూలోకమందును, యజ్ఞభూమియందును, సూర్యుని యందును వెలుగులు కలిగించుచున్నవి. ఆ వెలుగులన్నియు ఘృతాహుతులందు చేరునుగాత. యజమాని దేవతలను కోరుచున్నాడు. వారు అతనికి సుఖములు ప్రసాదింతురుగాక.

8. యూపస్తంభమా! బృహస్పతి నిన్ను ధనము కొరకు యజమానికి వప్పగించినాడు. నీవు యజమానినగు నాకొరకు అనుభవయోగ్యమును, అశ్వములతో కూడినదియు నగు ధనపుష్టిని కోరుచుండుము.

ఆరవ అనువాకము

1. యాజమానపత్నీ! నిన్ను క్షీరము, ఆజ్యము నిమిత్తము త్రాటితో కట్టుచున్నాను. ఓషధుల కొరకు, జలము కొరకు

బంధించుచున్నాను. సంతానము నిమిత్తము ఈ కర్మయందు బంధించుచున్నాను. మాకు అన్నము ప్రసాదించుటకు యాజమానపత్ని దీక్ష వహించునుగాక.

2. యాజమానపత్ని పత్నీశాలనుండి వెడలవలెను. యజ్ఞవేది యందు అధివసించవలెను.

3. నేను యాజమానపత్నిని. యజమాని ఆనుకూల్యమును కోరుచున్నాను. నా స్థానమున కూర్చొనుచున్నాను.

4. నేను సంతానవతిని. ధర్మపత్నిని. ఎవరిచేతను తిరస్కరించబడని దానను. అగ్నీ! నీవు శత్రునాశకుడవు. నిన్ను ఎవరును తిరస్కరింపజాలరు. నీ దగ్గర కూర్చొనుచున్నాను.

5. మంచి జ్ఞానము గల సవితారూపమగు వరుణపాశము నన్ను బంధించినది. నేను దానిని విప్పివేయుచున్నాను. అందువలన పుణ్యఫలమగు పరమేశ్వరుని స్థానమునందు భర్తతో కూడి సుఖములు సంపాదించుచున్నాను.

6. యాజమాన పత్నీ! శాలముఖీయ స్థానము నుండి 'వన్నేజనీ' జలము తెచ్చుటకు వెడలుము. యజ్ఞప్రేరకుడగు అగ్ని నిన్ను అనుమతించినాడు ప్రోత్సహించినాడు. భూమి నీకు దారిని ఇచ్చునుగాత. ఉపద్రవకారియగు దేవత నిన్ను విడిచినాడు. అందువలన 'యువతి' అను సార్థకనామము కలదానవు అయినావు. నేష్ఠనగు నన్ను బాధించకుము.

7. వన్నేజని జలములారా! వసువులు, రుద్రులు, ఆదిత్యులు, విశ్వేదేవతల కొరకు మిమ్ము అందుకొనుచున్నాము. యజ్ఞము కొరకును నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

8. వన్నేజని జలములారా! వసువులు, రుద్రులు, ఆదిత్యులు, విశ్వేదేవతలు, యజ్ఞము కొరకు మిమ్ము ఉంచుచున్నాను.

9. అగ్నీ! నీవు విశ్వాత్మకుడవు. విశ్వవంతుడవు. బలవంతుడవు. నీ అనుగ్రహమున యజ్ఞమును నిర్వహించుచున్నట్టి నేను అనేక వీర్యములను నా పత్నియందు స్థాపించుచున్నాను.

10. ఈ యజ్ఞము దేవతలను చేరునుగాక. ప్రకాశించునట్టి జలములు ఈ యజ్ఞమును దేవతలకు స్పష్టముగా వివరించినది. యజమాని సోమాభిషవము చేసినాడు. ఆహుతులు అర్పించినాడు. వాని వలన యజమానికి సముద్రమంతటి స్వర్గఫలము లభించునుగాక.

వాయుదేవుని ప్రేరణ వలన ఫలప్రదములగు స్తోత్రములను ఋత్విజులు ఉచ్చరించినారు.

ఏడవ అనువాకము

1. వషట్కారము గాయత్రి శిరమును ఛేదించినది. గాయత్రి శిరస్సు నందలి రసము రాలినది. రాలిన రసము భూమియందు ప్రవేశించినది. ప్రవేశించిన చోట ఖదిర - చండ్ర చెట్టు - ఏర్పడినది. చండ్రతో చేసిన స్రువమును ఉపయోగించినవాడు ఛందస్సుల రసముచేతనే అవదానము చేసినట్లు అగును. అతని ఆహుతులు రససహితములు అగును. కావున స్రువము చండ్ర కర్రచే చేసినది కావలెను.

2. సోమము ఈ లోకమునుండి ద్యులోకమునకు చేరినది. గాయత్రి ఆ సోమమును గుంజుకొనెను. అప్పుడు దాని ఆకు రాలినది. ఆ తెగిన ఆకు మోదుగు చెట్టు అయినది. ఆకునుంచి పుట్టినందున దానికి 'పర్ణవృక్షము' అను పేరు కలిగినది. మోదుగుతో చేసిన జుహువుచే హోమము చేయవలెను. అందువలన ఆహుతులు సౌమ్యములగును. యజమాని సమర్పించు ఆహుతులు దేవతలకు ఇష్టమగును.

3. దేవతలు బ్రహ్మజ్ఞానమును గురించి చర్చించినారు. ఆ చర్చను పర్ణవృక్షము - మోదుగుచెట్టు - విన్నది. అందువలన ఆ చెట్టునకు 'సుశ్రువన్' అను పేరు కలిగినది.

పలాశముతో చేసిన జుహువు గల యజమాని నిందా వాక్యములను వినడు.

4. పలాశము బ్రహ్మ. మరుత్తులు వైశ్యరూపులు. అన్నము మారుతము. ఏ యజమాని జుహువు పాలాశము అగునో అతని ఉపభృత్తు అశ్వత్థసంబంధి కావలెను. అందువలన యజమానికి జుహురూప బ్రహ్మచే విడ్రూపాన్నము లభించును. అంతేకాక బ్రాహ్మణులను వైశ్యులందు చేర్చినట్లగును.

5. పర్ణవృక్షము రాజ్యమగును. రావిచెట్టు విడ్రూప అగును. జుహువు పాలాశము, ఉపభృత్తు అశ్వత్థి అయినచో బ్రహ్మరూప రాష్ట్రమును అశ్వత్థరూప విట్టునందు స్థాపించినట్లగును.

6. ప్రజాపతి హోమము చేసినాడు. ఆ ఆహుతులు పడినచోట వికంకత - పుల్లవెలగ - చెట్టు పుట్టినది. అతడు ఆ చెట్టునుండియే ప్రజలను సృష్టించినాడు. ఏ యజమాని యొక్క 'ధ్రువము' వికంకత సంబంధి అగునో అతని ఆహుతులు ప్రతిష్ఠితములు అగును. అతనికి నిశ్చయముగా సంతానము కలుగును.

7. ఖాదిత, పలాశ, అశ్వత్థ, వైకంకత్వమే స్రుక్కుల రూపము. ఏ యజమాని ఈ రూప స్రుక్కులు వాడునో అతనికి సమస్త రూప పశువులు కలుగును. అతనికి విరుద్ధరూప సంతానము కలుగదు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. దధిగ్రహమా! నిన్ను మట్టిపాత్రచే గ్రహించుచున్నాను. నీవు నైపుణ్యమును పెంచుదానవు. పూర్వము ప్రజాపతిచే ఇవ్వబడిన దానవు. జ్యోతిష్మంతవు. జ్యోతిష్మంతుడగు ప్రజాపతి కొరకు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

దేవతలందు అగ్నియే జిహ్వగా గలవారున్నారు. ఋతమును కోరువారున్నారు. ఇంద్రుడే అధిపతిగా గలవారు ఉన్నారు. వరుణుడు రాజుగా కలవారలు ఉన్నారు. గాలి మేతరులు ఉన్నారు. పర్జన్యుడే ప్రాణముగా కలవారు ఉన్నారు. వారందరి కొరకు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

దివి కొరకు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను. అంతరిక్షము కొరకు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను. భూలోకము కొరకు నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

2. ఇంద్రా 'ద్విషత్' శత్రువు యొక్క మనసును నశింపచేయుము. 'జిజ్యా సత్' శత్రువు మనసును నశింపచేయుము. 'అరాతీయత్' శత్రువు మనసును చంపుము.

(1. ద్రవ్యమును అపహరించువాడు 'ద్విషత్' 2. మరణము కోరువాడు 'జీజ్యాసత్'. దానము చేయనీయనివాడు 'అరాతీయత్'.)

3. దధిగ్రహమా! జ్యోతిష్మన్తమ్ = జ్యోతిష్మంతమైన, త్వా= నిన్ను, ప్రాణాయ= ప్రాణమునకై జుహోమి = హోమము చేయుచున్నాను.

త్వా వ్యానాయ జుహోమి.

త్వా సతే - సత్పురుషుని కొరకు జుహోమి.

అద్భ్యః జుహోమి. ఓషధీభ్యః జుహోమి, విశ్వేభ్యః భూతేభ్య జుహోమి.

ఏ ప్రజాపతి నుండి ప్రజలు దుఃఖరహితులై పుట్టినారో, ఎవడు సంపదలు ప్రసాదించువాడో, ఎవడు జ్యోతిష్మంతుడో అట్టి ప్రజాపతి కొరకు త్వా జుహోమి.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. అధ్వర్యుడును, యజమానియు సోమయాగమునందు ఏ దేవతకు అంతరాయము గలిగింతురో ఆ దేవతకు అపరాధము చేసినవారు అగుదురు. ఆ దోషపరిహారమునకు గాను ప్రజాపతి దేవతాకమగు దధి గ్రహమును

గ్రహించవలెను. ప్రజాపతి సర్వదేవతా స్వరూపుడు అగును. అందువలన దేవతలను అందరను సంప్రీతులను చేసినట్లు అగును.

2. గ్రహములందు దధిగ్రహమునకు ప్రాముఖ్యత కలదు. కావున ఏ యజమాని కొరకు ఈ దధిగ్రహము గ్రహించబడుచున్నదో అతనికి ప్రాముఖ్యత కలుగుచున్నది.

3. ప్రజాపతి దేవతాకగ్రహము. సర్వదేవతా స్వరూపము అగును. ఏ యజమాని కొరకు ఈ గ్రహము గ్రహించబడుచున్నదో అతనికి సకల విధ పశువులు కలుగుచున్నవి.

4. 'జ్యోతిష్మన్తమ్' అని చెప్పుట వలన యజమాని సజాతీయులలో కాంతిమంతుడు అగుచున్నాడు.

5. అగ్ని, జిహ్వలు మొదలగు దేవతలను గురించి చెప్పబడుట వలన దధిగ్రహమును సకల దేవతల కొరకు అందుకున్నట్లు అగుచున్నది.

6. శత్రువు మనసును చంపుటను గురించి చెప్పుటవలన శత్రువును నిర్మూలించుచున్నాను అన్నట్లు అయినది.

7. "ప్రాణాయత్వా" అని చెప్పుట వలన దధి గ్రహమును యజమాని ప్రాణాదులందు స్థాపించుకున్నట్లు అయినది.

8. ప్రజాపతి సర్వదేవతా స్వరూపుడు. అతని కొరకు దధిగ్రహమును గ్రహించుచున్నాను. అట్లని చెప్పుటవలన సకల దేవతలకు హోమము చేసినట్లయినది.

9. తేజస్సు కోరువాడు ఆజ్యగ్రహమును పట్టుకొనవలెను. ఆజ్యమే తేజస్సు. అందువలన యజమాని తేజస్వంతుడగును.

బ్రహ్మవర్చస్సు కోరువాడు సోమగ్రహమును పట్టుకొనవలెను. సోమమే బ్రహ్మవర్చస్సు. కావున యజమాని బ్రహ్మవర్చస్సు కలవాడు అగుచున్నాడు.

పశువులను కోరువాడు దధిగ్రహమును చేకొనవలెను. దధి రసస్వరూపము. పశువులు క్షీరాది రసస్వరూపలు. కావున యజమానికి క్షీరాది రసస్వరూపలగు పశువులు కలుగుచున్నవి.

పదవ అనువాకము

1. అతిగ్రాహ్య గ్రహమా! అయిదుపాత్రలందు తీసికున్న రసములన్నియు నీయందు భద్రముగా ఉన్నవి. ఋత్విజులు

నీయందు క్రతువును పూర్తి చేయుచున్నారు. నీవు ఈ రుచికరమగు దానిని మరింత రుచికరముగా చేయుము. "మధు మధున్యాభియోధి" మధువును మధువుతో కలుపుము.

మధురసమా! నిన్ను మట్టిపాత్రలోనికి తీసికొనుచున్నాను. ప్రజాపతికి ప్రియమగు నిన్ను మధ్యమ పాత్రయందు ఉంచుచున్నాను. ఇది నీకు స్థానమగును. నిన్ను ప్రజాపతి కొరకు ఇచట స్థాపించుచున్నాను.

2. సోమోన్మాన - సోమమును కొలుచునట్టి - ప్రాణగ్రహములను అందుకొనవలెను. గ్రహములు ఇన్ని మాత్రమే. ఇవి స్తోమములు అగుచున్నవి. ఛందస్సులు అగుచున్నవి. పృష్ఠములు అగుచున్నవి. దిశలు మున్నగునవి కూడ అగుచున్నవి. కావున యజమానికి అవి అన్నియు లభించుచున్నవి.

3. పూర్వము బ్రాహ్మణులు ఈ ప్రాణగ్రహములను దర్శించినారు. అందువలన వారు ప్రముఖులు అయినారు. సకల దిశలను జయించినారు. కావున ఈ ప్రాణగ్రహములను చేపట్టిన యజమాని ప్రముఖుడు అగును. సకల దిశలను జయించును.

4. ఈ ప్రాణగ్రహములను అయిదు మారులు అందుకొనవలెను. పైదిక్కు సహితముగా దిశలు అయిదు కావున యజమాని సకల దిశలందు వర్ధిల్లుచున్నాడు.

5. ప్రాణగ్రహములు గ్రహించినపుడు తొమ్మిది సోమాంశువులు గ్రహించినట్లగును. నరునకు నవరంధ్రములందు ప్రాణముండును. కావున యజమాని యందు తొమ్మిది ప్రాణములు స్థాపించినట్లగును.

6. ప్రాయణీయాహస్సునందును, ఉదయనీయాహస్సునందును ప్రాణగ్రహములను పరిగ్రహించవలెను. ప్రాణ గ్రహములు ప్రాణరూపములే అగును. అట్లగుటచే సంవత్సర క్రతువును ప్రాణముల చేతనే ప్రారంభించి ప్రాణముల చేతనే పూర్తి చేసినట్లగును.

(సంవత్సర క్రతువున ప్రాణనీయము ప్రథమాహస్సు, ఉదయనీయము చరమాహస్సు అగును.)

7. సంవత్సరక్రతువు పన్నెండురోజులది. అందు పదవరోజున ప్రాణగ్రహములను గ్రహించవలెను. ప్రాణగ్రహములు ప్రాణములు అగును. వానికి వాయు దేవ్యసామము స్థానమగును. ఆ సామలోపము వలన ప్రాణములకు చ్యుతి ఏర్పడుచున్నది. అందువలన ప్రజలు ప్రాణములు కోల్పోవుచున్నారు. కావున పదవరోజున ప్రాణగ్రహములను గ్రహించుట వలన ప్రజలు తమ ప్రాణములను పోగొట్టుకొనరు.

పదకొండవ అనువాకము

1. ఋత్విగ్యజమానులారా! జాతవేదియగు అగ్నిదేవుని ప్రకాశమును మనసునందు నిలుపు కొనండి. వర్థిల్లచేయండి. అగ్నిదేవుడు మనలను అనుగ్రహించునుగాక. మన హవిస్సులను వహించునుగాక.

2. అగ్ని దేవతలను అభిలషించువాడు. హోమనిష్పాదకుడు. రథము వంటివాడు. యజమానులచే ఎదురేగి ఆహ్వానించబడువాడు. కిరణముల కలవాడు. అట్టి అగ్ని యజ్ఞము కొరకు ఉత్తర వేదికి కొనిపోబడు చున్నాడు.

అగ్ని స్వయముగా యజమాని యొక్క భక్తిని గ్రహించుచున్నాడు.

3. ఉత్తర వేది యొద్దకు కొనిపోబడుచున్న ఈ అగ్ని పుట్టుకతోనే అమృతము సేవించినాడు. అట్లయ్యు మరింత వర్థిల్ల కోరుచున్నాడు. అతడు జీవితములను నిలుపగల సమర్థుడగును. అట్లయ్యు మరింత సమర్థుడు అగుచున్నాడు.

4. ఆహవనీయ స్థానము గోరూపయగు 'ఇడ' పదమువంటిదియు, నాభివంటిదియు అగును. నిన్ను - హవిస్సు వహించుమని - అట్టి ఆహవనీయ స్థానమున స్థాపించుచున్నాము.

5. ఆహవనీయ స్థానము గొంగడివలె మెత్తనిది. పిట్టగూడు వలె భద్రమైనది. ఘృతవంశము. అగ్నీ! దేవతలలో ముఖ్యుడవగు నీవు ఆహవనీయమున నిలువుము. యజమాని కొరకు యజ్ఞమును చక్కగా పరిసమాప్తి చేయించుము.

6. అగ్నీ! నీవు హోమ నిష్పాదకుడవు. అభిజ్ఞుడవు. ఆహవనీయ స్థానమున ఆసీనుడవగుము. యజ్ఞమును పుణ్యకర్మకు యోగ్యమగు స్థానమున స్థాపించుము. దేవతలను అభిలషించు నీవు వారిని హవిస్సులచే యజించుము. యజమానికి మహదాయువును కలిగించుము "బృహద్యజమానే వయో ధాః".

7. అగ్ని హోత. స్థానగ్రాహి. దీప్తిమంతుడు. హవిర్దాత. కుశలుడు. హింసితము కాని కర్మయందు బుద్ధి నిలిపినవాడు. మంచి నివాసము కలిగించువాడు. వేలకొలది హవిస్సులను పోషించువాడు. పవిత్రజిహ్వుడు. అతడు హోమ నిష్పాదకమగు ఉత్తరవేదియందు స్థిరపడినాడు.

8. అగ్నీ! నీవు దేవదూతవు. మమ్ము పాలించువాడవు. కర్మ యోగ్యుడవు. విచ్చేయుము. మా యాగమును ప్రవర్తింప చేయుము. మా సంతానము వర్థిల్లవలసి ఉన్నది. అందుకు ప్రమాదము కలిగించకుము. దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించుము. మమ్ము పాలించుటకు అప్రమత్తుడవై ఉండుము.

9. సవితాదేవా! నీవు నివారించదగిన ఆటంకములను నివారించగలవాడవు. నిన్ను చేరుటకు సంకల్పించినాము. అందుకొరకు సర్వదా రక్షకుడగు అగ్నిని ప్రార్థించుచున్నాము.

10. ద్యావాపృథ్వులు మహత్తరములు. అవి ఈ యజ్ఞమును రక్షించునుగాక. మమ్ము పూర్తిగా పోషించునుగాక.

11. అగ్నీ! అథర్వమహర్షి నిన్ను తామరాకు మీద మథించినాడు. అందువలన తామరాకు తలవలె ప్రధానము అయినది. అది సకల జగత్తులను నిర్వహించుచున్నది.

12. అథర్వపుత్రుడు దధ్యంగుడు నిన్ను ప్రజ్వలింపచేసినాడు. నీవు శత్రుహంతవు. అసురుల త్రిపురములను దహించినావు.

13. అగ్నీ! నీవు తస్కర సంహారకుడవు. యుద్ధములందు ధనమును జయించువాడవు. నిన్ను శ్రేష్ఠుడగు సాథ్య మహర్షి చక్కగా ప్రజ్వలింపచేసినాడు.

14. శత్రుహంతకుడును, సర్వయుద్ధములందు ధనంజయుడును అగు అగ్ని ఆవిర్భవించినాడు. ఈ విషయము ప్రాణులన్నియు ముచ్చటించునుగాక.

15. హవిస్సులను ఆరగించు అగ్ని - పసిపాపను చేతులందువలె - పాత్రయందు పట్టుచున్నారు. అదిగో హింసకుడగు అగ్నిని మనముందే దర్శించుచున్నాము.

16. ఋత్విజులారా! దేవతలకు హవిస్సు చేర్చువాడును, ధనజ్ఞాతయు, దీప్తిమంతుడును అగు అగ్నిని వర్ధిల్లచేయండి. అగ్ని విచ్చేసి తన స్థానమును అలంకరించవలెను.

17. ఋత్విజులారా! ఇప్పుడు పుట్టిన అగ్ని గృహపాలకుడు. ఇష్టుడు. సుఖస్వరూపుడు. అతనిని పూర్వపు అగ్నియందు శయనింపచేయండి.

18. అగ్ని విద్వాంసుడు. గృహపతి. నిత్య తరుణుడు. హవ్య వాహకుడు. జుహ్వాస్యుడు. అతడు పూర్వపు అగ్నితో కలిసినాడు. మరింత మండుచున్నాడు.

19. నవాగ్నీ! నీవు విప్రుడవు. వినాశరహితుడవు. మిత్రుడవు. విప్రుడు, అవినాశ్యుడు, మిత్రుడగు పూర్వాగ్నితో కలసి ఎంతో ప్రజ్వలించుచున్నావు.

20. అగ్ని సుక్రతువు. యుద్ధనేత. యజమానుల గృహములందు అన్నము కలిగించువాడు. ఋత్విజులారా! అట్టి అగ్నిని శోధించండి.

21. యజమానులు దేవత్వమును కోరుచున్నారు. వారు నూతనాగ్నిని, పూర్వపు అగ్నిని పూజించినారు.

తానిధర్మాణి పథమాన్యాసన్ |
తేన నాకం మహిమానః సచన్తే యాత్ర పూర్వే సాధ్యాః సన్తి దేవాః ||

ఉభయ అగ్నులు కలసిన కర్మలు ప్రధానములు అయినవి. స్వర్గమునందు పూర్వయజమానులు సాధ్యఫలోపేత దేవతలై ఉంటున్నారు. అట్లే మహిమాన్వితులగు యజమానులు స్వర్గమును అనుభవించుచున్నారు.

దాశరథి లక్ష్మణాచార్య బుచ్చమాంబల పౌత్రుండును, విద్యాన్ వేంకటాచార్య వేంకటాంబల పుత్రుండును,ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆస్థానకవి డాక్టర్ దాశరథి కృష్ణమాచార్య అనుజుండును, కమలానామ్ని ధర్మపత్నీ సమేతుండును, శ్రీ మద్రామాయణ, సీతాచరిత, శ్రీ మహాభారత, శ్రీ మద్భాగవత రచయితయు, "చిల్లరదేవుళ్లు" "మోదుగుపూలు" "మాయ జలతారు" "జనపదం" "రానున్నది ఏది నిజం?" "శరతల్పం" మానవత" "పావని" ఇత్యాది నవలా కారుండునయిన దాశరథి రంగాచార్య విరచిత శ్రీ మదాంధ్ర వచన కృష్ణయజుర్వేదీయ తైత్తరీయ సంహిత యందలి మూడవ కాండము సమాప్తము.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

యస్య నిఃశ్వసితం వేదాః యోవేదేభ్యోఖిలం జగత్ |
నిర్మమే తమహం వన్దే విద్యాతీర్థ మహేశ్వరమ్ ||

నాలుగవ కాండము
మొదటి ప్రపాఠకము
మొదటి అనువాకము

1. సవిత తొలుత మనస్సును అగ్నిచయన విషయమున లగ్నము చేసినాడు. ఇష్టకల విషయ జ్ఞానమును విస్తరింపచేసినాడు. చీయమాన అగ్నిని ఫలసహిత కర్మలను వెల్లడించు దానిగా నిశ్చయించినాడు. అట్లు నిశ్చయించి అగ్నిని భూమి మీదకు తెచ్చినాడు.

2. ఇంద్రియములు చపలములు. అవి స్వర్గప్రాప్తికై ఉద్యమించినవి. సవిత ఇంద్రియములను ఇతర విషయములందు ప్రవర్తించకుండ నియంత్రించినాడు. వానికి ప్రేరణ కలిగించుచున్నాడు. కావున ఇంద్రియములు చయన కర్మయందు చీయమాన అగ్నిని ప్రకాశింప చేయుటకు సిద్ధమైనవి.

3. సవితాదేవత మా మనసులను నియంత్రించుచు, ప్రేరణ కలిగించుచుండగా స్వర్గమునందు కీర్తించ బడుచున్న

అగ్నిని సాధించు శక్తి కలవారము అగుదుముగాక.

4. అగ్ని చయన కర్తకు సంబంధించిన ఋత్విజులు ముందు తమ మనసులను విషయముల నుండి మళ్లించుచున్నారు. మనసును సావధానము చేసి కొనుచున్నారు. ఇష్టకాది విషయజ్ఞానమును ఆర్జించుచున్నారు.

ఋత్విగ్యజమానుల మనసును ఎరిగినవాడు ఒక్కడే - అతడు సవితా దేవత, వేదములందు సవితా దేవతయే గొప్పగా స్తుతించబడినాడు కదా!

5. యజమాని దంపతులారా! అగ్నిచయనమను కర్మను పూర్వ మహర్షులు అనుష్ఠించినారు. దానిని మీ కొరకు చేయుచున్నాను. అది జరిగినంత ఆకసమున సూర్యకిరణములవలె యజమాని యశస్సు భూమిమీద వ్యాపించును. దేవతలు తమవి అగు దివ్యస్థలములందు ఉన్నారు కదా! వారు సహితము యజమాని కీర్తిని వినుచుందురు.

6. అన్యదేవతలు సవిత మహిమలను అర్చించుచున్నారు. అతనిని అనుసరించుచున్నారు. సవిత భూమి యందలి పరమాణువులను లెక్కించి నిశ్చయించినాడు. అట్టి సవిత తన మహిమచే వ్యాపించినాడు.

7. సవితృదేవా! మాకు సౌభాగ్యము కలుగునట్లు ఈ యజ్ఞమునకును, యజ్ఞపతికి ప్రేరణ కలిగించుము. గంధర్వులు మా మనస్సులను పావనము చేయుదురుగాక. బృహస్పతి మా వాక్కును మృదువుగా చేయునుగాక. మనసును నిలుపునుగాక.

8. సవితృదేవా! మేము చేయుచున్న ఈ యజ్ఞము దేవయుక్తము. యజమానిని గ్రహించునది. సత్రమును గెలుచునది. ధనమును గెలుచునది. స్వర్గమును కలిగించునది. ఈ అగ్నిచయన యజ్ఞమును జరిపించుము.

9. అగ్నీ! ఋక్కుచేత సోమమును వర్ధిల్లచేయుము. గాయత్రిచే రథంతర, బృహత్ సామములను వర్ధిల్లచేయుము.

10. అభ్రీ! నాకు సవితృదేవత ప్రేరణ కలిగించుచుండగా అశ్వినుల బాహువులతోను పూషహస్తములతోను, గాయత్రి ఛందస్సుచే కూడిన వాడను అగుచు అంగిరస ఋషులవలె నిన్ను పట్టుచున్నాను. నీవు త్రవ్వుకోలవు. శత్రువులు లేని దానవు. అంగిరసుల వలె భూమి నుండి మట్టిని అగ్ని కొరకు త్రవ్వుము.

11. అభ్రీ! నీవు త్రవ్వుగోలవు. శత్రురహితవు. నేను త్రిష్టుప్ ఛందస్సు కలవాడను అయినాను. నిన్ను అంగిరసఋషుల వలె గ్రహించుచున్నాను.

12. అభ్రీ! నీవు త్రవ్వుగోలవు. శత్రురహితవు. నిన్ను పట్టి అగ్నికి తగిన మట్టిని త్రవ్వగలవారము అగుచున్నాము. నేను జగతీ ఛందస్సు కలవాడను అయినాను. అంగిరస ఋషులవలె నిన్ను గ్రహించుచున్నాను.

13. సవితాదేవత బంగారు అభ్రిని చేతపట్టి పోషించినాడు. అందువలన నిత్యము ప్రకాశించు చుండుము. అగ్నికొరకు గాను మట్టి త్రవ్వి తీయుము. నేను అనుష్టుప్ ఛందస్సు కలవాడను అయినాను. 'ఆదదే౽ంగిరస్వత్'

రెండవ అనువాకము

1. పూర్వ మహర్షులు జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములు చేసినారు. అందుకు అశ్వమును తెచ్చుటకు పగ్గమును పట్టినారు. ఆ పగ్గమే యజ్ఞసమాప్తి కొరకు ఋత్విగ్యజమానులకు తోడ్పడుచున్నది. ఈ పగ్గమునే దేవతలు సోమయాగమునందు వాడినారు.

2. అశ్వమా! నీ జన్మ ద్యులోకమున, దేహము అంతరిక్షమున, నివాసము భూమిపైన అగుచున్నవి. త్రవ్వదగిన భూమికి త్వరగా చేరుము.

3. యజమాని దంపతులారా! మీరు యజ్ఞనిమిత్తము ధనము గలవారు. ఇది గాడిద. మిమ్ము తనకు యజమానిగా గుర్తించినది. అగ్ని కొరకు మట్టిని మోయునది. దానిని కట్టి వేయండి.

4. మేము ఋత్విగ్యజమానులము. మిత్రులము. అశ్వము యజ్ఞమునకు తప్పనిసరి. అది బలప్రదము. మమ్ము రక్షించుమని, అన్నము కలిగించమని అశ్వమును ఆహ్వానించుచున్నాము.

5. అశ్వమా! శత్రువులను హింసించుము. శత్రువులు కలిగించిన అపకీర్తిని తొలగించుము. రుద్రుడు పశుపతి అగును. అతని వలన మాకు సుఖములు కలిగించుము. గో సమూహములకు క్షేమము కలిగించుము. అడవి మృగముల వలన భయము లేకుండచేయుము. విశాల అంతరిక్షమును అనుసరించి సాగుము.

6. అశ్వమా! అగ్ని కొరకని మట్టిని నేలనుండి త్రవ్వవలసి ఉన్నది. అందుకు గాను సహాయకుడగు పూషదేవతతో కూడ అంగిరసుల వలె సాగుము.

7. అగ్నిహేతువు అగు మట్టిని తెచ్చుటకు మేము అంగిరసుల వలె సాగుచున్నాము.

8. అగ్నిహేతువగు మట్టిని అంగిరసుల వలె సాధించగలము.

9. అగ్నిహేతువగు మట్టిని అంగిరసుల వలె సాధించినాము.

10. ఈ అగ్ని ఉషః కాలపు అగ్రమును క్రమక్రమముగ ప్రకాశింపచేసినది. జాతవేద అగ్ని ముఖ్యుడుగా

అహస్సులను ప్రకాశింపచేసినాడు. సూర్యుని బహుళకాంతులను ప్రకాశింపచేసినాడు. ద్యావా భూములను ప్రకాశింపచేసినాడు.

11. ఈ అశ్వము దారినపడి వచ్చినది. ప్రయాణపు అలసటను బాపుకున్నది. విస్తీర్ణమగు ఖనన ప్రదేశమును చూచినది. అగ్ని కొరకని మట్టిని తేదలచినది.

12. అశ్వమా! నీవు కాలుపెట్టి భూమిని పరీక్షించుము. మానవ జ్ఞానమున మట్టిని నిశ్చయించుము. భూమిని అడిగి అగ్నియోగ్యమగు మట్టిని నిశ్చయించుము. మాకు తెలియపరచుము.

13. అశ్వమా! ద్యులోకము నీ పృష్ఠము. పృథివి నీ నివాసస్థానము. అంతరిక్షము నీ జీవాత్మ. సముద్రము నీ జన్మస్థానము. చూపువలన యుద్ధపు శత్రువును గ్రహించుము. వారిని నీ కాలికింద త్రొక్కివేయుము.

14. అశ్వమా! నీవు ధనమును ఇచ్చుదానవు. యజమాని భాగ్యమును వర్థిల్లచేయు దానవు. ఈ స్థలము నుండి జరుగుము.

మేము ఈ నేలనుండి అగ్నిహేతువగు మట్టిని త్రవ్వనున్నాము. భూమి మమ్ము అనుగ్రహించునుగాత.

15. అశ్వము ఆస్థలమునుండి జరిగినది. ఇది ధనమును, అన్నమును ఇచ్చునది. వేగవంతమైనది. ఇది ఖనన ప్రదేశము నుండి రాక్షసాదులను తొలగించినది.

మేము దుఃఖరహితము, సుఖసహితమగు స్వర్గమును చేర దలచిన వారలమై అగ్నికి తగిన ఈ నేలను త్రవ్వుచున్నాము.

16. నేను యజమానివి. ఇవి ప్రకాశవంతములు, మధురములగు జలములు. వీనిని సంతానము, ఆరోగ్యము కొరకు ఈ ప్రదేశమున చల్లుచున్నాను. ఆ జలము వలన ఇచట ఫలవంతములగు ఓషధులు మొలుచునుగాక.

17. అగ్ని సమస్తలోకములందు నివాసము కలవాడు. తిర్యక్ ప్రమాణమున విశాలుడు. కాలప్రభావమున ప్రౌఢుడు. సకల విధ అన్నములు కలవాడు. అట్టి అగ్నిని మనసున ధ్యానించుచున్నాము. ఆజ్యమున జ్వలింపచేయుచున్నాము.

18. ఈ అగ్ని మానవులకు ఆశ్రయణీయుడు. మరువలేని రూపము కలవాడు. తాకుటకు ఆశక్యుడు. నేయి త్రాగి వళ్లు పెంచినవాడు. అత్యంతహృష్టుడు.

అగ్నీ! నిన్ను మంత్రములతో కూడిన నేతితో తడుపుచున్నాము. మంచి మనస్సుతో ఘృతమును సేవింపుము.

19. అగ్ని అన్నపతి. విద్వాంసుడు. హవిస్సులు స్వీకరించువాడు. యజమానికి రత్నములు ఇచ్చువాడు.

20. అగ్నీ! నీవు సాహసివి. మాకు కోరిన ఫలములను ఇచ్చువాడవు. విప్రుడవు. శత్రువులకు భీకర రూపుడవు. రాక్షస భేదకుడవు. అట్టి నిన్ను సర్వత్ర ఆరాధించుచున్నాము.

21. అగ్నీ! నీవు స్వర్గము కొరకు జాయసే - పుట్టుచున్నావు. తడినేలను పొడి చేయుటకు జాయసే. ఉదకముల నుండి జాయసే. రాతి రాపిడికి జాయసే. అరణ్యములందు జాయసే.

అగ్నీ! నీవు సర్వజనపాలకుడవు. నీవు పావకుడవై జాయసే.

మూడవ అనువాకము

1. అగ్నీ! నేను సవిత అనుజ్ఞచే అశ్వినుల బాహువులతోను, పూషహస్తములతోను నీ కొరకుగాను మట్టిని అంగిరస ఋషుల వలె త్రవ్వుచున్నాను.

2. అగ్నీ! నీవు భూమి మీద ఉన్నవాడవు. జ్యోతిష్మంతుడవు. నిరంతరము కిరణములచే ప్రకాశించువాడవు. హింసించనివాడవు. ప్రజలకొరకును, శాంతికొరకును పాంసుయోగ్యుడవగు నిన్ను అంగిరసులవలె త్రవ్వుచున్నాను.

3. కమల పత్రమా! నీవు నీటిమీద ఉండు దానవు. విశాలవు. అవినాశ్యవు. వర్ధిల్లుదానవు. పూజనీయవు. అగ్ని స్థానమగు మట్టిని భరించగలదానవు. ఆకాశమంతటి దానవు. మరింత వర్ధిల్లుము.

(తామరాకును దొప్పగా చేసి అందు మట్టిని నింపుదురు.)

4. కృష్ణాజిన, కమల పత్రములారా! మీరు అచ్ఛిద్రులు. మూసుకొనగలవారు. సుఖములను ఇచ్చువారు. కవచముల వలె రక్షించువారు. మట్టిని కప్పి ఉంచండి. అగ్నిహేతువగు మృత్తికను భరించండి.

5. కృష్ణాజిన, కమల పత్రములారా! మీరు స్వర్గము నెరింగిన వారు. మట్టిని కట్టుటకు తగినవారు. నిరంతరము ప్రకాశించు అగ్నిహేతువగు మట్టిని మీ ఉదరములందు ధరించండి. ఉరము వంటి రూపమున దానిని కప్పి పెట్టండి.

6. ఖననప్రదేశమా! నీయందు దుమ్ము కలదు. నీవు సమస్తములగు ఉఖారూపములను భరించుదానవు.

అగ్నీ! అథర్వుడు అను ఋషి నిన్ను తొలుత మథించినాడు.

7. అగ్నీ! శిరసువలె ప్రశస్తమును, విశ్వమును వహించునదియునగు తామరాకు మీద అథర్వుడు నిన్ను చక్కగా మథించినాడు.

8. అగ్నీ! అథర్వుని పుత్రుడు దధ్యంగుడు. శత్రుహంతవు. త్రిపురాంతకుడవగు నిన్ను అతడు చక్కగా మథించినాడు.

9. అగ్నీ! నీవు తస్కర సంహారకుడవు. అన్ని యుద్ధములందు ధనంజయుడవు. నిన్ను 'పాథ్యుడు' చక్కగా మథించి జ్వలింపచేసినాడు.

10. అగ్నీ! నీవు హోమ నిష్పాదకుడవు. అభిజ్ఞుడవు. నీ స్థానము ఉత్తరవేది అగును. నీవు అచట ఆసీనుడవు అగుము. యజ్ఞమును సుకృతములందు స్థాపించుము. నీవు దేవతలకు ప్రియుడవు. దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నావు. యజమానికి దీర్ఘాయువు ప్రసాదించుము.

11. అగ్ని దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. నివాసములు తెలిసినవాడు. దీప్తిమంతుడు. హవిర్దాత. ఎంతో నిపుణుడు. కర్మ రక్షకుడు. వసిష్ఠుడు, వేల కొలది హవిస్సుల పాలకుడు. శుచి జిహ్వుడు. అట్టి అగ్ని ఉత్తర వేది యందు ఆసీనుడు అయినాడు.

12. అగ్నీ! నీవు ఈ తామరాకు నందు నిలువుము. నీవు మహామహుడవు. దేవతల వద్దకు వెళ్లువాడవు. యజ్ఞార్హుడవు. ప్రదీప్తుడవగుము.

అగ్నీ! ఉగ్రరూపము కానిదియు, కాంచదగినదియునగు పొగను మాత్రము కలిగించుము.

13. అగ్నీ! నీవు జయశీలుడవు. హితకారులకు హితకారివి. అడవులందు రోషరహితుడవు. ప్రభాతమున ఉదయించుము. రత్నసమములగు ఏడు జ్వాలలతో అలంకరించుకొని యజమానుల గృహములన్నింట వసింపుము.

నాలుగవ అనువాకము

1. భూమీ! ఖనన స్థానమున నీవు పొంగిన రొమ్మువలె పైకి లేచి ఉన్నావు. అల్పముగ ఉన్నావు. నిన్ను అంతరిక్షమునందలి వాయువు శుభ్రము చేయునుగాక. దేవతలందు ప్రాణభావమున సంచరించునట్టి వాయువునకు, దేవి వగు నీకును స్వాహా.

2. అగ్నీ! నీవు సుజాతవు. ఈ కృష్ణాజినము కాంతి వంతము. సుఖప్రదము. స్వర్గసదృశము. నీవు దానిని ధరించుము. విశ్వరూప కృష్ణాజిన వస్త్రమును దాల్చుము.

3. అగ్నీ! నీవు చక్కని యాగ నిర్వాహకుడవు. ఉత్తిష్ఠ. దేవతలవంటి కృపగలవాడవై మమ్ము పాలించుము. తేజస్సు, కాంతుల నీను కిరణములతో - కీర్తివంతుడవై - ప్రజలను వీక్షించుటకు ఆయాహి - విచ్చేయుము.

4. అగ్నీ! మమ్ము రక్షించుటకుగాను సూర్యుని వలె ఆకసమున ఉండుము. అచట ఉండియే మాకు అన్నదాత వగుము. మేము ఋత్విక్కులు, వారి మంత్రములచే నిన్ను బహువిధములగ ఆహ్వానించుచున్నాము.

5. అగ్నీ! నీవు పూజనీయుడవు. ఓషధులకు జఠరాగ్ని రూపమవు. ద్యావాపృథ్వుల కడుపున పుట్టినవాడవు. అనేక కాంతుల పసివాడవు. చీకట్లు పోగొట్టుటకు పుట్టినావు. తల్లుల కొరకు ఏడ్చు బిడ్డల వలె - తల్లులగు ఓషధుల కొరకు ఏడ్చుచు సాగుము.

6. చక్కగా నడుచునట్టి గార్ద భమా! అగ్నికి కారణమగు మట్టిని మోయవలసిన దానవు. నిలకడగా ఉండుము. బలము, వేగము కలదానవు. అన్నము కలిగించుము. నీ వీపు విశాలము. మట్టికి సుఖాపనమవగుము.

7. అగ్నీ! నీవు ప్రాణిజాలము కొరకు శాంతుడవు అగుము. ద్యావాపృథ్వులను గూర్చి శోకించకుము. అంతరిక్షమును గూర్చి శోకించకుము. వనస్పతులను గూర్చి శోకించకుము.

8. గుర్రము సకిలించుచు ముందు నడచునుగాక. మట్టిని మోయునట్టి గమనశీలయగు గాడిద అనుసరించునుగాక. అది ఆయువున కన్న ముందు మరణించకుండునుగాక.

9. అశ్వ, గార్దభములారా! మీలో గాడిద సంతోషముగ ఓండ్ర పెట్టుచు, రథము వలె మట్టిని మోయుచు సాగుచున్నది. అది దూతవలె వడిగా నడచుచు అగ్ని హేతువగు మృత్తును వహించునుగాక.

10. అగ్ని జలగర్భ. సముద్రజాత. వర్షప్రదాత. అట్టి అగ్నికి సంబంధించిన మట్టిని గార్దభము వహించునుగాక. అగ్నీ! పుట్టుకల కొరకును, భూమి, స్వర్గమును గూర్చియు విచ్చేయుము.

11. ఓషధులారా! అదిగో మీకు ఎదురుగా శాంతమూర్తి అగు అగ్ని అరుదెంచుచున్నాడు. అతనిని స్వీకరించండి. వ్యాధులు శత్రుసదృశములు. వానిని పోగొట్టు అగ్ని మీ యందు ఉండునుగాక. మానుండి దుష్ట బుద్ధిని పోగొట్టునుగాక.

12. ఓషధులారా! మీరు పుష్పవంతలు. ఫలవంతలు. అగ్ని మీలో చేరినది. ఆనందించండి. ఈ అగ్ని మీకు ఋతుకాలీనమును, గర్భయోగ్య స్థానమును సమకూర్చినాడు.

అయిదవ అనువాకము

(ఉఖా - కుంపటి - నిర్మాణము.)

1. అగ్నీ! నీమ మహా బలవంతుడవు. దీపించువాడవు. శత్రువులను, రాక్షసులను, వ్యాధులను మిక్కిలి బాధించుము. నీవు సుఖములు కలిగించువాడవు. గొప్పవాడవు. సులభముగ ఆహ్వానించ తగినవాడవు. మేము నీ పరిచర్యలందు సుఖింతుము.

2. జలమా! నీవు సుఖములు కలిగించుము. మాకు నీ రసానుభవము కలిగించుము. రమణీయమగు నీ దర్శనము కలిగించుము.

3. నీ వద్ద శాంతము, సుఖకరమగు రసము ఉన్నది. తల్లి బిడ్డకు పాలిచ్చునట్లు నీవు మాకు ఈ కర్మయందు ఆ రసమును అందించుము.

4. ఏ రసము మీకు సంతృప్తి కలిగించుచున్నదో దానిని మాకు ప్రసాదించండి. జలములారా! మీరు మమ్ము ప్రజోత్పాదకులను చేయండి.

5. మిత్రదేవత మరింత మట్టిని నీటితోను అర్మకలాపాదికముతోను కలిపినాడు. ఉఖను నిర్మించినాడు. అది విశ్వానరుడగు అగ్నిని అందరి గృహములందు స్థాపించినది.

6. అగ్నీ! నిన్ను ప్రజల కొరకును, రోగములు కలుగకుండుటకును ముట్టించుచున్నాను. సర్వదేవతలు అంగిరసులవలె నిన్ను పుట్టింతురుగాక.

7. రుద్రులు మట్టిని చక్కగా మర్దించి కుంపటి చేసినారు. వారు అందు మహాజ్యోతియగు అగ్నిని స్థాపించినారు. రుద్రులచే స్థాపించబడినట్టి అగ్ని భాసమానమై, నిరంతరము దీపించుచు దేవతలందు ప్రకాశించుచున్నది.

8. ధీరులగు రుద్రులచేతను, వసువుల చేతను కర్మయోగ్యమగు మట్టి చక్కగా కలుపబడినది. సినీవాలి ఆ మట్టిని మృదువుగా చేసి ఉఖను నిర్మించునుగాక

9. సినీవాలి మంచి వెంట్రుకల కొప్పుకలది. కురీర అలంకారము గలది. శయనించుటకు అనువగు అవయవములు కలది.

భూదేవీ! సినీవాలి తన హస్తములచే ఉఖను నీకు అర్పించునుగాక.

10. భూదేవి తన బుద్ధి కుశలతతోను, హస్తనైపుణ్యముతోను, దేహబలముతోను ఉఖను చేయునుగాక. తల్లి తన బిడ్డను ఒడిలో ఉంచుకున్నట్లు భూమాత ఈ అగ్నిని కర్మసమాప్తి పర్యంతము తన ఒడిలో ఉంచుకొనునుగాక.

11. మట్టిముద్దా! నీవు ఈ యజ్ఞమునకు తలవంటి దానవు అగుచున్నావు.

12. కృష్ణాజిన, పద్మపర్ణములారా! మీరు ఈ యజ్ఞమునకు పాదముల వంటి వారలు.

13. ఉఖా! నిన్ను వసువులు గాయత్రీ ఛందస్సు చేత - అంగిరసఋషులవలె - చేయుదురు గాక. నీవు పృథ్వీ రూపవు అగుచున్నావు.

రుద్రాస్త్వా కృణ్వన్తు త్రైష్టుభేనఛందసాఙ్గిరస్వ దన్తరిక్షమసి - నీవు అంతరిక్షరూపవు అగుచున్నావు.

ఆదిత్యాస్త్వాకృణ్వన్తు జాగతేన ఛందసాఙ్గిరస్వ ద్ద్యౌరసి - ద్యులోకరూపమవు అగుచున్నావు.

విశ్వేత్వా దేవా వైశ్వానరాః కృణ్వన్త్వానుష్టుభేవ ఛందసాఙ్గిరస్వద్దిశోసి - నీవు దిశారూపమవు అగుచున్నావు.

(పైమూడింటిలో ఛందస్సు తప్ప అర్థము తొలి పరిచ్ఛేదము వంటిదే. 2వ త్రిష్టుప్, 3వ జగతి, 4వ అనుష్టుప్ చెప్పబడినవి.)

ఉఖా! నీవు గట్టిపడినావు. అధ్వర్యుడనగు నా కొరకును, యజమాని కొరకును సంతానము, ధనసమృద్ధి, పశుసంపద, బలము, బంధువులను కలిగించుము.

14. ఉఖాకందమునందలి రేఖా! నీవు భూరూపమగు ఉఖకు వడ్డాణమవు అగుచున్నావు.

15. ఉఖా! భూదేవి అంగిరసుల వలె పంక్తి ఛందస్సుతో నీ అడుగున రంధ్రము చేయునుగాత.

16. అదితి అగ్నిని నిలుపదగిన ఉఖను మట్టితో చేసినది. దానిని తనకు పుత్రుల వంటి కుమ్మరులకు - కాల్చుటకు - ఇచ్చినది.

ఆరవ అనువాకము

(పచ్చికుంపటిని కాల్చుట.)

1. ఉఖా! వసువులు గాయత్రీ ఛందస్సున అంగిరసుల వలె నిన్ను పొగచూరింతురుగాక.

త్రైష్టుభేన ఛందసాఙ్గిరస్వ దాదిత్యాస్త్వా ధూపయన్తు.
జాగతేన ఛందసాఙ్గిరస్వద్విశ్వేత్వాదేవా వైశ్వానరా ధూపయన్తాం.
అనుష్టుభేనఛందసాఙ్గిరస్వదిన్ద్రస్త్వా ధూపయన్తు.
అఙ్గిరస్వద్విష్ణుస్త్వా ధూపయన్తు. అంగిరస్వ ద్వరుణస్త్వా ధూపయన్తు.

2. అవటప్రదేశమా! దేవతలందరిచే సేవించబడునట్టి అదితిదేవి భూమి పై భాగమున గల నిన్ను అంగిరసులవలె త్రవ్వునుగాక.

(అవటము - కుండలు కాల్చునట్టి ఆవము. ఇప్పుడు భూమిపైన పెట్టుచున్నారు. అప్పుడు భూమిలోన పెట్టినట్లున్నారు.)

3. ఉఖా! సకల దేవతలు అభిమానించు దేవపత్నులు నిన్ను భూమిమీద అంగిరసులవలె స్థాపింతురుగాక.

4. ఉఖా! దేవేరులు విద్యాభిమానులు. సకల దేవతలు అభిమానించువారు. వారు నిన్ను భూమి ఒడిలో - అంగిరసుల వలె చక్కగా కాల్చెదరుగాక.

సకల దేవతల అభిమానము గల ఛందోదేవేరులు భూమి ఒడియందు అంగిరసుల వలె నిన్ను పక్వమగునట్లు చేయుదురుగాక.

సప్త ఋత్విజులందు అభిమానము గల దేవతలు నిన్ను పక్వము చేయుదురుగాక.

దేవపత్నులు భూమి ఒడిలో నిన్ను అంగిరసులవలె పక్వమును పరీక్షింతురుగాక.

5. మిత్రదేవా! ఈ ఉఖను కాల్చుము. దీనిని పగులనీకుము. దీనిని కాపాడవలసినదని నీకు ఇచ్చుచున్నాను.

6. ఈ ఉఖ మహిమలందు ద్యులోకము వంటిది. వినుటకు భూమి వంటిది. దీనిని మహాకీర్తివంతుడగు మిత్రుడు అందుకున్నాడు.

7. సూర్యదేవుడు సకలమానవులకు జీవనాధారము. అతనికి అందరు వినదగినంత కీర్తి కలదు. అట్టి సూర్యుడు ఈ ఉఖను పక్వము చేయునుగాత. ఉఖ ఎంతో కీర్తి కలది. ధనమునొసంగునది.

8. సవితా దేవత సుందర హస్తములు, సుందర అంగుళులు, సుందర బాహువులు కలవాడు. ఉఖా! అతడు నిన్ను తనశక్తిచే అవటము నుంచి పైకి తేవలెను.

9. ఉఖా! నీవు భూమి మీద భంగపడని దానవు అగుము. సకల దిశలందు నిండిపొమ్ము. ఉత్తిష్ఠ - లెమ్ము. గట్టిపడుము. నిలువుగా నిలువుము. స్థిరముగా నిలువుము.

10. ఉఖా! వసువులు నిన్ను గాయత్రీ ఛందస్సుచే అంగిరసులవలె తడుపుదురుగాక. రుద్రులు నిన్ను త్రిష్టుప్ ఛందస్సుచే అంగిరసులవలె తడుపుదురుగాక. ఆదిత్యులు నిన్ను జగతీ ఛందస్సుచే అంగిరసులవలె తడుపుదురు గాక. విశ్వేదేవతలు నిన్ను అనుష్టుప్ ఛందస్సుచే అంగిరసులవలె తడుపుదురుగాక.

ఏడవ అనువాకము

1. సంవత్సరములు, ఋతువులు, మాసములు, పక్షములు, ఋషులు వీరందరు సత్యవంతులు. అగ్నీ! వారందరు వారి సత్యవాక్కులచే నిన్ను వర్ధిల్లచేయుదురు గాక. వారు కలిగించిన అభ్యుదయమున ద్యులోక తేజస్సును ప్రకాశింపచేయుము. భూమి మీద సమస్త దిక్కులను వెలిగించుము.

2. అగ్నీ! నీవు స్వయముగా వెలుగొందుము. ఈ యజమానుని యజ్ఞమునకు ప్రోత్సహించుము. ఇతనికి సౌభాగ్యము కలిగించుటకు ఉత్తిష్ఠ.

అగ్నీ! నిన్ను ఆరాధించువారికి బాధలు కలుగకుండవలెను. బ్రాహ్మణులు కీర్తివంతులు కావలెను. నిన్ను ఆరాధించని వారికి కీర్తి కలుగకుండవలెను.

3. అగ్నీ! మేము నిన్ను ఆరాధించువారలము. మా అపరాధములు మన్నించుటకు శాంతము వహించుము. మా శత్రువులను పరిమార్చుము. పాపములను మాన్పుము. మా ఇంటప్రమాదము కలిగించకుము. అప్రమత్తుడవగుము.

4. అగ్నీ! ఈ ఇంటినే సంపదలచే నింపుము. పూర్వము నిన్ను ఆరాధించిన వారున్నారు. వారు మమ్ము నిరాకరించకుండవలెను. నిన్ను నిరాకరించకుండవలెను.

అగ్నీ! నీ క్షాత్రము సుస్థిరము అగునుగాక. నిన్ను పూజించు వారికి బాధలు కలుగకుండునుగాక. వారు వర్ధిల్లుదురుగాక.

5. అగ్నీ! నీవు బలవంతుడవు. మా ఆయువులకు శుభంకరములు చేయుము. రక్షింపుము. మిత్రులమైన మమ్ము నిలుపుటకు యత్నింపుము. మా బంధువుల మధ్యన ఉండుము. ఈ భూమి మీది రాజులచే యజ్ఞములు

చేయించుము.

6. అగ్నీ! దురితములను అతిసహస్వ - పూర్తిగా నాశము చేయుము. వ్యాధులను అతిసహస్వ. అజ్ఞానమును అతిసహస్వ. శత్రువులను అతిసహస్వ. వేయేల సమస్త దురితములను సహస్వ. తదుపరి మాకు వీరులగు పుత్రులను, ధనమును ప్రసాదించుము.

7. అగ్నీ! నిన్ను హింసించగలవారు లేరు. నీవు పుట్టుకతోనే లోకములు తెలిసినవాడవు. హింసింపబడని వాడవు. వివిధ ప్రకాశములు కలవాడవు. బలశాలివి. నీవు ఇచ్చోట వెలుగులు చిమ్ముము.

అగ్నీ! మా యందలి ఆశలను, భయములను నివారింపుము. ఈ కర్మయందు వర్ధిల్లచేయుము. పరిపాహి - పరిపాలించుము.

8. అగ్నీ! నీవు బృహస్పతి, సవితల సదృశుడవు. ఈ యజమాని బుద్ధిని పెంచుము. ఇతడు మొదటినుంచి నిశిత బుద్ధి కలవాడే. అయినను నియంత్రించుము. ఇతనికి మహాసౌభాగ్యము కలిగించి వర్ధిల్లచేయుము. సకల దేవతలు ఇతని యోగ్యతకు మోదింతురుగాక.

9. బృహస్పతి సదృశ అగ్నీ! మాకు స్వర్గమున చిరనివాసము కల్పించదలచినావు. యముని సంబంధములగు పాపములను విముక్తి కలిగించినావు. ఇక మాకు పరలోక చింతలేనేలేదు.

అగ్నీ! అశ్వినులు దేవతలకు వైద్యులు కదా! వారితో చెప్పుము. వారు ఇతనినుండి మృత్యువును పరిహరింతురుగాక.

10. మేము తమస్సును మ్రింగిన మహాజ్యోతిని సర్వత్ర దర్శించుచున్నాము. దేవతలందు సూర్యరూపమున ఉన్న మహా తేజస్సును చేరుకున్నాము.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. అగ్ని సుముఖుడు. పుత్రుని వంటి హితకారి. అతని దేవతలు సమిన్నామకులు. వారు మాకు శ్రేయస్సు కలిగించుటకు ఉద్యుక్తులు అగుదురుగాత. జ్వాలా రూపములు భాస్వరములు. అతిశయ దీప్తికలవి. అవి సుఖప్రదములు అగునుగాక.

2. తనూనపాత్ - శరీరపాలకుడగు- అగ్ని ప్రాణములను ఇచ్చువాడు. విశ్వము తెలిసినవాడు. దర్శనమిచ్చువాడు. దేవతలందు శ్రేష్ఠుడు. అతడు హవిస్సులను ఘృతముతో పూరించునుగాక.

3. నరాశంస - నరులచే కీర్తించబడు - అగ్ని సుకృతుడు. ద్యోతమానుడు. కర్మవిషయమున ప్రేరణ కలిగించువాడు. సర్వదురిత నివారకుడు. అతడు మధుర ఘృతమున సంతృప్తుడు అగుచున్నాడు. ఈ యజ్ఞమును జరిపించుచున్నాడు.

4. ఈడాన - స్తుతిప్రియుడగు - అగ్ని బలసంపన్నుడు. యజ్ఞములను అందుకొనుటకు సాగువాడు. అతనికి జుహువుతో ఆజ్యము అర్పింతుము. సంస్కరింతుము. సేవింతుము.

5. బర్హి - స్తుతిరూప ఋక్కులుకోరు - అగ్ని మహిమాన్వితుడు. పూజనీయుడు. ప్రాణులను నిలబెట్టువాడు. జ్ఞాని. యజమానికి ద్రవ్యములు ఇచ్చువాడు.

6. ద్వారః దేవీఅభి - స్త్రీమూర్తిఅగు అగ్ని - విస్తీర్ణగతులు కలది. తేజస్విని. యజమానులు ఈ అగ్నికి యజ్ఞములందు హవిస్సులు సమర్పించుచున్నారు.

7. ఉషసానక్తా - ఉషః కాల రాత్రిరూపములగు - అగ్నులు ద్యులోకస్థమూర్తులు. అవి పరస్పరము మైత్రీభావము కలిగిఉండవలెను. మా యజ్ఞప్రదేశములను హింసారహితముగ రక్షించవలెను.

8. దైవ్యాహోతార - దేవతలకు హోతయగు - అగ్ని జ్వాలాయుతుడు. పైకి ఎగయుచున్న జ్వాలలు గల మా అగ్నిని గుణరహితము కాకుండ చూచునుగాత. మా యజ్ఞమును శుభప్రదము చేయునుగాత.

9. ఇడ, సరస్వతి, భారతి అను ముగ్గురు స్త్రీ దేవతల పేర్లుగల అగ్ని మహిమాన్వితుడు. ఆ అగ్నులు ఈ యజ్ఞమును చేరుకొందురుగాక.

10. త్వష్టయను అగ్ని మాకు త్వరగా లభించునట్టిదియు, అద్భుతమైనదియు, జనులచే ప్రశంసించ బడునదియు, పుత్రులు గలదియు, ధనపుష్టి గలదియు, సర్వబంధువులకు ఆశ్రయభూత మగునట్టిదియు నగు సంపదను ప్రసాదించునుగాక.

11. వనస్పతి అగ్నీ! నీవు దానశీలుడవు అగుము. దేవతలకు స్వయముగా మా హవిస్సులను అందించుము. సమస్త దురిత నివారకుడవగుచు హవిస్సులను వహింపుము.

12. జాతవేద, స్వాహా అగ్నులారా! ఇంద్రునకు హవ్యము స్వాహుతము చేయండి. విశ్వేదేవతలు ఈ హవిస్సును అందుకొందురుగాక.

13. హిరణ్యగర్భుడగు ప్రజాపతి ప్రాణిజాలము దేహము ధరించక మున్నే దేహము ధరించి ఉండెను. అతడు ఒక్కడే పుట్టినాడు. పుట్టబోవు సర్వజగత్తులకు స్వామి అయినాడు. అతడే విశాలమగు ద్యులోకమును, ఈ భూలోకమును వహించినాడు. కస్మైదేవాయ హవిషా విధేమ - అటువంటి దేవతకు హవిస్సు అర్పించుచున్నాము.

14. ఆ ప్రజాపతి ఒక్కడే. శ్వాస కలదియు, కనురెప్ప లార్పునదియు అగు సమస్త జగత్తునకు తన మహిమచే ప్రభువు అయినాడు. అతడే ద్విపాద, చతుష్పాద ప్రాణులను నియంత్రించగల సమర్థుడు అగుచున్నాడు. "కస్మైదేవాయ హవిషా విధేమ".

15. అతడే - ఆ ప్రజాపతియే ఎల్లరకు ప్రాణము కల్పించువాడు. అతడే శక్తిని ఇచ్చువాడు. అతని ఆజ్ఞను సమస్తలోకములు శిరసావహించును. అతని శాసనమును దేవతలు అనుసరింతురు. అమృతము, మృత్యువు అతనికి ఛాయవంటివి. "కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ".

16. ఏ ప్రజాపతి మహిమ వలన హిమవత్పర్వతాదులు నిలిచి ఉన్నవో భూమి, సముద్రము ఎవని అధీనమందున్నవని చెప్పుచున్నారో - ఎవనికి ఈ దిశలన్నియు స్వాధీనములని చెప్పుచున్నారో ఎవని బాహువులు ధర్మాధర్మములగునో "కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ"

17. స్తంభించి, ప్రకాశించుచున్న ద్యావాపృథ్వులు తమను రక్షించమని ఏ ప్రజాపతిని మనసున ప్రార్థించినవో, సూర్యుడు ఏ ప్రజాపతి ఆజ్ఞచొప్పున ఉదయించుచున్నాడో " కస్మై దేవాయ హవిషా విధామ"

18. ఏ ప్రజాపతి ఉగ్రములగు ద్యావాపృథ్వులను దృఢపరచినాడో, ఎవడు పుణ్యవంతుల కొరకు స్వర్గమును ఏర్పరచినాడో, దుఃఖము లేని అంతరిక్షమును రజోగుణుల కొరకు ఎవడు నిర్మించిడో "కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ"

19. దక్షుని పుట్టించినవియు, చైతన్యవంతమగు అగ్నిని కన్నవియునగు జలములకు ఏ ప్రజాపతి అనుగ్రహమున మహద్విశ్వరూపము కలిగినదో, ఎవడు దేవతలకు జీవకారణమగు ప్రాణమును కలిగించినాడో "కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ"

20. ఎవడు దక్షుని పుట్టించినాడో, ఎవడు అగ్నిని కన్నాడో, ఎవడు జలములకు మహద్విశ్వరూపము కలిగించినాడో, ఎవడు దేవతలకు అధిపతి అయినాడో "కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ"

('కస్మై' కి 'తస్మై' అని అర్థము చెప్పిన ఆ దేవతకు హవిస్సులు అర్పింతుము అగును. కస్మైకి కస్మై అని అర్థము చెప్పిన అట్టి ఏ దేవతకు హవిస్సులు అర్పింతుము? అను ప్రశ్నార్థకము అగును.

మానవ మాత్రుడు పరాత్పరుని ఇంతవరకు తెలిసికొనలేదనియు, తెలిసికొనలేడనియు నా అభిప్రాయము. అది

మానవ జాతికి ఏనాటికిని ప్రశ్నార్థకమే!

జీవితము ప్రశ్న. మరణము ప్రశ్న. ప్రకృతి ప్రశ్న. పరలోకము ప్రశ్న. సమస్తము ప్రశ్నయే! ఇన్ని కోట్ల సంవత్సరములలో మనిషి సాధించినాను అనుకొను సమాధానములు సహితము ప్రశ్నార్థకములే. అందుకే పోతన:

ఎవ్వనిచే జనించు జగమెవ్వని లోపల నుండు లీనమై
యెవ్వని యందు డిందు బరమేశ్వరుడెవ్వడు మూలకారణం
బెవ్వడనాది మధ్యలయుడెవ్వడు సర్వము దాన యైనవా
డెవ్వడు వాని నాత్మభవు నీశ్వరునే శరణంబు వేడెదన్

అన్నాడు.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. అనుష్ఠానమునకు ప్రేరణ కలిగించు అగ్నికి స్వాహా. మనస్సునకు. మేధకు ప్రేరణ కలిగించు అగ్నికి స్వాహా, చిత్తమునకు, జ్ఞానమునకు ప్రేరణ కలిగించు అగ్నికి స్వాహా. వాక్కునకు, విధృతికి ప్రేరణ కలిగించు అగ్నికి స్వాహా. మానవులకు జనకుడైన ప్రజాపతికి స్వాహా. వైశ్వానరాగ్నికి స్వాహా.

విశ్వాత్మకుడు, జగన్నాథుడు అగు దేవుని అనుగ్రహమును మరణము గల మానవుడు యాచించవలెను. విశ్వాత్మకుడు, ధనములకు నియంత యగు వానిని స్తుతించి యజ్ఞము కొరకు ధనమును యాచించవలెను - స్వాహా.

2. ఉఖా! నీవు పగులకుము. పగిలిన అతుకుకొనుము. నీవు చీలకుము. చీలిన అతుక్కొనుము. పగులకుండ గట్టిపడుము. చీలకుండ గట్టిపడుము. తల్లివంటి ఉఖా! నీవును, అగ్నియు కలసి ఈ యజ్ఞమును జరిపించండి.

3. భూదేవి రూపమగు ఉఖా! యజమాని నిమిత్తము గట్టిపడుము. మాయ అంతటి తొందరగా అన్నము కలిగించుటకు ఏర్పడినదానవు. జుష్టం దేవానా మిదమస్తు - దేవతలు ఈ హవ్యమును సేవింతురుగాక. బాధించకుము. ఈ యజ్ఞము జరుపగ లెమ్ము.

4. సూర్యదేవా! ఈ ఉఖను కాల్చుము. ఇది పగులకుండుటకు గాను దీనిని నీ చేతిలో పెట్టుచున్నాను.

5. ఈ అగ్ని వృక్షములు ఆహారముగా కలవాడు. ఘృతమును ఆహారముగా తనయందు ఉంచుకున్నవాడు. దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. వరేణ్యుడు. బలపుత్రుడు. అద్భుతుడు.

6. అగ్నీ! నీవు శ్రేష్ఠుడవు. ఈ కర్మకు అధిష్ఠాతవు. మేము కనిష్ఠులము. ఎదురుగా వచ్చి మమ్ము మా బంధువులను రక్షించుము.

7. అగ్నీ! నీవు రోహిదశ్వుడవు. భూమికి అర్హుడవు. యజమానులకు ప్రియతముడవు. నీవు దూర దేశము నుండి మాకు ఇచ్చుటకు రమ్ము. శత్రువును లంఘించి రమ్ము.

8. అగ్నీ! నీవు లోకములు తెలిసిన వాడవు. ఈ ఉఖ నీకు తల్లి వంటిది. ఆమె ఒడిలో ఉండుము. దానిని నీదీప్తిచే తపింప చేయుము. సంతాపమున తపింప చేయకుము. ఈ ఉఖలోన చేరి నిర్మలముగ ప్రకాశింపుము.

9. అగ్నీ! నీవు ఉఖలోన నీ స్వస్థానమందు దీపించుము. జాతవేదాగ్నీ! నీవు ఉఖయందు తేజోరూపుడవై జ్వలించుము. శివోభవ - సుఖకరుడవు అగుము.

10. అగ్నీ! నీవు నా కొరకు శాంతుడవై కుంపటి యందుండును. అందరికొరకు శాంతమూర్తివై ఉండుము. సర్వ దిశలను శాంతింపచేసి నీ స్వస్థానమగు కుంపటియందు కూర్చుండుము.

పదవ అనువాకము

1. అగ్నీ! నేను నీ యందు పుల్లలు వేయుచున్నాను. అవన్నియు నీకు ఘృతము అగునుగాక. నీవు వానిని ఆరగించుము.

2. అగ్నీ! అల్పజ్వాలల పుల్లలు, చీమలు పట్టిన పుల్లలు నీకు ఘృతము అగును గాత. యువతమాగ్నీ! దానిని భక్షించుము.

3. అగ్నీ! మేము నీకు దగ్గరి వారలము. అందువలన అన్నము, ధనము కలవారలము అయినాము. అశ్వశాల యందలి గుర్రములకు నిత్యము నిరంతరాయముగ గడ్డి వేయుదుము కదా! అట్లే నీకు సమిధలను సమర్పించుచున్నాము. బాధలు లేని వారలమై ఉన్నాము.

4. అగ్ని కుంపటి బొడ్డున మండువాడు. సమిధలచే సంతోషించువాడు. మహా స్తుతులు కలవాడు. యాగహేతువు. జేత. యుద్ధములందు అగ్రభాగమున ఉండువాడు. మా అపరాధములను సహించువాడు. అట్టివానిని మాకు మహా ధనసమృద్ధి కల్గించుమని ఆహ్వానించుచున్నాము.

5. అగ్నీ! పరసేనలు మా మీదకు వచ్చుచున్నవి. అవి బలయుతములు. మమ్ము అంతటను పీడించుచున్నవి. ఇంకను గుప్తచోరులు, ప్రకటచోరులు మమ్ము బాధించుచున్నారు. వారినందరను నీ నోటిలో వేయుచున్నాను.

6. భగవాన్ అగ్నీ! నీ మునిపళ్లచే మల్లిమ్ములను దొంగలను, కోరలచే ప్రకటచోరులను, దవడపళ్లచే గుప్తచోరులను, మరల బ్రతుకకుండ నమిలి మ్రింగుము.

7. గ్రామములందును, అరణ్యములందున మల్లిమ్ములు గుప్తచోరులు, ప్రకటచోరులు ఉన్నారు. అంతేకాక పొదలందు హింసించు మృగములున్నవి. వానిని అన్నింటినీ అగ్నీ! నీ దంతములందు పెట్టుచున్నాను.

8. శత్రువులు నాలుగు విధములు. దానము చేయు ధనము లభించియు దానము చేయనివాడు అరాతి. పనిని చెడగొట్టువాడు ద్వేషి. నోటిమాటలతో బాధించువాడు నిందకుడు. చంపగోరువాడు హంతకుడు. అగ్నీ! వీరినందరను చూర్ణము చేయుము.

9. అగ్నీ! నా బ్రాహ్మణ్యము సన్మార్గవర్తి అగునుగాక. నా మేధాశక్తియు, శరీరబలమును స్వకార్యక్షమములు అగును గాక. నేను పురోహితునిగా ఉన్న క్షత్రియుని క్షాత్రము జయశీలము అగును గాత.

10. మా ఇరువురి బాహు బలమును పెంచు చున్నాను. వర్చస్సును, బలమును వర్ధిల్లచేయు చున్నాను. నా మంత్రశక్తిచే శత్రుబలమును క్షీణింపచేయుచున్నాను. స్వకీయులను వృద్ధి చెందించుచున్నాను.

11. ఇది స్వర్ణాభరణము. ఇది దర్శనీయము. ఆయువులు పెంచునది. ఎంతో దీప్తి కలది. ప్రకాశించునది. అగ్ని వంటిది. హవిస్సులచే అమరము అయినది. దీనిని ద్యులోకము నందలి దేవతలు మంచి బలము గల దానిగా చేసినారు.

(ఇది యజమాని ధరించవలసిన ఆభరణము.)

12. సూర్యుడు విద్వాంసుడు. శ్రేష్ఠుడు. సమస్త రూపములను ప్రకాశింప చేయువాడు. ద్విపద, చతుష్పాత్తులకు క్షేమము కలిగించువాడు. అతడు స్వర్గమును ప్రకాశింపచేసినాడు. ఉషః కాలము దాటినంత మరింత ప్రకాశించినాడు.

13. రాత్రియు, పగలును సమనస్కలై, విలక్షణ రూపలై, అనుకూలములై కన్న ఒక అగ్ని శిశువును యజమానికి ఇచ్చినవి.

శిశువగు ఆ అగ్ని ద్యావాపృథ్వులను, అంతరిక్షమును విశేషముగ ప్రకాశింపచేయుచున్నాడు. ధనము ప్రసాదించునట్టి దేవతలు ఈ అగ్నిని ఆశ్రయించినారు.

14. అగ్నీ! నీవు గరుత్మంతుని వంటి వాడవు, పక్షి స్వరూపుడవు అగుచున్నావు.

త్రిపృత్ సామము నీకు శిరము, గాయత్రీ సామము నేత్రములు, పంచదశాదిస్తోమము జీవాత్మ, వామదేవ్యము తనువు, బృహత్ రథంతరము పక్షములు, యజ్ఞాయాజ్ఞికము పృచ్ఛము, ఛందస్సులు అవయవములు, ధిష్ణి యములు శఫలు, యజుస్సులు నామములు, శఫము ఆసీనమగు స్థానము అగుచున్నవి.

(అగ్నిని పక్షిగా దర్శించినాడు.)

15. అగ్నీ! నీవు గరుడుని వలె పక్షిరూపుడవు అగుచున్నావు. ఆకసమునకు ఎగురుము. స్వర్గమునకు చేరుము.

పదకొండవ అనువాకము

1. అగ్నీ! నీవు అధ్వరమునకు చేరుకున్నావు. అధ్వరము దేవతలను చేరుకున్నది.

2. సోమదేవా! యజమాని నీకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నావు. నీవు అతనికి సుఖములు కలిగించి, రక్షించుచున్నావు. అట్టి రక్షణలతోనే మాకు రక్షకుడవగుము.

3. "అగ్నిర్మూర్ధా" అనునది పురోను వాక్య. 'భువో యజ్ఞస్య' అనునది యాజ్య.

4. "త్వంనః సోమ విశ్వతః" అనునది పురోను వాక్య. "యాతే ధామాని" అనునది యాజ్య.

5. సవితృదేవత మా బుద్ధులకు ప్రేరణ కలిగించుచున్నాడు. అట్టి సవితృదేవత యొక్క వరేణ్యమగు తేజస్సును ధ్యానించుచున్నాము.

6. ఇంద్రియములే 'నేను' అనునది భ్రాంతి. అది గట్టిది. వదలదు. అందువలన జ్ఞానమునకు దీనత్వము కలుగును. ఇంద్రియములు ఎరుగవు. అందువలన దేవతల విషయమున పాపములు చేసినాము. సవితృదేవా! మేము దేవతల, మానవుల, కర్మల విషయమున పాపరహితులము అగునట్లు చేయుము. సత్కార్యములకు ప్రేరణ కలిగించుము.

7. సరస్వతి ప్రియ వాక్యములకు ప్రేరణ కలిగించునది. సుమతుల మగు మమ్ము గ్రహించునది. ఆ సరస్వతి ఈ యజ్ఞమును చేయించుచున్నది.

8. సరస్వతి వీరులను, పాలకులను చేయునది. కమనీయ. విచిత్ర జీవము కలది. వీరులను పాలించునది. ఛందస్సులతో కూడినది.

సరస్వతి యజమానిని అనుగ్రహించవలెను. అతని స్తోత్రములు విని అతనికి అవిచ్ఛిన్న రక్షణలను, అన్యులు నివారించలేని సుఖములను ప్రసాదించవలెను.

9. పూషదేవత మమ్ము రక్షించుటకు వెనుక ఉండును గాత. అశ్వములను రక్షించును గాక. మాకు ధనము నొసంగును గాత.

10. పూషదేవా! నీ స్వరూపము శుద్ధము. అది అనేక ప్రకారములది. నీ పూజనము బహువిధములది. నీవు కలిగించు అహస్సు, రాత్రియు నానా రూపములు కలవి. నీవు మాత్రము ఆకాశము వలె ఏక రూపవు అగుచున్నావు.

అన్నవంతుడవగు పూషా! మా చిత్త వృత్తులను కాపాడుచున్నావు. ఈ యజ్ఞమునందు నీవు మాకు ప్రసాదించు ఫలము భద్రమగును గాక.

11. మరుత్తులు తమ మహిమచే వృద్ధిచెందిన వారు. స్వర్గమును చేరినారు. వారు యజమాని కొరకు స్వర్గమున గొప్ప స్థానమును ఏర్పరచినారు.

కోరికలు తీర్చునట్టి మరుత్సంబంధ యజ్ఞమును విష్ణువు పాలించినాడు. ఆ యజ్ఞము నందు మరుత్తులు - చెట్టు కొమ్మల మీద పిట్టల వలె - కూర్చున్నారు.

12. ఋత్విగ్యజమానులారా! మీరు మరుత్తుల బలముతో వైరి బలములను విరిచినారు. మరుత్తులు హవిస్సు కోరువారు. శీఘ్రగాములు. స్వాధీన బల సంపన్నులు. వారిని వివిధ అర్చనలతో సేవించండి.

చూడండి ఈ భూమి మరుత్తుల యజ్ఞము కొరకు కంపించుచున్నది. అగ్నీ! ఈ ఆశ్చర్యమును పరికించుము.

13. "విశ్వేదేవా ఋతావృధః" అనునది పురోను వాక్య. "విశ్వేదేవాః శృణుత" అనునది యాజ్య

14. ద్యావాపృథ్వులు ఫలసాధకమును, స్వర్గమును అంటునట్టిదియునగు ఈ యజ్ఞమును నేడు దేవతలకు అందించెదరు గాక.

15. ద్యావాపృథ్వులు తొలుత పుట్టినవి. తలిదండ్రుల వంటివి. యజ్ఞమునందు నవీన మంత్రముల చేత వానిని స్తుతించండి.

ద్యావాపృథ్వులారా! మీ యజ్ఞగృహము పూజనీయము. మీరు దేవతలతో కూడి మా వద్దకు విచ్చేయండి.

16. యజమానీ! అగ్నిని ప్రజ్వలింప చేయుము. మరణము లేని అగ్నిని స్తుతించుము. మా హవిస్సులను దేవతలకు అందించమని ప్రార్థించుము.

17. అగ్ని హవ్యవాహనుడు. అమరుడు. అనుగ్రహ బుద్ధికలవాడు. దేవదూత. మానవహితకారి. అతడు దయ గలవాడై ఇచటికి వచ్చును గాక.

"శంనోభమన్తు వాజినః" పురోను వాక్య "వాజే వాజ్కేవత వాజినః" యాజ్య.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
నాలుగవ కాండము నందలి మొదటి ప్రపాఠకము సమాప్తము.

సమహం ప్రజయా సం మయాప్రజా |
సమహగం రాయస్పోషేణ సం మయా రాయస్పోషః ||

1 - 6 - 6 - 6

రెండవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. ప్రథమ పాద విన్యాసమా! నీవు పాపములు హరింప చేయునట్టి విష్ణువు యొక్క పాదవిన్యాసము అగుచున్నావు. నీవు గాయత్రీ ఛందస్సును పరిగ్రహించుము. మేము ద్వేషించు శత్రువు ఇచటినుండి తొలగించబడినాడు. భూదేవతా రూపమగు ఈ ప్రదేశమును ఆక్రమించినావు.

ద్వితీయ పాద విన్యాసమా! నీవు మిథ్యా పవాదమును హరింప చేయునట్టి విష్ణువు యొక్క పాద విన్యాసము అగుచున్నావు. త్రిష్టుప్ ఛందస్సును పరిగ్రహింపుము. మేము ద్వేషించునట్టి శత్రువును ఇచటి నుండి తొలగించినాము. అంతరిక్షదేవతా రూపమగు ఈ ప్రదేశమును ఆక్రమించినావు.

తృతీయ పాద విన్యాసమా! నీవు అరాతీయులను నాశనము చేయు విష్ణువు యొక్క పాద విన్యాసము అగుచున్నావు. జగతీ ఛందస్సును పరిగ్రహించుము. మేము ద్వేషించు శత్రువు ఇచటి నుండి తొలగించబడినాడు. ద్యులోకదేవతా రూపమగు ఈ ప్రదేశమును ఆక్రమించినావు.

చతుర్థపాద విన్యాసమా! శత్రుహంతయగు విష్ణువు యొక్క పాద విన్యాసము అగుచున్నావు. అనుష్టుప్ ఛందస్సును పరిగ్రహించుము. మేము ద్వేషించు శత్రువు ఇచటి నుండి తొలగించబడినాడు. దిగ్దేవతా రూపములగు ఈ ప్రదేశములను ఆక్రమించినావు.

2. అగ్ని పుట్టిన వెంటనే దీపించినాడు. జగములను ప్రకాశింపచేసినాడు. రోదసి యందు కాంతిచే స్వయముగా ప్రకాశించుచున్నాడు. సస్య శోషణమునకు నివారించుటకు ద్యులోకమేఘము గర్జించినట్లు ఈ అగ్ని మా దురితములను నివారించుటకై గర్జించునుగాక.

3. అగ్నీ! నీవు అభిముఖముగ మరలు స్వభావము కలవాడవు. మాకు ఆయువు, వర్చస్సు, మేధ, సంతానము, ధనము కలిగించుచు మావైపు మరలుము.

4. అంగ సౌష్ఠవము గల అగ్నీ! నీకు వందల ఆవృతులు, వేల ఉపావృతులు కలుగును గాక. వానిని లక్షల సంఖ్యగా పెంచుము. మాకు నష్టమైన ధనమును మరలి తెచ్చి ఇమ్ము. పూర్వము సంపాదించని ధనమును సహితము మాకు కలిగించుము.

5. అగ్నీ! క్షీరాది రసముతో కూడ మా వద్దకు మరలి రమ్ము. అన్నము, ఆయుష్యములతో మరల మరలి రమ్ము. మమ్ము మరల మరల చేయు పాపముల నుండి పాహి.

6. అగ్నీ! ధనము తీసికొని రమ్ము. నీరు సర్వ ప్రాణులు త్రాగునది. దానిని వృష్టిగా సస్యములపై కురిపించుము.

7. వరుణదేవా! తల మీద నీ పాశము ఉన్నది. దానిని పైకి లాగి తీసివేయుము. దానిని నాశము చేయుము. పాదముల వద్ద నీ పాశము ఉన్నది. దానిని క్రిందకు లాగి తీసివేయుము. నాశము చేయుము. నడుమునకు నీ పాశము ఉన్నది. దానిని తెంపివేయుము. నాశము చేయుము. అప్పుడు మేము పాపరహితులము అగుదుము. నీయొక్క కర్మను నిర్విఘ్నముగా కొనసాగించగలము.

8. అగ్నీ! నీవు ఉఖయందు ఉన్నావు. నిశ్చలముగా ఉన్నావు. స్థిరముగా ఉన్నావు. నిన్ను పైకి తీయుచున్నాను. జనులందరు నిన్ను కోరుకుందురు గాక. ఈ యజమానికి రాజ్యము నిమ్ము.

9. ఉఖ యందలి ఈ అగ్ని చీకట్లను చీల్చువాడు. కాంతి వంతమగు దేహము వాడు. అతడు పెరిగి పెరిగి ఉషస్సు ఎదుట నిలిచినాడు. అతడు తన తేజస్సున చీకట్ల డొక్క నుంచి బయట పడినాడు. అతడు లోకము లన్నింటి'ని వెలుగులందు నింపినాడు.

10. సీద త్వం మాతురస్యాః ఉపస్థే విశ్వాన్యగ్నే వయునాని విద్వాన్ | మైనామర్చిషా సా తపసాభి శూశుచోంతరస్యాగ్ం శుక్ర జ్యోతిర్విభాహి.

11. అంతరగ్నే రుచా త్వముఖాయై సదనేస్వే | తస్యాస్త్వగ్ం హరసా తపఞ్జాతవేదః శివో భవ.

12. శివో భూత్వా మహ్య మగ్నే థోసీద శివస్త్వమ్ | శివాః కృత్వా దిశః సర్వాః స్వాం యోనిమిహాసదః

(వచనాను వాదమునకు మొదటి ప్రపాఠకపు 9 వ అనువాకము నందలి 8,9,10 చూడండి.)

13. అగ్ని శత్రుహింసకుడు. శుచిస్థానవాసి. నివాసము కల్పించువాడు. అంతరిక్షమున ధూమరూపపు వాడు. హోత. వేదియందుండు వాడు. యజమాని ఇంట అతిథిగా ఉండువాడు. నరులందు జఠరాగ్నిగా ఉండువాడు. యజ్ఞము లందుండు వాడు. ఆకసమున ఉండువాడు. నీట పుట్టువాడు. గోవులందు పుట్టువాడు. అద్రులందు పుట్టువాడు. యజ్ఞమునందు పుట్టినవాడు.

అంతటి అగ్ని ఈ బృహత్ యజ్ఞమును జరిపించును గాక.

రెండవ అనువాకము.

1. అగ్ని తొలుత ద్యులోకము మీద అవతరించినాడు. రెండవసారి మానవలోకము మీద ఆవిర్భవించినాడు. మూడవసారి సముద్ర గర్భమున జన్మించినాడు. అగ్ని ఈ మూడు జన్మలందును నరులందు అనుగ్రహము కలవాడు అయినాడు.

కావున నరులు అగ్నిని దీపింప చేయవలెను. జరా పర్యంతము చిత్తశుద్ధితో అగ్నిని ఆరాధించవలెను.

2. అగ్నీ! నీకు సంబంధించిన మూడు రూపములను తెలిసికొన దలచినాము. నీవు నిలుచు స్థానములను ఎరుంగ తలచినాము. నీయొక్క గోప్య నామములను గ్రహించ దలచినాము. నీవు ఏ ప్రదేశము నుండి వృష్టి రూపమున పుట్టినావో దానిని దర్శించదలచినాను.

3. నేను యజమానిని. కర్మయందు శ్రద్ధ కలవాడను. మంత్రమును స్పష్టముగా ఉచ్చరించగలవాడను.

అగ్నీ! నీవు ద్యులోకమున తేజోరూపమున, భూలోకమున యజ్ఞరూపమున, సముద్రము నందు బడబానల రూపమున ఉన్నవాడవు. నిన్ను నేను దీపింపచేయుచున్నాను.

మహామహులగు యజమానులు యజ్ఞవేది యందు నిన్ను సంతోష పరచుచున్నారు.

4. ఆక్రన్దదగ్నిః స్తన యన్నివద్యౌః క్షామా దేరిహద్వీరుధః సమఞ్జన్ | సద్యో జజ్ఞానో విహీమిద్ధో అఖ్యదా రోదసీ భానునా భాత్యన్తః |

(మొదటి అనువాకము 2వ మంత్రము చూడండి.)

5. అగ్ని అనుగ్రహమూర్తి. పావకుడు యాగరహితములను మెచ్చనివాడు. సుమేధ. అమరుడు. అట్టి అగ్ని నరులందు ప్రవేశపెట్టబడినాడు.

అగ్ని కంటిని బాధించని పొగలను పుట్టించుచున్నాడు. అవి పైకిలేచి, నిర్మలములై, ద్యులోకమున వ్యాపించుచున్నవి.

6. అగ్ని లోకములు తెలిసినవాడు. సముద్రగర్భమున ఉన్నవాడు. అతడు పుట్టినంతనే ద్యావాభూములను వెలుగులతో నింపినాడు.

పంచజనులు అగ్నిని యజించినారు. అప్పుడు ఆహుతులు అందుకొని పైకి పోవు అగ్ని పర్వతముల వంటి మేఘములను చీల్చినాడు.

7. అగ్ని సంపదలను ఇచ్చువాడు. ధనములను ప్రసాదించువాడు. స్వర్గమును కలిగించువాడు. సోమమును రక్షించువాడు. బలములకు పుత్రుడు. నీటియందు విద్యుత్తుగా వెలుగువాడు.

అట్టి అగ్నిని హోతలు ప్రాతః కాలమున ప్రకాశింపచేయుచున్నారు.

8. శుభప్రదమగు కాంతులు గల అగ్నీ! యజమాని నేడు నీకు ఘృతము, పురోడాశము సమర్పించుచున్నాడు.

యువతమ అగ్నీ! ఆ యజమాని భక్తి యుక్తుడు. నీకు హవిస్సు అర్పించినవాడు. అతని మంచినివాసమునకు తగినంత ధనమును ఆర్జించుటకు ప్రోత్సహించుము.

9. అగ్నీ! ఆ యజమానిని సత్కర్మలకు ప్రోత్సహించుము. వేదపఠనమునకు ప్రోత్సహించుము. అతడు సూర్యుని యందు భక్తి కలవాడు అగును గాత. అగ్ని యందు భక్తి కలవాడు అగును గాత. అతడు పుట్టిన వారితో వర్ధిల్లును గాక. పుట్టబోవు వారితో వర్ధిల్లును గాక.

10. అగ్నీ! నిన్ను నిత్యము ఆరాధించు యజమానులు కోరిన ధనమును పొందినారు. నిన్ను కూడి ఉంటున్న యజమానులు మరింత ధనము కోరుచు కర్మలను అనుష్ఠించి గోవులతో కూడిన కొట్టములు కలవారలైనారు.

11. అగ్ని దర్శనీయుడు. బంగారము వంటివాడు. దర్శర్హుడు. అతడు ఆయువును ఆశ్రయించ దలచినవాడై అనంత కాంతితో ప్రకాశించినాడు.

ఈ అగ్నిని ద్యులోక వాసులగు దేవతలు మంచి రేతస్సు కలవానిగా సృష్టించినారు. **కావున అగ్ని రమృతో అభవత్** - అగ్ని అమరుడు అయినాడు.

మూడవ అనువాకము

1. అగ్నీ! నీవు అన్నములకు స్వామివి. మాకు వ్యాధి రహిత అన్నమును ప్రసాదించుము. హవిస్సులు అర్పించు యజమానిని దురితముల నుండి తరింపచేయుము. మా ప్రజలకు, పశువులకు బలము కలిగించుము.

2. అగ్నీ! దేవతలందరు ధీరులై నిన్ను ఊర్ధ్వ లోకముననే భజింతురు గాక. నీవు మాకు శివతముడవు అగుము. మమ్ము వెలుగులందు నిలుపుము.

3. అగ్నీ! శాంతములగు జ్వాలలచే ప్రకాశించుచు దేవ యజన స్థానములకు చేరుకొనుము. నీవు మహా కిరణముతో లోకములను వెలిగించుము. కాని ఆ కిరణములచే జనులను బాధించకుము.

4. ఋత్విగ్యజమానులారా! అగ్నిని సమిధలచే సేవించండి. ఘృతము సమర్పించి అతిథిని వలె ఉద్దీపింప చేయండి. అగ్నియందు హవిస్సులను హోమము చేయండి.

5. ఈ అగ్ని యజమాని ఆహ్వానమును ఆలకించును గాక. ఇతడు సూర్యుని వలె భాసమానుడై బృహద్రూపమున ప్రకాశించుచున్నాడు. సంగ్రామములందు విజయుడు అగుచున్నాడు.

దేవహితుడు, శివస్వరూపుడగు అగ్ని మా వద్దకు అతిథివలె వచ్చును గాత.

6. జలదేవతలారా! ఉఖాగ్ని మీద ఏర్పడిన భస్మమును తీసికొనండి. దానిని సుఖకరము, సుగంధయుక్త స్థలమున ఉంచండి.

జలములారా! మీరు సుపత్నులు. తల్లులు. ఈ అగ్నిని పోషించండి. తల్లి బిడ్డను వలె ఈ అగ్నిని సాకండి.

7. అగ్నీ! నీ బలము ఉదకములందున్నది. నీవు ఓషధులను అనుసరించు చున్నావు. అరణుల గర్భమందు ఉంటున్నావు. అటువంటి వాడవగుచు మరల మరల జన్మించుచున్నావు.

8. అగ్నీ! నీవు ఓషధులకు గర్భమవు, వనస్పతులకు గర్భమవు. జలములకు గర్భమవు అగుచున్నావు.

9. అగ్నీ! నీవు భస్మముతో సహ అందుకు కారణమగు భూమిని, నీటిని చేరుకొనుము. నీకు తల్లులైన నీటితోనూ, నేలతోను కలసి జ్యోతిష్మంతుడవై తిరిగి ఉఖయందు ఆసీనుడవు అగుము.

10. అగ్నీ! నీ స్వస్థానమగు భూమిని, నీటిని మరల చేరుకొనుము. తల్లి ఒడి వంటి ఉఖ యందు మరల శాంతుడవై శయనించుము.

11. **పునరూర్జా నివర్తస్వ | పునరగ్న ఇషాయుషా.**

12. **సహ రయ్యా నివర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వ ధారయా | విశ్వప్సియా విశ్వతస్పరి.**

(ఒకటవ అనువాకపు 5,6 మంత్రములు పునరావృతములు.)

13. అగ్నీ! నిన్ను ఆదిత్యులు, రుద్రులు, వసువులు మరల ప్రజ్వలింపచేయుదురు గాక. బ్రాహ్మణులు యజ్ఞములందు నిన్ను మరల ప్రజ్వలింపచేయుదురు గాక. నీవు ఆజ్యముచే సంతుష్టుడవగును. మా తనువులను వృద్ధినొందించుము.

సత్యాః సన్తు యజమానస్యకామాః - యజమాని కోరికలు నిజమగును గాక.

14. అగ్నీ! నీవు అన్నవంతుడవు. యువతముడవు. మమ్ము వర్ధిల్ల చేయునదియు, మేము ఆదరమున ఆర్జించినదియు నగు స్తుతివాక్కును గ్రహించుము. ఒకడు నిన్ను ఎక్కువుగా నుతించుచున్నాడు. ఒకడు ఉచితముగా నుతించుచున్నాడు. నిన్ను అభినందించు నేను మాత్రము నీ తనువునకు నమస్కరించుచున్నాను.

15. అగ్నీ! నీవు విద్వాంసుడవు. అన్నవంతుడవు. అన్న ప్రదుడవు. మా కోరికలు తెలిసికొనుము. మా విషయమున శత్రుకృతములను వేరు చేయుము.

నాలుగవ అనువాకము

1. యమభటులారా! మీరు పురాతనులు అయినను, నూతనులు అయినను, మీరందరు ఈ స్థలము నుండి తొలగిపొండి. దూరముగా వెళ్లండి. దగ్గరలో ఉండకుండ వెళ్లండి. ఈ స్థానమును యముడు మాకు ఇచ్చినాడు.

పితరులు మాకు ఇచ్చినారు.

2. సికతా స్వరూపమా! నీవు అగ్నికి భస్మస్థానము అగుచున్నావు. ధూళి స్థానము అగుచున్నావు.

3. ఊషర స్వరూపమా! నీవు సంజ్ఞానము అగుచున్నావు. కోరికలను తీర్చగల దానవు అగుచున్నావు. మా కోరికలను తీర్చుము.

4. సికత ఉషరములారా! మీ తనువులు మీకు ప్రియములు. అవి పరస్పరము కలసికొనును గాత. మీ హృదయములు మీకు ప్రియములు. అవి పరస్పరము కలసికొనును గాత. మీ ఆత్మలు మీకు ప్రియములు. అవి పరస్పరము కలసి కొనును గాక. నా తనువు నాకు ప్రియము అగును గాక.

5. ఇంద్రుడు గార్హ్య పత్యాగ్నియందు కోరిక గల వాడై సోమపానము చేసినాడు. అట్టి గార్హ్య పత్యాగ్ని ప్రస్తుతము ఇటుకలచే చీయమానుడు అగుచున్నాడు. అగ్నీ! అశ్వము వలె వేగవంతుడవై వేల కొలది ధనమును ఇవ్వగలవాడవు. అట్లని యజమాని నిన్ను స్తుతించుచున్నాడు.

6. ఇష్టకారూప అగ్నీ! నీవు ద్యులోక జలమును అభిముఖముగా పొందుచున్నావు. ఈ స్థానములందున్న దేవతలను అభిముఖముగా హవిస్సులు అందుకొనుమని పలుకుచున్నావు. సూర్య మండలపు పైనను, క్రిందను ఉన్నటువంటి జలములను చేర్చుకొని ఇచటికి రాగలవు.

7. యాగ నిష్పన్నుడవగు అగ్నీ! నీ తేజస్సు దివి యందున్నది. భువి యందున్నది. ఓషధులందున్నది. జలము అందున్నది. అంతరిక్షము నందంతటను వ్యాపించిన నీ తేజస్సు అర్ణవమంత అయి నరులకు చెందుచున్నది.

8. అగ్ని రూపములగు ఇష్టకలు మట్టిలో పుట్టినవి. మంచి మనస్సుగలవి. ప్రీతిపాత్రములు. రోగ రహితములు. అభీష్టప్రాప్తి హేతువులు. అవి ఆహుతములగు హవిస్సులను సేవించును గాక.

9. అగ్నీ! ఈ యజమాని కొరకు ప్రశంసనీయుడు, దర్శనీయుడు, అవిచ్ఛిన్నుడగు పశుప్రదాతను చూపుము. మాకు ఔరసుడును, వీరుడును అగు పుత్రుని ప్రసాదించుము. నీవు మా విషయమున అనుగ్రహవంతుడవు అగుదువు గాక.

10. అగ్నీ! ఈ ఇష్టక నీకు ఉత్పత్తి స్థానమగును. ఇది ఋతు కాలీన స్త్రీపురుష సంగమము వంటిది. నీవు నీజన్మ స్థానమును తెలిసికొనుము. పెరుగుము. అప్పుడు మాకు ధనసమృద్ధి కలిగించుము.

11. ఇష్టకా! నీవు సుఖసమార్జకవు. దేవతల అభిమానము కలదానవు. అంగిరసులు స్థాపించిన ఇష్టక వలె స్థిరముగా ఉండుము.

12. ఇష్టకా! నీవు సర్వత్ర సుఖసమార్జకవు. దేవతల అభిమానము కలదానవు. అంగిరసులు స్థాపించిన ఇష్టకవలె స్థిరముగా ఉండుము.

13. ఇష్టకా! అవశిష్టమును పూరించుము. ఛిద్రమును పూరింపుము. శాంతముగా నిలువుము. ఇది ఇంద్ర, అగ్ని, బృహస్పతులు నీకొరకు ఏర్పరచిన స్థానము.

14. యజమాని యొక్క జన్మ స్వర్గమును ప్రకాశింప చేయునది. ఈ ఇష్టకల జన్మకు యజమానియే కారణము. ఇవి దేవతా సంబంధులు. ప్రజారూపములు. గో సదృశములు. అన్నము కలిగించునవి. అవి ప్రాతస్సవనాదులందు సోమమును వండుచున్నవి.

అయిదవ అనువాకము

1. అగ్నులారా! మీరు పరస్పరము సంప్రీతి కలవారలు. దీపించుచున్న వారలు. సౌమనస్యులు. అన్నమును, రసపదార్థములను ఏర్పరచ గలవారు. మీరిద్దరు గార్హా పత్య ఉఖాగ్నులు కలసి మెలసి ఉండండి. చక్కగా యజ్ఞ నిష్పన్నము చేయండి.

మీ మనసులను సమాకరమ్ - కలుపుచున్నాను. వ్రతములను కలుపుచున్నాను. చిత్తములను సమాకరమ్.

2. ఉభయాగ్ని స్వరూపమా! నీవు మమ్ము విశేషముగ పోషించుము. యజమానికి అన్నమును, రస పదార్థమును ప్రసాదించుము.

3. ఉభయాగ్ని స్వరూపమా! నీవు ధూళి కలవాడవు. ధనము కలవాడవు. సకల దిశలను శాంతములను చేయుము. ఈ కుండము నీకు స్వస్థానమగును. ఇందు ఉండుము.

4. ఉభాయాగ్నులారా! మీరు మా విషయమున సహమానసులు, సహనివాసులు కండు. పాప రహితులు కండు. యజ్ఞమును, యజమానిని బాధించకండి. నేటి ఈ యజ్ఞమందు మా కొరకుగాను శాంతులు కండు.

5. తల్లి బిడ్డను ధరించినట్లు మట్టి ఉభ పురీషాగ్నిని తన గర్భమున ధరించినది. సర్వ దేవతలను, ఋతువులను తన యందు గలవాడును, విశ్వకర్మయగు ప్రజాపతి ఈ ఉఖను శిక్య పాశము నుండి విముక్తి గలిగించునుగాత.

6. చీకటి వంటి పొగ పోయినంత అగ్ని నిర్మల తేజమున ప్రకాశించును. అది ద్వేషించు వారిని దాటి మా వద్దకు వచ్చి మమ్ము సంతోష పరచునుగాక. విశ్వానరాగ్నీ! నీ శిక్యము ఆహుతమగునుగాక.

7. నిర్ఋతిదేవతా! నీవు విశ్వరూపయుక్తవు. నీకు నమస్కారము. ఇనుప బంధము నుండి మమ్ము విడిపించుము. నీవు నిప్పు, నేలతో కలిసిన దానవగుచు యజమానిని స్వర్గమునకు ఎక్కించుము.

8. యజమానీ! నీ మెడకు నిర్ఋతిదేవి విడిపించ సాధ్యము కాని పాశమును కట్టినది. దానిని నేను విడదీయుచున్నాను. అందువలన నీకు నీ ఆయువు మధ్య భాగము నందు మాత్రమే విముక్తి కలిగినట్లు కాదు. నీవు సర్వ ప్రతి బంధముల నుండి బయట పడినవాడవై చిరంజీవివి అగుచున్నావు. అన్నము తినగలవాడవగుము.

9. నిర్ఋతీ దేవీ! నీరూపము ఉగ్రము. యజమానికి బంధన విముక్తి కలిగించుటకు నీ నోటి యందు ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను. నిన్ను పామరులగు వారు భూమినిగా భావించుచున్నారు. నేను మాత్రము నిన్ను సంపూర్ణముగా నిర్ఋతి దేవినిగా గ్రహించుచున్నాను.

10. నిర్ఋతీ దేవీ! నేను సోమయాగము, హవిర్యజ్ఞము చేయుచున్నాను. నన్ను అనుగ్రహించుము. ప్రచ్ఛన్న, ప్రకటచోరులను పట్టుకొనుము. ఇతరులను అనుగ్రహించకుము. ఇదే నీకు నమస్కరించుచున్నాను.

11. నిర్ఋతి విదుషీమణి. లోకములలందలి ప్రచ్ఛన్న, ప్రకట చోరుల శిరస్సులను ఆమె తన చేత పట్టి 'నీ అపరాధమును గమనించినాను' అనును, అటువంటి నిర్ఋతికి నేను నమస్కరించుచున్నాను. మంచి మాటలు చెప్పి - తండ్రి బిడ్డను వలె - లాలించుచున్నాను.

12. అగ్ని సత్య ధర్ముడు. అనంత సంపన్నుడు. యజమానికి గృహములు, పశుసంపద కలిగించుచున్నాడు. సూర్య దేవుని వలె తన కిరణములచే సమస్తమును ప్రకాశింప చేయుచున్నాడు. అతని పేరు విన్నంతనే శత్రువులు పారిపోవుచున్నారు. అతడు యుద్ధము చేయుట లేదు.

13. కర్షకులారా! తోలు త్రాళ్లను బొక్కెనలను సిద్ధము చేయండి. ఈ బావిని ఏ కాలము నందును వడిసిపోనట్టి ఊట కల దానినిగా చేసెదము.

14. ఈ బావి మంచి బొక్కెనలు కలదియు, మంచి తోలు త్రాళ్లు కలదియు, మంచి చేదలు గలదియు అయినది. దీనిని మేము తరగని నీటితో నింపుచున్నాము.

15. కృషి శాస్త్రజ్ఞులు దేవతల సుఖము కోరువారు. వారు నాగలిని సిద్ధము చేయుదురు గాక. కాడిని కట్టుదురుగాక.

16. రైతులారా! నాగళ్లను సిద్ధము చేయండి. వానికి కాడిని కూర్చండి. ఇది సేద్యయోగ్యమగు నేల. మంగళ వాక్యములచే దున్నండి. విత్తనములు వేయండి. ఆ పంట పండి, కొడవలికి తెగి, మాకు అందునుగాక.

17. నాగలి వజ్రము వంటి గట్టిది. రైతు సులభముగా వాడదగినది. అది మట్టి పెడ్డలను పెకలించుచు దున్నునుగాక. పంట వచ్చినంత లేత ఆవులను, గొర్రెలను బండ్లను సాధించకలుగును గాక.

18. మాకు సుఖము కలుగునట్లు నాగలి దున్నును గాక. రైతులు ఎద్దులకు సుఖము కలుగునట్లు తోలుదురు గాక. పర్జన్యుడు సుఖకరమగు మధుర జలమును వర్షించునుగాక. వాయువును. ఆదిత్యుడును మాకు సుఖములు కలిగింతురుగాక.

19. ఓ నాగలిచాలా! సూర్య, వరుణ, ఇంద్ర, అగ్ని, పూష, ఓషధ, ప్రజల కోరికలు తీర్చుదానవు అగుము.

20. నాగేటి చాలు మధుర ఘృతమున తడుపబడినది. సర్వ దేవతలను, మరుద్గణములును నాగటిచాలు శక్తిని ఆమోదించినారు. ఆ చాలు బలము నిచ్చు నీటిచే నింపబడినది. నీరు నిండిన నాగేటిచాలా! నీవు మా కొరకు గాను సర్వత్ర వ్యాపించుము.

ఆరవ అనువాకము

1. పూర్వము మూడు రుతువులందు దేవతల వద్ద పంటలు పండినవి. అవి శత సంఖ్యాకములు. అరణ్యకములు, గ్రామ్యములు అనునవి సప్త సంఖ్యాకములు. వానిని కనుగొని నేను ఎంతో ఆనందించుచున్నాను.

2. ఓషధులారా! మీరు మాకు తల్లుల వంటి వారు. క్షేత్రములను బట్టి మీరు శత సంఖ్యాకులు. మూలమును బట్టి సహస్ర సంఖ్యాకులు. అట్లగుటచే మీరు 'శతక్రత్వః'- శత క్రతువులు - మీరు మా యజమానిని రోగరహితుని చేయండి.

(ఇంద్రుడు శతక్రతువు, పంటలను శతక్రత్వః అన్నాడు. పంటలను ఇంద్రునితో సమానస్థాయికి చేర్చినాడు.)

3. ఓషధులందు కొన్ని పుష్పములు కలవి. కొన్ని పూలు పండ్లు కలవి. కొన్ని పూయక ఫలించునవి. కొన్ని ఫల, పుష్పములు లేనివి. కొన్ని లతారూపములు. కొన్ని పూయక, కాయక బహు సంవత్సరములు ఉండునవి అగుచున్నవి.

ఓషధులు అశ్వముల వలె జయశీలములు.

(అశ్వములు యుద్ధములందు గెలుపు నిచ్చును. పంటలు జీవించుట యందు గెలుపు కలిగించును.)

4.తల్లుల వంటి ఓషధులారా! మీరు ఫలములు ఇచ్చువారు. అందువలన మా పాపములు నశింపచేయమనియు, పాపఫలములగు దుఃఖములను నశింపచేయుమనియు ప్రార్థించుచున్నాము.

5. ఓషధి దేవతలారా! మీకు రావి, మోదుగు చెట్లు నివాసములుగా ఏర్పాటు చేయబడినవి. మీరు నేలను అంటియుండు స్థావరములు కదా! మీరు నరులకు అన్నము పెట్టి పోషించుచున్నారు. అందుకే మాకు ఈ స్థానము.

(పలాశ, అశ్వత్థములు సకల వృక్షములకు స్థానములని చెప్పుచున్నాడు.)

6. నేను అన్నము తినగోరి ఓషధులను చేత పట్టినాను. అంతే! తినకముందే - చెవుల పిల్లి వలె ఆకలి మాయమైనది.

(వేటకానిని చూచిన చెవుల పిల్లి వాడు పట్టక ముందే చెవులతో కనులు మూసుకొని చచ్చినట్లు పడిపోవును. అట్లే ఓషధులను తలచినంతనే ఆకలి మాయమగును.)

7. రాజులు కలిసి యుద్ధములకు పోవుదురు. అట్లే ఓషధులన్నియు కలసినపుడు - వాటి గుణములను ఎరిగిన విద్వాంసుడు ఉన్నప్పుడు రోగములు నశించుచున్నవి. రోగములను నశింప చేసినందున అతడు భిషక్ - వైద్యుడు అనుబడుచున్నాడు.

8. ఓషధులారా! మీరు తల్లి వలె ఆకలి తీర్చువారు. మీరు అందుకే పుట్టినారు. అందువలన స్వకార్య సమర్థులు కండు. మీరు ఆకులు కలవారును, ఆకలి తీర్చువారును కండు. ఆకలి రోగము వంటిది. దానిని దూరము చేయండి.

9. ఓషధులారా! మీలో ఒకరు మరొకరిని రక్షించండి. రక్షించబడిన ఓషధి తన దగ్గరి వాటిని రక్షించునుగాత. ఆ విధముగా కలసిమెలసి ఉన్న ఓషధులు నా ప్రార్థనను మన్నించునుగాక.

10. నరుడా! ఓషధులు నీ దేహమునకు బలము కలిగించుచున్నవి. ఓషధులు అందించిన ధనములు కొట్టము నుండి గోవుల వలె బయట పడుచున్నవి.

11. వెలుపలనున్న ఓషధులు ఉదరమున ప్రవేశించును. గోశాలలో ప్రవేశించిన దొంగ వలె దేహమందంతటను వ్యాపించును. దేహమునకు చెందిన వ్యాధులను అన్నింటిని నశింపచేయును.

12. నరుడా! నీ దేహమున ఓషధులు చేరును. అవి ఆయా శరీర భాగములందు వ్యాపించును. ఉగ్రుడగు రాజు శత్రువును వలె నీ దేహమునందలి వ్యాధులను నశింపచేయును.

13. వ్యాధులారా! మీరు శ్లేష్మముతో వచ్చిన వారైనను పిత్తముతో వచ్చిన వారయినను వదలి పొండు. వాత రోగ వ్యాప్తి వలన వచ్చిన వారైనను వదలిపొండి. బాధలన్నింటితో వెళ్లిపొండి.

14. అశ్వ ఓషధి, సోమ ఓషధి, బల ఓషధి, ఓజో ఓషధి, వీనిని అన్నింటిని మా యజమానికి బాధలు కలుగకుండుటకు ఆర్జించినాను.

15. ఫలసహిత ఓషధులు, ఫల రహిత ఓషధులు పుష్ప సహిత ఓషధులు, పుష్ప రహిత ఓషధులు అన్నింటికి బృహస్పతి ప్రేరణ కలిగించునుగాత. అవన్నియు మమ్ము బాధల నుండి విముక్తులను చేయునుగాత.

16. ఓషధీ! సోమము రాజుగా గల ఓషధులందును, నేల మీద విత్తబడిన ఓషధులందును నీవు శ్రేష్ఠమవు. మాకు జీవనౌషధము అగుము.

17. "మేము ఏ జీవుని యందు ప్రవేశింతుమో ఆ జీవి నశించదు" అని దివి నుండి భువికి దిగి వచ్చు జల బిందు రూప ఓషధులు అనుచున్నవి.

(ఆకసము నుండి దిగి వచ్చిన వర్ష బిందువులే ఓషధులుగా పుట్టుచున్నవి. **యావన్తఃస్తోకా అవాపర్యన్త తావతీ రోశాధయో జాయన్త** అని అగ్నిహోత్ర బ్రాహ్మణము. **అపత్సు సర్వేభేషజీః** - నీటియందు సర్వ ఓషధులు అని ఋగ్వేదము.)

18. నేను ప్రార్థించుచున్నాను. దానిని దగ్గర నుండి విను ఓషధులును, దూరమున ఉండి తక్కువగా విను ఓషధులు అన్నియు ఈ కర్మయందు మాకు తోడ్పడవలెను. ఈ యజమానికి చికిత్సకులు కావలెను.

19. ఓషధులారా! మిమ్ము త్రవ్వుచున్న నేను నశించకుందునుగాక. నేను ఎవరి కొరకు త్రవ్వుచున్నానో అతడు నశించకుండును గాక. మాకు సంబంధించిన మనుష్యులు, పశువులు, సకల ప్రాణి జాలము రోగ రహితులు అగుదురుగాక.

20. "ఎవరికి చికిత్స చేయుటకు బ్రాహ్మణుడు మమ్ము ఉపయోగించుచున్నాడో అట్టివానిని వ్యాధుల నుండి తరింప చేయుదుము" అని ఓషధులు తమ ప్రభువగు సోమరాజుతో అన్నవి.

ఏడవ అనువాకము

1. ఎవడు భూమిని సృష్టించినాడో, ఎవడు సత్యధర్ముడో, ఎవడు దివిని సృష్టించినాడో, ఎవడు ఆనందకరములు, బృహత్తములగు జలములను సృష్టించినాడో అతడు మమ్ము బాధించకుండవలెనని **కస్మైదేవాయ హవిషా విధేమ.**

2. భూదేవీ! నీవు యజ్ఞము తోను, యజ్ఞ ఫల రూపమగు పయస్సుతోడను కూడి అభిముఖముగ విచ్చేయుము. అగ్ని నీయందు ఇచ్ఛ కలవాడు అగుచున్నాడు. అతడు వపా సదృశమగు నీ ప్రదేశమున ప్రవేశించునుగాత.

3. అగ్నీ! నీ అంగములందు ఏది దీప్తిమంతమో, ఏది ఆనందకరమో, ఏది పవిత్రమో, ఏది యజ్ఞార్హమో దానిని దేవతల కొరకు సముపార్జించుచున్నాము.

4. యజ్ఞమునకు స్థానమైనదియు, అమృతమునకు కారణమైనదియునగు చోటు నుంచి అన్నమును, ఊర్జమును గ్రహించుచున్నాను. అది మా గోవులందును, ఓషధులందును ప్రవేశించునుగాక.

అన్నరహితము, రోగ యుక్తము అగు భూమిని వదులుచున్నాను.

5. అగ్నీ! నీది అని చెప్పబడుచున్న అన్నము ఈ భూమి మీద ఎంతో ఉన్నది.

దీప్తి ధనవంత అగ్నీ! నీ కాంతులు ఎంతగానో ప్రకాశించుచున్నవి.

అగ్నీ! నీవు బహుళ కాంతుల వాడవు. విద్వాంసుడవు. ఇతడు నీకు హవిస్సు అర్పించువాడు. ఇతని యజ్ఞము కొరకు నీ బలము చేత అన్నము అర్జించుము.

6. అగ్నీ! నీవు అమరుడవు. ప్రాణులు నిన్ను దీపింపచేయుచున్నారు. మా ధనములను విస్తరింపచేయుము. నీవు దర్శనీయుడవు. శరీర మధ్యమున ప్రకాశించుచున్నావు. దానము చేయదగు ధనమును మాకు అందించుము.

7. జాతవేద అగ్నీ! నీవు అన్నమును చెరచనివాడవు. దీప్తులు కలవాడవు. మా స్తుతులకు సంతోషించుము.

యజమానులు మంచి రక్షణలు గలవారు. మంచి చోట పుట్టిన వారు. వారు నీ కొరకు సారవంతమగు అన్నరూప హవిస్సును సమర్పించుచున్నారు.

8. అగ్నీ! నీ దీప్తి పవిత్రము, నిర్మలము, పరిపూర్ణము. నీవు కాంతులు నిండినవాడవై కొడుకు తండ్రిని వలె ద్యావా భూములను సంచరించుచు మా దరికి చేరి రక్షించుచున్నావు. ఆ ద్యావా భూములను పూరించుచున్నావు.

9. అగ్నీ! మానవులు పూర్వము నిన్ను సత్యవంతునిగను మహా మహునిగను, సర్వజనులు పరచారకులుగా గలవానిగను, విన్నపములు వినువాడవుగను ఎరింగినారు. కీర్తిశాలివి. దేవతలకు హితుడవగు నిన్ను స్తుతించినారు. శుభముల కొరకు నిన్ను ఇచట స్థాపించినారు.

10. యజమాని యజ్ఞ నిష్పాదకుడు. మంచి మనసున్నవాడు. హవిస్సులు అర్పించుటకే ఇచట ఉన్నవాడు. దాత, తపోయుక్తుడు, విద్వాంసుడు. అగ్నీ! అట్టి యజమానికి నీవు ధనమును అందించుచున్నావు.

11. గులకరాళ్లలారా! మీరు భూమి మీద శాంతులు కండి. సర్వత్ర శాంతులు కండి. పైభాగముననే ఉండండి. చిత్యాగ్నిని ఆశ్రయించండి. మీలోని దేవతా సహితులై - అంగిరసుల చయనమునందు వలె - ఇచట స్థిరముగా ఉండండి.

12. సోమమా! నీవు సర్వమును వర్ధిల్లచేయుము. నీ రేతస్సు విశ్వమందు వ్యాపించునుగాక. అన్నము కలుగుటకు నీవు కారణభూతమవగుము.

13. సోమమా! నీవు పాపములను పారద్రోలు దానవు. నీవలన మాకు క్షీరాదులు సంప్రాప్తములగునుగాక. అన్నములు సంప్రాప్తములగునుగాక. నీవు వర్ధిల్లుము. యజమానికి అమరత్వము కలిగించుటకు స్వర్గమందు ప్రసిద్ధములగు శ్రేష్ఠ అన్నములను సంపాదించుము.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. ఈ అశ్వము సమస్త శత్రుసేనలను, అరాతులను త్రొక్కివేయునుగాక. అట్టి ఆక్రమణమును అగ్నియు, సోముడును ఆమోదింతురుగాత. బృహస్పతియు, సవిత్ృ దేవతయు ఆమోదింతురుగాక. పూష నిన్ను పుణ్య లోకమునకు చేర్చునుగాత.

2. అశ్వమా! నీవు సముద్రము నుండి పుట్టినావో, గుర్రమునకే పుట్టినావో కాని నీవు తొలిగా పెట్టిన కేక వలన డేగ రెక్కగను, లేడి పాదముగను స్తుతించబడినావు.

3. పద్మ పత్రమా! నీవు నీటి మీద తేలుచున్నావు. అగ్నికి యోనివి అగుచున్నావు. సముద్రమంతటి తటాకమునకు శోభాయమానవగుచు, నిత్యము వర్ధిల్లుచు, పూజనీయవు, పుష్టికరమవు అగుచున్నావు. నీవు ఆకాశమున కన్న విశాలమవై వర్ధిల్లుము.

4. తొలుత పుట్టిన ఈ రుక్మము మహనీయము. సూర్యుడు తూర్పున ఉదయించి, తన కమనీయ కిరణములచే సమస్త ప్రదేశములను ప్రకాశింప చేయుచున్నాడు. ఆ సూర్యుడు ఈ రుక్మము ఉపమానముగా గల పదార్థములను కూడ ప్రకాశింపచేయుచున్నాడు. ఆ సూర్యుడు భూమి ఆధారముగా గల పదార్థములను, మానవమేధ ఆధారములగు పదార్థములను ప్రకాశింప చేయుచున్నాడు.

(రుక్మము- బంగారము. పదార్థము ప్రకృతి నుండి పుట్టినవియు, మానవ మేధ సృష్టించినవి అను రెండు విధములు.)

5. హిరణ్య గర్భః సమవర్తతాగ్రే భూతిస్య జాతసః పతిరేక ఆసీత్ | సదాధార పృథివీం ద్యా ముతే మాం కస్మైదేవాయ

హవిషా విధేమ || 4-2-6-13 పునరావృతము.

6. హిరణ్యపురుషుని అవయవలేశము భూమి మీద పడినది. అది భూలోక, ద్యులోక అంతరిక్షములందు సంచరించుచున్నది. ఆ ద్రప్సము పడిన దిక్కును కాక మిగిలిన ఏడు దిక్కులందు హుతమైన దానిగా మనసున భావించుచున్నాను.

(ద్రప్సము హిరణ్యగర్భుని అవయవలేశము.)

7. నేల మీద సర్పములకు నమస్కారము. అంతరిక్షమునందలి సర్పములకు నమస్కారము. ద్యులోకమందలి సర్పములకు నమస్కారము.

8. అంతరిక్షమున తేజరిల్లు స్వర్గలోకమునందలి సర్పములకు, సూర్య కిరణములందలి అదృశ్య సర్పములకు, జలములందున్న సర్పములకు నమస్కారము.

9. రాక్షసుల శర రూప సర్పములకు, చెట్ల యందున్న సర్పములకు, పుట్టలందున్న సర్పములకు నమస్కారము.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. స్వయమాతృణ్ణమను ఇష్టకా! నీవు భూమి మీద దానవు. బాధించబడనిదానవు. జగత్కర్త చేత చేయబడినదానవు. నీవు స్థిరముగ నిలుచుదానవు అగుచున్నావు. సముద్రుడు నిన్ను ముంచకుండునుగాక. పక్షిరాజు నిన్ను ఎత్తుకొని పోకుండునుగాక. నిర్భయముగా నేలమీద దృఢముగా నిలువుము.

2. స్వయమాతృణ్ణమా! నీవు ఎంతో వెడల్పు, ఎంతో పొడవైనదానవు. ప్రజాపతి నిన్ను భూమి మీద ఉంచును గాక. నీవు విస్తారమవు అగుచున్నావు. పృథ్విని అగుచున్నావు. సుఖములు కలిగించుదానవు అగుచున్నావు. భూమివి అగుచున్నావు. 'అఖండనీయవు' అగుచున్నావు. విశ్వమును పోషించుదానవు అగుచున్నావు. లోకములను భరించుదానవు అగుచున్నావు.

3. తృణమా! నీవు కాండ కాండము నుంచి, పర్వ పర్వము నుంచి పుట్టుచున్నావు. అట్లే మమ్ము శతసహస్రములుగా వర్ధిల్ల చేయుము.

4. దూర్వేష్టకా! నీవు నూర్ల కొద్ది పెరుగుచున్నావు. వేల కొలది పుట్టుచున్నావు. నీకు మేము హవిస్సులు అర్పించు చున్నాము.

5. ఇష్టకా! నిన్ను కాదన్న వారులేరు. నీవు విరోధులను పరిభవించుచున్నావు. అరాతులను పరిభవించుము. అరాతులు కావలెనను కొన్నవారిని పరిభవించుము. మాకు ఇవ్వవలసిన ధనమును ఇవ్వని వారిని, పూర్వము కాకున్నను ఇప్పుడు అరాతిత్వము కోరుచున్నవారిని పరిభవించుము.

6. ఇష్టకా! నీవు వేల బలములు కలదానవు. శత్రు సేనను ఓడించుము. సేనను కోరు శత్రువును ఓడించుము. మమ్ము సంతోష పరచుము.

7. మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరన్తి సింధవః మాధ్వీర్నః సన్త్వోషధీః

యజ్ఞము కోరువానికి వాయువులు మధుర రసమును చిమ్ముచున్నవి. సముద్రములు మధుర రసమును చిమ్ముచున్నవి. మాకు ఓషధులు మధుర రసోపేతములు అగునుగాక.

8. మాకు రేయి మధురమగును గాక. ప్రభాతములు మధురములగునుగాత భూరజస్సు మధురమగునుగాక. పితృ స్థానీయమగు దివి మధురమగునుగాక.

9. వనస్పతులు మధురములగునుగాత. సూర్యుడు మధురమగునుగాత. గోవులు మధుర రసోపేతలు అగునుగాక.

10. మహనీయములగు ద్యావాపృథ్వులు మాకు యజ్ఞ ఫలమును కలుగజేయునుగాక. మమ్ము సమర్థులను చేయునుగాక.

11. విష్ణువు ఆకసపు నేత్రము వలె వ్యాపించినవాడు. విద్వాంసులు విష్ణువు యొక్క పరమపదము నిత్యము దర్శించుచున్నారు.

12. మట్టి కుంపటీ! దేవతల చేత అమృత సమమగు ఆజ్యముచే నింపబడి వచ్చినావు. స్థిరపడినావు. యుద్ధము కోరు శత్రువును పరిభవించుము.

13. అగ్నీ! నీవు సూర్యుని యందు ఉదయించుచున్నావు. నీ కాంతులు కిరణరూపములై స్వర్గమున వ్యాపించుచున్నవి. ఆ కాంతులన్నింటితో ఈ యజమానిని ప్రకాశింపచేయుము.

14. దేవతలారా! మీ దీప్తులు సూర్యమండలమందున్నవి. గోవులందున్నవి. అశ్వములందున్నవి. ఇంద్రాగ్ని బృహస్పతులారా! ఆ దీప్తులచే మాకు కాంతిని ప్రసాదించండి.

15. 'రేతస్సిక్' అను మొదటి ఇష్టక జ్యోతిని ధరించి విశేషముగ ప్రకాశించినది - విరాట్. రెండవ ఇష్టక జ్యోతిని

ధరించి చక్కగా ప్రకాశించినది - సమ్రాట్. మూడవ ఇష్టక జ్యోతిని ధరించి స్వయముగా ప్రకాశించినది - స్వరాట్.

16. అగ్ని దేవా! నీ అశ్వములందు సాధువులు శీఘ్రగాములున్నవి. అట్టి వహన సమర్థములను రథమునకు కట్టుము.

17. అగ్నీ! నీవు దేవతలను ఆహ్వానించువాడవు. రథికుడు ఆశ్వములను రథమునకు కూర్చినట్లు దేవతలను ఈ యజ్ఞమునకు కూర్చుము. నీవు పూర్వపు హోమనిష్పాదకుడవై ఈ యాగస్థానమున ఆసీనుడవగుము.

18. ద్రప్సశ్చస్కన్ద పృథివీమను ద్యామిమంచ యోనిమను యశ్చపూర్వః | తృతీయం యోనిమను పంచరన్తం ద్రప్సం జుహోమ్యను సప్తహోత్రాః |

(8వ అనువాకము 6వ మంత్రము పునరావృతము.)

19. హిరణ్యము సర్వ ప్రాణులకు అన్నము అగుచున్నది. అట్లే సకల జనులకు స్వామియైన అగ్నికి అన్నము అగుచున్నది. అగ్ని తన స్వంత కాంతుల చేతనే ప్రకాశించు చున్నాడు. అట్లయ్యు హిరణ్య కాంతిచే వర్చస్సు కలవాడు అగుచున్నాడు.

20. హిరణ్య శకలమా! నిన్ను 'ఋుక్కు' కొరకుగాను నరుని శిరస్సు యొక్క దక్షిణ అక్షి గోలకమందు ఉంచుచున్నాను. దీప్తి కొరకు నరుని శిరస్సు యొక్క వామాక్షి గోలకమందు ఉంచుచున్నాను.

21. దధి, మధువులు నదుల వలె పొంగి పారుచున్నవి. అవి శరీరమున చేరి, మనసును నింపి ఘృతధారలు అగుచున్నవి. ఆ ధారలను అంతట ప్రకాశింపచేయుచున్నాను. వాని మధ్యన హిరణ్యము నది నడుమ వేతస వృక్షము వలె తేజరిల్లుచున్నది.

22. వేతస వృక్షము వంటి మానవ శిరస్సు నందు సుందర పక్షములు, సునివాసము గల ఒక మధుకరము దేవతల కొరకు తేనెను సమకూర్చుచున్నది. దాని ప్రక్కనే ఏడు తేనెటీగలు స్వధయగు అమృతధారలను ప్రవహింపచేయుచున్నవి.

పదవ అనువాకము

1. అగ్నీ! వర్ధిల్లుము. ఈ గర్భము అదితి సంబంధి. విశ్వరూప, సహస్ర ప్రతిమా రూప. దీనిని వదలుము. నీ మంటలచే అంటకుము. దీనికి నూరేళ్ల ఆయువు కలిగించుము.

2. అగ్నీ! నీవు జ్వాలా రూప సహస్రాక్షుడవు. యజ్ఞ నిష్పాదకుడవు. వర్ధిల్లువాడవు. పశువులందు ద్విపాద పశువును

హింసించకుము. నీకు అరణ్య సంబంధి కృష్ణ మృగమును అర్పించుచున్నాను. దాని వలన నీ జ్వాలా రూప శరీరమును పోషించు కొనుము. యజ్ఞ స్థానమున ఆసీనుడవు అగుము.

(మానవుడు ద్విపాద పశువగును.)

3. అశ్వము వాయు వేగము కలది. వరుణునకు నాభిస్థానము. సముద్ర మధ్యమున పుట్టినది. నదులకు బిడ్డ. మనిషిని మోయునది. పరిగెత్తునపుడు రాళ్లను పిండి చేయునది.

అగ్నీ! అట్టి అశ్వమును దహించకుము. దానికి ఉత్తమ రక్షణలు కలిగించుము.

4. ఈ అశ్వము పశువులందు ఒక గొరిసె గలది. సకిలించునది. వేగవతులందు మిక్కిలి వేగము కలది. అగ్నీ! దీనిని హింసించకుము. నీకు అరణ్య గౌర మృగమును అందించుచున్నాను. దాని వలన జ్వాలా రూప దేహమును పోషించుకొనుము. యజ్ఞ స్థానమున ఆసీనుడవగుము.

5. అగ్ని పూర్వ ఋషుల మనసులందుండిన వాడు. నిత్య సంపన్నుడు. ప్రాణ రక్షకుడు. అతనికి నమస్కరించి స్తుతించుచున్నాను.

అగ్నీ! నీవు సమస్త ఋతువులను కలిగించుచున్నావు. అఖండనీయమై విరాజిల్లుచున్న ఋషభమును బాధించకుము.

6. ఋషభము - ఎద్దు. సముద్రమున పుట్టినది. శతధారలు కలది. ప్రవాహము వంటిది. భువన మధ్యమున సేవించబడునది. ఘృతము నిచ్చునది. అఖండనీయ యజమాని కొరకు అట్టి ఋషభమును బాధించకుము. నీకు అరణ్య సంబంధమగు ఋషభ సదృశ మృగమును ఇచ్చుచున్నాను. దానివలన జ్వాలా రూప దేహమును పోషించు కొనుము. యజ్ఞ స్థానమున ఆసీనుడవగుము.

7. పొట్టేలు త్వష్ట నిర్మితము. వరణీయ అగ్నికి నాభిస్థానము. ప్రజాపతి ఉరము నుండి పుట్టినది. గొప్పది. వేల వెలగలది. అసురమాయా నిర్మిత. అగ్నీ! అట్టి పొట్టేలును హింసించకుము. ఉత్తమ రక్షణలు కలిగించుము.

8. పొట్టేలు అగ్ని సంబంధి. దాని చర్మము ద్విపాద, చతుష్పాదుల వంటిది. త్వష్ట చే ప్రాణి జాలమందు ప్రథమముగా సృష్టించబడినది. అగ్నీ! దీనిని బాధించకుము. ఉత్తమ రక్షణలు కలిగించుము. నీకు అడవి ఒంటెను తెచ్చి ఇచ్చుచున్నాను. దానితో జ్వాలా రూపదేహమును పోషించుకొనుము. యజ్ఞ స్థానమున ఆసీనుడవగుము.

9. అగ్నీ! నీవు ప్రజాపతి తపము నుండి ఆవిర్భవించినావు. భూమికి స్వర్గమునకు తాపము కలుగ చేయుచున్నావు.

విశ్వకర్మ మేకపోతు రూపమున ప్రజలను పశువులను సృష్టించినాడు. దానిని నీ కోపమునకు గురి కానివ్వకుము. దానిని కాపాడుము.

10. మేక అగ్ని గర్భమున పుట్టినది. పుట్టగానే తనను సృష్టించిన ప్రజాపతిని దర్శించినది. ఆ మేక వలననే యజమానులు స్వర్గమునకు చేరినారు. దేవతలు పూర్వము దేవత్వము పొందినారు. నీకు అడవి శరభమును ఇచ్చుచున్నాను. దానిచే నీ దేహమును పోషించు కొనుము. యజ్ఞ స్థానమున ఆసీనుడవగుము.

పదకొండవ అనువాకము

1. ఇంద్రాగ్నులారా! మీరు ద్యులోకమున రోచమానులు. అంతటను హవిస్సులు అందుకొనుచున్నారు. అందువలన మీ శక్తి లోకములకు వెల్లడి అయినది.

2.ఇంద్రాగ్నులు సమాన ఆహ్వానములు కలవారు. మహా సంపన్నులు. తమ బలమున అన్యులను ఓడించువారు. అన్నములు అభిలషించువారు. అట్టివారిని సేవించునట్టి యజమాని శత్రువును తుడిచి వేయుచున్నాడు. అందరకు అన్నము పెట్టుచున్నాడు.

3. హవిస్సులు స్వీకరించుమనువారు, యుద్ధములకు ఆహ్వానించువారు ఉన్నారు కదా. ఇంద్రాగ్నులు వారిని మించినవారు. ద్యులోక భూలోకములను మించినవారు. సముద్రమును మించినవారు. పర్వతములను మించిన వారు. వేయేల? తమ మహిమలచే లోకములనే మించినవారు.

4. మరుత్తులారా! మీరు విశిష్ట తేజోవంతులు. దివి నుండి దిగి వచ్చినవారు. మీరు ఎవని ఇంట ఉంటున్నారో అంతనికి మిక్కిలి రక్షణలు కలుగుచున్నవి.

5. మరుత్తులారా! మీరు యజ్ఞమును రక్షించువారు. యజ్ఞము నందలి ఆహ్వానములను వినండి. యజమాని ప్రార్థనలను వినండి.

6. వారు ఆ మరుత్తులు - ప్రజలు తమను ఆశ్రయించవలెనని కోరువారు. అందుకు సూర్య కిరణములతో కూడి వర్షము కలిగించ నిచ్చగించువారు. ఋక్కులచే స్తుతించబడువారు. హవిస్సులు ఆరగించువారు. వారు ఆనందమున నినదించుచు నిర్భయముగ స్వస్థానములకు చేరుకున్నారు.

7. "అవతేహేడ" పురోనువాక్య - "ఉదుత్తమమ్" యాజ్య

8. ఈ యజ్ఞమునకు ప్రజాపతి రక్షణలు ఉన్నవి. అది సదా వర్ధిల్లునది. సఖి వలె ప్రియమైనది. ఎంతో శక్తివంతము. ఆ

యజ్ఞము మా వద్దకు చేరినది!

9. నేటి స్తుతి గానములు యజ్ఞపు అగ్ర భాగములు. కర్మ యుక్తములు. స్వయం ప్రకాశములు. అవి మా వాక్కున చేరుచున్నవి. స్తుతించు వారి హృదయములందు ప్రవేశించుచున్నవి. ఏ యజమాని అట్టి వాక్కులను భద్ర పరచుచున్నాడో, వృద్ధి చెందించుచున్నాడో అతడు చిరంజీవి అగుచున్నాడు.

10. అగ్నేనయసుపథా, పురోనువాక్య. ఆదేవా నామపిపన్థామ్" యాజ్య.

11. "శన్నోభవన్తు వాజినో హవేషు" పురోనువాక్య. వాజే వాజేకవత వాజినః" యాజ్య

12. అగ్నీ! నీ బలము జలములందున్నది. నీవు ఓషధులను అనుసరించుచున్నావు. అరణులందుండి మరల మరల పుట్టుచున్నావు.

13. సోమదేవా! నీవు కోరిన ఫలములు ఇచ్చువాడవు. వృషా. అందువలన దీప్తిమంతుడవు అగుచున్నావు. వృషవు కావున వర్షించువాడవు అగుచున్నావు. వృషవు కనుకనే పుణ్యములు కలుగచేయుచున్నావు.

14. "ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ" పురోనువాక్య. "తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వన్దమానః" యాజ్య.

15. "త్వంనో అగ్నే వరుణస్య" పురోనువాక్య. "సత్యంనో అగ్నేభవ" యాజ్య.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
నాలుగవ కాండము నందలి రెండవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

సమహం ప్రజయా సం మయాప్రజా |
సమహగం రాయస్పోషేణ సం మయా రాయస్పోషః ||

మూడవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. ఇష్టకా! నిన్ను జల ప్రవాహమున చేర్చుచున్నాను. అలల జలములందు చేర్చుచున్నాను. జలముల ప్రకాశములందు చేర్చుచున్నాను. జలముల నిర్మలత్వమున చేర్చుచున్నాను. జలములుగల నదులందును, కూపములందును చేర్చుచున్నాను.

2. ఇష్టకా! నీవు అర్ణవముల వంటి తటాకములందు వసించుము. సముద్రములందు వసించుము. సామాన్య జలములందు వసింపుము. క్షీణించు జలములందు వసించుము. జలములుగల వడగండ్లయందు వసించుము.

3. ఇష్టకా! నిన్ను ఉదక స్థానములందు చేర్చుచున్నాను. ఉదక సంబంధి మేఘములందు చేర్చుచున్నాను. ఉదక సంబంధ సైకతమున చేర్చుచున్నాను. ఉదక హేతువగు అగ్ని యందు చేర్చుచున్నాను. ఉదక స్థానమగు సముద్రమున చేర్చుచున్నాను.

4. ఇష్టకా! నీవు గాయత్రీ ఛందోరూపము అగుచున్నావు. త్రిష్టుప్ ఛందోరూపము అగుచున్నావు. జగతీ ఛందోరూపము అగుచున్నావు. అనుష్టుప్ ఛందోరూపము అగుచున్నావు. పంక్తి ఛందో రూపము అగుచున్నావు.

రెండవ అనువాకము

1. తూర్పున ఉన్న ప్రజాపతి ప్రాణము భౌవాయన శబ్ద వాచ్యమగును.

వసంతర్తువు ప్రాణాయనము. గాయత్రీ ఛందస్సు వసంత సంబంధి.ఛందోరూప గాయత్రి 'గాయత్రమ్' అనబడును. ఉపాంశు గ్రహము గాయత్రి నుండి పుట్టినట్లగును.

త్రివృత్ స్తోమము ఉపాంశు గ్రహము నుండి ఉత్పన్నమైనట్లగును. రథంతర సామము త్రివృత్ స్తోమము నుండి ఉత్పన్నమైనట్లగును. వసిష్ఠఋషి రథంతర సామము నుండి ఆవిర్భవించినట్లగును.

ఇష్టకా! నీవు ప్రజాపతిచే గ్రహించబడినదానవు. ప్రజలప్రాణముల కొరకు నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

2. దక్షిణ దిశన ఉన్న విశ్వకర్మ మనసు వైశ్వ కర్మణము అగును.

గ్రీష్మము విశ్వ కర్మ మానస సంబంధి. త్రిష్టుప్ గ్రీష్మ సంబంధి అగుచున్నది. ఐడసామము త్రిష్టుప్ సంబంధి. ఇడ సామము నుండి అంతర్యామగ్రహము పుట్టినట్లైనది.

అంతర్యామగ్రహము నుండి పంచదశ స్తోమము ఉత్పన్నమైనట్లు అయినది. పంచ దశ స్తోమము నుండి బృహత్ సామము ఉత్పన్నమైన్నట్లు అయినది. 'బృహత్ సామము నుండి భరద్వాజ ఋషి ఆవిర్భవించినట్లయినది.

ఇష్టకా! నీవు ప్రజాపతిచే గ్రహించబడిన దానవు. ప్రజల మనస్సుల కొరకు నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

3. ఇష్టకా! నీవు పశ్చిమ దిశన గల ప్రజాపతి స్వరూపము అగుచున్నావు. ఆ ప్రజాపతియగు విశ్వవచసుని నేత్రము 'వైశ్వవచసమ్'అయినది.

వర్షర్తువులు విశ్వవచస నేత్ర సంబంధులు. జగతీ ఛందస్సు వర్షర్తు సంబంధి. ఋక్షమ సామము జగతీ ఛందో సంబంధి. ఋక్షమ సామము నుండి శుక్రగ్రహము పుట్టినట్లయినది. శుక్రగ్రహము నుండి సప్తదశ స్తోమము ఉత్పన్నమైనట్లయినది. సప్తదశము నుండి వైరూప సామము ఉత్పన్నమైనట్లయినది. వైరూప సామము నుండి విశ్వామిత్రర్షి ఆవిర్భవించినట్లయినది.

ఇష్టకా! నీవు ప్రజాపతిచే గ్రహించబడినదానవు. ప్రజల నేత్రముల కొరకు నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

4. ఈ ప్రజాపతి దేహము ఉత్తర దిక్కున ఉన్నది. ఇష్టకా! నీవు ఆ ప్రజాపతి శరీర స్వరూపవు అగుచున్నావు. ఆ ప్రజాపతి శ్రోత్రము 'సౌరమ్' అగుచున్నది.

శరత్తు 'శ్రౌత్రి' అగుచున్నది. అనుష్టుప్ శరత్ సంబంధి అగుచున్నది. అనుష్టుప్ నుండి 'స్వార' సామము ఉత్పన్నమైనట్లు అయినది. స్వార సామము నుండి మంథి గ్రహము ఉత్పన్నమైనట్లు అయినది. మన్థి గ్రహము నుండి ఏకవింశత్ స్తోమము ఉత్పన్నమైనట్లు అయినది. ఏకవింశత్ స్తోమము నుండి వైరాజసము ఉత్పన్నమైనట్లు అయినది. వైరాజసము నుండి జమదగ్ని ఋషి ఆవిర్భవించినట్లయినది.

ఇష్టకా! నీవు ప్రజాపతిచే గ్రహించబడిన దానవు అయినావు. ప్రజల శ్రోత్రము కొరకు నిన్ను అందుకొనుచున్నాను.

5. ఈ ప్రజాపతి తనువు పైదిక్కునందున్నది. ఇష్టకా! నీవు ఆ ప్రజాపతి స్వరూపము అగుచున్నావు. ఆ ప్రజాపతి యొక్క వాక్కు 'మాతి' అయినది.

హేమంతము వాచ్యాయన శబ్ద వాచ్యమగును. పంక్తి ఛందస్సు హేమంతసంబంధి. నిధనవత్ సామమగు పంక్తి సంబంధము నుండి ఆగ్రాయణ గ్రహము పుట్టినట్లు అయినది. ఆగ్రాయణ గ్రహము నుండి త్రయస్త్రింశ స్తోమము పుట్టినట్లయినది. త్రయస్త్రింశ స్తోమము నుండి శాక్వర, రైవత సామములు ఉత్పన్నమైనట్లయినవి. శాక్వర రైవతముల నుండి విశ్వకర్మ ఋషి ఆవిర్భవించినట్లయినది.

ఇష్టకా! నీవు ప్రజాపతిచే గ్రహించబడిన దానవు అయినావు. నిన్ను ప్రజల వాక్కు కొరకు అందుకొనుచున్నాను.

మూడవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నీవు దిక్కులందు తూర్పువు. ఋతువులందు వసంతమవు. దేవతలందు అగ్నివి. ధనములందు

బ్రహ్మమవు. స్తోమములందు త్రివృత్ స్తోమమవు. త్రివృత్తు పంచదశవర్తని. వయస్సులందు సార్ధసంవత్సరాత్మకవు. యుగములందు కృతయుగమవు. వాయువులందు పురోవాతమవు. ఋషులందు 'సానగ' ఋషి స్వరూపవు.

2. ఇష్టకా! నీవు దిక్కులందు దక్షిణమవు. ఋతువులందు గ్రీష్మమవు. దేవతలందు ఇంద్రుడవు. ధనములందు క్షత్రమవు. స్తోమములందు పంచదశ స్తోమమవు. అది పంచదశస్తోమ ప్రవర్తవి. వయస్సులందు ద్విసంవత్సర వయోరూపమవు. యుగములందు త్రేతవు. వాయువులందు దక్షిణవాయువవు. ఋషులందు 'సనాతన' ఋషి స్వరూపవు.

3. ఇష్టకా! నీవు దిశలందు పశ్చిమనువు. ఋతువులందువర్షమవు. దేవతలందు విశ్వేదేవతల స్వరూపమవు. ధనములందు 'వైశ్య'వు. సోమములందు సప్తదశ స్తోమమవు. అది ఏకవింశతి స్తోమ ప్రవర్తివి. వయస్సులందు వర్షత్రయరూపమవు. యుగములందు ద్వాపరమవు. వాయువులందు పడమటిగాలివి. ఋషులందు 'అహభూన' ఋషి స్వరూపవు.

4. ఇష్టకా! దిక్కులందు ఉత్తర దిక్కువు. ఋతువులందు శరత్తువు. దేవతలందు మిత్రావరుణ స్వరూపవు. ధనములందు శూద్రమవు. స్తోమములందు ఏకవింశ స్తోమమవు. అది త్రిణవ ప్రవర్తని. వయసులందు మూడున్నర సంవత్సర రూపమవు. యుగములందు కలియుగమవు. వాతములందు ఉత్తరగాలివి. ఋషులందు 'ప్రత్న' ఋషి స్వరూపమవు.

5. ఇష్టకా! నీవు దిక్కులందు ఊర్ధ్వ దిశవు. ఋతువులందు హేమంత, శిశిరమవు. దేవతలందు బృహస్పతివి. ధనములందు వర్చో రూపవు. స్తోమములందు త్రిణవస్తోమమవు. అది త్రయస్త్రింశ స్తోమ ప్రవర్తిని. వయసు లందు నాలుగు సంవత్సరముల వయో రూపమవు. యుగములందు కలియుగ అవసానయుగమవు. వాతములందు సకల దిశల వాతమవు. ఋషులందు 'సువర్ణ' ఋషివి.

6. పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులారా! భ్రాతృ పుత్రాదులారా! మీరు మమ్ము పాలించండి. మమ్ము రక్షించండి.

ఇష్టకా! నిన్ను ఈ బ్రాహ్మణ, క్షత్రియుల అభీష్టము కొరకును, ఈ పురోహితుడు చేయు కర్మ కొరకును, దేవతల ఆహ్వానము నిమిత్తము ఉపధానము చేయుచున్నాను.

నాలుగవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నివాసమున ధ్రువమగుదానవు. నీవు పుట్టిన మట్టి ధ్రువమైనది. నీవు ధ్రువమగుదానవు. మేము నిన్ను ఉపాధానము చేయుచున్నాము. నీవు - అంతకు ముందే ఏర్పరచిన ధ్రువమగు స్థానమున ఆసీనవగుము. దేవతలకు అధ్వర్యులగు అశ్వినులు నిన్ను తూర్పున స్థాపింతురుగాక.

2. ఇష్టకా! సమర్ధులగు పుత్రులున్న ఇంటి తండ్రి వలె, సమర్ధవంతమగు నీస్థానమున కూర్చుండుము. నీవు పృథ్వివి. నీవు బృహత్తువు. నీవు సుఖించుదానవు. దేవతలందు నీవు శరీర సహితవై సుఖముగా ఉండుము. సర్వత్ర సుఖసేవ్యవై కొడుకు విషయమున తండ్రి వలె ఉండి పొమ్ము. దేవతల అధ్వర్యులగు అశ్వినులు నిన్ను ఈ అగ్ని క్షేత్రమున స్థాపింతురుగాక.

3. ఇష్టకా! నీవు మంచి నివాసము గల దానవు. ధనము కలదానవు. మాకు దీర్ఘాయువును, అధిక ధనమును, సుపుత్రులను కలిగించుము. మా బుద్ధి మాంద్యమును, పాప బుద్ధిని పూర్తిగా నశింపచేయుము. యజ్ఞకర్తకు ధనపుష్టిని సర్వత్ర కలిగించుము. అతని స్వర్గమందు పుష్టిని కలిగించుము. దేవతలకు అధ్వర్యులగు అశ్వినులు నిన్ను ఈ అగ్ని క్షేత్రమున స్థాపింతురుగాక.

4. ఇష్టకా! నీవు దేవతలను చేరుదానవు. చితాగ్నికి పూరకమవు అగుచున్నావు. నిన్ను విశ్వే దేవతలు సర్వత్ర కీర్తింతురుగాక. నీవు స్తోత్రవతివి. ఘృతవతివి. ఈ స్థానమున ఉండుము. మాకు పుత్ర, పౌత్రాది యుక్తమగు ధనమును కలిగించుము. దేవతలకు అధ్వర్యులగు అశ్వినులు నిన్ను ఈ అగ్ని క్షేత్రమునందు స్థాపింతురుగాక.

5. ఇష్టకా! నీవు స్వర్గమునకు శీర్షమగు ఆదిత్య స్వరూపవు అగుచున్నావు. పృథ్వికి నాభి స్థానము అగుచున్నావు. దిశలను ఏర్పరచుదానవు అగుచున్నావు. భువనములకు అధిపత్నివి అగుచున్నావు. జలముల తరంగమవు, జలబిందువువు అగుచున్నావు. విశ్వకర్మ నీకు ఋషి అగుచున్నాడు. దేవతల అధ్వర్యులగు అశ్వినులు నిన్ను ఈ అగ్ని క్షేత్రమున స్థాపింతురుగాత.

6. ఇష్టకా! నీవు ఋతువులన్నిట సజూః అసి. - సమాన ప్రీతి కలదానవు అగుచున్నావు. బ్రహ్మాదులతో సజూః అసి. రుద్రాదులతో సజూః అసి. ఆదిత్యులతో సజూః అసి. విశ్వే దేవతలతో సజూః అసి. దేవతలతో సజూః అసి. ఆయువు నిచ్చు వారితో సజూః అసి. నిన్ను వైశ్వానరాగ్ని కొరకు ఉపధానము చేయుచున్నాను. దేవతల అధ్వర్యులగు అశ్వినులు నిన్ను ఈ అగ్ని క్షేత్రమున స్థాపింతురుగాక.

7. ఇష్టకా! మే ప్రాణం పాహి. మే అపానం పాహి. మే వ్యానం పాహి. నా కన్నులకు విశాల దృష్టి కలుగునట్లు ప్రకాశింపచేయుము. నా చెవులను మంచి మాటలు విను శక్తి గలవానిని చేయుము.

8. ఇష్టకా! జలములను సంతోష పరచుము. ఓషధులకు తృప్తి కలిగించుము. ద్విపాత్తులను కాపాడుము. చతుష్పాత్తులను రక్షింపుము. దివి నుండి వర్షమును అంతట కురిపించుము.

అయిదవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నీవు సార్ధ సంవత్సర వయోరూప త్రిష్టుప్ ఛందము అగుచున్నావు. రెండు సంవత్సరముల వయోరూప 'విరాట్' ఛందము అగుచున్నావు. సార్ధ ద్విసంవత్సర వయో రూప గాయత్రీ ఛందము అగుచున్నావు. మూడు సంవత్సరముల వయో రూప 'ఉష్ణిక్' ఛందము అగుచున్నావు. నాలుగు సంవత్సరముల వయోరూప 'బృహతి' ఛందము అగుచున్నావు. నాలుగున్నర సంవత్సరముల వయోరూప 'బృహతి' ఛందో రూపవు అగుచున్నావు. ఋషభవయో కకుప్ఛందో రూపవు అగుచున్నావు. ధేనుర్వయోజగతీ ఛందః. పురుషో వయస్తన్ద్రం ఛన్దః. వ్యాఘ్రోవయ్కోనాధృష్టంఛన్దః. సింహోవయశ్ఛదిశ్ఛన్దః. విష్టమ్భో వయ్కోధిపతిశ్ఛందః. క్షత్రంవయో వయన్దం ఛందః. విశ్వకర్మావయః పరమేష్ఠీఛందః. మూర్ధావయః ప్రజాపతిశ్ఛందః.

ఆరవ అనువాకము

1. ఇంద్రాగ్నులారా! ఇది స్వయమాతృణ్ణ ఇష్టక. పగుళ్లు లేనిది. దీనిని గట్టి పరచండి. ఇది తన శక్తిచే ద్యావాపృథ్వులను, అంతరిక్షమును బాధించునంత ఎదుగునుగాక.

2. స్వయమాతృణ్ణ ఇష్టకా! నీవు వ్యక్తిత్వము కలదానవు. విశాలవు. దీప్తియుక్తవు. విద్వాంసులతో కూడినదానవు. ప్రజాపతి నిన్ను అంతరిక్షముపైన స్థాపించునుగాక. నీవు ద్యులోక, భూలోక, అంతరిక్షములను ప్రకాశింప చేయుచున్నావు. అంతరిక్షమును నియంత్రించుము. అంతరిక్షమును దృఢపరచుము. అంతరిక్షమును హింసించకుము.

ఇష్టకా! వాయువు నీకు ప్రాణ, అపాన, వ్యాన ఉదాన వాయువృత్తి లాభమును, ప్రతిష్ఠను, చరిత్రను యోగ క్షేమములను కలిగించునుగాత. వాయువు తన దీప్తి విశేషమున నిన్ను రక్షించునుగాక. అతని అనుగ్రహమున నీవు స్థిరముగా ఆసీనవగుము.

3. ఇష్టకా! నీవు ప్రకాశించుచున్న దానవై ప్రాక్ దిగ్రూపము అగుచున్నావు. విరాట్రూపమువై దక్షిణ దిగ్రూపము అగుచున్నావు. సమ్రాట్ రూపమువై పశ్చిమ దిగ్రూపము అగుచున్నావు. స్వరాట్ రూపమువై ఉత్తర దిగ్రూపము అగుచున్నావు. అధిపత్నివై ఊర్ధ్వ దిగ్రూపము అగుచున్నావు.

4. ఇష్టకే! మే ఆయుః పాహి. మే ప్రాణం పాహి. మే అపానం పాహి. మే వ్యానం పాహి. మే చక్షుః పాహి. మే శ్రోత్రం పాహి. మే మనః జిన్వ - సంతోష పరచుము. మే వాచం సిన్వ సంతృప్త పరచుము. మే ఆత్మానం పాహి. మే జ్యోతిః యచ్ఛ - నాకు జ్యోతిని ప్రసాదించుము.

ఏడవ అనువాకము

1. ఇష్టకే! నీవు మా ఛందః ప్రమాఛందః, ప్రతిమా ఛందః అస్రీవిశ్ఛన్దః, పంక్తి చ్ఛందః, ఉష్ణి హా ఛన్దః బృహతీ ఛన్దః,

అనుష్టుప్ఛన్దః, గాయత్రీ ఛన్దః, త్రిష్టుప్ ఛన్దః, జగతీ ఛన్దః, పృథివీ ఛందః, అంతరిక్షం ఛందః, ద్యౌశ్చన్దః, సమాశ్చన్దః నక్షత్రాణి ఛన్దః, మనశ్చన్దః, వాక్ఛందః, కృషిశ్చన్దః, హిరణ్యం ఛన్దః, గౌశ్చన్దః, ఆజా ఛన్దః, అశ్వశ్చన్దః అసి - అగుచున్నావు.

ఇష్టకే! త్వం - నీవు అగ్నిర్దేవతా, వాతో దేవతా సూర్యో దేవతా, చన్ద్రః దేవతా, వసవో దేవతా, రుద్రా దేవతా, ఆదిత్యా దేవతా, విశ్వే దేవా దేవతా, మరుతో దేవతా, బృహస్పతిర్దేవతా, ఇన్ద్రోదేవతా, వరుణో దేవతా అసి.

2. ఇష్టకే! నీవు శిరస్సు వలె ప్రధానమైన దానవు. ప్రకాశించుదానవు. స్థిరమగు దానవు. ధారణ హేతువగు దానవు. నిన్ను నియంత్రించుకొనుదానవు. అందరను నియంత్రించుదానవు.

ఇష్టకే! నిన్ను అన్నము కొరకు ఉపదధామి ఉపదానము చేయుచున్నాను. బలము కొరకు ఉపదధామి కృషి కొరకు ఉపదధామి. క్షేమాయ ఉపదధామి.

ఇష్టకా! నీవు స్వయం నియంతవు. ప్రకాశమానవు. స్థిరమైన దానవు. ధారణ హేతువగుదానవు. ధారణ చేయుదానవు. ధరిత్రీ రూపమవు. ఆయుషే త్వా ఉపదధామి. వర్చసే త్వా ఉపదధామి. ఓజసే త్వా ఉపదధామి. బలాయత్వా ఉపదధామి.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నీవు శీఘ్రమగు త్రివృత్ స్తోమమవు. భాసమాన పంచదశ స్తోమమవు. విశాల సప్తదశ సోమమవు. వడిగల అష్టాదశ స్తోమమవు. తపము వంటి నవదశ స్తోమమవు. అభివర్తమను సవింశ స్తోమమవు. ధారకమగు ఏకవింశత్సోమమవు. బలహేతువగు ద్వావింశస్తోమమవు. సంభరణ మగు త్రయో వింశత్ స్తోమమవు. ఉత్పాదకమగు చతుర్వింశ స్తోమమవు. గర్భము వంటి పంచ వింశ స్తోమమవు. అష్టమ ధాతువు వంటి త్రిష్ణవ స్తోమమవు. క్రతువు వంటి ఏక త్రింశ స్తోమమవు. ప్రతిష్ఠ వంటి త్రయస్త్రింశ త్సోమమవు. ఆదిత్యునకు నివాస స్థానమగు చతుస్త్రింశ స్తోమమవు. నాకము వంటి షట్త్రింశ స్తోమమవు. వివర్తమగు అష్టాచత్వారింశ స్తోమమవు. ధారకమగు చతుష్టోమమవు.

(ఇవి సంఖ్యా సూచకములు.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నీవు అగ్ని యొక్క హవిర్భాగవమవు. దీక్ష ఆధిపత్యమవు. దేవతలకు ప్రియమగు మంత్రమవు. త్రివృత స్తోమమవు.

2. ఇష్టకా! ఇంద్రుని హవిర్భామవు. విష్ణువు వంటి ఆధిపత్యమవు. ప్రియమగు క్షాత్రమవు. పంచదశ స్తోమమవు.

3. ఇష్టకా! పురోహితుల దక్షిణవు. ప్రజాపతి వంటి ఆధిపత్యమవు. ప్రియమగు అన్నమవు. సప్తదశ స్తోమమవు.

4. ఇష్టకా! నీవు మిత్రదేవుని హవిర్భాగమవు. వరుణుని ఆధిపత్యమవు. ద్యులోకమును అంటిన ప్రియమగు వర్షమవు. వాయువవు. ఏకవింశస్తోమమవు.

5. ఇష్టకా! నీవు అదితి హవిర్భాగమవు. పూష దేవుని ఆధిపత్యమవు. ప్రియమగు ఓజస్సువు. త్రిణవ స్తోమమవు.

6. ఇష్టకా! వసువుల హవిర్భాగమవు. రుద్రుల ఆధిపత్యమవు. ప్రీతిపాత్రములగు చతుష్పాత్తువు. చతుర్వింశస్తోమమవు.

7. ఇష్టకే! త్వం ఆదిత్యానాంభాగః, మరుతాం ఆధిపత్యమ్, స్పృతాః - ప్రీతిహేతువులగు గర్భాః, పంచవింశః స్తోమః అసి.

8. ఇష్టకే! త్వం సవితుః భాగః బృహస్పతేః ఆధిపత్యమ్. స్పృతాః సమీచీః దిశః చతుష్టోమః స్తోమః అసి.

9. ఇష్టకా! నీవు మాసముల భాగమవు. పక్షముల ఆధిపత్యమవు. నీవే ప్రియ ప్రజ. చత్వారింశ స్తోమమవు.

10. ఇష్టకే! త్వం ఋభూణాం భాగః, విశ్వేషాం దేవానాం ఆధిపత్యం, స్పృతం భూతం గృహం, త్రయస్త్రింశస్తోమః అసి.

పదవ అనువాకము

1. ఒక ఋక్కుచే స్తుతించినమత ప్రజలు కలిగినారు. వారికి ప్రజాపతి అధిపతి అయినాడు.

మూడు ఋక్కులచే స్తుతించినంత బ్రాహ్మణులు పుట్టినారు. వారికి బ్రహ్మణస్పతి అధిపతి అయినాడు.

అయిదు ఋక్కులచే స్తుతించినపుడు భూతాని అసృజన్త. భూతానాంపతిః అధిపతిః ఆసీత్.

సప్తభిః అస్తువత - సప్తర్షయః అసృజ్యన్త. ధాతా అధిపతిః ఆసీత్.

నవభిః అస్తువత-పితరః అసృజ్యన్త. అదితిః అధిపత్నీ ఆసీత్.

ఏకాదశభిః అస్తువత - ఋతవః అసృజ్యన్త. ఆర్తవః అధిపతిః ఆసీత్.

త్రయోదశభిః (13) అస్తువత - మాసాః అసృజ్యన్త. సంవత్సరః అధిపతిః ఆసీత్.

పంచదశః (15) అస్తువత. క్షత్రం అసృజ్యన్త. ఇంద్రః అధిపతిః ఆసీత్.

సప్తదశభిః (17) అస్తువత. క్షత్రం అసృజ్యన్త. బృహస్పతిః అధిపతిః ఆసీత్.

నవదశభిః (19) అస్తువత. శూద్రార్యే - శూద్ర వైశ్యులు - అసృజ్యేతామ్. అహోరాత్రే అధిపత్నీ ఆస్తామ్.

ఏకవింశత్యా (21) అస్తువత. ఏకశఫాః పశ్వః - వంటి గిట్ట పశువులు - అసృజ్యన్త. వరుణః అధిపతిః ఆసీత్.

త్రయోవింశత్యా (23) అస్తువత. క్షుద్రాః పశవః అసృజ్యన్త. పూషా అధిపతిః ఆసీత్.

పంచవింశత్యా (25) అస్తువత. ఆరణ్యాః పశవః అసృజ్యన్త. వాయుః అధిపతిః ఆసీత్.

సప్తవింశత్యా (27) అస్తువత. ద్యావాపృథివీ వ్యైతామ్ - విడివడినవి. వానిని అనుసరించి వసవః రుద్రాః ఆదిత్యాః వ్యాయన్ - విడిపోయినారు. ద్యావాపృథ్వులకు వసు, రుద్ర, ఆదిత్యులు అధిపతులు అయినారు.

నవవింశత్యా (29) అస్తువత. వనస్పతయః అసృజ్యన్త. సోమః అధిపతిః ఆసీత్.

ఏక త్రింశతా (31) అస్తువత. ప్రజాః అసృజ్యన్త. మాసములకు, పక్షములకు ఆధిపత్యము కలిగినది.

త్రయస్త్రింశతా (33) అస్తువత. భూతాని అశామ్యన్ - శాంతించనవి. శాంతించిన భూతములకు పరమేష్ఠీ అధిపతిః ఆసీత్.

పదకొండవ అనువాకము

(వ్యుష్టి నామక ఇష్టకల ఉపధానము. వ్యుష్టి చీకట్ల తరిమి వేయు ఉషః కాలమగును.)

1. ఇది వ్యుష్టిరూప ఇష్టక. ఇది పొద్దుకు తొలిది అగుచు ఆదిత్య సహితయై ప్రకాశించినది. క్రొత్త పెళ్లి కూతురు ముమ్ముందు ఎట్లు సంతానమును అభివృద్ధి చేయునో అట్లే ఈ ఇష్టక భూమి మీద వర్ధిల్లుచున్నది. అగ్ని, సూర్య,

చంద్రులు ఈ ఇష్టకకు ప్రభాత రూపము కలిగించుచున్నారు.

2. ఈ రెండు ఉషస్సులును ఛందస్వతులు. ప్రకాశము కలిగించునవి. కాలమును బట్టి కదులునవి. సూర్యునకు పత్నులు. స్వయముగా దేవతలు. కాంతులు కలిగించునవి. జరా రహితలు. బహువ్యాపార కారణ భూతలు.

అవి వివిధములుగ సంచరించుచున్నవి.

3. మూడు రూపముల ఉషస్సులు యజ్ఞ మార్గమును అనుసరించుచున్నవి. అగ్ని, చంద్ర, సూర్యులు వీనికి ప్రకాశము కలిగించుట వలన ఇవి ఋతస్య పన్థాం - యజ్ఞ మార్గమును అనుసరించుచున్నవి.

ఈ ఉషస్సులందు ఒకటి యజమాని సంతానమును, రెండవది యజమాని శక్తిని, మూడవది యజమానికి దేవత్వము ప్రసాదించు వ్రతమును రక్షించుచున్నవి.

4. ఉషస్సు యొక్క నాలుగవ రూపము యజ్ఞమునకు రెండు రెక్కలు అగుచున్నది. ఋత్విజులను సమకూర్చుచున్నది. స్తోత్రమును కలిగించుచున్నది. గాయత్రి, త్రిష్టుప్, జగతి ఛందస్సులను, స్వర్గమును పోషించుచున్నది. ఆ విధముగా ఈ ఉషస్సు చతుష్టోమము అయినది.

5. ప్రజాపతి ఈ సమస్త సృష్టి యందు అయిదు ఉషస్సులను, వారికి అయిదుగురేసి చెల్లెండ్రను సృష్టించినాడు. వారందరు కలసి క్రతునిష్పాదకులను, క్రత్వంగములను వ్యాపింప చేయుచున్న వారలై నానా రూపములు ధరించుచున్నారు.

6. ఉషో దేవికి - ముప్పది రోజుల - ముప్పది మంది భగినులు ఉన్నారు. వారి ప్రకాశము సమానము. వారు వెలుగు వస్త్రములు ధరించినవారు. నిత్యాగ్ని హోత్రమును అందుకొనుచున్నారు. విద్వత్తు కలవారై, ఋతువులను ధరించుచున్నారు. సూర్యుని పార్శ్వములందు ప్రకాశించుచున్నారు.

7. ఈమె - ఈ ఉషోదేవి - జ్యోతిష్మతి. రాత్రి రూప. ప్రదీప్త. నభోమండలమందలి సూర్యుని కిరణములను కంచుకముగా ధరించునది.

ఉషస్సు అవతరించగా పశువులు నిద్రలేచుచున్నవి. తమ తల్లి వంటి భూమి మీద సంచరించుచున్నవి.

8. ఏకాష్టకా - మాఘ కృష్ణ అష్టమి - తపస్సు చేసినది. మహిమాన్వితుడగు ఇంద్రుని తన కడుపున కన్నది. ఇంద్రుని చేత దేవతలు దస్యులను పరిభవించినారు. ఇంద్రుడు తన తేజస్సున అసురులను సంహరించినాడు.

9. ధర్మమును బోధించు ఏకాష్టకా దేవతలారా! నేను కర్మానుష్ఠానము లేనివాడనై ఉండగా మీరు నన్ను కర్మానుష్ఠానపరునిగా చేసినారు. మీరు నా ఈ ప్రార్థనను మన్నించండి:-

మీరు ఇంద్రుని మంగళకర మనసు నందు ఏ విధముగా నిలిచి ఉన్నారో అట్లే నేనును ఉందునుగాక. మీలో ఒకరిని ఒకరు వ్యతిరేకించకున్నారు కదా! అట్లే నేను సహితము ఉందునుగాక.

10. నా మనసునందు జగముల నెరిగిన ఉషోదేవి ఆసీన అయి ఉన్నది. ఈమె ప్రతిష్ఠావంతుడగు యజమాని యందు నిలిచి అతనిని అనుగ్రహించుచున్నది.

11. పంచవ్యుష్టులను అనుసరించి పంచదోహములు ఉత్పన్నాః - పుట్టినవి. పంచవ్యుష్టుల ననుసరించి భూమి పుట్టినది. ఋతువులు ఉత్పన్నాః, అయిదు దిక్కులు ఉత్పన్నాః, పంచదశ స్తోమాః ఉత్పన్నాః.

ఈ ఉషస్సులు ప్రకాశమునందు సమానములు.

12. అయిదు ఉషస్సులందు ఒకటి నిత్యగర్భయై సూర్యునితో కూడి ఉంటున్నది. రెండవది ఉదకముల మహిమను భరించుచున్నది. మూడవది సూర్యునకు సంబంధించిన, సంస్కరించబడిన - ప్రదేశములందు సంచరించుచున్నది. నాలుగవది అగ్నికి సంబంధించి పావన ప్రదేశములందు సంచరించుచున్నది. అయిదవ దానిని సవిత ప్రకాశకారిణిగా నియమించుచున్నాడు.

13. మొదటి ఉషస్సు చీకట్లను తొలగించినది. అది ఈ లోకమునకు ధేనువు వలె ప్రీతికరము అయినది.

ఉషోదేవీ! నీవు వర్షవతివి అగుము. మాకు రానున్న సంవత్సరములందు వర్షము కలిగించుము.

14. ఉషస్సు నభమునందలి నక్షత్రములందు శ్రేష్ఠతమము. విశ్వరూప. మిశ్రవర్ణ. సూర్యునితో సమాన ప్రయోజనము కలది. తనకు శోభన కర్మలు కోరునది. ఆమె ఆకసము నందలి కాంతితో విచ్చేసినది.

ఉషోదేవీ! నీవు జరారహిత వయ్యు చిరకాలము నుంచి ఉన్నదానవు అయినందున జరాభూతవు అయినావు.

15. ప్రథమోషస్సా! నీవు ఋతువులను పాలించుదానవు. అహస్సులకు నేత్రివి. ప్రజల జనయిత్రివి. నీవు ఈ కర్మకు విచ్చేసినావు.

ఉషోదేవీ! నీవు రూపమునకు ఒక్కదానవు. అట్లయ్యు బహురూపముల దానవై చీకట్లను తొలగించుచున్నావు. నీవు జరారహితవయ్యు అన్యభూతములను జరాసహితములను చేయుచున్నావు.

పన్నెండవ అనువాకము

1. అగ్నీ! పుట్టిన మా శత్రువులను హతమార్చుము. పుట్టనున్న శత్రువును పుట్టకుండ చేయుము. నీవు సుమనస్కుడవగుము. కోపము లేని వాడవగుము. ప్రాగ్వంశము, సదస్సు, హవిర్ధానము అను మూడిండ్లు కలవాడవు. మమ్ము వికసింపచేయుము. నీ అనుగ్రహమున మాకు సుఖములు కలుగును గాక.

2. జాతవేదా! నీ బలమున పుట్టిన మా శత్రువులను హతమార్చుము. పుట్టనున్న వారివి పుట్టనీకుము. నీవు మాకు సుమనస్కుడవు అగుము. మా పక్షము వహించి పలుకుము. నీ అనుగ్రహమున మేము అధికులము అగుదుముగాక.

3. ఇష్టకే! **త్వం చతుశ్చత్వారింశః స్తోమః, వర్చః ద్రవిణమ్ - ధనము - అసి.**

4. ఇష్టకే! **త్వం షోడశః స్తోమః, ఓజః, ద్రవిణమ్ అసి.**

5. ఇష్టకా స్వరూపమా! నీవు పృథివి పూరించు దానవు అగుచున్నావు. '**అప్నః**' అను పేరు గల దానవు అగుచున్నావు.

6. ఇష్టకే! **త్వం ఏవశ్ఛద్ధః, పరివశ్ఛన్దః, శమ్భూశ్ఛందః, పరిభూశ్ఛన్దః, ఆచ్ఛచ్ఛన్దః, మనశ్ఛన్దః, వ్యచశ్ఛన్దః సింధుశ్ఛన్దః, సముద్రం ఛన్దః, సలిలంఛందః, సంయచ్ఛందః, వియచ్ఛందః, బృహచ్ఛందః, రథంతరం ఛందః, నికాయశ్ఛన్దః, వివిధశ్ఛన్దః, గిరిశ్ఛన్దః, భ్రజశ్ఛన్దః, సష్టుప్ఛన్దః, అనుష్టుప్ఛన్దః, కకుచ్ఛన్దః, తికకుచ్ఛన్దః, కావ్యంఛన్దః అఙ్కు సంఛన్దః పదపఙ్క్తి శ్ఛన్దః, అక్షర పఙ్క్తిశ్ఛన్దః విష్టార ప్ఙ్క్తి శ్ఛన్దః, క్షురో భృజ్వానశ్ఛన్దః, పక్షశ్ఛన్దః, పరివశ్ఛన్దః వయశ్ఛందః వయస్కృచ్ఛన్దః, విశాలంఛంధః విష్పర్ధాశ్ఛందః, ఛదిశ్ఛన్దః, దురోహణంఛన్దః, స్తన్ద్రం ఛన్దః, అఙ్కాఙ్కం ఛన్దః అసి.**

పదమూడవ అనువాకము

1. అగ్ని పాపములను నశింపచేయువాడు. మా స్తుతులు విని ధనములు ఇచ్చువాడు. చక్కగా ప్రజ్వలించువాడు. ప్రకాశించువాడు. ఆహ్వానించబడువాడు.

అతడు మమ్ము అనుగ్రహించును గాక.

2. సోమరాజా! నీవు సత్కర్మలకు అధిపతివి. దీప్తిమంతుడవు. పాపనాశకుడవు. నీవు భద్ర క్రతువవు అగుచున్నావు.

3. అగ్నీ! నీవు గొప్ప సైన్యము కలవాడవు. నీ కథలు మంగళ ప్రధములు. నీవు యజమానులను చక్కగా

చూచుకొందువు. నీ జ్వాలలు ఉగ్రములు. నిత్యములు. సర్వ వ్యాపకములు. వానికి నీవు ప్రవర్తకుడవు. నీ వెలుగులను చీకట్లు ఆవరింపజాలవు. రాక్షసులు నిన్ను కొట్టజాలరు.

4. అగ్నీ! నీవు బలవంతుడవు. సూర్య సదృశమగు నీ జ్వాలానీకము కటిక చీకటి రాత్రులందు కూడ దారిచూచుటకు, భోజనమును ఉపద్రవ రహితము చేయుటకు, సర్వత్ర చూచుటకు ఉపకరించుచున్నది.

5. అగ్నీ! నీకు జ్వాలా సైన్యము ఉన్నది. దానితో నీవు సర్వమును తెలిసికొనగలవు. నీవు మా యాగములను దేవతలకు చేర్చువాడవు. నిరాటంకముగ పూర్తి చేయువాడవు. ఎవరిచేతను హింసించబడనివాడవు. యజ్ఞ రక్షకుడవు. మాకు రక్షకుడవు. అట్టి నీవు దీప్యమానములను, బహుధనయుక్త గృహ క్షేత్రాదికములను ప్రకాశింపచేయుము.

6. అగ్నీ! మేము యాగానుష్ఠానమునకని ద్యులోకమున ఉండవచ్చును. భూలోకమున ఉండవచ్చును. విఘ్నములు లేని పరిపూర్ణాయువును మాకు కలిగించుము.

స్వర్గమునందు పుట్టిన అగ్నీ! మేము సేవించదగినదియు, ప్రశస్తమైనదియు, మణియుక్త సహితమగు ధనమును మాకు ప్రసాదించుము.

7. అగ్నీ! నీవు బలపుత్రుడవు. హోతవు. నరులను వలె దేవతలను సంతోషపెట్టు వాడవు. ఈ కర్మ యందు నీవు సుమస్కుడవు. శ్రద్ధాయుక్తుడవు అయినావు. నీకు సములును, శ్రద్ధా సమన్వితులగు దేవతలను యజించుము.

8. అగ్ని పురోహితుడు. యజ్ఞ ఋత్విజుడు. ప్రకాశించువాడు. హోత. రత్నములు కలవాడు. అట్టి అగ్నిని స్తుతించుచున్నాను.

9. సోమరాజా! నీవు కోరికలు తీర్చువాడవు. దీప్తిమంతుడవు. కోరికలు తీర్చువాడవు అయినందున వర్షము కలిగించువాడవు. పుణ్యమును ధరించువాడవు అగుచున్నావు.

10. మరుత్తులారా! మీరు శత్రువును తపింపచేయువారు. బాధించువారిని నశింపచేయువారు. మా రక్షణలు కోరి హవిస్సును అర్పించు చున్నాము. ఆరగించండి.

11. మరుత్తులారా! మీరు నివాసకారకులు. మా మీద కోపముచే మాట తప్పి మమ్ము బాధించదలచిన వాడు ద్రోహియగును. మా పాశము వాని మీద పడునుగాత. వానిని నిరంతర పరితాపము కలిగించి బాధించండి.

12. మరుత్తులు సంవత్సరము పొడుగున రక్షకులగువారు. విశాల గృహములు కలవారు. సప్తగణముల వారు.

శత్రువును పీడించువారు. తాము సంతుష్టులు. ఇతరులకు సంతోషము కలిగించువారు. అట్టివారు వారి పాశములను మా నుంచి తొలగించి మా విరోధులను బంధింతురుగాక.

13. అగ్నీ! నీవు యువతముడవు. అభిలాషులగు దేవతలను తృప్తి చెందించుము. ఋతుపతి అగ్నీ! నీవు ఋతువులు తెలిసినవాడవు. కావున ఋతువును బట్టి యాగము చేయుము. దేవతల ఋత్విజులతో కూడ నీవు ఈ యజమాని ఋత్విజులలో యష్టవు అగుము.

14. అగ్నీ నీవు హోమకర్తవు. పావకుడవు. దీప్యమానుడవు. మేము యజ్ఞము చేయుచున్నాము. ఆ యజ్ఞపు హవిస్సును నీవు ఆరగించుము. నీవు యాగకర్తవు కదా! నీ మహిమచే ఈ యజ్ఞ దేవతలను తృప్తి చెందించుము. నీవు యువతముడవు. విశిష్టుడవు. మా హవిస్సులను అందుకొనుము.

15. నరుడు అగ్ని చేత కీర్తికరము, వీరవత్తమము నగు ధన పుష్టిని నిత్యము పొందుచున్నాడు.

16. సోమదేవా! మా గృహములను వర్ధిల్లచేయుము. మా వ్యాధులను దూరము చేయుము. మాకు ధనము కలిగించుము. పుష్టివర్ధనుడవగుము. మంచి మిత్రుడవగుము.

17. గృహమేధులగు మరుత్తులారా! మమ్ము పాప విముక్తులను చేయండి. రండి. తొలగిపోకండి.

18. మరుత్తులారా! మేము యజమానులము. మేము అనాది నుండి హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. మహనీయములగు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. సంవత్సరముల తరబడి హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. ఋత్విజులద్వారా హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము.

19. మరుత్తులారా! మీ తేజస్సులు అనాది కాలము నుండి వెల్లడి యగుచున్నవి. మీరు మహా యాగములతో కూడినవారు. గృహమేధి, మరుత్ అను నామధేయములు గలవారు. ఈ పురోడాశము సహస్రయాగార్హ్యము. దీనిని మీకు అర్పించుచున్నాము. స్వీకరించండి.

20. ఈ ఆహుతి మంత్రయుక్తము. హవిర్యుక్తము. ఘృతయుక్తము. ఇది రాత్రింబవళ్లు అగ్నికి అర్పించబడుచున్నది. ధనములను ఆశించుయజమాని అవిశ్రాంతముగా అగ్నికి హవిస్సులు అర్పించుచున్నాడు.

21. అగ్నీ! ఈ హవిస్సులు ఎంతో రుచికరములు. అలసట ఎరుగక వీనిని దేవతలకు వహింపుము. సువాసనలు గల మా హవిస్సులను దేవతలు విశేషముగ భక్షింతురుగాక.

22. కణ్వాదులారా! ఈ బలము మీకు ఆట వంటిది. మరుత్సంబంధి. శత్రువును ధిక్కరించునది. రథమునకు ప్రేరణ

కలిగించునది. అటువంటి బలమును గూర్చి గానము చేయండి.

23. వాయు దేవతలు అత్యంత వేగవంతులు. యజ్ఞమును చూచు నరుల వలె ఇచటికి వచ్చినవారు. శిశువులు మేడల మీదికి ఎక్కినట్లు పర్వతముల మీద సంచరించువారు. దూడల వలె గంతులు వేయువారు. మబ్బులను నీటితో నింపువారు. వారు తాము తిరుగుచు లోకములకు శుభములు కలిగించుచున్నారు.

24. వాయు దేవతలు మేఘములందు జలము నింపువారు. ఆటలాడువారు. కంపించువారు. విద్యుత్తు దృష్టిగా గలవారు. శత్రువులను గడగడలాడించువారు. తమ మహిమలను తెలిసినవారు.

వారు కదలికకు భూమి - వితంతువు వలె - వడకుచున్నది.

25. వాయువులారా! మీకు పక్షుల వలె పయనింతురు. అప్పుడు మీ దరి చేరిన మేఘమును కొట్టుదురు. ఆ మేఘము కోశాగారముల వంటి జలములు కలిగి మీ రథముల తాకిడికి నీరు కురిపించును.

మిమ్ము అర్చించు యజమాని కొరకు మధుర జలమును వర్షించండి.

26. అగ్ని ప్రజాపాలకుడు. హవ్యవాహనుడు. అనేకులకు ముదము కూర్చువాడు. అతనిని హవిస్సులు అర్పించి నిరంతరము ఆహ్వానించుచున్నారు.

27. ఋత్విజులు నేతుల కారు స్రుక్కులతో అగ్నిని యజించుచున్నారు. హవిస్సులు వహించుమని అగ్నిని స్తుతించు చున్నారు.

28. "ఇన్ద్రాగ్నీ రోచనాదివః" పురోనువాక్యకు ప్రతీక. 'శథద్వృత్రమ్' యాజ్యకు ప్రతీక.

29. "ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి" పురోనువాక్యకు ప్రతీక. "ఇన్ద్రంనరః" యాజ్యకు ప్రతీక.

30. "విశ్వకర్మన్హ్వా విషా వావృథానః" పురోనువాక్యకు ప్రతీక. "విశ్వకర్మన్హ్వా విషా వర్ధనేన" యాజ్యకు ప్రతీక.

శ్రీమదాంధ్రవచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
నాలుగవ కాండము నందలి మూడవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

సమహం ప్రజయా సం మయాప్రజా |
సమహగం రాయస్పోషేణ సం మయా రాయస్పోషః ||

నాలుగవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. ఇష్టకా! త్వం రశ్మిః అసి. నివాస సిద్ధికై త్వా = నిన్ను, ఉపదధామి = ఉపధానము చేయుచున్నాను. నీవు మా కొరకు నివాసమును సంపాదించుము.

నీవు ప్రకృష్ణ గతి గలదానవు అగుచున్నావు. త్వా ధర్మాయ ఉపదధామి. ధర్మం జిన్వ ఆర్జించుము.

నీవు అనుకూలగతి కలదానవు అగుచున్నావు. త్వా దివే ఉపదధామి. దివం జిన్వ.

నీవు ద్యావాపృథ్వుల సంధివి అగుచున్నావు. త్వా అంతరిక్షాయ ఉపదధామి. అన్తరిక్షం జిన్వ.

నీవు భూలోక భాగమవు అగుచున్నావు. త్వా పృథివ్యై ఉపదధామి. పృథివీమ్ జిన్వ.

నీవు మేఘ స్వరూపము అగుచున్నావు. త్వా వృష్ట్యై ఉపదధామి. వృష్టిమ్ జిన్వ.

నీవు ఉషః కాలరూపము అగుచున్నావు. త్వా అహ్నే ఉపదధామి. అహః జిన్వ.

2. ఇష్టకా! సాయంసంధ్యా రూపము అగుచున్నావు. రాత్రియై త్వా ఉపదధామి. రాత్రిమ్ జిన్వ.

నీవు వసువులచే కోరబడిన దానవు అగుచున్నావు. వసుభ్యః త్వా ఉపదధామి. వసూన్ జిన్వ - సంతోష పరచుము.

నీవు రుద్రుల కోరిక స్వరూపము అగుచున్నావు. రుద్రేభ్యః త్వా ఉపదధామి. రుద్రాన్ జిన్వ.

నీవు శోభన దీప్తి స్వరూపము అగుచున్నావు. ఆదిత్యేభ్యః త్వా ఉపదధామి. ఆదిత్యాన్ జిన్వ.

నీవు పితృదేవతల అనుగ్రహ స్వరూపము అగుచున్నావు. పితృభ్యః త్వా ఉపదధామి పితౄన్ జిన్వ.

నీవు సంతాన స్వరూపము అగుచున్నావు. ప్రజాత్వా ఉపదధామి. ప్రజాః జిన్వ.

నీవు పరకీయ సేనను పరిభవించుదానవు అగుచున్నావు. పశుభ్యః త్వా ఉపదధామి. పశూన్ జిన్వ.

సంపాదించుము.

3. ఇష్టకా! నీవు ఓషధుల జీవ స్వరూపము అగుచున్నావు. త్వా ఓషధీభ్యః ఉపదధామి. ఓషధీః జిన్వ.

శత్రువును వధించు వజ్రము ధరించినదానవు అగుచున్నావు. త్వా ఇన్ద్రాయ ఉపదధామి. ఇన్ద్రంజిన్వ - సంతోష పరచుము.

ప్రాణవాయు స్వరూపము అగుచున్నావు. త్వాప్రాణాయ ఉపదధామి. ప్రాణమ్ జిన్వ.

అపాన వాయు స్వరూపము అగుచున్నావు. త్వా అపానాయ ఉపదధామి. అపానం జిన్వ.

దృష్టి స్వరూపము అగుచున్నావు. చక్షసే త్వా ఉపదధామి. చక్షుః జిన్వ.

శ్రోత్రేంద్రియ శక్తి స్వరూపము అగుచున్నావు. త్వా శ్రోత్రాయ ఉపదధామి. శ్రోత్రం జిన్వ. త్రివృత్ అసి.

4. ప్రవృత్ అసి. సంవృద్ అసి. వివృత్ అసి. సంరోహః అసి. నిరోహః అసి. ప్రరోహః అసి, అనురోహః అసి.

5. ఇష్టకా! నీవు సంపన్నుడగు పుత్రి స్వరూపము అగుచున్నావు. లభించిన సంపదను వృద్ధి చేయుదానవు అగుచున్నావు. వృద్ధి చెందిన సంపదచే జీవించు దానవు అగుచున్నావు.

రెండవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నీవు వెలుగొందుచున్న తూర్పు దిక్కువు అగుచున్నావు. వసువులు నీకు అధిపతులు అగుచున్నారు. అగ్ని నిన్ను ఉపద్రవ రహితను చేయుచున్నాడు. త్రివృత్ స్తోమము నిన్ను భూమి మీద స్థాపించునుగాత. ఆజ్యమును ఉక్థ నిన్ను బాధించకుండ దృఢముగ చేయునుగాత. రథంతర సామము నీకు ప్రతిష్ట కలిగించునుగాక.

2. ఇష్టకా! నీవు విరాట్ దక్షిణ దిక్ స్వరూపమవు. రుద్రులు నీకు అధిపతులు. ఇంద్రుడు నిన్ను ఉపద్రవ ఆయుధముల నుంచి రక్షించువాడు. పంచదశస్తోమము నిన్ను భూమి మీద స్థాపించునుగాక. 'ప్రఉగమ్' ఉక్థము - నిన్ను బాధించకుండ దృఢపరచునుగాక. 'బృహత్' సామము నీకు ప్రతిష్ఠ కలిగించునుగాక.

3. ఇష్టకా! నీవు సామ్రాట్టగు దక్షిణ దిక్ స్వరూపమువు. ఆదిత్యులు నీకు అధిపతులు. సోముడు నిన్ను ఉపద్రవ ఆయుధముల నుంచి రక్షించును. సప్తదశ స్తోమము నిన్ను భూమి మీద స్థాపించునుగాక. 'మరుత్వతీయమ్' ఉక్థము - నిన్ను బాధించకుండ - దృఢ పరచును గాక. వైరూప సామము నీకు ప్రతిష్ఠ కలిగించునుగాక.

4. ఇష్టకా! నీవు స్వరాట్టగు ఉత్తర దిశ స్వరూపమవు. విశ్వేదేవతలు నీకు అధిపతులు. వరుణుడు నిన్ను ఉపద్రవ ఆయుధముల నుండి రక్షించును. ఏకవింశస్తోమము నిన్ను భూమి మీద స్థాపించునుగాక. 'నిష్కేవల్యమ్' ఉక్థము నిన్ను బాధారహితముగ దృఢపరచునుగాక. వైరాజ సామము నీకు ప్రతిష్ఠ కలిగించునుగాక.

5. ఇష్టకా! నీవు అధిపత్నివగు ఊర్ధ్వ దిశా స్వరూపమవు. మరుత్తులు నీకు అధిపతులు. బృహస్పతి నిన్ను ఉపద్రవకర ఆయుధముల నుండి రక్షించును. త్రిణవ త్రయస్త్రింశస్తోమములు నిన్ను భూమి మీద స్థాపించునుగాక. వైశ్వదేవాగ్ని మారుత ఉక్థములు నిన్ను బాధ కలిగించక దృఢ పరచును గాక. శాక్వర రైవత సామము ప్రతిష్ఠ కలిగించునుగాక.

6. ఇష్టకా! దేవతలందు తొలుత పుట్టిన వారును, నారదాది మహర్షులును, విధర్తయు, అధిపతియు నిన్ను అంతరిక్షమంత చేయుటకు గాను ఆకాశమంత విశాలము చేయుదురుగాక. వారందరు కలసిమెలసి నిన్ను స్వర్గమున స్థాపింతురుగాక. అట్లే యజమానిని స్వర్గమునకు చేర్చెదరుగాక.

మూడవ అనువాకము

1. ఈ అగ్ని హిరణ్యజ్వాలలవాడు. సూర్యకాంతులు కలవాడు. తూర్పుదిక్కున ఉన్నాడు. అతనికి రథగృత్స, రథౌజులను సేనాని గ్రామణ్యులు ముఖ్యులు. పుంజికస్థల, కృతస్థలలను అప్సరసలు పరిచారికలు. అతడు క్రూర యాతుధానులను, అతిక్రూర రాక్షసులను కలిగిఉన్నాడు. ఇష్టకా! నీవు అంతటి అగ్ని స్వరూపవు.

2. ఈ అగ్ని విశ్వకర్మ. దక్షిణ దిశయందు ఉన్నాడు. అతనికి రథస్వన, రథచిత్రులు సేనాని గ్రామణ్యులు. మేనక, సహజన్యలు అతని అప్సరసలు. అతనికి క్రూరములగు మృగములును, వధించు అతిక్రూర ఆయుధములు. ఇష్టకా! నీవు అంతటి అగ్నిస్వరూపవు.

3. ఈ అగ్ని విశ్వవ్యచము. ఇతడు పశ్చిమదిశయందు ఉన్నాడు. అతనికి రథస్రోత, అసమరథులు సేనాని, గ్రామణ్యులు. ప్రమ్లోచంతి, అనుమ్లోచంతి అప్సరసలు. సర్పములు క్రూర ఆయుధములు, వ్యాఘ్రాదులు అతి క్రూర ఆయుధములు. ఇష్టకా! నీవు అంతటి అగ్ని స్వరూపవు.

4. ఈ అగ్ని లభించిన ధనము కలవాడు. ఇతడు ఉత్తరదిక్కున ఉన్నాడు. అతనికి సేనజిత్, సుషేణులు సేనాని, గ్రామణ్యులు. విశ్వాచి, ఘృతాచి అప్సరసలు. జలములను క్రూర ఆయుధములు, వాయువు అను అతిక్రూర ఆయుధములు కలవు. ఇష్టకా! నీవు అంతటి అగ్ని స్వరూపవు.

5. ఈ అగ్ని వైద్యుతాగ్ని. ఇతడు ఊర్ధ్వదిశ యందు ఉన్నాడు. అతనికి తార్క్ష్య అరిష్టనేములు సేనాని, గ్రామణ్యులు.

ఊర్వశి, పూర్వచితి అప్సరసలు. విద్యుత్తను క్రూర ఆయుధము, అశని అను అతిక్రూర ఆయుధములు కలవు. ఇష్టకా! నీవు అంతటి అగ్ని స్వరూపవు.

6. పూర్వ మంత్రములందు చెప్పబడిన వారందరకు నమస్కారము. వారు మాకు సుఖములు కలిగింతురుగాక. మేము ద్వేషించువారిని, మమ్ము ద్వేషించువారిని వారినోళ్లలో పడవేయుచున్నాను.

7. సర్వజగద్రక్షకుడగు సూర్యుని నుండి నీడలో నిన్ను చల్లబరచి ఇష్టకా! నిన్ను ఇచటికి చేర్చుచున్నాను. సముద్ర సదృశుడగు సూర్యునకు నమస్కారము. సముద్రచక్షువగు సూర్యునకు నమస్కారము.

8. ఇష్టకా! నీవు వ్యచస్వతివి - అభివ్యక్తి గలదానవు. ప్రథస్వతివి - విశాలవు. విభూమతివి - కొంగ్రొత్త సృష్టి చేయగలదానవు. ప్రభూమతివి - ప్రభుశక్తి గలదానవు. పరిభూమతివి - పరసైన్యమును పరిభవించగలదానవు. బ్రహ్మ నిన్ను స్వర్గము మీద నిలుపునుగాక.

ఇష్టకా! నీవు యజమానికి స్వర్గము కలిగించుము. స్వర్గమును స్థిరపరచుము. స్వర్గమును హింసించకుము. సూర్యుడు నీకు సమస్త ప్రాణ, అపాన, వ్యాన ఉదానములను రక్షించుచు చరిత్ర, ప్రతిష్ఠ కలిగించునుగాత. అతడు నీకు యోగక్షేమములు, సుఖములు కలిగించి తన దీప్తి విశేషమున నిన్ను సర్వత్ర రక్షించునుగాక. సూర్యునిచే అనుగృహీతవగు నీవు. అంగిరసులచే స్థాపించబడిన దానివలె స్థిరముగా నిలుతువుగాక.

9. గుర్రము కొట్టము నుండి బయటపడి పచ్చిగడ్డి కొరకు మహాధ్వని చేయును. అగ్నియు జాజ్వల్యమానుడై ఆ అశ్వము వలె నినదించుచున్నాడు. అట్లు ధ్వనించుచు, జ్వలించుచున్న అగ్నికి గాలి తోడగుచున్నది.

అగ్నీ! అట్లు అంటుకొని అడవికి నీవు తగిలినపుడు అరణ్యము మసి అగుచున్నది. నల్ల బారుచున్నది.

నాలుగవ అనువాకము

1. ఈ అగ్ని దివమున సూర్యరూపమున నిలిచి శీర్షప్రాయుడు అయినాడు. భూమిని పాలించుచున్నాడు. జలాధార స్థావర, జంగములకు ముదము కూర్చుచున్నాడు.

2. అగ్నీ! నీవు శిరము వంటి ప్రశస్తుడవు. విశ్వములను భరించువాడవు. అథర్వుడు నిన్ను తామరాకు మీద మథించినాడు.

3. ప్రజ్వలించు అగ్ని వందల, వేల అన్నములకు అధిపతి. తలవంటి ముఖ్యుడు. విద్వాంసుడు. అతడు ధనదాత అగునుగాక.

4. అగ్ని భూలోకమును, యజ్ఞమును, యజ్ఞగుణమును నిర్వహించుచున్నాడు. దివియందున్న అగ్నియొక్క రథమునకు శుభప్రదములగు అశ్వములు కూర్చబడి ఉన్నవి. ఆ అగ్ని సర్వదా స్వర్గమందుండి శీర్షము వంటి ప్రధాన స్థానము కలిగిఉన్నాడు.

అగ్నీ! నీవు హవ్యము వహించు నాలుకలు చాచుచున్నావు.

5. ఉషః కాలమున పాలిచ్చు ఆవును వలె ఋత్విక్కులు సమిధలచే అగ్నిని మేల్కొలుపుచున్నారు. ఆ విధముగ మేల్కొనిన అగ్నిజ్వాలలు పక్షుల వలె పైకి ఎగురుచు, స్వర్గమును చేరుటకు వ్యాపించుచున్నవి.

6. అగ్ని యజ్ఞయోగ్యుడు. కోరికలు తీర్చువాడు. భూమిమీద ఉన్నవాడు. విద్వాంసుడు. భూమిమీది ఈ అగ్నిని - ఆకాశమునందలి సూర్యుని స్తుతించిన రీతి - అగ్ని స్తుతులచే నమస్కరించుచున్నాము.

7. అగ్ని ప్రాణిజాల రక్షకుడు. సుదక్షుడు. అప్రమత్తుడు. ఘృత ప్రతీక. అతడు వెలుగొందు కర్మకొరకు ఆవిర్భవించినాడు. అతని జ్వాలలు ద్యులోకమును అంటుచున్నవి. అతడు ద్యుమంతుడు, శుచిమంతుడు, పోషకుడై యజమానులందు ప్రకాశించుచున్నాడు.

8. అగ్నీ! నీవు రహస్యస్థావరములందు, అరణ్యములందు ఉండినవాడవు. అంగిరసులు నీ కొరకు వెదకి కనుగొన్నారు. నీవు బలమున మధించుట వలన పుట్టుచున్నావు. అందుకే అందగాడవగు అగ్నీ! నిన్ను 'బలపుత్రుడు' అనుచున్నారు.

9. దేవయజనములందు ఋత్విజులను, యజ్ఞమును ఎరింగినవాడును యాగప్రథముడు, పురోహితుడువగు అగ్ని దేదీప్యమానుడై ప్రజ్వలించుచున్నాడు. అతడు సుక్రతువై యాగసిద్ధికై దేవతలను ఆహ్వానించుచున్నాడు. అగ్ని ఇంద్రుడు, ఇతర దేవతలచే కూడినవాడై, రథయుక్తముగ ఈ యజ్ఞమును విరాజిల్లినాడు.

10. అగ్నీ! నీవు విచిత్ర కీర్తివంతుడవు. యజమానులకు ప్రియుడవు. జంతువులందును, జనులందును ఉన్నవాడవు. హవిస్సులు వహించుమని నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

11. అగ్ని రక్షకులందు వరిష్ఠుడు. బలము తగ్గించనివాడు. స్వయముగా బలశాలి. ఋత్విగ్యజమానులారా! అట్టి అగ్నిని స్తుతించండి. అతడు మీకు అభీష్టఅన్నములను ప్రసాదించును గాక.

12. అగ్నీ! నీవు కోరికలు తీర్చువాడవు. సర్వఫలములను సంపాదించి యజమానికి అందించుచున్నావు. నీవు ఈశ్వరుడవు. విచ్చేయుము. వేదియందు ఆసీనుడవగుము. చక్కగా జ్వలింపుము. మాకు ధనములను తెచ్చి ఇమ్ము.

13. అగ్ని అన్నమును నశింపచేయనివాడు. యజమానులకు ప్రియము కలిగించువాడు. ఎంతో తెలిసినవాడు. రోగరహితుడు. అధ్వరము జరిపించువాడు. విశ్వదూత. అమరుడు. ఋత్విగ్యజమానులారా! అగ్నికి నమస్కరించి స్తుతించండి.

14. అగ్ని దోషరహితుడు. విశ్వభుక్కు. స్వాహుతుడు. సుబ్రహ్మ. యజనీయుడు. పాపములను శమింపచేయువాడు. అతడు ఈ యజ్ఞమును సమకూర్చుచున్నాడు. అట్టి అగ్ని నివాసములు కోరు జనులకు లోకకల్యాణకరమగు అన్నమును ప్రసాదించునుగాత.

15. అగ్ని సర్వత్ర హోమనిష్పాదకుడు. వర్షము కలిగించువాడు. అతని దీప్తులు పైకి ఎగసినవి. పొగలు పైకి లేచినవి. అవి దోషరహితములు. ఆకాశమును అంటుచున్నవి.

అట్టి అగ్నిని ఋత్విక్కులు, యజమానులు ప్రజ్వలింపచేయుచున్నారు.

16. అగ్నీ! నీవు బలపుత్రుడవు. జాతవేదివి. గోవులు గల అన్నములకు అధిపతివి. మాకు మహా కీర్తిని కలిగించుము.

17. అగ్నీ! నీవు బహుసైన్యముల వాడవు. దీప్తుడవు. గృహదాతవు. యజ్ఞాగ్రణివి. మంత్రస్తుత్యుడవు. మాకు ధనమును, గృహక్షేత్రాదులను కలిగించుము.

18. అగ్నీ! అహస్సులను, ఉషస్సులను క్షీణింపచేయుము. నీవు దీపించువాడవు. స్వయముగ క్షీణించుము. జ్వాలారూప అగ్నీ! రాక్షసులను భస్మము చేయుము.

19. అగ్నీ! జరారహితుడవగు నిన్ను అచేతనమగు సమిధ ప్రజ్వలింప చేయుచున్నది. మేము చేతనులమై నిన్ను ప్రదీప్తముగా ప్రజ్వలింపచేయుచున్నామని చెప్పనక్కరలేదు కదా! నిన్ను స్తుతించు వారికి అన్నము కలిగించుము.

20. అగ్నీ! నీవు విశుద్ధజ్యోతులకు పాలకుడవు. ఆనందకారకుడవు. పాపక్షయకర్తవు. విశ్వపాలకుడవు. హవ్యవాహనుడవు. ఋక్కులతో కూడిన హవిస్సులతో నిన్ను అంతటను ఆహ్వానించుచున్నారు. నిన్ను స్తుతించు వారికి అన్నము కలిగించుము.

21. అగ్నీ! నీవు ఆహ్లాదకారకుడవు. నోటినిండ నేయి కలవాడవు. బలాధిపతివి. మంత్రయుక్త యజ్ఞములందు ఫలములు కలిగించుము. ఇషగం స్తోతృభ్య ఆభర - నిన్ను స్తుతించువారికి అన్నము కలిగించుము.

22. అగ్నీ! నీవు మనసును తాకువాడవు. మంగళ స్వరూపుడవు. నిన్ను స్తోత్రసమూహము చేత యజ్ఞమును

వలెను, అశ్వమును వలెను సమృద్ధుని చేయుచున్నాము.

23. అగ్నీ! తదుపరి భద్రము, దక్షము, సాధువు, ఋతము, బృహత్తము - అగు యజ్ఞమునకు సారధ్యము వహించినావు.

24. అగ్నీ! ఈనాటి యజ్ఞమున మేము నిన్ను మంత్రరూపమున స్తుతించుచున్నాము. హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. నీ జ్వాలలు ఉరుముల వలె ధ్వనించుచున్నవి.

25. అగ్నీ! సమస్త సైన్యసమేతుడవై సుమనస్కుడవై మా అర్చనలను అందుకొనుము. ఆకాశము నందలి ఆదిత్యునివలె మాకు దగ్గరివాడవు అగుము.

26. ధనప్రదుడు, బలసూనుడు, విద్వాంసునివలె పుట్టిన దానినెల్ల ఎరిగినవాడునగు అగ్నిని హోతగా ధ్యానించుచున్నాను. దేవతలను చేరనున్న అతని మహాజ్వాలలచే అగ్ని యజ్ఞ నిర్వాహకుడు అగుచున్నాడు. పరిశుద్ధదీప్తి కలదియు, యాగార్హ్యమును అగు ఆజ్యముచే అగ్ని ఎంతో ప్రకాశించుచున్నాడు!

27. అగ్నీ! నీవు మాకు దగ్గరివాడవు అగుము. రక్షకుడవగుము. శుభప్రదుడవగుము. నిత్యము మా ఇంటియందు వసించుము.

28. అగ్నీ! నీవు పరిశుద్ధుడవు. దీప్తుడవు. మేము నీకు మిత్రులము. మాకు నిశ్చయసుఖములు కలిగించుమని నిన్ను చేరుకొనుచున్నాము.

29. అగ్నీ! నీవు ధనవంతుడవు. వసురుద్రాదులు నీ మాటను కాదనజాలరు. నీవు మా వద్దకు విచ్చేయుము. మాకు దీప్తివంతమగు ధనమును ప్రసాదించుము.

అయిదవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నీవు ఇంద్రాగ్ని సంబంధివి. **త్వా** = నిన్ను **యునజ్మి** = చేర్చుచున్నాను - **వారితో. ఆయురాభ్యాం త్వా యునజ్మి. తేజసా త్వా యునజ్మి. వర్చసా త్వా యునజ్మి. ఉక్థేభిః త్వా యునజ్మి. స్తోమేభిః త్వా యునజ్మి. ఛందోభిః త్వా యునజ్మి.**

నాకు ధనపుష్టి కలుగుటకును, నా వారిలో ప్రాముఖ్యత కలుగుటకును, నీకు నాతో ఉన్నసంబంధము కారణముగ నిన్ను ఇచట చేర్చుచున్నాను.

2. కృత్తికలకు అమ్బ, దుల, నితత్ని, అభ్రయన్తి, మేఘయన్తి, వర్షయంతి అను పేర్లు కలవు. ఇష్టకా! నీవు అట్టి కృత్తికా స్వరూపవు. ప్రజాపతి ప్రేరణ కలిగించిన మనసుచే నిన్ను ఉపధానము చేయుచున్నాను.

3. ఇష్టకా! ఈ పృథివి అన్నపూర్ణ, జలపూర్ణ. ఈ భూమిమీద అగ్నియు, మానవులును నీకు రక్షకులు అగుచున్నారు. పృథివీ రూపమగు నిన్ను ఆశ్రయించుచున్నాను. నీవు నాకు గృహస్థానము, కవచస్థానము అగుదువుగాక.

4. ఇష్టకా! అంతరిక్షము దివిని మించినది. మహామహులు ఉన్నట్టిది. ఈ అంతరిక్షమున మరుత్తులు, వాయువు నీకు రక్షకులు అగుచున్నారు. **"తామహం ప్రసద్యే సామే శర్మచ వర్మచాస్తు"** అట్టి నిన్ను ఆశ్రయించుచున్నాను. నాకు గృహస్థానము, కవచస్థానము అగుదువుగాక.

5. ఇష్టకా! ద్యులోకము అమృతమయము. అపరాజిత. ద్యులోకమునందు ఆదిత్యులు, సూర్యులు నీకు రక్షకులు అగుచున్నారు. తామహం ప్రపద్యే సామే శర్మచ వర్మచాస్తు.

ఆరవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! త్వా జ్యోతిష్మతీ = నీవు జ్యోతిష్మతివి. బృహస్పతిః విశ్వస్మై = బృహస్పతి జగములందలి జీవుల ప్రాణాయ, అపానాయ పృథివ్యాః పృష్ఠే = భూమిమీద స్థాపించునుగాక. విశ్వమ్ = గొప్ప, జ్యోతిః = జ్యోతిని, యచ్ఛ = నియంత్రించుము. తే అగ్నిః అధిపతిః

2. విశ్వకర్మా త్వా సాదయత్వన్తరిక్షస్య పృష్ఠే జ్యోతిష్మతీం విశ్వస్మై ప్రాణాయాపానాయ విశ్వం జ్యోతిర్యచ్ఛ వాయుస్తే అధిపతిః

3. ప్రజాపతి స్త్వా సాదయతు దివః పృష్ఠే జ్యోతిష్మతీం విశ్వస్మై ప్రాణాయాపానాయ విశ్వం జ్యోతి ర్యచ్ఛ పరమేష్ఠీ త్కేధిపతిః

4. ఇష్టకా! నీవు తూర్పుగాలిని ఇచ్చుదానవు అగుచున్నావు. మేఘమును ఇచ్చుదానవు అగుచున్నావు. మెరుపును ఇచ్చుదానవు అగుచున్నావు. ఉరుమును ఇచ్చుదానవు అగుచున్నావు. వర్షమును ఇచ్చుదానవు అగుచున్నావు.

5. ఇష్టకా! త్వం = నీవు, అగ్నేః యానీ = అగ్నిని అందించుదానవు, అసి = అగుచున్నావు. ఇష్టకే! త్వం = నీవు, దేవానామ్ = దేవతలకు, అగ్నేయానీ అసి.

6. వాయోర్యానసి దేవానాం వాయోయాన్యసి

7. అంతరిక్షస్య యాన్యసి దేవానా మన్తరిక్షయాన్యసి.

8. ఇష్టకా! నీవు అంతరిక్షస్వరూపవు. అంతరిక్షప్రీతి కొరకు నిన్ను ఉపధానము చేయుచున్నాను.

9. ఇష్టకా! సలిలాయ త్వా ఉపదధామి. సర్జీకమను జలముకొరకు త్వా ఉపదధామి - సతీకమను జలము కొరకు త్వా ఉపదధామి. వివస్వతే త్వా ఉపదధామి. దివః జ్యోతిషే త్వా ఉపదధామి. ఆదిత్యేభ్యః త్వా ఉపదధామి.

10. ఇష్టకా! ఋక్కుల కొరకు త్వా ఉపదధామి. ఆదిత్య ప్రకాశము కొరకు త్వా ఉపదధామి. అగ్ని దీప్తి కొరకు త్వా ఉపదధామి. నక్షత్ర ప్రకాశము కొరకు త్వా ఉపదధామి.

11. ఇష్టకా! నీవు యశస్సు కలిగించుదానవు. నేను నిన్ను నీ అభిమాన ఋషితోను, నిన్ను ప్రతిపాదించు మంత్రముతోను, నీ అభిమాన దేవతతోను - నా కీర్తికొరకు - పూర్వము అంగిరసులు స్థాపించినట్లు - స్థాపించుచున్నాను.

ఇష్టకా! నీవు తేజస్సు నిచ్చుదానవు. త్వా తేజసి తేన ఋషిణా, తేన బ్రహ్మణా, తయో దేవతయా, అంగిరస్వత్ సాదయామి.

ఇష్టకా! నీవు క్షీరములొసగుదానవు. త్వాక్షీరాయ, తేన ఋషిణా, తేన బ్రహ్మణా, తయో దేవతయా, అంగిరస్వత్ సాదయామి.

ఇష్టకా! నీవు వర్చస్సు కలిగించుదానవు. త్వావర్చసి, తేన ఋషిణా, తేన బ్రహ్మణా, తయో దేవతయా, అంగిరస్వత్ సాదయామి.

ఇష్టకా! నీవు ధనము నొసగుదానవు. త్వాద్రవిణే, తేన ఋషిణా, తేన బ్రహ్మణా, తయో దేవతయా, అంగిరస్వత్ సాదయామి.

ధ్రువాసీద - స్థిరముగా ఆసీనవగుము.

ఏడవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! నీవు ఎంతో పెంచుదానవు, గౌరవము కలిగించుదానవు, తూర్పుదిక్కువు, పై దిక్కువు అగుచున్నావు. అంతరిక్షమునందు ఉండునట్టి నీవు అంతరిక్షమున నిలువుము.

2. ఇష్టకా! నీవు ఉదకములందున్న అగ్ని, డేగ యందున్న అగ్ని, గద్దయందున్న అగ్ని, గరుడ మందున్న అగ్ని స్వరూపవు అగుచున్నావు. నీవే స్వర్గమందున్న అగ్ని స్వరూపము అగుచున్నావు.

3. ఇష్టకా! త్వా పృథివ్యాః ద్రవిణే = ధనమునందు, సాదయామి. త్వా, అన్తరిక్షస్య ద్రవిణే సాదయామి. త్వా దివః ద్రవిణే సాదయామి. త్వా దిశాం ద్రవిణే సాదయామి. ధనము నొసంగునట్టి నిన్ను ద్రవిణే సాదయామి.

4. ఇష్టకా! మే ప్రాణం పాహి. మే అపానం పాహి. మే వ్యానం పాహి. మే ఆయుః పాహి. మే విశ్వాయుః పాహి. మే సర్వాయుః పాహి.

5. అగ్నీ! నీకు 'హృత్' అను గొప్ప పేరు గలదు. ఆ పేరుతో నా వద్దకు రమ్ము. ఈ కర్మను మనము ఉభయులము కలిసి చేయుచున్నాము. నీవు అయిదు చితుల అన్ని స్థానములందు ఉండుము.

6. ఇష్టకా! నీవు వసంత స్వరూపవు, గ్రీష్మ స్వరూపవు, వర్ష స్వరూపవు. శరత్తు స్వరూపవు, హేమంత స్వరూపవు, శిశిర స్వరూపవు అగుచున్నావు. సంవత్సర స్వరూపవు అగుచున్నావు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. ఇష్టకా! అగ్నితో కూడిన లోకములను పాలించు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. సూర్యునితో కూడిన స్వరాట్ ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. యజ్ఞముతో కూడిన శచీపతి రూపము అగుచున్నావు. వర్షించు స్వభావముగల త్వష్ట రూప ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. పాక యజ్ఞముతో కూడిన ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. క్రోధముతో కూడి వృత్రుని చంపిన ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు.

ఇష్టకా! స్నేహము నిండిన దేహము గల ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. అన్నము నిండిన గృహ రూపుడగు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. భూమితో కూడి ధనములు దానము చేయు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. మంత్రయుక్త అన్నమును ఆరగించు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. హవిస్సుల కారణముగ సమృద్ధుడగు ఇంద్రుని స్వరూపము అగుచున్నావు. సామ గానములచే శరీరమును పాలించు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. విరాజఛందస్సుతో ప్రకాశించు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. ఋత్విజులందు బ్రహ్మతోడి, సోమ పాన కర్తయగు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు.

ఇష్టకా! గోవులతో యజ్ఞమును ధరించిన ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. క్షాత్రముతో మానవులను ధరించు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. అశ్వము, రథము వజ్రము గల ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. ఋతువులతో కూడిన ప్రభువగు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. తపస్సుతో కూడి ఎంతటి వానికి లొంగని ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు. ద్వాదశమూర్తుల సూర్యుడగు ఇంద్ర స్వరూపము అగుచున్నావు.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. మనసు చేత అన్నహేతువగు యజ్ఞమును సంకల్పించువాడు ప్రజాపతి అగుచున్నాడు. ఇష్టకే, త్వం = నీవు, తద్రూపా అసి = అతని రూపము అగుచున్నావు. దీక్ష యందున్న వాడు ధాతయగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. యజ్ఞ భిక్షయందున్నవాడు సవిత అగుచున్నాడు. ఇష్టకే! త్వం తద్రూపా అసి. సోమక్రయణి యందున్నవాడు పూష యగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. బట్టలో సోమమును మూటగట్టు ఉపసిద్ధుడు వరుణుడు అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి క్రీయమాణము ఇంద్రుడు అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. యజమాని రొమ్మున ఉంచునట్టు ఆసాదితము విష్ణువు అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. బండి మీద యజ్ఞమునకు తీసికొని పోబడు ప్రోహ్యమానము అగ్ని అగుచున్నాడు. ఇష్టకే! త్వం తద్రూపాసి యజ్ఞశాలకు వచ్చిన "ఆగతము" ఆహవనీయాగ్ని అగుచున్నాడు. ఇష్టకే! త్వం తద్రూపాసి. యజ్ఞశాల నుండి అగ్నీధ్రమునకు చేర్చిన "ప్రణీయమానము" ప్రజాపతి అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. అగ్నీధ్రము నందలి సోమము అగ్ని అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపాసి. అగ్నీధ్రము నుండి హవిర్ధానమునకు చేరిన సోమము బృహస్పతి అగుచున్నాడు. 'ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. హవిర్ధానమునకు చేరిన సోమము ఇంద్రుడు అగుచున్నాడు. ఇష్టకే! త్వం తద్రూపా అసి. అసంది యందు స్థాపించిన సోమము అదితి అగుచున్నది. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. బండి నుంచి రాతి మీదకు చేర్చిన "ఉపావహ్రియమాణ" సోమము విష్ణువు అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. వసతీ నదీ జలముచే తడుపబడిన 'ఉప్తోత' మను సోమము అథర్వర్షి అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. పొడి చేయబడిన 'అభిషుత' సోమము యముడు అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. ఆధూయమానము ఆదిత్యుడు అగుచున్నాడు. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. పూతంవాయుః. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. క్షీరశ్రీః మిత్రః ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. సక్తుశ్రీః మన్థీ. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి.వైశ్వ దేవ ఉన్నతః ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. రుద్ర ఆహుతో. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. వాయురా వృత్తః ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. నృచక్షాః ప్రతి ఖ్యాతో. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. భక్ష ఆగతః ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. పితౄణాం నరాశంసః ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. అసురాత్తః సిన్ధుః. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. అవగతః సముద్రః ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. సలిలః ప్రప్లుతః ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి. సువరుదృచంగతః. ఇష్టకే త్వం తద్రూపా అసి.

పదవ అనువాకము

1. కృత్తికలు ఒక నక్షత్రము. దానికి అగ్ని దేవత. హే కృత్తికాః! మీరు అగ్నేః ప్రజాపతేః ధాతుః, సోమునికి దీప్తులుగా ఉంటున్నారు. ఇష్టకే! ఋక్కు కొరకు త్వా ఉపదధామి. కాంతి కొరకు త్వా ఉపదధామి. అగ్ని దీప్తి కొరకు త్వా ఉపదధామి. సూర్య దీప్తి కొరకు త్వా ఉపదధామి. చంద్ర దీప్తి కొరకు త్వా ఉపదధామి.

2. రోహిణీ నక్షత్రం. ప్రజాపతిర్దేవతా. మృగశీర్ష నక్షత్రగ్ం. సోమోదేవతా. ఆర్ద్రా నక్షత్రగ్ం. రుద్రో దేవతా. పునర్వసూ నక్షత్రం. అదితి ర్దేవతా. పుష్యమి నక్షత్రం. బృహస్పతిర్దేవతా. ఆశ్రేషా నక్షత్రం. సర్పా దేవతాః. మఘా

నక్షత్రం. పితరో దేవతాః. ఫల్గుణీ నక్షత్రం. ఆర్యమా దేవతా. ఫల్గునీ (ఉత్తర.) నక్షత్రం. భగో దేవతా. హస్తో నక్షత్రగ్ం. సవితా దేవతా. చిత్రా నక్షత్రం. ఇన్ద్రో దేవతా. స్వాతీ నక్షత్రం. వాయుర్దేవతా. విశాఖే నక్షత్రం. ఇన్ద్రాగ్నీ దేవతా. అనూరాధా నక్షత్రం. మిత్రో దేవతా. రోహిణీ నక్షత్రం. ఇన్ద్రో దేవతా. విచృతౌ (మూల.) నక్షత్రం. పితరో దేవతా. ఆషాఢా నక్షత్రం. ఆపో దేవతా. ఆషాఢా (ఉత్తర.) నక్షత్రం. విశ్వేదేవాదేవతా. శ్రోణా (శ్రవణ.) నక్షత్రం. విష్ణుర్దేవతా. శ్రవిష్ఠా (ధనిష్ఠా.) నక్షత్రం. వసవః దేవతా. శతభిషం నక్షత్రం. ఇన్ద్రో దేవతా. పోష్ఠ పదా (పూర్వాభాద్ర.) నక్షత్రం. అజ ఏకపాద్దేవతా. పోష్ఠ పదా (ఉత్తరాభాద్ర.) నక్షత్రం. ఆహిర్బుధ్నియో దేవతా. రేవతీ నక్షత్రం. పూషా దేవతా. అశ్వయుజౌ (అశ్విని.) నక్షత్రం. అశ్వినౌ దేవతా. భరణీ నక్షత్రం. యమో దేవతా.

3. పూర్ణ మాస నామక ఇష్టకను అన్ని నక్షత్ర ఇష్టకలకు చివరన తూర్పున ఉపధానము చేయవలెను. అమావాస్య నామక ఇష్టకను అన్ని నక్షత్ర ఇష్టకలకు చివరన పడమటి దిక్కున ఉపధానము చేయవలెను.

పదకొండవ అనువాకము

1. చైత్ర, వైశాఖ మాసములు వసంత ఋతువు.

2. జ్యేష్ఠ, ఆషాఢ మాసములు గ్రీష్మర్తువు.

3. శ్రావణ, భాద్రపద మాసములు వర్షర్తువు.

4. ఆశ్వయుజ, కార్తీక మాసములు శరదృతువు.

5. మార్గశీర్ష, పూష మాసములు హేమంత ఋతువు.

6. మాఘ, ఫాల్గుణ మాసములు శిశిరఋతువు.

7. ఋతు విశేషమా! నీవు అగ్ని యొక్క అంతరమున చేర్చబడుచున్నావు. నా అభ్యుదయమునకు గాను ద్యావా, పృథ్వి, జల, ఓషధులు తమ ధర్మములు నిర్వర్తించునుగాక. ఈ కర్మయందలి అగ్నులు విశేషముగ నెలకొల్పబడునుగాక. ద్యావాపృథ్వుల మధ్య నున్న అగ్నులు శిశిర ఋతువు నందు చేరి దేవతలు ఇంద్రుని సేవించిన రీతి సేవించునుగాక.

ఇష్టకా! అట్టి నిన్ను ఉపదధామి.

8. ఇష్టకా! నీవు అగ్ని, చంద్ర, సూర్యులను నియంత్రించు దానవు. వారికి ప్రకాశ కారణము అగుచున్నావు.

9. ఇష్టకా! నీవు పితరుల, యముని, ఇంద్రుని ఉగ్ర బలమును, భయంకర శక్తి స్వరూపము అగుచున్నావు.

10. ఇష్టకా! నీవు సవితృ దేవుని, మరుత్తుల, వరుణుని స్థిరత్వము అగుచున్నావు. విస్తీర్ణ శక్తి స్వరూపము అగుచున్నావు.

11. ఇష్టకా! నీవు మిత్రా వరుణుల యొక్కయు, మిత్ర దేవుని యొక్కయు, ధాత యొక్కయు ధారణ శక్తివి అగుచున్నావు. ధరిత్రివి అగుచున్నావు.

12. ఇష్టకా! నీవు వసూనామ్. రుద్రాణామ్, ఆదిత్యానామ్ తూర్పునందున్న శక్తివి, పడమటి యందున్న శక్తివి అగుచున్నావు.

13. ఇష్టకా! ఆయా దేవతలు నీకు అధిపతులు అగుచున్నారు. తేభ్యః నమః వారు మాకు సుఖములు కలిగింతురుగాక. మేము ఎవరిని ద్వేషించుచున్నామో, మమ్ము ఎవరు ద్వేషించుచున్నారో వారలను ఆ దేవతల నోళ్లలో పడవేయుచున్నాను.

14. ఇష్టకా! నీవు తూర్పు దిక్కున వేల ఇటుకలంత, దక్షిణమున వేల ఇటుకలంత, పడమట వేల ఇటుకలంత, ఉత్తరమున వేల ఇటుకలంత, పై దిక్కున వేల ఇటుకలంత ప్రమాణము కలదానవు అగుచున్నావు. వేల ఫలములు కలుగుటకు నిన్ను ప్రోక్షించుచున్నాను.

15. అగ్నీ! ఈ ఇష్టకలు వాకు ధేనువుల వలె ప్రీతికారకములు అగునుగాక.

అగ్నీ! ఇవి ఒకట్లు, వందల, వేలు, ఆయుతములు, నియుతములు, ప్రయుతములు, అర్బుదములు, న్యర్బుదములు, సముద్రములు, మధ్యములు, అంతములు, పరార్ధ సంఖ్యాక ఇష్టకలై ధేనువుల వలె నాకు ప్రీతికారకములు అగునుగాక.

(సంఖ్య అంతము వరకు పదివేల కోట్లకు చేరినది. పరార్ధము నూరు వేల కోట్లు కావచ్చును.)

ఇష్టకలారా! మీరు అరువది కండి. వేయుకండి. ఆయుతము - పదివేలు కండి. క్షీణించకండి. యజ్ఞమున ఉండండి. యజ్ఞమును వర్ధిల్ల చేయండి. ఆజ్యమును, మధువును ప్రవహింపచేయండి. మీరు బలవంతులు అన్నవంతులు కండి.

అగ్నీ! ఈ ఇష్టకలు ప్రకాశవంతములగు నా కోర్కెలును తీర్చునుగాక. స్వర్గమునందును, ఇంద్ర లోకమునందును నాకు ధేనువుల వలె ప్రీతి కారకములు అగునుగాక.

పన్నెండవ అనువాకము

1. దిక్కులతో ఎంతో ప్రకాశించునది ప్రొద్దు పొడుచు తూర్పు దిక్కు. ఆ దిక్కు మాకు ధనాదికములను ఇచ్చి రక్షించును గాక. చైత్రము కన్న వైశాఖము మమ్ము కాపాడును గాక. దుఃఖము కలుగచేయు శత్రువు నుండి అగ్ని దేవత మా బలమును, మమ్ము రక్షించునుగాత.

2. రథంతర సామభిః అస్మాన్ పాతు - మమ్ము రక్షించునుగాక. ఛన్దసాం విశ్వరూపా గాయత్రీ అస్మాన్ పాతు. త్రివృత్ స్తోమము ఆహ్నములతో కూడి మమ్ము పాలించును గాక. సముద్రపు గాలి మా బలమును రక్షించునుగాత.

3. దిక్కులందు దక్షిణము ఉగ్రము. అది పాపముల నభిభవించును. మృతుని యమలోకమునకు చేర్చును. జ్యేష్ఠ, ఆషాఢ మాసములు ఎంతో వేడి గలవి. ఇంద్రా! నీవు దక్షిణ దిశకును, జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసములకును అధిపతివి. కావున మమ్ము దక్షిణ దిశ నుండి, జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసముల అతి వేడి నుండియు రక్షింపుము. జగదేక బలమును మాకు కలిగించుము.

4. 'బృహత్' సామము బలము కలిగించునది. మగటిమమును పెంచునది. ఆ సామము త్రిష్టుప్ ఛందస్సుతో కలసి మమ్ము రక్షించునుగాత.

ఇంద్రా! పంచదశస్తోమము, సాగర వాయుయుక్తుడై భూత భవిష్యత్తుల మధ్యనున్న నన్ను రక్షింపుము.

5. దిశలందు పశ్చిమము యశస్విని. యశస్వతి. స్వర్గమే నివాసముగా గలది. అట్టి పశ్చిమ దిశ మమ్ము రక్షించును గాక.

విశ్వేదేవతలారా! వర్షర్తువునందును, పశ్చిమ దిశయందును మమ్ము రక్షించండి. నా శక్తి శత్రువునకు అసాధ్యమగునుగాత. నా బలమును ఎవరును మించకుందురు గాక. నా బలము వేల స్థానములు కలది అగును గాక.

6. మేము వైరూప సామమును ఆశ్రయించినాము. అందువలన ఈ కర్మయందు ఆశించిన ఫలితములు పొందగలుగుచున్నాము. జగతీ ఛందస్సు అనుగ్రహమున ఇతడు ప్రజలకు ప్రభువు అగుచున్నాడు.

విశ్వేదేవతలారా మీ అనుగ్రహము వలన సప్తదశ స్తోమపు అనుగ్రహము వలన మా బలము తేజోయుతము, సలిల వాత అనుగ్రహము, కలదియు శత్రువును ధిక్కరించునదియు అగును గాక.

7. దిశలందు ఉత్తర దిశ కోరికలు ఫలింపచేయునది, అర్చించ దగినది అగుచున్నది. ఉత్తర దిశ మా క్షాత్రమును వర్ధిల్ల చేసినది. మా బలము బహు మిత్రవంతము అగునుగాక.

మిత్రావరుణులారా! మీరు శరదృతువు యొక్క అహస్సులను ఎరింగినవారు. మీరు ఈ దేశమునకు మహా సుఖములు ప్రసాదించండి.

8. వైరాజ సామము నా బుద్ధిని అధిష్టించునుగాత. అనుష్టుప్ ఛందస్సు నాకు శక్తిని, శత్రు తిరస్కార సామర్ధ్యమును కలిగించునుగాక.

మిత్రావరుణులారా! ఈ క్షాత్రమును బహు మిత్రయుక్తముగను, సుక్షేత్రముల నిచ్చునదిగను, ఆధిపత్యము కలిగించునదిగను చేసి దానిని రక్షించండి.

9. దిశలందు ఊర్ధ్వ దిశ సామ్రాట్టు. సామములతో కూడినది. శక్తియుక్త, ఊర్ధ్వ దిశ మమ్ము పోషించును గాక. విశిష్ట హేమంతము మమ్ము పాలించును గాత. రక్షించు వాయువులు గల జగతీ ఛందస్సును, శాక్వర సామమును ఘృతాహుతి యుక్తమగు మా ఈ యజ్ఞమును రక్షించును గాక.

10. దిశలకు దేవి స్వర్గము నిచ్చునది. మాకు కామధేనువు వంటిది. పాడితో కూడినది. ఆజ్యము కలది.

బృహస్పతీ! నీవు మమ్ము ఎదుట రక్షించుము. వెనుక రక్షించుము. ఇతరులను ఆదేశించదగిన వాక్కును కలిగించుము.

11. దిశలందు ఊర్ధ్వ దశ ప్రీతికారకము. ఓషధులను పెంచునది. ఊర్ధ్వ దిశ మాకు సుఖప్రదము అగును గాక. అహస్సులు, వత్సరములతో కూడిన సూర్యుడు మాకు సుఖప్రదుడు అగును గాక. రైవత సామము, అతిచ్ఛందము, ఆ ఋక్కునందలి ఛందస్సు మమ్ము అజాత శత్రువులను చేయునుగాక.

12. ఊర్ధ్వ దిగ్దేవత త్రయస్త్రింశ స్తోమ యుక్త. భూతజాత పోషక. వివస్వన్నామక వాయు యుత. ఆ దేవి మాకు హితము కూర్చును గాక.

సవితృ దేవా! ఈ ఊర్ధ్వ దిశ మాకు క్షీరవతియు, ఘృతవతియు అగును గాత. మాకు ఆధిపత్యము కలిగించునదియు, ప్రీతి హేతువును అగును గాత.

13. దిశలందు స్థిరము, సమానమవు దిక్కునకు విష్ణువు పాలకుడు. అది శాంత స్వరూప. బలముల నియంత. మనసున అర్చించదగినది. ఆ దిశ, బృహస్పతి, మాతరిశ్వ వాయువు, చలింపచేయువాయువు ఇవన్నియు మాకు హితమును ఉపదేశింతురు గాత.

14. అదితి ద్యులోకమునకు ఆధార భూత పృథ్విని భరించునది. జగత్తును శాసించునది. విష్ణువు అధిపతిగా గలది. జగత్తును వ్యాపించి ఉండునది. అన్నము కలిగించునది. శోభనైశ్వర్య సహిత. మేము ఆ అఖండనీయ అదితి ఒడిలో ఉన్నాము. ఆమె మాకు సుఖప్రద అగును గాక.

15. "వైశ్వానరోనఊత్యా" పురోనువాక్య. 'వృష్ణోదివి' యాజ్య.

16. "అనునోద్యానుమతిః" పురోనువాక్య. "అన్విదనుమతే త్వమ్" యాజ్య.

17. "కయానశ్చిత్ర ఆభువత్" పురోనువాక్య, "కో ఆద్యయుంక్తే" యాజ్య.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
నాలుగవ కాండము నందలి నాలుగవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

సమహం ప్రజయా సం మయాప్రజా ।
సమహగం రాయస్పోషేణ సం మయా రాయస్పోషః ॥

అయిదవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

ఇది శతరుద్రీయము. దీనిని నమకము అందురు.

1. రుద్రదేవా! నీ కోపమునకు నమస్సు. నీ బాణమునకు నమస్సు. నీ ధనస్సుకు నమస్సు. నీ బాహువులకు నమస్సు.

2. రుద్రదేవా! నీ బాణములు శివతమములు అయినవి. నీ ధనువు శాంతియుతమైనది. నీ శరములు శాంతములైనవి. శాంతమగు బాణముల చేతను, శాంతమగు ధనువు చేతను, శాంతములగు బాణముల చేతను మమ్ము సుఖపెట్టుము.

3. రుద్రదేవా! నీ తనువు శివము. అహింసము. పాపములను వెల్లడి కానివ్వనిది. శాంతమయమగు ఆ తనువుచే మమ్ము కటాక్షించుము. ప్రకాశము కలిగించుము.

4. కైలాసవాసా! నీ చేత బాణము పట్టినావు కదా! ఆ హస్తము మా విషయమున శాంతము అగును గాక. మానవులను, అన్య ప్రాణులను హింసించకుము.

5. గిరీశా! నిన్ను మంగళకర స్తుతి రూప వచనములచే ప్రార్థించుచున్నాను. మమ్ము, సమస్త ప్రాణిజాలమును రోగరహితులను, మంచి మనసుకల వారిని చేయుము.

6. రుద్రుడు దేవతలందు ముఖ్యుడు. దేవతలను పాలించువాడు. అధివక్త. సమస్త క్రూర జంతువులను, రాక్షసులను నాశము చేయువాడు. భిషక్కు. ఆ దేవుడు నన్ను గురించి పలికినంతనే నేను సర్వాధిక్యుడను అగుచున్నాను.

7. ఈ రుద్రుడు ఆదిత్యుడు అగును. అతడు ఉదయమున తామ్ర వర్ణుడు. తదుపరి అరుణ వర్ణుడు. పిమ్మట బభ్రువర్ణుడై మంగళ స్వరూపుడు అగుచున్నాడు. ఏ రుద్రులు భూమి యందంతటను, దిశలన్నింటను తమ వేనవేల క్రోధ కిరణములతో ప్రజ్వరిల్లుచున్నారో వానిని భక్తి పూర్వక నమస్కారములచే శాంతింపచేయుచున్నాము.

8. ఇతడు నీలగ్రీవుడు. విలోహితుడు. ఆదిత్య మండల వర్తియై ఉన్నాడు. అట్టి రుద్రుని గోపాలురు దర్శించుచున్నారు. నీటి కడవలు గల అతివలు దర్శించుచున్నారు. సర్వ ప్రాణులు దర్శించుచున్నవి. ఆ విధముగా అందరిచే దర్శించబడు రుద్రుడు మమ్ము సుఖవంతులను చేయునుగాత.

9. నీలగ్రీవునకు, ఇంద్ర స్వరూపునకు, పర్జన్య మూర్తికి నమస్కరించు చున్నాను. రుద్రుని భృత్యులందరకు నమస్కరించుచున్నాను.

10. భగవాన్! నీ చేతి యందున్న ధనువు యొక్క రెండు కొనల అల్లె త్రాళ్లను విప్పుము. నీ చేతి యందలి అమ్ములను విడువుము.

11. శివస్వామీ! నీవు సహస్రాక్షుడవు. దేవా! నీ ధనువుయొక్క అల్లె త్రాటివి విప్పుము. నీ బాణముల లోహాగ్రములను విశీర్యము చేయుము. మమ్ము అనుగ్రహించుము. శాంతమూర్తివి అగుము.

12. కపర్ది యొక్క ధనస్సునకు అల్లెత్రాడు లేకుండును గాక. అతని శరధి యందలి బాణములు లోహాగ్రాములు కాకుండును గాక. అతని బాణములు బాధింపనశక్యములగునుగాక. అతని అమ్ముల పొది అతిసమర్ధము కాకుండును గాక.

13. రుద్రదేవా! నీవు ఎన్నో కోరికలు తీర్చగలవాడవు. నీ చేతియందు ఖడ్గాది ఆయుధములు ఉన్నవి. ధనుస్సు ఉన్నది. అవి నిరుపద్రవములు అగును గాత. అట్టి నిరుప్రదవ ఆయుధములతో మమ్ము ఎల్లెడల పాలించుము. పోషించుము.

14. నీలకంధరా! లక్ష్యమును భేదించగలట్టి, ఎక్కు పెట్టని నీ ఆయుధమునకు నమః. నీ ఉభయబాహువులందున్న ధనువునకు నమః

15. రుద్రదేవా! గురి పెట్ట బడిన నీ బాణము లోకమున ఎచటను మాకు తాకకుండును గాక. నీ యొక్క అమ్ముల పొదిని మాకు దూరముగా ఉంచుము.

రెండవ అనువాకము

1. నమో హిరణ్య బాహవే సేనాన్యే. దిశాం చ పతయే నమః

2. నమో వృక్షేభ్యో హరికేశేభ్యః. పశూనాం పతయే నమః

3. నమః సస్పింజరాయ - లేత గడ్డి రంగు వానికి. త్విషీమతే పథీనాం - దీప్తిమంతునకు - నమః

4. నమో బభ్లుశాయ - ఎద్దు మీద ఉండువానికి, వివ్యాధినే - శత్రువును బాగా వేధించు వానికి - అన్నానాం పతయే నమః.

5. నమో హరికేశాయోపవీతినే. పుష్టానాం పతయే నమః.

6. నమో భవస్య హేత్యై - పాపముల పాలిటి ఆయుధమైన వానికి - జగతాం పతయే నమః

7. నమో రుద్రాయాతతావినే - గొప్ప ధనుస్సుచే రక్షించునట్టి వానికి. క్షేత్రాణాం పతయే నమః.

8. నమః సూతాయాహన్త్యాయ - సారధియు, వధించనలవి కాని వానికి. వనానాం పతయే నమః.

9. నమః రోహితాయ స్థపతయే - లోహిత వర్ణ రుద్రునకు, వృక్షాణాం పతయే నమః.

10. నమో మన్త్రిణే వాణిజాయ. మంత్రా లోచన పరునకు, వాణిజ్య స్వామికి, కక్షాణాం - పొదల యొక్క - పతయే నమః.

11. నమో భువన్తయే - భూమికి పెంచువానికి వారి వస్కృతాయ - ధనముల కర్తకు. ఓషధీనాం పతయే నమః.

12. నమ ఉచ్చైర్ఘో షాయాక్రన్దయతే. పత్తీనామ్. కాల్బలముల - పతయే నమః.

13. నమః కృత్స్న వీతాయ - సేవలచే చుట్టబడిన వానికి, ధావతే - పారి పోవు వారిని వెంబడించు వానికి,

సత్వనాం - సాత్వికుల, పతయే నమః.

మూడవ అనువాకము

1. నమః సహమానాయ - శత్రువులను అభిభవించు వానికి, నివ్యాధిన - విరోధులను బాధించువానికి. అవ్యాధినీనామ్ - శూరసేనకు, పతయే నమః.

2. నమః కకుభాయ - శిఖర ప్రాయమునకు, విహఙ్గిణే- ఖడ్గ హస్తునకు, స్తేనానామ్ - గుప్తా చోరులకు, పతయే నమః.

3. నమో నిషఙ్గి, ఇషుధిమతే - వీపున అమ్ముల పొది గలవానికి. తస్కరాణాం - ప్రకట చోరులకు, పతయే నమః.

4. నమోవఞ్చతే పరివఞ్చతే - వంచన, పరివంచన చేయువానికి, స్తాయునాం - దొంగల, పతయే నమః.

5. నమోనిచేరవే పరిచరాయ. అరణ్యానాం పతయే నమః.

6. నమః సృకావిభ్యో - వజ్ర రక్షణ కలవానికి, జిఘాగం సద్భ్యో - ప్రాణులను వధించు వానికి. ముష్ణతాం పతయే నమః.

7. నమ్కో సిమద్భ్యో నక్తంచరద్భ్యః. పృకృన్తానాం పతయేనమః.

8. నమ ఉష్ణీషిణే గిరిచరాయ. కులుఞ్చానాం పతయే నమః.

9. నమః ఇషు మద్భ్యో ధన్వాదిభ్యశ్చ వో - మీకు నమః.

10. నమ ఆతన్వానేభ్యః - ధనస్సును లాగువారును, ప్రతి దధానేభయశ్చ - బాణము సంధించువారలగు వో నమః.

11. నమ ఆయుచ్ఛద్భ్యో - అల్లెత్రాటిని లాగువారలు, విస్తదభ్యశ్చ - సంధించి విడుచువారలగు, వోనమః.

12. నమ్కోస్యద్భ్యో - బాణమును లక్ష్యము చేరునట్లు చేయువారలగు, విద్యభృశ్చ - లక్ష్యమును భేదించు వారలగు వోనమః.

13. నమ ఆసీనేభ్యః - కూర్చున్న వారలు, శయనేభ్యశ్చ వోనమః.

14. నమః స్వపద్భ్యో - నిద్రించువారలగు, జాగ్రద్భ్యశ్చవో నమో.

15. నమస్తిష్ఠద్భ్యో - స్తిరులైన వారలు ధావద్భ్యశ్చ వోనమో.

16. నమః సభాభ్యః. సభాపతిభ్యశ్చ వో నమో

17. నమో అశ్వేభ్యోశ్వపతి భ్య శ్చ వోనమః

నాలుగవ అనువాకము

1. నమ ఆన్యాధినీభ్యో - అంతటను బాధించు స్త్రీలగు. వివిధ్యన్తీభ్యశ్చ - ఎక్కువ బాధించు స్త్రీలగు వోనమః - నీకు నమస్కారము.

2. నమ ఉగణాభ్యః - గణములు గల స్త్రీ దేవతలగు, దృగంహతీభ్యః - ఉగ్ర రూప స్త్రీలగు, వో నమో.

3. నమోగృత్సేభ్యో - విషయలంపటులగు, గృత్సపతి భ్యశ్చ - వారి పాలకులగు వోనమో.

4. నమో వ్రాతేభ్యో - నానా జాతుల వారలగు, వ్రాతపతిభ్యశ్చ - వోనమో.

5. నమో గణేభ్యో గణపతిభ్యశ్చ వోనమో.

6. నమో విరూపేభ్యో - విశ్వ రూపేభ్యశ్చ వో నమో.

7. నమో మహద్భ్యః - క్షుల్ల కేభ్యశ్చ వోనమో.

8. నమో రథిభ్యో - రథే భ్యశ్చ వో నమో.

9. నమో రథేభ్యః - రథపతి భ్యశ్చ వో నమో.

10. నమో సేనాభ్యః - సేనాని భ్యశ్చ వో నమో.

11. నమః క్షత్తృభ్యః - ద్వారపాలకులగు, సంగ్రహీతృభ్యశ్చ - సంగ్రహ స్వరూపులగు వో నమో.

12. నమస్తక్షభ్యో - వడ్రంగులగు, రథకారేభ్యశ్చ వో నమః.

13. నమః కులాలేభ్యః - కుమ్మరి వారలగు, కర్మారేభ్యశ్చ - కమ్మర వారలగు వో నమో.

14. నమః పుఞ్జిష్టేభ్యో - పిట్టలను చంపువారలగు, నిషాదేభ్యశ్చ - చేపలు చంపువారలగు, వో నమో.

15. నమ ఇషు కృద్భ్యో - బాణము చేయువారలగు, ధన్వకృద్భ్యశ్చ - ధనువులు చేయువారలగు, వో నమో.

16. నమో మృగయుభ్యః శ్వనిభ్యశ్చ వో నమో.

17. నమః శ్వభ్యః - కుక్కలగు, శ్వపతిభ్యశ్చ వో నమః

అయిదవ అనువాకము

1. నమోభవాయ చ రుద్రాయ చ నమః. శర్వాయ చ పశుపతయే చ నమో నీలగ్రీవాయచ. శితికణ్ఠాయచ నమః కపర్దినే చ వ్యుప్త కేశాయ చ నమః. సహస్రాక్షాయచ శత ధన్వనేచ నమోగిరిశాయ శిపి విష్టాయ చ. నమో మీఢుష్టమాయ చేషుమతేచ. నమోహ్రస్వాయ చ వామ నాయ చ. నమో బృహతేచ వర్షీయసే చ నమో వృద్ధాయచ సంవృధ్వనేచ నమో అగ్రి యాయ చ ప్రథమాయచ నమ ఆశనే జాబిరాయ చ నమః శీఘ్రియాయ చ శీభ్యాయ చ. నమ ఊర్మ్యాయ చావస్వన్యాయ చ నమః స్రోతస్యాయ చ ద్వీప్యాయచ.

ఆరవ అనువాకము

1. నమో జ్యేష్ఠాయ చ కనిష్టాయ చ. నమః పూర్వజాయ చ నమో మధ్యమాయ చాపగల్భాయ చ. నమో జఘన్యాయ చ బుధ్నియాయ చ. నమః సోభ్యాయ చ ప్రతి సర్వాయచ నమో యామ్యాయచ క్షేమ్యాయ చ. నమ ఉర్వర్యాయాచ ఖల్యాయచ. నమః శ్లోక్యాయ చావసాన్యాయచ. నమో వన్యాయ చ కక్ష్యాయ. నమః శ్రవాయచ ప్రతి శ్రవాయచ నమ ఆశుషేణాయచ్యాౕ శురథాయ చ. నమః శూరాయ చావభిన్దతే చ. నమో వర్మిణేచ వరూథినేచ. నమో బల్మినే చ కవచినే చ నమః శ్రుతాయచ శ్రుతసేనాయ చ.

జ్యేష్ఠాయ = పెద్దవానికి, కనిష్ఠాయ = చిన్నవానికి, పూర్వజాయ = సృష్టికి పూర్వము పుట్టినవానికి, మధ్యమాయ = మధ్యమునకు, అపరజాయ = సృష్టికి తరువాత పుట్టినవానికి, అపగల్భాయ = ఇంద్రియములు ఏర్పడనివానికి, జఘన్యాయ = జఘనమున ఉన్నవానికి, బుధ్నిమాయ = వృక్షాదుల మూలములకు, సోభ్యాయ = నరలోకపువానికి, ప్రతిసర్యాయ = కంకణము కట్టుకున్నవానికి, యమ్యాయ = యమలోకవాసికి, క్షేమ్యాయ = క్షేమము - మోక్షము -

కలిగించువానికి, ఊర్వ్యాయ = పంటలవానికి, ఖల్యాయ = కళ్లముల వానికి, శ్లోకాయ = కీర్తించబడువానికి, అవపాన్యాయ = వేదాంత ప్రతిపాద్యునకు, వన్యాయ = అరణ్యములకు, కక్ష్యాయ = పొదలకు, శబ్దాయ = శబ్దమునకు, ప్రతిశ్రవాయ = ప్రతిధ్వనికి, ఆశుషేణాయ = వేగవంతసేన గలవానికి, ఆశురథాయ = వడిగల రథము గలవానికి, శూరాయ = శూరునకు, అవభిన్దతే = శత్రువును సంహరించువానికి, వర్మిణే = కవచధారికి, వరూథినే = గృహపతికి, బిల్మినే = శిరస్త్రాణధారికి, కవచినే = కవచము గలవానికి, శ్రుతాయ = వేద ప్రసిద్ధునకు, శ్రుతసేనాయ = వేదప్రసిద్ధ సేన గల రుద్రునకు నమోనమః

ఏడవ అనువాకము

1. నమో దున్దుభ్యాయ చ్చాహనన్యాయ చ నమో ధృష్ణవే చ ప్రమృశాయ చ నమో దూతాయ చ ప్రహితాయ చ. నమో నిషఙ్గిణే చేషుధిమతే చ. నమస్తే క్షేషవే చ్చాయుధినే చ. నమః స్వాయుధాయ చ సుధన్వనే చ. నమః సృత్యాయ చ పథ్యాయ చ. నమః కాట్యాయచ నీప్యాయ చ. నమః సూద్యాయచ సరస్యాయచ. నమో నాద్యాయచ వైశన్తాయచ. నమః కుప్యాయ చావట్యాయచ. నమో వర్ష్యాయచ నమో మేఘ్యాయచ విద్యుత్యాయ చ. నమ ఈధ్రియాయచ్చాతప్యాయ చ. నమో వాత్యాయచ రేష్మియాయచ నమో వాస్తవ్యాయచ వాస్తు పాయచ.

దుందుభి గల వానికి, దుందుభిని కొట్టు కర్ర కలవానికి, యుద్ధమునకు వెన్నివ్వని వానికి, పరసైన్య బలజ్ఞాతకు, దూతకు, యజమాని పంపిన వానికి, ఖడ్గ హస్తునకు, అమ్ములపొది కలవానికి, వాడి బాణముల వానికి, బహు ఆయుధముల వానికి, గొప్ప ఆయుధముల వానికి, గొప్ప ధనువు గలవానికి, కాలిబాటల వానికి, రథపుబాటల వానికి, కాలువల నీటికి, జలపాతమునకు, బురదగుంటకు, సరస్సునకు, నదులకు, కుంటలకు, బావినీటికి, చెలమనీటికి, ఊట నీటికి, మబ్బు నీటికి, తటిత్తుకు, శరన్మేఘమునకు, ఎండతోటి వానకు, గాలితోటి వానకు, వడగళ్ళవానకు, గవాశ్వాది ధనమునకు, వాస్తురూపుడగు రుద్రునకు నమోనమః.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. నమః సోమాయచ రుద్రాయచ. నమస్తామ్రా చారుణాయచ. నమః శఙ్గాయచ పశుపతయేచ. నను ఉగ్రాయచ భీమాయచ. నమో అగ్రేవధాయచ దూరే వధాయచ. నమో హన్త్రేచ హనీయసేచ. నమో వృక్షేభ్యో హరికేశేభ్యో సమస్తారాయ. నమః శంభవేచ మయోభవేచ. నమః శంకరాయచ మయస్కరాయచ. నమః శివాయచ శివతరాయచ. నమస్తేర్థ్యాయచ కుల్యాయచ. నమః పార్యాయ చావార్యాయచ. నమః ప్రచరణాయ చోత్తరణాయచ. నమ ఆతార్యాయచ్చాలాద్యాయచ. నమః శష్పాయచ ఫేన్యాయచ. నమః సికత్యాయ చ ప్రవాహ్యాయ.

శఙ్గాయ = సుఖము కలిగించువానికి, అగ్రే వధాయ = ఎదుట వధించువానికి, దూరే వధాయ = దూరమున వధించువానికి, హన్త్రే = హంతకు, హవనీయసే = సంహరించువానికి, వయోభవే = మోక్షము కలిగించువానికి,

మయస్కరాయ = సుఖములు కలిగించువానికి, పార్యాయ = దాటించువానికి, అవార్యాయ = కామ్యఫల ప్రదుడగు వానికి, ప్రతరణాయ = చక్కగా తరింపచేయు వానికి, ఉత్తరణాయ = ఉద్ధరించువానికి, ఆతార్యాయ = ఫలప్రదునకు, ఆలాద్యాయ = సంపూర్ణ ఫలప్రదునకు.

(మిగిలిన పదములకు అర్థములు సులభ గ్రాహ్యములు.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. చవిటి నేలయందు పుట్టినవానికి నమః. అందరు నడచు మార్గమున పుట్టినవానికి నమః గులకరాళ్ల చోటునకు నమః. నివాసయోగ్య భూమికి నమః. జడలుగలవానికి నమః. భక్తుల ముందు ఉండువానికి నమః. గోశాలకు నమః. గృహపదార్థములకు నమః. తల్పమునకు నమః. గేహమునకు నమః. దుర్గమ అరణ్యములకు నమః. గిరిగుహాదులకు నమః. అగాధ జలమునకు నమః. శుద్ధ జలములకు నమః. పరమాణు స్వరూపునకు నమః. ధూళియందున్నవానికి నమః. పుట్టిన వానికి నమః. హరితములకు నమః. గట్టినేలకు నమః. గరికనెలకు నమః. నేలమీద పుట్టిన వారికి నమః. నదులందు పుట్టినవానికి నమః. ఆకులందు ఉన్నవానికి నమః. ఎండుటాకుకులందున్న వారికి నమః. ఉద్యతాయుధునకు నమః. ప్రహర్తకునమః. కొంచెము దుఃఖము కలిగించువానికి నమః. భక్తులకు ధనమిచ్చు వారలు, దేవతల హృదయములందున్న వారలగు మీకు నమః. క్షయము లేక దేవతల హృదయములందున్న మీకు నమః. ఆపేక్షితార్థములు సాధించిన దేవతల హృదయములందున్న మీకు నమః. పాపములను నశింపచేయు దేవతల హృదయములందున్న మీకు నమః. సర్వత్ర స్థూలముగా ఉన్నట్టి దేవతల హృదయములందున్న మీకు నమః.

(ఈ నమస్కారములన్నియు శివస్వామికే.)

పదవ అనువాకము

1. రుద్రదేవా! నీవు తాపకుడవు. అన్నపాలకుడవు. కేవలుడవు. నీలలోహితుడవు. మా పుత్ర, పౌత్రాదులను, పశువులను భయపెట్టకుము. వానిలో ఏదియు తప్పిపోరాదు. రోగాన పడరాదు.

2. శివస్వామీ! నీ దేహము శివము. నీ దేహము సర్వరోగ నివారక భేషజము. శాంతము, భిషగ్రూపమగు నీ దేహము మమ్ము సుఖముగా బ్రతికించునుగావుత.

3. మా పుత్ర పౌత్రాదులు, పశువులకు సుఖము కలుగుటకు, ఈ భూమి మీది సకల ప్రాణి జాలము అనాతురమై సుఖములందు తేలియాడుటకును, బలశాలి, కపర్ది, ప్రతిపక్షమును క్షీణింపచేయువాడగు రుద్రుని పూజించుచున్నాను. అర్చనలను పోషించుచున్నాము.

4. నీలకంధరా! మాకు ఇహ, పర సుఖములు కలిగించుమనియు, మా పాపములను నశింపచేయుమనియు నిన్ను నమస్కరించి సేవించుచున్నాము. మను ప్రజాపతి దుఃఖమెరుగని సుఖమును ఆర్జించినాడు. స్వామీ! నీవు మమ్ము అనుగ్రహించు చుండగా వానిని అన్నింటిని మేము అనుభవించగలము.

5. రుద్రదేవా! మా వారలగు వృద్ధులను బాధించకుము. బాలురను బాధించకుము. యువకులను బాధించకుము. గర్భస్థులను బాధించకుము. మా తండ్రిని వధించకుము. మా తల్లిని వధించకుము. మాకు ప్రియములగు మా దేహములను హింసించకుము.

6. రుద్రదేవా! మా సంతానమును బాధించకుము. మా పుత్రులను బాధించకుము. మా ఆయువులను బాధించకుము. మా గోవులను బాధించకుము. మా అశ్వములను బాధించకుము. క్రోధము కలవాడవై మా పరిచారకులను వధించకుము.

మేము నీకు హవిస్సులర్పించియు, నమస్కరించియు సేవింతుము.

7. రుద్రస్వామీ! నీ ఉగ్రరూపము పశువులను, పుత్రులను, సేవకులను వధించునది. ఆ ఉగ్ర రూపమును మాకు దూరముగా నిలుపుము. శాంతమగు నీ రూపము ఉన్నది కదా! దానిని మా యందు చేర్చుము. మమ్ము అంతటను పాలించుము. మమ్ము గురించి దేవతలకు హెచ్చుగా చెప్పుము. ఇహ, పరములను వర్ధిల్ల చేయునట్టి నీవు మాకు సుఖములు ప్రసాదించుము.

8. రుద్రుడు హృదయకుహరములందుండువాడు. నిత్య తరుణుడు, ప్రళయకాలమున భీకర మృగము వలె ఉగ్ర రూపము దాల్చువాడు. ప్రసిద్ధుడు.

జిహ్వా! అట్టి రుద్రదేవుని స్తుతించుము.

రుద్రదేవా! మా స్తుతులు వినుము. క్షీణించు మా దేహములకు సుఖములు కలిగించుము. నీ సేనలు మమ్ము కాక, మా వైరులను నశింపచేయునుగాక.

9.రుద్రుని ఆయుధము మమ్ము తాకకుండునుగాత. అతని బుద్ధి ఉగ్రము. అది మండి పడుచు ప్రళయము కలిగించు పాపములు కోరుచుండును. అది మమ్ము అంటకుండును గాక.

రుద్రదేవా! హవిస్సులు అందించు యజమాని నుండి నీ ఉగ్రబుద్ధిని తొలగించుము. నీవు కోరికలు తీర్చువాడవు. మా పుత్ర పౌత్రులకు సుఖములు కలిగించుము.

10. రుద్రదేవా! హవిస్సులు అందించు యజమాని నుండి నీ ఉగ్రబుద్ధిని తొలగించుము. నీవు కోరికలు తీర్చువాడవు. మా పుత్ర, పౌత్రులకు సుఖములు కలిగించుము.

11. మహాదేవా! నీవు ఎన్నో కోరికలు తీర్చువాడవు. మా విషయమున శివతముడవు, శాంతుడవు, సుమనస్కుడవగుము. నీ ఆయుధమును చెట్టు మీద పెట్టి, పులి తోలు కట్టి, పినాకపాణివై మాకు అభిముఖముగా విచ్చేయుము.

12. రుద్రదేవా! నీవు భక్తులకు విశేష ధనము ప్రసాదించువాడవు. విశేష లోహిత వర్ణుడవు. నీకు నమస్కరించుచున్నాను. నీకు వేల ఆయుధములు ఉన్నవి. వానిని మా విరోధుల మీద ప్రయోగించుము.

13. రుద్రదేవా! నీ చేత వేన వేల ఆయుధములు ఉన్నవి. నీవు సమర్ధుడవు. నీ ఆయుధముల మొనలను మా ముందునకు రాకుండునట్లు తిప్పి పెట్టుము.

పదకొండవ అనువాకము

1. భూమి మీద రుద్రులు వేలప్రకారులై ఉన్నారు. వేల మంది ఉన్నారు. వారందరి ధనువులను వేలయోజనముల దూరము నందు, అల్లె త్రాళ్ళని దించి ఉంచుచున్నాము.

2. మహార్ణవము వంటి అంతరిక్షము అదృశ్యమానమై ఉన్నది. దానిని ఆశ్రయించి రుద్రులు ఉన్నారు. తేషాగం సహస్రయోజన్కేవ ధన్వాని తన్మసి. వారి ధనువులను వేలయోజన దూరమున వంచి ఉంచినాము.

3. భూమిలోపల నీల కంఠులును, శితి కంఠులును అగు రుద్రులు ఉన్నారు.

తేషాగం సహస్ర యోజన్కేవ ధన్వాని తన్మసి.

4. స్వర్గమునందున్న నీలగ్రీవ, శితి కంఠ రుద్రులు, వృక్షముల మీద పసిడి రంగు గల వారును, నీలగ్రీవులును, విలోహిత వర్ణులును అగు రుద్రులు ఉన్నారు.

తేషాగం సహస్ర యోజన్కేవ ధన్వాని తన్మసి.

5. ప్రాణులు దేహములందు అధిపతులగుచు ముండిత శిరస్కులు, కపర్దులగు రుద్రులు ఉన్నారు.

తేషాగం సహస్ర యోజన్కేవ ధన్వాని తన్మసి.

6. కొందరు రుద్రులు అన్నములందు దాగి ఉన్నారు. కొందరు అన్నము తినువారి యందు, కొందరు భోజన పాత్రలందు, కొందరు క్షీరాదులు త్రాగు జనులందు దాగి ఉండి బాధించుచున్నారు.

తేషాగం సహస్ర యోజన్యేవ ధన్వాని తన్మసి.

7. రుద్రులందు దారులు కాపాడువారు. అన్నము పెట్టి పోషించు వారు. శత్రువులతో యుద్ధము చేయువారు. తీర్థములను రక్షించువారు. ఖడ్గ పాణులై సంచరించు వారు ఉన్నారు.

తేషాగం సహస్ర యోజన్యేవ ధన్వాని తన్మసి.

8. ఏ రుద్రులు భూమి మీద ఉన్నవారో, ఎవరు సర్వ దిశలందు ఉన్నవారో

తేషాగం సహస్ర యోజన్యేవ ధన్వాని తన్మసి.

9. భూమి మీద రుద్రులు ఉన్నారు. అన్నము బాణములుగా గల రుద్రులు ఉన్నారు. అట్టి భూమి మీద ఉన్నట్టి రుద్రులకును, అన్నము బాణములుగా గల రుద్రులకును, దశాంగుళులు ప్రాగగ్రములుగను, దశాంగుళులు దక్షిణాగ్రములుగను, దశాంగుళులు పశ్చిమాగ్రములుగను, దశాంగుళులు ఉత్తరాగ్రములుగను, దశాంగుళులు ఊర్ధ్వాగ్రములుగను నమస్కరించుచున్నాము. ఆ రుద్రులు మాకు సుఖములు కలిగింతురుగాక. మేము ద్వేషించువైరులను, మమ్ము ద్వేషించు వైరులను రుద్రులారా! మీ నోట పడవేయుచున్నాము.

అంతరిక్షమున ఉన్న రుద్రులు ఉన్నారు. వాయువు బాణములుగా గల రుద్రులు ఉన్నారు. అట్టి అంతరిక్షమున ఉన్నట్టి రుద్రులకును, వాయువులు బాణములుగా గల రుద్రులకును, దశప్రాచీర్దశ దక్షిణా దశ ప్రతీచీర్దశోదీచీర్దశోర్ధ్వాస్తేభ్యోనమస్తే. నో మృడయస్తు. తేయం ద్విష్మోయశ్చనో ద్వేష్టి తం వోజుమ్భేదదామి.

ద్యులోకమున ఉన్న రుద్రులు ఉన్నారు. వర్షము బాణములుగా గల రుద్రులు ఉన్నారు. అట్టి ద్యులోకమున ఉన్న రుద్రులకును, వర్షము బాణములుగా గల రుద్రులకును దశప్రాచీర్దశ దక్షిణా దశ ప్రతీచీర్దశోదీచీర్దశోర్ధ్వాస్తేభ్యోనమస్తే. నో మృడయన్తు. తే యం ద్విష్మోయశ్చనో ద్వేష్టి తం వో జుమ్భే దదామి.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
నాలుగవ కాండము నందలి అయిదవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

సమహం ప్రజయా సం మయాప్రజా |
సమహాగం రాయస్పోషేణ సం మయా రాయస్పోషః ||

ఆరవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. మరుత్తులారా! మీరు గొప్ప దానశీలురు. బలము కలిగించునదియు, పర్వతములందు ఉన్నదియు, గాలియందు ఉన్నదియు, వర్షించు మేఘమందున్నదియు, వరుణ సంబంధి జలములందున్నదియు, ఉదకములందున్నదియు, ఓషధులందున్నదియు, వనస్పతులందున్నదియు నగు అన్నమును మాకు అందించండి.

2. పాషాణ సదృశ అగ్నీ! నీ ఆకలి బాధయు, నీ సంతాపమును మేము ద్వేషించు శత్రువును చేరును గాక.

3. అగ్నీ! నిన్ను సముద్రము నందలి శైవాలముచే లాగుచున్నాను. మమ్ము పావనము చేయువాడవు. శాంతుడవు అగుము.

4. అగ్నీ! నిన్ను చల్లదనమునకు పుట్టిల్లయిన శైవాలముచే లాగుచున్నాను. మమ్ము పావనము చేయువాడవు, శాంతుడవు అగుము.

5. అగ్నీ! నీవు భూమి మీద ఉన్నావు. బెత్తపు చెట్టునందున్నావు. అధిక రక్షణలు కలిగి నదులందు ఉన్నావు. నీవు జలములకు తేజస్సువు అగుచున్నావు.

6. మండూకీ! బుక్కల సహితవై విచ్చేయుము. మా యజ్ఞమునందలి అగ్నిజ్వాలలను వర్ధిల్లచేయుము. శాంతింప చేయుము.

7. మండూకీ! అగ్నిని జ్వలింపచేయుచు విచ్చేయుము. నీవు రాగానే నేలమీది ఈ అగ్ని ఉషః కాంతులచే ప్రకాశించినది.

8. దుడుకు గుర్రమును అదుపునందుంచి శత్రు సేనను ధిక్కరించబోవు శూరుని వలె అగ్గి అంతటను మండుచున్నాడు. అగ్ని జరారహితుడు. అతడు దప్పిక లేనివాడు అగుచున్నాడు.

9. అగ్నీ! నీవు పావకుడవు. నీ మాట దీప్తి వంతము - మంద్రము. దానితో దేవతలను ఆవహించుము -

యజించుము.

10. పావకా! నీవు దీప్తిమంతుడవు. ఈ కర్మయందు మా కొరకు దేవతలను ఆవహింపుము. ఈ యజ్ఞమును, హవిస్సులను దేవతలకు చేర్చుము.

11. ఈ చిత్యాగ్ని స్థానము నీరు అందుబాటులో ఉండుచోటు. సముద్రమునకు గృహస్థానము. ఈ రెండు రూపముల అగ్నీ! నీ ఆయుధములను మా మీద కాక, అన్యుల మీద ప్రయోగించుము. మా కొరకు పావకుడవు, శాంతమూర్తివి అగుము.

12. అగ్నీ! ద్రవములను శోషింపచేయు నీ తేజస్సునకు నమస్కారము. పదార్థములను ప్రకాశింపచేయు నీ తేజస్సునకు నమస్కారము. నీ ఆయుధములను మా మీద కాక అన్యుల మీద ప్రయోగించుము. మా కొరకు పావకుడవు, శాంతమూర్తివి అగుము.

13. మానవులందున్న అగ్నికి వట్ = హవిస్సు అర్పించబడినది. ఉదకములందలి అగ్నికి వట్. అరణ్యము లందున్న అగ్నికి వట్. యజ్ఞములందున్న అగ్నికి వట్. ఆదిత్య రూపపు అగ్నికి వట్.

14. యజ్ఞసంబంధులగు దేవతలు, యజ్ఞ సంబంధులగు ప్రాణాదులు హవిర్భాగములను సేవించుచున్నారు. అహంతాది ప్రాణాదులారా! ఈ యజ్ఞమున మీకు మధురములు, ఘృతయుక్తములగు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. మీరు స్వయముగ హవిర్భాగములను అందుకొనండి.

15. ప్రాణముల వలననే దేవతలకు దేవత్వము కలిగినది. ప్రాణముల వలననే అగ్ని ప్రజ్వరిల్లుచున్నాడు. ప్రాణములు లేక నరుడు జీవించకున్నాడు. అట్టి ప్రాణములు దేవతలు. ఆ ప్రాణదేవతలు దివియందుండుట లేదు. పృథివి యందుండుట లేదు. అవి దేహము నందలి నేత్రాద్యవయవములను ఆశ్రయించి ఉంటున్నవి.

16. అగ్నీ త్వం ప్రాణదాః అసి. అపానదాః అసి. వ్యానదాః అసి. చక్షుర్దాః అసి. వర్చోదాః అసి. వరివోదాః - పూజలను ఇచ్చువాడవు - అసి. నీ ఆయుధములను మాపై కాక ఇతరులపై ప్రయోగించుము. మా కొరకు పావకుడవు, శాంతుడవు అగుము.

17. ఈ అగ్ని జ్వాలలు రాక్షసాది విరోధులను నాశనము చేయును గాక. ఈ అగ్ని మాకు ధనము నిచ్చుటను సంకల్పించును గాక.

18. అగ్నీ! నీవు జ్వాలా సమూహములచే తెలియబడు వాడవు. మా కొరకు దేవతల యాగ నిష్పాదకుడవు అగుము. నిర్విఘ్నముగ యాగము సమాప్తము చేయువాడవు అగుము. నిన్ను బాధించగల వారులేరు. నీవు మంత్ర రక్షకుడవు.

నీవు మమ్ము పరిపాలించుము. వెలుగొందు గృహక్షేత్రాదులను ప్రకాశింపచేయుము.

రెండవ అనువాకము

1. ఎవడు ఈ సమస్త భువనములను తనయందు ధరించినాడో, ఎవడు ఋషియో, ఎవడు హోతయో, ఎవడు మాకు తండ్రి యగునో అట్టివాడు మాకు ధనములు అందించ నిచ్ఛగించును గాత. అతడు తాను సృష్టించిన హృదయ పద్మమున చేరి ఉన్నాడు.

2. అతడు సంకల్ప మాత్రమున విశ్వముల సృష్టి, స్థితి, లయకారకుడు, ధాత, విధాత, సంహర్త, పరముడు, సర్వజ్ఞుడు అయినాడు. పూర్వము ఆ పరమసప్తర్షులు లీనమై ఉండిరని పెద్దలు చెప్పినారు. ఆ పరమ పురుషుడు సప్తర్షులకు వారు అపేక్షించిన స్థానములు ఏర్పరచినాడు. అందుకు వారు సంతసించుచున్నారు.

3. ఎవడు మా పోషకుడో, మమ్ము పుట్టించిన వాడో, ఎవడు విధాతయో, ఎవడు పాలకుడో, ఎవడు సమస్తమును 'సత్' నుండి సృష్టించినాడో అతడు దేవతల పేర్లు పెట్టుకున్నవాడైనను ఏక ఏవ బభూవ. ఒక్కడే అయినాడు. అతనిని అన్యభువనములు ఎవరు? ఏవి? అని ప్రశ్నించుచున్నారు.

(పరమాత్మ జ్ఞానము లేనివారు ప్రశ్నించుచున్నారని భావము.)

4. ఆ పరమపురుషుడు తొలుత కొందరు సృష్టికర్తలను కలిగించినాడు. వారు తమ కర్మలు, తమ విశేషజ్ఞానము చేత దృశ్యమానమగు ఈ సమస్త భూతములను సృష్టించినారు. అట్లు సృష్టించిన ఋషులు తమ స్వమాహాత్మ్యమున జరారహితులు అయినారు. వారు అంతకు ముందు తాము సృష్టించిన జగము కొరకని ధనమును సమార్జించినారు.

5. ఈ సమస్త లోకమును సృష్టించిన వానిని ఎవ్వారలును తెలిసికొనలేకున్నారు. ప్రాణులారా! అతని తత్త్వము అగమ్యగోచరము. మీరు అజ్ఞానమను మంచుచే ఆవరింపబడి ఉన్నారు. అబద్ధములాడు వారు. ప్రాణము ఉన్న చాలునని తృప్తి చెందువారు. ఉక్థములను ప్రశంసించుచు ఉన్నవారు.

(పరమాత్మ జ్ఞానము కర్మాచరణమును మించినది అని ప్రవచించుచున్నాడు.)

6. ఆ పరమాత్మ తత్త్వము నిగూఢమైనది. అది ద్యులోకమున కన్న దూరమున ఉన్నది. పృథివి కన్న దూరమున ఉన్నది. దేవాసురుల కన్న దూరమున ఉన్నది. ఏ గర్భము నందు సకల దేవతలు కలసి ఉండిరో అట్టి గర్భమును తొలుత జలములు ధరించి ఉండెను.

7. ఏ గర్భము నందు సకల దేవతలు కలసి ఉండిరో అట్టి గర్భమును తొలుత జలములు ధరించి ఉండెను.

దేనియందు ఈ సమస్త భువనములు నిలిచి ఉన్నవో ఆ ఒక్కటి అజాయమానుని నాభియందు స్థాపించబడి ఉండెను.

8. అట్టి అండమధ్యము నుండి తొలుత విశ్వకర్మ ఆవిర్భవించినాడు. తదుపరి రెండవ వానిగా గంధర్వుడు అవతరించినాడు. ఓషధులకు తండ్రియు, ఉత్పాదకుడు నగు సోముడు మూడవవానిగా జన్మించినాడు. ఈ విధముగ ఆ పరమ పురుషుడు గర్భమును బహు విధములుగ వ్యక్తము చేసినాడు.

9. అతడు చక్షురాదులకు పిత. ధీరుడు. ప్రాణులకు ఘృతము వలె ఉపయుక్తములగు ద్యావాపృథ్వులను వారికి అనుకూలముగా తన ఇష్ట ప్రకారము సృష్టించినాడు. చక్షురాదులు చేష్టావంతములై స్థిరపడిన తరువాతనే ద్యావాపృథ్వులు విస్తరిల్లినవి.

10. పరమపురుషుడు సర్వత్ర కనులు గలవాడు. సర్వత్ర ముఖములు కలవాడు. సర్వత్ర హస్తములు కలవాడు. సర్వత్ర పాదములు కలవాడు. ఆ ఒక్కదేవుడే ద్యావాపృథ్వులను కలిగించినాడు. తన బాహువులచే విశ్వమును వశపరుచుకున్నాడు. అనిత్యమగు జగములను స్వాధీనము చేసికొన్నాడు.

11. పరమాత్మ ద్యావాపృథ్వులను సృష్టించినాడు కదా! అప్పుడు అతడు ఎచట నిలిచినాడు? ఏది ఉపాదానమై ఉండెను? అచట ఏమి ఉండెను? సర్వద్రష్ట అయిన విశ్వకర్మ భూమిని ఏ కాలమున సృష్టించినాడు? ఎప్పుడు ద్యావాపృథ్వులను ఆచ్ఛాదించినాడు?

12. పరమేశ్వరుడు ఏ అరణ్యము నుండి ఎట్టి చెట్లను తెచ్చి ఈ ద్యావాపృథ్వులను తక్షణము నిర్మించినాడు? ఆ అరణ్యము ఏది? ఆ చెట్లు ఏవి? విద్వాంసులారా! వీనిని గురించి ఆలోచించండి. అడగండి. ఆ పరమేశ్వరుడు భువనములను ధరించినపుడు ఎచట నిలిచినాడు? ఆ విషయము కూడ అడగండి.

13. విశ్వకర్మా! నీకు విశిష్ట స్థానములు ఉన్నవి. మధ్యమ స్థానములు ఉన్నవి. అధమ స్థానములు ఉన్నవి. వానిని గురించి మిత్రుని వలె హవిస్సులు అర్పించు వానికి తెలియ పరచుము. నీవు హవిరూప అన్నము కలవాడవు. యజమానిని అనుగ్రహించి నీవు స్వయముగా యాగము చేయుము.

14. విశ్వకర్మ వాచస్పతి అగును. కర్మములందు మనసును లగ్నము చేయించువాడగును. ఈనాడు అతనిని భోజనమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము. అతడు విశ్వశంభువు. సాధుకర్ముడు. ఆ విశ్వకర్మ మా వద్దనున్న హవిస్సులను సేవించుచున్నాడు.

15. విశ్వకర్మా! మేము సమర్పించిన హవిస్సులచే వర్ధిల్లుచున్నావు. వర్ధిల్లిన ఆ తనువుచే స్వయముగ యాగము

చేయుము. ఈ కర్మయందు మా శత్రువులు భ్రాంతులు అగుదురు గాక. మాకు అన్నవంతుడు, విద్వాంసుడగు పుత్రుడు కలుగును గాక.

16. విశ్వకర్మా! ఈ యజమాని నీకు హవిస్సులు అర్పించి నిన్ను వర్ధిల్లచేసినాడు. అతనిని రక్షకుని, ఐశ్వర్యోపేతుని, అవధ్యుని చేయుము. అతనికి వర్ధిల్లు ప్రజలను ఆధీనులను చేయుము. అతనిని ఉగ్రుని, యోగ్యుని చేయుము.

17. సముద్రాయ, మనోహరాయ, సిన్ధూనాం పతయే నమః. ఋత్విగ్యజమానులారా! సర్వనదులకు తండ్రియగు విశ్వకర్మకు నిత్యము అమరమగు హవిస్సును హోమము చేయండి.

మూడవ అనువాకము

1. అగ్నీ! నీవు ఆజ్యముచే ఆహుతుడవు. యజమానికి మహదైశ్వర్యము కలిగించుము. అతనిని ధనసమృద్ధి కలవానిని, పుత్ర పౌత్రాదులు కలవానిని, సంపన్నుని చేయుము.

2. సంపన్న అగ్నీ! యజమానిని గొప్పవానిని చేయుము. అతడు బంధువులను అధీనమందు ఉంచు కొనగలవాడు అగును గాక. ఇతనికి వర్చస్సు కలిగించుము. ఇతడు దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించువాడు అగును గాక.

3. అగ్నీ! మేము ఎవని ఇంట హవిస్సులు అర్పించుచున్నామో అతనిని వర్ధిల్ల చేయుము. దేవతలు ఇతనిని అందరిని మించినవాడని చెప్పుదురు గాక; ఇతడు వైదిక కర్మలను ఆచరించును గాక.

4. అగ్నీ! సకల దేవతలు తమ ప్రభావమున నిన్ను పైననే నిలుపుదురు గాక. నీవు మాకు శివతముడవు, సుప్రతీకుడవు, విభావసువు అగుము.

5. అయిదు దిశలు దేవపత్నులు. ఆ దిశలు స్వయముగ దేవతలు. వారు మా బుద్ధి మాంద్యమును, దుర్మతిని నశింప చేయుదురు గాక. యజమానికి ధనసమృద్ధి కలిగించి యజ్ఞమును రక్షింతురు గాక.

6. యజ్ఞము మండి పడుచున్న అగ్నిని మాటిమాటికి పూజించునది. మంత్రములు వాహనములుగా గలది. ఋత్విగ్యజమానులచే గ్రహించబడినది. ఈ యజ్ఞము ధనసమృద్ధి యందు స్థిరముగ నిలిచి యున్నది. ఋత్విగ్యజమానులు ప్రజ్వలించు అగ్నిని పూజించుచున్నారు.

7. ఋత్విగ్యజమానులు - దేవహితుడు, యాగధర్త, హవ్యవాహనుడగు అగ్నికి హవిస్సులు అర్పించి యజ్ఞమును పరిపుష్టము చేసినపుడు అగ్ని దేవతలను ఆశ్రయించువాడు, యజమానిని అనుగ్రహించు వాడు, శతవయస్కుడు అగుచున్నాడు. అటువంటి అగ్నిని గ్రహించి ఋత్విగ్యజమానులు యజ్ఞములు చేయుచున్నారు.

8. అగ్ని హరికేశ, సూర్యరశ్మిః, సవితా, జ్యోతి స్వరూపుడగుచు నిత్యము తూర్పున ఉదయించుచున్నాడు. రక్షకుడు, పోషకుడునగు సూర్యదేవత సమస్త జగములను వీక్షించుచు ప్రేరణ పొందుచున్నాడు.

9. ఋత్విగ్యజమానులు దేవతలను గూర్చి యజ్ఞము చేయ తలపెట్టినారు. అప్పుడు పశువును శామిత్ర ప్రదేశమున ఉంచినారు. తదుపరి శమిత యాగము కొరకు పశువును సంస్కరించినారు. తుదకు హవిస్సులను దేవతలకు అర్పించినారు. అట్టి యజ్ఞము నందలి ఆహవనీయాగ్నులు మాకు కోరిన ఫలములను ప్రసాదించును గాత.

10. ఈ శీలా ద్యావాపృథ్వులను, అంతరిక్షమును పూరించునట్టిది. జగత్తును నిర్మించునట్టిది. ఆ శిల ఆకాశ మధ్యమున నిలిచి ఉన్నది. అది విశ్వవ్యాప్తములగు దిక్కులను, ధేనువులను, బ్రహ్మాండ మధ్యమును, తూర్పు, పడమర దిక్కులను చూపు సూర్యుని ప్రకాశింపచేయుచున్నది.

11. ఈ శిల మేఘ సదృశము. సముద్ర సదృశము. సూర్య సదృశము. పక్షి సదృశము. ఇది పూర్వ దిగ్వర్తియైన ఆహవనీయమునకు స్థానమగు అగ్నీధమున ప్రవేశించినది. తెల్లని ఈ శిల ద్యులోక మధ్యమున సృష్టి యొక్క అంతము వరకు నిలిచి పాలించుచున్నది.

12. అగ్ని సముద్రము వలె వ్యాపించిన వాడు. రథికులందు శ్రేష్ఠతముడు. అన్నపతి. సదాచారుల పాలకుడు. పరమ సంపన్నుడు. అతనిని సమస్త స్తుతులు వర్ధిల్లచేసినవి.

13. యజ్ఞము ప్రజల, పశువుల సుఖము కలిగించునది. అట్టి యజ్ఞము దేవతలను ఆవహించును గాక. యాగము చేయు అగ్ని దేవతలను ఆహ్వానించును గాక.

14. అగ్ని పరమైశ్వర్యోపేతుడు. అతడు అన్నము కలిగించు సమర్థుడు. అతడు నాకు పరిపూర్ణ అన్నము కలిగించినాడు. అగ్ని నిగ్రహ సమర్థుడు. అతడు నా శత్రువులను కూల్చినాడు.

15. దేవతలు నాయందు ఉత్కర్షమును, శత్రు నికర్షమును పెంపొందించినారు. తదుపరి ఇంద్రాగ్నులు పారిపోవుచున్న నా శత్రువులను అంతట నాశము చేసినారు.

నాలుగవ అనువాకము

1. ఇంద్రుడు శీఘ్రకారి. పోరునకు పోవు ఆబోతు వలె కాలు దువ్వువాడు. అత్యుగ్రుడు. శత్రుహింసకుడు. పరసేనల క్షోభకుడు. కేకపెట్టి గుండెలలో ఉరుమువాడు. అనిమిషుడు. ఒంటరిగా జయించగల శూరుడు. అతడు శత సంఖ్యాకములగు శత్రు సేనను ఒకే దెబ్బకు ఓడించినాడు.

2. ఇంద్రుడు కేకపెట్టి వడకించువాడు. అనిమిషుడు. జయశీలుడు. యోద్ధ. దుశ్శక్యుడు. నిర్భయుడు. ఆయుధ హస్తుడు. కోరికలు తీర్చువాడు.

యుద్ధము కోరు జనులారా! ఇంద్రుని అనుగ్రహము పొందండి. మీ శత్రువులను నాశము చేయండి.

3. ఇంద్రుడు బాణహస్తులను గెలుచుచున్నాడు. ఖడ్గహస్తులను గెలుచుచున్నాడు. పర బలములను గెలుచుచున్నాడు. అతడు యోద్ధయై పర సేనలందు దూరి శత్రు భటులను జయించుచున్నాడు. అతడు సోమము త్రావి, బాహు బలము పెంచి, ధనువు పట్టి, బాణము కొట్టి పర బలములను పారద్రోలుచున్నాడు.

4. ఇంద్రా! రాక్షసహంతా! నీవు రథము మీద సాగుము. శత్రువులను తొలగించుము. పర సేనలను భగ్నము చేయుము. యుద్ధమున హింసించుము. విజయుడవగుము. మా రథములను రక్షింపుము.

5. ఇంద్రుడు కొండల రెక్కలు త్రుంచినవాడు. భూమిని సాధించిన వాడు. వజ్రబాహువు. శత్రువుల భూమిని గుంజుకున్నవాడు. వారిని స్వబలమున పీడించిన వాడు. జనులారా! అట్టి ఇంద్రుని అనుసరించండి. శూరులు కండి. అతనిని అనుసరించి యోధులు కండి.

6. ఇంద్రా! నీవు పరుల సామర్థ్యము తెలిసిన వాడవు. సనాతనుడవు. శూరాతి శూరుడవు. బలశాలివి. అన్నవంతుడవు. శత్రుంజయుడవు. ఉగ్రుడవు. సర్వత్ర శూర భటులును, పరిచారకులును కలవాడవు. బలము నుండి పుట్టినవాడవు. భూమిని సాధించిన వాడవు. నీవు జయప్రద రథమును ఆరోహించుము.

7. ఇంద్రుడు ఎల్లెడల గల యుద్ధక్షేత్రములందు బలవంతముగ చొచ్చుకొని పోగలవాడు. శత్రు రహితుడు. శూరుడు. శతమన్యుడు. అజేయుడు. పరసేనలను జయించువాడు. యుద్ధము లందు అన్యులకు అశక్యుడు. అతడు కఠిన యుద్ధములందు మా సేనలను రక్షించును గాత.

8. ఈ యుద్ధమున మా సేనలకు ఇంద్రుడు నాయకుడు అగును గాత. బృహస్పతి, దక్షిణాదేవి, యజ్ఞము, సోమముముందు నడతురుగాక. పరబలములను భజించ జయంతి దేవసేనలకు ముందు మరుత్తులు సాగుదురు గాక.

9. కోరికలను తీర్చు ఇంద్రుని బలము, రాజ్యము చేయు వరుణుని బలము, ఆదిత్యుల, మరుత్తుల బలములు ఉగ్రములు అగును గాక. యుద్ధమున స్థిరచిత్తులు, శత్రుమర్దనులు, విజేతలగు దేవతల పొలికేకలు చెలరేగినవి.

10. సేనలు శత్రుసేనలను పడగొట్టుచుండగా ఇంద్రుడు మమ్ము రక్షించును గాక. మా బాణములు పరసేనలను

బాధించును గాక. మా భటులు శత్రువుల భటులను మించినవారు అగుదురు గాక. దేవతలు యుద్ధములందు మమ్ము రక్షింతురు గాత.

11. మఘవా! మా ఆయుధములను ఇతరుల ఆయుధములను మించిన వానిని చేయుము. మా బలములకు మరింత తేజస్సు కలిగించుము. మా అశ్వములను మరింత శీఘ్రగాములను చేయుము. జయించు చున్న రథముల ధ్వని ఆకాశమును అంటును గాక.

12. నరులారా! శత్రుసేనల మీదకు లంఘించండి - జయించండి. మీ బాహువులు బలిష్ఠములు అగును గాక. ఇతరులు జయించ జాలని మిమ్ము ఇంద్రుడు రక్షించును గాక.

13. ఆయుధమా! నీవు హింసించు దానవు. పైగా బ్రహ్మచే పదును పెట్టబడిన దానవు. నిన్ను ప్రయోగించుచున్నాను. శత్రుసేనల మీద పడుము. వారి దేహములను ఛేదించుము. వారిలో ఒక్కనిని సహితము విడువకుము.

14. యజమానీ! నీ దేహము నందలి కీలక స్థానములను కవచముచే కప్పుచున్నాను. సోమరాజు అమృత కవచమున నిన్ను అంతటను ఆచ్ఛాదించును గాక. నీ ధనములు పరుల ధనములను మించును గాక. విజయము వరించుచున్న నిన్ను చూచి దేవతలు మురిసి పోవుదురు గాక.

15. యుద్ధమునందు శత్రుశరములు పిల్లల చింపిరివెంట్రుకల వలె పడుచున్నవి. అవి యుద్ధమున పరసేనను నశింప చేయునుగాక. మాకు సుఖములు కలిగించును గాక.

అయిదవ అనువాకము

1. అగ్నీ! తూర్పును తెలిసికొనుము. సగర్వముగా అటుసాగుము. నీవు ఈ అగ్ని కర్మమున ముందుండు అగ్నివి అగుము. సర్వ దిశలను పరిపూర్ణముగ ప్రకాశింపచేయుము. మా ప్రజకు, పశువులకు అన్నము సమకూర్చుము.

2. ఋత్విగ్యజమానులారా! ఉఖ స్వర్గ సాధనము. దానిని పట్టుకొని అగ్ని సహితులై చిత్యాగ్ని పై పాదములను ఉంచండి. తదుపరి ఆకాశము పైనున్న స్వర్గ లోకమును చేరి దేవతలతో సమముగా ఆసీనులు కండి.

3. నేను యజమానిని. పృథివి నుండి అంతరిక్షమునకు ఆరోహించినాను. అంతరిక్షము నుండి ద్యులోకమునకు ఆరోహించినాను. ద్యులోకము నుండి దుఃఖము నెరుగని పైభాగపు స్వర్గజ్యోతిని చేరుకొనగలను.

4. విద్వాంసులను, జగములను ధరించు యజ్ఞములను అనుష్ఠించునట్టి యజమానులు అంతరిక్షమును

ఆరోహించుచున్నారు. రోదసిని ఆరోహించుచున్నారు. తదుపరి స్వర్గమునకు చేరుచున్నారు. వారికి ఇతర కోరికలు లేవు.

5. అగ్నీ! నీవు దేవతలకు, మానవులకు నేత్రము వంటి వాడవు. యజమానులు దేవతలు కాదలచుచున్నారు. వారి ముందుండి సహకరించుము. యాగములు చేయగోరు యజమానులు భృగువులతో సమాన సుఖములు కలవారలై స్వర్గమునకు చేరుదురు గాక.

6. రాత్రింబవళ్ళు సమనస్కలు, విలక్షణరూపలు, అనుకూలములు అగుచు ఒక శిశువును సాధించినవి. ఆ శిశువు ద్యావాభూముల మధ్య ఎంతో ప్రకాశించుచున్నాడు. ధనములు ప్రసాదించునట్టి అగ్నిని యజమాని యజించుచున్నాడు.

7. అగ్నిదేవా! నీవు సహస్రాక్షుడవు. శత శిరస్కుడవు. తే ప్రాణాః శతమ్. అపానాః సహస్రమ్. నీవు వేలకొలది ధనములకు అధిపతివి. అట్టి నిన్ను అన్నము ప్రసాదించుమని సేవించుచున్నాము. స్వాహా.

8. అగ్నీ! నీవు గరుత్మాన్ పక్షివి అగుచున్నావు. నీవు నేల మీద నిలువుము. నేలపై భాగమున నిలువుము.

9. అగ్నీ! నీ వెలుగులచే అంతరిక్షమును నింపుము. నీ తేజస్సుచే ద్యులోకమును స్తంభింప చేయుము. నీ బలమున దిక్కులను దృఢపరచుము.

10. అగ్నీ! నీవు అభిముఖముగ ఆహ్వానించబడువాడవు. సుముఖుడవు. నీకు నివాసస్థానమగు తూర్పు దిక్కునకు చేరుము.

విశ్వేదేవతలారా! మీరు యజమాని ఏర్పరచిన ఉత్తమ స్థానమున ఆసీనులు అగుడు.

11. అగ్నీ! నీవు పూర్వము నుండి ప్రకాశించుచున్నవాడవు. మా ఎదుట మరింతగా ప్రజ్వరిల్లుము. యువతమ అగ్నీ! నిన్ను అన్నములు నిరంతరము ఆశ్రయించుచున్నవి.

12. అగ్నీ! పరమమగు నీ జన్మను సేవించుచున్నాము. నీ భూలోక జన్మమును స్తుతులచే సేవించుచున్నాము. నీవు ఆవిర్భవించిన స్థానమును పూజించు చున్నాము. నిన్ను ప్రజ్వలింప చేసి అందు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము.

13. కణ్వమహర్షి ఈ అగ్నిని ఫలప్రదుని, విశ్వజన్యుని అనుగ్రహించు వానినిగ చేసినాడు. అతడు ఆ అగ్నిని మంచి పొదుగు కలిగి, సహస్ర క్షీర ధారలుగల ధేనువును వలె పిదికినాడు. వరేణ్యుడగు అట్టి అగ్ని యొక్క అనుగ్రహమును నేను కోరుచున్నాను.

14. అగ్నే! తే సమిధః సప్త. జిహ్వాః సప్త. మంత్రాః సప్త. ప్రియధామాని సప్త. హోత్రాః సప్త. త్వా సప్త ధా యజన్తి. సప్త స్థానములందున్న నీవు నేతితో అంతటను నింపుము.

15. ఈ దృజ్ , అన్యాదృజ్, ఏతాద్రుజ్, ప్రతిదృజ్, మిత, సంమిత, సంభర ఇవి మరుత్తుల మొదటి గణపు పేర్లు.

శుక్రజ్యోతి, చిత్రజ్యోతి, సత్యజ్యోతి, జ్యోతిష్మాన్, సత్య, ఋతప, అత్యంహ ఇవి మరుత్తుల రెండవ గణపు పేర్లు.

ఋతజిత్, సత్యజిత్, సేనజిత్, సుషేణ, అంత్య మిత్ర, దూరే మిత్ర, గణము ఇవి మరుత్తుల మూడవ గణపు పేర్లు.

ఋత, సత్య, ధ్రువ, ధరుణ, ధర్త, విధర్త, విధార ఇవి మరుత్తుల నాలుగవ గణపు పేర్లు.

ఈదృక్షాస, ఏతాదృక్షాస, సదృక్షాస, ప్రతిసదృక్షాస ఇవి మరుత్తుల అయిదవ గణపు పేర్లు.

పంచ గణములందలి మరుత్తులు మమ్ము రక్షించుటకు ఆదరముగ విచ్చేయండి.

దేవలోకపు ప్రజయగు మరుత్తులు ఇంద్రుని అనుసరించి ఉంటున్నారు. దేవలోక ప్రజలగు మరుత్తులు ఇంద్రుని అనుసరించి ఉన్నట్లే యజమానిని, దేవలోక ప్రజను, మానవలోక ప్రజను అనుసరించి ఉందురు గాత.

ఆరవ అనువాకము

1. రాజు కవచము ధరించి శత్రువు మీదకు పోవునపుడు మేఘములు సాగుచున్నట్లుండును. రాజా! అప్పుడు నీవు శత్రువు చేత దెబ్బ తినక జయించుము. కవచము తన మహిమచే నిన్ను రక్షించును గాత.

2. మేము ధనువులు పట్టి గోవులను జయింతుము. ధనువులు పట్టి యుద్ధమును జయింతుము. ధనువులు చేతపట్టి శూరులగు శత్రుసేనను జయింతుము. ఈ ధనుస్సు శత్రువును కోరికలు లేనివానిగా చేయును గాక.

3. ధనువునకు కట్టిన వింటినారి భర్తను కౌగలించిన భార్య అతని చెవిలో చెప్పు రహస్యము వలె చెవి యొద్ద అవ్యక్త ధ్వని చేయుచున్నది.

4. యుద్ధమునందు వింటి కొనలు ముచ్చట పెట్టు యువతి వలెను, కొడుకునకు హితము చెప్పు తల్లి వలెను ప్రవర్తించుచున్నవి. ఇవి కలిసి మెలసి శత్రువును బాధించును గాక.

5. అమ్ములను పాలించు పొది యుద్ధమునకు చేరినది. ఎక్కుపెట్టి విడిచినపుడు బాణము "చిశ్చా" అని ధ్వని చేయుచున్నది.

అమ్ముల పొది బిడ్డలు బహువిధములు. అవి ధనువున చేరి విడువ బడినప్పుడు సమస్త శత్రుసేనలను జయించుచున్నవి.

6. సుశిక్షితుడైన సారథి రథముపై ఆసీనుడు అయినాడు. రథమును అనుకున్న చోటునకు చేర్చుటకు ఎదుట ఉన్న గుర్రములను తోలుచున్నాడు.

ఋత్విగ్యజమానులారా! గుర్రములను అదుపునందుంచు పగ్గములను కీర్తించండి. అవి సారథి మనసును అనుసరించి సాగుచున్నవి.

7. వడిగలవియు, రథమున చేర్చినవియు, శీఘ్రగమనలు అయిన అశ్వములు శత్రువులను అతిక్రమించుచున్నవి. గుర్రములు గొప్పగా సకిలించుచు శత్రువులను పీడించుచున్నవి.

8. యజమాని ఆయుధములు, కవచము ఉంచబడు శకటమునకు రథవాహనమని పేరు. దీనికి హవ్యము కలుగుచున్నది. నిత్యము సౌమనస్యము కలవారమై, సుఖప్రయాణమునకు గాను రథమును స్థాపించెదము.

9. పితరులు ఆపదలందు సాయము చేయగలవారు. శక్తి సంపన్నులు. గంభీరులు. విచిత్రసేనలవారు. బాణబాలురు. అన్యులకు అశక్యులు. వీరాధివీరులు. విస్తీర్ణులు. పరసేనలను పరిభవించువారు.

పితరులు మేము సమర్పించిన అన్నములకు సంతృప్తులు అగుదురు గాక. మాకు ఆయుష్యము కలిగింతురు గాక.

10. మా పితరులు వేదపరులు. అనుగ్రహపరులు. ద్యావాపృథ్వులు సహితము మా పితరుల వలె మా కొరకు శాంతమూర్తులు అగుదురు గాక. యజ్ఞమును వర్ధిల్లచేయు పూషదేవత మమ్ము పాపముల నుండి రక్షించును గాక.

11. మా పితరుల బాణము రెక్కవలె పడిన చోటును కప్పివేయుచున్నది. దాని మొన మృగదంతము వలె పదునైనది. గోవు చర్మముచే కట్టబడినది. పితరుల ప్రేరణకలది. శత్రుసేన మీద పడుచున్నది. దానిని చూచిన వారు మొదలు గంతులు వేసి, పిదప పిరికి వారై పారిపోవుచున్నారు. అట్టి పితరుల బాణము మాకు సుఖములు ప్రసాదించును గాత.

12. బాణమా! మమ్ము ఎచ్చటను తాకకుము. మా దేహములు పాషాణము వలె దృఢమగును గాక. సోమదేవుడు మమ్ము మాన్యులను చేయును గాక. అదితి సుఖముల నొసంగును గాక.

13. అశ్వముల పార్శ్వములు పర్వతసాను సదృశములు. సారథులు వానిని బాదుచున్నారు. వీపులను కొట్టుచున్నారు. అశ్వమును ప్రేరేపించు కొరడా! నీవు దెబ్బకొట్టి అశ్వములను యుద్ధములకు ప్రేరణ కలిగించుము.

14. బాణము వేయువాడు చేతికి తొడిగిన చర్మపు తొడుగు పామును కుబుసము వలె రక్షించును. వింటినారి నుండి విడువబడిన బాణము నుండి రక్షించును. బాహువునకు కట్టబడిన తోలు తొడుగు - విద్వాంసుడు ఇతరుని రక్షించిన రీతి - సమస్త ఉపద్రవమున నుండి మమ్ము సర్వత్ర రక్షించును గాక.

15. రథమా! నీవు చెట్టునుండి పుట్టిన దానవు. మా విషయమున స్నేహము కలదానవు. వేగవతివి. భటులతో కూడిన దానవు. నీవు దృఢమగు అవయవములు కలదానవగుము. నీవు గోవులు మున్నగు వాని చర్మ రజ్జువులచే కట్టబడినావు. నీవు దృఢపడి నిన్ను అధిష్ఠించు వానికి యుద్ధమున జయము కలిగించుము.

16. యజమానీ! ఈ రథము ద్యులోక, భూలోకముల నుండి బలములను తెచ్చి అందించినది. వనస్పతుల నుండి బలములను తెచ్చి అందించినది. జలముల నుండి బలములను తెచ్చి అందించినది. ఇది చర్మములచే కట్టబడినది. ఇంద్రుని వజ్రాయుధము వలె కఠినము. ఈ రథమును పూజింపుము.

17. రథమా! నీవు ఇంద్రుని వజ్రము వంటి గట్టి దానవు. మరుత్తుల సైన్యము వంటి భటులు కలదానవు. మిత్రుని ఉదరము వలె సురక్షితమవు. వరుణుని నాభి వలె తిరస్కరింప నశక్యవు. ఈ హవిర్ధానమును సేవించుచు, మా హవిస్సులను విశేషముగ స్వీకరించుము.

18. దుందుభీ! భూమిని నీ ధ్యానమున నింపుము. ద్యులోకమును నీ ద్వానమున నింపుము. భూ, ద్యులోకములన్నియును నిన్ను తెలిసి కొనునుగాక. నీవు ఇంద్రుడు, ఇతర దేవతలను భజించుచు మా శత్రువును దూరము నందే నిలిపి ఉంచుము.

19. దుందుభీ! పరసేనలను భయపెట్టుము. మాకు బలము కలిగించుము. పాపములు నశించునట్లు గర్జించుము. మమ్ము ప్రోత్సహించుము. దుష్టులను తొలగించుము. నీవు ఇంద్రుని పిడికిలి వంటి గట్టి దానవు అగుము.

20. ఇంద్రా! మా శత్రుసేనలను తరిమి కొట్టుము. మా సేనలు క్షతిలేనివై తిరిగి వచ్చునట్లు చేయుము. ఈ దుందుభి మా విజయమును చాటును గాక. మా ఆశ్వికులు స్వేచ్ఛగా సంచరింతురు గాక. మా రథికులు జయింతురు గాక - **"అస్మాకం రథినః జయన్తు"**.

ఏడవ అనువాకము

1. అశ్వమా! నీవు సముద్రము నుండి పుట్టినావో, మగటిమి గల అశ్వము నుండి పుట్టినావో, నీవు పుట్టినపుడు పెట్టిన కేక గొప్పది. నీవు డేగ రెక్క వంటి, జింక కాళ్ల వంటి వేగము కలదానవు. స్తుతింపదగిన దానవు.

2. అగ్ని అశ్వమును ఇచ్చినాడు. వాయువు దీనిని రథమునకు కట్టినాడు. ఇంద్రుడు తొలుత ఈ రథమును ఎక్కినాడు. గంధర్వులు గుర్రపు పగ్గములు పట్టినారు. వసువులు సూర్యుని వలన రథమును ప్రకాశింపచేసినారు.

3. అశ్వమా! నీవు అగ్నివి. వాయువువు. ఆదిత్యుడవు. నీకు యజ్ఞమునందును, సోమము నందును ప్రాధాన్యత ఉన్నది. నీకు ద్యులోకము నందు బంధత్రయము కలదని పెద్దలు చెప్పుదురు.

4. అశ్వమా! నీకు ద్యులోకమునందు మూడు బంధములు ఉన్నట్లే జలనిధి మధ్యమున బంధత్రయము ఉన్నదని చెప్పుచున్నారు. నీది ఉత్తమ జన్మయని చెప్పుచున్నారు. అట్టి నీవు వరుణ రూపము దాల్చి బంధములను గూర్చి నాకు చెప్పుచున్నట్లు ఉన్నావు.

5. అశ్వమా! నీ వంటిని తోము ఇనుప సాధనములు ఉన్నవి. నీ గిట్టలకు కొట్టు ఇనుప నాడాలున్నవి. అవి రాతిపై నడుచుటకు ఉపకరించును. నీ ఇనుప కళ్లెము రౌతును కాపాడుచున్నది. అవి అన్నియు సిద్ధమైనవి. చూడుము.

6. అశ్వమా! నీవు రక్షించు దానవు. ఆకాశమున పరిగెత్తు దానవు. పక్షి వంటిదానవు. అట్టి నీ స్వరూపమును ఇచటనే మనసునందు తెలసికొన్నాను. ఆ విధముగ ధూళి రహిత మార్గములందు వేగముగ సాగు నీ తలను చూచినాను.

7. అశ్వమా! నీవు అన్నమును సాధించుటను నరుడు చూచినాడు. నీకు ఓషధులను, శనగలు మున్నగు వానిని ఆహారముగ ఏర్పరచినాడు. ఇప్పుడు విజయేచ్ఛ గల నీ ఉత్తమ రూపమును దర్శించుచున్నాను.

8. అశ్వమా! నిన్ను అనుసరించి రథము, రథమును అనుసరించి నరులు సాగుచున్నారు. నిన్ను అనుసరించియే గోవులు జీవించుచున్నవి. దాసదాసీ జనులు జీవించుచున్నారు. సేనలు నీ సాయముననే విజయము సాధించుచున్నవి. దేవతలు నీ సామర్థ్యమును గుర్తించినారు. నిన్ను హవిస్సుగా స్వీకరించినారు.

9. ఈ అశ్వపు శిరస్సు బంగారము వంటిది. దీని కాళ్లు ఇనుము వలె గట్టివి. మనో వేగము కలవి. ఇది లేని ఇంద్రుడు లేనివాడగును. సర్వదేవతలును అశ్వమును హవిస్సుగా అంగీకరించినారు. తొలిసారి ఈ అశ్వమును అధిష్ఠించిన ప్రజాపతి సహితము దీనిని భక్షణీయముగా గ్రహించినాడు.

10. అశ్వములు ఆటల నిమిత్తము వ్యాప్తములు అయినవి. వాని గళ జఘన భాగములు ఉన్నతములు. పృష్ఠము నిమ్నము. అవి శౌర్యవంతములు. వేగవంతములు. గమనశీలలు. హంసల వలె గుంపులుగా సంచరించునవి.

11. అశ్వమా! నీ తనువు వేగమునకు అనువైనది. నీ మనసు వాయు వేగము గలది. శృఙ్గాణి - శృంగార అలంకారములు విశిష్టములు. నీవు రణరంగమున పరసైన్యములను ఎదిరించి సాగుచున్నావు.

12. ఈ అశ్వము అన్నహేతువు. మనసున దేవతలను ధ్యానించు వారు దానిని వధ్య స్థానమునకు చేర్చినారు. తొలుత ఋత్విక్కులు ప్రజాపతిని ప్రార్థించినారు. తదుపరి దీని నాభిని ప్రజాపతికి సమర్పించినారు. విద్వాంసులు పృష్ఠభాగమును స్తుతించి పొందుచున్నారు.

13. ఈ అశ్వము స్వర్గమందున్న తన తల్లిదండ్రులను చూచుటకు గాను వధ్యస్థానమునకు చేరినది. అశ్వమా! నేడు నీవు దేవతలకు ప్రీతిపాత్రమవగుము. దేవతలను చేరికొనుము. హవిస్సులందించిన యజమాని కొరకు ఋత్విజులు వరణీయ ఫలములను ప్రసాదించుమని ప్రార్థించుచున్నారు.

ఎనిమిదవ అనువాకము

1. ఈ అశ్వము అన్నసాధనము. దేవతల కొరకు గాను పుట్టినట్టిది. ఈ యజ్ఞమున దీని శక్తి సామర్థ్యములను విశేషముగ స్తుతించుచున్నాము. మిత్ర, వరుణ, వాయు, ఇంద్ర, ప్రజాపతి, ఆర్యమ, మరుత్తులు తమను స్తుతించలేదని మమ్ము నిందించవలదు.

2. ఈ అశ్వము ఋత్విజులచే ప్రోక్షించబడినది. సువర్ణ, రజత, మణి మయాదులచే అలంకరించ బడినది. ఋత్విజులు దీనిని చేతబట్టి హవిస్సుగా అర్పించినంతనే ఇది ఎంతో వేగముగ దేవతలను చేరుకుని గొప్పగా సకలించును గాక. ఇంద్ర, పూషాది దేవతలు దీనిని తమ అన్నముగా స్వీకరింతురుగాక.

3. అజము సర్వత్ర ప్రీతికరము. పురోడాశము వలె రుచికరము. త్వష్ట అశ్వసహితముగ అజమును సంతోష పరచినాడు. అందువలననే సర్వదేవతలకు హితవగు మేకను అన్నహేతువగు అశ్వమునకు ముందు నడిపించుచున్నారు.

(అశ్వమేధమున అశ్వము ముందు మేకను నడిపించెదరు.)

4. అశ్వము హవిస్సునకు యోగ్యము. ఋతువులన్నింటి యందును దేవతలను చేరునది. ఋత్విజులు దానిని విశేషప్రదేశము చుట్టును మూడు మారులు ప్రదక్షిణము చేయింతురు. ఆ అశ్వమునకు ముందే పూష దేవతకు భాగమగు అజము దేవతలకు ఈ యజ్ఞమును తెలియ పరచుచు సాగుచున్నది.

5. హోతయు, అనుష్ఠించు అధ్వర్యుడును, అగ్నిమింధుడును, గ్రావస్తుత్తును, ప్రశాస్తయు, ప్రస్తోతయను ఋత్విజులు

ఈ యజ్ఞమును చక్కగా అలంకరించి, అనుష్ఠింతురు గాక. వారు ఈ యజ్ఞము యొక్క ఫలవాహినుల కొరకు ప్రార్థింతురు గాక.

6. యజ్ఞము కొరకు యూపమును చెక్కువారు ఉందురు. చెడిన యూపములను తొలగించు వారు ఉందురు. యూపము మీది శకటమును సంస్కరించువారు ఉందురు. గుర్రమును వండుటకు వంట చెరకు కూర్చువారుందురు. అందరును సంతసమున తమ కార్యములను నిర్వర్తించి మాకు ముదమును కూర్తురు గాక.

7. ఎంతో ఆనందము నిచ్చు ఫలము మాకు అందు బాటులో ఉన్నది. మేము కోరిన కోరికలను దేవతలు తీర్చనున్నారు. అందమైన వీపు గల ఈ అశ్వము దేవతలకు హవిస్సు అగుచున్నది. అభిజ్ఞులగు ఋత్విజులు స్తోత్రములచే అశ్వమును సంతోష పరచుచున్నారు. దేవతల పుష్టి కొరకు ఈ అశ్వమును వారికి సుబంధువును చేయుచున్నాము.

8. ఈ అశ్వమునకు గళబంధము ఉన్నది. పృష్ఠ బంధము ఉన్నది. శీర్షబంధము ఉన్నది. పుచ్ఛ బంధము ఉన్నది. దీని నోటియందు గడ్డి ఉంచబడినది. యజమానికి దేవలోకమున ఈ అశ్వము వాటినన్నింటితో కూడి లభించును గాక.

9. ఈ అశ్వమాంసమున ఈగలు వాలి ఉండవచ్చును. వధించునపుడు దీని రక్తము కట్టుగొయ్యకు, కత్తికి అంటి ఉండవచ్చును. నరికిన వాని చేతికి గోళ్లకు చేరి యుండవచ్చును. అవి అన్నియు దేవతలకు చెందును గాక. దేవ లోకమున యజమానికి లభించును గాక.

10. అశ్వపు ఉదరమందు మిగిలిన దుర్గంధమగు అజీర్ణ పదార్థములను, ఉడకని దుర్గంధ భాగములను శమితలు శుభ్రము చేయుదురు గాక. దానిని యజ్ఞయోగ్యమగునట్లు వండుగురు గాక.

11. అశ్వమా! నిప్పు మీద వండినపుడు నీ అవయవములందలి ఏ కొద్ది భాగమో నేల మీద పడి ఉండవచ్చును. వధించునపుడు కత్తికి అంటి నేలపాలై ఉండవచ్చును. అదంతయు నేలకు తాకకుండును గాక. పచ్చగడ్డికి తాకకుండును గాక. అదంతయు దేవతలను చేరును గాక.

తొమ్మిదవ అనువాకము

1. గుర్రపు మాసము ఉడుకునప్పుడు కొందరు అది తమకు అందునని ఆతురతగా చూచు చున్నారు. కొందరు ఉడుకుచున్న వాసనను చూచి మురియుచున్నారు. కొందరు మాంసము తెమ్మనుచున్నారు. కొందరు మాంస భిక్ష యాచించుచున్నారు. వారందరు మాకు శుభములు ఆశింతురు గాక.

2. మాంసము ఉఖయందు ఉడుకునపుడు చవి చూచుట, వండిన దానిని పాత్రములందు ఉంచుట, వాటిపై మూతలు పెట్టుట, గరిటలతో కలిపి చూచుట మున్నగునవన్నియు అశ్వకార్యములు అగుచున్నవి.

3. గుర్రము నిలిచిన చోటు, గుర్రము ఉండిన చోటు, గుర్రము తిరిగిన చోటు, గుర్రమును కట్టినచోటు, గుర్రము నీరు త్రావిన చోటు, గుర్రము గడ్డిమేసిన చోటు ఇవన్నియు దేవతలకు అర్పితము అగును గాక.

4. అశ్వమా! అగ్ని నీకు పొగబారనీయకుండును గాక. చప్పుడు కాక ఉడకనీయును గాక. వంటపాత్రను మాడనీయకుండును గాక. నీవు సువాసనలు చిమ్ముచు చవులూరింతువు గాక.

యజమానులు దేవయోగ్యమగునట్లుగా సంకల్పించి, వషట్కారమున సమర్పించిన ఈ అశ్వమును దేవతలు స్వీకరింతురు గాక.

5. అశ్వమును వధించనపుడు క్రింద పరచిన, పైన వేసిన వస్త్రములు - అలంకరించిన సువర్ణమణిమయాదులు, గుర్రపు వంటికి, కాళ్లకు కట్టిన త్రాళ్ళు - ఇవన్నియు దేవతలకు ప్రియములై, సర్వత్ర వ్యాపించునుగాక.

6. అశ్వమా! నీపై స్వారి చేయునపుడు నీ వేగము పెంచుటకు కాళ్లతో గ్రుద్దియు, కొరడాతో కొట్టియు బాధ కలిగించి ఉందును. వానినన్నింటిని యాగములందు హవిస్సుల వలె మంత్రయుక్త హోమము చేయుచున్నాను.

7. అశ్వము అన్నసాధకము. దేవతలకు ప్రియతమము. దానికి గల ముప్పది నాలుగు ఎముకలను కత్తి బాగుగా తాకును గాక. వధించువారలారా! అశ్వపు అవయవములు విచ్ఛిన్నము కాకుండునట్లు చేయండి. క్రమానుసారముగ విశస్యము చేయండి.

8. అశ్వము దీప్తి వంతము. దానిని వధించునపుడు పట్టు కొనువారు ఇద్దరు. వధించువాడు ఒకడు.

అశ్వమా! నీ అవయవములను ఋతువులకు తగిన విధముగా మాంస పిండములను చేసి అగ్ని యందు హోమము చేయుచున్నాను.

9. అశ్వమా! నీవు తనువు విడిచి దేవతల వద్దకు వెళ్లునపుడు నీకు ప్రియమగు దేహ విషయమున సంతాపము కలుగ కుండునుగాక. ఆయుధము నీ తనువున నిలువ కుండును గాక. నైపుణ్యము లేని విశసనకర్తలు - కేవలము మాంసతృష్ణచే - విశసన పద్ధతిని అనుసరించక నీ అవయవములను కోయకుందురు గాక.

10. అశ్వమా! లోకము దృష్టికి నీవు చంపబడిన దానవు అగుచున్నావు. వాస్తవముగా నీకు మరణము లేదు. నీవు శమితలచే హింసించ బడుటలేదు. నీవు చక్కని మార్గమున దేవతలకు చేరుచున్నావు. అప్పుడు నీ కొరకు

హర్యశ్వములు రథమునకు కూర్చబడును. అశ్వసుందరాంగులు అందు ఉందురు. గాడిద బరువు మోపిన నీకు దివ్యాశ్వప్రాప్తి కలుగును.

11. అశ్వము మాకు మంచి గోవులను, కళ్యాణ కర అశ్వములను, మగటిమిగల పుత్రులను, లోకమును పోషించ గలుగు ధనమును కలుగచేయును గాక. హవి రూపమగు ఈ అశ్వము మాకు క్షాత్రమును కలిగించును గాత.

అదితి మమ్ము నిపరరాధులను చేయును గాత.

శ్రీమదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత
నాలుగవ కాండము నందలి ఆరవ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

సమహం ప్రజయా సంమయా ప్రజా |
సమహగం రాయస్పోషేణ సం మయా రాయస్పోషః ||

ఏడవ ప్రపాఠకము

మొదటి అనువాకము

1. అగ్నా విష్ణువులారా! మీరు సమాన ప్రీతి గలవారు అగుదురు గాక. మీ వాక్కులు వర్ధిల్లును గాక. అన్నములు, ధనములు అందుకొని విచ్చేయండి.

2. మీరు మాకు అన్నమును, అన్నజ్ఞానమును, శుద్ధిని, ఆకలిని, జీర్ణమును, అన్నహేతువగు యజ్ఞమును కలిగించండి.

స్వరశ్చమే శ్లోకశ్చమే శ్రావశ్చమే శ్రుతిశ్చమే జ్యోతిశ్చ మే సువశ్చమే ప్రాణశ్చమే పానః చమే వ్యానశ్చమే సుశ్చమే చిత్తంచమే ఆధీతంచమే వాక్చమే మనశ్చమే చక్షుశ్చమే శ్రోత్రంచమే దక్షశ్చమే బలంచమ ఓజశ్చమే సహశ్చమ ఆయుశ్చమే జరాచమ ఆత్మాచమే తనూశ్చమే శర్మచమే వర్మచ మ్మే జ్గానిచమే స్థానిచమే పరూగంషిచమే శరీరాణిచమే.

రెండవ అనువాకము

జ్యైష్ఠ్యంచమే ఆధిపత్యంచమే భానుశ్చమేమశ్చమేమ్భశ్చమే జేమాచమే మహిమాచమే వరిమాచమే ప్రథిమాచమే వర్ష్మాచమే ద్రాఘుయాచమే వృద్ధంచమే వృద్ధిశ్చమే సత్యంచమే శ్రద్ధాచమే జగచ్చమే ధనంచమే వశశ్చమే త్విషిశ్చమే క్రీడాచమే మోదశ్చమే జాతంచమే జనిష్యమాణంచమే సూక్తంచమే సుకృతంచమే విత్తంచమే వేద్యంచమే

భూతంచమే భవిష్యచ్చమే సుగంచమే సుపధంచను బుద్ధిశ్చమే క్షప్తంచమే కఌప్తిశ్చమే మతిశ్చమే సుమతిశ్చమే.

(ఇవన్నియు కలిగించండి. అమః = అప్రమేయత్వము. అమ్భః = చల్లని తీయని నీరు. జేమా = జయ సామర్థ్యము. ప్రథిమా = గృహక్షేత్రాది విస్తారము. వర్ష్మా = పుత్రపౌత్రాదులు. వశః = సర్వస్వాధీనత్వము. త్విషిః = శరీర కాంతి. బుద్ధిః = సత్రయాగ ఫలము. క్షప్తమ్ = తన పనికి సరిపడు ద్రవ్యము. క్షప్తిః = స్వకీయ సామర్థ్యము.)

మూడవ అనువాకము

శంచమే మయశ్చమే ప్రియంచమ్మేను కామశ్చమే కామశ్చమే సౌమనసశ్చమే భద్రంచమే శ్రేయశ్చమే వస్యశ్చమే యశశ్చమే భగశ్చమే ద్రవిణంచమే యన్తాచమే ధర్తాచమే క్షేమశ్చమే ధృతిశ్చమే విశ్వంచమే మహశ్చమే సంవిచ్చమే జ్ఞాత్రంచమే సూశ్చమే ప్రసూశ్చమే సీరంచమే లుయశ్చమే ఋతంచమ్మే మృతంచమే యక్ష్మంచమేనామయశ్చమే జీవాతుశ్చమే దీర్ఘాయుత్వంచమే నమిత్రంచమేభయంచమే సుగంచమే శయనంచమే సుషాచమే సుదినంచమే.

(మయః = ఆముష్మిక సుఖము. యన్తా = నియత ఆచార్యాదికము. సంచిత్ = వేద శాస్త్రాది జ్ఞానము. అయక్ష్మం - యక్ష్మరోగ రాహిత్యము. అనానుయత్ = జ్వరాది అల్ప రోగ రాహిత్యము.)

నాలుగవ అనువాకము

ఊర్క్చమే సూనృతాచమే వయశ్చమే రసశ్చమే ఘృతంచమే మధుచమే సగ్ధిశ్చమే సపీతిశ్చమే కృషిశ్చమే వృష్టిశ్చమే జైత్రంచమ ఔద్భిద్యంచమే రయిశ్చమే పుష్టంచమే పుష్టిశ్చమే విభుచమే ప్రభుచమే బహుచమే భూయశ్చమే పూర్ణంచమే పూర్ణతరంచమేక్షితిశ్చమే కూయవాశ్చమేన్నంచమ్మేక్షుచ్చమే వ్రీహయశ్చమే యవాశ్చమే మాషాశ్చమే తిలాశ్చమే ముద్గాశ్చమే ఖల్వాశ్చమే గోధూమాశ్చమే మసురాశ్చమే ప్రియంగవశ్చమేణవశ్చమే శ్యామాకాశ్చమే నీవారాశ్చమే.

(ఊర్క - సాధారణ అన్నము. సగ్ధిః - బంధువులతో కూడి భుజించుట. సపీతిః - బంధువులతో కూడి త్రాగుట. అక్షితిః నుండి నీవారము వరకు ధాన్య ప్రాకారములు.)

అయిదవ అనువాకము

అశ్మాచమే మృత్తికాచమే గిరయశ్చమే పర్వతాశ్చమే వనస్పతయశ్చమే హిరణ్యంచమేయశ్చమే సీసంచమే త్రపుశ్చమే శ్యామంచమే లోహంచమే అగ్నిశ్చమే ఆపశ్చమే వీరుధశ్చమే ఓషధయశ్చమే కృష్ట పచ్యంచమే కృష్టపచ్యంచమే గ్రామాశ్చమే పశవ అరణ్యాశ్చ యజ్ఞేన కల్పన్తాం. విత్తంచమే విత్తిశ్చమే శక్తిశ్చమ్మేర్ధశ్చమే ఏమశ్చమ ఇతిశ్చమే గతిశ్చమే.

(అశ్మ - రాయి. వీరుధః = పొదలు. కృష్ట పచ్యమ్ = దున్నిన నేలలోని పంట. అకృష్ట పచ్యమ్ = దున్నని భూమి

పంట, విత్తమ్ = పూర్వ లబ్దము. విత్తిః = భావి లాభము.)

ఆరవ అనువాకము

అగ్నిశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే సోమశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే సవితాచమ ఇన్ద్రశ్చమే సరస్వతీచమ ఇన్ద్రశ్చమే పూషాచమ ఇన్ద్రశ్చమే బృహస్పతిశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే మిత్రశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే వరుణశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే త్వష్టాచమ ఇన్ద్రశ్చమే ధాతాచమ ఇన్ద్రశ్చమే విష్ణుశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే శ్వినౌచమ ఇన్ద్రశ్చమే మరుతశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే విశ్వేచమే దేవా ఇన్ద్రశ్చమే పృథివీచమ ఇన్ద్రశ్చమే న్తరిక్షంచమ ఇన్ద్రశ్చమే ద్యౌశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే దిశశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే మూర్ధాచమ ఇన్ద్రశ్చమే ప్రజాపతిశ్చమ ఇన్ద్రశ్చమే.

(హవిస్సు విషయమున ఇంద్రుడు సర్వదేవతలతో సమాన భాగము కలవాడు. అందువలన ప్రతి దేవతతో కూడ చెప్పబడినాడు.)

ఏడవ అనువాకము

అగ్ంశుశ్చమే రశ్మిశ్చమేధిపతిశ్చమేన్తర్యామశ్చమే ఐన్ద్రవాయవశ్చమే మైత్రావరుణశ్చమ అశ్వినశ్చమే ప్రతి పస్థానశ్చమే శుక్రశ్చమే మన్థీచమ ఆగ్రయణశ్చమే వైశ్వాదేవశ్చమే ధ్రువశ్చమే వైశ్వానరశ్చమ ఋతుగ్రహాశ్చమేతిగ్రాహ్యాశ్చమ ఐన్ద్రాగ్నశ్చమే వైశ్వదేవశ్చమే మరుత్వతీయాశ్చమే మాహేన్ద్రశ్చమ ఆదిత్యాశ్చమే సావిత్రశ్చమే సారస్వతశ్చమే పౌష్ణశ్చమే పాత్నీ వతశ్చమే హారియోజనశ్చమే.

(ఇవి గ్రహములను పాత్రలు. వీనిని గురించి మొదటికాండపు నాలుగవ ప్రపాఠకమున వివరించబడినవి. అంశు, రశ్మి, అదాభ్య మున్నగు పేర్లు గలవి. అవి తనకు సంపన్నములు కావలెనని.)

ఎనిమిదవ అనువాకము

ఇధ్మశ్చమే బర్హిశ్చమే వేదిశ్చమే ధిష్ణియాశ్చమే స్రుచశ్చమే చమసాశ్చమే గ్రావాణశ్చమే స్వరవశ్చమే ఉపరవాశ్చమే ధిషవణేచమే ద్రోణకలశశ్చమే వాయవ్యానిచమే పూతభృచ్చమ అధవనీయశ్చమ అగ్నీధ్రంచమే హావిర్ధానంచమే గృహాశ్చమే సదశ్చమే పురోడాశాశ్చమే వభృతశ్చమే స్వగాకారాశ్చమే.

(ఇధ్మాదులు యజ్ఞోపకరములు.)

తొమ్మిదవ అనువాకము

అగ్నిశ్చమే ఘర్మశ్చమేర్కశ్చమే ప్రాణశ్చమే శ్వమేధశ్చమే పృథివీచమే దితిశ్చమే దితిశ్చమే ద్యౌశ్చమే శక్వరీ రఙ్గులయో

దిశశ్చమే యజ్ఞేన కల్పన్తా మృక్చమే సామచమే స్తోమశ్చమే యజుశ్చమే దీక్షాచమే తపశ్చమ ఋతుశ్చమే వ్రతంచమేహో రాత్రయో ర్వృష్ట్యా బృహద్రథంతరేచమే యజ్ఞేన కల్పేతామ్.

(అగ్ని ఘర్మాదులు, పృథివ్యాది దేవతలు, ఋగ్యజుస్సామములు, దీక్షాదులు నేను చేయు యజ్ఞము వలన తమతమ విధులు నిర్వర్తించుటకు సమర్థులు అగుదురు గాక.)

పదవ అనువాకము

గర్భాశ్చమే వత్సాశ్చమే త్ర్యవిశ్చమే త్ర్యవీచమే దిత్యవాట్చమే దిత్యౌహీచమే పఞ్చావిశ్చమే పఞ్చావీచమే త్రివత్సశ్చమే త్రివత్సాచమే తుర్యవాట్చమే తుర్యౌహీచమే పష్ఠవాచ్చమే పష్ఠౌహీచమ ఉక్షాచమే వశాచమ ఋషభశ్చమే వేహచ్చమే నడ్వాఞ్చమే ధేనుశ్చమ ఆయుర్య జ్ఞేన కల్పతాం ప్రాణో యజ్ఞేన కల్పతాం వ్యానో యజ్ఞేన కల్పతాం చక్షుర్యజ్ఞేన కల్పతాగం శ్రోత్రం యజ్ఞేన కల్పతాం మనో యజ్ఞేన కల్పతాం వాగ్యజ్ఞేన కల్పతామాత్మా యజ్ఞేన కల్పతాం యజ్ఞో యజ్ఞేన కల్పతాం.

గర్భము నందలి పశుపిండములు, ఏడాది లోపలి దూడలు, సంవత్సరన్నర పెయ్యలు, సంవత్సరన్నర లేగలు, రెండేళ్ల ఎద్దు, రెండేళ్ల ఆవు, రెండున్నర సంవత్సరముల ఎద్దు, రెండున్నర సంవత్సరముల ఆవు, మూడేండ్ల ఎద్దు, మూడేండ్ల ఆవు, మూడున్నర సంవత్సరముల ఎద్దు, మూడున్నర సంవత్సరముల ఆవు, నాలుగేండ్ల ఎద్దు, నాలుగేండ్ల ఆవు, పుట్టించగల ఆబోతు, గొడ్డుబోతు ఆవు, వయసు మిన్న ఆబోతు, కట్టి ఈనలేని ఆవు, బండిని లాగు ఎద్దు, అప్పుడే ఈనిన ఆవు ఇవన్నియు నాకు కలుగును గాక.

ఆయువు యజ్ఞము చేత, ప్రాణము యజ్ఞము చేత, అపానము యజ్ఞము చేత, వ్యానము యజ్ఞము చేత, నేత్రములు యజ్ఞము చేత, శ్రోతములు యజ్ఞము చేత, మనసు యజ్ఞము చేత, వాక్కు యజ్ఞము చేత, ఆత్మ యజ్ఞము చేత కల్పించబడును గాక.

యజ్ఞో యజ్ఞేన కల్పతామ్.

పదకొండవ అనువాకము

ఏకాచమే తిస్రశ్చమే పఞ్చచమే నవచమే ఏకాదశచమే త్రయోదశచమే పఞ్చదశచమే సప్తదశచమే నవదశచమే ఏకవిగంశతిశ్చమే త్రయోవిగంశతిశ్చమే పఞ్చవిగంశతిశ్చమే సప్తవిగంశతిశ్చమే నవవిగంశతిశ్చమే ఏకత్రిగంశచ్చమే త్రయస్రిగంశచ్చమే చతుస్రశ్చమేష్టాచమే ద్వాదశచమే షోడశచమే విగంశతిశ్చమే చతుర్విగంశతిశ్చమే ష్టావిగంశతిశ్చమే షట్త్రిగంశచ్చమే చత్వారిగంశచ్చమే చతుశ్చత్వారిగంశచ్చమేష్టాచత్వారిగంశచ్చమే వాజశ్చ ప్రసవాశ్చాపిజశ్చ క్రతుశ్చ సువశ్చ మూర్ధాచ వ్యశ్నియాశ్చాన్త్యా యనశ్చాన్త్యశ్చ భౌవనశ్చ భువనాశ్చాధిపతిశ్చ.

1,3,5,7,9,11,13,15,17,19,21,23,25,27,29,31,33 సంఖ్యలు నాకు చెందును గాక.

4,8,12,16,20,24,28,32,36,40,44,48 సంఖ్యలు నాకు చెందును గాక.

చైత్ర, వైశాఖ, జ్యేష్ఠ, ఆషాఢ, శ్రావణ, భాద్రపద, ఆశ్వీజ, కార్తీక, మార్గశీర్ష, పుష్య, మాఘ, ఫాల్గుణ మాసములు శుభప్రదములు అగును గాక.

పన్నెండవ అనువాకము

1. తూర్పు, పడమర, దక్షిణ, ఉత్తర దిక్కులు నాలుగు. ఊర్ధ్వ, మధ్యమ, అధమ దిక్కులు మూడు. ఈ సప్త దిశలు మాకు అన్నప్రదములు అగును గాత. అట్టి అన్నము ఈ ధనప్రదేశమున ఉండి, విశ్వేదేవతల ప్రేరణతో మమ్ము రక్షించును గాక.

2. నేడు సకల మరుత్తులు, సకల దేవతలు మమ్ము రక్షింతురు గాక. అగ్నులన్నియు చక్కగా ప్రజ్వరిల్లును గాక. విశ్వేదేవతలు మాకు రక్షకులగుచు విచ్చేయుదురు గాక. సమస్త ధనములు, అన్నములు మాకు లభించును గాక.

3. మా యొక్క అన్నముల ప్రేరణచే అగ్ని, ఇంద్ర, బృహస్పతి, మరుద్దేవతలు బంగారు రథముల మీద సోమపానము చేయుటకు విచ్చేయుదురు గాక.

4. దేవతలారా! మీరు అన్న సంపాదకులు. మా అన్నములను, ధనములను రక్షించండి. మీరు విజ్ఞులు. అమరులు. ఋతజ్ఞులు. మధురములగు ఈ భోజనములను ఆరగించండి. సంతుష్టులు కండి. సంతృప్తులై దేవమార్గముల పయనించి మీ తావులకు చేరికొనండి.

5. నాకు తొలి, మధ్యమ వయసులందు అన్నము కలుగును గాక. అన్నము వలన దేవతలు ప్రసన్నులు అగుచున్నారు. అన్నము వలన సమస్త దిశలు స్వాధీనములు అగుచున్నవి. కావున నేను అన్నపతిని అగుచున్నాను.

6. పృథివ్యాన్ = పృథివి మీద = పయః = జలమును, ధామ్ = స్థాపించుచున్నాను. పయ ఓషధీషు పయో దివ్యవర్తిక్షే పయోధామ్ - నాకు సకల దిశలు పయస్వంతలు అగును గాక.

7. హే అగ్నీ! అహం పయసా మా సంసృజామి అగ్నీ! నేను నన్ను పాలతో ఏకము చేసికొనుచున్నాను. ఘృతేన మా సంసృజామి. ఆపః ఓషధీభిః సంసృజామి. నాకు అన్నము లభించును గాక.

8. రాత్రింబవళ్ళు ఏకమనస్కులై, అనుకూలురై ఒక శిశువును కన్నవి. ఆ శిశువు ద్యావాపృథ్వుల మధ్య విరాజమానుడై వెలుగులు చిమ్ముచున్నారు. ప్రాణములు ధనప్రదుడగు అగ్నిని ధరించుచున్నవి.

9. వాయువా! నీవు సముద్రమంతటి గొప్ప వాడవు. ఆకాశమంతటి విస్తీర్ణుడవు. వర్ష ప్రదుడవు. ఇహ, పర సుఖములను ఇచ్చువాడవు. నీవు నా వద్దకు విచ్చేయుము. స్వాహా.

10. మరుత్తులారా! మీరు మరుద్గణ స్వరూపులు. ఇహ, పర సుఖములు కలిగించువారు. రండి. స్వాహా.

11. వాయువా! రక్షణ కోరువాడవు. పరిచర్యలతో కూడినవాడవు. ఇహ, పర సుఖములు కలిగించు వాడవు. విచ్చేయుము స్వాహా.

పదమూడవ అనువాకము

1. అగ్ని దివ్యుడు. మంచి రెక్కలు కలవాడు. బృహత్తమ వయస్కుడు. అతనికి నేతితో బలము కలిగించు చున్నాము. ఆ అగ్ని వలననే ఉత్తమ స్వర్గమును అధిరోహించ గోరు వారలమై తాపరహితమగు ఆదిత్య లోకమును చేరుచున్నాము.

2. అగ్నీ! నీవు పక్షి రూపము కలవాడవు. నీ పక్షములకు జరాజీర్ణములు లేవు. ఆ రెక్కలచే నీవు రాక్షసులను వధించు చున్నావు. ఏ లోకమున అనాది సిద్ధులు ఆది పురుషులగు మహర్షులు వసింతురో, పుణ్య పురుషులు వసింతురో అట్టి లోకమునకు మేము నీ పక్షములను ఆశ్రయించి చేరుకొందుము.

3. అగ్నీ! నీవు జగములకు చైతన్యము కలిగించు వాడవు. సముద్ర స్థానివి. సంపన్నుడవు. దక్షుడవు. డేగ ఆకారపు వాడవు. సత్య వంతుడవు. బంగారు రెక్కల వాడవు. కామరూపివి. సమస్తము భరించగలవాడవు. మహామహుడగు ఆదిత్యుని స్థానమున ఉన్నవాడవు అట్లయ్యు సర్వత్ర నిలుచువాడవు.

4. అగ్నిదేవా! నీకు నమస్కారము. నన్ను బాధించకుము. జగములకు శీర్షము వంటి ప్రదేశమున నిలిచి ఉన్నావు. నీ హృదయము సముద్రమగును. నీ మనసునందు సకల ప్రాణులు చేరి ఉన్నవి. నీవే సమస్త లోకములను ద్యావాపృథ్వులను ఏర్పరచినావు.

5. అగ్నులారా! మీరు మాకు జలములను ప్రసాదించండి. దివినుండి, భువినుండి, అంతరిక్షము నుండి మేఘములను కల్పించండి. వానిని భేదించండి. ఆ మేఘముల నుండి వర్షము కలిగించండి. మమ్ము రక్షించండి.

అగ్నీ! నీవు దివికి మూర్ధమవు, భువికి నాభివి, జలములకు ఓషధులకు రసస్వరూపుడవు అగుచున్నావు. నీవు

విశ్వములకు జీవనమవు, శరణ్యుడవు, విశాలుడవు, పుణ్యలోక మార్గరూపుడవగు నీకు నమః.

6. ఋషులు స్వర్గమును తెచ్చుటకు ఉద్యమించినారు. అగ్నిని ప్రజ్వలింపచేసినారు. తపసా యజ్ఞమును అనుష్ఠించినారు. ఆ అగ్నినే పూర్వులు విస్తరిల్లిన యజ్ఞము కలదానిగా నిర్వచించినారు. నేను సహితము - నాకు స్వర్గము కలుగుటకని - అట్టి అగ్నినే స్థాపించుచున్నాను.

7. సుకృత లోకము వరుసలో భూమినుండి మూడవది. స్వర్గపు పైన ఉన్నది. దుఃఖ రహితము. ఋత్విజులారా! మనము ఆ లోకమునకు చేరదలచినాము కదా! మనము భార్యలతోను, పుత్రులతోను, ధనములతోను కూడినవారలమై ఆలోకమునకు వెళ్లుదము.

8. అగ్ని జగములను భరించగలవాడు. సత్పురుషులను పోషించువాడు. అభిజ్ఞాని. స్తుతివాక్కుల మధ్యన ఉన్నవాడు. అతడు పృథివి పైన ఉండి ఎంతో ప్రకాశించుచున్నాడు. మాతో కలహించు వారిని మా పాదముల క్రింద నలుగునట్లు చేయుచున్నాడు.

9. అగ్ని వీరతముడు. ఆయుష్ప్రదాత. వేలకర్మలందు ప్రమాద రహితుడు. జలమధ్యమున ప్రకాశించువాడు. ఆ యొక్క అగ్ని ఈ కర్మమున ప్రకాశించును గాక. అతని - ఆ అగ్ని - అనుగ్రహమున దివ్య ధామములకు చేరుదుము గాక.

10. అగ్నీ! నీవు, సమస్త దేవతలు యజమాని చేయు యజ్ఞమునకు కలుగు విఘ్నములను పోగొట్టండి. ఈ యజ్ఞపు కర్మసిద్ధిని పొందండి. మా కొరకు దేవలోకమునకు దారి ఏర్పరచండి. ఈ కర్మమున ఆసీనులు కండి. ఉత్తర లోకము నందు స్థిరాసీనులు కండి.

11. అగ్నీ! నీవు దేవతలకు చేర్చువాడవు. ఉత్తముడవు. నీవు సహస్ర దక్షిణాక యజ్ఞమును, సర్వస్వ దక్షిణాక యజ్ఞమును నిర్వహించిన వాడవు. అట్లే మా యొక్క యజ్ఞమును నిర్వహించుము.

12. అగ్నీ! నీవు మా విషయమున అప్రమత్తుడవు అగుము. ఈ యజమానిని జాగృతుని చేయుము. మీరు ఇరువురు కలసి శ్రౌతస్మార్త కర్మలను నిర్వహించండి. యజమానీ! ఈ అగ్ని నిన్ను పాలకుని, ప్రాయపు వానిని చేయుచు నీ కొరకు గాను ఈ యజ్ఞప్రవంతిని నిర్వహించును గాక.

13. అగ్నీ! ఇది నీకు ఋత్విక్ యోని. ఇచట పుట్టిన వాడవై ప్రజ్వలించుము. ఆ స్థానమును ఎరింగి అధిష్ఠించుము. తదుపరి మా ధనమును వర్థిల్లచేయుము.

పదునాలుగవ అనువాకము

1. అగ్నీ! మాకు యజ్ఞఫలము కలుగును గాక. మేము నిన్ను ప్రజ్వలింప చేయుచున్నాము. నీకు పుష్టి కలిగించుచున్నాము. నాకు తూర్పు మున్నగు నాలుగు దిశలు వశములు అగును గాక. నిన్ను నేతగా చేసికొని మేము విరోధి సేనలను జయింతుము.

2. ఇంద్రునితో కూడిన మరుత్తులు, విష్ణువు, అగ్ని, సమస్త దేవతలు నా యజ్ఞమందు ఉందురు గాక. విశాల అంతరిక్షము నన్ను రక్షించును గాక. వాయువు నేను చేయునట్టి యజ్ఞమునకు అనుకూలముగ సంచరించును గాక.

3. దేవతలు నాకు సర్వత్ర సంపదలు సమకూర్తురు గాక. నాకు కోరిన ఫలము లభించును గాక. నాకు దేవతల ఆహ్వానములు కలుగును గాక. అనాది సిద్ధులైన దేవ ఋత్విజులు మా యజ్ఞమును సేవింతురు గాక. మేము హింసా రహితులమై పుత్రయుక్తులము అగుదుము గాక.

4. నా హవిస్సులన్నింటిని దేవ ఋత్విజులు యజింతురు గాక. నా సంకల్పములు సత్యములు అగును గాక. నేను ఎటువంటి పాపమును చేయకుందును గాక. విశ్వేదేవతలారా! నన్ను అధికుని చేయండి.

5. దివి, పృథివి, ఉదకములు ఓషధులు, ఊర్కు, సూనృతము అను ఆరుగురు దేవతలు మాకు సమృద్ధిని ప్రసాదింతురు గాక. విశ్వేదేవతలారా! ఈ కర్మను వీరులై రక్షించండి. మమ్ము పుత్రులు విడువకుందురు గాక. మా దేహపుష్టి మమ్ము విడువకుండును గాక. సోమరాజా! మా విరోధికి కార్యసిద్ధి కలిగించకుము.

6. అగ్నీ! మా శత్రువుల కోపము మాపుచు మా ముందు నడచెదవు గాక. ఎదురు లేని నీవు మమ్ము రక్షింతువు గాక. మాశత్రువులు వెనుదిరిగి మాటికొక చోటికి పారిపోవుదురు గాక. మా శత్రువుల మనసులకు ప్రేరణలేక కూలును గాత.

7. మా యజ్ఞము మహా ఫలప్రదము. పాప వినాశకము. దానిని ప్రజాపతుల సృష్టికర్తయు, జగత్పాలకుడగు వాడును - ఉభయ అశ్వినులును, బృహస్పతియు, సమస్త దేవతలును రక్షింతురు గాక. యజమానికి కలుగు యజ్ఞవిఘ్నములను నివారింతురు గాక.

8. ఇంద్రుడు అత్యంత వ్యాప్తుడు. ఘనుడు. పురుహూతుడు. అతడు ఈ యజ్ఞమునందు మాకు సుఖముల నొసంగును గాక.

హర్యశ్వ ఇంద్రా! మాకు పుత్ర సుఖమును కలిగించుము. మమ్ము బాధించకుము. తిరస్కరించకుము.

9. మాకు గల కొద్దిమంది శత్రువులకు పరాజయము కలుగును గాక. ఇంద్రాగ్ని సహితులమై ఆ శత్రువులను నిరంతరము బాధింతుము గాక. వసువులు, రుద్రులు, ఆదిత్యులు మమ్ము స్వర్గము అందుకొనునట్లును, శత్రువు

విషయమున ఉగ్రులముగను, అభిజ్ఞులముగను, అధిపతులనుగను చేయుదురు గాక.

10. ఎవడు పరుల గోవులను జయించువాడో, ఎవడు అశ్వములను జయించువాడో అతనిని ఈ యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము. ఇంద్రా! మా ఆహ్వానములను అందుకుని ఈ యుద్ధమును సేవింపుము. నిన్ను ఈ యజమానికి మిత్రునిగా చేయుచున్నాము.

పదిహేనవ అనువాకము

1. అగ్ని పంచజనులకు హితుడు. అనేకులగు యజమానులచే ప్రజ్వలింప చేయబడువాడు. సృష్ట్యాదియందు ఆవిర్భవించిన వాడు. ప్రకృష్ట జ్ఞానవంతుడు. అట్టి అగ్నిని మనసుచే ధ్యానించు చున్నాము. సమస్త ప్రాణులందు జఠరాగ్ని రూపమున ఉన్నవానిని మాలోన చేర్చుకొనుచున్నాము. ఆ అగ్ని మమ్ము పాప విముక్తులను చేయును గాక.

2. ఊపిరి పీల్చుట,కనురెప్ప వాల్చుట గల ఈ సమస్త జగములు ఏ అగ్నికి అధీనములు అగునో, పుట్టిన పుట్టనున్న సమస్త జగమునకు ఒకే ఆధారమగు ఏ అగ్ని కలదో అట్టి అగ్నిని స్తుతించుచున్నాము. ఫలములను ఆశించుచు మరల మరల హోమములు చేయుచున్నాము. ఆ అగ్ని మమ్ము పాప విముక్తులను చేయును గాక.

3. ఇంద్రుడు తొలుత పుట్టినవాడు. ప్రచేతసుడు. శత్రుహంత. అతనిని నేను మనసునందు ధ్యానించుచున్నాను. ఇంద్రుడు చేరిన స్తోమములు మాకు లభించినవి. ఏ ఇంద్రుడు హవిస్సు లొసగువాడును, సుకృతుడగు యజమాని యజ్ఞమును అందుకొనునో అతడు మమ్ము పాపవిముక్తులను చేయును గాక.

4. ఏ ఇంద్రుడు యుద్ధములకు తన సేనలతో తరలునో, ఏ ఇంద్రుడు యజమానికి గోవులు, అశ్వములు, నరులను కలుగజేయుచున్నాడో అట్టి వానిని స్తుతించుచున్నాను. ఫలములను ఆశించుచు మరల మరల హోమములు చేయుచున్నాను.

5. మిత్రావరుణులారా! మీరు వాస్తవ బలవంతులు. నిలువరించగలవారు. మిమ్ము మనసుచే ధ్యానించుచున్నాము. మీరు శత్రువులను నిరాకరించుచున్నారు కదా! వారి దుష్టబుద్ధిని తెలిసికొనండి. మీరు దీప్తిమంతుడు, రథయుక్తుడగు ఆదిత్యుని చేరుచున్నారు. అట్టి మీరు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయండి.

6. మిత్రావరుణలారా! మీ రథము సూటి పగ్గములది. సత్యధర్మ. అది మిథ్యాచారియైన శత్రువును దూషించుచుసాగుచున్నది. మేము మిమ్ము మనసా ధ్యానించుచున్నాము. ఫలప్రాప్తి కొరకు యజించుచున్నాము. మమ్ము పాప విముక్తులను చేయండి.

7. వాయు, సవితృదేవతల గుణగణములను మననము చేయుచున్నాము. వారు తమ శరీరమును వలె సమస్త

భువనములను ధరించి ఉన్నారు. సర్వ భువనములందు వ్యాపించి ఉన్నారు. సర్వ భువనములను రక్షించుచున్నారు. వారు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాక.

8. వాయు, సవితృదేవతల కర్మములందు ప్రశస్తములగు మా కోరికలు ఫలించనున్నవి. అట్టి వాయుదేవ, సవితృ దేవతలను ధ్యానించుచున్నాము. ఫలప్రాప్తి కొరకు యజించుచున్నాము. వారు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాక.

9. అశ్వినులు రథికులకు రథికులు. అశ్వములు వారి అదుపు నందుండును. వానిపై వారు కోరిన చోటునకు చేరగలరు. మమ్ము రక్షింప వలసినదని వారిని ఆహ్వానించుచున్నాము. ఏ దేవతలును మీ బలములకు సాయపడలేదు. మీ బలములు సమాజముగ తీక్ష్ణములు. అట్టి మీరు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాక.

10. అశ్వినులు తల్లి సూర్య పత్ని. ఆమెను సద్భావ స్థానమునకు చేర్చుటకు అశ్వినులు తమ త్రిచక్ర వాహనము తీసికొని వెళ్లినారు. అట్టి అశ్వినులను స్తుతించుచున్నాను. ఫలప్రాప్తి కొరకు యజించుచున్నాను. వారు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాక.

11. మరుత్తులను మనసా ధ్యానించుచున్నాము. వారు మమ్ము అధికులను చేయుదురు గాక. ఆ విధముగా మేము చేయు ప్రార్థనలను రక్షింతురు గాక. శీఘ్రగాములును, నియంతలును అగు మరుత్తులను మమ్ము రక్షింపుమని ఆహ్వానించుచున్నాము. వారు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాత.

12. మరుత్తుల ఆయుధము పదునైనది. గట్టిది. ఇతరుల బలమును లెక్క చేయనిది. దివ్యమైనది.పరసేనలను జయించగలది. అట్టి ఆయుధము గల మరుత్తులను స్తుతించుచున్నాము. ఫల ప్రాప్తికని యజించుచున్నాము. వారు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాక.

13. **దేవనాం మన్వే అధి నో బ్రువన్తు. ప్రేమాం వాచం విశ్వామ వన్తు విశ్వే | ఆశూన్హువే సూయమా నూతయే తేనో ముఞ్చన్త్వే నసః |**

(11వ మంత్రము వలెనే. మరుత్తులకు బదులు దేవతలని చెప్పుకొనునది.)

14. మానవ కారణముగ గాని, దేవకారణముగ గాని నాకు కలుగు దుఃఖములు, బాధలను నివారించమని సమస్త దేవతలను స్తుతించుచున్నాను. ఫలముల నాశించి యజించుచున్నాను. వారు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాక.

15. **"అనునోద్యానుమతిః" "వైశ్వానరోన ఊత్యాప్రయాతు"** పురోను వాక్యకు ప్రతీక.

"అన్విదనుమతే త్వమ్" "అన్విదనుమతే త్వం మన్యాసా" యాజ్యకు ప్రతీక.

16. **"వైశ్వానరో న ఊత్యా" "వైశ్వానరోనన ఊత్యాప్రయాతు"** పురోను వాక్యకు ప్రతీక.

"పుష్టోదివి" పుష్టోదివి పుష్టోఅగ్నిః" యాజ్యకు ప్రతీక.

17. ఏ ద్యావాపృథ్వులు అపరిమిత బలములచే ప్రఖ్యాతములో, ఏవి సకల ధనములకు ఆశ్రయ భూతములో వానిని స్తుతించుచున్నాను. ఫలముల నాశించి మరల మరల యజించుచున్నాను. అవి మమ్ము పాప విముక్తులను చేయును గాత.

18. విశాల రోదసీ! ధనమును, కీర్తిని కలిగించండి. ద్యావాపృథ్వులారా! మమ్ము అధికులను చేయండి. అందుకని మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము. ఫలముల నాశించి మరల మరల యజించుచున్నాము. వారు మమ్ము పాప విముక్తులను చేయుదురు గాక.

19. యువతమ అగ్నీ! మేము అజ్ఞానులము. నీవు అఖండుడవు. మేము నీ విషయమున అపరాధము చేసి ఉండవచ్చును. అట్టి వానిని మన్నించుము. మమ్ము నిరపరాధులను చేయుము.

20. దేవతలారా! మీరు యాగములందు యజనార్హులు. కపిల గోవు యొక్క పాద బంధమును విడిపించినవారు. అగ్నీ! అదేవిధముగ మమ్ము వివిధ పాపముల నుండి విముక్తులను చేయుము. మా ఆయువు అత్యంత అధికమగునట్లు చేయుము.

విద్వాంసుడు, బహు భాషావేత్త, కవి, కథకుడు, నవలాకారుడు, నాటకకర్త, బాలసాహిత్యకారుడు, విమర్శకుడు, చలనచిత్ర రచయిత, వ్యాసకర్త, అనువాదకుడు, వక్త, స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, కార్మికోద్యమ నేత, ప్రగతి పథగామి, ప్రసన్నుడగు దాశరథి రంగాచార్య విరచిత శ్రీ మదాంధ్ర వచన కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహిత యందలి నాలుగవ కాండము సమాప్తము.

మధు మనిష్యే మధుజనిష్యే మధువక్ష్యామి మధువదిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యో వాచము
ద్యాసగం శుశ్రూషేణ్యాం మనుషేభ్యస్తం మా దేవా అవన్తు శోభాయై పితరోనుమదన్తు.

3 - 1 - 2 - 3.

* సమాప్తం *